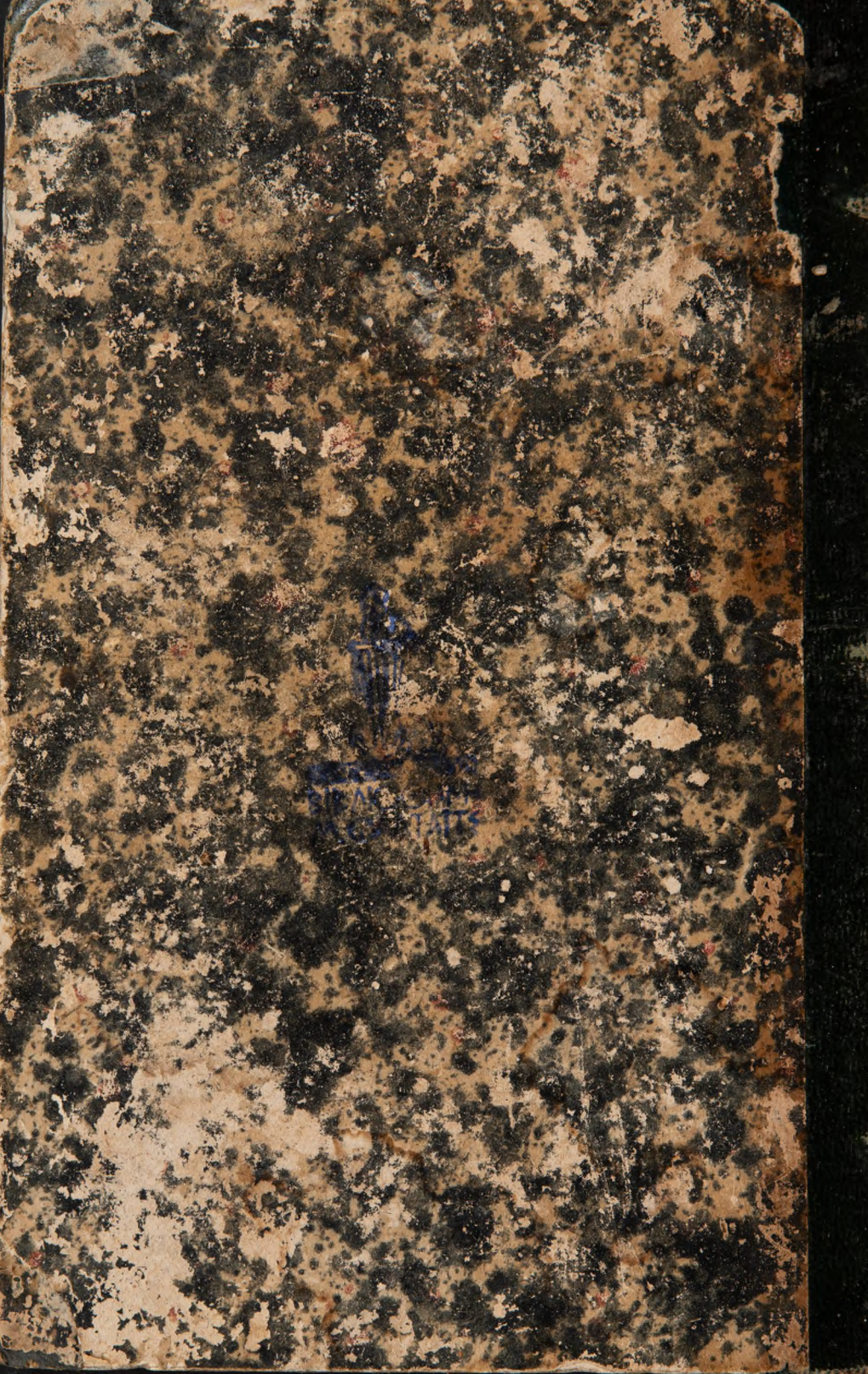

EN185

942

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ
ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ

ΥΠΟ

Ν. ΚΩΣΤΗ,

Διδάκτορος τῆς Ἰατρικῆς, Χειρουργικῆς καὶ Μαιευτικῆς, Ἰατροῦ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Μαιευτικῆς καὶ Φαρμακολογίας ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Πανεπιστημίῳ, Β. Ἰατροσυμβούλου, ἐπιτίμου καὶ ἀντεπιστέλλοντος μέλους διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, κ. τ. λ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ.

1849.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΘΑΛΛΑΤΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Η ἔκδοσις διδακτικῶν συγγραμμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν ἀκροωμένων τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ παραδιδομένων μαθημάτων, ἐφάνη λίαν ἀναγκαῖον ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς συστάσεως αὐτοῦ· διὸ καὶ πολλοὶ τῶν ἀξιοτίμων συγκαθηγητῶν μου ἐφιλοτιμήθησαν ἵνα φιλοπονήσωσι συγγράμματα χρήσιμα εἰς τὰς παραδόσεις αὐτῶν, καὶ πόνους πολλοὺς χάριν τῶν ἑαυτῶν ἀκροατῶν καὶ δαπάνην οὐ σμικρὰν καταβαλόντες. Ὑπὸ τοῦ τοιούτου παραδείγματος ἐνθαῤῥυνόμενος κἀγώ, ἐπεχείρησα τὴν ἔκδοσιν ἐγχειριδίου Μαιευτικῆς καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ πραγματείας περὶ νόσων τῶν λεχωΐδων καὶ τῶν θηλαζουσῶν.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐγχειρίδιον ἠρτίσθην κατὰ μέγα μέρος ἐκ διαφόρων περὶ Μαιευτικῆς συγγραμμάτων καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν τῶν ἀξιοτίμων καθηγητῶν Ναιγέλου καὶ Βυσχίου, τοῦ μὲν ἐν τῷ ἀρχαίῳ Πανεπιστημίῳ τῆς Εἰδελβέργης, τοῦ δὲ ἐν τῷ τοῦ Βερολίνου τὴν Μαιευτικὴν διδάσκοντος. Τὰ ὀνόματα τῶν καθηγητῶν τούτων εἰσὶ τοσοῦτον τοῖς πᾶσι γνωστά, ὥστε πᾶς λόγος περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἀξίας καὶ ἱκανότητος ἀποβαίνει περιττός. Ἐκ τοῦ «περὶ γενετησίου (ἤτοι ἰδιαζούσης) ζωῆς τῆς γυναικὸς» τοῦ Βυσχίου προσέλαβον ἰδίως τὸ περὶ νόσων τῶν λεχωΐδων καὶ τῶν θηλαζουσῶν· ἵνα δ' ἀποβῇ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο ἔτι χρησιμώτερον εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς Μαιευτικῆς, ἐνόμισα καλὸν νὰ ἐπισυνάψω καὶ συλλογὴν τῶν κυριωτέρων μαιευτικῶν εἰκόνων, παρὰ διαφόρων συγγραφέων ταύτας λαβών.

Ἐκτὸς οὐ μικρᾶς χρηματικῆς δαπάνης, εἰς ἣν ὑποκύπτει ἐνταῦθα ἐκὼν καὶ ἐν γνώσει πᾶς ἐκδότης ἐπιστημονικοῦ συγγράμματος διὰ τὸ λίαν εὐάριθμον τῶν ἀγοραστῶν, ἀπαιτοῦνται παρ' ἡμῖν εἰς ἔκδοσιν τοιούτων συγγραμμάτων καὶ πολλοὶ κόποι καὶ μύχθοι, μάλιστα δὲ εἰς ἀνεύρεσιν καὶ δημιουργίαν λέξεων οἰκείων πρὸς σαφῆ παράστασιν ἰδεῶν καὶ πραγμάτων, ὧν οἱ ὅροι ἐλλείπουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν· ἕνεκα τούτου ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ μεταφραστὴς τοιούτου τινος συγγράμματος ἀναγκάζεται πολλάκις νὰ θυσιάζῃ τὴν κυριολεξίαν καὶ τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν χάριν τῆς σαφηνείας. Μέγα προσέτι ἐμπόδιον εἰς τὴν σύνταξιν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων καὶ μάλιστα τῶν πρὸς παράδοσιν χρησίμων εἶναι καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου μέλλουσι νὰ κατασιῶσιν ἄχρηστα διὰ τὰς καθ' ἑκάστην εἰς τὰς ἐπιστήμας γινομένας γιγαντιαίας προόδους, ὧν ἕνεκα καὶ πρὶν ἢ ἀποπερατωθῇ πολλάκις ἡ τύπωσις, ἀνατρέπονται πολλὰ τῶν ἤδη παραδεδεγμένων. Διὸ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου παρεδέχθην τὰ πρὸ πολλοῦ καὶ κοινῶς παραδεδεγμένα ἄχρι τοῦδε, σκοπὸν ἔχων νὰ ἐκθέτω καὶ σαφηνίζω τὰς περὶ τούτων διαφωνίας καὶ παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων διὰ ζώσης φωνῆς ἐν ταῖς παραδόσεσιν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο θέλει χρησιμεύσει, ὡς καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἀγγελίᾳ εἶπον, ὡς βάσις αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 20 Ἰουνίου 1849.

Ν. ΚΩΣΤΗΣ.

ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Σελ.

Πρόλογος.
Εἰσαγωγή. 1
Ἱστορία τῆς Μαιευτικῆς. 9

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ ΤΟΚΕΤΩΝ Ἢ ΠΕΡΙ ΕΥΤΟΚΙΑΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν γεννητικῶν αὐτῆς μορίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς γυναικὸς ἐν γένει καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐφήβου. 30

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῶν γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικός. 35
Α'. Περὶ τῶν σκληρῶν γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικός, ἢ περὶ τῆς γυναικείας πυέλου. 36
Β'. Περὶ διαμέτρων τῆς πυέλου. 44
Γ'. Περὶ ἐγκλίσεως τῆς πυέλου καὶ τοῦ ἄξονος αὐτῆς. 48
Δ'. Περὶ διαφορᾶς τῆς πυέλου καθ' ἡλικίας, γένη καὶ εἴδη. 49

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικὸς καὶ περὶ τῶν μαστῶν. 52
Α'. Περὶ τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων. —
Β'. Περὶ τῶν μαστῶν. 64

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ συλλήψεως, κυήσεως καὶ τοκετοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ συλλήψεως καὶ κυήσεως ἐν γένει. 66

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ ὑγιεινῆς ἢ κατὰ φύσιν κυήσεως. 69

Σελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τοῦ ἐμβρύου καὶ περὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. 84
Α'. Περὶ τῆς ὡριμότητος τοῦ ἐμβρύου. 85
Β'. Περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν διαμέτρων αὐτῆς. 87

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἐν τῇ κυήσει γινομένων μεταβολῶν. 90
Α'. Περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς μήτρας καὶ τῶν λοιπῶν γεννητικῶν μορίων. —
Β'. Περὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα ἐν γένει καὶ τὴν ὑγείαν τῶν ἐγκύων γινομένων μεταβολῶν. 96

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ τῶν σημείων τῆς κυήσεως. 99
Α'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐντὸς τῆς μήτρας κυήσεως. —
Β'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐκτὸς τῆς μήτρας κυήσεως. 103
Γ'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐκ μύλης ψευδοκυήσεως. 105
Δ'. Περὶ τῶν σημείων, δι' ὧν προσδιορίζεται ἡ ἐποχὴ τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ. 106
Ε'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμβρύου. 107

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περὶ διαίτης τῶν ἐγκύων. 108

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ καὶ τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς αὐτὸν βοηθείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τοκετοῦ ἐν γένει. 112
Α'. Περὶ τῶν ὠδίνων. —
Β'. Περὶ διαιρέσεως τῶν τοκετῶν. 115

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς εὐτοκίαν. 117

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τῶν περιόδων τοῦ τοκετοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὰς φαινομένων. 120

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περὶ τῶν σημείων τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διέρχεται ἐν αὐτῷ τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς πυέλου. 127
Α'. Περὶ τοῦ ἐπὶ κεφαλὴν σχήματος καὶ τῶν διαφόρων θέσεων αὐτῆς. —
ά.) Διέξοδος τοῦ τοκετοῦ ἐν τῇ πρώτῃ θέσει τῆς κεφαλῆς. 129
β'.) Διέξοδος τοῦ τοκετοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ θέσει τῆς κεφαλῆς. 134

Σελ.

Β'. Περὶ ἀνωμαλιῶν τινων ἐν τῇ διὰ τῆς πυέλου διόδῳ τοῦ ἐμβρύου, τῆς κεφαλῆς προηγουμένης. 136
Γ'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ, ἐν ᾧ προβάλλει τὸ πρόσωπον. 138
Δ'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ, ἐν ᾧ προβάλλουσι τὰ ἰσχία. 142
Ε'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ, ἐν ᾧ προβάλλουσιν οἱ πόδες. 148
ς'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ τῶν διδύμων. 152

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων ἐν γένει ἐν τοῖς κατὰ φύσιν τοκετοῖς. 154
Α'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὰς διαφόρους περιόδους τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ. 157
Β'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας. 166
Γ'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὸ πρόσωπον. 168
Δ'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν πέμπτην περίοδον. 169
Ε'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τοὺς τῶν διδύμων τοκετούς. 171

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περὶ τῆς λοχείας καὶ περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν λεχωΐδων καὶ τῶν ἀρτιτόκων παιδίων. 172
Α'. Περὶ τῆς λοχείας ἐν γένει. —
Β'. Περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν λεχωΐδων. 176
Γ'. Περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν ἀρτιτόκων παιδίων. 182

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΦΥΣΙΝ ΤΟΚΕΤΩΝ Ἢ ΠΕΡΙ ΔΥΣΤΟΚΙΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ δυστοκιῶν ἐν γένει καὶ περὶ τῶν πρὸς ταύτας συνηθεστέρων μαιευτικῶν ἐγχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν δυστοκιῶν ἐν γένει. 185
Α'. Περὶ τῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν. 187
Β'. Περὶ τῶν ἐκ δυσαναλόγου εὐρυχωρίας τῶν σκληρῶν καὶ ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων πρὸς τὸν τοῦ ἐμβρύου ὄγκον δυστοκιῶν. —
Γ'. Περὶ τῶν ἐξ ἀνωμαλίας τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων δυστοκιῶν. 189
Δ'. Περὶ τῶν ἐκ σπανίων τινῶν καὶ ἐκτάκτων περιστάσεων δυστοκιῶν. 190

Σελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῶν εἰς τοὺς παρὰ φύσιν ἢ δυσχερεῖς τοκετοὺς ἀπαιτουμένων βοηθημάτων. 191
Α'. Περὶ ἐμβρυουλκοῦ καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ. —
Β'. Περὶ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου. 202
Γ'. Περὶ τῆς καισαρικῆς τομῆς. 209
Δ'. Περὶ συγχονδροτομίας. 222
Ε'. Περὶ ἀνατρήσεως καὶ ἐγκατατομῆς τοῦ ἐμβρύου. 227
Ϛ'. Περὶ κεφαλοτρίπτου. 231
Ζ'. Περὶ μοχλοῦ. 232

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ αἰτίων, διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν δυστοκιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μορίων δυστοκιῶν. 233
Α'. Περὶ τῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν. —
Β'. Περὶ τῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν θέσεως τῶν ἄκρων τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν. 239
Γ'. Περὶ τῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς ἢ τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν. 240
Δ'. Περὶ τῶν ἐκ νοσερᾶς καταστάσεως τῶν σὺν τῷ ἐμβρύῳ μορίων δυστοκιῶν. 243
ά.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν καταστάσεως τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ. —
β'.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῶν ὑμένων, ὑφ' ὧν περιβάλλεται τὸ ἔμβρυον. 244
γ'.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τοῦ ὀμφαλίου λώρου. 245
δ'.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀποχωρίσεως καὶ ἐξώσεως τοῦ ὑστέρου. 248

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τῶν δυστοκιῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῶν γεννητικῶν μορίων. 250
Α'. Περὶ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῆς πυέλου. —
Περὶ στενώσεως ἢ σκληρύνσεως τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων. 265

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἐξ ἐλλείψεως ἢ ἀνικανότητος τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων καὶ ἐκ διαφόρων ἀνωμαλιῶν τῶν συστολῶν τῆς μήτρας προερχομένων δυστοκιῶν. 269
Α'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἀδυναμίας τῶν συστολῶν τῆς μήτρας. 270
Β'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἀνωμάλων ἢ σπασμωδικῶν συστολῶν τῆς μήτρας. 278

Σελ.

Γ'. Δυστοκίαι ἕνεκα ὑπερβολικῆς ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων. 282
Δ'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἐλλείψεως ἢ ἀνικανότητος τῶν δυνάμεων, τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τῆς μήτρας συστολῶν. 283
Ε'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἐλλείψεως ἢ ἀνωμαλίας τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων συστολῶν τῆς μήτρας. 286

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περὶ ἐκτάκτων τινῶν περιστάσεων καὶ ἀνωμαλιῶν, ἐπερχομένων ἐν τῷ τοκετῷ, ἢ μετ' αὐτόν. 294
Α'. Περὶ ὀξέος τοκετοῦ. —
Β'. Περὶ προπτώσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου. 297
Γ'. Περὶ ἐπισχέσεως τῶν ὑστέρων. 301
Δ'. Περὶ τῆς ἐν ἀνοικείῳ τόπῳ προσφύσεως τοῦ ὑστέρου. 303

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἰδιαιτέρων σπασμῶν τῶν ἐγκύων, τῶν τικτουσῶν καὶ τῶν λεχωΐδων. 310

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περὶ τῶν ἐν τῇ κυήσει αἱμορραγιῶν καὶ περὶ ἐκτρώσεως. 316

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΝΟΣΩΝ ΤΩΝ ΛΕΧΩΙΔΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ νόσων τῶν λεχωΐδων ἐν γένει. 335

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. 350
Α'. Περὶ ἐπιλοχίου πυρετοῦ μετὰ φλογώσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας. —
Β'. Περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ διακρινομένου διὰ τὴν ὑπερέχουσαν βλάβην τοῦ ἐγκεφάλου. 376
Γ'. Περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογώσεως τῶν ἐν τῷ θώρακι ὀργάνων. 383
Δ'. Περὶ μητροφλεβίτιδος. 385
Ε'. Περὶ σήψεως τῆς μήτρας. 392
Ϛ'. Περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ ἐπιπλεκομένου μετὰ φλογιστικῶν τοπικῶν παθήσεων κατὰ τὰ ἄκρα. 395

Σελ.

Α'.) Περὶ φλογώσεως τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τῶν ἄκρων. 396
Β'.) Περὶ τῆς ἐπωδύνου λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων. 397
ά.) Φλόγωσις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τοῦ σκέλους. 398
β'.) Φλόγωσις τῶν νεύρων τοῦ σκέλους. 400
γ'.) Φλόγωσις τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ τοῦ σκέλους. 404
Γ'.) Περὶ φλογώσεως τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους. 405
Ζ'. Περὶ ψοΐτιδος καὶ ψοϊκῶν ἀποστημάτων τῶν λεχωΐδων. 408

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ νόσων τῶν θηλαζουσῶν. 411
Α'. Περὶ φλογώσεως τῶν μαστῶν. —
Β'. Περὶ μαστωδυνίας ἢ νευρικῆς εὐαισθησίας τῶν μαστῶν. 421
Γ'. Περὶ ἐξελκώσεως τῶν θηλῶν τῶν μαστῶν. 424
Δ'. Περὶ ἐλλιποῦς διακρίσεως τοῦ γάλακτος. 428
Ε'. Περὶ ὑπερμέτρου διακρίσεως τοῦ γάλακτος. 431
Ϛ'. Περὶ γαλακτορροίας. 434

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ.

Σελ.	3	στίχ.	25	γράφ.	εἶναι.
»	4	»	7	—	ἰσχυρότερα. ὡσαύτως καὶ εἰς σελ. 100, στίχ. 14, καὶ σ. 112 στ. 25, καὶ σ. 114 στ. 14, καὶ σ. 122 στ. 9, καὶ σ. 123 στ. 13, καὶ σ. 125 στ. 13, καὶ σ. 126 στ. 7, γράφε διὰ τοῦ ο.
»	9	»	1	—	αὐτῆς. στίχ. 17 γρ. αὐτῶν.
»	10	»	18	—	ἀπολέση.
»	11	»	3	—	ὤκλασε.
»	—	»	4	—	αὐτῆς.
»	13	»	8	—	ἐγείρειν τε τὰς ὠδῖνας.
»	20	»	13	—	δὲν δύναται νὰ τέξῃ.
»	28	»	8	—	προβάλλουσι.
»	30	»	13	—	τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.
»	—	»	25	—	αὐτοῦ.
»	32	»	14	—	μᾶλλον στρογγύλη.
»	34	»	1	—	ὅτε καὶ τὰ χαρακτηριστικά.
»	37	»	26	—	αὐτοῦ.
»	39	»	24	—	πλατέος.
»	44	»	13	—	αὐτοῦ.
»	66	»	8	—	αὐτοῦ.
»	70	»	2	—	μετὰ τῆς μήτρας διὰ.
»	77	»	28	—	εἰς τὸ σῶμα.
»	99	»	23	—	στιγμιαῖος.
»	102	»	11	—	στηθοσκοπίου.
»	104	»	7	—	ἔγκυος.
»	106	»	17	—	τινῶν.
»	108	»	25	—	νοσοῦσιν αὗται.
»	125	»	7	—	μετὰ μίαν ἢ δύο ὠδῖνας· τότε δὲ λέγεται ὅτι ἡ κεφαλὴ εὑρίσκεται εἰς τὴν διατομήν.
»	137	»	22	—	τινὰ.

Σελ.	148	στίχ.	1	γράφ.	ἡ σιαγὼν ἐπὶ.
»	156	»	4	—	εἰς τὴν κλίνην τοῦ τοκετοῦ.
»	—	»	29	—	οὐδέποτε.
»	157	»	19	—	σπάνιαι.
»	177	»	32	—	πεφωτισμένος.
»	180	»	31	—	οἱ μαστοὶ πρέπει νὰ προφυλάττωνται.
»	188	»	5	—	ἐπίμηκες.
»	194	»	32	—	εἴς τινας δὲ περιστάσεις ἐνεργεῖ καὶ δυναμικῶς, ἐρεθίζει δηλ. τὴν μήτραν καὶ αὐξάνει τὰς συστολὰς αὐτῆς.
»	198	»	9	—	αὐτῆς.
»	203	»	31	—	δὲν ἀφίνει ἐλεύθερον.
»	208	»	12	—	αὐτῆς.
»	211	»	13	—	ἀπολεσθείσας.
»	219	»	23	—	αὐτῆς.
»	245	»	30	—	αὐτοῦ.
»	267	»	2	—	κατὰ τὸν κόλπον, ἢ ἐξ ἐπουλώσεων.
»	330	»	19	—	οὐδέποτε.
»	331	»	32	—	οὐδὲν.
»	335	»	20	—	ἀποτελέσματα καὶ συχνὰ μεταβάλλουσιν.
»	349	»	5	—	μηδόλως.
»	352	»	12	—	φαίνεται ἄλλοτε ἄλλως ἔχον.
»	356	»	31	—	διαφέρουσιν ὅμως ταῦτα, ὅταν ὑπάρχωσιν.
»	358	»	15	—	παραπλησίου.
»	396	»	4	—	τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους.
»	399	»	21	—	τοῦ πρὸς τὸ πάσχον μέρος μεγάλου χείλους τοῦ αἰδοίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ἡ ἐπιστήμη, ἡ διδάσκουσα τὴν κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν κατάστασιν τῶν ἐγκύων, τῶν τικτουσῶν καὶ τῶν λεχωΐδων, προσέτι δὲ καὶ τὰ ἀπαιτούμενα βοηθήματα, πρός τε διατήρησιν τῆς ὑγιείας τούτων καὶ ἀφαίρεσιν ὑπάρχοντός τινος ἢ ἐπικειμένου κινδύνου, καλεῖται *Μαιευτική*.

Ἡ Μαιευτική, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν σήμερον ἓν τῶν κυριωτέρων μερῶν τῆς ἰατρικῆς, ἦν τὸ πάλαι τέχνη ἁπλουστάτη, εἰς πράξεις τινὰς μόνον καὶ ταύτας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προληπτικὰς περιοριζομένη. Τοιαύτη δὲ οὖσα κατ' ἀρχὰς καὶ εἰς τὴν αὐτὴν σχεδὸν κατάστασιν ἐπὶ πολλοὺς κατὰ συνέχειαν αἰῶνας διαμείνασα, ἀνυψώθη εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιστήμης, ἀφοῦ ἤρξατο νὰ προοδεύῃ ἐν γένει μὲν ἡ Ἰατρική, ἰδίως δὲ ἡ Ἀνατομία.

Καὶ τὸ μὲν ἀντικείμενον τῆς Μαιευτικῆς εἶναι ἡ ἔγκυος γυνὴ καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἔμβρυον ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ τοκετοῦ, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μεταβολῶν, τῶν ἄμεσον σχέσιν ἐχουσῶν πρὸς τὴν κύησιν, τὸν τοκετὸν καὶ τὴν λοχείαν· ὁ δὲ σκοπὸς αὐτῆς εἶναι διάφορος κατὰ τὰς περιστάσεις. Ὅθεν τῆς Μαιευτικῆς ἔργον εἶναι, ὅταν μὲν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ κατὰ φύσιν, τὸ προφυλάττειν μόνον τὴν τίκτουσαν ἀπὸ τῶν ἐνδεχομένων κινδύνων· ὅταν δὲ παρὰ φύσιν,

τὸ ἀφαιρεῖν ἢ τοὐλάχιστον ἐλαττοῦν τοὺς ἐπαπειλοῦντας τῆς τικτούσης ἢ τοῦ ἐμβρύου ἢ καὶ ἀμφοτέρων τὴν ζωὴν κινδύνους. Διὰ τοῦτο εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν χρείαν ἔχομεν διαιτητικῶν μόνον βοηθημάτων, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ἐκτὸς τούτων, καὶ διαφόρων πολλάκις φαρμάκων καὶ χειρουργικῶν τινων ἐγχειρήσεων· προσέτι δὲ ἀναγκαζόμεθα ὁτὲ μὲν ἵνα ἐπιταχύνωμεν, ὁτὲ δὲ ἵνα βραδύνωμεν τὸν τοκετόν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ πάλαι τὰ βοηθήματα, ἅτινα μετεχειρίζοντο πρὸς τὸν ῥηθέντα σκοπὸν, συνίσταντο ἐκ χειρουργικῶν τινων μόνον ἐγχειρήσεων, ἔνιοι μὲν ἐθεώρησαν παραλόγως τὴν Μαιευτικὴν ὡς μέρος τῆς Χειρουργικῆς· ἔνιοι δὲ, παρατηροῦντες, ὅτι εἰς περιστάσεις τινὰς ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν χρῆσιν διαφόρων φαρμάκων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ προκειμένου σκοποῦ, παρεδέχθησαν τὴν ἐπίσης παράλογον διαίρεσιν τῆς Μαιευτικῆς *εἰς ἰατρικὴν* καὶ *εἰς χειρουργικὴν Μαιευτικήν*. Ἀλλ᾽ ἡ Μαιευτική, εἰς ἣν εὑρίσκεται τὴν σήμερον κατάστασιν, οὔτε ὡς μέρος ἰδιαίτερον τῆς ἰδίως λεγομένης Ἰατρικῆς δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ, οὔτε τῆς Χειρουργικῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἰσόβαθμος ταύταις καὶ ἰσότιμος· καὶ ὡς ἡ Ἰατρικὴ καὶ ἡ Χειρουργικὴ ἔχουσιν ἀμοιβαίως ἀλλήλων τὴν χρείαν, οὕτω καὶ ἡ Μαιευτικὴ, χρήζουσα τῆς συμπράξεως ἀμφοτέρων, εἶναι καὶ εἰς ἀμφοτέρας πολλάκις ἀναγκαιοτάτη καὶ ἀναπόφευκτος.

Ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἄσκησις τῆς Μαιευτικῆς εἶναι ἀναντιῤῥήτως πολλοῦ λόγου ἄξια· διότι ἐκ τούτων ἐξαρτᾶται πολλάκις ἡ ὑγιεία καὶ ἡ ζωὴ δύο ἐνίοτε δὲ καὶ πλειόνων ἀτόμων. Ἡ Μαιευτική, πρώτη τὸν ἄνθρωπον, ἀσθενῆ καὶ ἄνευ τινὸς βοηθείας εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενον, ὑποδεχομένη, βοηθεῖ καὶ περιθάλπει αὐτὸν μετὰ μητρικῆς, ὡς εἰπεῖν, στοργῆς, καθ᾽ ὃν χρόνον οὗτος ἔχει μεγίστην χρείαν βοηθείας καὶ περιθάλψεως. Συντελοῦσα δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν διατήρησιν καὶ αὔξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, συντελεῖ ἀμέσως εἰς τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνίας, τοὐτέστιν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν οἰκογενειῶν.

Ἀλλ' ὅσον ἀγαθοποιὸς καὶ σωτήριος εἶναι ἡ Μαιευτικὴ, ὅταν ἀσκῆται μετὰ συνέσεως, ἐπιτηδειότητος καὶ καθαρᾶς συνειδήσεως, τοσοῦτον ἐπιβλαβὴς καὶ ὀλεθρία ἀποβαίνει εἰς χεῖρας ἀνθρώπων μὴ ἐχόντων τὰς ἀναγκαίας γνώσεις καὶ τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιτηδειότητα, ἢ μὴ μετερχομένων εὐσυνειδότως τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀνεπιτηδειότης καὶ ἡ ἀμέλεια τῶν ἀσκούντων τὴν Μαιευτικὴν ματαιοῖ πολλάκις τὰς τερπνοτέρας τῶν μητέρων ἐλπίδας, καταστρέφει τὴν εὐτυχίαν τῶν οἰκογενειῶν, ἐπιφέρει νοσήματα πολυχρόνια, μαρασμὸν, βλάβας βαρείας, θάνατον, ἐνίοτε δὲ καὶ πάθη σκληρότερα καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

Ἀλλὰ δὲν συμφωνοῦσι πάντες, ὅτι ἡ Μαιευτικὴ εἶναι τῆς Ἰατρικῆς μέρος οὐσιωδέστατον καὶ ὠφελιμώτατον, καί περ τοιαύτη οὖσα. Πολλοὶ τῶν φιλοσόφων καὶ αὐτῶν τῶν ἰατρῶν ἀκόμη νομίζουσιν αὐτὴν ἀσήμαντον, τινὲς δὲ μάλιστα ὑποθέτουσι τὴν Μαιευτικὴν καὶ πάντῃ περιττὴν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι κατὰ ἑκατὸν τοκετοὺς μόλις ἅπαξ φαίνεται ἀναγκαία ἡ ἐξ αὐτῆς βοήθεια. Ἐπιφέρουσι δὲ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτῶν, ὅτι παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι δὲν ὑπάρχουσι μαιευτῆρες, πολλάκις δ' οὔτε μαῖαι, καὶ ἀναφέρουσι διάφορα τούτου παραδείγματα. Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη τοῦ προστρέχειν εἰς βάρβαρα καὶ ἀπολίτευτα ἔθνη; μὴ γὰρ καὶ παρ' ἡμῖν δὲν ἀπαντῶνται εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς πόλεις γυναῖκες, αἵτινες οὔτε ἕνεκα τῆς κυήσεως, οὔτε ἕνεκα τοῦ τοκετοῦ αὐτοῦ ἐμποδίζονται ἀπὸ τῶν συνήθων αὐτῶν ἐργασιῶν; Ἐπομένως εἶναι ποτὲ δυνατὸν διὰ τοῦτο νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα αὐτῶν καὶ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες; ἢ μήπως καὶ ἐκ τῶν πρώτων δὲν ἀποθνήσκουσι πολλαὶ ἐν τῷ τοκετῷ, ἢ δὲν πάσχουσι βλάβας τηλικαύτας, ὥστε καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ νὰ γίνηται αὐταῖς λίαν ἐπαχθὴς, τὸν δὲ θάνατον νὰ νομίζωσιν αἱρετώτερον; Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν βαρβάρων ἐθνῶν ὁμοιάζει κατὰ μέγα μέρος τῇ τῶν ἀλόγων ζώων· ἀλλὰ μήπως καὶ τὰ ζῶα

ταῦτα δὲν χρήζουσι πολλάκις βοηθείας ἐν τῷ τοκετῷ, αὐτοδίδακτοι δὲ μαιευτῆρες εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ποιμένες, οἵτινες πολλαχοῦ ἀναπληροῦσιν ἐνίοτε τοὺς ἐπιστήμονας μαιευτῆρας; Ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ συντελεῖ ἀναντιρρήτως εἰς τὴν αὔξησιν τῆς εὐαισθησίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τούτου ὁ πεπολισμένος ἄνθρωπος αἰσθάνεται τά τε σωματικὰ καὶ ψυχικὰ αὐτοῦ πάθη ἰσχυρότερα. Ἀλλ' ἐπειδὴ σὺν τῇ προόδῳ τοῦ πολιτισμοῦ τελειοποιεῖται ἀναλόγως καὶ ἡ Ἰατρικὴ, ὁ πεπολισμένος ἄνθρωπος ἔχει πρόχειρον τὴν βοήθειαν, τὴν ἁρμόζουσαν εἰς τὰ ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ προερχόμενα ταῦτα πάθη.

Σημ. Εἰς πολλοὺς εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη ἡ πρόληψις, ὅτι οὐ μόνον ὁ ἄνθρωπος τίκτει ἐν γένει δυσκολώτερον τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τούτου πάλιν ὁ πεπολισμένος δυσκολώτερον τοῦ ἀγρίου· ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ ἐξημερωθέντα τῶν ζώων τίκτουσιν ὡσαύτως δυσκολώτερον τῶν ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει διαιτωμένων. Τοῦτο ὅμως ἀντιβαίνει εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν καθημερινὴν πεῖραν· διότι δυστοκίαι συμβαίνουσιν εἰς πάντα τὰ γένη τῶν ζώων, εἰς ἃ καὶ διάφορα νοσήματα ἐπέρχονται ἔν τε τῇ κυήσει καὶ τῷ τοκετῷ ὡς καὶ μετὰ τοῦτον. Ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς οὐδαμῶς ἀποτελεῖ δυσκολωτέρους τοὺς τοκετούς, ἡ δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος πρόληψις πηγάζει ἀπὸ ἐλλείψεως παρατηρήσεων εἴς τε τὰ ἄγρια ζῶα καὶ τοὺς ἀγρίως διαιτωμένους καὶ ἀπολιτεύτους λαούς.

Ἡ ἐκμάθησις καὶ ἡ ἄσκησις τῆς Μαιευτικῆς συνοδεύονται ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων δυσκολιῶν, διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον βάσιμος αὐτῆς σπουδὴ, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται καὶ μακρὰ ἐνασχόλησις περὶ τὴν παρατήρησιν τῶν κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν τοκετῶν, καὶ τὴν κτῆσιν τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιδεξιότητος πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μαιευτικῶν ἐγχειρήσεων· πρὸ πάντων δὲ καὶ φιλανθρωπία εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου, ἧς ἕνεκα οὐ μόνον τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν δέον νὰ θυσιάζῃ ὁ μαιευτὴρ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὑγείαν του πολλάκις, ὅπως γένηται χρήσιμος τοῖς χρῄζουσι τῆς βοηθείας αὐτοῦ, ἀπολαύων ἀντὶ τούτων τὴν εὐχάριστον πεποίθη-

σιν, ὅτι ἡ αἰσία ἔκβασις τοῦ τοκετοῦ ὀφείλεται εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ δοθέντα βοηθήματα.

Αἱ δὲ προκαταρκτικαὶ γνώσεις, ἃς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ ὁ σπουδάσων τὴν Μαιευτικὴν, εἰσὶν αὐταὶ ἐκεῖναι, ἃς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ καὶ πᾶς πεπαιδευμένος καὶ ἐπιστήμων ἰατρός. Ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς Ἰατρικῆς δέον νὰ σπουδάσῃ ἰδίως τὴν Ἀνατομίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὴν συγκριτικὴν Ἀνατομίαν, τὴν Φυσιολογίαν, τὴν Ὑγιεινὴν, τὴν γενικήν τε καὶ εἰδικὴν Νοσολογίαν καὶ Θεραπευτικὴν καὶ τὴν Φαρμακολογίαν. Προσέτι δὲ ἐπειδὴ ὁ μέλλων νὰ μετέλθῃ τὸ τοῦ μαιευτῆρος ἔργον δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ γινώσκῃ θεωρητικῶς τὴν Μαιευτικήν, ἀλλ' εἶναι χρεία νὰ ἔχῃ καὶ τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μαιευτικῶν ἐγχειρήσεων ἀπαιτουμένην ἐπιδεξιότητα, διὰ τοῦτο ἀνάγκη πρὸς κτῆσιν καὶ ταύτης νὰ γυμνασθῇ πρότερον μὲν ἀρκούντως ἐπὶ τοῦ μαιευτικοῦ καλουμένου εἰδώλου (fantôme), ἀκολούθως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκύων, τῶν τικτουσῶν καὶ τῶν λεχωΐδων ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησιν καὶ τὴν ὁδηγίαν ἀξίου καὶ ἀκαμάτου μαιευτῆρος ἐντὸς καλῶς διωργανισμένου Μαιευτηρίου.

Τῶν δὲ ἀτομικῶν ἰδιοτήτων, ἃς δέον ἵνα ἔχῃ ὁ μαιευτὴρ, αἱ μὲν εἰσὶ ψυχικαὶ, αἱ δὲ σωματικαί. Καὶ αἱ μὲν πρῶται πρέπει νὰ ὦσιν αὐταὶ ἐκεῖναι, ἃς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ πᾶς ἄριστος καὶ ἄξιος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἰατρός· ἰδίως δὲ καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι εἰς τὸν μαιευτῆρα εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι ἰδιότητες. Ἀταραξία καὶ μεγάλη ὑπομονὴ εἰς τοὺς δυσχερεῖς μάλιστα καὶ ἐπὶ πολὺ βραδύνοντας τοκετούς, φειδὼ τῆς τῶν τικτουσῶν εὐαισθησίας, ἐχεμυθία, νηφαλιότης, ἀφιλοκέρδεια, φαντασία ζωηρὰ, κρίσις ὀξεῖα, ἀγχίνοια, ὅπως μὴ ἐκταράσσηται καὶ ἀμηχανῇ εἰς τὴν ἐμφάνισιν αἰφνιδίων καὶ ἀπροσδοκήτων κινδύνων, τόλμη καὶ προσοχή. Αἱ δὲ σωματικαὶ ὑφίστανται εἰς τὸ ἔχειν σῶμα καλῶς κατεσκευασμένον, εὔρωστον καὶ μὴ περιπίπτον συχνῶς εἰς νόσους, ἵνα ὑπομένῃ εὐκόλως τοὺς ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ἀδια-

σπάστους κόπους καὶ ἐκτελῇ ἄνευ δυσκολίας πᾶν τὸ ἀπαιτοῦν σωματικὴν δύναμιν. Καλὸν προσέτι προτέρημα ἑκάστου μαιευτῆρος εἶναι καὶ τὸ ἔχειν τοὺς βραχίονας μακροὺς, τὴν δὲ χεῖρα εὔκαμπτον, καὶ τοὺς δακτύλους μὴ πολὺ βραχεῖς· τὴν ἁφὴν λεπτὴν, καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ μεταχειρίζεσθαι ἀδιαφόρως ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, νὰ ἦναι δηλ. ἀμφιδέξιος.

Ἵνα ἔχωσι δὲ αἱ χεῖρες τὴν ἀπαιτουμένην εὐκαμψίαν καὶ εὐαισθησίαν, ὁ μαιευτὴρ δέον νὰ μὴ μετέρχηται ἔργα, ἀναπτύσσοντα ὑπερβαλλόντως τὸ μετακάρπιον καὶ περιορίζοντα τὴν εὐκινησίαν τῆς χειρὸς, ἢ σκληρύνοντα τὴν ἐπιδερμίδα καὶ προξενοῦντα τυλώματα, ἀμβλύνοντα φυσικῷ τῷ λόγῳ τὴν ἁφήν· ὀφείλει ἐντεῦθεν ὁ μαιευτὴρ νὰ φέρῃ πάντοτε χειρίδας καὶ νὰ θεραπεύῃ πεφυλαγμένως τὰς τυχούσας ἐπὶ τῶν δακτύλων αὐτοῦ ἀκροχορδόνας, προσέτι δὲ νὰ προσέχῃ μὴ ὑπάρχωσι κατὰ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἕλκη ἢ πληγαὶ, διότι ἐνδέχεται νὰ συμβῇ εὐκόλως εἰς αὐτὸν βλάβη τις, ἐὰν τυχὸν μεταχειρισθῇ αὐτὰς,οὕτως ἠλκωμένας, εἰς γυναῖκας πασχούσας ἀφροδισιόν τι νόσημα. Ἰδιαιτέρας δ' ἐπιμελείας χρείαν ἔχουσι καὶ οἱ ὄνυχες τοῦ ἀσκοῦντος τὴν Μαιευτικήν· διότι πρέπει νὰ μὴ ὑπερέχωσι πολὺ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων, ἵνα μὴ προξενῶσι βλάβην τινὰ εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια τῶν γυναικῶν, προσψαυόντων τε ταῦτα τῶν δακτύλων καὶ ἐμβαλλομένων εἰς τὸν κόλπον, οὐδὲ νὰ κόπτωνται ὑπὲρ τὸ δέον βαθέως, ἵνα μὴ σκληρύνηται ἡ καλύπτουσα τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων ἐπιδερμὶς, καὶ ἐπομένως ἀμβλύνηται ἡ κατ' αὐτὰ ἁφή.

Τὴν Μαιευτικὴν διαιροῦσιν εἰς διάφορα μέρη, ἀλλὰ καταλληλοτέρα διαίρεσις αὐτῆς ὑπάρχει ἡ εἰς τὰ ἑξῆς δύο. Τούτων τὸ μὲν *πρῶτον* πραγματεύεται περὶ τῶν μορίων τῆς γυναικὸς, τῶν συντελούντων ἰδίως εἰς τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν· περὶ τῆς κατὰ φύσιν διεξόδου τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ καὶ περὶ τῆς λοχείας· ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἐγκύων, τῶν τικτουσῶν καὶ τῶν λεχωΐδων διαίτης. Τὸ μέρος τοῦτο ἀπο-

τελεῖ τὴν ἰδίως καλουμένην *Μαιευτικὴν τέχνην*, διδάσκει δηλ. τὸ ἔργον τῶν μαιῶν, καὶ διαγράφει τὰ ὅρια, ἅτινα αὗται οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑπερπηδῶσι. Τὸ δὲ *δεύτερον* πραγματεύεται περὶ δυστοκιῶν ἐν γένει καὶ τῆς ἀπαιτουμένης εἰς ταύτας θεραπείας· ἔτι δὲ περὶ τῆς παρὰ φύσιν καταστάσεως τῶν ἐγκύων, τῶν τικτουσῶν καὶ τῶν λεχωΐδων καὶ τῶν πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς τυχούσης ἀνωμαλίας βοηθημάτων. Ἐν τούτῳ περιγράφονται καὶ αἱ ἰδίως λεγόμεναι μαιευτικαὶ ἐγχειρήσεις καὶ τὰ μαιευτικὰ ἐργαλεῖα· ταῦτα δὲ πάντα συγκροτοῦσι κυρίως τὸ ἔργον τοῦ μαιευτῆρος. Ἀλλὰ πρὸς ἐντελῆ καὶ σκόπιμον ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἀπαιτεῖται, ὡς εἴρηται, τελεία εἰς τὴν Ἰατρικὴν ἐκπαίδευσις, διότι ἡ περὶ τὸ ἐκτελεῖν μαιευτικάς τινας ἐγχειρήσεις ἐπιδεξιότης, ὅσον ἀναγκαία καὶ ἂν ᾖ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς Μαιευτικῆς, δὲν ἐξαρκεῖ μόνη ν' ἀναδείξῃ τὸν μαιευτῆρα ἐπιστήμονα.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τοὺς κατὰ φύσιν τοκετοὺς τὸ ἔργον τῆς Μαιευτικῆς εἶναι ἁπλῶς ἡ προφύλαξις τῆς τικτούσης ἀπὸ τῶν ἐνδεχομένων κινδύνων, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο δὲν ἀπαιτοῦνται ἐκτεταμέναι τῆς Ἰατρικῆς γνώσεις, τὸ μέρος τοῦτο τῆς Μαιευτικῆς, ὅπερ καλεῖται ἰδίως *φυσιολογικὸν ἢ διαιτητικόν*, ἢ ἔτι κοινότερον *Μαιευτικὴ τέχνη*, ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὰς γυναῖκας ὡς καταλληλοτέρας· εἰς δὲ τὸ περὶ τῶν παρὰ φύσιν τοκετῶν πραγματευόμενον, τὸ παθολογικὸν δηλ. καὶ θεραπευτικὸν αὐτῆς μέρος, δέον νὰ ἐξασκῶνται ἀρκούντως οἱ ἰατροί, καθότι ἐνταῦθα δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἁπλῆ τις ἐπιδεξιότης πρὸς ἐκτέλεσιν ἐγχειρήσεών τινων, ἀλλὰ καὶ γενικὴ καὶ βάσιμος τῆς Ἰατρικῆς σπουδή, καὶ τούτου σπανιώτατα παραδείγματα ἀπαντῶνται μεταξὺ τῶν γυναικῶν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἐξάγεται ὅτι τῶν μαιῶν ἔργον εἶναι τὸ διδόναι εἰς τὴν ἔγκυον τὰς ἀναγκαίας συμβουλὰς καὶ προφυλάττειν αὐτήν τε καὶ τὸ ἔμβρυον ἀπὸ τῶν ἐνδεχομένων κινδύνων, ὅταν ἡ κύησις, ὁ τοκετὸς καὶ ἡ λοχεία προβαίνωσι κατὰ φύσιν· προσέτι δὲ τὸ διαγινώσκειν τὸν ἐνόντα καὶ προο-

ρᾷν τὸν ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον, ὅπως προσκαλῶσιν ἐγκαίρως τὸν μαιευτῆρα. Τοῦ δὲ μαιευτῆρος τὸ ἀφαιρεῖν τὸν τυχὸν ἐπελθόντα κίνδυνον δι' ἰατρικῶν, χειρουργικῶν ἢ μαιευτικῶν βοηθημάτων, καὶ, τούτου ἀδυνάτου ὄντος, τὸ διὰ πολλῶν προσπαθειῶν ἐλαττοῦν τοὐλάχιστον αὐτόν.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ.

Μαιευτικὴ ὀφείλει τὴν ἀρχὴν καὶ πρόοδον αὐτῆς, α') εἰς τὴν βοήθειαν, ἥτις ἐφάνη ἐν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ἔθνεσιν εἰς πάντα καιρὸν ἀναγκαία ἐπὶ τῶν δυσχερῶν τοκετῶν· β') εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ· καὶ γ') εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἰατρικῆς.

Ἀλλ' εἰ καὶ ἐκ τῆς διαφόρου κατασκευῆς καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν σωματικῶν ἰδιοτήτων τῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ φυλῶν προέρχεται διαφορά τις καὶ κατὰ τοὺς τοκετούς, τοὐτέστιν ὁτὲ μὲν οὗτοι εἰσὶν εὐκολώτεροι, ὁτὲ δὲ δυσκολώτεροι, οὐδέποτε ὅμως πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἀγρία κατάστασις ἔθνους τινὸς καθιστᾷ περιττὴν τὴν Μαιευτικήν· διότι ἡ ἀτέλεια ἢ μᾶλλον ἡ ἔλλειψις αὐτῆς παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς νηπιώδους καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ᾗ οὗτοι διάγουσιν.

Τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς μαιεύσεως, τοὐτέστι τῆς διδομένης εἰς τὰς τικτούσας βοηθείας, ἀπαντῶμεν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ Αἰγυπτίοις, προσέτι δὲ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς καὶ Σίναις. Οἱ Ἑβραῖοι εἶχον μὲν ἤδη πρὸ τῆς μετοικεσίας αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον μαίας, ἀλλ' ἐκ τούτου μόνον δὲν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι μετήρχοντο τὴν Μαιευτικὴν καὶ ἄνδρες παρ' αὐτοῖς. Τὰ δ' ἀπαντώμενα εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ταλμοὺδ καὶ Μίσνας ὑπομνήματα, δι' ὧν ἔνιοι προτίθενται ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ

καισαρικὴ καλουμένη τομὴ ἦν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, εἰσὶ λίαν ἀδέσποτα καὶ πρὸς τοῦτο ἀνίκανα, ὡς ἐπιδεκτικὰ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐξηγήσεων.

Ἡ πρώτη μαῖα, ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφερομένη ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, εἶναι ἡ παραστᾶσα εἰς τὸν τοκετὸν τῆς Ῥαχήλ, γυναικὸς τοῦ Ἰακώβ· αὕτη ἵνα ἐνθαῤῥύνῃ τὴν τίκτουσαν καὶ ἀνακουφίσῃ τὰς ὠδῖνάς της ἐβεβαίου αὐτὴν, ὅτι ἔμελλε καὶ αὖθις νὰ τέξῃ ἄῤῥεν. « Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ σκληρῶς αὐτὴν τίκτειν, εἶπεν αὐτῇ ἡ μαῖα· θάρσει, καὶ γὰρ οὗτός σοι ἔστιν υἱός » (Γενέσ. λέ. 17). Ἐν τῇ Γενέσει γίνεται ὡσαύτως λόγος καὶ περὶ ἄλλης τινὸς μαίας, παραστάσης εἰς τὸν τοκετὸν τῆς Θάμαρ, τεκούσης δίδυμα. « Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τίκτειν αὐτὴν (τὴν Θάμαρ) ὁ εἷς προσεξήνεγκε τὴν χεῖρα· λαβοῦσα δὲ ἡ μαῖα, ἔδησεν ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ κόκκινον, λέγουσα : οὗτος ἐξελεύσεται πρότερος ». (Γεν. λή. 28).

Ἀλλὰ περὶ Ἰσραηλιτίδων μαιῶν γίνεται λόγος ἀκριβέστερον ἐν τῇ Ἐξόδῳ πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον αὐτῶν. Ἐνταῦθα τῆς Γραφῆς ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Φαραὼ ἐπιθυμῶν ν' ἀπολέσῃ τοὺς Ἑβραίους, διέταξε τὰς δύο μαίας αὐτῶν, τὰς κατὰ τὴν Γραφὴν Σεπφώραν καὶ Φουὰν καλουμένας, ὅπως ἀποκτείνωσι πάντα τὰ ἄῤῥενα τῶν Ἑβραίων· αὗται δὲ μὴ ὑπακούσασαι εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως ἀντεμείφθησαν παρὰ Κυρίου. « Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων ταῖς μαίαις τῶν Ἑβραίων· (τῇ μιᾷ αὐτῶν ἦν ὄνομα Σεπφώρα, καὶ τὸ ὄνομα τῆς δευτέρας Φουά)· καὶ εἶπεν· ὅταν μαιοῦσθε τὰς Ἑβραίας καὶ ὦσι πρὸς τῷ τίκτειν, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ, ἀποκτείνατε αὐτό . . . Ἐφοβήθησαν δὲ αἱ μαῖαι τὸν Θεὸν καὶ οὐκ ἐποίησαν καθότι συνέταξεν αὐταῖς ὁ Βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ ἐζωογόνουν τὰ ἄρσενα· (Ἔξοδ. ά. 15—18). Γυναῖκες ὡσαύτως παρέστησαν εἰς τὸν τῆς Φινεὲς, γυναικὸς τοῦ υἱοῦ Ἠλεὶ, δυσχερῆ τοκετὸν, τὸν ἐπισυμβάντα, ἀφοῦ αὕτη ἔμαθε τὴν ἁρπαγὴν τῆς Κιβωτοῦ καὶ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς. « Καὶ νύμ-

φη αὐτοῦ, γυνὴ Φινεὲς συνειληφυῖα τοῦ τεκεῖν· καὶ ἤκουσε τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ἐλήφθη ἡ Κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι τέθνηκεν ὁ πενθερὸς αὐτῆς καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ὤκλασε καὶ ἔτεκεν, ὅτι ἐπεστράφησαν ἐπ᾽ αὐτὴν ὠδῖνες αὐτῆς καὶ ἐν τῷ καιρῷ αὐτῆς ἀποθνήσκει. Καὶ εἶπον αὐτῇ αἱ γυναῖκες αἱ παρεστηκυῖαι αὐτῇ, μὴ φοβοῦ, ὅτι υἱὸν τέτοκας. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη, καὶ οὐκ ἐνόησεν ἡ καρδία αὐτῆς » (Βασιλ. Α. δ'. 19—21). Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς χωρίοις τούτοις τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου τῆς Γραφῆς αἱ μαῖαι ὀνομάζονται Μεγιαλεδὲθ (Mejaledeth), ὄνομα γένους θηλυκοῦ.

Ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι, πολὺν ἤδη χρόνον πρὸ Χριστοῦ, συνετέλεσεν εἰς τὴν πρώτην, εἰ καὶ ἀτελῆ, ἀνάπτυξιν τῆς Μαιευτικῆς. Ὁ Ἱπποκράτης, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τῆς Ἰατρικῆς, ὑπῆρξεν ἀναντιῤῥήτως καὶ τῆς Μαιευτικῆς· εἰς τρία μέρη τῶν σωζομένων αὐτοῦ συγγραμμάτων γίνεται λόγος περὶ Μαιευτικῆς, δηλ. εἰς τὸ *Περὶ φύσεως παιδίου*, εἰς τὸ *Περὶ γυναικείων*, καὶ εἰς τὸ *Περὶ ἐγκατατομῆς ἐμβρύου*. Ἐνταῦθα, ἐὰν τὰ συγγράμματα ταῦτα ὑποτεθῶσι γνήσια τοῦ Ἱπποκράτους (ὅπερ ἀμφιβάλλεται, καὶ μάλιστα τὸ περὶ γυναικείων), βλέπομεν ποῖαι ἦσαν αἱ περὶ Μαιευτικῆς γνώσεις τῶν Ἑλλήνων τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Ὁ Ἱπποκράτης ἀναγνωρίζει μόνον ὡς κατὰ φύσιν τοκετοὺς τοὺς ἐπὶ κεφαλὴν, ἀποδοκιμάζει δὲ τὸν ἐπὶ πόδας τοκετὸν ὡς ὀλέθριον εἴς τε τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον. « Τὸ δὲ παιδίον, ὅταν περιῤῥαγῶσιν οἱ ὑμένες, ἢν μὲν ἐπικρατήσῃ ἡ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ροπὴ, ῥηϊδίως τίκτει ἡ γυνή· ἢν δὲ πλάγιον ἢ ἐπὶ πόδας χωρήσῃ, γίνεται γὰρ οὕτω πολλάκις, ἢν οὕτως ροπὴ τύχῃ γινομένη, ἢ ὑπὸ εὐρυχωρίης τῶν μητρέων, ἢ καὶ ἢν ἡ μήτηρ ἐν τῇ ὠδῖνι μὴ ἡσυχάσῃ τὸ πρῶτον, κἢν οὕτω χωρέῃ, χαλεπῶς τέξεται ἡ γυνή· πολλαὶ δὲ ἤδη, ἢ αὐταὶ ὤλοντο, ἢ τὰ παιδία, ἢ ἅμα αἱ μητέρες τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇσι » (Ἱπποκρ. Περὶ φύσ. παιδ.). Λέγει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ· «Καὶ ἢν πλάγιον ἴῃ, χαλεπὸν γίνεται τὸ πάθημα· ὡς γὰρ εἴτις ἐς λήκυθον μικρόστομον πυρῆνα ἐμβάλλοι, οὐκ εὐφυὲς ἐξελεῖν

πλαγιεύμενον, οὕτω δὴ καὶ τῇ γυναικὶ χαλεπὸν πάθημα τὸ ἔμβρυον, ἐπειδὰν λοξωθῇ καὶ γὰρ χαλεπὸν ἐξελθεῖν· χαλεπὸν δὲ καὶ ἦν ἐπὶ πόδας χωρήσῃ, καὶ πολλάκις ἢ αἱ μητέρες ἀπώλοντο, ἢ τὰ παιδία, ἢ καὶ ἄμφω. Ἔστι δὲ καὶ τόδε μέγα αἴτιον τοῦ μὴ ῥηϊδίως ἀπιέναι, ἢν νεκρὸν ἢ ἀπόπληκτον ἢ διπλόον ᾖ» (Ἱπποκρ. Περὶ γυναικ. ά.). Καὶ ἡ μὲν θεραπεία τούτου ὑφίσταται κατὰ τὸν Ἱπποκράτη εἰς τὸ στρέφειν ἐπὶ κεφαλὴν τὸ ἐπὶ πόδας ἐρχόμενον παιδίον· διὸ καὶ συμβουλεύει οὗτος νὰ περιστρέφωσι τὴν γυναῖκα ἐν τῇ κλίνῃ αὐτῆς, νὰ ἀνασείωσι καὶ ἀνατινάσσωσιν αὐτήν, ὅπως ἂν βελτιωθῇ τὸ σχῆμα τοῦ ἐμβρύου· τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο παραινεῖ καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν ἡ ἔξοδος τούτου βραδύνῃ ἢ δὲν ἐκτελῆται φυσικῶς. Ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ λέγει νὰ ἐξέλκηται τὸ ἔμβρυον διὰ τῶν ἑλκυστήρων, κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις καὶ νὰ διατέμνηται· « Ὁκόσα δὲ τρωσμῶν γενομένων μὴ ἀπαλλάσσεσθαι δύναται μειζόνων ὅλων τε ἢ τῶν μελῶν τῶν ἐμβρύων ἐόντων, ἢ ἐλασσόνων καὶ πλαγίων καὶ ἀδυνάτων, τὰ τοιαῦτα ἦν μὲν κατὰ φύσιν εἴῃ, διδόναι τῶν φαρμάκων τι ὧν ἐγὼ φράσω . . . . τῇσι τοιαύτῃσι τοῦ πταρμικοῦ προσφέρειν, ἐπιλαμβάνειν δὲ τὸν μυκτῆρα καὶ πτάρνυσθαι καὶ στόμα πιέζειν, ὅκως ὁ πταρμὸς ὡς ὅτι μάλιστα ἐνεργήσῃ, χρῆσθαι δὲ καὶ σεισμοῖσι· . . . . ὅσα δὲ δίπτυχα πτύσσεται καὶ ἔγκειται ἐν τῷ στόματι τῶν ὑστερέων, ταῦτα δὲ, ἦν τε ζώοντα ἦν τε τεθνεῶτα ᾖ, προώσαντα ὀπίσω πάλιν στρέφειν, ὅκως κατὰ φύσιν ἴῃ ἐπὶ κεφαλήν . . . . Ὅσα δὲ ζῶντα τῶν ἐμβρύων τὴν χεῖρα ἢ τὸ σκέλος ἔξω προβάλλεται ἢ καὶ ἄμφω, ταῦτα χρή, ὅταν τάχιστα προσημαίνῃ τὴν ἔξοδον, εἴσω ἀπωθέειν τῷ προειρημένῳ τρόπῳ, καὶ στρέφειν ἐπὶ κεφαλήν, καὶ ἐς ὁδὸν ἄγειν . . . . ὁκόσα δὲ τεθνεῶτα τῶν ἐμβρύων ἢ τὸ σκέλος ἢ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχει, ταῦτα ἄριστον μὲν, ἦν οἷόν τε, ἀπώσασθαι εἴσω, καὶ ἄμφω ταῦτα ἐπὶ κεφαλὴν στρέφειν, εἰ δὲ μὴ οἷόν τε ᾖ, ἀνοιδίσκηται δέ, τάμνειν τῷ δε τῷ τρόπῳ . . . . . (Ἱπποκρ. Γυναικ. ά).

Ὅτι δὲ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὑπῆρχον μαῖαι καὶ παρίσταντο συνήθως γυναῖκες εἰς τοὺς τοκετοὺς ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους, καλοῦντος αὐτὰς *ἀκεστορίδας*, καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ ὀλίγον μετ᾽αὐτὸν ἀκμάσαντος καὶ περιγράψαντος εἰς τὸν Θεαίτητον αὐτοῦ μετ᾽ ἀξιοθαυμάστου ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ σατυρικῶς πως, τὰ τῶν μαιῶν ἔργα. « Σωκ. Καὶ μὴν καὶ διδοῦσαίγε αἱ μαῖαι φαρμάκια καὶ ἐπῄδουσαι,δύνανται ἐγείρειν τε, τὰς ὠδῖνας, καὶ μαλθακωτέρας ὧν ἂν βούλωνται ποιεῖν, καὶ τίκτειν τε δὴ τὰς δυστοκούσας, καὶ ἐὰν νέον ὂν δόξῃ ἀμβλίσκειν ἀμβλίσκουσιν. — Θεαίτ. Ἔστι ταῦτα. — Σωκ. Ἆρ᾽ οὖν ἔτι καὶ τόδε αὐτῶν ἤσθησαι, ὅτι καὶ προμνήστριαί εἰσι δεινόταται, ὡς πάνσοφοι οὖσαι περὶ τοῦ γνῶναι ποίαν χρὴ ποίῳ ἀνδρὶ ξυνοῦσαν ὡς ἀρίστους παῖδας τίκτειν ;—Θεαίτ. Οὐ πάνυ τοῦτο οἶδα.— Σωκρ. Ἀλλ᾽ ἴσθ᾽ ὅτι ἐπὶ τούτῳ μεῖζον φρονοῦσιν, ἢ ἐπὶ τῇ ὀμφαλοτομίᾳ. » Ἔτι δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὴν πρόοδον τῆς Μαιευτικῆς, ἀλλὰ κατὰ τὸ φυσιολογικὸν μόνον μέρος, ἀναφέρει πολλαχοῦ τὰς μαίας. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι εἰς τοὺς κατὰ φύσιν τοκετοὺς γυναῖκες μόνον παρίσταντο πρὸς βοήθειαν τῶν τικτουσῶν, καὶ ὅτι εἰς τοὺς δυσχερεῖς μόνον τοκετοὺς προσεκαλοῦντο οἱ ἰατροί-

Μόνος δ᾽ ὁ Ὑγῖνος διηγεῖται εἰς συλλογήν τινα μύθων ὅτι, ἀπαγορευσάντων τῶν Ἀθηναίων τὴν σπουδὴν καὶ ἄσκησιν τῆς Ἰατρικῆς, ἐπομένως δὲ καὶ τὴν τῆς Μαιευτικῆς εἰς τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς δούλους, αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων διὰ μεγάλην αἰδῶ ἐπροτίμων εἰς δυσχερεῖς τοκετοὺς τὸν θάνατον μᾶλλον ἢ τὸ ἐπικαλεῖσθαι τῆς βοηθείας τῶν ἰατρῶν. Νεᾶνις δέ τις Ἀγνοδίκη καλουμένη, ἐπιθυμοῦσα ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν, ἀπέκειρε τὴν κόμην αὐτῆς, καὶ ἱμάτια ἀνδρὸς ἐνδυθεῖσα, κατετάχθη μεταξὺ τῶν μαθητῶν Ἡροφίλου τινὸς (ὃν ὅμως μὴ συγχέωμεν μετὰ τοῦ ἐνδόξου Ἡροφίλου, τοῦ χρόνον τινὰ μετὰ τὸν Ἱπποκράτη ἀκμάσαντος), διδάσκοντος τὴν

Ἰατρικὴν ἐν Ἀθήναις. Σπουδάσασαν δὲ οὕτω τὴν Μαιευτικὴν, καὶ ἀφιερωθεῖσαν εἰς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς, αἱ τίκτουσαι δὲν ἤθελον νὰ τὴν δεχθῶσι κατ' ἀρχὰς, ὑποθέτουσαι αὐτὴν ἄνδρα· μαθοῦσαι δ' ἀκολούθως ὅτι ἦν γυνὴ, ἐδέχοντο αὐτὴν μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως καὶ κατὰ προτίμησιν. Οἱ δὲ ἰατροὶ βλέποντες ὅτι δὲν προσεκαλοῦντο πλέον εἰς τοὺς τοκετοὺς, φθόνῳ κινούμενοι, κατηγόρησαν τὴν Ἀγνοδίκην ὡς εὐνοῦχον διὰ τὸ μὴ ἔχειν πώγωνα καὶ ὡς διαφθείρουσαν τὰς γυναῖκας· διὸ καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος εἰ καὶ ἀπέδειξεν ἡ κατηγορουμένη, ὅτι ἦν γυνὴ, κατεδίκασεν αὐτὴν εἰς τὴν παρὰ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένην ποινήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐπισημότεραι γυναῖκες τῶν Ἀθηνῶν συνέδραμον πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς, οἱ δικασταὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀναιρέσωσι τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ καταργήσωσι τὸν περὶ τούτου νόμον. Ἐντεῦθεν ἤρξαντο πάλιν αἱ γυναῖκες νὰ σπουδάζωσι τὴν Μαιευτικὴν καὶ ν' ἀσκῶσιν αὐτὴν ὡς πρότερον.

Ἀλλὰ τὸ σύγγραμμα τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν, ὡς μὴ ἀνῆκον εἰς τὸν Κ. Ι. Ὑγῖνον, τὸν ἀπελεύθερον τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου καὶ φίλον τοῦ Οὐϊδίου, γραμματικὸν σοφὸν, ζήσαντα καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Λατινικὴ γλῶσσα ἐγράφετο ὅσον ἔνεστι καθαρῶς, καὶ ἐπαινούμενον μεγάλως ὑπὸ τοῦ Συετονίου, ἀλλὰ γραφὲν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν εἶχε διαφθαρῆ ἤδη ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, τοὐτέστι περὶ τὸν ὄγδοον ἢ ἔννατον αἰῶνα κατὰ τὴν κρίσιν Ῥεινεσίου (Reinesius), Οὐοσίου (Vossius) καὶ Μυγκέρου (Munkerus)· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ ἀπαντωμένων ἀντιφάσεων δείκνυται, ὅτι δὲν εἶναι ἔργον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρός. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ τις πίστιν εἰς τοιαύτην τινὰ ῥαψῳδίαν, ἐνῷ ὑπάρχουσι συγγραφεῖς βεβαιοῦντες, ὅτι ἡ εἰς τοὺς τοκετοὺς συνήθως ἀπαιτουμένη βοήθεια ἐδίδετο πάντοτε σχεδὸν παρὰ μαιῶν;

Καὶ παρὰ Ῥωμαίοις δὲ φαίνεται ὅτι ἠσκεῖτο ἡ Μαιευτικὴ πολὺ πρὸ Χριστοῦ, ὡς ἀποδείκνυται τοῦτο ἐκ τοῦ εἰς Νουμᾶν *Πομπίλιον* ἀποδιδομένου νόμου « de inferendo mor-

tuo. » Ὅτι δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον μαίας ἐξάγεται ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Πλαύτου καὶ Τερεντίου, ἐν αἷς βλέπομεν, ὅτι μαῖαι παρίσταντο εἰς τοὺς τοκετούς. Ὁμιλῶν δὲ καὶ ὁ Πλίνιος περὶ μαιῶν πολλαχοῦ τοῦ περὶ Φυσικῆς Ἱστορίας συγγράμματος αὐτοῦ, ἀναφέρει ὀνομαστὶ δύο αὐτῶν, τὴν Σωτήραν (Βιβλ. κή, κεφ. ζ'.) καὶ τὴν Σάλπην (Βιβλ. λϐ', κεφ. ί.) αἵτινες, ὡς φαίνεται, ἔχαιρον μεγίστην κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπόληψιν. Εὑρίσκονται δὲ προσέτι εἰς τὸν Γρύτερον (Gruter), εἰς τὸν *Ῥεινήσιον*, καὶ εἰς τὸν Γάσπαρον Βαρθολῖνον πολλαὶ ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ, ἐν αἷς ἀναφέρονται μαῖαι ὑπὸ τὸ ὄνομα Opstetrix, παραγόμενον ἐκ τοῦ ops, opis καὶ τοῦ sto ἀντὶ τοῦ presto, καὶ σημαῖνον γυναῖκα βοηθοῦσαν.

Ἡ αὐτὴ συνήθεια διήρκεσε καὶ μέχρι τῆς πτώσεως τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν ἀναφερομένων παρὰ Ἀμμιανοῦ τοῦ Μαρκελίνου λέγοντος, ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, φθονοῦσα τὴν εὐφορίαν τῆς Ἑλένης, ἀδελφῆς τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ γυναικὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, ἔπεισε διὰ χρημάτων τὴν μαῖαν, τὴν μέλλουσαν νὰ μαιεύσῃ ταύτην, ὅπως φονεύσῃ τὸ τεχθησόμενον παιδίον, ἀποκόπτουσα τὸν ὀμφάλιον λῶρον πλησιέστατα τῆς κοιλίας « praesecto plus quam convenerat umbilico ».

Σημ. Ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους μέχρι τοῦ Κέλσου, ὅστις ἔζη ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Τιβερίου (20 ἔτη Μ. Χ.), οὐδὲν ὑπάρχει σύγγραμμα διαλαμβάνον τι περὶ Μαιευτικῆς. Εἰς τὸ περὶ Ἰατρικῆς (de medicina) σύγγραμμα τοῦ Κέλσου ὑπάρχει κεφάλαιον ἰδιαίτερον περὶ μαιεύσεως νεκρῶν ἐμβρύων καὶ τῶν ὑστέρων, ὅπερ, καί τοι ἀντιγραφὴ τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἱπποκράτους, πραγματεύεται ὅμως μετὰ πλείονος ἐκτάσεως, ἀναφέρον καὶ διαφόρους βελτιώσεις, γενομένας εἰς τὴν περὶ ἧς λέγει μέθοδον.

Ἀναφέρων δὲ ὁ Κέλσος καὶ κανόνας τινὰς περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς τικτούσης, συμβουλεύει νὰ εἰσάγῃ ὁ μαιευτὴρ ἕνα δάκτυλον μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἕως ἂν δυνηθῇ νὰ εἰσαγάγῃ ὁλόκληρον τὴν χεῖρα. Ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο εἶναι μικροῦ λόγου ἄξιον, οὐδεὶς ὅμως εἶπέ

τι περὶ τοιούτου πρὸ τοῦ Κέλσου. Λέγει δὲ προσέτι ὅτι ἡ εὐρυχωρία τῆς μήτρας καὶ ἡ γενναιοψυχία τῆς τικτούσης συντελοῦσι τὰ μέγιστα πρὸς εὐτοκίαν, καὶ ὅτι τὴν κοιλίαν καὶ τὰ κάτω ἄκρα δέον νὰ φυλάσσωσιν αἱ γυναῖκες ὅσον ἔνεστι θερμά. Παραγγέλει ὡσαύτως, ὅταν ἐφαρμοσθῇ ὁ ἑλκυστὴρ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, νὰ σύρωμεν αὐτὸν πεφυλαγμένως, ἵνα μὴ τὴν κεφαλὴν ἀφείς, διαῤῥήξῃ τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ ἐπομένως διακινδυνεύσῃ μεγάλως ἡ τίκτουσα· ὅταν δὲ προβάλλῃ ὁ ποῦς, τὸ παιδίον δύναται νὰ γεννηθῇ εὐκόλως, ἐὰν συλλάβωμεν καὶ ἕλξωμεν τοῦτον πρὸς τὰ κάτω. Ὅταν δὲ πάλιν κῆται τὸ ἔμβρυον λοξῶς καὶ δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ, παραγγέλλει νὰ ἐμβάλλωμεν τὸ ἕλκυστρον ὑπὸ τὴν μασχάλην τοῦ ἐμβρύου, καὶ νὰ ἕλκωμεν αὐτὸ βαθμηδὸν καὶ μετὰ προσοχῆς.

Ὁ Πλίνιος, ὅστις ἔζη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Οὐεσπεσιανοῦ καὶ Τίτου, καί τοι μὴ ὢν ἰατρὸς, ἀποδοκιμάζων ὅμως τὸν ἐπὶ πόδας τοκετὸν, διδάσκει ἡμᾶς ποία ἦν ἡ περὶ τούτου γνώμη τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἰατρῶν, ὅτι δηλ. τὸ ἐπὶ πόδας σχῆμα ἦν παρὰ φύσιν, τὰ δ' οὕτω γεννώμενα παιδία *ἀγρίππαι* ἐκαλοῦντο· « In pedes procedere nascentem contra naturam est, quo argomento eos appellavere agrippas ut aegre partos. »

Ὁ Μοσχίων, ὅστις ἔζη ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Νέρωνος, συνέγραψε πρῶτος πραγματείαν ἰδιαιτέραν περὶ γυναικείων παθῶν καὶ περὶ Μαιευτικῆς. Κατ' αὐτὸν εἰς τοὺς δυσχερεῖς τοκετοὺς, πρὸ παντὸς ἄλλου, δέον νὰ χαλαρωθῶσι τὰ μόρια, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ παιδίον. Ἐὰν δ' ἡ ῥοὴ τῶν οὔρων ἐμποδίζηται ὑπὸ λίθου ἀποφράσσοντος τὸ στόμιον τῆς οὐροδόχου κύστεως, παραινεῖ νὰ μεταχειριζώμεθα τὸν καθετῆρα. Ἀναφέρει προσέτι, ὅτι τέσσαρά εἰσι τὰ σχήματα, καθ' ἃ γεννῶνται τὰ ἔμβρυα, τουτέστι τὸ ἐπὶ κεφαλὴν, τὸ ἐπὶ πόδας, τὸ πλάγιον καὶ τὸ δεδιπλωμένον. Περὶ δὲ τῶν αἰτίων τῶν δυσχερῶν τοκετῶν λέγει, ὅτι τινὰ μὲν προέρχονται ἐξ αὐτῆς τῆς τικτούσης, τινὰ δ' ἐκ τοῦ τικτομένου ἐμβρύου, ἄλλα δ' ἐξ αἰτίων ἐξωτερικῶν, καὶ ἄλλα εἰσὶ σύνθετα ἐκ τῶν προειρημένων.

Ῥοῦφος ὁ Ἐφέσιος, ὅστις ἔζη ἐπὶ Τραϊανοῦ, ἀναφέρει τινὰ περὶ τῆς μήτρας καὶ περὶ τῶν ἀνηκόντων αὐτῇ μορίων. Περιγράφει δ' ἀρκετὰ σαφῶς καὶ τοὺς τὴν σήμερον *Φαλλοπίους* καλουμένους σωλῆνας.

Ὁ δὲ Γαληνός, ὅστις ἤκμαζεν ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Ἀδριανοῦ κατὰ τὸ 131 ἔτος Π. Χ. καὶ 300 περίπου ἔτη μετὰ τὸν Ἱπποκράτη, σχολιάσας τὰ συγγράμματα τούτου συνέταξε καὶ ἀφορισμούς τινας περὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. Συνέγραψε πολλὰ *περὶ χρείας τῶν τοῦ σώματος μορίων*, *περὶ μήτρας ἀνατομῆς*, *περὶ κυουμένων διαπλάσεως* καὶ περὶ διαφόρων ἄλλων τῆς Ἰατρικῆς ἀντικειμένων καὶ παρετήρησε πρῶτος πάντων ὅτι ἡ συστολὴ τῶν μυῶν τῆς κοιλίας συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ὅπερ, κατ' αὐτόν, στρέφεται καὶ λαμβάνει τὸ ἐπὶ κεφαλὴν σχῆμα, ὅταν πλησιάζῃ ἡ ἔναρξις τοῦ τοκετοῦ καὶ οὐχὶ πρότερον· ἐπειδὴ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐνομίζετο κοινῶς, ὅτι τὸ ἔμβρυον ἔκειτο ἐν τῇ μήτρᾳ ἔχον πρὸς τὰ ἄνω τὴν κεφαλήν.

Εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ὀριβασίου, ἰατροῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀπαντῶμεν περιγραφὴν τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ συλλογὴν φαρμάκων, εὐχρήστων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰς τὰς νόσους τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων. Ἀπαντᾶται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ κεφάλαιον περὶ ἐκλογῆς τροφοῦ, καὶ ἕτερον περὶ γάλακτος.

Ἀέτιος ὁ Ἀμιδηνὸς, ὅστις κατά τινας ἔζη περὶ τὰ μέσα τοῦ ἕκτου αἰῶνος εἰς Κωνσταντινούπολιν, συλλέξας ἅπαντα τὰ περιεργότερα χωρία ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν πρὸ αὐτοῦ ἰατρῶν, ἔγραψε βιβλία ἰατρικὰ ἑκκαίδεκα, ἐν οἷς διέσωσε καὶ ὅσα ὁ Φιλομένης καὶ ἡ Ἀσπασία εἶχον συγγράψει πολὺ πρὸ αὐτοῦ, ὡς εἰκάζεται, περὶ Μαιευτικῆς.

Τὰ παραγγέλματα τοῦ Κέλσου, ἅτινα πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἡ ἐν συνόψει κατάστασις τῆς Μαιευτικῆς καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἔζη, ἀπαντῶνται ἐν ἐκτάσει καὶ ὑπὸ διαφόρους ἐπιγραφὰς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ἀετίου, ἀφιεροῦντος τὸ κϐ', κγ', καὶ κδ'

κεφάλαιον εἰς τὰς νόσους τῶν γυναικῶν καὶ τοὺς τοκετούς. Ἐκ τοῦ κϐ′ κεφαλαίου, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται τὰ δόγματα τῆς Ἀσπασίας, ἐξάγεται, ὅτι ἡ λοξὴ θέσις τῆς μήτρας καὶ τὰ παρὰ φύσιν σχήματα τῆς κεφαλῆς δὲν ἦσαν αὐτῇ πάντῃ ἄγνωστα. Ὁ δὲ Φιλομένης, ὃν ἀντέγραψεν αὐτολεξεὶ εἰς τὸ κγ′ κεφάλαιον, εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἀναφέρει τὴν μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς κεφαλῆς σφήνωσιν τῶν ὤμων. Λέγει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι προτιμότερον εἶναι τὸ ἀφιέναι ἔνδον τὸ τεμάχιον τοῦ ὑστέρου, τὸ ἰσχυρῶς τῇ μήτρᾳ προσπεφυκός, ἢ τὸ ἀποσπᾶν αὐτὸ διὰ τῆς βίας.

Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, ὁ παρὰ τῶν Ἀράβων Ἀλκαβάβελ, ἤτοι ἰατρὸς τῶν γυναικῶν ἐπικληθείς, ἔζη κατὰ μὲν τὸν Κλαίρκιον περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου αἰῶνος, κατὰ δὲ τὸν Φρεύνδην (Freund) εἰς τὸν ἕβδομον αἰῶνα, καὶ ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν, τῶν περὶ διαφόρων τῆς Ἰατρικῆς ἀντικειμένων συγγραψάντων. Καί τοι δὲ οὗτος πρῶτος ὠνομάσθη μαιευτὴρ, ἀποδείκνυται ὅμως σαφῶς ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀετίου, ὅτι ἦσαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι μαιευτῆρες, τοὐτέστιν ἰατροὶ, μετερχόμενοι καὶ τὴν Μαιευτικὴν, πρὸ τούτου. Ἐν κεφαλαίῳ ος′ τοῦ γ′ βιβλίου τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ γίνεται λόγος περὶ δυσχερῶν τοκετῶν· τοιούτους δὲ νομίζει πάντας ἐκείνους, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον δὲν προβάλλει τὴν κεφαλὴν ἢ τοὺς πόδας. Αἱ δυσοκίαι κατὰ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην προέρχονται ἢ ἐκ τῆς τικτούσης, ἢ ἐκ τοῦ τικτομένου, ἢ ἐκ τοῦ χορίου ἢ ἐκ τῶν ἔξωθεν. Καὶ ἐκ μὲν τῆς τικτούσης ἡ δυστοκία γίνεται ἢ ὅταν αὕτη ᾖ παχεῖα καὶ καταπίμελος, ἢ μικρὰ, ἢ ὀδύνων ἄπειρος, ἢ δειλὴ, ἢ φλεγμονὴν ἔχουσα κατὰ τὴν μήτραν ἢ ἐν ἄλλῳ μορίῳ, ἢ ὅπως ἄλλως νοσοῦσα, ἢ φυσικῶς ἀσθενοῦσα, καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐξωθῇ, ἢ ὅταν ὁ τοκετὸς ᾖ πρόωρος. Ἐκ δὲ τοῦ τικτομένου, ἢ διότι δὲν ἔχει τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα, ἢ διότι εἶναι ὑπερμέγεθες, ἢ μικρὸν, ἢ ὑδροκέφαλον, ἢ τεράστιον, τοὐτέστι δικέφαλον, ἢ διότι ὑπάρχουσι πλείονα ἔμβρυα « πέντε γὰρ ἱστόρησεν

Ἡρόφιλος ». Ἐκ δὲ τοῦ χορίου, ἢ διότι δὲν διαῤῥήγνυται διὰ παχυσμόν, ἢ διότι ἀποσπᾶται διὰ λεπτότητα πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου· ἐκρέοντος δὲ τοῦ ὑγροῦ προώρως, δυσκολεύεται ἡ ἔξοδος τοῦ ἐμβρύου « δυσόλισθον τὸ ἔμβρυον ὑπὸ τῆς ξηρότητος γίγνεται ». Ἐκ τῶν ἔξωθεν δὲ ἐὰν διὰ ψύξιν συνεπυκνώθη, ἢ δι' ὑπερβολικὴν θερμότητα διεφορήθη ἡ δύναμις, ἢ ἐὰν συνέβη ἄλλο τι ἐκ τύχης. Τελευταῖον λέγει, ὅτι ἡ τίκτουσα δέον νὰ κάθηται ἐπὶ τοῦ μαιευτικοῦ δίφρου, ὅταν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ᾖ ἠνεῳγμένον καὶ προκύψῃ τὸ θυλάκιον.

Οἱ Ἄραβες, διδαχθέντες παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Ἰατρικὴν, παρέλαβον καὶ ὅσα οὗτοι ἐγίνωσκον περὶ Μαιευτικῆς, ἐκτὸς μόνης τῆς ἐπὶ πόδας στροφῆς. Ὁ δι' ὀξέων ὀργάνων διαμελισμὸς τοῦ ἐμβρύου ἐτελειοποιήθη παρ' αὐτῶν· δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πολυαρίθμων εἰκόνων, τῶν εὑρισκομένων εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀλβουκαζήρου.

Ὁ Σεραπίων, εἷς τῶν πρώτων Ἀράβων συγγραφέων, πραγματεύεται εἰς τὸ πέμπτον βιβλίον αὐτοῦ ἐν διαφόροις κεφαλαίοις περὶ τῶν νόσων τῶν ἐγκύων γυναικῶν καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν. Ὁ δὲ Ῥαζῆς, ὅστις ἔζη περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐννάτου αἰῶνος εἰς Βαβυλῶνα, ἐπραγματεύθη, κατὰ μίμησιν τῶν συστηματικῶς περὶ ἰατρικῶν ἀντικειμένων συγγραψάντων, περὶ γυναικείων νόσων, ἔγραψε δὲ καὶ βιβλίον ἰδιαίτερον περὶ νόσων τῶν παιδίων. Εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ *περὶ διαιρέσεων* βιβλίου του (Liber divisionum) παραγγέλλει νὰ διαῤῥηγνύωμεν τοὺς ὑμένας, πάνυ στερεοὺς ὄντας, ἢ διὰ τῶν δακτύλων, ἢ διά τινος μαχαιριδίου. Ὅταν δὲ τὸ ὑγρὸν ἐξέῤῥευσε πολὺ πρὸ τοῦ τοκετοῦ, τὰ δὲ μόρια ἔμειναν ξηρὰ, λέγει ὅτι εἶναι καλὸν ν' ἀλείφωνται δι' ἐλαιωδῶν χρισμάτων.

Ὁ Ἀβικένας, ὅστις ἔζη 1000 περίπου ἔτη Μ. Χ. εἰς Ἱσπαχάνην, ἔλαβε τοσαύτην δόξαν ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ὥστε μέχρι τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ταῦτα μόνα μετεχειρίζοντο εἰς πάσας ἐν γένει

τὰς ἰατρικὰς Σχολάς. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος πραγματεύεται ἐν ἐκτάσει περὶ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἰατρικῆς, καθ' ἃς εἶχον τότε περὶ αὐτῆς γνώσεις, ἀντιγράψας σχεδὸν τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἰατρούς. Ὅταν τὸ ἔμβρυον ἔχῃ τι τῶν παρὰ φύσιν σχημάτων, παραγγέλλει ν' ἀποδίδωμεν τῇ κεφαλῇ τὸ κατὰ φύσιν· τούτου δὲ ἀδυνάτου ὄντος, νὰ ἐξελκύωμεν τὸ ἔμβρυον συλλαμβάνοντες τοὺς πόδας αὐτοῦ. Διισχυρίζεται δὲ, ὅτι μόνον τὸ ἐπὶ κεφαλὴν σχῆμα ἀποτελεῖ τὸν κατὰ φύσιν τοκετόν, καὶ ἑπομένως, ὅτι πάντα τἄλλα σχήματα θεωρητέα ὡς παρὰ φύσιν· ἐκ τῶν τελευταίων δὲ τούτων πάλιν τὸ ἐπὶ πόδας θεωρεῖ ὡς τὸ ἧττον ἐπικίνδυνον. Ἐπαινεῖ προσέτι ἁπάσας τὰς παλαιὰς μεθόδους, καθ' ἃς ἐδίδετο βοήθεια ἐπὶ τῶν παρὰ φύσιν τοκετῶν. Ὅταν ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ, παραγγέλει νὰ τίθηται βρόχος περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου καὶ διὰ τούτου νὰ ἐξελκύηται αὐτό· ὁπόταν δὲ τοῦτο ᾖ ἀδύνατον, τότε, λέγει, ἐξελκυστέον τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ ἑλκυστῆρος. Ἀλλ' ἐὰν καὶ δι' αὐτοῦ μὴ ἐξάγηται, τότε δέον νὰ διανοίγηται τὸ κρανίον καὶ νὰ ἐξάγωνται τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ οὕτω, τῆς κεφαλῆς μικροτέρας γενομένης, τὸ ἔμβρυον γεννᾶται εὐκόλως.

Ὁ μετὰ τὸν Ἀβικέναν ἀμέσως ἐρχόμενος Ἄραψ συγγραφεὺς εἶναι ὁ Ἀλβουκασῆς, ὅστις ἔζη κατὰ τὸν ἐνδέκατον ἢ δωδέκατον αἰῶνα εἰς τὴν παρὰ τῇ Κασπίᾳ θαλάσσῃ Κυρόπολιν. Γράψας δὲ καὶ οὗτος κατὰ μίμησιν τῶν προκατόχων αὐτοῦ περὶ τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ, παραγγέλλει νὰ βοηθῶμεν τὰς τικτούσας διὰ πυριαμάτων καὶ χρισμάτων καὶ ν' ἀποδίδωμεν εἰς τὸ ἔμβρυον τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα, ὁσάκις προβάλλει ἄλλο τι μέρος πλὴν τῆς κεφαλῆς. Ἡ πρὸς ἐξελκυσμὸν τοῦ νεκροῦ ἐμβρύου ἀναφερομένη παρ' αὐτοῦ ἐγχείρησις ἀντεγράφη αὐτολεξεὶ ἐκ τοῦ Ἀετίου· εἰς δὲ τὸν συγγραφέα τοῦτον ἀνήκει ἰδίως ἡ περιγραφὴ τῶν ἐν χρήσει τότε εἰς τὴν Μαιευτικὴν ὀργάνων καὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν. Ταῦτα δ' εἰσὶ στροφεύς τις πρὸς τὸ διαστέλλειν τὸ στόμιον τῆς μήτρας, μεγάλην

ὁμοιότητα ἔχων πρὸς τὸ παρὰ τοῦ Ῥαζῆ torculum volvens καλούμενον, ὡς καὶ εἰκόνες δύο ἄλλων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν χρησίμων ὀργάνων· οὐδὲν ὅμως τούτων ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ παρὰ τοῖς νεωτέροις συγγραφεῦσιν εὑρισκόμενον μητροσκόπιον. Ὄργανόν τι ἰδιαίτερον *ὠθηστὴρ* (impellens) καλούμενον καὶ χρήσιμον πρὸς τὸ κατέχειν τὸ σῶμα τοῦ ἐμβρύου, ὅταν ὁ χειρουργὸς θέλῃ νὰ δώσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τούτου τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα. Λαβίδες δύο εἰδῶν τοξοειδεῖς καὶ ὀδοντωταὶ ἔσωθεν πρὸς σύνθλιψιν καὶ συντριβὴν τῆς ὑπερμεγέθους κεφαλῆς· ὀνομάζει δὲ τούτων τὴν μὲν μείζονα *Ἀλμισδάχ*, τὴν δ' ἐλάσσονα *Μισδάχ*· περιγράφει πρὸς τούτοις καὶ δύο διάφορα εἴδη ἑλκυστήρων.

Ἐπὶ τῆς βαρβαρότητος δὲ τοῦ μεσαιῶνος ἡ Μαιευτικὴ οὐ μόνον δὲν προώδευσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπαλινδρόμησεν ὥσπερ ἡ Ἰατρικὴ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπιστῆμαι· ἡ δὲ κατὰ τὸ 1139 ἔτος γενομένη ἀνανέωσις τοῦ βασιλικοῦ λεγομένου νόμου (Lex regia), τοῦ διατάσσοντος νὰ μὴ ἐνταφιάζηται οὐδεμία γυνὴ ἔγκυος, προῆλθε μᾶλλον ἐκ θρησκευτικῶν αἰτίων, ἵνα μὴ συνενταφιάζηται δηλ. μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τὸ ἔμβρυον ἀβάπτιστον.

Ἀλβέρτος ὁ ἐκ Βολστάδτης (Bolstadt) ὁ ἐπονομασθεὶς μέγας (ἀποθανὼν τῷ 1282), ἐπίσκοπος τῆς Ῥεγενσβούργης, καὶ ἀνὴρ μεγάλης παιδείας κάτοχος, ἐπεχείρισε νὰ συλλέξῃ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, Ῥωμαίων καὶ Ἀράβων συγγραφέων, ἴσως δὲ καὶ ἐκ συνδιαλέξεων μετὰ τῶν συγχρόνων αὐτῷ μαιῶν παραγγέλματα χρήσιμα εἰς τοὺς δυσχερεῖς τοκετούς. Εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, τὸ ἐπιγεγραμμένον «Secreta mulierum ab Alberto magno composita» (1643), οὐδόλως ποιεῖται μνείαν τοῦ ἐπὶ πόδας μετασχηματισμοῦ· περιγράφει ὅμως ἀκριβῶς τὸν ἐπὶ κεφαλὴν καὶ τὴν ἐγκατατομὴν τοῦ ἐμβρύου. Εἰς τὸν μέγαν Ἀλβέρτον πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἔναρξις τῆς ἐπιστημονικῆς ἀσκήσεως τῆς Μαιευτικῆς, καίτοι λίαν ἀτελοῦς οὔσης τότε, ἐπειδὴ τὰ τῶν νεωτέρων συγγράμματα ἠκολούθουν ἐπὶ πολλοὺς κατὰ συνέχειαν αἰῶνας τὰ παραγγέλματα τούτου. Ἐκ

τῶν εἰκόνων δὲ τοῦ ἰδίου ἀντεγράφοντο πάντοτε καὶ αἱ τῶν νεωτέρων.

Κατὰ τὸ 1491 ἀναφέρεται ἡ καισαρικὴ τομή, ἐπιχειρισθεῖσα τότε τὸ πρῶτον μετ' ἐπιτυχίας ἐπὶ ζώσης γυναικός. Τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἐξετέλεσεν ἐπιτυχῶς πρῶτος ὁ ἐν Ἑλβετίᾳ Ἰάκωβος Νοῦφφερ, ὑοφορβός, ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συζύγου· εἰς τὸν ἑπόμενον δὲ καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν αἰῶνας τότε μόνον κατέφευγον εἰς τὴν ἐγχείρησιν ταύτην, ὅτε ἦν ἀδύνατον νὰ γεννηθῇ ἄλλως τὸ ἔμβρυον, ἡ δὲ πρὸς ταύτην ἔνδειξις δὲν προήρχετο, ὡς φαίνεται, ἀπὸ μόνης τῆς στενώσεως τῆς πυέλου.

Ἡ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα σύστασις πολυαρίθμων Πανεπιστημίων, ἡ πρόοδος τῆς Ἰατρικῆς, ἰδίως δὲ ἡ τῆς Ἀνατομίας καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας καὶ τῆς χαλκογραφίας συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς Μαιευτικῆς.

Ὁ ἰατρὸς Εὐχάριος Ῥοισλῖνος ἢ Ῥοδίων (Eucharius Rösslin s. Rodion) ἐξέδωκε τὸ 1513 συλλογὴν τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γνωστῶν περὶ Μαιευτικῆς κανόνων προτροπῇ ἡγεμονίδος τινος τῶν ἐν Γερμανίᾳ, « Rodion de partu hominis » ἐπιγεγραμμένον. Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον περὶ Μαιευτικῆς διὰ τύπων ἐκδοθὲν βιβλίον, καὶ ἐμπεριέχεται εἰς αὐτὸ ὅ,τι συνελέχθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ Ἀλβέρτου τοῦ μεγάλου, ἐξ οὗ ἀντεγράφησαν πιστῶς καὶ αἱ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμεναι εἰκόνες. Ἔλαβε δὲ τοιαύτην ὑποδοχὴν καὶ τοσαύτην ὑπόληψιν, ὥστε ἐν βραχεῖ χρόνου διαστήματι μετετυπώθη πολλάκις. Ὡς ἀπομιμήματα τούτου θεωροῦνται καὶ τὰ μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ Jasson à Pratis, Ryff, καὶ J. Ruff ἐκδοθέντα συγγράμματα· ἡ δὲ εἰκὼν τῆς λαβίδος, ἡ εὑρισκομένη ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ τελευταίου καὶ θεωρουμένη παρά τινων ὡς ὁ πρῶτος ἐμβρυουλκὸς, εἶναι ἁπλῆ λαβὶς πρὸς ἐξέλκυσιν νεκρῶν ἐμβρύων.

Κατὰ τὸν ΙΕ αἰῶνα, ἢ μᾶλλον μεταξὺ τοῦ 1530 καὶ 1590 ἔζων διάφοροι ἔνδοξοι συγγραφεῖς, περιγράψαντες τὰς νόσους

τῶν ἐγκύων γυναικῶν, καὶ τὰς διαφόρους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐχρήστους μαιευτικὰς ἐγχειρήσεις· ἐξεδόθη δὲ ἐν Βασιλείᾳ τὸ 1586 συλλογὴ τῶν σημαντικωτέρων συγγραφέων ἐπιγεγραμμένη « *Οἱ ἀρχαιότεροι τῶν νεωτέρων* ἢ Gynaeciorum commentaria. » Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξεδόθη ἐκ δευτέρου εἰς τὸ Ἀργεντοράτον τὸ 1597 παρὰ τοῦ Ἰσραὴλ Σπαχίου (Spachius), καθηγητοῦ τῆς Ἰατρικῆς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει.

Ἀμβρόσιος ὁ Παραῖος, ὁ ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων αὐτῷ χειρουργὸς καὶ ἀρχίατρος τεσσάρων βασιλέων τῆς Γαλλίας, ἔδωκεν, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζη, θαυμαστὰ περὶ Μαιευτικῆς παραγγέλματα. Παραινεῖ μὲν καὶ οὗτος νὰ μεταχειρίζωνται τὸν ἐπὶ κεφαλὴν μετασχηματισμὸν εἰς τὸ παρὰ φύσιν σχῆμα τοῦ ἐμβρύου, εἶναι ὅμως μετὰ τὸν Ἀέτιον ὁ πρῶτος, ὅστις εἰς περιπτώσεις τινὰς συνιστᾷ καὶ τὸν ἐπὶ πόδας. Ἄφησε δὲ καὶ μητροσκόπια, καὶ ὄργανά τινα πρὸς ἐγκατατομὴν τοῦ ἐμβρύου, ἅπερ προκρίνει τῆς καισαρικῆς τομῆς, διακηρύττων ὡς πάντῃ ψευδεῖς τὰς περὶ ταύτης διαθρυλλουμένας ἐπιτυχίας. Ἐκ τούτου δ' ὡρμήθη ὁ Φραγκῖσκος Ῥουσσέτος νὰ ἐκδώσῃ τὸ περίεργον σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐνῷ ἀπαριθμεῖ πρὸς ἀναίρεσιν τῆς γνώμης τοῦ Παραίου πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ καισαρικὴ τομὴ ἐξετελέσθη μετ' ἐπιτυχίας.

Ὁ Ἰάκωβος Γυιλλεμεαῦος (Guillemeau) χειρουργὸς ὡσαύτως ἄριστος καὶ μαθητὴς τοῦ Παραίου ἀναφέρει εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ παραγγέλματα περὶ Μαιευτικῆς πάνυ καλά. Διδάσκει δὲ καὶ οὗτος ὡς ὁ Παραῖος τὸν ἐπὶ πόδας μετασχηματισμὸν, ἀλλὰ προτιμᾷ τὸν ἐπὶ κεφαλήν· αἱ δὲ περὶ τῶν παρὰ φύσιν σχημάτων τοῦ ἐμβρύου εἰκόνες αὐτοῦ εἰσὶν οὐχὶ ὡς αἱ τοῦ μεγάλου Ἀλβέρτου, αἱ τέως πιστῶς μετατυπούμεναι, ἀλλὰ πολὺ τούτων κρείσσονες, εἰ καὶ ἔχουσιν ὁμοιότητά τινα πρὸς αὐτάς.

Οὗγος ὁ Χαμβερλῖνος (Hugo Chamberlen), Ἄγγλος χειρουργὸς, εἶχεν ἐργαλεῖόν τι, ὅπερ ἐτήρει μυστικὸν, καὶ μετεχειρί-

ζετο αὐτὸ ἐπωφελῶς εἰς τοὺς δυσχερεῖς τοκετούς, ὅταν τὸ ἔμβρυον εἶχε τὸ ἐπὶ κεφαλὴν σχῆμα, χωρὶς νὰ προξενήσῃ βλάβην τινὰ εἰς αὐτό. Τὸ 1691 ἔτος ἐπώλησε τὸ μυστήριον αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐν Ἀμστελοδάμῳ Ῥόγερον Ῥουνχύσιον (Roger Roonhuysen), Κορνήλιον Βοικελμάννον, (Cornel Boekelmann) καὶ Φριδερῖκον Ῥουίσχιον, (Friederich Ruych) ἰδίᾳ ἑνὶ ἑκάστῳ τούτων, ὑφ' ὧν ἐτηρεῖτο ὡσαύτως ἀπόῤῥητον. Πρὸς ἀνακάλυψιν ὅμως τοῦ μυστηρίου τούτου κατέβαλον πολλοὶ οὐκ ὀλίγους κόπους, μέχρις οὗ ὁ ἐκ Βελγίου Ἰωάννης Πάλφυνος, (J. Palfyn) χειρουργός, ἐκοινοποίησε λαβίδα ἐκ μοχλῶν δύο συγκειμένην καὶ τὴν λαβὴν ξυλίνην ἔχουσαν, ὡς τὸ μυστήριον Οὔγου τοῦ Χαμβερλίνου. Ταύτην δὲ θεωρητέον δικαίως ὡς τὸν πρῶτον ἐμβρυουλκόν, ὃν πολλοὶ τῶν τότε συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων μαιευτήρων διαφόρως ἐτροποποίησαν καὶ ἐβελτίωσαν. Ἀκολούθως δὲ (1754) ἠγόρασεν ὁ Ἰάκωβος Δεβίσχερος (J. de Vischer) καὶ ὁ Οὖγος Οὐανδεπόλλης (Hugo van de Poll) παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ῥουνχυσίου τὸ μυστήριον τοῦ Χαμβερλίνου καὶ ἐδημοσίευσαν ὡς τοιοῦτο μοχλόν τινα δι' ἕλξεως ἐνεργοῦντα. Ἡ δημοσίευσις δὲ αὕτη καὶ ἡ εὕρεσις μοχλῶν τινων καὶ λαβίδων εἰς ἀπόκρυφον μέρος οἰκίας τινὸς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ᾗ κατῴκει ὁ Χαμβερλῖνος πρό τινων ἐτῶν, ἐπιθανολόγησαν ὅτι τὸ μυστήριον τούτου ἦν μοχλός τις δι' ἕλξεως ἐνεργῶν, ὃν ὁτὲ μὲν μετεχειρίζοντο ἁπλοῦν, ὁτὲ δὲ συνηνωμένον ἐν εἴδει ἐμβρυουλκοῦ.

Ὁ Φραγκῖσκος Μαυρικεαῦος (Mauriceau) χειρουργὸς καὶ μαιευτὴρ ἄριστος, ζῶν ἐν Παρισίοις, ἐδημοσίευσε μετὰ πολυειδῆ καὶ πολυχρόνιον πεῖραν ἐν ἔτει 1668 τὸ περὶ Μαιευτικῆς σύγγραμμα αὐτοῦ, ὅπερ ἠξιώθη ἑπτὰ ἐκδόσεων, καὶ ἦν ὁ χρησμὸς, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Μαυρικεαῦος ἔχων νοῦν ἔξοχον καὶ ποικίλην παιδείαν, ἔλαβεν ἐν τάχει μεγάλην δόξαν. Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ἐμπεριέχει πληθὺν πολυτίμων παρατηρήσεων περὶ τῆς κυήσεως, τοῦ τοκετοῦ, καὶ τῶν

συνεπειῶν αὐτοῦ. Ἐπιμένων δὲ πλέον τοῦ Παραίου εἰς τὸν ἐπὶ πόδας μετασχηματισμὸν, νομίζεται κοινῶς ὡς ὁ πρῶτος τοῦτον εἰς τὴν Μαιευτικὴν εἰσαγαγών· παρέλειψεν ὅμως ὁλοτελῶς τὸν ἐπὶ κεφαλὴν, καὶ ἔκτοτε μόνον ὁ ἐπὶ πόδας ἦν ἐν χρήσει, ὁ δ' ἐπὶ κεφαλὴν εἰς τοσαύτην λήθην περιέπεσεν, ὥστε προβληθεὶς ἐσχάτως παρά τινων, ἐνομίσθη ὡς νέα ἐφεύρεσις. Οὗτος, ὡς πιστὸς τῆς φύσεως παρατηρητὴς, συνιστᾷ τὴν διὰ τῆς ψηλαφήσεως ἐπιμελῆ ἐξέτασιν τῶν ἐγκύων, προσέτι δὲ παρετήρησεν, ὅτι, προβάλλοντος τοῦ προσώπου, ὁ τοκετὸς δὲν εἶναι ἀδύνατος, καὶ ὅτι ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἀπαιτεῖ τὸν μετασχηματισμὸν ἢ τὴν ἐμβρυουλκίαν. Ἦν ὅμως ὁ ἔνδοξος οὗτος μαιευτὴρ ἄνθρωπος λίαν ἐμπαθής, ὥστε πολλάκις καὶ ἄνευ λόγου κατεφέρετο πικρῶς κατὰ τῶν μαιῶν, καὶ κατ' αὐτῶν προσέτι τῶν συναδέλφων αὐτοῦ.

Φίλιππος ὁ Πεῦος (Peu), ἄσπονδος μὲν τοῦ Μαυρικεαύου ἐχθρὸς, ἔξοχος δὲ τὸν νοῦν, συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε κάλλιστον τότε Μαιευτικῆς ἐγχειρίδιον, καὶ παρετήρησε πρῶτος, ὡς φαίνεται, τὴν ἐπίσχεσιν τῶν ὑστέρων. Κατ' αὐτὸν ἡ πύελος τῶν χωλῶν γυναικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, δὲν ἔχει τὴν κατὰ φύσιν κατασκευὴν, ἑπομένως δ' αὗται ὑπόκεινται συχνότερα εἰς δυστοκίας. Περιγράφει μὲν ἐπιμελῶς τὴν περιείλησιν τοῦ ὀμφαλίου λώρου περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ μεγαλύνει ὑπὲρ τὸ δέον τὴν βλάβην, ἥτις ἐνδέχεται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς μεγάλης τούτου βραχύτητος καὶ καταφέρεται καὶ οὗτος ὡς καὶ ὁ Μαυρικεαῦος κατὰ τῶν μαιῶν. Ἐμπαίζων ὅμως τοῦτον, παραγγέλλοντα νὰ βαπτίζωσι διὰ σύριγγος τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ εἰσέτι εὑρισκόμενα παιδία, πιστεύει ὅτι γυνή τις ἔγκυος διὰ τὸ προσεύξασθαι ἐνώπιον εἰκόνος τινὸς τῆς Θεοτόκου, ἐφ' ἧς ἦν ἐζωγραφημένος καὶ διάβολος, ἐγέννησε παιδίον κατὰ πάντα τῷ διαβόλῳ ὅμοιον.

Ἐρρῖκος ὁ Δευέντερος (Deventer), μετερχόμενος τὴν Ἰατρικὴν εἰς τὸ κατὰ τὴν Ὁλλανδίαν Δόρτον (Dort) ἐδημοσίευσεν

ἐν ἔτει 1701 ἐγχειρίδιον Μαιευτικῆς. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται αἱ πρῶται περὶ ἄξονος τῆς πυέλου ἰδέαι, καὶ οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ περιέγραψεν, ὅσον οὗτος καλῶς, τὰς παρεγκλίσεις τῆς μήτρας· παραδεχόμενος δὲ τέσσαρα τούτων εἴδη, μεγαλύνει τὴν πρὸς τὰ παρὰ φύσιν σχήματα τοῦ ἐμβρύου ἐπιῤῥοὴν αὐτῶν. Ὁ Δευέντερος ἐγνώρισεν, ὅτι αἱ κατὰ τὸν τοκετὸν ὠδῖνες συντελοῦσι πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, καὶ ὅτι πρὸ τῆς διαῤῥήξεως τοῦ θυλακίου τὸ ἔμβρυον εἶναι λίαν εὐκίνητον, προβάλλον ὁτὲ μὲν τὴν κεφαλὴν, ὁτὲ δὲ τοὺς πόδας καὶ ἄλλοτε τὰς χεῖρας. Λέγει δὲ προσέτι ὅτι εἶναι ἀνωφελὲς τὸ ἀποκόπτειν τὸν προεκπίπτοντα βραχίονα τοῦ ἐμβρύου ὅταν προβάλλωσιν οἱ ὦμοι. Ἀλλ' ἀναφέρονται καί τινες πράξεις τούτου ἀξιόμεμπτοι, ὡς τὸ εἰσάγειν τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον τῆς τικτούσης καὶ ὠθεῖν πρὸς τὰ ὀπίσω τὸν κόκκυγα καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ· ἔτι δὲ τὸ ἀφιέναι τὸν βραχίονα τοῦ ἐμβρύου παρατεταμένον τῷ τραχήλῳ, ὅπως μὴ ἀποπνιγῇ τοῦτο, ἢ ἐμποδισθῇ ἡ ἔξοδος τῆς κεφαλῆς, συστελλομένου τοῦ στομίου τῆς μήτρας· τὸ ὑπερεκθειάζειν καταπότιά τινα, παρ' αὐτοῦ ἐφευρεθέντα, ὡς καὶ τὸ νύσσειν τοὺς δακτύλους τῆς προεκπεσούσης χειρὸς τοῦ ἐμβρύου, ὅπως ἀνασύρῃ ταύτην εἰς τὰ ἔνδον.

Ὁ φυσικὸς διάδοχος, ἢ μᾶλλον ὁ ὀπαδὸς τοῦ Μαυρικεαύου εἶναι ὁ Δελαμόττης (Delamotte), ὅστις ὅμως διαφέρει τούτου κατά τε τὸ ἧπιον τοῦ χαρακτῆρος, καὶ τὸ ἀποπλανᾶσθαι πολλάκις εἰς ἀντικείμενα, μηδεμίαν πρὸς τὸ κύριον σχέσιν ἔχοντα. Πλήρης κρίσεως καὶ φρονήσεως δίδει ὁ Δελαμόττης πολλάκις ἀξιόλογα παραγγέλματα. Κατ' αὐτὸν, ὁπωσδήποτε κἂν προβάλῃ τὸ ἔμβρυον, ὁ τοκετὸς εἶναι κατὰ φύσιν, ὁσάκις οὐδεμία ἀπαιτεῖται βοήθεια. Λέγει πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ μήτρα εἶναι παχυτέρα ἐν τῇ κυήσει, καὶ ὅτι εἶναι περιττὸν τὸ ἀνωθεῖν τὸν βραχίονα πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ποδῶν· ὑπερασπιζόμενος δὲ πολλάκις τὰς μαίας κατὰ τῶν κατηγοριῶν τοῦ Μαυρικεαύου καὶ Πεύου, κατηγορεῖ καὶ οὗτος ἐνίοτε αὐτὰς οὐκ ὀλίγον.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἀνεφάνησαν συγχρόνως εἴς τε τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν δύο ἔξοχοι μαιευτῆρες ὁ Σμέλιος καὶ ὁ Λευρέτιος, οἷς ὀφείλεται μεγίστη εὐγνωμοσύνη, ἐπειδὴ ἀμφότεροι ἐπεξειργάσθησαν ἐπιστημονικῶς τὴν Μαιευτικὴν, ἔχοντες βάσιν καὶ ὁδηγὸν αὐτὴν τὴν φύσιν. Καίτοι δὲ ὁ πρῶτος μετεχειρίσθη κανόνας τινὰς μᾶλλον μαθηματικούς, ἀμφότεροι ὅμως συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν μαιευτικῶν ἐγχειρήσεων, ὁρίσαντες ἀκριβέστερον τὰς πρὸς ταύτας ἐνδείξεις· ἰδίως δὲ ἐτελειοποίησαν οὗτοι τὴν περὶ μετασχηματισμοῦ, ἐμβρυουλκίας καὶ καισαρικῆς τομῆς διδασκαλίαν.

Ἀλλὰ τὴν ὀρθοτέραν θεωρίαν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διέρχεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου διὰ τῆς πυέλου τῆς τικτούσης, ἐδημοσίευσεν ὁ Οὔλδος (Ould F. A. A.) τὸ 1761. Σύγχρονοι δὲ τοῦ Σμελίου καὶ Λευρετίου ἦσαν ἐν Γερμανίᾳ ὁ Ῥοιδέρερος (Roederer) ὁ Δεΐσχιος (Deisch) καὶ ὁ Μιττελχαΰσερος (Mittelchaüser) πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐργαζόμενοι καὶ ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν ἀνίχνευσιν καὶ στηλίτευσιν τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐλλείψεων τῆς Μαιευτικῆς.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος διεσπάρησαν οἱ κανόνες τοῦ Λευρετίου διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Δανιμαρκίαν. Τούτων ἐνδοξότεροι ὑπῆρξαν ὁ Βοδελόκιος (Beaudeloque), ὁ Στεΐνος (Stein) καὶ ὁ Σαξτόρφιος (Saxtorph). Ἐκτὸς τῆς περιγραφῆς τῆς πυέλου, τελειοποιηθείσης ἰδίως ὑπὸ Στεΐνου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἐφευρετοῦ τοῦ πρώτου πυελομέτρου, ἐτελειοποιήθησαν καὶ πᾶσαι αἱ μαιευτικαὶ ἐγχειρήσεις, ὁρισθεισῶν ἀκριβέστερον καὶ τῶν πρὸς ταύτας ἐνδείξεων.

Ἀλλ' οἱ ἀσκοῦντες κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν Μαιευτικὴν ἠγάπων πολὺ τὰς ἐγχειρήσεις, διὸ καὶ κατέφευγον εἰς αὐτὰς καὶ ὅτε ἀκόμη τὸ ἔμβρυον ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ διὰ τῶν φυσικῶν τῆς τικτούσης δυνάμεων. Τὸ 1768 ἐφευρέθη εἰς

Γαλλίαν ἡ τομὴ τοῦ χόνδρου τῆς ἠβικῆς συμφύσεως, ἥτις ὅμως ἀπεδοκιμάσθη πάραυτα ὑπὸ τῶν ἀξιωτέρων μαιευτήρων, ὥστε καὶ νῦν ἤδη ὀλίγιστοι εἰσὶν οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς. Ὁ Δελερὺ (Delery), ὅστις ἔζη κατὰ τὸ 1770 συμβουλεύει νὰ ἐγκαταλείπηται εἰς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως ἡ ἔξωσις τοῦ ὑπὸ τοῦ μαιευτῆρος ἐπὶ πόδας μετασχηματισθέντος ἐμβρύου, ὡς καὶ πρὸ ἑνὸς ἤδη αἰῶνος ὁ Πορτάλης (Portal) παρήνει τὸ αὐτὸ διὰ τοὺς τοκετοὺς, ἐν οἷς προβάλλουσι τὰ ἰσχία.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Μαιευτικὴ ἔλαβεν ἐν Ἀγγλίᾳ διεύθυνσιν πάντῃ διάφορον καὶ ἀντίθετον· παρημελήθησαν δηλ. ὁλοτελῶς αἱ μαιευτικαὶ ἐγχειρήσεις, ἐκτὸς τῆς ἀξιοποίνου ἀνατρήσεως, ἣν ἐπεχείρουν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ζώντων ἐμβρύων, καί περ πολλῶν ἐνδόξων Ἄγγλων συγγραφέων καὶ κατ' ἐξοχὴν τοῦ Ἀμιλτῶνος (Hamilton) πολλὰ κατ' αὐτῆς γραψάντων. Ἐκ τῆς παραμελήσεως ὅμως τῶν ἐγχειρήσεων ἐπήγασαν καὶ καλά τινα, ἐγένοντο δηλ. πολλαὶ καὶ ἄξιαι λόγου παρατηρήσεις, ἐξ ὧν ἐδείχθη, ὅτι τοκετοί τινες, δι' οὓς ἄλλοτε ἐνομίζετο ἀναγκαία ἐγχείρισίς τις, ἐκτελοῦνται διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ἀλλὰ πολλάκις καὶ οὗτοι ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῆς φρονήσεως, ἡ δ' ἐπὶ πολὺ ἀναβολὴ τῶν ἐγχειρήσεων ἐγίνετο ἐνίοτε μεγάλης βλάβης πρόξενος.

Ἐν Γερμανίᾳ ἀπ' ἐναντίας αἱ ἐγχειρήσεις ἐγίνοντο τοσοῦτον συχναί, ὥστε ἦν δύσκολον νὰ παρατηρήσωσιν ὅ,τι μόνη ἡ φύσις ἦν ἱκανὴ νὰ κατορθώσῃ. Διαδόντος ὅμως τοῦ Βοερίου (Boër), Καθηγητοῦ τῆς Μαιευτικῆς ἐν τῷ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστημίῳ, τὰς λίαν ὠφελίμους ἰδέας τῶν Ἄγγλων εἰς Γερμανίαν, περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διηγέρθη εἰς ἅπαντας ἡ ἐπιθυμία τοῦ παρατηρεῖν τί ἡ φύσις μόνη ἦν ἱκανὴ νὰ ἐκτελέσῃ.

Ἀλλ' εἰ καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ ἐξόχου τούτου μαιευτῆρος οὐδένα καρπὸν παρήγαγον κατὰ τὴν πρώτην δεκατίαν, τὴν ἀρχὴν ὅμως τοῦ παρόντος αἰῶνος θεωρητέον ὡς ἀρχὴν νέας ἐποχῆς διὰ τὴν Μαιευτικήν, ἐπειδὴ πάντες ἤρξαντο νὰ ἐξετάζωσιν

ἀκριβέστερον τὰς δυστοκίας, τὰς προερχομένας ἐκ δυναμικῶν αἰτίων, καὶ ν' ἀφαιρῶσι ταῦτα δι' ἰατρικῶν βοηθημάτων. Ἐν γένει δὲ, ἐκτὸς τοῦ φυσιολογικοῦ μέρους αὐτῆς, ἰδιαιτέραν ἀνάπτυξιν ἔλαβε κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἡ διὰ τῆς ψηλαφήσεως τῶν ἐγκύων ἐξέτασις, καὶ ἡ διὰ τῆς ἀκροάσεως· προσέτι ἐξηκριβώθησαν τὸ περὶ σχημάτων καὶ θέσεων τοῦ ἐμβρύου, ὁ μηχανισμὸς τοῦ τοκετοῦ, ἤτοι ὁ τρόπος, καθ' ὃν διέρχεται τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς πυέλου, αἱ ἐκ δυναμικῶν αἰτίων προερχόμεναι δυστοκίαι, τὰ εἰδικῶς πως ἐπὶ τῆς μήτρας ἐνεργοῦντα καὶ τὰς συστολὰς ταύτης διεγείροντα φάρμακα, ἡ ἔξωσις τῶν ὑστέρων, ὁ συνεργείᾳ τῆς τέχνης προώρως ἐνεργούμενος τοκετὸς, αἱ διάφοροι ἐν γένει μαιευτικαὶ ἐγχειρήσεις καὶ αἱ πρὸς ταύτας ἐνδείξεις, αἱ τῶν λεχωΐδων νόσοι, κτλ. Ἐπειδὴ δὲ ἐνασχολοῦνται ὁσημέραι ἔξοχοι ἄνδρες μετ' ἀκαμάτου ζήλου εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς Μαιευτικῆς, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι καὶ αὕτη θέλει φθάσει μετ' οὐ πολὺ τὴν ἐνδεχομένην καὶ ἐφικτὴν τελειότητα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ ΤΟΚΕΤΩΝ, Ἢ ΠΕΡΙ ΕΥΤΟΚΙΑΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν γεννητικῶν αὐτῆς μορίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς γυναικὸς ἐν γένει, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐφήβου.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος τῶν γυναικῶν ἐν γένει, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἤθους καὶ ἡ κατασκευὴ καὶ διάθεσις τῶν γεννητικῶν αὐτῶν μορίων ἔχουσι μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν.

Τὸ καλῶς καὶ ὡς δυνατὸν οἰκείως πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ κυριωτέρου σκοποῦ τῆς ὑπάρξεώς του, τουτέστι τῆς διαδοχῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διωργανωμένον σῶμα τῆς γυναικὸς, εἶναι μικρότερον τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρὸς, καὶ φαίνεται ὅτι ἐμποδίσθη τρόπον τινὰ ἡ τελεία αὐτοῦ ἀνάπτυξις, ἐξ οὗ καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὸ τῶν παίδων, σὺν τῇ διαφορᾷ μόνον, ὅτι ἐν τῷ γυναικείῳ σώματι εἰσὶν ἰδίως ἀνεπτυγμένα τὰ τὸ γένος χαρακτηρίζοντα. Εἰς τὸ γυναικεῖον σῶμα ὑπερτερεῖ ἡ καμπύλη γραμμὴ καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ κλίνει πρὸς τὸ σφαιροειδές· τοῦτο δὲ παρατηρεῖται οὐ μόνον ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα, ἐνῷ ἀπεναντίας εἰς τὸ ἀνδρικὸν σῶμα ὑπερέχει ἥ τε εὐθεῖα γραμμὴ καὶ τὸ γωνιῶδες σχῆμα.

Τὸ γυναικεῖον σῶμα διακρίνεται προσέτι ἐξωτερικῶς καὶ διὰ τῆς μείζονος ἀναπτύξεως κατὰ τὰ κατώτερα αὐτοῦ μέρη

ἢ κατὰ τὰ ἀνώτερα, διότι αἱ λαγόνες εἰσὶ πλατύτεραι, ὡς οὔσης καὶ τῆς πυέλου πλατυτέρας· ἐπομένως δὲ καὶ ἡ κάτω κοιλία εἶναι εὐρυχωροτέρα, οἱ ὀσφυακοὶ σπόνδυλοι κεῖνται ὑψηλότερον, τὸ δὲ μεταξὺ τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν καὶ τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως τοῦ στέρνου διάστημα εἶναι ὡσαύτως μεῖζον ἐν τῷ γυναικείῳ ἢ ἐν τῷ ἀνδρικῷ σώματι· αἱ πλευραὶ τῶν γυνναικῶν εἰσὶ πλατύτεραι, ὁμαλώτεραι καὶ βραχύτεραι, τὸ στέρνον ὡσαύτως βραχύτερον,τὸ κοῖλον τοῦ θώρακος μικρότερον, ἐξ οὗ καὶ τὸ μεταξὺ τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ τοῦ στέρνου διάστημα βραχύτερον. Μικρότερον πρὸς τούτοις εἶναι καὶ τὸ διάφραγμα, ὅπερ κεῖται ὑψηλότερον εἰς τὸ γυναικεῖον ἢ εἰς τὸ ἀνδρικὸν σῶμα· ἐκ τούτου δὲ ὁ γυναικεῖος κορμὸς ἔχει σχῆμα κώνου, τὴν μὲν βάσιν ἔχοντος πρὸς τὰ κάτω, τὴν δὲ κορυφὴν πρὸς τὰ ἄνω.

Τὰ ὀστᾶ εἰσὶ λεπτότερα καὶ ἐλαφρότερα, ὥστε εἰς τὰς γυναῖκας ἀποτελοῦσι τὰ $\frac{8}{100}$ καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας τὰ $\frac{10}{100}$ τοῦ βάρους τοῦ ὅλου σώματος, αἱ δὲ ἐξοχαὶ αὐτῶν καὶ αἱ κοιλότητες μικρότεραι. Μικρότεροι εἰσὶ καὶ οἱ πνεύμονες· ἡ τραχεῖα ἀρτηρία καὶ ὁ λάρυγξ στενώτερα, ἐπομένως καὶ ἡ ἀναπνοὴ ἀσθενεστέρα· ὁ στόμαχος καὶ τὰ ἔντερα ἐπίσης στενώτερα, οἱ δὲ ὑμένες αὐτῶν λεπτότεροι καὶ πλήρεις λυμφοφόρων ἀγγείων, ἐξ οὗ καὶ ἡ πέψις γίνεται εὐκολώτερον, ὀλίγη δὲ τροφὴ ἀρκεῖ νὰ θρέψῃ ἀρκούντως τὸ σῶμα. Τὸ ἧπαρ ὡσαύτως μικρότερον, ἐπομένως καὶ ἡ διάκρισις τῆς χολῆς ἀσθενεστέρα. Μικροτέρα προσέτι εἶναι καὶ ἡ καρδία· τὸ δὲ σύστημα τῶν ἀγγείων, ὧν οἱ χιτῶνες εἰσὶ λεπτότεροι,οὐ μόνον ἀσθενέστερον, ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐερεθιστότερον τοῦ τῶν ἀνδρῶν· αἱ μὲν ἀρτηρίαι εἰσὶ στενώτεραι, αἱ δὲ φλέβες πλατύτεραι καὶ μείζονος διαστολῆς ἐπιδεκτικαί. Τὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα ἀφθονώτερα καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένα, ἡ δὲ παρασκευὴ τοῦ αἵματος ἐκτελεῖται τάχιον καὶ ἐντελέστερον, εἰ καὶ ἡ λαμβανομένη τροφὴ εἶναι ὀλιγωτέρα ἡ δ' ἀναπνοὴ ἀσθενεστέρα. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος γίνεται

συνήθως μετὰ μείζονος ταχύτητος εἰς τὰς γυναῖκας, αἵτινες, καίπερ ὑποκείμεναι συχνότερον εἰς αἱμορραγίας, ὑποφέρουσιν ὅμως ταύτας εὐκολώτερον, ἡ δ' ἐκ τούτων προερχομένη βλάβη ἀναπληροῦται ταχύτερον ἢ εἰς τοὺς ἄνδρας.

Τὰ ἄκρα τῶν γυναικῶν εἰσὶ βραχύτερα, οἱ δὲ μῦς αὐτῶν δὲν ἐξέχουσιν ὡς οἱ τῶν ἀνδρῶν, οὐ μόνον διότι εἰσὶ λεπτότεροι, ἀλλὰ καὶ διότι περικαλύπτονται ὑπὸ πολλῆς πιμελῆς καὶ ἀφθόνου κυτταρώδους ἱστοῦ. Μόνοι οἱ κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῶν μηρῶν καὶ τὰ πέριξ τῆς πυέλου εὑρισκόμενοι μῦς εἰσὶ μὲν μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων αἱ κινήσεις εἰσὶν ἐν γένει ἀσθενέστεραι. Τὸ κρανίον καὶ ὁ ἐγκέφαλος παραβαλλόμενα πρὸς τὸ λοιπὸν σῶμα καὶ τὸν νωτιαῖον μυελὸν εἰσὶ μείζονα καὶ βαρύτερα, τὰ δὲ νεῦρα, τῶν ὀπτικῶν μόνον ἐξαιρουμένων, λεπτότερα. Ἡ κεφαλὴ οὖσα ἧττον στρογγύλη, καὶ ἔχουσα τὰς γραμμὰς τοῦ προσώπου λειοτέρας καὶ ἧττον ἐξεχούσας, παρεμφέρει τῇ τοῦ παιδίου. Τὸ δέρμα τῆς γυναικὸς εἶναι λεπτότερον, λειότερον, ἁπαλώτερον, λευκότερον καὶ διαφανέστερον· τὰ τριχοειδῆ τούτου ἀγγεῖα εἰσὶν ἧττον ἀνεπτυγμένα, διὸ καὶ ἐμπεριέχουσιν ὀλιγώτερον αἷμα, αἱ δὲ κατὰ τὸ δέρμα φλέβες διαφανεῖς. Ὁ ὑπὸ τὸ δέρμα κυτταρώδης ἱστὸς εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμένος, διὰ δὲ τὴν ἐν αὐτῷ ἀποταμίευσιν μείζονος ποσότητος πιμελῆς, ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος ἔχει σχῆμα καμπυλοειδὲς καὶ κυλινδροειδές· αἱ τρίχες εἰσὶν ἀφθονώτεραι, λεπτότεραι καὶ μακρότεραι, περιορίζονται ὅμως εἰς ὀλιγώτερα μέρη τοῦ σώματος.

Ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἐνεργειῶν ἐξέχουσι παρὰ ταῖς γυναιξὶν ἡ ἀφομοίωσις καὶ ἡ ἀνάπλασις, τοὐτέστιν ἡ πλαστικὴ δύναμις. Ἡ θρέψις καὶ ἡ αὐτοδιάπλασις, γίνονται ἄνευ τῆς χρείας πολλῶν ἐξωτερικῶν οὐσιῶν καὶ ἐρεθισμῶν· ἐν ἐλλείψει δὲ θρεπτικῶν οὐσιῶν ἔξωθεν λαμβανομένων ἀπορροφῶνται τάχιστα αἱ εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος προεναποτεθειμέναι, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ αὐταὶ αἱ

εἰς ὄργανα μεταβεβλημέναι. Τοῦτο δὲ παρατηρεῖται ἰδίως καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπερέχει μᾶλλον ἡ πλαστικὴ δύναμις, τοὐτέστιν ἐν τῇ κυήσει καὶ τῷ τοκετῷ.

Ἐκ δὲ τῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐνεργειῶν ἀσθενεστέρα μὲν εἶναι ἡ ἐρεθισιμότης, ἰσχυροτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἐξέχουσα ἡ αἰσθητικότης· ἅπασαι μὲν αἱ ἐντυπώσεις γίνονται εὐκολώτερον καὶ ἰσχυρότερον, ἰδιαιτέρα ὅμως εὐαισθησία ὑπάρχει εἰς τὰ νεῦρα τῆς κάτω κοιλίας.

Ἐκ τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων ἡ εὐφυΐα εἰς τὰς γυναῖκας εἶναι ὑποδεεστέρα τῆς κρίσεως· τούτου δ' ἕνεκα ἔχουσιν αὗται ὀρθὰς καὶ ὑγιεῖς ἰδέας περὶ τῶν σχέσεων τοῦ βίου, εἴς τινας μάλιστα περιστάσεις εἰσὶν ἄριστοι σύμβουλοι καὶ αὐτῶν τῶν εὐφυεστέρων ἀνδρῶν· ἐκ δὲ τῶν ψυχικῶν διαθέσεων τὸ αἴσθημα ὑπερέχει τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεως. Ἡ γυνὴ ζῇ μᾶλλον διὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, ἢ διὰ τὸ μέλλον· ζῇ μᾶλλον διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῆς καὶ τοὺς περὶ αὐτήν· κατεχομένη δ' ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τοῦ πρέποντος, κατέχει μεγάλως τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, τῆς πραότητος, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς συγγνώμης.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ γυναικείου ἤθους ἐμφαίνεται περὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἥβης, ἥτις εἰς μὲν τὰ εὔκρατα κλίματα ἄρχεται περὶ τὸ ιδ' ἢ ιέ ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ παύεται περὶ τὸ μέ ἢ νʹ. εἰς δὲ τὰ θερμὰ κλίματα ἄρχεται μὲν, ἀλλὰ καὶ παύεται ταχύτερον, καὶ εἰς τὰ ψυχρὰ συμβαίνει τοὐναντίον, τοὐτέστιν ἄρχεται καὶ παύεται βραδύτερον.

Ἐκτὸς τῶν προειρημένων γενικῶν ἰδιοτήτων τῶν γυναικῶν, φυσικῶν τε καὶ ψυχικῶν, ἡ ἥβη ὑφίσταται παρὰ ταύταις εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀνάπτυξιν, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ πρὸς διαδοχὴν τοῦ γένους ἐπιδεκτικότης· σὺν ταύτῃ δ' ἄρχεται καὶ περιοδική τις ἐνέργεια τῆς μήτρας, ἡ ἔμμηνος δηλ. κάθαρσις, διαρκοῦσα μέχρι τῆς παλινδρομήσεως τῆς πλαστικότητος, τοὐτέστι μέχρι τῆς καταστάσεως ἐκείνης, ἥτις

εἶναι ἀνεπίδεκτος παραγωγῆς· τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ τῆς ἥβης ἐξωτερικά τε καὶ ἐσωτερικὰ γίνονται βαθμηδὸν ἀφανῆ.

Ἡ περιοδικὴ αὕτη, ἡ ἀνὰ πᾶσαν δηλ. τετάρτην ἑβδομάδα συνήθως ἐπανερχομένη, ῥοὴ τοῦ αἵματος πηγάζει κυρίως ἐκ πληθώρας ἐν τῷ σώματι τῶν γυναικῶν, αἵτινες εἰσὶν ἤδη πρὸς σύλληψιν ἐπιτήδειαι. Εἰς τὴν πρώτην τῶν ἐμμήνων ἐμφάνισιν συμβαίνουσι φαινόμενά τινα, κοινῶς *πρόδρομοι τῶν καταμηνίων* (molimina catameniorum) καλούμενα· εἰσὶ δὲ ταῦτα· ἀθυμία, συμφόρησις αἵματος πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, πόνοι κωλικοί, στρόφοι, αἴσθημα βάρους καὶ πλησμονῆς κατὰ τὴν κάτω κοιλίαν, πόνοι κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ἐξόγκωσις τῶν μαστῶν, καὶ τὰ παρόμοια. Ταῦτα τὰ φαινόμενα συνοδεύουσι συνήθως εἰς τὰς εὐαισθήτους γυναῖκας τὴν πρώτην τῶν ἐμμήνων ἐμφάνισιν.

Ἐν καιρῷ δὲ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως ἐξογκοῦνται τά τε ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ γεννητικὰ μόρια· ἡ μήτρα βαρυτέρα καὶ ὀγκωδεστέρα γενομένη, κατέρχεται βαθύτερον· ἐκ τῶν τριχοειδῶν αὐτῆς τε καὶ τοῦ κόλπου ἀγγείων ῥέει αἷμα ἐπὶ 4—5 ἡμέρας συνήθως, ὅπερ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅσον 5—6 οὐγγ. Ἡ ποσότης ὅμως καὶ ἡ ποιότης αὐτοῦ ἀναλογοῦσιν ἐν γένει τῇ ζωτικῇ δυνάμει τῆς μήτρας, καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν ὠχραὶ καὶ ἀδύνατοι γυναῖκες ἔχουσιν ἀφθονώτερα τὰ ἔμμηνα ἢ αἱ ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι, εἶναι ὅτι εἰς ἐκείνας ἡ γενετήσιος δύναμις εἶναι μείζων ἢ εἰς ταύτας. Τὸ τῶν ἐμμήνων αἷμα εἶναι κατ' ἀρχὰς μὲν ὠῤῥῶδες, ξανθὸν καὶ μέτριον, ἔπειτα δὲ ῥέει ἀφθονώτερον καὶ γίνεται ἐρυθρομέλαν καὶ περὶ τὸ τέλος, ὅταν δηλ. πλησιάζῃ ἡ παῦσις τῆς ῥοῆς αὐτοῦ, παρατηροῦνται ὅσα καὶ ἐν ἀρχῇ. Τὸ αἷμα τοῦτο δὲν συμπήγνυται συνήθως δι' ἔλλειψιν ἰνώδους οὐσίας, ἀλλὰ πολλάκις, ἀφθόνως ἐκκρινόμενον, ἀποτελεῖ θρόμβους, διαφόρους τὸ μέγεθος. Μετὰ τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν ἡ γυνὴ αἰσθάνεται δύναμιν καὶ ἀναψυχὴν, μένει δ' ἐλευθέρα εἴκοσι καὶ τέσσαρας περίπου ἡμέρας. Ἡ ἔμμηνος κάθαρσις παύεται συνήθως εἰς

τὰς ἐγκύους γυναῖκας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ εἰς τὰς θηλαζούσας.

Ἡ γυναικεία ὡραιότης, ὑφισταμένη εἰς τὴν ἐντελεστέραν ἀνάπτυξιν τοῦ γυναικείου ἤθους, παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὧν τὸ σῶμα εἶναι ἐντελῶς κατὰ τὸν γυναικεῖον τύπον διαπεπλασμένον. Θερμὸν πλὴν εὔκρατον κλίμα, δίαιτα καλὴ καὶ κατάλληλος καλλιέργεια τοῦ νοὸς συντελοῦσι τὰ μέγιστα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ὡραιότητος. Δριμὺ δ' ἐκ τοὐναντίου καὶ ψυχρὸν κλίμα, δίαιτα κακὴ, ἐργασίαι ἐπίμοχθοι καὶ ἔλλειψις παιδείας ἐλαττοῦσιν αὐτήν.

Ὅσῳ δ' ἐντελεστέρα εἶναι ἡ ἀληθὴς γυναικεία ὡραιότης, τοσούτῳ μείζων ἐν γένει καὶ ἡ εὐφορία, ἀναλόγως δὲ τακτικωτέρα καὶ ἡ κύησις, καὶ ὁ τοκετὸς καὶ ἡ λοχεία, ἐκτὸς ἐὰν βίος ἀβροδίαιτος μὴ ηὔξησεν ἐπὶ τοσοῦτον τὴν εὐαισθησίαν, ὥστε αἱ εἰρημέναι καταστάσεις, τοὐτέστιν ἡ κύησις, ὁ τοκετὸς καὶ ἡ λοχεία νὰ προξενῶσι σημαντικὴν προσβολὴν εἰς τὸ νευρικὸν σύστημα. Αἱ τῆς γυναικείας ὡραιότητος ἐλλείψεις εἰσὶν ἐν γένει τῆς ἀτελοῦς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀσθενοῦς κατασκευῆς τοῦ γυναικείου σώματος ἔκγονοι. Μικραὶ οὖσαι αἱ ἐλλείψεις αὗται, μικρὸν διαταράττουσι καὶ τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν, τὸν τοκετὸν καὶ τὴν λοχείαν. Ὅταν δὲ ὦσι μείζονες, τότε θεωρητέαι καὶ θεραπευτέαι ὡς ἀληθεῖς ἀνωμαλίαι καὶ νοσεραὶ καταστάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικός.

Πρὸς διατήρησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προωρίσθη ἡ γυνὴ νὰ συλλαμβάνῃ, νὰ φέρῃ τὸ συλληφθὲν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, μέχρις οὗ τοῦτο ἀποκτήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ὡριμότητα, νὰ τίκτῃ τότε καὶ νὰ τρέφῃ αὐτὸ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς χυμῶν ἐπὶ

χρόνον τινα καὶ μετὰ τὸν τοκετόν. Ἕνεκα λοιπὸν τοῦ ἰδιαιτέρου τούτου προορισμοῦ τῆς γυναικὸς τὸ σῶμα αὐτῆς ἐπλάσθη καὶ διωργανώθη, ὡς εἴρηται, διαφόρως τοῦ τοῦ ἀνδρός. Τὰ δὲ μόρια, τὰ συντελοῦντα ἰδίως εἰς τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν, καλοῦνται *γεννητικὰ μόρια τῆς γυναικός*.

Τὰ γεννητικὰ μόρια τῆς γυναικὸς διαιροῦνται εἰς *σκληρὰ* καὶ *ἁπαλά*. Καὶ *σκληρὰ* μέν εἰσι τὰ ὀστᾶ, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ πύελος· *ἁπαλὰ* δὲ τὰ ἐν τῇ πυέλῳ ἢ ἐπ᾽ αὐτὴν κείμενα μαλθακὰ μόρια, τὰ συντελοῦντα ἀμέσως εἰς τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν.

Α΄. Περὶ τῶν σκληρῶν γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικός, ἢ περὶ τῆς γυναικείας πυέλου.

Ἡ πύελος εἶναι ὀστέϊνος ὀχετός, ὅστις, κείμενος πρὸς τὰ κάτω τοῦ κορμοῦ, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν, ὡς εἰπεῖν, τούτου, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τῶν μηρῶν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἵσταται ὀρθιος. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ προσέτι διὰ τῆς πυέλου διεξέρχεται τὸ ἔμβρυον, καὶ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν κατασκευῆς αὐτῆς γίνεται εὔκολος ἢ δύσκολος ὁ τοκετός, ἔπεται ὅτι ἡ ἀκριβὴς περιγραφὴ καὶ γνῶσις αὐτῆς εἰσὶν ἰδίως ἀναγκαῖα εἰς τὸν μαιευτῆρα (1).

Ἡ πύελος κατὰ τὴν ἔφηβον ἡλικίαν σύγκειται ἐκ τεσσάρων

---

(1) Οἱ παλαιοὶ ἀνατόμοι θεωροῦντες τὴν πύελον ὡς παράρτημα τῆς σπονδυλικῆς στήλης, δὲν ἐνόμιζον πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Οὐεσαλίου (Vesalius) ἀξίαν λόγου τὴν ἰδιαιτέραν περιγραφὴν αὐτῆς. Μόλις δὲ ὁ Διεμερβροίκιος (Diemerbroek), ὁ Διόνης (Dionis), ὁ Σαιντιλλαίρος (Saint-Hillaire), ὁ Μαυρικεαῦος καὶ ὁ Δελαμόττης ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς πυέλου, ὡς μέρους λίαν ἀναγκαίου εἰς τὴν Μαιευτικήν. Μετὰ τὸν Δευέντερον (Deventer) ὅμως, τὸν Λευρέτιον καὶ τὸν Σμέλιον, οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφάντων περὶ Μαιευτικῆς πραγματεύονται ἐν ἐκτάσει περὶ τῆς πυέλου, θεωρήσαντες τοῦτο ὡς οὐσιωδέστατον εἰς τὴν Μαιευτικήν.

ὀστῶν, τοὐτέστιν ἐκ τῶν δύο *ἀνωνύμων* ἢ *λαγονίων*, ἐκ τοῦ *ἱεροῦ* καὶ τοῦ *κόκκυγος*.

Τὰ *ἀνώνυμα ὀστᾶ*, κείμενα ἑκατέρωθεν καὶ ἔμπροσθεν τῆς πυέλου, ἀποτελοῦσι τὸ μεῖζον μέρος αὐτῆς. Εἰς τὰ παιδία ἕκαστον τῶν ἀνωνύμων ὀστῶν σύγκειται ἐκ τριῶν ἑτέρων, τοὐτέστιν ἐκ τοῦ ἰδίως καλουμένου *λαγονίου ὀστοῦ*, τοῦ *ἰσχίου* καὶ τοῦ *ἠβικοῦ*. Τούτων δὲ τὸ μὲν λαγόνιον ὀστοῦν ἀποτελεῖ τὸ ἀνώτερον τοῦ ἀνωνύμου μέρος, τὸ δ' ἰσχίον τὸ κατώτερον, καὶ τὸ ἠβικὸν τὸ πρόσθιον. Τὰ ὀστᾶ ταῦτα εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν συνενοῦνται διὰ χόνδρου, συνερχόμενα δὲ κατὰ τὸ παχύτερον μέρος αὐτῶν, σχηματίζουσιν ἀρθρικήν τινα κοιλότητα, τὴν *κοτύλην*, ἥτις δέχεται τὴν κεφαλὴν τοῦ μηριαίου ὀστοῦ· εἰς τὴν ἔφηβον ὅμως ἡλικίαν, ἀποστεωμένου τοῦ χόνδρου, ἀποτελοῦσιν ἓν μόνον ὀστοῦν. Πρὸς εὐκρινεστέραν δὲ περιγραφὴν τοῦ ὀστοῦ τούτου, τοὐτέστι πρὸς ἀκριβεστέραν καὶ εὐχερεστέραν διάκρισιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ μερῶν, ὑποτεθείσθω, ὅτι σώζεται εἰσέτι ἡ ῥηθεῖσα διαίρεσις.

Τὸ ἰδίως *λαγόνιον ὀστοῦν* ἀποτελεῖ, ὡς εἴρηται, τὸ μεῖζον μέρος τοῦ ἀνωνύμου. Διακρίνομεν δ' εἰς τοῦτο τὸ πρὸς τὰ κάτω ἀπευθυσμένον μέρος αὐτοῦ, *σῶμα* τοῦ λαγονίου ὀστοῦ καλούμενον· εἰς τούτου τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν εὑρίσκεται ἀρθρικὴ κοιλότης, ἥτις, μετὰ τῆς ὑπαρχούσης ὡσαύτως ἐν τῷ σώματι τοῦ ἰσχίου καὶ τοῦ ἠβικοῦ ὀστοῦ ἑτέρας τοιαύτης κοιλότητος, σχηματίζει τὴν κοτύλην πρὸς ὑποδοχὴν τῆς τοῦ μηριαίου ὀστοῦ κεφαλῆς. Τὸ ὀστοῦν τοῦτο πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔξω τοῦ σώματος αὐτοῦ λαμβάνει σχῆμα πλατέος φύλλου, ἐφ' οὗ παρατηρεῖται κατὰ τὸ ἀνώτερον χεῖλος ὁ καλούμενος *λόφος*, ὅστις διήκων ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω λήγει εἰς προβολήν τινα· αὕτη δὲ καλεῖται *πρόσθιος ἄνω ἄκανθα*. Ἔχει τὸ ὀστοῦν τοῦτο καὶ δύο ἐπιφανείας τὴν *ἐξωτερικὴν* ἢ *μηριαίαν*, καὶ τὴν *ἐσωτερικὴν* ἢ *γαστρικήν*. Ἡ ἐξωτερικὴ εἶναι ὑπόκοιλος, ἡ δὲ κοιλότης αὐτῆς καλεῖται *λαγόνιος ἐξωτερι-*

κὸς *βόθρος*, ἐν ᾧ φαίνονται ἴχνη τῆς ἐκφύσεως τῶν τριῶν γλουταίων μυῶν. Καὶ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας ὑπάρχει τοιαύτη κοιλότης *λαγόνιος ἐσωτερικὸς βόθρος* καλουμένη, πρὸς δὲ τὰ κάτω φαίνεται προέχουσά τις γραμμή, ἐκτεινομένη καὶ εἰς τὴν ὀπίσθιον ἐπιφάνειαν τοῦ ἡβικοῦ ὀστοῦ, καὶ σχηματίζουσα τὴν *ἀνώνυμον εἴτε ἐσωτερικὴν ἡμικύκλιον γραμμήν*. Ἐπὶ τοῦ προσθίου χείλους τοῦ ὀστοῦ τούτου προφαίνεται ἐκτὸς τῆς προσθίου ἄνω ἀκάνθης, καὶ ἑτέρα τις προβολὴ, πρὸς τὰ κατώτερα κειμένη, ἡ *πρόσθιος κάτω ἄκανθα*, μεταξὺ δ' ἀμφοτέρων τῶν ἀκανθῶν εὑρίσκεται μικρά τις ἐκτομάς. Καὶ τὸ ὀπίσθιον χεῖλος ἔχει ἀμβλεῖάν τινα προβολὴν πρὸς τὰ ἄνω, τὴν *ὀπίσθιον ἄνω ἄκανθαν*, πρὸς δὲ τὰ κατώτερα, *τὴν ὀπίσθιον κάτω ἄκανθαν*, καὶ μεταξὺ τούτων μικράν τινα ἐκτομάδα. Εἰς δὲ τὸ κατώτερον χεῖλος τοῦ λαγονίου ὀστοῦ ἀπαντᾶται μόνον βαθεῖά τις ἐκτομάς, ἡ *μείζων ἰσχιακὴ ἐκτομάς*.

Εἰς τὸ *ἰσχίον*, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κατώτερον τμῆμα τοῦ ἀνωνύμου ὀστοῦ, διακρίνομεν τὸ παχύτερον αὐτοῦ μέρος *σῶμα* καλούμενον, καὶ τὸν *κατιόντα* καὶ *ἀνιόντα κλάδον*. Τὸ σῶμα τοῦ ἰσχίου ἑνοῦται μετὰ τοῦ σώματος τοῦ λαγονίου ὀστοῦ καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἡβικοῦ καὶ ἔχει κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν κοιλότητα συντελοῦσαν, ὡς εἴρηται, πρὸς σχηματισμὸν τῆς κοτύλης. Ἐκ τοῦ σώματος καταβαίνει εὐθέως πρὸς τὰ κάτω ὁ κατιὼν αὐτοῦ κλάδος, στρεφόμενος δ' ἀκολούθως διὰ τοῦ κατωτέρου αὐτοῦ ἄκρου πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ πρόσω, ἀποτελεῖ τὸν ἀνιόντα κλάδον, οὗ τινος τὸ ἀνώτερον ἄκρον ἑνοῦται μετὰ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ κατιόντος κλάδου τοῦ ἡβικοῦ ὀστοῦ. Εἰς τὸ ὀπίσθιον χεῖλος τοῦ κατιόντος κλάδου τοῦ ἰσχίου εὑρίσκεται ὀστεΐνη τις προβολή, ἡ *ἄκανθα τοῦ ἰσχίου*, ὅπου λήγει καὶ τὸ χεῖλος τοῦτο, καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουσα *μείζων ἰσχιακὴ ἐκτομάς*, ὑπὸ τὴν ἄκανθαν ταύτην ἀπαντᾶται καὶ ἄλλη μικροτέρα ἐκτομὰς ἡ *μικρὰ ἰσχιακὴ ἐκτομάς*, εἰς δὲ τὸ κατώτερον μέρος

τοῦ κλάδου τούτου, εὑρίσκεται ὁ *ὄγκος* τοῦ ἰσχίου, ἢ τὸ μέγα ἰσχιακὸν ὄγκωμα, ἐφ' οὗ στηριζόμεθα καθεζόμενοι.

Τὸ ἰσχίον συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν πλαγίων μερῶν τῆς πυέλου, τῆς μεταξὺ τοῦ ἰσχίου καὶ τοῦ λαγονίου ὀστοῦ μείζονος ἐκτομάδος, τοῦ ὠοειδοῦς τρήματος, τοῦ κατωτέρου στενώματος τῆς πυέλου καὶ τῆς κοτύλης.

Τὸ *ἡβικὸν ὀστοῦν* ἀποτελεῖ τὸ πρόσθιον καὶ μεσαῖον μέρος τοῦ ἀνωνύμου ὀστοῦ, διαιρεῖται δὲ εἰς *σῶμα*, εἰς *ὁριζόντιον* καὶ εἰς *κατιόντα κλάδον*. Τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἑνοῦται μετὰ τοῦ σώματος τοῦ λαγονίου καὶ ἔχει ὡσαύτως πρὸς τὰ ἔξω ἀρθρικὴν κοιλότητα, συντείνουσαν πρὸς σχηματισμὸν τῆς κοτύλης· λεπτυνόμενον δὲ ἀνεπαισθήτως μεταβαίνει εἰς τὸν ὁριζόντιον κλάδον καὶ οὗτος εἰς τὸν κατιόντα. Εἰς τὸν ὁριζόντιον κλάδον εὑρίσκεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω χεῖλος ἐξέχον, ἀρκούντως ὀξύ, *κτένιον* καλούμενον καὶ λῆγον εἰς τὴν *ἡβικὴν ἄκανθαν*· εἶναι δὲ συνέχεια τῆς ἀνωνύμου γραμμῆς τῶν λαγονίων ὀστῶν. Ἐπὶ τούτου τοῦ χείλους τοῦ ἡβικοῦ ὀστοῦ διέρχονται τὰ μηριαῖα ἀγγεῖα, ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ πλησίον τῆς προσθίου κατωτέρας ἀκάνθης ὑπάρχει πλατεῖά τις αὔλαξ, ἐν ᾗ ὀλισθαίνουσιν οἱ τένοντες τῶν ψοῶν καὶ λαγονίων μυῶν. Εἰς τὸν κατιόντα κλάδον διακρίνομεν τὸ ἀνώτερον καὶ κατώτερον αὐτοῦ μέρος· καὶ τὸ μὲν ἀνώτερον εἶναι πλατύτερον, καταβαίνει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ κάτω καὶ συνάπτεται μετὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ ὀστοῦ διὰ πλατέος χόνδρου, ἡ δὲ συναφὴ αὕτη καλεῖται *σύμφυσις ἢ συγχόνδρωσις* τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, ἔχουσα μῆκος μὲν ὅσον 18—20, πλάτος δὲ ὅσον 6—8 γραμμῶν. Τὸ δὲ κατώτερον μέρος τοῦ κατιόντος κλάδου εἶναι λεπτότερον, στρέφεται κατιὸν πρὸς τὰ ἔξω, καὶ ἑνοῦται μετὰ τοῦ ἀνιόντος κλάδου τοῦ ἰσχίου.

Εἰς ἀμφότερα τὰ ἀνώνυμα ὀστᾶ εὑρίσκονται προσέτι τὰ ἀκόλουθα.

ά.) Τὸ *ἡβικὸν τόξον*, σχηματιζόμενον ἐκ τῶν κατιόντων κλάδων ἀμφοτέρων τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀνιόντων

τῶν ἰσχίων, πρὸς τὰ ἄνω δὲ κατὰ τὸ μέσον ἐκ τοῦ κατωτέρου χείλους τοῦ ἠβικοῦ χόνδρου. Εἰς τὸ ἠβικὸν τόξον διακρίνομεν τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος, τοὐτέστι τὴν κορυφήν, καὶ τὰς δύο πλευράς, αἵτινες σχηματίζονται ἐκ τῶν κατιόντων κλάδων τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀνιόντων τῶν ἰσχίων, καλοῦνται δὲ αὗται *σκέλη*.

β΄.) Τὰ *ὠοειδῆ τρήματα*, ὧν ἕκαστον εὑρίσκεται ἑκατέρωθεν μεταξὺ τῶν ἠβικῶν ὀστῶν καὶ τῶν ἰσχίων καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἰνώδους ὑμένος, ἐφ᾽ οὗ καταφύονται διάφοροι μῦς.

γ΄.) Τὴν κατὰ τὸ λαγόνιον ὀστοῦν καὶ τὸ ἰσχίον *μεγάλην ἐκτομάδα*· μεταξὺ δὲ ταύτης καὶ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ εὑρίσκεται διάστημά τι κενὸν ὀστῶν, ὅπερ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν καὶ ὡς ὀπήν, καλυπτομένην ὑπὸ ἁπαλῶν μορίων καὶ κειμένην κατέναντι τοῦ ὠοειδοῦς τρήματος.

Τὸ *ἱερὸν ὀστοῦν* συνίσταται εἰς τὰ παιδία ἐκ πέντε σπονδυλοειδῶν καὶ διὰ χόνδρου ἡνωμένων ἀλλήλοις τμημάτων, ἅτινα εἰς τοὺς ἐφήβους, ἀποστεωμένου τοῦ χόνδρου, συμπήγνυνται καὶ ἀποτελοῦσιν ἓν μόνον ὀστοῦν, διὸ καὶ *νόθοι σπόνδυλοι* ἐκλήθησαν. Διακρίνονται δὲ καθαρῶς τὰ τμήματα ταῦτα καὶ αἱ συμφύσεις αὐτῶν, ἀπογυμνουμένου τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων σαρκῶν. Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν κεῖται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἄνω τῆς πυέλου, δίκην σφηνὸς, μεταξὺ τῶν δύο ἀνωνύμων ὀστῶν, ἔχον σχῆμα τρίγωνον καὶ δύο ἐπιφανείας, τὴν πρόσθιον καὶ τὴν ὀπίσθιον, δύο πλάγια χείλη, καὶ δύο πέρατα. Ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια εἶναι κυρτὴ καὶ ἀνώμαλος, ἐπειδὴ ἐν μέσῳ αὐτῆς εὑρίσκεται σειρὰ ὑψωμάτων, ἀνταποκρινομένων εἰς τὰς ἀκανθικὰς ἀποφύσεις τῶν γνησίων σπονδύλων, διὸ καὶ *ψευδεῖς ἄκανθαι* ἐκλήθησαν· πρὸς δὲ τὰ πλάγια τούτων τὰ πέντε *ὀπίσθια ἱερὰ τρήματα*, καὶ περαιτέρω πρὸς τὰ ἔξω ὀγκίδια, ἀνίσως διασπειρόμενα, καὶ ταῖς ἐγκαρσίοις ἀρθρικαῖς ἀποφύσεσι τῶν γνησίων σπονδύλων παρεμφέροντα *αἱ ἐγκάρσιοι καὶ λοξαὶ ψευδεῖς προβολαί*. Ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια κεῖ-

ται πρὸς τὰ ἔσω τῆς πυέλου· εἶναι κοίλη, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὑπάρχουσι 4—5 παραλλήλως βαίνουσαι γραμμαί, ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν ψευδῶν σπονδύλων κατὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν εὑρισκομένου, μετὰ δὲ ταῦτα συμπεπηγότος χόνδρου, ἀποτελούμεναι· πρὸς τὰ πλάγια ἑκατέρωθεν ὑπάρχουσι τὰ εὐρυχωρότερα τῶν ὀπισθίων *πρόσθια ἱερὰ τρήματα*, ἀφ' ὧν ἐξέρχονται τὰ ἱερὰ νεῦρα. Τὰ πλάγια χείλη τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ πρὸς μὲν τὰ ἄνω εἰσὶ παχύτερα καὶ ἑνοῦνται μετὰ τῶν λαγονίων ὀστῶν δι' ἀρθρώσεως μάλα κεκρυμμένης, πρὸς δὲ τὰ κάτω γινόμενα λεπτότερα χρησιμεύουσιν ἐνταῦθα πρὸς κατάφυσιν τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἱεροϊσχιακοῦ συνδέσμου. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καλεῖται *βάσις*· ἐνταῦθα τὸ ὀστοῦν εἶναι λίαν παχὺ καὶ ἑνοῦται διὰ χόνδρου μετὰ τοῦ τελευταίου ὀσφυακοῦ σπονδύλου. Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν στρέφεται μὲν ἐπαισθητῶς πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλὰ μέρος τῆς βάσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ τελευταίου ὀσφυακοῦ σπονδύλου προβάλλει πρὸς τὰ ἔσω καὶ πρόσω καὶ οὕτω σχηματίζεται ἀξία λόγου προβολή, *τὸ ἀκρωτήριον*. Εἰς ἀμφότερα δὲ τὰ πλάγια τοῦ ὀστοῦ τούτου εὑρίσκεται καὶ ἑτέρα ὀστεΐνη προβολή, ἥτις, ἀπευθυνομένη ἀπὸ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω, ἑνοῦται μετὰ τῆς ἀνωνύμου γραμμῆς τῶν λαγονίων, καὶ θεωρεῖται ὡς ἀρχὴ αὐτῆς.

Τῇ βάσει τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἀντίκειται ἡ κορυφή, ἥτις ἑνοῦται μετὰ τοῦ κόκκυγος διὰ συνδέσμου λίαν εὐκινήτου εἰς τὰς γυναῖκας καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, ἐξ οὗ καὶ ὁ κόκκυξ τότε φέρεται πρὸς τὰ ὀπίσω, τὸ δὲ κατώτερον στένωμα τῆς πυέλου γίνεται εὐρύτερον. Ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ φαίνεται ἡ εἴσοδος τοῦ *ἱεροῦ σωλῆνος*, πόρου ὀστεΐνου, πλατυτέρου πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἐκτεινομένου καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ· τὴν δὲ στενὴν ἔξοδον τοῦ ἱεροῦ σωλῆνος περιορίζουσιν ἑκατέρωθεν τὰ δύο *ἱερὰ κέρα*.

Ὁ *κόκκυξ*, ὅστις καὶ *σπονδύλιον* καὶ *ὀρροπύγιον* καλεῖται, θεωρεῖται συνήθως ὡς παράρτημα τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ. Σύγκειται

ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων ὀσταρίων, ἑνουμένων πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν διὰ χόνδρων καὶ συνδέσμων· ἔχει δὲ σχῆμα τρίγωνον, καὶ διαιρεῖται εἰς ὀπίσθιον ἐπιφάνειαν, καλυπτομένην ὑπὸ τοῦ ἐκτὸς δέρματος, καὶ εἰς πρόσθιον, ἐγραμμένην εἰς τὰ ἔσω τῆς πυέλου· ἔχει προσέτι καὶ δύο πλάγια χείλη, ἐφ' ὧν προσφύεται ὁ ἱεροϊσχιακὸς σύνδεσμος, βάσιν συναρθρουμένην μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, καὶ κορυφὴν ἐλευθέραν, ἀφανιζομένην εἰς τὰ ἀπαλὰ μόρια. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὀστᾶ, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ κόκκυξ, ἑνοῦνται καὶ μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ κινητῶς, ὑποχωρεῖ οὗτος εἰς τὰ ὀπίσω ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, ὥστε οὕτω, πλατυνομένης τῆς ἐξόδου τῆς πυέλου, δηλ. τοῦ κάτω αὐτῆς στενώματος, γίνεται εὔκολος κατά τινα τρόπον ὁ τοκετός.

Συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα τὰ ὀστᾶ ταῦτα διὰ χόνδρων καὶ συνδέσμων, σχηματίζουσι τὴν πύελον, ἧς οἱ κυριώτεροι σύνδεσμοι εἰσὶν οἱ ἀκόλουθοι.

ά.) Ὁ χόνδρος τῆς συμφύσεως τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, ἔχων μῆκος μὲν ὅσον 18—20, πλάτος δὲ ὅσον 6—8 γραμμῶν· διὰ τούτου συνδέονται τὰ ἡβικὰ ὀστᾶ πρὸς ἄλληλα, ἡ δ' ἕνωσις αὕτη καλεῖται *σύμφυσις* ἢ *συγχόνδρωσις* τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται.

β'.) Ὁ χόνδρος ὁ συνδέων τὸ λαγόνιον ὀστοῦν μετὰ τοῦ ἱεροῦ· ὀνομάζεται δὲ ἡ ἕνωσις αὕτη *ἡ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ λαγόνιον ὀστοῦν σύμφυσις, ἢ ἱερολαγόνιος σύμφυσις.*

γ'.) Οἱ σύνδεσμοι τοῦ ἰσχίου καὶ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ· τούτων ὁ μὲν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκάνθης τοῦ ἰσχίου, καὶ πλατύτεροι πρὸς τὰ ὀπίσω γινόμενοι, καταφύονται εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ τὸν κόκκυγα· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ὀνομάζεται *ὁ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ τὸ ἰσχίον σύνδεσμος, ἢ ἱεροϊσχιακός*· ὁ δὲ δεύτερος, *ὁ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ τὴν ἄκανθαν τοῦ ἰσχίου.*

Τὰ ἀνώνυμα ὀστᾶ συνδέονται καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς

τὸ ἱερὸν ὀστοῦν στερεῶς τε καὶ ἀκινήτως, ὥστε οὐδόλως ἀπομακρύνονται ἀπ' ἀλλήλων ἐν τῷ τοκετῷ, ὡς τινες διισχυρίζονται.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν προειρημένων ὀστῶν σχηματιζομένη πύελος πρὸς μὲν τὰ ἄνω εἶναι μείζων καὶ πλατυτέρα, πρὸς δὲ τὰ κάτω μικροτέρα καὶ στενωτέρα, διαιροῦσι ταύτην εἰς *μεγάλην* ἢ *ἄνω* καὶ εἰς *μικρὰν* ἢ *κάτω* πύελον. Γινομένου δὲ λόγου ἁπλῶς περὶ πυέλου, ἄνευ τῶν ἐπιθέτων *μεγάλης* ἢ *μικρᾶς*, ἐννοεῖται πάντοτε ἡ μικρὰ πύελος. Τὰ διαχωρίζοντα τὴν μικρὰν ἀπὸ τῆς μεγάλης ὅρια εἰσὶ πρὸς μὲν τὰ ὀπίσω τὸ ἀκρωτήριον, πρὸς δὲ τὰ πλάγια ἡ κατὰ τὰ λαγόνια ἀνώνυμος γραμμή, καὶ πρὸς τὰ πρόσω τὸ ἄνω χεῖλος τῶν ἰσχικῶν ὀστῶν.

Ἡ μεγάλη πύελος πρὸς τὰ ὀπίσω μὲν σχηματίζεται ἐκ τῶν δύο τελευταίων σπονδύλων τῆς ὀσφύος· πρὸς δὲ τὰ πλάγια ἐκ τῶν ἰδίως λεγομένων λαγονίων ὀστῶν, τῶν λοξῶς πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔξω ἀπευθυνομένων, καὶ πρὸς τὰ πρόσω ἐκ τῶν Φαλλοπίων συνδέσμων καὶ τῶν ἀπαλῶν τῆς κοιλίας καλυμμάτων. Χρησιμεύει δὲ κυρίως ἡ μεγάλη πύελος εἰς τὸ φέρειν πάντοτε μὲν τὰ τῆς κάτω κοιλίας σπλάγχνα, ἐν τῇ κυήσει δὲ καὶ τὴν ἔγκυον μήτραν.

Ἡ δὲ μικρὰ πύελος πρὸς μὲν τὰ ὀπίσω σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καὶ τοῦ κόκκυγος· πρὸς δὲ τὰ πλάγια ἐκ τοῦ κατωτέρου μέρους τῶν λαγονίων ἢ ἀνωνύμων ὀστῶν καὶ ἐκ τοῦ ἰσχίου, καὶ πρὸς τὰ πρόσω ἐκ τῶν δύο ἰσχικῶν ὀστῶν.

Εἰς τὴν μικρὰν πύελον διακρίνομεν τὴν *εἴσοδον* ἢ τὸ *ἄνω στένωμα*, τὴν *ἔξοδον* ἢ τὸ *κάτω στένωμα*, καὶ τὸ *κοῖλον τῆς πυέλου*, τὸ μεταξὺ δηλ. τῶν δύο στενωμάτων διάστημα. Καὶ ἡ μὲν εἴσοδος σχηματίζεται πρὸς τὰ ὀπίσω μὲν ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καὶ ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὀστοῦ τούτου ἑκατέρωθεν ἐξέχοντος χείλους· πρὸς τὰ πλάγια δὲ ἐκ τῆς κατὰ τὰ λαγόνια ἀνωνύμου γραμμῆς, καὶ πρὸς τὰ πρό-

σω ἐκ τοῦ ἄνω χείλους τῶν ἠβικῶν ὀστῶν,καὶ τοῦ ἄνω πέρατος τοῦ χόνδρου τῆς ἠβικῆς συμφύσεως. Ἡ δ' ἔξοδος, ἢ τὸ κάτω στένωμα τῆς πυέλου σχηματίζεται πρὸς τὰ ὀπίσω μὲν ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ κόκκυγος καὶ τῶν κατὰ τὸ ἰσχίον καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν συνδέσμων, πρὸς τὰ πρόσω δὲ ἐκ τοῦ ἠβικοῦ τόξου· τέλος τὸ κοῖλον αὐτῆς περιορίζεται πρὸς μὲν τὰ ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καὶ τοῦ κόκκυγος, πρὸς δὲ τὰ πλάγια ἐκ τοῦ κατωτέρου μέρους τῶν λαγονίων καὶ ἐκ τῶν ἰσχίων, καὶ πρὸς τὰ πρόσω ἐκ τῶν ἠβικῶν ὀστῶν.

Β'. Περὶ διαμέτρων τῆς πυέλου.

Ἡ πύελος θεωρεῖται ἐν τῇ Μαιευτικῇ ὡς ὀστέϊνος ὀχετός, δι' οὗ διέρχεται τὸ ἔμβρυον ἐν τῷ τοκετῷ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὀχετὸς οὗτος εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατασκευὴν οὔτε τὸ αὐτὸ μέγεθος, οὔτε τὴν αὐτὴν εὐρυχωρίαν ἔχει παρὰ πάσαις ταῖς γυναιξίν· προσέτι δὲ ἐπειδὴ ἡ παρὰ φύσιν κατασκευὴ τούτου ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιβλαβῆ ἐπιρροὴν εἰς τὸν τοκετόν, ἀπαιτεῖται ἀκριβὴς γνῶσις τῆς κατὰ φύσιν κατασκευῆς τῆς πυέλου,καὶ τοῦ διαφόρου πλάτους αὐτῆς κατὰ τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη, πρὸς εὐχερεστέραν ἀνακάλυψιν τῆς τυχούσης ἀνωμαλίας. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν κατεμέτρησαν τὴν πύελον κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· ἤγαγον δηλ. γραμμὰς ἀπὸ διαφόρων σημείων αὐτῆς πρὸς τὰ ἀπέναντι τούτων κείμενα, ὅπως καταμάθωσι τὴν ἀπόστασιν αὐτῶν· τὰς δὲ γραμμὰς ταύτας ἐκάλεσαν *διαμέτρους τῆς πυέλου.*

Εἰς τὴν μεγάλην πύελον παραδέχονται μίαν διάμετρον, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἄνω καὶ προσθίου ἀκάνθης τοῦ ἑτέρου τῶν λαγονίων ὀστῶν, καὶ διήκουσαν εἰς τὴν τοῦ ἀντικειμένου ὁμωνύμου ὀστοῦ· αὕτη καλεῖται *ἐγκάρσιος διάμετρος τῆς μεγάλης πυέλου* καὶ εἶναι συνήθως ὅσον ἐννέα δακτύλων καὶ δύο ἕως τεσσάρων γραμμῶν.

Εἰς δὲ τὴν μικρὰν πύελον παραδέχονται κατὰ τὸ ἄνω αὐτῆς στένωμα ἢ τὴν εἴσοδον τέσσαρας διαμέτρους.

ά) Τὴν *εὐθεῖαν ἢ μικρὰν ἢ καὶ ἐπιζευγνύουσαν* (conjugata) *διάμετρον*, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ τελευτῶσαν εἰς τὸ ἄνω πέρας τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν. Εἶναι δ' αὕτη συνήθως ὅσον τεσσάρων δακτύλων καὶ δύο ἕως τεσσάρων γραμμῶν.

β') Τὴν *ἐγκάρσιον ἢ μεγάλην διάμετρον*, (transversa) ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ἀνωνύμου γραμμῆς τοῦ ἑτέρου τῶν λαγονίων ὀστῶν καὶ λήγουσαν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου ὁμωνύμου ὀστοῦ· αὕτη εἶναι συνήθως ὅσον πέντε δακτύλων καὶ δύο ἕως τεσσάρων γραμμῶν.

γ') Τὰς δύο *λοξὰς διαμέτρους* (obliquae, s. Deventeri). Ἑκάστη τούτων ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἄνω μέρους τῆς συμφύσεως τοῦ λαγονίου μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, καὶ λήγει ἐκεῖ, ὅπου γίνεται ἡ ἕνωσις τοῦ σώματος τοῦ ἠβικοῦ ὀστοῦ μετὰ τοῦ λαγονίου, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀντίθετον μέρος· εἶναι δὲ συνήθως ὅσον τεσσάρων δακτύλων καὶ ἡμίσεως. Ἐκ τῶν δύο τούτων διαμέτρων ἡ ἐκ τῆς δεξιᾶς συμφύσεως τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ μετὰ τοῦ λαγονίου ἀρχομένη καὶ εἰς τὴν κατὰ τὰ πρόσω καὶ ἀριστερὰ ἕνωσιν τοῦ λαγονίου μετὰ τοῦ ἠβικοῦ λήγουσα καλεῖται *δεξιὰ λοξὴ διάμετρος*· ἡ δὲ ταύτῃ ἐναντία *ἀριστερὰ λοξὴ διάμετρος*.

Εἰς δὲ τὸ κάτω στένωμα, δηλ. εἰς τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου παραδέχονται δύο διαμέτρους.

ά.) Τὴν *εὐθεῖαν διάμετρον*, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ κόκκυγος καὶ λήγουσαν εἰς τὸ κάτω ἄκρον τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν· αὕτη εἶναι συνήθως ὅσον τριῶν δακτύλων καὶ ἡμίσεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κόκκυξ συνδέεται κινητῶς μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, ἡ διάμετρος αὕτη αὐξάνεται ἐν τῷ τοκετῷ διὰ τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω ὑποχωρήσεως τοῦ κόκκυγος ὅσον ἡμίσεως ἢ ἑνὸς δακτύλου, ἐξ οὗ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, γίνεται εὔκολος καὶ ἡ ἔξοδος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

β'.) Τὴν *ἐγκάρσιον διάμετρον*, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὀγ-

κου τοῦ ἰσχίου καὶ φθάνουσαν εἰς τὸν τοῦ ἑτέρου· ἔχει δὲ συνήθως μῆκος ὅσον τεσσάρων δακτύλων, καὶ δύο ἕως τεσσάρων γραμμῶν.

Παρεδέχθησαν δὲ καὶ τοῦ κοίλου τῆς πυέλου δύο διαφόρους διαμέτρους, ὧν ἡ μὲν, *εὐθεῖα διάμετρος τῆς πυέλου* καλουμένη, ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἑνώσεως τοῦ δευτέρου νόθου σπονδύλου τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ μετὰ τοῦ τρίτου, καὶ τελευτᾷ εἰς τὸ μέσον τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς συμφύσεως τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, ἔχουσα μῆκος ὅσον τεσσάρων καὶ ἡμίσεως δακτύλων· ἡ δ' *ἐγκάρσιος διάμετρος* τοῦ κοίλου τῆς πυέλου ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς κοτύλης τοῦ ἑνὸς μέρους καὶ λήγει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ ἄλλου· εἶναι δ' αὕτη συνήθως ὅσον τεσσάρων δακτύλων.

Παραδέχονται προσέτι καὶ *δύο λοξὰς διαμέτρους* τοῦ κοίλου τῆς πυέλου, ἀρχομένας ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀνωνύμου ὀστοῦ ἐκτομάδος, καὶ τελευτώσας ἀντιθέτως κατὰ τὸ μέσον τοῦ ὠοειδοῦς τρήματος· ἔχουσι δὲ αἱ διάμετροι αὗται μῆκος ὅσον πέντε δακτύλων. Ἑτέρα δέ τις διάμετρος, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ τελευτῶσα ὑπὸ τὴν σύμφυσιν τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, καλεῖται *διαγώνιος διάμετρος* καὶ εἶναι ὅσον τεσσάρων δακτύλων καὶ ἡμίσεως.

Συγκρίνοντες τὰς εἰρημένας διαμέτρους, βλέπομεν, ὅτι ἡ πύελος εἶναι κατὰ μὲν τὴν εἴσοδον πλατυτέρα πρὸς τὰ πλάγια, κατὰ δὲ τὸ κοῖλον καὶ τὴν ἔξοδον πλατυτέρα ἀπὸ τῶν ὀπίσω πρὸς τὰ πρόσω. Ἀλλ' εἰς τὴν μὴ ἀπογεγυμνωμένην τῶν σαρκῶν πύελον αἱ ῥηθεῖσαι διάμετροι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ μέγεθος· ὅθεν τὸ ἀνώτερον στένωμα αὐτῆς δὲν εἶναι ὠοειδὲς, ἀλλὰ στρογγύλον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τρίγωνον, οὗ τινος ἡ βάσις εὑρίσκεται πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυσμένη.

Αἱ ψόαι καὶ οἱ εἰς τὰ πλάγια τῆς μεγάλης πυέλου κείμενοι εἰλεακοὶ μῦς ἀποτελοῦσιν ἐνταῦθα εἶδός τι προσκεφαλαίου, καταλλήλου πρὸς μετρίασιν τῶν συνθλάσεων καὶ κλονισμῶν,

οὓς ἡ ἔγκυος μήτρα ἐνδέχεται νὰ πάθῃ, ὀρθίας ἱσταμένης τῆς κυοφορούσης, ἢ βαδιζούσης. Προφυλάττουσι προσέτι οἱ μῦς οὗτοι καὶ τὰ μηριαῖα νεῦρα ἀπὸ τῆς ἐπιθλίψεως, ἣν ἡ ἔγκυος μήτρα ἤθελεν ἐπαγάγει ἐπ' αὐτά· αἱ δὲ ψόαι, προμηκυνόμεναι πρὸς τὰ πλάγια τῆς ῥάχεως, χρησιμεύουσι καὶ ὡς ὑποστήριγμα τῆς μήτρας.

Διὰ τὸ διάφορον δὲ μέγεθος τῶν ὀστῶν, ἐξ ὧν ἡ πύελος σύγκειται, διάφορον εἶναι καὶ τὸ ὕψος ἢ βάθος αὐτῆς. Ὅθεν πρὸς μὲν τὰ ὀπίσω τὸ ἀκρωτήριον ἀπέχει τοῦ ἐλευθέρου ἄκρου τοῦ κόκκυγος ὅσον τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ἢ πέντε δακτύλων· εἰς δὲ τὰ πλάγια ἡ μεταξὺ τῆς ἀνωνύμου γραμμῆς καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ ἰσχίου ἀπόστασις εἶναι ὅσον τριῶν δακτύλων· τὸ δὲ κατὰ τὰ πρόσω ὕψος, τὸ μῆκος δηλ. τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, εἶναι ὅσον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δακτύλου. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἡ πύελος ἔχει πρὸς τὰ ὀπίσω τριπλάσιον ὕψος τοῦ πρὸς τὰ πρόσω, καὶ τὸ ἄνω στένωμα ἀπέχει τοῦ κάτω πολὺ περισσότερον πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ πρὸς τὰ πρόσω, ἑπομένως καὶ ἡ θέσις αὐτῶν οὐδόλως ὑπάρχει παράλληλος. Ἡ γωνία τοῦ ἠβικοῦ τόξου εἶναι συνήθως ὅσον ἐννενήκοντα μοιρῶν· ἡ δ' ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις τῶν μεγάλων τροχαντήρων, ὅσον δώδεκα ἢ δεκατριῶν δακτύλων.

Ἡ κατὰ φύσιν κατασκευὴ τῆς γυναικείας πυέλου ἔχει τὸ εἰρημένον σχῆμα καὶ μέγεθος, ἐκ δὲ τῆς κανονικῆς κατασκευῆς αὐτῆς ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἡ εὐκολία τῶν τοκετῶν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ διαφοραί τινες προερχόμεναι ἐκ τῆς διαφόρου ἀναπτύξεως καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ γυναικείου σώματος, ἐξ οὗ καὶ αἱ διάμετροι εἰσὶν ὁτὲ μὲν μείζονες, ὁτὲ δ' ἐλάσσονες. Ὅταν αἱ διαφοραὶ αὗται ὦσιν ἐπίσημοι, τότε καὶ ὁ τοκετὸς γίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δύσκολος· ἰδίως ὅμως ἀναγκαία εἶναι ἡ πρὸς ἀλλήλας ἀναλογία τῶν διαφόρων διαμέτρων τῆς πυέλου, ἐπειδὴ καὶ μικρά τις κατὰ τοῦτο ἀνωμαλία γίνεται πολλάκις πρόσκομμα εἰς τὸν τοκετόν.

Γ'. Περὶ ἐγκλίσεως τῆς πυέλου καὶ τοῦ ἄξονος αὐτῆς.

Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος *ποία ἡ ἔγκλισις τῆς πυέλου, τοῦτέστιν ἡ πρὸς ὁρίζοντα κλίσις αὐτῆς, τῆς γυναικὸς ὀρθίας ἱσταμένης*, ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον πολλῶν συζητήσεων. Ἔνιοι μὲν τῶν περὶ τούτου συγγραψάντων, ὡς ὁ Λευρέτιος, ὁ Στεῖνος καὶ ὁ Ὀσιάνδερος λέγουσιν, ὅτι ἡ γωνία, ἣν σχηματίζει ἡ κατὰ φαντασίαν προεκβληθεῖσα διάμετρος τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου τῆς ὀρθίας ἱσταμένης γυναικὸς εἶναι ὅσον τριάκοντα ἢ τριάκοντα καὶ πέντε μοιρῶν. Ἔνιοι δὲ ὡς ὁ I. I. Μύλλερος, ὁ Φρορίεπος καὶ ὁ Κάρος λέγουσιν, ὅτι ἡ γωνία αὕτη εἶναι μείζων, δηλ. ὅσον τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἢ πεντήκοντα μοιρῶν. Ἀλλ' ὁ Ναιγέλιος ἀπέδειξε διὰ πολλῶν καὶ ἀκριβῶν παρατηρήσεων, ὅτι αὕτη εἶναι συνήθως ὅσον ἑξήκοντα μοιρῶν· ὅτι τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἵσταται τρεῖς δακτύλους καὶ ἐννέα ἕως δέκα γραμμὰς ὑπὲρ τὸ ἄνω πέρας τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, καὶ ὅτι ἡ εὐθεῖα διάμετρος τοῦ κάτω στενώματος τῆς πυέλου προεκβληθεῖσα ὡσαύτως κατὰ φαντασίαν, σχηματίζει πρὸς τὸ ὁριζόντιον ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἵσταται ὀρθία ἡ γυνὴ, γωνίαν ὅσον δέκα ἢ ἕνδεκα μοιρῶν, καὶ ἐπομένως τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τοῦ κόκκυγος ἵσταται ὅσον ἑπτὰ ἕως ὀκτὼ γραμμῶν ὑπεράνω τοῦ κάτω ἄκρου τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ὅσον μικροτέρα εἶναι ἡ ἔγκλισις τῆς πυέλου, τοσοῦτον μικροτέρα καὶ ἡ κοιλότης τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ (1).

Ἄξονα τῆς πυέλου καλοῦσι γραμμήν τινα, διερχομένην διὰ τῆς πυέλου, καὶ ἀπέχουσαν ἐξ ἴσου ἀπὸ πάντων τῶν μερῶν αὐτῆς. Ἡ γραμμὴ ὅμως αὕτη δὲν εἶναι εὐθεῖα, ἀλλὰ κεκλασμένη εἰς δύο, καὶ μόνον τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς, τὸ καθικνούμενον ἀπέναντι τῆς συμφύσεως τοῦ δευτέρου νόθου σπονδύλου τοῦ ἱε-

(1) Ἡ ἔγκλισις τῆς πυέλου τῶν ζώων εἶναι τοσοῦτον μικρά, ὥστε ἡ σύμφυσις τῶν ἠβικῶν ὀστῶν κεῖται οὐχὶ ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, ἀλλ' ὑπ' αὐτό.

ροῦ ὀστοῦ μετὰ τοῦ τρίτου, εἶναι εὐθύ, τὸ δ' ἕτερον καμπύλον, πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω στρεφόμενον· τούτου ἕνεκα τὸ ὄνομα ἄξων εἶναι ὅλως ἀνάρμοστον εἰς ταύτην τὴν γραμμήν, ἣν ἕτεροι ἀποκαλοῦσι *διευθύνσεως γραμμήν*, ὡς δεικνύουσαν τὴν τοῦ κοίλου τῆς πυέλου διεύθυνσιν. Πόση δὲ εἶναι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κυρτότης τοῦ κατωτέρου μέρους τῆς γραμμῆς ταύτης, καὶ ἑπομένως τῆς πυέλου, προσδιορίζεται ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος κυρτότητος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καὶ ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ κόκκυγος.

Δ'. Περὶ διαφορᾶς τῆς πυέλου, καθ' ἡλικίας, γένη καὶ εἴδη.

Εἰς τὰ ἀρτίτοκα παιδία ἡ πύελος εἶναι στενωτάτη καὶ ἐπιμήκης, ἡ κυρτότης τῶν λαγονίων λόφων μόλις διακρίνεται, τὸ δὲ λαγόνιον ὀστοῦν κεῖται σχεδὸν κατὰ κάθετον. Ἡ κοιλότης τῆς πυέλου εἶναι κωνοειδής, τὸ δ' ἱερὸν ὀστοῦν κεῖται τοσοῦτον ὑψηλά, ὥστε ὁριζόντιος γραμμή, κάτωθεν τοῦ ἄκρου τοῦ κόκκυγος ἀρχομένη, διέρχεται ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν. Αἱ ἐγκάρσιοι τῆς πυέλου διάμετροι εἰσὶν ἐλάσσονες τῶν εὐθειῶν καὶ τὰ ὀστᾶ καλύπτονται κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῶν ὑπὸ χόνδρων προσκαίρων· ἡ δὲ πύελος τῶν ἐμβρύων διὰ τὴν ἐλαστικότητα τῶν ὀστῶν καὶ τῶν συνδέσμων αὐτῆς εἶναι λίαν εὔκαμπτος, ὥστε εὐκόλως μεταβάλλει σχῆμα, ὅταν διέρχηται διὰ τῆς πυέλου τῆς τικτούσης. Περὶ τὸ δεύτερον ἢ τρίτον ἔτος ἐμφαίνονται νέα τινὰ σημεῖα ἀποστεώσεως, ἅτινα διαμένουσι πολλάκις καὶ μέχρι τοῦ δεκάτου πέμπτου ἢ εἰκοστοῦ ἔτους μὴ ἐντελῶς προσπεφυκότα εἰς τὰ ἀνώνυμα ὀστᾶ. Ἡ ἐντελὴς ἄρα ἀνάπτυξις καὶ συνένωσις τῶν διαφόρων τῆς ἀποστεώσεως σημείων γίνεται συνήθως περὶ τὸ δέκατον ὄγδοον ἢ εἰκοστὸν ἔτος.

Ἡ δὲ τῶν ἀνδρῶν πύελος διατηρεῖ τὰ χαρακτηριστικά, ἅτινα ἔχει καὶ κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν· ἅπαντα τὰ μέρη ταύτης εἰσὶ μὲν στενώτερα, ἀλλ' ὑψηλότερα τῶν τῆς γυναικείας πυέλου· ἡ εὐθεῖα διάμετρος τῆς ἐξόδου εἶναι ὅσον τριῶν δακτύλων καὶ ἑνὸς τετάρτου, ἡ δ' ἐγκάρσιος τῆς εἰσόδου, ὅσον

τεσσάρων καὶ ἡμίσεως, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἰσχίων ὅσον τριῶν δακτύλων· τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρων προσθίων ἀκανθῶν διάστημα εἶναι ὅσον ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ δακτύλων, τὸ δὲ μεταξὺ τῶν δύο λόφων, ὅσον ὀκτὼ ἢ ἐννέα. Τὸ ἠβικὸν τόξον εἶναι εὐθύ, σχεδὸν τρίγωνον καὶ μὴ ἐστραμμένον πρὸς τὰ πρόσω, ὥσπερ εἰς τὰς γυναῖκας, ἡ δὲ σύμφυσις τῶν ἠβικῶν ὀστῶν εἶναι δύο περίπου δακτύλων, καὶ τὸ ὠοειδὲς τρῆμα ἔχει σχῆμα σχεδὸν τρίγωνον. Ἡ κυρτότης τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ εἶναι μᾶλλον κυκλοειδής, διότι ἄρχεται εὐθὺς κάτωθεν τοῦ ἀκρωτηρίου, ἡ ἔγκλισις τῆς εἰσόδου μείζων, τὸ δὲ σχῆμα ταύτης μᾶλλον τῷ κυκλοειδεῖ προσόμοιον. Οἱ λαγόνιοι βόθροι εἰσὶ βαθύτεροι, οἱ μεγάλοι τροχαντῆρες ἵστανται πλησιέστερον, τὰ ὀσᾶ εἰσὶν ἐν γένει παχύτερα, καὶ ἔχουσι πρὸς τὰ ἐκτὸς κατ' ἐξοχὴν μείζονας ἐξογκώσεις. Πάντα εἰς τὴν ἀνδρικὴν πύελον ἀναγγέλουσι δύναμιν καὶ δραστηριότητα, καὶ εἶναι αὕτη διατεθειμένη οὕτως, ὥστε νὰ γίνηται εὔκολον τὸ βάδισμα. Εἰς τὰς γυναῖκας ἐξ ἐναντίας αἱ ἀρθρώσεις εἰσὶν ἧττον συνεσφιγμέναι, οἱ λαγόνιοι λόφοι πλατύτατοι καὶ κλίνοντες πρὸς τὰ ἔξω μᾶλλον ἢ ἡ βάσις τοῦ θώρακος. Οἱ τροχαντῆρες ἀπέχουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε αὐξάνει πλαγίως ἡ βάσις τοῦ κορμοῦ, ἐκ τούτου δὲ τὸ βάδισμα γίνεται δυσκολώτερον καὶ ἰδιάζον· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ φύσις φαίνεται ὅτι ἐθυσίασεν εἰς τὰς γυναῖκας τὴν εὐκολίαν τῶν κινήσεων καὶ τὴν δύναμιν χάριν τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ. Εἰς τὴν ἀνδρικὴν πύελον ἡ σύμφυσις τοῦ κόκκυγος μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἀποστεοῦται προώρως, εἰς δὲ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν ἀποστεοῦνται ἅπασαι αἱ συμφύσεις τῶν ὀστῶν αὐτῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας ἡ μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ σύμφυσις τοῦ κόκκυγος μένει κινητὴ μέχρις ἐσχάτου γήρατος, ἡ δὲ τῶν λαγονίων μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ καὶ τῶν τῆς ἤβης πρὸς ἄλληλα σύμφυσις σπανίως ἀποστεοῦται, καὶ τοῦτο συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν. Εἰς τὰς ὑψηλὰς τὸ ἀνάστημα καὶ λεπτὰς τὸν κορμὸν γυναῖκας ἡ

πύελος εἶναι στενωτέρα καὶ μᾶλλον τῇ τῶν ἀνδρῶν παραπλησία, ἐνῷ ἐκ τοὐναντίου ἡ πύελος τῶν ἐχουσῶν μέτριον καὶ ἀνάλογον ἀνάστημα εἶναι πλατυτέρα καὶ ἔχει ἅπαντα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γυναικείας· ὅθεν καὶ οἱ πολλοὶ δικαίως νομίζουσιν, ὅτι αἱ πρῶται τίκτουσι δυσκολώτερον ἢ αἱ δεύτεραι.

Εἰς τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν γίνονται σημαντικώταται μεταβολαὶ τῆς πυέλου· τὸ ἀκρωτήριον καταβαίνει βαθύτερον, τὸ ἱερὸν ὀστοῦν γίνεται κυρτότερον, τὸ δ' ἀνώτερον στένωμα αὐτῆς λαμβάνει αὖθις τὸ σχῆμα τοῦ τῆς παιδικῆς· γίνεται δηλ. ὅλη λεπτοτέρα καὶ μικροτέρα, τὸ ἠβικὸν τόξον στενώτερον καὶ ἡ γωνία αὐτοῦ ὀξυτέρα· αἱ συμφύσεις ἀποστεοῦνται, ἡ δὲ συνάρθρωσις τοῦ κόκκυγος μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ γίνεται μᾶλλον δυσκίνητος· ἐπελθούσης δὲ καὶ ὀστεομαλακίας, ὡς συμβαίνει ἐνίοτε, ἡ πύελος λαμβάνει τὸ αὐτὸ σχῆμα, ὅπερ προσκτᾶται, ὅταν ἁλίσκηται ὑπ' αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἠβικὴν ἡλικίαν.

Ἡ τῶν ζώων πύελος διαφέρει μεγάλως τῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ὁ Ῥούσελος (Roussel) καὶ ἄλλοι τινὲς προσεῖχον μᾶλλον εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην τοῦ σχήματος αὐτῆς, ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελον διισχυρίζεσθαι, ὅτι αἱ τίκτουσαι οὐδεμίαν ἀνάγκην βοηθείας ἔχουσιν, ἐπειδὴ καὶ τὰ ζῶα τίκτουσιν ἄνευ τινὸς βοηθοῦ, καὶ σχεδὸν ἄνευ ὠδίνων. Καὶ τῷ ὄντι εἰς τὰ πλεῖστα τῶν τετραπόδων ἡ πύελος, μόλις μικράν τινα ἔγκλισιν ἔχουσα, ἐμφαίνει κυρίως ἕνα μόνον ἄξονα, παράλληλον σχεδὸν πρὸς τὴν ῥάχιν· τὰ στενώματα κεῖνται ὡσαύτως παράλληλα σχεδὸν πρὸς ὁρίζοντα, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ μέρη αὐτῆς ἔχουσι παντοῦ τὸ αὐτὸ ὕψος. Τὰ λαγόνια ὀστᾶ ὄντα στενά, ἴσα καὶ μακρά, στεροῦνται, οὕτως εἰπεῖν, λαγονίου βόθρου, ὥστε ὁ τοκετὸς εἰς ταῦτα τὰ εἴδη οὐδεμίαν ἔχει τῶν δυσκολιῶν ἐκείνων, εἰς ἃς ὑπόκειται ὁ ἄνθρωπος. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ φύσις μεταβαίνει αἴφνης καὶ ἄνευ τινὸς βαθμολογίας εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὀργανικῶν ὄντων ὡς πρὸς τὸ

σχῆμα τῶν ὀργάνων. Ἐντεῦθεν ἡ πύελος τῶν πιθήκων ἀπομακρυνομένη τῆς τῶν κατωτέρων ζώων, πλησιάζει μικρόν τι τῇ τῶν ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ διατρέξωμεν βαθμηδὸν τὴν ζωολογικὴν κλίμακα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ πύελος τελειοποιεῖται ἐπαισθητῶς εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῶν ζώων. Τοῦτο δυνάμεθα μάλιστα νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν Οὐράγκ-οὐτάγγ (Ourang-outang) καὶ εἰς τοὺς Βοσχισμάνας λαούς, ὧν ὁ ὀργανισμὸς φαίνεται δεικνύων τὴν ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν πιθήκων εἰς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος μετάβασιν. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα συνάγεται, ὅτι ὁ τοκετὸς εἶναι ἐν γένει τοσοῦτον δυσκολώτερος, ὅσον εὐγενέστερον καὶ ἐντελέστερον εἶναι τὸ εἶδος τοῦ ζώου καὶ τὸ ἀνάπαλιν· ἀνταμοιβὴ θαυμασία, εἰ καὶ παράδοξος, δι' ἧς οἱ κίνδυνοι πολλαπλασιάζονται καὶ ἐπισωρεύονται τρόπον τινὰ ἀναλόγως τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν τικτόντων ζώων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικὸς καὶ περὶ τῶν μαστῶν.

Α'. Περὶ τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων.

Ἁπαλὰ γεννητικὰ μόρια καλοῦνται τὰ ἐπὶ τῆς πυέλου ἢ ἐν τῇ πυέλῳ κείμενα, καὶ συντελοῦντα κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν· διαιροῦνται δὲ ταῦτα εἰς *ἐξωτερικὰ* καὶ *ἐσωτερικά*. Καὶ τὰ μὲν ἐξωτερικὰ κεῖνται ἐκτὸς τῆς πυέλου εἰς τὸ κάτω ἰδίως καὶ πρόσθιον αὐτῆς μέρος, τὰ δ' ἐσωτερικὰ ἐντὸς ταύτης.

Εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ἀνήκουσι τὸ *ἐφήβαιον*, τὰ *μεγάλα χείλη*, τὰ *μικρὰ χείλη* ἢ αἱ *νύμφαι*, ἡ *κλειτορίς*, ὁ *πόρος τῆς οὐρήθρας*, ὁ *παρθενικὸς ὑμὴν* καὶ τὸ *περίναιον*. Εἰς δὲ τὰ ἐσωτερικὰ ὁ *κόλπος*, ἡ *μήτρα*, αἱ *ὠοθῆκαι*, αἱ *σάλπιγγες* καὶ οἱ *σύνδεσμοι τῆς μήτρας*.

Τὸ *ἐφήβαιον* (mons veneris) εἶναι ἐξόγκωσις, κειμένη εἰς τὴν πρόσθιον ἐπιφάνειαν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν. Σχηματίζεται δ' αὕτη ὑπὸ συλλογῆς πιμελῆς κατὰ τὸ ἤδη ῥηθὲν μέρος, ἐν καιρῷ δὲ τῆς ἥβης καλύπτεται ὑπὸ τριχῶν μικρῶν καὶ οὔλων. Εἰς τὰς παχείας γυναῖκας τὸ ἐφήβαιον διαχωρίζεται ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ ὑπογαστρίου δι' αὔλακός τινος ἀρκούντως βαθείας, ἥτις ὑπάρχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐφηβαίου ἀσυμφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς· οἱ πλεῖστοι ὅμως τούτων νομίζουσιν ὅτι χρησιμεύει ὡς προσκεφάλαιον, ἐμποδίζον τὸν πόνον τὸν προσγινόμενον ἐν τῇ συνουσίᾳ ἐκ τῆς συνθλίψεως.

Τὰ *μεγάλα χείλη* εἰσὶ δύο πτυχαὶ τοῦ δέρματος ἁδραὶ καὶ πολλῆς διαστολῆς ἐπιδεκτικαί. Ἄρχονται ταῦτα ἀπὸ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ ἐφηβαίου, καὶ διευθυνόμενα πρὸς τὰ κάτω καὶ ὀπίσω, τελευτῶσιν εἰς τὸ περίναιον. Ὡς πτυχαὶ τοῦ δέρματος, σύγκεινται ἐκ δύο φύλλων, ὧν τὸ μὲν ἐξωτερικὸν καλύπτεται ὡς καὶ τὸ ἐφήβαιον ὑπὸ τριχῶν· ἐπ' αὐτοῦ εὑρίσκονται καὶ πολλαὶ κρύπται, διακρίνουσαι ὑγρόν τι ἐλαιῶδες ἰδιαζούσης ὀσμῆς, διὸ καὶ καλοῦνται *μυροφόροι τῶν χειλέων ἀδένες*· τὸ δ' ἐσωτερικόν, ὅπερ καὶ *ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια* καλεῖται, εἶναι ἐρυθρόν, πολὺ τρυφερὸν καὶ εὐαίσθητον. Εἰς τὰς παρθένους τὰ μεγάλα χείλη ἐπίκεινται ἀλλήλοις διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν ἐπιφανείας οὕτως, ὥστε ἁρμόζονται ἀκριβῶς τὰ ἐντὸς αὐτῶν κείμενα μόρια· ἐκ δὲ τῆς ἑνώσεως ταύτης τῶν μεγάλων χειλέων προκύπτει ἡ λεγομένη *σχισμὴ τοῦ αἰδοίου*. Εἰς τὰς γυναῖκας ὅμως τὰς ἅπαξ τεκούσας, ἢ πολλάκις συνουσιασθείσας τὰ μεγάλα χείλη δὲν ἐφαρμόζονται ἀκριβῶς πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' εἰσὶ χαῦνα καὶ ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Τῶν μεγάλων χειλέων ἀπαγομένων, βλέπομεν ὀλίγας γραμμὰς ἄνωθεν τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ταῦτα ἑνοῦνται μετὰ τοῦ περιναίου, λεπτήν τινα πτυχὴν τοῦ δέρματος, διευθυνομένην ἐγκαρσίως ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἑτέρου χείλους πρὸς τὴν

τοῦ ἀντικειμένου· ἡ πτυχὴ αὕτη καλεῖται *χαλινὸς* ἢ *τριοδόντιον* καὶ διαῤῥήγνυται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸν πρῶτον τοκετόν. ὄπισθεν δ' αὐτοῦ πρὸς τὰ ἔσω εὑρίσκεται μικρά τις κοιλότης, *σκαφοειδὴς* καλουμένη.

Τὰ *μικρὰ χείλη* ἢ αἱ *νύμφαι* εἰσὶν ὡσαύτως δύο πτυχαὶ τοῦ δέρματος, ἀλλὰ πολὺ μικρότεραι, ἐρυθρότεραι καὶ τρυφερώτεραι τῶν μεγάλων χειλέων· κεῖνται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἀνώτερον μέρος αὐτῶν, καὶ τότε μόνον φαίνονται εἰς τὰς παρθένους, ὅταν τὰ μεγάλα χείλη ἀπαχθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων· εἰς τὰς πολλάκις ὅμως τεκούσας ἐξέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου, καὶ εἰσὶ μᾶλλον ἢ ἧττον χαῦνα καὶ κυανομέλανα τὸ χρῶμα. Εὑρίσκονται καὶ ἐπ' αὐτῶν πολλοὶ ἀδένες καὶ κρύπται, διακρίνουσαι σμῆγμα ἰδιαζούσης ὀσμῆς Ὁ κυτταρώδης ἱστὸς, ἐξ οὗ μόνον σύγκειται τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν μέρος, νομίζεται ὅτι εἶναι διεγέρσεως ἐπιδεκτικός. Πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρόσω ἑνοῦνται πρὸς ἄλληλα τὰ χείλη ταῦτα καὶ περικυκλοῦσι τὴν κλειτορίδα ὅπως ἡ πόσθη περικαλύπτει τὴν βάλανον τοῦ καυλοῦ· πρὸς δὲ τὰ κάτω καὶ ἔσω μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν μεγάλων χειλέων, καὶ ἐπ' αὐτῆς γίνονται ἀνεπαισθήτως ἀφανῆ.

Περὶ τῆς χρήσεως τῶν νυμφῶν οὐδὲν γινώσκομεν μετὰ βεβαιότητος. Οἱ παλαιοὶ ἐνόμιζον αὐτὰς προωρισμένας ἵνα διευθύνωσι τὴν τῶν οὔρων ῥοήν, ἐξ οὗ καὶ νύμφαι ὠνομάσθησαν. Ὁ Διόνης ὅμως, ὁ Λευρέτιος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν διισχυρίζονται, ὅτι αἱ νύμφαι ἀναπτυσσόμεναι συντελοῦσιν εἰς τὸ εὑρύνειν τὸ αἰδοῖον ἐν τῷ τοκετῷ. Ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσιν, ὅτι οὖσαι αὗται εἰς ἄκρον εὐαίσθητοι, συντελοῦσιν εἰς τὸ αὐξάνειν τὴν ἡδονὴν ἐν τῇ συνουσίᾳ (1).

---

(1) Αἱ νύμφαι προσκτῶνται πολλάκις μέγεθος ὑπερβολικόν, εἴτε καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, εἴτε κατὰ τὸ κατώτερον μόνον ἄκρον,' ἡ δ' ὑπερτροφία αὕτη γίνεται ἐνίοτε πρόσκομμα εἰς τὴν συνουσίαν, διὸ τὸ πάλαι ἦν ἐν χρήσει ἡ τῶν νυμφῶν περιτομή. Εἰς μέρη τινὰ τῆς

Ἡ *κλειτορὶς* εἶναι φῦμα σμικρόν, στρογγύλον καὶ μᾶλλον εὐαίσθητον, ἐντὸς τῶν μεγάλων χειλέων κείμενον, καθ' ὃ μέρος πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρόσω ἑνοῦνται τὰ μικρὰ χείλη. Εἰς τὰ ἀρτίτοκα θήλεα, ἰδίως δ' εἰς τὰ ἄωρα ἔμβρυα, καὶ μάλιστα τὰ μήπω τὸν τέταρτον μῆνα φθάσαντα, ἡ κλειτορὶς εἶναι ἀναλόγως μείζων καὶ προέχει μᾶλλον ἢ κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς κυήσεως μῆνας (1). Αὕτη ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀνδρικὸν αἰδοῖον, δὲν περιέχει ὅμως, ὡς τοῦτο, τὴν οὐρήθραν, ἀλλὰ σύγκειται ἁπλῶς ἐκ δύο μικρῶν σηραγγωδῶν σωματίων, ἐκφυομένων ἀπὸ τῶν ἀνιόντων κλάδων τοῦ ἰσχίου· τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐμφαίνει εἶδος βαλάνου, περιελισσομένης ὑπὸ πτυχῆς τινος, ἐκ τῶν μικρῶν νυμφῶν, ὡς προείρηται, σχηματιζομένης, καὶ ὁμοιότητα μεγάλην πρὸς τὴν πόσθην ἐχούσης.

Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὰς νύμφας πολὺ μείζονας παρὰ τὰς τῶν Εὐρωπαίων γυναικῶν, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν διαφόρων περιηγητῶν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Περσίαν ἀναγκάζονται πολλάκις ἵνα ἀποτέμνωσι ταύτας. Ἰδιαιτέραν δὲ ἀνάπτυξιν, ὡς βεβαιοῦσιν, ἔχουσιν αἱ νύμφαι παρὰ ταῖς γυναιξὶ τῶν Ὀττεντότων, κατοίκων τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου. Ἀλλὰ καί τοι πολλοὶ περιηγηταὶ ἀναφέρουσι τὴν ὑπερτροφίαν τῶν νυμφῶν, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἕτεροι λέγοντες, ὅτι ἄλλη τις πτυχὴ τοῦ δέρματος, καὶ οὐχὶ αἱ νύμφαι, λαμβάνει πολλάκις μέγεθος ὅσον τεσσάρων ἢ πέντε δακτύλων.

(1) Ἀλλὰ καὶ ὅταν γεννηθῇ τὸ ἔμβρυον, ἡ κλειτορὶς ἔχει ἔτι ἱκανὸν μέγεθος· μετὰ δὲ ταῦτα δὲν αὐξάνει πλέον, ὥστε εἰς τὴν ἔφηβον ἡλικίαν δὲν εἶναι μείζων τῶν 4—6 ἢ 8 γραμμῶν· ἐνίοτε ὅμως εὑρέθη ἔχουσα μέγεθος ὅσον ἑνὸς, δύο μέχρι πέντε δακτύλων, καὶ τότε ὁμοιάζει μεγάλως τῷ ἀνδρικῷ αἰδοίῳ. Αἱ γυναῖκες, ὧν ἡ κλειτορὶς ἔχει τοσοῦτον παρὰ φύσιν μέγεθος, φέρουσι καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα, δι' ὧν ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς τοὺς ἄνδρας.

Ἡ κλειτορὶς περιπίπτει εἰς διάφορα πάθη, τὸ δ' ἄκρον αὐτῆς μεταβάλλεται ἐνίοτε εἰς οὐσίαν ἰνώδη. Ἐπειδὴ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς κλειτορίδος μέγεθος, γίνεται πρόσκομμα εἰς τὴν συνουσίαν, ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς δὲν εἶναι λίαν οὐσιώδης, ἀπέτεμον πολλάκις αὐτήν, ἄνευ τινὸς βλάβης. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μολινέλλου (Molinelli) ἀπεκόπη ἅπαξ ἐπιτυχῶς κλειτορὶς, ὅσον ἐννέα λιτρῶν βάρος ἔχουσα.

Ὁ *πόρος τῆς οὐρήθρας* εὑρίσκεται ὅσον ἡμίσεως δακτύλου ὄπισθεν τῆς κλειτορίδος, καὶ κυρίως κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου. Πρὸς τὸ μέρος δὲ τοῦτο ὑπάρχει μικρά τις καὶ στρογγύλη ὀπή, ὑπὸ χείλους προεξέχοντος περικυκλουμένη, ἣν μετὰ μικρὰν γύμνασιν δύναταί τις νὰ εὑρίσκῃ λίαν εὐκόλως καὶ διὰ μόνης τῆς ἁφῆς.

Ἡ οὐρήθρα τῶν γυναικῶν εἶναι πλατυτέρα καὶ βραχυτέρα τῆς τῶν ἀνδρῶν, στερεῖται σηραγγώδους σώματος, διήκει δὲ κατ' εὐθεῖαν σχεδὸν ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῆς οὐροδόχου κύστεως ὑπὸ τὴν σύμφυσιν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν μέχρι τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς στομίου.

Ἡ τοῦ κόλπου εἴσοδος, ἢ τὸ στόμιον, οὕτως εἰπεῖν, τούτου εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν πόρον τῆς οὐρήθρας ἀναμέσον τῶν νυμφῶν. Εἰς τὰς παρθένους ἀποφράσσεται ὑπὸ λεπτῆς τινος πτυχῆς τοῦ δέρματος τοῦ αἰδοίου, ἥτις καλεῖται *ὑμέναιος* ἢ *παρθενικὸς ὑμήν*, καὶ ἔχει πρὸς τὰ ἄνω μηνοειδῆ τινα ἢ στρογγύλην ὀπήν, χρήσιμον εἰς τὴν ῥοὴν τῶν ἐμμήνων. Εἰς τὴν πρώτην συνουσίαν διαῤῥήγνυται συνήθως ὁ παρθενικὸς ὑμήν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὸ στόμιον τοῦ κόλπου θηλαί τινες ἢ σαρκίδια *μύρτα* καλούμενα, τὸ δὲ τρίγωνον διάστημα, ὅπερ εὑρίσκεται ἀναμέσον τῶν νυμφῶν καὶ τῆς τοῦ κόλπου εἰσόδου, καλεῖται *προπύλαιον* (vestibulum)· τοῦτο δὲν εἶναι, ὥς περ ὁ κόλπος, ῥυτιδωτὸν, ἀλλὰ λεῖον καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος εὑρίσκεται ὁ πόρος τῆς οὐρήθρας.

Περίναιον λέγεται τὸ μεταξὺ τοῦ αἰδοίου καὶ τοῦ δακτυλίου μέρος· σύγκειται δὲ τοῦτο ἐκ μυῶν, ἐκ κυτταρώδους ἱστοῦ καὶ ἐκ τοῦ δέρματος καὶ διαῤῥήγνυται πολλάκις ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, καί περ μεγάλης διαστολῆς ἐπιδεκτικόν.

Ὁ *κόλπος* εἶναι σωλὴν ὑμενώδης, ἀρχόμενος καθ' ὃ μέρος κεῖται ὁ παρθενικὸς ὑμήν, ἀναβαίνων δὲ πρὸς τὰ ἄνω κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κοίλου τῆς πυέλου, τελευτᾷ εἰς τὸ κατώτερον μέρος τῆς μήτρας, δηλ. εἰς τὸν τράχηλον αὐτῆς. Πρὸς

τὰ πρόσω μὲν τοῦ κόλπου εὑρίσκεται ἡ οὐρήθρα καὶ ἡ οὐροδόχος κύστις, πρὸς τὰ ὀπίσω δὲ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον· τὰ δὲ παράπλευρα αὐτοῦ μέρη πρὸς τὰ ἄνω μὲν ἑνοῦνται μετὰ τῶν πλατέων συνδέσμων τῆς μήτρας, πρὸς τὰ κάτω δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν μορίων διὰ κυτταρώδους ἱστοῦ. Ὁ κόλπος σύγκειται ἐκ τριῶν ὑμένων·

ά. Ἐκ βλεννώδους, ὅστις συνέχεται μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ δέρματος.

β'. Ἐκ μυώδους, ὅστις κεῖται ὑπὸ τὸν πρῶτον· τῶν ἰνῶν τούτου ἄλλαι μὲν διευθύνονται κατὰ μῆκος, ἄλλαι δὲ κυκλοτερῶς· καὶ

γ. Ἐξ ὀρῤῥώδους ὑμένος, τοὐτέστιν ἐκ τοῦ περιτοναίου, ὅπερ περιβάλλει μόνον τὸ ἀνώτερον μέρος αὐτοῦ.

Εἰς τὸν κόλπον διακρίνομεν·

ά) Τὴν εἴσοδον.

β') Τὸ ἄνω ἄκρον, τὸ καλύπτον τὸν τράχηλον τῆς μήτρας· τοῦτο διευθυνόμενον ὀλίγον τι πρὸς τὰ ἄνω, σχηματίζει κοίλωμά τι, *τὸν θόλον τοῦ κόλπου*· καὶ

γ') Τὴν πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον ἐπιφάνειαν.

Καθ'ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ κόλπου, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν πρόσθιον ἐπιφάνειαν, ὑπάρχουσι πολλαὶ ἐγκάρσιοι πτυχαί, αἵτινες εἰσὶ προωρισμέναι ν' ἀναπτύσσωνται, διερχομένου τοῦ ἐμβρύου, καὶ οὕτω νὰ μὴ συμβαίνῃ τοῦ κόλπου διάῤῥηξις· οὖσαι δ'αὗται κατὰ μῆκος διατεταμέναι, σχηματίζουσι τήν τε λεγομένην *πρόσθιον στήλην* καὶ τὴν *ὀπίσθιον*, ἥτις ὅμως ἐξέχει ὀλιγώτερον τῆς προσθίου. Μεταξὺ τῶν πτυχῶν τούτων εὑρίσκονται πολλαὶ κρύπται, διακρίνουσαι βλέννα, χρήσιμον εἰς τὸ διατηρεῖν τὸν κόλπον ὀλισθηρόν.

Πρὸς τὰ ὀπίσω ἑνοῦται ὁ κόλπος κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος μετὰ τῆς προσθίου ἐπιφανείας τοῦ ἀπευθυσμένου διὰ κυτταρώδους ἱστοῦ, ἑπομένως μόνον τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ὀπισθίου ἐπιφανείας αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ τοῦ περιτοναίου· ἡ δὲ πρό-

σθιος ἐπιφάνεια συνενοῦται μετὰ τῆς οὐρήθρας καὶ τῆς οὐροδόχου κύστεως ὡσαύτως διὰ κυτταρώδους ἱστοῦ.

Ἡ *μήτρα* (1) εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ οὐσιωδέστερον τῶν γεννητικῶν μορίων, ὡς χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν, τὴν σύλληψιν, τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν. Κεῖται δὲ εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς πυέλου, ἔχουσα πρὸς τὰ πρόσω μὲν τὴν οὐροδόχον κύστιν, πρὸς τὰ ὀπίσω δὲ τὸ ἀπευθυσμένον, καὶ πρὸς τὰ ἄνω τὰ λεπτὰ ἔντερα. Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶναι διάφορον κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ζωῆς περιόδους. Εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἔχει σχῆμα κυλίνδρου, ὅπερ ὅμως περὶ τὴν ἥβην γίνεται μᾶλλον τρίγωνον καὶ πεπιεσμένῳ ἀπίῳ παραπλήσιον, καὶ δύο ἐπιφανείας τὴν πρόσθιον καὶ τὴν ὀπίσθιον· τούτων ἡ μὲν πρώτη εἶναι σχεδὸν ὁμαλή, ἡ δὲ δευτέρα σχεδὸν κυρτή.

Ἡ μήτρα διαιρεῖται εἰς *πυθμένα*, *σῶμα* καὶ *τράχηλον*, ἢ *αὐχένα*. Καὶ *πυθμὴν* μὲν καλεῖται τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμῆμα, ἀπὸ τῆς κορυφῆς δηλ. μέχρι τοῦ μέρους καθ' ὃ ἔχει τὸ μέγιστον πλάτος· *τράχηλος* δὲ ἢ *αὐχὴν* τὸ πρὸς τὰ κάτω ἀποστενούμενον αὐτῆς μέρος, καὶ *σῶμα* τὸ μεταξὺ τοῦ πυθμένος καὶ τοῦ τραχήλου. Γραμμὴ δέ τις, ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου τῆς μήτρας μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ τραχήλου καθήκουσα καὶ διὰ τοῦ κέντρου ταύτης διερχομένη, καλεῖται *ἄξων* τῆς μήτρας καὶ προσδιορίζει τὸ μῆκος αὐτῆς, ὅπερ εἶναι εἰς τὰς ἐφήβους γυναῖκας ὅσον δύο δακτύλων καὶ δύο ἕως ἓξ γραμμῶν. Ἑτέρα δὲ, διὰ τοῦ κέν-

(1) Ὁ Ἱπποκράτης ἀποκαλεῖ τὴν μήτραν οὐ μόνον δελφύν, ἀλλὰ καὶ γονήν, ἐν ᾗ τότε ἔμβρυον συνίσταται καὶ τρέφεται καὶ τὸ ἔμμηνον αἷμα καθαρίζεται. Κατὰ τὸν Σωρανὸν καλεῖται αὕτη ὑστέρα, διὰ τὸ ἐσχάτην κεῖσθαι τῶν σπλάγχνων. Ὁ Ἀρεταῖος ὀνομάζει τὴν μήτραν σπλάγχνον γυναικήϊον, ἄγχιστα ζωῶδες καὶ οἱονεί τι ζῶον ἐν ζώῳ. Ὁ δὲ Πλάτων (ἐν Τιμ.) ἀποκαλεῖ αὐτὴν ζῶον πλανώμενον πάντῃ κατὰ τὸ σῶμα. Λέγει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ὅτι ἡ ὑστέρα ζῶον ἐπιθυμητικόν ἐστι τῆς παιδοποιίας.

τρου τοῦ πλατυτέρου μέρους αὐτῆς διερχομένη, καλεῖται *ἐγκάρσιος τῆς μήτρας διάμετρος*, καὶ ἔχει ὅσον δακτύλου καὶ ἓξ ἢ ὀκτὼ γραμμῶν μῆκος. Ὁ δὲ τράχηλος τῆς μήτρας, ἰδίως θεωρούμενος, ἔχει μῆκος μὲν ὅσον δακτύλου, πλάτος δὲ ὅσον ὀκτὼ γραμμῶν.

Τοῦ τραχήλου τὸ κάτω ἥμισυ περίπου, τὸ εἰς τὸν κόλπον προβάλλον, περικαλύπτεται, ὡς εἴρηται, ὑπ' αὐτοῦ, καὶ λέγεται *τὸ εἰς τὸν κόλπον προβάλλον μέρος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας*, ὅπερ εἰς τὰς ἐφήβους εἶναι ὅμοιον βαλάνῳ χονδρώδει. Εἰς τὸ κατώτερον τούτου μέρος ὑπάρχει στενὸν ἐγκάρσιον σχίσμα, εἰς τὸν σωλῆνα τοῦ τραχήλου ἄγον, *τὸ ἐξωτερικὸν στόμιον τῆς μήτρας*, ἐξ οὗ σχηματίζονται δύο χείλη τὸ πρόσθιον καὶ τὸ ὀπίσθιον· τὸ πρόσθιον χεῖλος εἶναι παχύτερον καὶ ὀλίγον ἐπιμηκέστερον τοῦ ὀπισθίου. Ἔχει κατὰ τὸν αὐχένα καὶ ἕτερον στόμιον ἡ μήτρα τὸ *ἐσωτερικὸν*, φέρον ἀπὸ τούτου εἰς τὸ κοῖλον αὐτῆς· προκειμένου ὅμως λόγου περὶ στομίου τῆς μήτρας ἁπλῶς καὶ ἀορίστως, ἐννοεῖται πάντοτε τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ εἰς τὸν κόλπον προβάλλον μέρος τοῦ τραχήλου καλεῖται παρὰ τῶν νεωτέρων *ῥύγχος τοῦ τίλλωνος* (museau de tanche), ὡς ἔχον ὁμοιότητά τινα κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ ῥύγχος τοῦ ἰχθύος τούτου. Παρὰ ταῖς τεκούσαις ἤδη τὰ χείλη τοῦ τραχήλου προσψαυόμενα φαίνονται σκληρὰ καὶ χονδρώδη, καὶ δὲν ἐφαρμόζονται ἀλλήλοις τοσοῦτον ἀκριβῶς, ὡς περ παρὰ ταῖς μήπω τεκούσαις· παρὰ ταῖς πρώταις μάλιστα ταῦτα εἰσὶ πολλάκις ἐγκεχαραγμένα καὶ τυλώδη (1).

Διαιρεθείσης τῆς μήτρας ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω κατὰ πλάτος, τουτέστιν εἰς πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον μέρος, παρατηρεῖται ἐν αὐτῇ κατὰ μῆκος κενόν τι, *κοιλότης τῆς μήτρας* καλούμενον. Ἡ κοιλότης αὕτη ἔχει σχῆμα τριγωνον, οὗ τινος αἱ

(1) Ὅσαι πολλὰ ἐκύησαν, ἢ πρεσβύτιδες ἤδη εἰσίν, ἱκανῶς ταύταις ὁ αὐχὴν σκληρός τε καὶ χονδρώδης. Εἰκάζει δ' αὐτοῦ τὴν φύσιν ὁ Ἡρόφιλος *βρόγχου* τῷ ἄκρῳ. (Γαλ. περὶ ἀνατομ. τῆς μήτρας).

μὲν δύο γωνίαι κεῖνται πρὸς τὰ ἄνω κατὰ τὸ πλατύτερον μέρος τῆς μήτρας, ὅθεν ἐξέρχονται καὶ αἱ σάλπιγγες· ἡ δὲ πρὸς τὰ κάτω τρίτη γωνία ἐκτείνεται διὰ τοῦ τραχήλου μέχρι τοῦ ἐξωτερικοῦ στομίου αὐτῆς. Ἡ ὑπὸ τοῦ πυθμένος καὶ τοῦ σώματος τῆς μήτρας περατουμένη κοιλότης καλεῖται *ἡ τοῦ σώματος τῆς μήτρας κοιλότης*, οὖσα τὴν χωρητικότητα ἴση ἀμυγδάλῳ μετρίου μεγέθους· Τὸ δὲ κατὰ τὸν τράχηλον ἐπεκτεινόμενον μέρος αὐτῆς, καλεῖται *ἡ τοῦ τραχήλου κοιλότης*, ἢ *ὁ σωλὴν τοῦ τραχήλου*· τὸ μέρος τούτου τοῦ σωλῆνος, τὸ μετὰ τοῦ κόλπου συγκοινωνοῦν, καλεῖται *ἐξωτερικὸν στόμιον τῆς μήτρας*, ὡς προείρηται, τὸ δὲ μετὰ τῆς κοιλότητος τοῦ σώματος τῆς μήτρας, *ἐσωτερικὸν στόμιον*. Ἡ κοιλότης λοιπὸν τῆς μήτρας ἔχει τρεῖς ὀπάς· δύο μὲν πρὸς τὰ ἄνω, συγκοινωνούσας πλαγίως μετὰ τῶν σαλπίγγων, τρίτην δὲ πρὸς τὰ κάτω, τοὐτέστι τὸ ἐσωτερικὸν στόμιον τῆς μήτρας. Ὁ σωλὴν τοῦ τραχήλου εἶναι ὀλίγον τι εὐρύτερος κατὰ τὸ μέσον, καὶ στενώτερος κατ' ἀμφότερα τὰ στόμια, τὸ ἐσωτερικὸν δηλ. καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ μήτρα ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει κεῖται εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κοιλότητος τῆς πυέλου, ἔχουσα τὸν μὲν πυθμένα πρὸς τὰ ἄνω καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυνόμενον, τὸν δὲ τράχηλον πρὸς τὰ κάτω καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ ὀπίσω, τοὐτέστι πρὸς τὴν κοιλότητα τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ.

Ἡ μήτρα σύγκειται ἔξωθεν μὲν ἐξ ὀρῤῥώδους ὑμένος, ἔσωθεν δ' ἐκ βλεννώδους, ἐκ παρεγχύματος ἰδιαιτέρου καὶ ἐξ ἀγγείων καὶ νεύρων. Ὁ ἐξωτερικὸς ἢ ὀρῤῥώδης ὑμὴν εἶναι μέρος τοῦ περιτοναίου, ὅπερ ἀναδιπλούμενον ἀπὸ τῆς ὀπισθίου ἐπιφανείας τῆς οὐροδόχου κύστεως καὶ τῆς προσθίου τοῦ ἀπευθυσμένου, περιβάλλει ἔξωθεν τὴν μήτραν καὶ ἀποτελεῖ κατὰ τὰ παράπλευρα αὐτῆς τοὺς *πλατεῖς συνδέσμους*· ὁ δὲ ἐσωτερικὸς ἢ βλεννώδης εἶναι λεπτότατος, ὑπέρυθρος καὶ λαχνώδης· ἀποτελεῖ καὶ οὗτος κατὰ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας πτυχὰς δύο ἐπιμήκεις,

ἐχούσας πολλὰς πρὸς τὰ πλάγια διευθυνομένας ῥυτίδας, αἵτινες διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν πρὸς κλάδους καὶ κλῶνας δένδρων ἐκλήθησαν παρὰ τῶν ἀνατόμων *δένδρον τῆς ζωῆς* (arbor vitae). Μεταξὺ τῶν πτυχῶν τούτων εὑρίσκονται ἄφθονα βλεννώδη θυλάκια, ἄτινα, διὰ τὸ ἔχειν ὄγκον τε καὶ σχῆμα μικρῶν κυστιδίων, ὠνομάσθησαν *ὠάρια τοῦ Ναβόθου*, τοῦ πρώτου ταῦτα παρατηρήσαντος. Εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήτρας ἐμπεριέχεται συνήθως καὶ ποσότης τις βλέννης, ἥτις ἐν καιρῷ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως εὑρίσκεται ἀναμεμιγμένη μεθ' αἵματος.

Τὸ παρέγχυμα τῆς μήτρας κεῖται μεταξὺ τῶν δύο εἰρημένων ὑμένων· εἶναι δὲ τοῦτο ἐλαστικόν, πυκνὸν καὶ σκληρόν, ὥστε δυσκόλως τέμνεται, καὶ σύγκειται ἐκ πολυπληθῶν πλεγμάτων ἀρτηριῶν, φλεβῶν, λυμφοφόρων ἀγγείων καὶ νεύρων. Ἐκτὸς τούτων διακρίνονται ἐν τῇ ἐγκύῳ μήτρᾳ λίαν σαφῶς καὶ ἶνες μυώδεις· τὸ δὲ παρέγχυμα ἔχει προσέτι τὴν ἰδιότητα τοῦ συστέλλεσθαι ἰσχυρῶς.

Αἱ ἀρτηρίαι τῆς μήτρας φέρονται ἀπὸ τῶν σπερματικῶν καὶ διασπείρονται ἑλικοειδῶς εἴς τε τὸν πυθμένα καὶ εἰς ὃ μέρος εἰσβάλλουσιν ἐν αὐτῇ αἱ σάλπιγγες, καὶ ἀπὸ τῶν ὑπογαστρίων εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὸν τράχηλον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διασπειρόμεναι. Οἱ κλάδοι τούτων εἰσδύουσι μέχρι τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς μήτρας, ἥτις διὰ τῆς ἑλικοειδοῦς ταύτης διαθέσεως τῶν ἀρτηριῶν αὐτῆς εὐκόλως ἀναπτύσσεται καὶ διαστέλλεται. Διὰ τῶν ὁμωνύμων ταῖς ἀρτηρίαις φλεβῶν γίνεται ἡ μεταγωγὴ τοῦ αἵματος, ὅπερ ἐν καιρῷ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως συῤῥέει περισσότερον πρὸς τὴν μήτραν· πλήρης δ' αἵματος φαίνεται αὕτη κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ κυήσει, ὅτε αἱ ἀρτηρίαι προσκτῶνται τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον τοῦ συνήθους ὄγκον· ὡσαύτως δὲ πλατύνονται περισσότερον καὶ αἱ φλέβες κατὰ τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν, ἐξ οὗ προσκτᾶται καὶ ἡ μήτρα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὄγκον μείζονα τοῦ συνήθους, ἐν δὲ τῇ κυήσει διαστέλλονται αἱ φλέβες, καὶ οὕτως ἀποτελοῦνται οἱ

λεγόμενοι *μητρικοὶ κόλποι* (1). Τὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα λεπτὰ καὶ σπάνια εἰς τὴν μήτραν τῶν παρθένων καὶ τῶν μὴ ἐγκύων γυναικῶν ὄντα, εὑρίσκονται ἔν τε τῇ κυήσει καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν πάμπολλά τε καὶ ἱκανῶς ἀνεπτυγμένα. Ἡ μήτρα λαμβάνει προσέτι καὶ πολλὰ νεῦρα ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν πύελον τοῦ γαγγλιακοῦ συστήματος πλεγμάτων· λαμβάνει δὲ καὶ κλῶνάς τινας, ἀπὸ τῶν ἱερῶν νεύρων πηγάζοντας καὶ διασπειρομένους κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν τράχηλον καὶ τὸ στόμιον αὐτῆς.

Αἱ περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως ἢ εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν ἀνακαλυπτόμεναι εἰς τὴν μήτραν μυώδεις ἶνες προέρχονται ἀναντιῤῥήτως ἐκ τῆς κατὰ τὴν κύησιν αὐξηθείσης πλαστικῆς δυνάμεως τοῦ ὀργάνου τούτου (2).

Ἡ μήτρα κρατεῖται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν ὑπὸ τῶν *πλατέων καὶ στρογγύλων συνδέσμων*. Καὶ οἱ μὲν *πλατεῖς* εἰσὶ πτυχαὶ δύο τοῦ περιτοναίου, ἐν τῇ κοιλότητι τῆς μικρᾶς πυέλου κείμενοι καὶ σχηματίζοντες μετὰ τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου ἓν κατακόρυφον χώρισμα, διαιροῦν τὴν κοιλότητα ταύτην εἰς δύο μέρη, εἰς πρόσθιον, ὅπου κεῖται ἡ οὐροδόχος κύστις, καὶ εἰς ὀπίσθιον, ὅπου κεῖται τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον.

---

(1) Παχεῖα μὲν καὶ εὔογκος καὶ διῳδηκυῖα φαίνεται, ὅταν αὐτὴ ἡ κάθαρσις ἡ τῶν ἐμμήνων συνδιδῶται· λεπτὴ δὲ καὶ ξηρὰ ἡ πορρωτάτῳ τούτου τοῦ χρόνου. (Γαλ. Περὶ ἀνατομ. τῆς μήτρας).

(2) Ἐνίοτε ἡ μήτρα ἐλλείπει ἐξ ὁλοκλήρου, ἢ καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ, εἶναι τοσοῦτον μικρὰ καὶ ἀτροφική, ὥστε δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ὑπάρχουσα. Ἄλλοτε εὑρίσκεται ἡ κοιλότης αὐτῆς διῃρημένη ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς δύο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἴσα μέρη διὰ διαφράγματος· καλεῖται δὲ ἡ μήτρα αὕτη δίκοιλος (uterus bifidus). Ἄλλοτε τὸ σῶμα τῆς μήτρας εὑρίσκεται διῃρημένον εἰς δύο χωρισὰ μέρη, ὧν ἕκαστον ἔχει μὲν ἰδίαν κοιλότητα, ἀμφότερα ὅμως συνέχονται καὶ συνενοῦνται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ στόμιον· καλεῖται δὲ ἡ τοιαύτη μήτρα δίκερως (uterus bicornis). Σπανιώτερον ὑπάρχουσι δύο ἐντελῶς διακεχωρισμέναι μῆτραι, ὧν ἑκάστη ἔχει ἰδιαίτερον στόμιον, πολλάκις δὲ καὶ ἰδιαίτερον κόλπον· ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία καλεῖται ἀναδιπλασιασμὸς τῆς μήτρας (uterus duplex).

Αἱ πτυχαὶ αὗται συνεχόμεναι ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους μετὰ τοῦ τὴν μήτραν καὶ τὸν κόλπον καλύπτοντος, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τοῦ περιενδύοντος τὰ περιτειχίσματα τῆς πυέλου περιτοναίου, συνίστανται ἐκ δύο ἀντικειμένων φύλλων, καὶ μεταξὺ τούτων κεῖνται αἱ ὠοθῆκαι, οἱ στρογγύλοι σύνδεσμοι καὶ αἱ σάλπιγγες· ἐπειδὴ δὲ ἅπαντες οὗτοι οἱ σύνδεσμοι εἰσὶ χαλαροί, ἡ μήτρα δυνατὸν νὰ κινῆται καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν θέσιν αὐτῆς εὐκόλως. Οἱ *στρογγύλοι σύνδεσμοι*, ἢ *ἐφηβικαὶ χορδαὶ* ἄρχονται ἀπὸ τοῦ παραπλεύρου ἄνω καὶ προσθίου μέρους τῆς μήτρας, διέρχονται διὰ τοῦ βουβωνικοῦ σωλῆνος, καὶ ἀποπερατοῦνται εἰς τὸ ἐφήβαιον, σύγκεινται δ' ἐκ μυωδῶν ἰνῶν, ἐκ κυτταρώδους ἱστοῦ, καὶ ἐξ αἱμοφόρων καὶ λυμφοφόρων ἀγγείων.

Ἐκτὸς τῶν πλατέων συνδέσμων, ὑπάρχουσι καὶ τέσσαρες ἄλλαι πτυχαὶ τοῦ περιτοναίου, ὧν αἱ μὲν δύο πρόσθιοι ἐκτείνονται μεταξὺ τῆς μήτρας καὶ τῆς κύστεως, αἱ δὲ δύο ὀπίσθιοι μεταξὺ τοῦ ἀπευθυσμένου καὶ τῆς μήτρας· αὗται καλοῦνται *βραχεῖς σύνδεσμοι τῆς μήτρας*.

Αἱ κοινῶς λεγόμεναι *σάλπιγγες τοῦ Φαλλοπίου*, αἱ τὸ πάλαι *κεραῖαι* ἢ *πλεκτάναι* καλούμεναι, εἰσὶ δύο σωληνοειδεῖς ἀποφύσεις τῆς μήτρας, ἔχουσαι μῆκος μὲν ὅσον τεσσάρων ἢπέντε δακτύλων, πλάτος δὲ ὅσον δύο ἕως ἓξ γραμμῶν. Ἑκάστη τούτων κεῖται ἑκατέρωθεν τῆς μήτρας, ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πλατέος συνδέσμου, τοῦ τὴν ὠοθήκην ἐμπεριέχοντος καὶ ἐκτείνεται ἑλικοειδῶς ἀπὸ τῶν πλαγίων τοῦ σώματος αὐτῆς πρὸς τὴν τῆς πυέλου ἀνώνυμον γραμμήν. Τὸ πρὸς τὴν γραμμὴν ταύτην ἄκρον τῆς σάλπιγγος ἔχει σχῆμα κώνου, οὗ τινος τὸ χεῖλος διαμελίζεται εἰς κροσσούς, ὧν εἷς προσκολλᾶται εἰς τὴν ὠοθήκην· τὸ δ' ἕτερον ἄκρον συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς κοιλότητος τῆς μήτρας, κατὰ τὴν ἄνω γωνίαν αὐτῆς. Μεταξὺ τοῦ περιτοναίου καὶ τοῦ βλεννώδους ὑμένος τῶν σαλπίγγων εὑρίσκεται ἱστὸς ὅμοιος τῷ τῆς μήτρας παρεγχύματι.

Αἱ *ὠοθῆκαι*, ἢ *ὄρχεις τοῦ θήλεος*, εἰσὶ σώματα δύο ἀδενώ-

δη, ὠοειδῆ, κείμενα ἑκατέρωθεν τῆς μήτρας πλησίον τῶν σαλπίγγων ἐντὸς πτυχῆς τινος τῶν πλατέων συνδέσμων. Ἔχουσιν αὗται μῆκος μὲν ὅσον δακτύλου καὶ γραμμῶν τινων, πλάτος δὲ ὅσον ἡμίσεως δακτύλου· τῶν δύο ἄκρων αὐτῶν τὸ μὲν ἐξωτερικόν, τοὐτέστι τὸ πρὸς τὴν πύελον, συνέχεται μεθ' ἑνὸς τῶν κροσσῶν τοῦ χείλους τῆς σάλπιγγος, τὸ δ' ἐσωτερικὸν, τοὐτέστι τὸ πρὸς τὴν μήτραν, συνδέεται μετ' αὐτῆς διὰ μικρᾶς τινος χορδῆς, ἥτις καλεῖται *ὁ τῆς ὠοθήκης σύνδεσμος*. Ἔξωθεν περιβάλλονται αἱ ὠοθῆκαι ὑπὸ ἰνώδους ὑμένος, ἔσωθεν δὲ σύγκεινται ὑπὸ πυκνοῦ κυτταρώδους ἱστοῦ, εἰς λοβίδια διῃρημένου. Ἐντὸς ἑκάστης ὠοθήκης ὑπάρχουσι κυστίδιά τινα, *γραφιανὰ ὠάρια* καλούμενα, εἴκοσι μέχρι τριάκοντα περίπου τὸν ἀριθμόν. Τὰ κυστίδια ταῦτα σύγκεινται ἐκ δύο ὑμενωδῶν καλυμμάτων, καὶ ἐντὸς τούτων ἐμπεριέχεται ὑγρόν τι πηγνύμενον ὡς τὸ λεύκωμα. Ἐν καιρῷ τῶν καταμηνίων καὶ τῆς κυήσεως αἱ ὠοθῆκαι αὐξάνονται ὀλίγον τι κατὰ τὸν ὄγκον, συῤῥέοντος ἐν αὐταῖς πλείονος αἵματος.

Αἱ τῶν ὠοθηκῶν ἀρτηρίαι φέρονται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς σπερματικῆς, ἢ ἐκ τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς, ἢ καὶ ἐκ τῆς νεφρικῆς ἀρτηρίας· αἱ μετάγουσαι τὸ αἷμα φλέβες σχηματίζουσιν, ἐξερχόμεναι τῶν ὠοθηκῶν, πλέγμα τι φλεβῶδες, καὶ συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς κάτω κοίλης φλεβός· εἰς τὰς ὠοθήκας ὑπάρχουσι πολλὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα καὶ νεῦρα, ἀπὸ τοῦ κοιλιακοῦ πλέγματος τοῦ γαγγλιακοῦ συστήματος φερόμενα.

Β'. Περὶ τῶν μαστῶν.

Οἱ μαστοὶ εἰσὶ σώματα δύο ἀδενώδη καὶ σφαιροειδῆ, κείμενα ἐντὸς κυτταρώδους ἱστοῦ ἑκατέρωθεν τοῦ θώρακος ἐπὶ τὸ πρόσθιον καὶ ἀνώτερον μέρος αὐτοῦ. Καλύπτονται ὑπὸ δέρματος κατ' ἐξοχὴν λευκοῦ καὶ τρυφεροῦ, καὶ εἰς τὸ κέντρον ἑκάστου εὑρίσκεται ἐρυθρός τις κύκλος *ἅλως* ἢ *φῶς* καλούμενος, ἐν μέσῳ δὲ τούτου ἐπαίρεται ἡ θηλὴ, ἔ-

χουσα τὴν ἰδιότητα τοῦ διεγείρεσθαι καὶ ἐξογκοῦσθαι, ὡς συμβαίνει, θηλάζοντος τοῦ παιδίου, ἢ ἄλλως πως ἐρεθιζομένης αὐτῆς. Οἱ μαστοὶ συνίστανται ἐκ τῶν ἀδένων τῶν μαστῶν, ἐκ γαλακτοφόρων ἀγγείων καὶ ἐκ στρώματος πιμελῆς, ὑπὸ τὸ δέρμα κειμένης, ἐξ ἧς προέρχεται ἰδίως τὸ μέγεθος καὶ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῶν· οἱ δὲ τῶν μαστῶν ἀδένες σύγκεινται ἐκ πολλῶν λοβῶν διαφόρου μεγέθους, διὰ πυκνοῦ καὶ μὴ λιπαροῦ κυτταρώδους ἱστοῦ συνενουμένων· ἕκαστος τούτων πάλιν σύγκειται ἐξ ἄλλων μικροτέρων λοβιδίων, τελευτώντων εἰς μικροὺς κώνους, ἀφ' ὧν ἄρχονται οἱ γαλακτοφόροι σωλῆνες, οἵτινες συνενούμενοι σχηματίζουσι κορμόν τινα οὕτως, ὥστε οἱ τοῦ ἑνὸς λοβοῦ, μεμονωμένοι ὄντες, δὲν συγκοινωνοῦσι μετὰ τῶν τοῦ ἑτέρου, ἅπαντες δ' ὁμοῦ λήγουσιν εἰς τὰ λεγόμενα *γαλακτοδόχα κυστίδια*, τουτέστιν εἰς κόλπους κειμένους εἰς τὴν βάσιν τῆς θηλῆς. Οἱ κόλποι οὗτοι βραχύτατοι καὶ κωνικοὶ ὄντες ἑνοῦνται ἀλλήλοις διὰ κυτταρώδους ἱστοῦ καὶ εὑρίσκονται δέκα καὶ πέντε εἰς ἕκαστον μαστόν, συγκοινωνοῦντες διὰ σωλήνων μετὰ τῆς ἐπιφανείας ἑκάστης θηλῆς (1).

Αἱ ἀρτηρίαι τῶν μαστῶν φέρονται ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν μαστιτίδων καὶ τῶν μεσοπλευρίων, τὰ δὲ νεῦρα κατάγονται ἐκ τῶν βραχιονίων πλεγμάτων καὶ τῶν μεσοπλευρίων. Τὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα ἀποτελοῦσι δύο στρώματα, συγκοινωνοῦντα μετὰ τοῦ θώρακος καὶ φέροντα εἰς τὰ μασχαλιαῖα γάγγλια.

---

(1) Οἱ πρὸς θήλασιν ἐπιτήδειοι μαστοὶ πρέπει νὰ ἔχωσι τὸ μὲν μέγεθος μέτριον, τὸ δὲ καλύπτον αὐτοὺς δέρμα καθαρὸν καὶ ὑγιές, καὶ τὰς θηλὰς καλῶς κατεσκευασμένας, δηλ. οὔτε πολὺ μεγάλας, οὔτε πολὺ μικράς· προσέτι δὲ ἀρκούντως ἐξεχούσας καὶ μὴ πασχούσας ὑπὸ ῥαγάδων ἢ ἐξανθήματός τινος.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

Περὶ συλλήψεως, κυήσεως καὶ τοκετοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ συλλήψεως καὶ κυήσεως ἐν γένει.

Τὸ περιεργότερον καὶ θαυμασιώτερον πάντων τῶν φαινομένων τῆς φύσεως εἶναι ἀναντιῤῥήτως τὸ τῆς γενέσεως τῶν ζώων. Ὁ ἄνθρωπος ὡς λογικὸν ὂν ἐπέστησε πρὸ πολλοῦ τὴν προσοχήν του ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, περίεργος ὢν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τίνι τρόπῳ ἤρξατο ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ· Μὴ δυνάμενος δὲ ν' ἀφαιρέσῃ τὸν πέπλον, τὸν καλύπτοντα τὸ μέγα τοῦτο τῆς φύσεως μυστήριον, ἠναγκάσθη νὰ πλάσῃ διαφόρους ὑποθέσεις πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ (1).

Ἡ σύλληψις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα καρποφόρου συνουσίας. Ἵνα ὑπάρξῃ δὲ καρποφόρος συνουσία ἀπαιτεῖται νὰ ἐξακοντίσῃ ὁ ἀνὴρ τὴν σποράν ἢ γονὴν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ γυναικείου κόλπου πλησίον τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἡ δὲ γυνὴ αἰσθάνεται, ὡς λέγουσιν, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην μεγίστην ἡδονήν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ γυναῖκες, μηδεμίαν ἐν τῇ συνουσίᾳ ἡδονὴν αἰσθανόμεναι, καὶ ἄλλαι πρὸς αὐτὴν ἀπέχθειαν ἔχουσαι, μάλιστα δὲ καὶ ἀλγοῦσαι. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν ἡ

(1) Αἱ διάφοροι γνῶμαι τῶν κατὰ καιροὺς ἐνασχοληθέντων εἰς τὸ περὶ συλλήψεως ἀντικείμενον, δυνατὸν ν' ἀναχθῶσιν εἰς τρεῖς κυριωτέρας ὑποθέσεις· ἀ.) εἰς τὴν τῆς ἐπικυήσεως· β'.) εἰς τὴν τῶν σπερματικῶν ζωϋφίων, καὶ γ'.) εἰς τὴν τῶν ὠαρίων. Περὶ ἑκάστης δὲ τούτων πραγματεύεται ἰδίως ἡ φυσιολογία ἐν ἐκτάσει.

σύλληψις γίνεται, διότι ἡ μήτρα διανοιγομένη ἀπορροφᾷ τὴν σποράν, ἥτις ἀφικνεῖται ἐκεῖθεν διὰ τῶν σαλπίγγων εἰς τὰς ὠοθήκας, καὶ ζωογονεῖ συνήθως ἓν τῶν ἐν αὐταῖς εὑρισκομένων ὠαρίων, ἢ καὶ πλείονα ἐνίοτε. Τὸ ζωογονηθὲν ὠάριον μεταβαίνει διὰ τῶν σαλπίγγων εἰς τὴν μήτραν ἐντὸς χρόνου μήπω ἀκριβῶς ὡρισμένου· τὸ δὲ περιβάλλον τέως τὸ ὠάριον μέρος τῆς ὠοθήκης, τὸ καὶ *περικάρπιον* καλούμενον, πυκνοῦται καὶ λαμβάνει χρῶμα κιτρινωπόν, ἐξ οὗ καὶ *σῶμα κίτρινον* (corpus luteum) ὠνομάσθη παρὰ τοῦ Ἁλλήρου. Εἰς τὰ πολυτόκα ζῶα ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων σωμάτων εἶναι ἴσος τῷ τῶν ζωογονηθέντων ὠαρίων· τὸ δὲ ῥῆγμα, δι' οὗ μετέβη τὸ ὠάριον ἀπὸ τῆς ὠοθήκης εἰς τὴν σάλπιγγα, διακρίνεται ἐπὶ πολλὰς εἰσέτι ἡμέρας. Τὸ ὠάριον ἐλθὸν εἰς τὴν μήτραν, προσφύεται αὐτῇ καὶ ἀναπτύσσεται συγχρόνως αὐτό τε καὶ ἡ μήτρα· τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ τὴν κύησιν, ὑφισταμένην εἰς τὰς μεταβολάς, τὰς γινομένας εἰς τὸ σῶμα ἐν γένει τῆς συλλαβούσης γυναικὸς, ἰδίως δὲ εἰς τὰ γεννητικὰ αὐτῆς μόρια ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ τοκετοῦ.

Ὁ σκοπὸς τῆς κυήσεως δὲν εἶναι μόνον ἡ τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ ἐμβρύου ἀπαιτουμένη ἀνάπτυξις καὶ ὡριμότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ σώματι τῆς ἐγκύου προετοιμασία τῶν τε πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων, διαρκούσης τῆς κυήσεως, καὶ τῆς τροφῆς, ἧς τοῦτο χρῄζει μετὰ τὸν τοκετόν, ἐπειδὴ τὸ τεχθὲν ἀνάγκη νὰ τρέφηται ἐπὶ χρόνον τινὰ ἐκ τῶν χυμῶν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δηλ. ἐκ τοῦ γάλακτος.

Ὅταν ἡ κύησις διατρέχῃ τὰ διάφορα αὐτῆς στάδια ἀκινδύνως καὶ ἀβλαβῶς, διά τε τὴν ἔγκυον καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἔμβρυον, λέγεται *ὑγιεινὴ ἢ κατὰ φύσιν*· *νοσερὰ* δὲ ἢ *παρὰ φύσιν*, ὅταν τοὐναντίον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ά.) Ὅταν τὸ ζωογονηθὲν ὠάριον ἀντὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ προωρισμένην μήτραν, μὴ κατέλθῃ ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ μένῃ καὶ αὐξάνηται ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς μήτρας· λέγεται δὲ τοῦτο *κύησις ἐξωμή-*

τριος ἢ παράτοπος (graviditas extrauterina). Ἡ ἐξωμήτριος κύησις δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἢ διότι τὸ ὠάριον ἐπεσχέθη ὑπὸ αἰτίας τινὸς καὶ ἀνεπτύχθη ἐν τῇ σάλπιγγι (graviditas tubaria), ἢ ἐν τῇ ὠοθήκῃ (graviditas ovarii), ἢ διότι ἀπέπεσεν εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ περιτοναίου. Ἐνίοτε δὲ, εἰ καὶ πολλὰ σπανίως, τὸ ὠάριον διαμένει ἐπεχόμενον κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν στόμιον τῆς σάλπιγγος, ὅταν δηλ. πλησιάζῃ νὰ μεταβῇ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήτρας, καὶ ἀναπτύσσεται ἐντός, οὕτως εἰπεῖν, τῆς οὐσίας τῆς μήτρας (graviditas interstitialis). δ'.) Ὅταν τὸ ζωογονηθὲν ὠάριον μὴ λάβῃ τὴν προσήκουσαν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ διαφθαρῇ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον ἐν αὐτῷ ἔμβρυον, ἢ ἄλλο τι ὁμοιότητά τινα πρὸς αὐτὸ ἔχον· καλεῖται δὲ τοῦτο *μύλη* (mola). γ'.) Ὅταν τὸ εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήτρας κατελθὸν ὠάριον ἀπορρίπτηται πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου, τουτέστι πρὶν ἢ τὸ ἔμβρυον λάβῃ τὴν ἀπαιτουμένην αὐτοῦ ὡριμότητα.

Ἐὰν μὲν ἐκ τῆς καρποφόρου συνουσίας ἓν μόνον ὠάριον ζωογονηθῇ, ἡ κύησις καλεῖται *ἁπλῆ*· ἐὰν δὲ δύο, τρία, τέσσαρα ἢ καὶ πλείονα συγχρόνως, λέγεται *πολλαπλῆ*, ἥτις ὑποδιαιρεῖται πάλιν εἰς *κύησιν διδύμων, τριδύμων, τετραδύμων* κτλ. ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζωογονηθέντων ὠαρίων.

Ἡ κύησις διαιρεῖται προσέτι εἰς *ἀληθῆ* καὶ *ψευδῆ*. Καὶ *ἀληθὴς* μὲν καλεῖται, ὅταν τὰ φαινόμενα τῆς κυήσεως προέρχωνται ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως ζωογονηθέντος ὠαρίου, εἴτε ἐντὸς τῆς μήτρας εὑρισκομένου, εἴτε ἐκτός· *ψευδὴς* δὲ ὅταν τὰ φαινόμενα τῆς κυήσεως μὴ πηγάζωσιν ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως ζωογονηθέντος ὠαρίου, ἀλλ' ὑπ' ἄλλων αἰτίων. Πολυειδῆ δέ εἰσι τὰ νοσήματα, τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ὁμοιότητα πρὸς τὴν κύησιν ἔχοντα· εἰς ταῦτα ἀνήκουσιν ἰδίως ὁ ὕδρωψ, ὁ τυμπανίτης τῆς μήτρας καὶ ἡ ἕνεκα ἀτρησίας τοῦ κόλπου ἢ τῆς μήτρας ἐπίσχεσις τῶν καταμηνίων, προσέτι ὄγκοι διαφόρου φύσεως κατὰ τὴν μήτραν, καὶ πάθη τῶν ὠοθηκῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῇ μήτρᾳ παρακειμένων ὀργάνων διάφορα.

Ὅταν ὑπάρχῃ ἀληθὴς κύησις, συνυπάρχωσι δὲ καὶ συμπτώματα ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτίων προερχόμενα, ἡ κύησις καλεῖται *σύμμικτος*, ἡ δὲ διάγνωσις αὐτῆς ἀποβαίνει ἐνίοτε λίαν δύσκολος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ ὑγιεινῆς ἢ κατὰ φύσιν κυήσεως.

Ἡ μήτρα ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως, καὶ πρὶν εἰσέτι φθάσῃ τὸ ζωογονηθὲν ὠάριον εἰς αὐτήν, λαμβάνει ζωὴν καὶ δύναμιν ἰδιαιτέραν· ὅθεν ἐξογκοῦται, ἐρυθροῦται, καὶ ἐμφαίνει μείζονα ἀριθμὸν ἀγγείων, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται· εἰς δὲ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ἐπιφάνειαν σχηματίζεται ἁπαλός τις καὶ λαχνώδης ὑμὴν τὸ *ἐπιχόριον*, ἢ *ὁ τοῦ Ὑντέρου φθαρτὸς ὑμὴν* καλούμενος (membrana caduca, s. decidua Hunterii), ὅστις κατ᾽ ἀρχὰς μὲν εἶναι παχύτερος, προϊούσης δὲ τῆς κυήσεως, γίνεται λεπτότερος. Ὁ ὑμὴν οὗτος κατά τινας μὲν ἔχει τρία τρήματα, δύο μὲν πρὸς τὰ στόμια τῶν σαλπίγγων, τρίτον δὲ πρὸς τὸ στόμιον τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας· κατ᾽ ἄλλους δὲ, καὶ τούτων ἡ γνώμη εἶναι ἡ ἐπικρατεστέρα, στερεῖται παντάπασι τρημάτων. Γεννᾶται δὲ ἢ ἐκ τοῦ ἐξωφλοίου τοῦ βλεννώδους ὑμένος τῆς μήτρας, ἢ ἐκ συμπήξεως λύμφης, ἐκκρινομένης ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, ἕνεκα τοῦ ἐκ τῆς συλλήψεως γινομένου ἐρεθισμοῦ. Κατ᾽ ἀρχὰς ὁ ὑμὴν οὗτος εὑρίσκεται ἀκριβῶς προσπεφυκὼς καθ᾽ ἅπασαν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς μήτρας· ὅταν ὅμως φθάσῃ τὸ ὠάριον εἰς αὐτήν, ἀπωθεῖ μέρος τούτου, καὶ παρεντίθεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς μήτρας. Προχωρούσης δὲ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου, ἀποχωρίζεται καὶ ἀπωθεῖται μεῖζον μέρος τοῦ ὑμένος, καὶ οὕτως ἀποτελεῖται τὸ λεγόμενον *ἀνεστραμμένον ἐπιχώριον* (membrana decidua reflexa). Τὸ ἐπιχώριον θεωρητέον ὡς τὸ ἀρόσιμον ἔδαφος, εἰς ὃ τὸ ὠάριον, ὡς

κόκκος ἐπὶ εὐκάρπου γῆς ῥιπτόμενος, ῥιζοῦται, τρέφεται ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀναπτύσσεται. Τὸ ὠάριον συνεχόμενον μετὰ τῆς μήτρας διὰ τοῦ ἐπιχορίου, ἔχει ζωὴν κοινὴν μετ' αὐτῆς, ἐρεθίζει αὐτὴν καὶ διατηρεῖ ἐν τῇ κυήσει τὴν πρὸς ταύτην συμφόρησιν τοῦ αἵματος, ἐξ οὗ λαμβάνει τὴν πρὸς τροφὴν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ἀναγκαίαν ὕλην. Ὁ ὑμὴν οὗτος διακρίνεται σαφῶς μέχρι τοῦ τρίτου μηνὸς τῆς κυήσεως, καθ' ἣν ἐποχὴν ἄρχεται ἡ πλάσις τοῦ ὀμφαλικοῦ διαπλέγματος, ἢ τοῦ ὑστέρου· ὠνομάσθη δὲ *φθαρτὸς ἢ πρόσκαιρος ὑμήν*, διὰ τὴν μετέπειτα κατὰ μικρὸν ἐξαφάνισιν αὐτοῦ.

Ὡς τὰ ἔμβρυα τῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν μαστοφόρων ἀνηκόντων ζώων διαμένουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν χρόνον τινα ὡρισμένον, διάφορον ὅμως κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν, μέχρις ἂν λάβωσι τὴν ἀπαιτουμένην αὐτῶν ὡριμότητα, οὕτω καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἔμβρυον διαμένει ἐντὸς τῆς μητρὸς αὐτοῦ χρόνον τινὰ ὡσαύτως ὡρισμένον, μέχρις ἂν λάβῃ τὴν πρὸς ὕπαρξιν αὐτοῦ ἀναγκαίαν ἀνάπτυξιν καὶ ὡριμότητα. Ὁ χρόνος οὗτος, ἢ ἡ διάρκεια τῆς κατὰ φύσιν κυήσεως εἶναι ἐννέα τῶν συνήθων μηνῶν, ἢ ἔτι ἀκριβέστερον δέκα τῶν σεληνιακῶν, ἑκάστου αὐτῶν λογιζομένου πρὸς εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἡμέρας· ἑπομένως ἡ συνήθης διάρκεια τῆς κυήσεως εἶναι τεσσαράκοντα ἑβδομάδων, ἢ διακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα ἡμερῶν.

Τὰ μόρια τὰ ἐντὸς τῆς μήτρας εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν κυήσεως, ἅπαντα ὁμοῦ συμπεριλαμβανόμενα, ἀποτελοῦσι τὸ ἀνθρώπινον ᾠόν, ὅπερ σύγκειται ἐκ τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἐκ τῶν τὸ ἔμβρυον περιβαλλόντων ὑμένων καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀμνίῳ ὑγροῦ. Τὸ ἐπιχόριον δὲν συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν ὑμένων τοῦ ᾠοῦ, ὡς ἀνῆκον μᾶλλον τῇ μήτρᾳ, καὶ σχηματιζόμενον πρὶν ἢ φθάσῃ τὸ ᾠὸν εἰς αὐτήν, ὥσπερ καὶ ὅταν ἀκόμη τοῦτο ἤθελεν ἀναπτυχθῇ ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς μήτρας. Τὸ ὠάριον, ὅπερ ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν γόνιμον συνουσίαν ἀποχωρίζεται τῆς ὠοθήκης καὶ μεταβαίνει διὰ

τῆς σάλπιγγος εἰς τὴν μήτραν, εἶναι ἴσον κριθῇ· τὴν τρίτην ἑβδομάδα γίνεται ἴσον λεπτοκαρύῳ, καὶ τὴν ὀγδόην ἴσον ὠῷ χηνός, ἡ δ' αὔξησις τούτου προβαίνει καθ' ἑβδομάδα οὕτως, ὥστε περὶ τὸ τέλος τῆς κυήσεως τὸ μῆκος τούτου εἶναι ὅσον δέκα καὶ ὀκτὼ ἢ εἴκοσι δακτύλων, τὸ δὲ βάρος ὅσον ἐννέα λιτρῶν.

Τὰ τὸ ἔμβρυον περιβάλλοντα μόρια, δι' ὧν τοῦτο συνέχεται μετὰ τῆς μήτρας καὶ λαμβάνει τὴν τροφὴν αὐτοῦ, εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα.

ά.) Δύο συγκεντρικοὶ ὑμένες, ὧν ὁ μὲν ἐξωτερικὸς καλεῖται *χορίον*, ὁ δ' ἐσωτερικὸς *ἄμνιον* (1) καὶ εἶναι πλήρης ὑγροῦ, ὑφ' οὗ περικλύζεται τὸ ἔμβρυον.

β'.) Σαρκώδές τι, σπογγῶδες καὶ ἀγγειῶδες σῶμα τῇ ἐξωτερικῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ χορίου προσπεφυκός, καὶ τὸ ἓν τέταρτον περίπου τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ κατέχον καὶ *ὕστερον ἢ ἀκόλουθον* (placenta) καλούμενον· διὰ τούτου συνέχεται τὸ ἔμβρυον μετὰ τῆς μήτρας.

γ'.) Δέσμη ἀγγείων αἱμοφόρων ἀπὸ τοῦ ὑστέρου μέχρι τοῦ κέντρου σχεδὸν τῆς κοιλίας τοῦ ἐμβρύου ἐκτεινομένη· καλεῖται δὲ *ὀμφάλιος λῶρος* (fumiculus umbilicalis).

δ'.) Κύστις πλήρης θρεπτικοῦ ὑγροῦ, καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῶν ἐντέρων τοῦ ἐμβρύου· εἶναι δ' αὕτη τὸ λεγόμενον *ὀμφαλικὸν κυστίδιον* (vesicula umbilicalis).

έ.) Ἑτέρα τις κύστις *ἀλλαντοειδὴς* καλουμένη, καὶ συγκοινωνοῦσα διὰ τοῦ οὐραχοῦ μετὰ τῆς οὐροδόχου κύστεως.

Τὸ χορίον (2) εἶναι, ὡς εἴρηται, ὁ ἐξώτερος τῶν δύο ὑμένων,

---

(1) Τὸ δὲ βρέφος περιέχεται χιτῶσι, τὸν μὲν λεπτὸν καὶ μαλακὸν ἄμνιον αὐτὸν Ἐμπεδοκλῆς καλεῖ.... τὸ δὲ χορίον ἔξω καὶ περὶ τῇ ὑστέρᾳ παχὺς καὶ φλεβώδης χιτών· ἐκ δὲ τοῦ χορίου ἐκπεφύκει ὁ ὀμφαλός.... (Ῥοῦφ. ὁ Ἐφέσ. Περὶ ἀνθρώπ. μορ.)

(2) Τὸ χορίον, ἢ χόριον, ἢ χώριον καλεῖται οὕτω «ἤτοι ἐπειδὴ χώρημά ἐστι τοῦ ἐμβρύου, οἱονεὶ χωρίον, ἢ ἐπειδὴ χορηγεῖται τὴν τροφὴν αὐτῷ.» (Γαλην. ὅρ. ἰατ.) Χορία καλεῖ ὁ Ἱπποκράτης πολλάκις καὶ τὰ ἔντερα.

ὑφ' ὧν τὸ ἔμβρυον περιβάλλεται· ἡ ἐξωτερικὴ καὶ μικρόν τι τραχεῖα ἐπιφάνεια τούτου εἶναι ἀπευθυσμένη πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς μήτρας· ἡ δ' ἐσωτερικὴ, ἥτις εἶναι σχεδὸν λεία, συνέχεται χαλαρῶς διὰ λεπτῶν ἰνῶν μετὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀμνίου. Ὁ ὑμὴν οὗτος ἔχει πολλὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα, καὶ εἶναι εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς κυήσεως ἀρκούντως παχὺς καὶ στερεός, ἀκολούθως δὲ γίνεται λεπτότερος καὶ διαφανής.

Τὸ ἄμνιον εἶναι ὑμὴν λεῖος, λεπτὸς καὶ διαφανής, σχηματίζων τὴν κυρίαν κοιλότητα, ἐν ᾗ εὑρίσκεται τὸ ἔμβρυον μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸ ὑγροῦ. Προσφύεται χαλαρῶς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ χορίου διὰ λεπτῶν ἰνῶν ἢ βλεννωδῶν πετάλλων, ὑφ' ὧν καλύπτεται ἡ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ ἐπιφάνεια. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς κυήσεως τὸ ἄμνιον δὲν ἔχει σχέσιν ἄμεσον πρὸς τὸ χορίον, συνέχεται δὲ μόνον διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ἐμβρύου προσπεφυκότος ὀμφαλίου λώρου, ἀκολούθως περιελισσόμενον περὶ αὐτὸν σχηματίζει εἶδος ἐλύτρου, καὶ μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου μηνὸς προσφύεται ἐντελῶς εἰς τὸ χορίον. Δὲν ἐγγίζει λοιπὸν τὸ ἄμνιον εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς τῆς κυήσεως τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ χορίου, ὡς τινες νομίζουσιν, ἀλλ' ἐκ τοὐναντίου οἱ δύο οὗτοι ὑμένες εὑρίσκονται ἱκανῶς ἀπομεμακρυσμένοι ἀλλήλων ἐπ' ἀόριστον χρόνον. Ἡ ἀπόστασις αὕτη, οὖσα μεγίστη κατὰ τὸν πρῶτον τῆς κυήσεως μῆνα, ἐλαττοῦται μετὰ ταῦτα βαθμηδὸν, κατὰ λόγον τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐμβρύου, ὥστε κατὰ τὸν δεύτερον μῆνα ἀναλογεῖ πρὸς τὸ διάστημα, τὸ διαχωρίζον τὸ ἄμνιον ἀπὸ τοῦ ἐμβρύου. Περὶ τὸν τέταρτον ὅμως ἢ πέμπτον μῆνα τῆς κυήσεως ἡ δυσανάλογος αὔξησις τοῦ ἀμνίου πληροῖ ἐντελῶς τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ χορίου διάστημα, κατεχόμενον τέως ὑπὸ ὑγροῦ τινος, ὅπερ ἐκλείπει βαθμηδόν.

Τὸ ἐν τῷ ἀμνίῳ περιεχόμενον καὶ ἀμέσως τὸ ἔμβρυον περικλύζον ὑγρὸν καλεῖται *ἐνάμνιον* ἢ *τὸ ἐν ἀμνίῳ ὑγρόν*, οὗ τινος ἡ ποσότης κατ' ἀρχὰς μὲν εἶναι μικρά, ἔπειτα δὲ αὐξά-

νεται τάχιστα, μέχρι τοῦ τέλους τοῦδευτέρου μηνός. Ἀλλὰ καὶ τὸν τρίτον ἀκόμη μῆνα τὸ ὑγρὸν τοῦτο εἶναι βαρύτερον τοῦ ἐμβρύου, ὅπερ ὅμως περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως εἶνα ιάσυγκρίτως βαρύτερον τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ζυγίζοντος συνήθως ἐν τῷ τοκετῷ ὅσον μιᾶς ἢ δύο λιτρῶν· ἡ δὲ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὑγροῦ τούτου ἐλαττοῦται ἀπολύτως ἀπὸ τῶν μέσων τῆς κυήσεως μέχρι τοῦ τοκετοῦ εἶναι ἐσφαλμένη· ἀπεδείχθη μάλιστα τοὐναντίον, ὅτι δηλ. τοῦτο αὐξάνεται μὲν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ τοκετοῦ, ἀλλὰ κατὰ λόγον ἐλάσσονα ἢ ἐν ἀρχῇ τῆς κυήσεως. Ἐν γένει ὅμως διαφέρει μεγάλως ἡ ποσότης, ἐπειδὴ ὁτὲ μὲν ἀντὶ μιᾶς εὑρίσκονται τέσσαρες, ἓξ, ἐνίοτε δὲ καὶ δέκα λίτραι, ὁτὲ δὲ μόλις τρεῖς ἢ τέσσαρες οὐγγίαι.

Τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν ἔχει σύστασιν ὀλίγον τι πυκνοτέραν τῆς τοῦ ὕδατος· περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς κυήσεως εἶναι διαφανές, ἀκολούθως δὲ γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θολὸν καὶ γαλακτῶδες· πολλάκις εὑρίσκονται ἐν αὐτῷ ἀναμεμιγμέναι κροκίδες τινὲς λευκωματώδεις, πράσιναι, κίτριναι ἢ καὶ ὑπομέλαιναι· ἡ γεῦσις αὐτοῦ εἶναι ὑπόγλυκος καὶ ὑφάλμυρος, ἡ δ' ὀσμὴ ἀηδὴς καὶ τῇ τῶν σεσηπότων ἰχθύων παραπλησία· φαίνεται δὲ μὴ ἐμπεριέχον τὴν αὐτὴν ποσότητα ζωϊκῆς οὐσίας εἰς πάντας τοὺς μῆνας τῆς κυήσεως (1).

Περὶ τῆς πηγῆς τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ αἱ τῶν φυσιολόγων γνῶμαι εἰσὶ διῃρημέναι. Διὸ τινὲς μὲν, στηριζόμενοι εἰς τὰ πειράματα τοῦ Μοῤῥόου (Monro), βεβαιοῦντος, ὅτι χλιαρὸν ὕδωρ ἐγχυθὲν εἰς τὰ ἀγγεῖα τῆς μήτρας, ἐφάνη διαπιδύον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀμνίου· εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀλλήρου, λέγοντος, ὅτι τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν λαμβάνει τὴν ὀσμήν, τὸ χρῶμα, πολλάκις δὲ καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν φαρμάκων ἢ

(1) Κατὰ τὸν Βαυκυελῖνον (Vauquelin) ἐμπεριέχει ὕδατος μέρη 98, 8· λευκώματος καὶ ἁλάτων σόδας καὶ τιτάνου 1, 2. Ὁ Βερζέλιος διισχυρίζεται, ὅτι εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ καὶ φθορικὸν ὀξύ· ὁ δὲ Σχήλης (Scheele) λέγει ὅτι ἀνεκάλυψε καὶ ὀξυγόνον ἐλεύθερον.

τῶν βρωμάτων, ἅτινα μεταχειρίζεται ἡ ἔγκυος· καὶ εἰς τὴν ὕπαρξιν ἀγγείων τινῶν, μεταβαινόντων κατά τινας ἐκ τῆς μήτρας εἰς τὸ χορίον, ὑποθέτουσιν, ὅτι τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν προέρχεται ἐξ αὐτῆς. Ἄλλοι δὲ πάλιν φρονοῦσι τἀναντία, πιστεύοντες μετὰ τοῦ Σχήλου, Οὐϊνσλόου (Winslow), Βόσχου (Bosch) καὶ Λοβστεΐνου (Lobstein) ὅτι τοῦτο προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ ἐμβρύου, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν ἀγγείων τοῦ ὑστέρου. Ὁ δὲ Σχαυσίερος (Chaussier), ὁ Βεκλάρδος (Beklard) καὶ ὁ Μαίκελος (Mäkel) ἀμφιταλαντεύονται μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ τῶν δευτέρων, καὶ φαίνεται ὅτι προτίθενται τὸν συμβιβασμὸν ἀμφοτέρων τῶν γνωμῶν.

Πόσον δ' ἐσφαλμέναι εἰσὶν αἱ γνῶμαι αὗται πᾶς τις κατανοεῖ εὐκόλως, γινώσκων, ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει δι' ἀγγείων συγκοινωνία μεταξὺ τῆς μήτρας καὶ τῶν ὑμένων τοῦ ὠοῦ· ὅτι τὸ χορίον ἀποχωρίζεται ταύτης διὰ στρώματός τινος μὴ ὀργανικοῦ, τοὐτέστι διὰ τοῦ ἐπιχορίου, καὶ ὅτι ὑπὲρ τὸν μῆνα τὸ ἄμνιον οὐδὲ κἂν ἐγγίζει τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ χορίου. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ ποσότης τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ εἶναι μείζων ἐν ἀρχῇ τῆς κυήσεως, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ἐμβρύου. Τὰ πάντα λοιπὸν συντείνουσιν εἰς τὸ ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν εἶναι προϊὸν διαπιδύσεως, ἢ ἁπλῆς ἐξατμίσεως, ὡς ὁ ἐν τῷ πλευρικῷ ὑμένι, ἐν τῷ περικαρδίῳ, ἐν τῷ περιτοναίῳ, ἐν τῇ ἀραχνοειδεῖ μήνιγγι, κτλ. ὀρρός, καὶ ὅτι πρὸς τὴν διαπίδυσιν ταύτην οὐδόλως ἀπαιτοῦνται ἰδιαίτερα ἀγγεῖα. Αἱ δὲ ἰνώδεις οὐσίαι, τὸ γαλακτῶδες χρῶμα, αἱ κίτριναι ἢ πράσιναι κροκίδες, αἱ ἐν τῷ ἐναμνίῳ ὑγρῷ ἐνίοτε εὑρισκόμεναι, δὲν ἀνήκουσιν αὐτῷ ἀλλ' εἰσὶ μόρια τοῦ μηκωνίου, ἢ τοῦ περικαλύπτοντος τὸ ἔμβρυον σμήγματος, ἢ ὑελώδους τινὸς ὕλης καὶ φλυκταινιδίων, εὑρισκομένων κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τῶν ὑμένων.

Τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν χρησιμεύει ἐν μὲν τῇ κυήσει πρὸς τὸ τηρεῖν τούς τε ὑμένας τοῦ ὠοῦ καὶ τὴν μήτραν ἀρκούντως διὰ-

τεταμένα, καὶ ἐπομένως πρὸς τὸ παρέχειν τὴν ἀπαιτουμένην εὐρυχωρίαν διά τε τὰς ἐνεργητικὰς καὶ παθητικὰς τοῦ ἐμβρύου κινήσεις, καὶ διὰ τὴν αὔξησιν αὐτοῦ· ἔτι δὲ πρὸς τὸ προφυλάττειν αὐτὸ ἀπὸ ἐπιθλίψεως καὶ πάσης ἔξωθεν βίας, πρὸς τὸ ἐμποδίζειν τὴν σύμφυσιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ μορίων καὶ ἀποτελεῖν ἧττον ἐπαισθητὰς εἰς τὴν ἔγκυον τὰς τοῦ ἐμβρύου κινήσεις· ἐν δὲ τῷ τοκετῷ πρὸς τὸ συντελεῖν διὰ τοῦ σχηματιζομένου ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων θυλακίου εἰς τὴν ὡς δυνατὸν πρᾷον διαστολὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας· καὶ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, πρὸς τὸ ἀποτελεῖν ὀλισθηρὰ τὰ γεννητικὰ μόρια, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ ἔμβρυον, καὶ ἐπομένως πρὸς τὸ ποιεῖν εὔκολον τὴν ἔξοδον τούτου.

Ἐνίοτε ἐκρέει ὁτὲ μὲν ἀπώτερον ὁτὲ δὲ ἐγγύτερον τοῦ τοκετοῦ, καί ποτε δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην αὐτοῦ περίοδον ὑγρόν τι εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα ποσότητα, πρὶν ἢ διαῤῥαγῇ τὸ θυλάκιον. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο καλεῖται *νόθον ἐνάμνιον ὑγρὸν* πρὸς διάκρισιν τοῦ ἐν τῷ ἀμνίῳ ἐμπεριεχομένου, ὅπερ καλοῦσιν *ἀληθὲς ἢ γνήσιον ἐνάμνιον ὑγρόν*, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται. Ἡ ἐκροὴ τούτου προέρχεται οὐχὶ ἐκ τῆς ὑπάρξεως ὑγροῦ μεταξὺ τοῦ χορίου καὶ τοῦ ἀμνίου, ὥς τινες ὑποθέτουσιν, ἀλλ' ἐκ συλλογῆς ὑδατώδους τινὸς ῥευστοῦ μεταξὺ τῆς μήτρας καὶ τοῦ χορίου. Συμπεραίνεται δὲ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑγρὸν εὑρίσκεται ἐκτὸς τῶν περιβαλλόντων τὸ ἔμβρυον ὑμένων, τὸ μὲν, ἐκ τοῦ ὅτι τὸ θυλάκιον σχηματίζεται κατὰ τὸ σύνηθες ἐν τῷ τοκετῷ, τὸ δὲ, ἐκ τοῦ ὅτι καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἐὰν ἐξετασθῶσιν οἱ περιβάλλοντες τὸ ἔμβρυον ὑμένες, εὑρίσκονται ἀκριβῶς πρὸς ἀλλήλους συνεχόμενοι ἄνευ μεσολαβοῦντος κενοῦ διαστήματος, ὅπως συλλεγῇ ἐν αὐτῷ τὸ νόθον ὑγρόν. Ἡ ἐκροὴ τοῦ ὑγροῦ τούτου ἐν τῷ τοκετῷ, ἢ μικρόν τι πρὸ αὐτοῦ οὐδ' ἐπιβλαβεῖς τινας συνεπείας ἔχει, οὐδὲ ταραχὴν καὶ ἀνησυχίαν δέον νὰ προξενῇ, ὅταν μὴ ἐπανέρχηται συχνάκις, ἡ δὲ ποσότης αὐτοῦ μὴ ᾖ ὑπερβολική.

Τὸ *ὕστερον* (placenta) εἶναι σῶμα στρογγύλον σπογγῶδες, ἀδενῶδες, ἐκ συμπλοκῆς ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν κατὰ μέγα μέρος συγκείμενον, καὶ παρὰ τὸν πυθμένα τῆς μήτρας συνήθως ἑδρεῦον. Σχηματίζεται κατὰ τὸν τρίτον μῆνα τῆς κυήσεως, καὶ ἔχει περὶ τὰ τέλη ταύτης μῆκος μὲν ὅσον ἓξ ἢ ἑπτὰ δακτύλων, πάχος δὲ κατὰ μὲν τὸ κέντρον αὐτοῦ ὅσον δακτύλου, κατὰ δὲ τὴν περιφέρειαν ὅσον ἡμίσεως ἢ καὶ ὀλιγώτερον· τὸ βάρος αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως εἶναι δύο ὡς ἔγγιστα λιτρῶν.

Εἰς τὸ ὕστερον διακρίνομεν δύο ἐπιφανείας ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικήν. Τούτων ἡ μὲν ἐξωτερική, ἡ πρὸς τὴν μήτραν ἀπευθυσμένη εἶναι τραχεῖα καὶ σπογγώδης· διαχωρίζεται ὑπὸ αὐλάκων ἀρκούντως βαθειῶν, καὶ σύγκειται κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκ πολλῶν λοβῶν· ἡ δ' ἐσωτερική, ἡ πρὸς τὸ ἔμβρυον δηλ. ἀπευθυσμένη, εἶναι λεία, καὶ ἐκ τοῦ κεντρικωτέρου μέρους αὐτῆς ἐκφύεται ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ὅστις ὅμως ἐνίοτε ἐκφύεται καὶ ἐκ τῆς περιφερείας.

Τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ὕστερον, προέρχονται ἐκ τῆς μήτρας καὶ τοῦ ἐμβρύου· συνδέονται δὲ ταῦτα λίαν στερεῶς πρὸς ἄλληλα δι' ἰνώδους ἱστοῦ. Πλησίον τοῦ ὑστέρου εὑρίσκεται ἐνίοτε καὶ ἄλλο τι μικρότερον σῶμα τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ κατασκευῆς *παρύστερον* καλούμενον (placenta succenturiata). Τὸ ὕστερον ἑδρεύει συνήθως παρὰ τὸν πυθμένα, ὡς εἴρηται, τῆς μήτρας, καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ τούτου, δυνατὸν ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ πᾶσαν ἄλλην θέσιν ἐν αὐτῇ. Ἐὰν δὲ κεῖται πλησίον τοῦ ἐσωτερικοῦ στομίου τῆς μήτρας ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ἐπέρχεται εὐκόλως ἐκ τούτου μέγας κίνδυνος ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ ἢ καὶ πρότερον.

Καθ' ὃ μέρος τὸ ὕστερον συνέχεται μετὰ τῆς μήτρας ὑπάρχουσι πολλὰ ἀγγεῖα, ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα, καὶ εἰς πολυαρίθμους κλῶνας καὶ ἀκρέμονας ὑποδιαιρούμενα, ἐκ δὲ τῶν ὑποδιαιρέσεων τούτων ἀποτελεῖται ἐνταῦθα τὸ παρά τινων λεγόμενον *μητρικὸν*

ὕστερον (placenta uterina). Μεταξὺ τοῦ ὑστέρου καὶ τῆς μήτρας οὐδεμία ὑπάρχει ἄμεσος τῶν ἀγγείων συγκοινωνία, διὸ καὶ δὲν μεταβαίνει παντάπασιν αἷμα ἀπὸ τῶν ἀγγείων αὐτῆς εἰς τὰ τοῦ ὑστέρου, ὡς καὶ τἀνάπαλιν, ἀπὸ τῶν τοῦ ὑστέρου δηλ. εἰς τὰ τῆς μήτρας. Εὑρίσκονται ὅμως ταῦτα οὕτω συμπεπλεγμένα πρὸς ἄλληλα, ὥστε ἀποχωριζομένου τοῦ ὑστέρου ἀπὸ τῆς μήτρας, διαῤῥήγνυνται πολλὰ τῶν ἀγγείων ταύτης, καὶ ἐπομένως ἀπορρέει αἷμα, προερχόμενον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς μήτρας, ἐφ' ᾧ ἦν προσπεφυκὸς τὸ ὕστερον.

Ὁ *ὀμφάλιος λῶρος*, ὅστις ἔχει συνήθως μῆκος μὲν ὅσον δέκα καὶ ὀκτὼ ἢ εἴκοσι δακτύλων, πάχος δὲ ὅσον ἡμίσεως, ἐκφύεται, ὡς εἴρηται, ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ ὑστέρου, καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ἐμβρύου διὰ τοῦ μέρους, ὅπερ καλεῖται *ὀμφαλός*. Ὁ ὀμφάλιος λῶρος σύγκειται ἐκ δύω ἀρτηριῶν καὶ μιᾶς φλεβός· ταῦτα δὲ τὰ τρία ἀγγεῖα περικαλύπτονται ὑπὸ τοῦ ἀμνίου, σχηματίζοντος εἶδός τι ἐλύτρου ἢ θήκης περὶ αὐτά. Ἐντὸς τοῦ ἐλύτρου τούτου ὑπάρχει ὕλη τις παχεῖα καὶ πηκτώδης, καλουμένη *ἡ τοῦ Οὐάρθωνος* (Warthon) *ὕλη*. Ὁ ὀμφάλιος λῶρος δὲν ὑπάρχει πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πρώτου μηνός· ὅθεν ἕως τότε ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου συνέχεται ἀμέσως μετὰ τοῦ ἀμνίου. Περὶ τὴν πέμπτην ἑβδομάδα ἐμφαίνονται τὰ πρῶτα τούτου ἴχνη, καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου μηνὸς τὸ μῆκος αὐτοῦ γίνεται ἴσον τῷ τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου.

Αἱ τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἀρτηρίαι προέρχονται ἐκ τῶν τῆς πυέλου τοῦ ἐμβρύου, τουτέστιν ἐκ τῶν διαιρέσεων τῶν δύο πρωτίστων εἰλεακῶν ἀρτηριῶν αὐτοῦ· ἡ δὲ φλὲψ, ἡ μετάγουσα τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ὑστέρου εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐμβρύου ἰσοῦται τὸ πάχος ἀμφοτέραις ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ διαιρεῖται εἰς δύο κλῶνας, ὧν ὁ μὲν εἷς μεταβαίνει εἰς τὸν ἀριστερὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἀριστερὰ διαίρεσις τῆς ὀμφαλικῆς φλεβός· ὁ δ' ἕτερος

ἀναστομοῦται μετὰ τῆς κάτω κοίλης φλεβὸς καὶ καλεῖται *φλεβικὸς πύρος*. Αἱ ἀρτηρίαι εἰσὶν ἀσυγκρίτως μακρότεραι τῆς φλεβὸς καὶ, ἐξερχόμεναι τοῦ ὀμφαλοῦ, περιστρέφονται περὶ αὐτήν, εἰσερχόμεναι δὲ εἰς τὸ ὕστερον, διαιροῦνται εἰς πολλοὺς κλάδους, οἵτινες πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς ἀναριθμήτους ἀκρέμονας.

Ὁ ὀμφάλιος λῶρος δὲν ἔχει παντοῦ τὸ αὐτὸ πάχος, ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ποσότητος τῆς ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένης Οὐαρθωνίου ὕλης. Ἐκ τῆς ἐνιαχοῦ τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου εἰς μείζονα ποσότητα συλλογῆς αὐτῆς, ἢ καὶ ἐξ ἀτάκτων τινῶν περιελίξεων τῶν ὀμφαλικῶν ἀγγείων ἀποτελοῦνται ἐπ' αὐτοῦ ἐξογκώσεις τινὲς *κόθοι κόμβοι* καλούμεναι, πρὸς διάκρισιν τῶν *ἀληθῶν*, οἵτινες εἰσὶ σπανιώτατοι καὶ εἰς περιστάσεις τινὰς δυνατὸν νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν ζωὴν τοῦ ἐμβρύου. Διάφορον προσέτι ὑπάρχει καὶ τὸ μῆκος τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ὅπερ εἶναι ὁτὲ μὲν ὅσον ἓξ δακτύλων, ὁτὲ δὲ ὅσον τριάκοντα ἢ καὶ τεσσαράκοντα· τὸ μὲν πρῶτον εἶναι σπανιώτερον, τὸ δὲ δεύτερον λίαν συχνόν.

Τὸ ὕστερον καὶ ὁ ὀμφάλιος λῶρος εἰσὶ προωρισμένα ἵνα προμηθεύωσιν εἰς τὸ ἔμβρυον τὴν πρὸς ὕπαρξιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ἀναγκαίαν ὕλην· γίνεται δὲ τοῦτο τόνδε τὸν τρόπον. Τὸ τοῦ ἐμβρύου αἷμα ἔρχεται διὰ τῶν ὀμφαλικῶν ἀρτηριῶν εἰς τὸ ὕστερον, ὅπου γενόμενον ἐπιτήδειον πρὸς τροφὴν καὶ διατήρησιν τοῦ ἐμβρύου, ἀναλαμβάνεται ὑπὸ τῶν φλεβῶν τοῦ ὑστέρου καὶ μετάγεται διὰ τῆς ὀμφαλικῆς φλεβὸς εἰς τὸ ἔμβρυον. Ἡ κατὰ τὸ ὕστερον ἄρα κυκλοφορία χρησιμεύει οὐ μόνον πρὸς τὸ γίγνεσθαι τὸ αἷμα ἐπιτηδειότερον εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ χορηγεῖν τὴν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένην τροφήν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ ἔμβρυον δὲν ἀναπνέει, τούτου ἕνεκα οὐδόλως σχεδὸν φέρεται αἷμα εἰς τοὺς πνεύμονας, ἑπομένως ὀλίγιστον ὑπάρχει καὶ τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς καρδίας αὐτοῦ

κοιλίᾳ. Ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο κόλπων ἢ ἀνωτέρων κοιλιῶν τῆς καρδίας διαφράγματος εὑρίσκεται εἰς τὰ ἔμβρυα ὀπή τις *ὠοειδὲς τρῆμα* καλουμένη. Διὰ τοῦ τρήματος τούτου μεταβαίνει τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κόλπου εἰς τὸν ἀριστερὸν ἀπὸ τούτου δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν πνευμονικὴν ἀρτηρίαν ἀφ' ἧς τέλος μεταβαίνει τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος διά τινος πόρου, *ἀρτηριώδους* καλουμένου (ductus arteriosus), εἰς τὴν ἀορτήν.

Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος γίνεται ἑπομένως εἰς τὸ ἔμβρυον τόν δε τὸν τρόπον. Τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν μερῶν τοῦ σώματος καὶ ἐκ τοῦ ὑστέρου εἰς τὴν καρδίαν διὰ τῶν φλεβῶν συῤῥέον αἷμα ἐξακοντίζεται ὑπ' αὐτῆς διὰ τῆς ἀορτῆς εἰς ἅπαντα τὰ τοῦ σώματος μέρη καὶ εἰς τὸ ὕστερον, ἐκ δὲ τοῦ ὑστέρου καὶ τῶν δύο κοίλων φλεβῶν ἐπιστρέφει αὖθις εἰς τὴν καρδίαν. Εὐκόλως ἄρα δύναται νὰ ἐννοήσῃ τις, ὅτι ἡ ἐλευθέρα κυκλοφορία τοῦ αἵματος εἰς τὰ ἀγγεῖα τοῦ ὀμφαλίου λώρου εἶναι τοσοῦτον ἀναγκαία διὰ τὸ ἔμβρυον, ὅσον καὶ ἡ ἀναπνοὴ διὰ τὸν ἐν τῷ ἀέρι ζῶντα· ἑπομένως δὲ, ὅτι τὸ ὁπωσδήποτε ἐμποδίζον αὐτὴν κατὰ τὸν ὀμφάλιον λῶρον εἶναι τοσοῦτον ἐπικίνδυνον, ὅσον καὶ ἡ διακοπὴ τῆς ἀναπνοῆς.

Τὸ ἔμβρυον τρέφεται τὸν πλεῖστον τῆς κυήσεως χρόνον, ἐξαιρουμένης τῆς πρώτης περιόδου, ἐκ τῆς προμηθευομένης αὐτῷ παρὰ τοῦ ὑστέρου ὕλης, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀμνίῳ ὑγροῦ, ἐξ οὗ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν φυσιολόγων ἀποῤῥοφᾷ διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ θρεπτικὰς ὕλας.

Τὸ *ὀμφαλικὸν κυστίδιον* ἦν ἄγνωστον εἰς τοὺς παλαιούς, περὶ δὲ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ πολλὰ παρὰ τῶν νεωτέρων ἐῤῥέθησαν. Κατὰ τὰς πολυαρίθμους παρατηρήσεις τοῦ Οὐελπεαύου (Velpeau) τὸ ὀμφαλικὸν κυστίδιον εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀνθρώπινον ὠὸν μέχρι τῆς ὀγδόης ἑβδομάδος τῆς κυήσεως. Τὸ κυστίδιον τοῦτο εἶναι ὠοειδὲς ἢ σφαιροειδές, ἐμπεριέχει ὑγρόν τι ὑποκίτρινον, περὶ δὲ τὴν δεκάτην πέμπτην ἢ εἰκοστὴν ἡμέ-

ραν ἀπὸ τῆς συλλήψεως, τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἶναι σχεδὸν ὅσον πίσου, καὶ ἡ διάμετρος ὅσον δύο ἢ τριῶν γραμμῶν, τὴν δὲ μείζονα αὐτοῦ ἀνάπτυξιν λαμβάνει, ὡς πιθανῶς φαίνεται, τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἑβδομάδα μετὰ τὴν σύλληψιν· διότι κατὰ τὸν μνημονευθέντα συγγραφέα, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ πρώτου μηνὸς φαίνεται μικρότερον, καὶ κατὰ τὴν ἕκτην μάλιστα ἑβδομάδα εἶναι παραπλήσιον σπέρματι κοριάνου, ἔκτοτε δὲ σμικρύνεται καὶ γίνεται ἀνεπαισθήτως ἀφανές. Τὸ ὀμφαλικὸν κυστίδιον κεῖται μεταξὺ τοῦ χορίου καὶ τοῦ ἀμνίου καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ ἐμβρύου διὰ μίσχου, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου μηνὸς ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ καταστάσει ἔχει μῆκος δύο μέχρις ἓξ γραμμῶν, κατὰ τοὺς διαφόρους δὲ τῆς κυήσεως μῆνας διάφοροι εἰσὶ καὶ οἱ χαρακτῆρες αὐτοῦ. Τὴν σήμερον οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει περὶ τῆς μετὰ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος συνοχῆς τοῦ ὀμφαλικοῦ κυστιδίου, ὅπερ, πρὶν ἢ σχηματισθῶσιν ἐντελῶς τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας, διαιρεῖταί πως διὰ τοῦ ἀμνίου εἰς δύο μέρη.

Τὸ ὀμφαλικὸν κυστίδιον φαίνεται ὅτι χορηγεῖ εἰς τὸ ἔμβρυον τὴν πρώτην τροφήν, μέχρις οὗ ἀναπτυχθῇ ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ἢ μᾶλλον μέχρις οὗ τὸ ὠάριον προσκολληθῇ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς μήτρας. Λαμβάνοντος δὲ τότε τοῦ ἐμβρύου τὴν ἑαυτοῦ τροφὴν παρὰ τοῦ ὑστέρου, ἡ ὕπαρξις ἐκείνου καθίσταται περιττή, διὸ καὶ ἐξαλείφεται ταχέως τότε, ὥστε μετὰ τὸν τρίτον μῆνα οὐδ' ἴχνος αὐτοῦ φαίνεται πλέον.

Τὰ ἀγγεῖα τοῦ ὀμφαλικοῦ κυστιδίου ἐκφύονται ἀπὸ τῶν τοῦ μεσεντερίου, διὸ καὶ *μεσεντέρια* ἐκλήθησαν. Εἰσὶ δὲ ταῦτα μία ἀρτηρία καὶ μία φλέψ, αἵτινες ὅμως ἐξαλείφονται συγχρόνως μετὰ τοῦ κυστιδίου.

Εἰς τὰ ὠὰ τῶν μαστοφόρων ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ χορίου καὶ τοῦ ἀμνίου ὑμενώδης τις κύστις, συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς οὐροδόχου δι' ἰδιαιτέρου τινὸς σωλῆνος, *οὐραχοῦ* καλουμένου. Ἡ κύστις αὕτη καλεῖται διὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς *ἀλλαντοειδὴς* καὶ

εἶναι πλήρης ὑγροῦ, ὅπερ ἔνιοι μὲν νομίζουσιν, ὅτι εἶναι τὸ οὖρον τοῦ ἐμβρύου, ἕτεροι δὲ ὅτι εἶναι θρεπτική τις οὐσία. Ἡ κύστις αὕτη συνέχεται μετὰ τοῦ οὐραχοῦ, κειμένου ἐν τῷ ὀμφαλίῳ λώρῳ, διὰ δὲ τοῦ ὀμφαλίου πόρου μεταβαίνει εἰς τὴν κοιλίαν καὶ λήγει εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν· εἰς τὸ ἀνθρώπινον ὠὸν δὲν εὑρίσκεται ἡ ἀλλαντοειδὴς κύστις, ἀλλὰ μόνος ὁ οὐραχός, ὅστις, κοῖλος κατ' ἀρχὰς ὤν, ἀποφράσσεται μετὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τοῦ ἐμβρύου καὶ περὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

Τὸ ἔμβρυον (1) περὶ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς κυήσεως διακρίνεται κατὰ πρῶτον ἐν τῷ ὠῷ, ἔχον μέγεθος μύρμηκος, εἶναι δ' ἔτι πάντῃ ἄμορφον, καὶ ὅμοιον πρὸς δύο μετ' ἀλλήλων συνηνωμένα κυστίδια, ὧν τὸ ἓν φαίνεται μεῖζον καὶ τὸ ἕτερον ἔλασσον· ἀπὸ τῆς πέμπτης ὅμως μέχρι τῆς ἕκτης ἑβδομάδος λαμβάνει τὸ ἔμβρυον σύστασιν μείζονα, καὶ διακρίνονται μᾶλλον τὰ μέλη αὐτοῦ. Ἡ κεφαλὴ εἶναι λίαν ὀγκώδης, καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ σώματος, τὸ δὲ πρόσωπον πολὺ μικρότερον τῆς ἰδίως λεγομένης κεφαλῆς. Πρὸς τὰ ἄνω καὶ πλάγια τοῦ προσώπου διακρίνονται δύο μέλανα σημεῖα, ἅπερ εἰσὶ τὰ ἴχνη τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ μικρά τις ἐγκάρσιος ὀπή, τὸ στόμα ἐμφαίνουσα· ὡσαύτως εἰς τὰ πλάγια τοῦ κορμοῦ καὶ πρὸς τὰ ἄνω ὑπάρχουσι δύο μικρὰ φυμάτια, τὴν ἐγγίζουσαν ἀνάπτυξιν τῶν ἄνω ἄκρων ἐμφαίνοντα, δὲν ὑπάρχει ὅμως εἰσέτι τραχήλου ἴχνος. Ὁ θώραξ φαίνεται πρὸς τὰ πρόσω ἠνεῳγμένος, ἐντὸς δ' αὐτοῦ διακρίνεται ἡ καρδία· τὸ ἐν τοῖς ἀγγείοις κυκλοφοροῦν

(1) Κύημα ἢ γονὴ καλεῖται κατά τινας τὸ συλληφθέν, ὅταν μὴ διακρίνωνται ἔτι τὰ μόρια αὐτοῦ, ἔμβρυον δὲ μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

αἷμα εἶναι λευκόν, ἡ κοιλία ἐξέχει πρὸς τὰ πρόσω, εἰς δὲ τὰ πλάγια αὐτῆς ὑπάρχουσιν ὡσαύτως δύο φυμάτια, τὴν τῶν κάτω ἄκρων θέσιν ἐμφαίνοντα. Κατὰ τὴν ἑβδόμην ἢ ὀγδόην ἑβδομάδα ἡ κεφαλὴ εἶναι μείζων τοῦ τρίτου τοῦ ὅλου σώματος, καὶ εἰς τὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματος ἴχνη προστίθενται ἤδη τὰ τῆς ῥινὸς καὶ τῶν ὤτων· εἰς τὰ ἄνω ἄκρα διακρίνονται τὸ ἀντιβράχιον καὶ ἡ χεὶρ, ἐλλείπει ὅμως ὁ βραχίων, καὶ ἡ χεὶρ εἶναι μὲν μείζων τούτου, πλὴν δὲν διακρίνονται ἐπ᾽ αὐτῆς εἰσέτι οἱ δάκτυλοι. Ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ὅς ἔχει ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ σχῆμα κώνου, συνέχεται ἀμέσως μετὰ τῆς κοιλίας τοῦ ἐμβρύου καὶ εἶναι ἀρκούντως ὀγκώδης, ὡς ἐμπεριέχων μέγα μέρος τῶν ἐντέρων· κεῖται ἐντελῶς πρὸς τὰ κάτω τῆς κοιλίας, καὶ μεταξὺ τῆς ἐμβολῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄκρου τῆς ῥάχεως προφαίνεται σαρκίδιον, μικρὰ τρήματα, ἴχνη τοῦ δακτυλίου καὶ τῶν γεννητικῶν μορίων ὄντα, φέρον. Κατὰ τὴν ἐννάτην καὶ δεκάτην ἑβδομάδα διακρίνεται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐμβρύου ἡ ῥὶς καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης οἱ μυκτῆρες, πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυνόμενοι· ἤδη ἄρχονται νὰ φαίνωνται καὶ τὰ βλέφαρα, τὰ χείλη, καὶ οἱ ἀκουστικοὶ πόροι, ἔτι δὲ καὶ τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ τραχήλου· τὰ δὲ τοιχώματα τοῦ θώρακος ἀναπτύσσονται οὕτως, ὥστε καλύπτουσι τὴν καρδίαν. Τὰ ἄνω ἄκρα ἐμφαίνουσι τὰ τρία μέρη αὐτῶν, ἀλλ᾽ οἱ δάκτυλοι φαίνονται συμπεφυκότες· τοῦτ᾽ αὐτὸ δὲ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ κάτω ἄκρα. Ὁ ὀμφάλιος λῶρος δὲν ἔχει πλέον σχῆμα κώνου, ἀλλ᾽ ἄρχεται νὰ περιστρέφηται ἐν εἴδει σχοινίου.

Τὸ γένος δὲν διακρίνεται εἰσέτι, οἱ δὲ μέλλοντες νὰ μεταβληθῶσιν εἰς δακτύλιον καὶ γεννητικὰ μόρια πόροι, ἀποτελοῦσι μίαν μόνην ὀπήν. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐξαφανίζεται καὶ τὸ ὀμφαλικὸν κυστίδιον, κατὰ δὲ τὴν δεκάτην καὶ ἑνδεκάτην ἑβδομάδα, ἡ κεφαλὴ γίνεται μᾶλλον ἀνάλογος τῷ λοιπῷ σώματι, διακρινομένων ἤδη σαφῶς τῶν βλεφάρων, τῆς ῥινὸς, τοῦ μετώπου, τῶν χειλέων καὶ τοῦ τραχήλου. Ὁ ὀμ-

φάλιος λῶρος δὲν περιέχει πλέον ἐν ἑαυτῷ μέρος τῶν ἐντέρων, τὰ δ' ἄνω καὶ κάτω ἄκρα τελειοποιοῦνται, διακρινομένης ἤδη καὶ τῆς θέσεως τῆς πυέλου· ἐγκάρσιον πλάτυσμα ἐμφαίνει τὸν μεταξὺ τοῦ δακτυλίου καὶ τῶν γεννητικῶν μορίων γενόμενον διαχωρισμόν, τοὐτέστι τὸ περίναιον, τὸ δὲ ἔμβρυον ἔχει κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν μῆκος μὲν ὅσον τριῶν δακτύλων, βάρος δὲ, μὴ ὑπερβαῖνον τὸ τῶν τεσσάρων δραχμῶν.

Τὸν τέταρτον μῆνα ἡ κεφαλὴ γίνεται ἔτι μᾶλλον ἀνάλογος πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἐμβρύου, ἡ δὲ ἀποστέωσις, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐν νάτης ἤδη ἑβδομάδος ἄρχεται εἰς τὰ ὀστᾶ τοῦ κρανίου, ἀφίνει ὑμενώδη τινὰ διαστήματα ἐλεύθερα· τὸ πρόσωπον δὲν εἶναι ἔτι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένον, οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσὶ κεκλεισμένοι, ἡ γλῶσσα φαίνεται ἐντὸς τοῦ στόματος, καὶ μεταξὺ τῶν κώλων καὶ τοῦ σώματος ὑπάρχει ἤδη μείζων ἀναλογία. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον διακρίνεται τὸ γένος, ὥστε εἰ μὲν τὸ ἔμβρυον ἦ ἄῤῥεν, φαίνεται τὸ ὄσχεον καὶ ἡ κατ' αὐτὸ ῥαφὴ, δὲν ἐμπεριέχονται ὅμως ἐν αὐτῷ εἰσέτι οἱ ὄρχεις· εἰ δὲ θῆλυ, ἡ κλειτορὶς, οὖσα ἤδη ἐλάσσων ἢ πρότερον.

Τὸν πέμπτον μῆνα ἡ κεφαλὴ ἰσοῦται τῷ τετάρτῳ τοῦ ὅλου σώματος, καὶ κεῖται πρὸς τὰ κάτω, ὡς τὸ βαρύτερον μέρος αὐτοῦ. Ἡ μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος ἀναλογία ὑπάρχει ἤδη μείζων, εἰς τὸ δέρμα προφαίνονται μικραὶ καὶ λευκαὶ τρίχες, ἡ δὲ μήτηρ ἄρχεται νὰ αἰσθάνηται καθαρῶς τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, οὗ τὸ μὲν μῆκος εἶναι ἤδη ὅσον ἐννέα δακτύλων, τὸ δὲ βάρος ὅσον τριῶν τετάρτων τῆς λίτρας.

Τὸν ἕκτον μῆνα ἡ κεφαλὴ εἶναι σχετικῶς μείζων τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ σώματος, καὶ καλύπτεται ὑπὸ λεπτῶν καὶ λευκῶν τριχῶν· τὰ βλέφαρα εἰσὶ συμπεφυκότα, ἐπὶ δὲ τῶν ἄκρων αὐτῶν καὶ τῶν ὀφρύων ἀναφύονται μικραὶ καὶ λεπταὶ τρίχες αἱ *βλεφαρίδες*. Τὸ σέρνον εἶναι ἐντελῶς ἀπωστεωμένον, τὸ δέρμα φαίνεται ἔχον πτυχάς, τοῦ ὑποκειμένου κυτταρώδους ἱστοῦ οὐδόλως πιμελὴν ἐμπεριέχοντος, καὶ οἱ ὄνυχες ἔχουσιν ἱκανὴν σερ-

ρότητα. Ἐὰν δὲ τυχὸν γεννηθῇ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τὸ ἔμβρυον, ἀναπνέει μὲν καὶ φωνάζει, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας ἀποθνήσκει· ἔχει δὲ μῆκος μὲν ὅσον δεκατεσσάρων δακτύλων, βάρος δὲ ὅσον δύο καὶ ἡμισείας, ἢ τριῶν λιτρῶν.

Τὸν ἕβδομον μῆνα ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ ἐμβρύου προσκτῶνται μείζονα σύστασιν, παχύνονται, γίνονται στρογγύλα καὶ λαμβάνουσι τὴν ἀνήκουσαν ἀναλογίαν· ἡ κεφαλὴ κεῖται ἤδη παρὰ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ὥστε, γιγνομένης διὰ τοῦ κόλπου ἐξετάσεως, εὐκόλως διακρίνεται. Τὰ βλέφαρα ἄρχονται ν' ἀνοίγωσιν, ἐξαφανιζομένου ἤδη καὶ τοῦ μέχρι τοῦδε τὴν τῶν ὀφθαλμῶν κόρην καλύπτοντος ὑμένος, ἡ πιμελὴ γίνεται ἄφθονος, οἱ δ' ὄρχεις κατέρχονται εἰς τὸ ὄσχεον.

Τὸν ὄγδοον μῆνα αὐξάνεται ἐν γένει ὁ ὄγκος τοῦ ἐμβρύου, τὰ δὲ μέλη αὐτοῦ γίνονται στερρότερα· τὰ βλέφαρα εἰσὶν ἐντελῶς ἠνεῳγμένα, ἐὰν δὲ ἀμφότεροι οἱ ὄρχεις μὴ ὦσιν εἰσέτι καταβιβασμένοι εἰς τὸ ὄσχεον, ὁ ἀριστερὸς ὅμως εὑρίσκεται συνήθως ἐν αὐτῷ.

Τὸν ἔννατον μῆνα τὸ ἔμβρυον ὑπάρχει ἐντελῶς ἀνεπτυγμένον, καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ ἔχουσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἀναλογίαν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα ἐξάγεται, ὅτι πρὸ τῆς τρίτης ἑβδομάδος τὸ ᾠὸν οὐδὲν ἴχνος ἐμβρύου ἐμφαίνει, τὸ δ' ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενον ὑγρὸν εἶναι ῥευστὸν καὶ διαφανές· ὅτι τὴν τρίτην ἑβδομάδα ἄρχεται νὰ διακρίνηται, κατὰ τὸ προσπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ μέρος τοῦ ᾠοῦ, σημεῖόν τι διαφανὲς καὶ πηκτῶδες, ἔχον ἅπαντα τὰ μέρη αὐτοῦ ὁμοιόμορφα, μετὰ δὲ ταῦτα φαίνονται ἐπ' αὐτὸ στίγματά τινα σκοτεινότερα, καὶ σχηματίζονται δύο ἰδιαίτεραι κύστεις ἰσομεγέθεις, διὰ ποδίσκου μετ' ἀλλήλων συνενούμεναι. Τούτων ἡ ἑτέρα προσφύεται διὰ λεπτοῦ ῥάμματος ἐπὶ τοῦ ἀμνίου, καὶ ἐν μέσῳ ταύτης προφαίνεται σχεδὸν συγχρόνως ἐρυθρόν τι σημεῖον, ἐξ οὗ ἐξέρχονται λεπταὶ κιτρινωπαὶ κλωσταί· τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἡ καρδία καὶ τὰ πρώτιστα

αἱμοφόρα ἀγγεῖα. Τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου μηνὸς εἶναι ἀρκούντως ὁρατὴ ἡ κεφαλή, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς δεικνύουσι δύο μέλανα σημεῖα ἱκανῶς μεγάλα, παραβαλλόμενα πρὸς τὸν ὄγκον τῆς κεφαλῆς. Μικραὶ ὀπαὶ ἐμφαίνουσι τὴν θέσιν τῶν ὤτων, τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ στόματος· ἀκολούθως δὲ, πρὸς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου μηνός, γίνεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν πρωτίστων ὀργάνων, καὶ ἔκτοτε μέχρι τέλους τῆς κυήσεως πάντα τὰ μέρη τοῦ ἐμβρύου αὐξάνονται μετὰ μείζονος ἢ ἐλάσσονος ταχύτητος, λαμβάνοντα ἣν καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἔχουσι διάταξιν.

Ἐκ δὲ τῶν ἀφορώντων τὴν τῶν ὀργάνων τῆς ζωῆς ἀνάπτυξιν, σημειωτέα εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα. Πρὸ τοῦ ἕκτου μηνὸς οἱ πνεύμονες εἰσὶ μικρότατοι, ἡ καρδία ὀγκώδης, αἱ δὲ τέσσαρες αὐτῆς κοιλίαι συγχέονται. Τὸ ἦπαρ εἶναι ὑπερμέγεθες, καὶ κατέχει μέγα μέρος τῆς κοιλίας, ἡ χοληδόχος κύστις δὲν πληροῦται χολῆς, ἀλλ' ἐμπεριέχει ἄχρουν τι ὑγρόν, οὗ τινος ἡ γεῦσις οὐδόλως εἶναι πικρά, τὰ δὲ λεπτὰ ἔντερα κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῶν μέρος ἐμπεριέχουσι κιτρινωπήν τινα ὕλην, *μηκώνιον* καλουμένην· οἱ ὄρχεις τοῦ ἄῤῥενος κεῖνται εἰς τὰ πλάγια τῶν ἄνω σπονδύλων τῆς ὀσφύος, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ὠοθῆκαι τοῦ θήλεος. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἑβδόμου μηνὸς οἱ πνεύμονες λαμβάνουσι χρῶμα ἐρυθρόν, ἄρχονται νὰ διακρίνωνται αἱ κοιλότητες τῆς καρδίας, τὸ ἦπαρ διατηρεῖ μὲν τὸ δυσανάλογον τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ἀπομακρύνεται ὅμως ὀλίγον τοῦ ὀμφαλοῦ, ἐν δὲ τῇ χοληδόχῳ κύστει εὑρίσκεται ἤδη χολή, καὶ τὸ μηκώνιον, περισσεῦον, κατέρχεται πρὸς τὰ παχέα ἔντερα· εἰς τὰ θήλεα αἱ ὠοθῆκαι κεῖνται ἐν τῇ πυέλῳ, οἱ δ' ὄρχεις τῶν ἀῤῥένων διευθύνονται πρὸς τοὺς βουβωνικοὺς κρίκους. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ τὸ ἔμβρυον εἶναι βιώσιμον, ἐὰν τυχὸν γεννηθῇ, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τελειοποιεῖται ἐπὶ μᾶλλον τὸν ὄγδοον μῆνα.

Α'. Περὶ τῆς ὡριμότητος τοῦ ἐμβρύου.

Τὸ γεννηθὲν ἔμβρυον περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐννάτου μηνός, ἀφοῦ

δηλ. ἀπέκτησε τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ ὡριμότητα, καλεῖται *ὥριμον*· *ἄωρον* δὲ τὸ πρὸ τῆς ῥηθείσης ἐποχῆς γεννηθέν, τοὐτέστι τὸ μὴ ἀναπτυχθὲν ἐντελῶς ἐν τῇ μήτρᾳ. Διακρίνεται δὲ τὸ ὥριμον ἔμβρυον τοῦ ἀώρου ἐκ τῶν ἑπομένων σημείων. ά.) Τὸ ὥριμον ἔμβρυον, τὸ ἐν τῷ δέοντι δηλ. χρόνῳ τεχθέν, ἔχει συνήθως μῆκος μὲν ὅσον δεκαοκτὼ ἢ δκαεννέα δακτύλων, βάρος δὲ ὅσον ἓξ ἢ ἑπτὰ λιτρῶν· β΄.) Ἅπαντα τὰ μόρια αὐτοῦ ἔχουσι τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα, τὸ δὲ σῶμα καλύπτεται κατὰ μέγα μέρος ὑπό τινος χρίσματος λευκοῦ, πιμελώδους καὶ γλίσχρου, ὅπερ καλεῖται *σμῆγμα*. γ΄.) Οἱ ὄνυχες ἔχουσι σκληρότητα κερατώδη, ὑπερέχουσι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν τῶν ποδῶν. δ΄.) Ἡ κεφαλὴ ἔχει ἀνάλογον μέγεθος καὶ στερρότητα καὶ καλύπτεται ὑπὸ τριχῶν καὶ οὐχὶ ὑπὸ λάχνης. έ.) Τὰ ὦτα εἰσὶ χονδρώδη, τὸ ὄσχεον ἐῤῥυτιδωμένον καὶ οὐχὶ πολὺ ἐρυθρόν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ εὑρίσκονται ἐν αὐτῷ οἱ ὄρχεις. ς΄.) Οἱ μαστοὶ εἰσὶν ἀρκούντως ἐξωγκωμένοι καὶ ἐμπεριέχουσιν εἰς ἀμφότερα τὰ γένη γαλακτῶδές τι ὑγρόν. ζ΄.) Τὸ ἐν τῷ δέοντι χρόνῳ τεχθὲν ἔμβρυον φωνάζει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγάλως, ἅμα ἐξελθὸν τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς, οὐρεῖ καὶ ἀποπατεῖ εὐθύς, τιθέμενον δ᾽ εἰς τὸν μαστόν, λαμβάνει αὐτὸν μετὰ μεγάλης προθυμίας.

Τὸ ἄωρον ἔμβρυον, τοὐτέστι τὸ γεννηθὲν τὴν εἰκοστὴν ἕκτην ἢ εἰκοστὴν ὀγδόην ἑβδομάδα, ἔχει ὄγκον καὶ βάρος ἐλάσσονα τοῦ συνήθους. Ἡ κεφαλὴ φαίνεται πολὺ μείζων τοῦ ἐπιλοίπου σώματος, τὰ ὀστᾶ στεροῦνται τῆς ἀνηκούσης στερρότητος, αἱ δὲ τρίχες τῆς κεφαλῆς εἰσὶ λεπταὶ καὶ λευκαί· τὰ ἄκρα αὐτοῦ εἰσὶν ἰσχνά, ἀσθενῆ καὶ μεμαραμένα, οὕτως εἰπεῖν, τὸ δὲ δέρμα λίαν ἐρυθρόν, ὑπὸ χνοῦ κεκαλυμμένον, καὶ μὴ ὁμαλῶς κατὰ πάντα τὰ τοῦ σώματος μέρη τεταμένον, ἀλλ᾽ ἔχον ῥυτίδας πολλὰς καὶ μάλιστα κατὰ τὸ πρόσωπον, ὅπερ εἶναι σχεδὸν παραπλήσιον προσώπῳ γραίας. Τὰ ὦτα εἰ-

σὶν ὑμενώδη καὶ οὐχὶ χονδρώδη, ὡς τὰ τοῦ ὡρίμου ἐμβρύου, οἱ δ' ὄνυχες ἁπαλοί, σχεδὸν ὑμενώδεις, καὶ βραχύτεροι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων καὶ οἱ ὄρχεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὑρίσκονται ἐν τῷ ὀσχέῳ. Τὸ τοιοῦτον βρέφος δὲν φωνάζει, ἀλλὰ κλαυθμυρίζει, δὲν λαμβάνει μετὰ μεγάλης προθυμίας τὸν μαστόν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ κοιμᾶται, καὶ διαμένει ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει, ἕως ἂν παρέλθωσιν αἱ πρὸς ἐντελῆ ὡριμότητα αὐτοῦ ἀπαιτούμεναι ἡμέραι.

Β'. Περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν διαμέτρων αὐτῆς.

Πρὸς ἀκριβῆ κατάληψιν τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ τοκετοῦ, τοὐτέστι τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διέρχεται τὸ ἔμβρυον διὰ τῶν γεννητικῶν ὁδῶν, ἀπαιτεῖται οὐ μόνον νὰ γινώσκῃ ἀκριβῶς ὁ μαιευτὴρ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν εὐρυχωρίαν τῶν μορίων, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ τὴν κατασκευὴν καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, παραβαλλόμενον πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν μορίων τούτων. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ὡρίμου ἐμβρύου, συγκρινομένη πρὸς τὸ ἐπίλοιπον σῶμα, εἶναι τὸ ὀγκωδέστερον αὐτοῦ μέρος, ἐπομένως ἔχει χρείαν ὅσον ἔνεστι μείζονος εὐρυχωρίας τῶν γεννητικῶν μορίων ἐν τῇ ἐξόδῳ τούτου· ὅθεν, ἐὰν ἡ ὁδός, δι' ἧς μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ ἔμβρυον, ἢ στενωτέρα τοῦ συνήθους, ἢ ἡ κεφαλὴ τούτου μείζων τῆς κατὰ φύσιν, ὁ τοκετὸς γίνεται μᾶλλον ἢ ἧττον δύσκολος, ἐνίοτε μάλιστα εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποπερατωθῇ φυσικῶς.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου σύγκειται ἐξ ἐννέα ὀστῶν, τοὐτέστιν ἐκ τῶν δύο μετωπικῶν, τῶν δύο βρεγματικῶν, τοῦ κατ' ἰνίον, τῶν δύο κροταφικῶν, τοῦ σφηνοειδοῦς καὶ τοῦ ἠθμοειδοῦς. Αἱ πλευραὶ καὶ αἱ γωνίαι, δι' ὧν συνενοῦνται ἀλλήλοις τὰ ὀστᾶ ταῦτα, δὲν συνδέονται ἀκινήτως ὡς εἰς τοὺς ἐνήλικας, ἀλλ' εὑρίσκονται ἐν μέσῳ αὐτῶν διαστήματα ὑμενώδη, ἅτινα μεταξὺ μὲν τῶν πλευρῶν εἰσὶ στενὰ καὶ καλοῦνται *ῥαφαί*, εἰς δὲ τὰ μέρη, καθ' ἃ συνεγοῦνται ἢ διασταυροῦνται αἱ ῥαφαί, εἰσὶ

μείζονα καὶ καλοῦνται *πηγαί*. Αἱ ῥαφαὶ εἰσὶ τέσσαρες· ά.) ἡ *μετωπιαία*, ἡ μεταξὺ δηλ. τῶν δύο ὀστῶν, ἐξ ὧν σύγκειται κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν τὸ μετωπικὸν ὀστοῦν. β'.) ἡ *στεφανιαία*, ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὀστῶν τοῦ μετώπου καὶ τῶν δύο βρεγματικῶν· γ'.) ἡ *ὀβελιαία* ἢ *ἐπιζευγνύουσα*, ἡ μεταξὺ τῶν δύο βρεγματικῶν ὀστῶν· δ'.) ἡ *λαμβδοειδής*, ἡ μεταξὺ τοῦ ἰνίου καὶ τῶν βρεγματικῶν ὀστῶν· καὶ έ.) ἡ *λεπιδοειδής*, ἡ μεταξὺ τῶν κροταφικῶν καὶ τῶν βρεγματικῶν ὀστῶν. Αἱ δὲ πηγαὶ εἰσὶ δύο· ά.) ἡ *μεγάλη* ἢ *πρόσθιος*, σχηματιζομένη ἐκ τῆς διασταυρώσεως τῆς στεφανιαίας ῥαφῆς μετὰ τῆς ὀβελιαίας καὶ μετωπικῆς, καὶ περατουμένη ὑπὸ τῶν προσθίων καὶ ἀνωτέρων γωνιῶν τῶν βρεγματικῶν καὶ τῶν μετωπικῶν ὀς-ῶν· καὶ β'.) ἡ *μικρὰ* ἢ *ὀπίσθιος*, σχηματιζομένη ἐκ τῆς ἑνώσεως τῆς ὀβελιαίας καὶ τῆς λαμβδοειδοῦς ῥαφῆς, καὶ περατουμένη ἀπὸ τῶν ὀπισθίων καὶ ἄνω γωνιῶν τῶν βρεγματικῶν ὀστῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γωνίας τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ· ἡ πρόσθιος πηγὴ καλεῖται προσέτι καὶ *τετράγωνος*, ἡ δ' ὀπίσθιος *τρίγωνος*.

Τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου εἰσὶν οὕτω διατεταγμένα, ὥστε νὰ συνωθῶνται εὐκόλως τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου· μεταβαλλομένου δ' ἐκ τούτου τοῦ σχήματος τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς, γίνεται εὔκολος συνήθως ὁ τοκετός, ὅστις ἄνευ τούτου εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποπερατωθῇ φυσικῶς εἰς πολλὰς περιστάσεις.

Πρὸς γνῶσιν δὲ καὶ προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς, παραδέχονται τὰς ἀκολούθους τέσσαρας διαμέτρους.

ά. Τὴν *εὐθεῖαν* ἢ *μεγάλην διάμετρον*, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς ῥινός, καὶ τελευτῶσαν εἰς τὸ μέρος τοῦ ἰνίου, τὸ μᾶλλον πρὸς τὰ ἔξω ἐξέχον, τοὐτέστι τὸν ἰνικὸν ὄγκον· ταύτης τὸ μῆκος εἶναι ὅσον τεσσάρων δακτύλων καὶ ἡμίσεως.

β'. Τὴν *ἐγκάρσιον* διάμετρον, διευθυνομένην ἀπὸ τοῦ ὄγκου τοῦ ἑνὸς βρεγματικοῦ ὀστοῦ πρὸς τὸν τοῦ ἑτέρου, καὶ οὖσαν συνήθως ὅσον τριῶν δακτύλων καὶ ἡμίσεως.

γ'. Τὴν *κατὰ κάθετον* διάμετρον, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ὀβελιαίας ῥαφῆς καὶ λήγουσαν εἰς τὸ μέγα τρῆμα· ἔχει δὲ καὶ αὕτη μέγεθος ὅσον τριῶν δακτύλων καὶ ἡμίσεως.

δ'. Τὴν *λοξὴν* ἢ *διαγώνιον* διάμετρον, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ πώγωνος καὶ λήγουσαν εἰς τὴν ὀπίσθιον πηγήν· εἶναι δὲ συνήθως ὅσον πέντε δακτύλων καὶ δύο ἕως τεσσάρων γραμμῶν.

Ἡ περίμετρος τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς εἶναι συνήθως ὅσον δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε δακτύλων. Κατὰ τὸν Ἰωσὴφ Κλάρκιον ἡ κεφαλὴ τῶν ἀῤῥένων εἶναι ἀπὸ ἑνὸς εἰκοστοῦ μέχρι ἑνὸς δεκάτου μείζων τῆς τῶν θηλέων· ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὤμων ἀπόστασις εἶναι ὅσον τεσσάρων δακτύλων καὶ ἡμίσεως, ἡ δὲ τῶν λαγόνων, ὅσον τεσσάρων μόνον. Γραμμή δέ τις, φερομένη κατὰ μῆκος τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν πτερνῶν, καλεῖται *ἡ τοῦ μήκους διάμετρος*, ἢ ὁ *ἄξων* τοῦ ἐμβρύου.

Τὸ ἔμβρυον ἐντὸς τῆς μήτρας κεῖται τὸν πλεῖστον τῆς κυήσεως χρόνον, ἔχον τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, τουτέστι πρὸς τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἀπευθυσμένην, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ τοκετοῦ τὸ σχῆμα τοῦ ἐμβρύου ἔχει ὡς ἕπεται. Ἡ ὀπίσθιος αὐτοῦ ἐπιφάνεια, τουτέστι τὸ ἰνίον, ὁ αὐχὴν καὶ ἡ ῥάχις εὑρίσκονται πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ πρόσω· πολλάκις ὅμως παρατηρεῖται καὶ τὸ τούτου ἀντίθετον, ἡ ὀπίσθιος δηλ. τοῦ ἐμβρύου ἐπιφάνεια εἶναι πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυσμένη. Ἵνα κατέχῃ δὲ τὸ ἔμβρυον ὅσον ἔνεστι ὀλιγώτερον χῶρον ἐντὸς τῆς μήτρας, ὁ κορμὸς αὐτοῦ εἶναι συνήθως μικρόν τι πρὸς τὰ πρόσω ἐπικεκλιμένος, αἱ δὲ χεῖρες εὑρίσκονται ἢ ἐσταυρωμέναι ἐπὶ τοῦ θώρακος, ἢ παρατεταμέναι ἑκατέρωθεν τούτου· οἱ μηροὶ εὑρίσκονται συγκεκαμμένοι πρὸς τὴν κοιλίαν, οἱ δὲ πόδες συνεσταυρωμένοι ἐπ' ἀλλήλους· ἑπομένως τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔχει ὁ κορμὸς τοῦ ἐμβρύου ἐν τῇ μήτρᾳ, εἶναι μᾶλλον ὠοειδές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν ἐν τῇ κυήσει γινομένων μεταβολῶν.

Α'. Περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς μήτρας καὶ τῶν λοιπῶν γεννητικῶν μορίων.

Διὰ τῆς ζωτικῆς σχέσεως καὶ τῆς ἀλληλενεργείας, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ μήτρα ἐν τῇ κυήσει μετὰ τοῦ ἐμβρύου, συμβαίνουσιν εἰς αὐτὴν πολυειδεῖς μεταβολαί, ὧν ἕνεκα ἀποκαθίσταται ἱκανὴ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο ἤδη λόγος.

Ἅμα διὰ τῆς σάλπιγγος κατέλθῃ τὸ ὠὸν εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας, προσφύεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ἐπιφάνειαν· κατὰ λόγον δὲ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ αὐξάνει καὶ ἡ μήτρα, συγχρόνως ὅμως λαμβάνει αὕτη καὶ ἑτέρου εἴδους ἀνάπτυξιν, δι' ἧς χορηγεῖ εἰς τὸ ὠὸν οὐ μόνον τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς αὔξησιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ εὐρυχωρίαν. Ἡ αὔξησις τῆς κοιλότητος τῆς μήτρας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὅλου ἐν γένει ὀργάνου ἄρχονται ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς συλλήψεως, καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ γίνωνται μέχρι τοῦ τοκετοῦ· συγχρόνως δὲ γεννῶνται ἐν τῇ μήτρᾳ καὶ μυώδεις τινὲς ἶνες, ἀναγκαῖαι πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν τοῦτο φθάσῃ τὴν ὡριμότητα αὐτοῦ, ἢ καὶ πρὸ ταύτης ἔτι, ὅταν δηλ. συμβῇ ἔκτρωσις, ἢ πρόωρος τοκετός. Ὡς δὲ τὸ ἔμβρυον ἀναπτύσσεται, αὐξάνεται καὶ ὡριμάζει, οὕτω καὶ ἡ μήτρα ἀναπτύσσεται, αὐξάνεται καὶ φθάνει εἰς τὴν ὡριμότητα αὐτῆς, ὑφισταμένην εἰς πρόσκτησιν τῆς πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένης δυνάμεως· γίνονται δ' ἐντεῦθεν φυσικῷ τῷ λόγῳ μεταβολαὶ οὐ μόνον κατὰ τὴν ὑφὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς.

Ἡ οὐσία τῆς μήτρας γίνεται ἀραιοτέρα, ἁπαλωτέρα καὶ ἐρυθροτέρα, τὰ δὲ κατὰ ταύτην ἀγγεῖα ἀναπτύσσονται μεγάλως· ἡ ἀνάπτυξις τῆς μήτρας γίνεται κατ' ἐξοχὴν τοὺς πρώτους

τῆς κυήσεως μῆνας εἰς τὸν πυθμένα αὐτῆς, περὶ τὰ μέσα ἐκτείνεται καὶ εἰς τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους τρεῖς μῆνας προχωρεῖ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ τραχήλου, ὥστε περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως ἡ μήτρα ἐμφαίνει σῶμα ὠοειδές, οὗ τινος τὸ μὲν παχύτερον ἢ ἀμβλύτερον μέρος εἶναι ὁ πυθμήν, τὸ δὲ λεπτότερον ἢ ὀξύτερον, τὸ κατώτερον τμῆμα αὐτῆς. Συγχρόνως ὅμως αὐξάνεται καὶ τὸ βάρος τῆς μήτρας τοσοῦτον, ὥστε, ἐνῷ αὕτη πρὸ τῆς συλλήψεως ἦν τεσσάρων περίπου δραχμῶν βαρεῖα, ἄνευ τοῦ ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχομένου ἐμβρύου, ἤδη ἔχει βάρος ὅσον δύο καὶ ἐπέκεινα λιτρῶν· τὸ μῆκος τῆς μήτρας ὅπερ πρὸ τῆς κυήσεως εἶναι ὅσον δύο καὶ ἡμίσεως δακτύλων, γίνεται περὶ τὰ τέλη ταύτης, ὅσον δώδεκα ἢ δεκατριῶν, τὸ δὲ πλάτος ἀπὸ μὲν τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω ὅσον ἐννέα δακτύλων, κατὰ δὲ τὰ πλάγια, τοὐτέστιν ἐγκαρσίως, ὅσον ὀκτὼ καὶ ἡμίσεως. Εἰς εἰς τὸ τέλος λοιπὸν τῆς κυήσεως, ἡ μήτρα ἔχει ὄγκον δωδεκάκις περίπου μείζονα τοῦ πρὸ τῆς συλλήψεως, καὶ εἶναι ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ παχυτέρα μὲν κατὰ τὸν πυθμένα αὐτῆς, ἧττον δὲ παχεῖα κατὰ τὸ σῶμα, καὶ λεπτοτάτη κατὰ τὸ κατώτερον τμῆμα, ὥστε τὸ περὶ τὸ στόμιον αὐτῆς μέρος εἰς τὰς πρωτοτόκους γίνεται λεπτὸν, ὥσπερ χάρτης, καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ σώματος, πρότερον τρίγωνος οὖσα, κοιλότης προσκτᾶται ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς κυήσεως σχῆμα σφαιροειδές, κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τοῦ τοκετοῦ ἐντελῶς ὠοειδές.

Μεταβολαί τινες προσέτι γίνονται καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἁπαλὰ γεννητικὰ μόρια, δηλ. εἰς τὸν κόλπον καὶ τὸ αἰδοῖον, δι' ὧν ταῦτα προετοιμάζονται εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς μαστούς, προετοιμαζομένους πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν δηλ. πρὸς παρασκευὴν τῆς διὰ τὸ τεχθησόμενον ἀναγκαίας τροφῆς.

Τοὺς πρώτους δύο τῆς κυήσεως μῆνας αἱ ἐκ τῆς συλλήψεως εἰς τὴν μήτραν γινόμεναι μεταβολαὶ εἰσὶν ἔξωθεν ἀνεπαίσθητοι· τὸ σῶμα μόνον τῆς μήτρας αὐξάνεται, γίνεται στρογγύλον καὶ βαρύτερον καὶ βυθίζεται ἐν μέρει εἰς τὴν μι-

κρὰν πύελον, ἐξ οὗ ὁ τράχηλος πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου. Τὸ εἰς τὸν κόλπον προβάλλον μέρος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, ἄρχεται ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως νὰ γίνηται παχύτερον καὶ ἀπαλώτερον, τὸ δὲ ςόμιον ἀπὸ ἐγκαρσίου νὰ γίνηται ςρογγύλον, καὶ νὰ ἐξέχῃ τὸ πρόσθιον χεῖλος, ἀντὶ τοῦ ὀπισθίου· τέλος τὸ στόμιον τῆς μήτρας κλείεται ὑπὸ ὕλης τινὸς πυκνῆς καὶ γλοιώδους καὶ διαμένει ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν διάρκειαν τῆς κυήσεως.

Τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια ἐξογκοῦνται ὀλίγον τι, ὁ δὲ κόλπος γίνεται ἀπαλώτερος, ὑγρότερος καὶ θερμότερος· ἐξογκοῦνται ἐπίσης καὶ οἱ μαστοὶ, ἡ δ' ἐξόγκωσις τούτων αὐξάνεται ἔτι μᾶλλον, προχωρούσης τῆς κυήσεως· αἱ θηλαὶ προεξέχουσιν, ἡ δὲ περὶ τὴν θηλὴν ἄλως ἐκτείνεται περισσότερον.

Τὸν τρίτον μῆνα ἡ μήτρα, ἀναπτυσσομένη ἀδιακόπως, ἐξογκοῦται τοσοῦτον, ὥςε πληροῖ ἤδη ἅπασαν σχεδὸν τὴν κοιλότητα τῆς μικρᾶς πυέλου, ὠθεῖ τὰ ἔντερα πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀπεργάζεται ἔπαρσιν, μᾶλλον ἢ ἧττον προφανῆ, τῆς ὑπογαστρίου χώρας.

Τὸν τέταρτον μῆνα διακρίνεται σαφῶς ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν ἡ μήτρα· ἔσωθεν δ' ἐξετάζοντες εὑρίσκομεν, ὅτι τὸ στόμιον αὐτῆς οὐ μόνον ὑψηλότερον παρὰ τὸ σύνηθες εὑρίσκεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπευθυσμένον· ἡ δὲ κοιλία ἄρχεται ἤδη νὰ ἐξογκοῦται καὶ νὰ φαίνηται μείζων.

Τὸν πέμπτον μῆνα ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας εὑρίσκεται πλησίον τοῦ ὀμφαλοῦ, τὸ στόμιον αὐτῆς ἀνυψοῦται ἐπὶ μᾶλλον, περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς τούτου αἰσθάνεται συνήθως κατὰ πρῶτον ἡ γυνὴ τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου.

Τὸν ἕκτον μῆνα ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας ὑπερβαίνει τὸν ὀμφαλόν, ὁ δὲ τράχηλος αὐτῆς ἄρχεται νὰ παχύνηται καὶ νὰ διαστέλληται. Τὸ στόμιον κεῖται ἤδη ὑψηλότερον καὶ εἶναι μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπευθυσμένον, ὁ δὲ κόλπος γίνεται ἀπαλώτερος καὶ μαλακώτερος, καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ῥυτίδες ἀφανίζονται κατὰ μικρόν.

Τὸν ἕβδομον μῆνα ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας κατέχει ἅπασαν

τὴν ἐπιγάστριον χώραν, ὁ τράχηλος αὐτῆς ὑψοῦται ἔτι μᾶλλον, πρὸς τὰ ὀπίσω φερόμενος οὕτως, ὥστε δυσκόλως φθάνει αὐτὸν ἤδη ὁ δάκτυλος, ὁ ὀμφαλὸς τῆς ἐγκύου ἐξέχει πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἡ κοιλία αὐτῆς γίνεται ὀγκωδεστέρα. Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον δυνάμεθα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ αἰσθανθῶμεν διὰ τοῦ κόλπου τὴν προκειμένην κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου ὄπισθεν τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, φαινομένην ὡς σῶμα σκληρόν, καὶ λίαν εὐκίνητον οὖσαν, ἐὰν δὲ θλίβωμεν διὰ τοῦ δακτύλου μετά τινος βίας πρὸς τὸ ῥηθὲν μέρος τῆς μήτρας, φέρεται μὲν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ πίπτει καὶ αὖθις ταχέως, ἀντικρούουσα τὸν ἀνωθοῦντα δάκτυλον· τοῦτο καλεῖται παρὰ τῶν μαιευτήρων *ἀντίκρουσις* ἢ *ἀντιτυπία* (balotement). Ἐκ τῶν μαστῶν, περὶ τὸ τέλος μάλιστα τοῦ μηνὸς τούτου, ἐκθλίβεται ὑγρόν τι, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑδατῶδες, ἀκολούθως δὲ μετὰ λευκῶν τινων κροκίδων ἀναμεμιγμένον· τοῦτο ἀποῤῥέει πολλάκις καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ καλεῖται *πῦαρ* (colostrum).

Τὸν ὄγδοον μῆνα τῆς κυήσεως ὁ ὄγκος τῆς μήτρας αὐξάνεται ἐπὶ μᾶλλον οὕτως, ὥστε ὁ πυθμὴν ἀφικνεῖται μέχρι τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως· ἡ κοιλία τῆς ἐγκύου εἶναι εἰς ἄκρον τεταμένη, ὁ δ' ὀμφαλὸς ὠθεῖται πρὸς τὰ ἔξω, πᾶσα δ' ὀπωσοῦν βιαία κίνησις τοῦ σώματος εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπίπονος. Ὁ τράχηλος τῆς μήτρας ἐξακολουθεῖ νὰ γίνηται βραχύτερος, ὡς ἀναλισκόμενος πρὸς αὔξησιν τῆς εὐρυχωρίας αὐτῆς, ἧς τὸ στόμιον εἶναι ἤδη ἐντελῶς πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῆς κοιλότητος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἀπευθυσμένον, ὅθεν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ φθάσῃ τις τοῦτο διὰ τοῦ δακτύλου· διὰ δὲ τὴν καθ' ἑκάστην μείζονα γινομένην λέπτυνσιν τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς μήτρας διακρίνομεν εὐκολώτερον τὴν προκειμένην τοῦ ἐμβρύου κεφαλήν, ἧττον εὐκίνητον ὅμως οὖσαν νῦν, ἢ τὸν προηγούμενον μῆνα.

Τὸν δ' ἔνατον μῆνα ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας, καί τοι τοῦ ὄγκου αὐτῆς ἐπὶ μᾶλλον αὐξανομένου, καταβαίνει πάλιν πρὸς τὰ

κάτω καὶ ἐπικλίνεται πρὸς τὰ πρόσω, κείμενος μεταξὺ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τοῦ ἀντικαρδίου, ὅπερ μένει πλέον ἐλεύθερον. Ἡ ἔγκυος αἰσθάνεται ἤδη μεγάλην ἄνεσιν, ὁ ὀμφαλὸς ἐξογκοῦται πρὸς τὰ ἔξω ἐν εἴδει κώνου, καὶ τὰ μόρια τοῦ ἐμβρύου διακρίνονται καὶ ἔξωθεν λίαν σαφῶς, τοῦ δὲ τραχήλου τῆς μήτρας, ἀναλισκομένου, ὡς εἴρηται, τοὺς τελευταίους τῆς κυήσεως μῆνας πρὸς αὔξησιν τῆς εὐρυχωρίας αὐτῆς, οὐδὲν πλέον διακρίνεται. Τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν στόμιον εὑρίσκονται ἤδη τοσοῦτον πλησίον ἀλλήλοις, ὥστε τοῦ σωλῆνος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας οὐδὲ ἴχνος ὑπάρχει.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, περιβαλλομένη, ὡς ὑπὸ ὑμένος τινὸς ἢ καλύμματος, ὑπὸ τοῦ λεπτυνθέντος ἤδη, ὡς εἴρηται, κατωτέρου τμήματος τῆς μήτρας, φαίνεται ὥσπερ ἡμισφαίριον εὐκίνητον, ἐν τῇ κοιλότητι τῆς μικρᾶς πυέλου κείμενον. Πρὸς τὰ ὀπίσω δὲ καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ εὑρίσκεται τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ὥσπερ σφαιρίδιον μικρὸν καὶ λεῖον, ἔχον ἐν τῷ μέσῳ μικρὰν κοιλότητα, τά τε ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια καὶ ὁ κόλπος εἰσὶν ἁπαλά, μαλθακὰ καὶ ὀλίγον τι οἰδηματώδη· κατὰ τὸν τελευταῖον μάλιστα τοῦτον μῆνα διακρίνεται εἰς τὸν κόλπον βλέννα λευκή, ἄοσμος καὶ οὐδεμιᾶς δριμύτητος μέτοχος.

Εἰς τὰς καὶ ἄλλοτε ὅμως τεκούσας ὑπάρχει διαφορά τις κατὰ τὰς εἰρημένας μεταβολάς. Διὰ τὴν μείζονα ἐλαστικότητα ἢ χαλαρότητα τῶν καλυμμάτων τῆς κοιλίας ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας δὲν ἀνυψοῦται τοσοῦτον, ὥσπερ εἰς τὰς πρωτοτόκους, ἀλλ' ἐπικλίνεται μᾶλλον πρὸς τὰ πρόσω, ὁ τράχηλος αὐτῆς δὲν ἐξαλείφεται ἐντελῶς πρὸς τὰ τέλη τῆς κυήσεως, τὰ χείλη τοῦ στομίου γίνονται μὲν ἀπαλώτερα καὶ παχύτερα, διατηροῦσιν ὅμως πάντοτε τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἡ δ' ἐγκάρσιος σχισμὴ αὐτοῦ οὐδέποτε μεταβάλλεται εἰς ἐντελῶς κυκλοειδὲς λακκίδιον· τὸ ἐξωτερικὸν στόμιον τῆς μήτρας μένει ἠνεῳγμένον, κατὰ δὲ τὰς τελευταίας τέσσαρας ἢ πέντε ἑβδομάδας τῆς κυήσεως διανοίγεται καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοσοῦτον, ὥστε εὐκόλως δύ-

ναταί τις δι' αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ τὸ προκείμενον καὶ ὑπὸ μόνων τῶν τοῦ ὠοῦ ὑμένων περικεκαλυμμένον μέρος τοῦ ἐμβρύου. Τὸ κατώτερον μέρος τῆς μήτρας σὺν τῇ ἐν αὐτῷ κειμένῃ κεφαλῇ τοῦ ἐμβρύου δὲν καταβαίνει τοσοῦτον τοὺς τελευταίους τῆς κυήσεως μῆνας εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, ὥςπερ εἰς τὰς πρωτοτόκους, ἡ δὲ κεφαλὴ φαίνεται ἐλαφρά, καὶ κινεῖται μετὰ πλείονος εὐκολίας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἤδη ἐξάγεται, ὅτι ἡ μήτρα περὶ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας αὐξάνεται καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς διαστάσεις, ὅτι ἀπὸ συμπεπιεσμένης γίνεται ὠοειδής, καὶ εἰς μὲν τοὺς δύο πρώτους μῆνας κατέρχεται εἰς τὴν μικρὰν πύελον, καὶ οὕτως ὁ τράχηλος πλησιάζει εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου, περὶ δὲ τοὺς ἑπομένους ἀνυψοῦται, λαμβάνουσα τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου· ὅτι ὁ πυθμὴν αὐτῆς κεῖται ὄπισθεν τῶν προσθίων καλυμμάτων τῆς κοιλίας, ὠθουμένων συνήθως παρ' αὐτῆς τῶν λεπτῶν ἐντέρων πρὸς τὰ πλάγια καὶ ὀπίσω, καὶ ὅτι συχνάκις κλίνεται ὀλίγον τι ἐπὶ θάτερον τῶν πλαγίων μερῶν τῆς κοιλίας καὶ μάλιστα ἐπὶ τὸ δεξιόν, τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι ὁ δεξιὸς ςρογγύλος σύνδεσμος εἶναι παχύτερος καὶ βραχύτερος τοῦ ἀριστεροῦ.

Αἱ μεταβολαὶ αὗται τῆς μήτρας ἀποτελοῦσιν ἄλλας εἰς τὰ μέρη, μεθ' ὧν αὕτη συνέχεται. Ὁ κόλπος δηλ. γίνεται προμηκέστερος, αἱ ὠοθῆκαι, ἐμποδιζόμεναι ὑπὸ τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν αὐτῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνυψωθῶσι μετὰ τοῦ πυθμένος τῆς μήτρας, διὸ ἐφαρμόζονται αὗταί τε καὶ αἱ σάλπιγγες ἐπὶ τῶν πλαγίων αὐτῆς. Οἱ στρογγύλοι σύνδεσμοι ἐκτείνονται καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῶν, μετὰ δὲ ταῦτα παρέχουσιν ἀντίστασίν τινα, τείνοντες νὰ ἀγάγωσι πρὸς τὰ πρόσω τὸν πυθμένα τῆς μήτρας· ἐκ τούτου δ' ἐμποδίζεται ἡ ὑπὸ τῆς ἐγκύου μήτρας πίεσις τῶν κατὰ τὴν κάτω κοιλίαν αἱμοφόρων ἀγγείων.

Καθ' ὅσον ἡ μήτρα αὐξάνεται καὶ ἀναπτύσεται, συμβαί-

νουσιν ἀναγκαίως μεταβολαί τινες καὶ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς· αἱ ἀρτηρίαι δηλ. διαστέλλονται μεγάλως, διαστέλλονται δὲ καὶ αἱ φλέβες οὕτως, ὥστε σχηματίζουσιν εἰς τὸ παρέγχυμα τοῦ ὀργάνου τούτου τοὺς λεγομένους *μητρικοὺς κόλπους*.

Β'. Περὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα ἐν γένει καὶ τὴν ὑγείαν τῶν ἐγκύων γινομένων μεταβολῶν.

Ἅπαντα τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μόρια συνέχονται ἀλλήλοις μᾶλλον ἢ ἧττον δι' ἀγγείων καὶ νεύρων, ἐκ ταύτης δὲ τῆς συνοχῆς πηγάζει ἡ ἀλληλενέργεια ἢ συμπάθεια αὐτῶν οὐ μόνον παρὰ τοῖς ὑγιῶς ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς νοσοῦσιν. Ἐκ τῆς δι' ἀγγείων καὶ νεύρων λοιπὸν σχέσεως, ἣν ἔχει καὶ ἡ μήτρα πρὸς ἅπαντα τὰ τοῦ γυναικείου σώματος μόρια, ἐξηγοῦνται τά τε διάφορα φαινόμενα καὶ αἱ μεταβολαί, αἱ ὑπὸ ταύτης, ἐγκύου οὔσης, προσγινόμεναι εἰς τὸν κόλπον, τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια καὶ ἅπαν ἐν γένει τὸ σῶμα, διὰ τὴν ἐκ τῆς κυήσεως αὐξηθεῖσαν ζωτικὴν αὐτῆς δύναμιν.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ ἁπασῶν τῶν μεταβολῶν τῆς μήτρας, τοῦ κόλπου, τῶν ἐκτὸς γεννητικῶν μορίων καὶ τῶν μαστῶν εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω, ἐνταῦθα ὑπολείπεται μόνον περὶ τῶν εἰς τὸ λοιπὸν ἐν γένει σῶμα τῆς ἐγκύου γυναικός, ἢ εἰς τὴν ὑγείαν ταύτης συμβαινουσῶν, καὶ περὶ τῶν φαινομένων, ὑφ' ὧν αὗται συνοδεύονται. Ταῦτα δ' εἰσίν

ά.) Φαινόμενα, ἐκ τῆς διαταραχθείσης ἁρμονίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν νεύρων πηγάζοντα, τουτέστι μεγάλη εὐαισθησία, μεταβολὴ τοῦ ἤθους, δυσθυμία, ῥοπὴ πρὸς ὀργήν, διάθεσις πρὸς κλαύματα, μελαγχολία, λύπη ἢ ἀσυνήθης εὐθυμία, ῥοπὴ πρὸς σπασμοὺς καὶ λειποθυμίας, αἴσθημα ῥίγους ἢ θερμότητος στιγμιαίας, ἀτονία, ἀδυναμία, δυσδιαθεσία, κτλ.

β'.) Φαινόμενα, ἐκ τῆς διαταράξεως τῆς κυκλοφορίας πηγάζοντα, τουτέστιν ἄτακτος κυκλοφορία τοῦ αἵματος, συμφόρησις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἢ πρὸς τοὺς πνεύμονας, κεφαλαλ-

γία, σκοτοδινία, καρδιωγμός, σφυγμοὶ συνεχεῖς καὶ πλήρεις ἢ διαλείποντες καὶ ἀνώμαλοι, κτλ.

γ΄.) Φαινόμενα ἐκ τῆς διαταράξεως τῆς ἐνεργείας τῶν πεπτικῶν ὀργάνων πηγάζοντα, τοὐτέστι ναυτία, ἔμετος, καὶ μάλιστα τὸ πρωΐ, κίσσα, ἀποστροφὴ βρωμάτων τινῶν ἢ ποτῶν, ὀρέξεις παράλογοι καὶ ἐνίοτε ἐπιθυμία πραγμάτων, προξενούντων συνήθως ἀηδίαν, πτυαλισμός, καρδιαλγία, δυσκοιλιότης ἢ διάῤῥοια.

δ΄.) Φαινόμενα, ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ χρώματος ἢ διαταράξεως τῶν τοῦ δέρματος ἐνεργειῶν πηγάζοντα. Τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος ὑπόκειται ἐν καιρῷ τῆς κυήσεως εἰς πολλὰς μεταβολάς· ἐντεῦθεν γυναῖκές τινες, ὧν τὸ πρόσωπον εἶναι συνήθως ὠχρόν, λαμβάνουσιν ἐν τῇ κυήσει χρῶμα ζωηρὸν καὶ ἀνθηρόν· εἰς τὰς πλείστας ὅμως συμβαίνει τἀνάπαλιν, γίνονται δηλ. ὠχραὶ καὶ πελιδναί, περὶ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν σχηματίζονται κύκλοι κυανοί, καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ δέρματος ὑπάρχουσαι κηλίδες οὐ μόνον αὐξάνονται, ἀλλὰ καὶ χρῶμα μελανώτερον λαμβάνουσιν, ἀναφαίνονται ἐξανθήματα ἐπὶ τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ μετώπου, ἡ δὲ διαπνοὴ λαμβάνει ἐνίοτε ἰδιάζουσαν ὀσμήν.

ε.) Φαινόμενα, ἐκ τῆς διαταράξεως τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως πηγάζοντα. Ἀνωμαλίαι τινὲς συμβαίνουσιν ἐν τῇ κυήσει καὶ εἰς αὐτὰ τὰ οὖρα· ὅθεν ὁτὲ μὲν αὐξάνεται ἡ διάκρισις αὐτῶν, ὁτὲ δ' ἐλαττοῦται, καί ποτε μὲν ἐπέρχεται δυσουρία, ἄλλοτε δὲ ἔπειξις πρὸς συχνὴν οὔρησιν. Σημαντικὰς μάλιστα μεταβολὰς λαμβάνει ἡ τῶν οὔρων ὀσμὴ καὶ τὸ χρῶμα, ἐξ ὧν μόνων γυναῖκές τινες δύνανται νὰ βεβαιωθῶσιν, ὅτι συνέλαβον καὶ εἰσὶν ἔγκυοι.

Ἐν γένει δὲ σημειωτέον, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν ἐγκύων γυναικῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀντίθετος τῆς φυσικῆς αὐτῶν καταστάσεως· ὅθεν αἱ ὀλίγον συνήθως τρώγουσαι καὶ δυσπεψίαν πάσχουσαι, ὡς καὶ αἱ ἐξ ἐδωδῆς βρωμάτων τινῶν ὑπὸ φυσῶν, στρόφων, ἢ καρδιαλγίας ἐνοχλούμεναι, αὗται, ἔγκυοι

οὖσαι, ἔχουσι μεγάλην ὄρεξιν, τρώγουσι πολύ, χωνεύουσιν εὐκόλως, καὶ ὑποφέρουσιν ὅ,τι πρότερον δὲν ὑπέφερον, ἢ συμβαίνει τἀνάπαλιν, εὔχροοι δηλ. καὶ εὔρωστοι γυναῖκες ἀποβάλλουσι συχνάκις τὰς δυνάμεις καὶ τὴν χροιὰν αὐτῶν· καχεκτικαὶ δὲ καὶ νοσώδη τὴν χροιὰν ἔχουσαι, λαμβάνουσιν ὑγιᾶ καὶ ἀνθηράν, καὶ αἱ ἄλλοτε εὔθυμοι καὶ ἱλαραὶ γίνονται μελαγχολικαὶ καὶ ἄθυμοι. Συχνάκις παύονται ἐν τῇ κυήσει πολλαὶ βαρεῖαι νόσοι, ἐπαναλαμβάνουσι δ' αὖθις τὴν πορείαν ἑαυτῶν εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετόν. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολὴ εἶναι πολὺ σπανιωτέρα τῆς ἐπὶ τὰ χείρω, καὶ ὅτι τὰ ῥηθέντα συμπτώματα φθάνουσιν ἐνίοτε εἰς τοσοῦτον, ὥστε αἱ ἔγκυοι ἀποβάλλουσι πᾶσαν εὐχαρίστησιν τῆς ζωῆς. Ἐνίοτε, εἰ καὶ σπανίως, τὰ συμπτώματα ταῦτα γίνονται τοσοῦτον ὀχληρά, ὥστε ἐπαπειλοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῆς ἐγκύου· παρετηρήθη δὲ προσέτι, ὅτι εἰς πολλὰς ἐγκύους ἐξασθενίζονται καὶ αἱ διανοητικαὶ αὐτῶν δυνάμεις καὶ ἰδίως τὸ μνημονικόν. Εἰς τὰ ἤδη εἰρημένα προστίθενται καὶ ἕτερα φαινόμενα, ἐκ τῆς ἐξογκώσεως τῆς μήτρας πηγάζοντα, καὶ ἐπομένως ἐκ τῆς θλίψεως, ἣν αὕτη προξενεῖ ἐπὶ τῶν παρακειμένων ὀργάνων, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν νεύρων καὶ τῶν ἀγγείων, τῶν πρὸς τὰ κάτω ἄκρα διευθυνομένων, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου καὶ τῆς οὐροδόχου κύστεως. Ἡ θλῖψις αὕτη συνήθως ἐπάγει πόνους δυνατούς, οἴδημα τῶν ποδῶν, δυσκοιλιότητα καὶ πρὸς συχνὴν οὔρησιν ἔπειξιν.

Ὡς δὲ αἱ εἰς τὴν μήτραν γινόμεναι μεταβολαὶ ἔχουσιν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν μορίων τοῦ σώματος, οὕτω καὶ αἱ εἰς ταῦτα συμβαίνουσαι, ἔχουσι πολλάκις ἐπιῤῥοὴν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιβλαβῆ, ἐπὶ τῆς μήτρας. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, πῶς ἐπιβλαβεῖς τινες προσβολαί, εἰς μέρη, μακρὰν τῆς μήτρας κείμενα, γινόμεναι, ἢ νοσεραὶ αὐτῶν ἀλλοιώσεις, εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσι καὶ ἐπιβλαβῆ ἐπὶ τῆς μήτρας ἐπενέργειαν. Οὕτω π. χ. μέγας φόβος καὶ δειλία ἐν τῷ τοκετῷ ἐμποδίζουσι

τὰς ὠδῖνας· βίαια δὲ τῆς ψυχῆς πάθη, χρῆσις ἐρεθιστικῶν καὶ πυρωτικῶν οὐσιῶν, δραστήρια καθάρσια κτλ., γίνονται πολλάκις πρόξενα αἱμορραγιῶν, ἐκτρώσεων καὶ διαφόρων νευρικῶν παθήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν σημείων τῆς κυήσεως.

Α'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐντὸς τῆς μήτρας κυήσεως.

Σημεῖα τῆς κυήσεως καλοῦνται αἱ μεταβολαὶ καὶ τὰ φαινόμενα, ἅτινα παρατηροῦνται συνήθως εἰς τὰς ἐγκύους γυναῖκας, καὶ ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν μετὰ μείζονος ἢ ἐλάσσονος πιθανότητος, ὅτι γυνή τις εἶναι ἔγκυος. Διάφορα ὅμως νοσήματα τῶν γυναικῶν δυνατὸν νὰ ἐπαγάγωσι μεταβολὰς καὶ φαινόμενα, τοσαύτην ὁμοιότητα πρὸς τὰ σημεῖα τῆς κυήσεως ἔχοντα, ὥστε πολλάκις γίνεται ἐκ τούτου δυσκολώτατον νὰ ὁρίσῃ τις, ἐὰν ὑπάρχῃ ἢ μὴ κύησις· Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ σημεῖα τῆς κυήσεως εἰσὶ πολυάριθμα, χάριν εὐκολίας, διαιροῦσι ταῦτα εἰς δύο τάξεις· καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ὑπάγονται αἱ μεταβολαὶ καὶ τὰ φαινόμενα, τὰ παρατηρούμενα εἰς τὸ σῶμα ἐν γένει καὶ τὴν ὑγείαν τῶν ἐγκύων γυναικῶν. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, αἱ μεταβολαὶ καὶ τὰ φαινόμενα, τὰ παρατηρούμενα εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια, ὡς καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀμέσως πηγάζοντα.

Καὶ τῶν μὲν εἰς τὴν πρώτην τάξιν ὑπαγομένων σημείων τῆς κυήσεως συνηθέστερα εἰσὶ τὰ ἑπόμενα· φρικιάσεις, καῦσος στιγμιαῖον, ἀδυναμία, ἀτονία τῶν ἄκρων, καὶ μάλιστα τῶν κάτω, ἀηδία, ναυτία, ἔμετος, τὸ πρωῒ κατ' ἐξοχὴν, παράλογοι ἐπιθυμίαι, πτυαλιασμός, ἔπειξις πρὸς συχνὴν οὔρησιν, ὀδονταλγία, σκοτοδινία, ἀλλοίωσις τῆς χροιᾶς τοῦ προσώπου, μεταβολαὶ τῶν διαθέσεων τῆς ψυχῆς, κτλ.

Πάντα ὅμως ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ἀλλαχοῦ μνημονευθέντα συμ-

πτώματα, εἰσὶ σημεῖα τῆς κυήσεως λίαν ἀβέβαια, διότι πάντα ἀνεξαιρέτως δυνατὸν νὰ προέλθωσι καὶ ἐκ διαφόρων νόσων. Ἐνίοτε δ' ἐμφαίνονται τινὰ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰσὶ τοσοῦτον ἀσήμαντα, ὥστε διαφεύγουσιν εὐκόλως τὴν προσοχὴν τῶν ἐγκύων, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐλλείπουσιν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἄρα τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ σύλληψις, ὡς οὐδ' ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῶν νὰ ἐπικυρώσωμεν τοὐναντίον. Τὰ σημεῖα ὅμως ταῦτα εἰσὶν ἰδίως ἄξια τῆς προσοχῆς ἡμῶν, ὅταν ἐμφαίνωνται εἰς γυναῖκας, αἵτινες ἦσαν πρότερον ἐντελῶς ὑγιεῖς, καὶ ἐφ' ὧν δὲν ἐπενήργησαν αἰτίαι, ἱκαναὶ νὰ παραγάγωσιν αὐτά· λαμβάνουσι δὲ μείζονα πιθανότητα, συνυπαρχόντων καί τινων τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας, καὶ ἐμφαίνονται συχνότερον καὶ σαφέστερον εἰς τὰς πρωτοκύμονας, ἰσχυρότερα μὲν καὶ περισσότερα κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας τῆς κυήσεως, ἀσθενέστερα δὲ καὶ ὀλιγώτερα περὶ τὰ μέσα αὐτῆς, καὶ περὶ τὸν πέμπτον μῆνα παύονται σχεδὸν ἐντελῶς.

Τὰ δὲ τῆς δευτέρας κατηγορίας εἰσὶ τὰ ἑπόμενα·

ά.) *Ἡ παῦσις τῶν καταμηνίων.* Τοῦτο εἶναι οὐσιῶδες μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ βέβαιον σημεῖον τῆς κυήσεως, διότι ἡ παῦσις τῶν καταμηνίων δυνατὸν νὰ προέλθῃ καὶ ἐξ ἄλλων διαφόρων αἰτίων· ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ ἔμμηνος κάθαρσις ἐξακολουθεῖ ἐνίοτε τακτικῶς καὶ ἐν τῇ κυήσει, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς ἢ τέσσαρας αὐτῆς μῆνας, εἴς τινας δὲ σπανίας περιςάσεις καὶ μέχρι τοῦ τοκετοῦ· ἀναφέρονται προσέτι καὶ παραδείγματα γυναικῶν, αἵτινες ἔτεκον πολλάκις χωρὶς ποτὲ νὰ καθαρισθῶσιν.

β'.) *Αἱ εἰς τοὺς μαστοὺς γινόμεναι μεταβολαὶ καὶ ἡ διάκρισις γαλακτώδους ὑγροῦ.* Εἰ καὶ ἡ ἐξόγκωσις τῶν μαστῶν καὶ αἱ λοιπαὶ μεταβολαί, αἱ κατ' αὐτοὺς γινόμεναι, ἀνήκουσιν εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς κυήσεως, δυνατὸν ὅμως αὗται νὰ προέλθωσι καὶ ἐκ νοσερᾶς τινος καταστάσεως τῶν τε γεννητικῶν ὀργάνων καὶ αὐτῶν τῶν μαστῶν.

γ'.) *Ἡ ἔπαρσις τοῦ ὑπογαστρίου, ἡ ἐξόγκωσις τῆς κοιλίας καὶ αἱ διάφοροι τοῦ ὀμφαλοῦ μεταβολαί.* Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δυνατὸν νὰ προέλθωσι καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων αἰτίων.

δ'.) *Αἱ μεταβολαί, αἱ γινόμεναι κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ σχῆμα τῆς μήτρας, ἰδίως δὲ αἱ κατὰ τὸν τράχηλον αὐτῆς, ὡς καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ κόλπου καὶ τῶν ἐκτὸς γεννητικῶν μορίων.* Εἰσὶ μὲν ταῦτα σημεῖα, πολλοῦ λόγου ἄξια καὶ τῶν εἰρημένων ἐπισημότερα, ἀλλὰ δυνατὸν νὰ προέλθωσιν, ὡς καὶ ἐκεῖνα, ἐκ διαφόρων νοσημάτων τῆς μήτρας, τῶν ὠοθηκῶν, καὶ τῶν λοιπῶν τῇ μήτρᾳ παρακειμένων μορίων.

ε.) *Οἴδημα τῶν κάτω ἄκρων καὶ τοῦ αἰδοίου, αἴσθησις βάρους καὶ ἀτονίας τῶν σκελῶν.* Ταῦτα, εἰ καὶ συμβαίνουσι συνήθως ἐν τῇ κυήσει, πολλάκις ὅμως προέρχονται καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων αἰτίων.

ς'.) *Τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου.* Αἱ ἔγκυοι γυναῖκες αἰσθάνονται συνήθως τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου περὶ τὰ μέσα τῆς κυήσεως· εἰσὶ δὲ ταῦτα τόσῳ σαφέστερα, ὅσῳ μᾶλλον προκεχωρημένη εἶναι καὶ ἡ κύησις. Ἡ ὁμολογία γυναικός, διαβεβαιούσης, ὅτι αἰσθάνεται τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς σημεῖον βέβαιον τῆς κυήσεως, διότι εὐκόλως δύναται αὕτη ν' ἀπατηθῇ, ἐὰν μάλιστα δὲν ἐτεκνοποίησε καὶ ἄλλοτε, ἢ ἐὰν ἔκτοτε παρῆλθε πολὺς καιρός. Εὐκόλως ἀπατῶνται καὶ ὑπολαμβάνουσιν ὡς σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου σπασμωδικάς τινας κινήσεις τῶν ἐντέρων ἢ τῆς μήτρας, ὅσαι τῶν γυναικῶν οὐδέποτε συνέλαβον καὶ ἐπιθυμοῦσι μεγάλως ἵνα γένωνται μητέρες· πλὴν τότε μόνον θεωροῦνται τὰ τοιαῦτα ὡς σημεῖον βέβαιον τῆς κυήσεως, ὅταν δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν αὐτὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοί, πρὸς ὃ ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή, διότι πολλάκις ἠπατήθησαν καὶ οἱ δοκιμώτατοι καὶ πολυχρόνιον πεῖραν ἔχοντες μαιευτῆρες.

ζ'.) *Ἡ διὰ τῆς ψηλαφήσεως ἀνακάλυψις τοῦ προκειμένου μέρους τοῦ ἐμβρύου.* Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας δυ-

νάμεθα διὰ τῆς διὰ τοῦ κόλπου γενομένης ψηλαφήσεως νὰ διακρίνωμεν τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου. Εἶναι δὲ τοῦτο ἔτι εὐκολώτερον εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, εἰς ἃς τὸ στόμιον τῆς μήτρας εὑρίσκεται συνήθως ἠνεῳγμένον τέσσαρας περίπου ἑβδομάδας πρὸ τοῦ τοκετοῦ.

ή.) *Ἡ διὰ τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἀκροάσεως ἀνακάλυψις τῶν σφυγμῶν τῆς καρδίας τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ ψόφου τοῦ ὑστέρου.* Κατὰ τὸν Κεργαραδίκον (Kergaradec) ἐὰν προσβάλωμεν τὸ οὖς, ἢ γυμνὸν ἐπὶ τῆς γαστρὸς γυναικός, περὶ τὰ μέσα τῆς κυήσεως εὑρισκομένης, ἢ ἀκροασθῶμεν διὰ τοῦ στηθοσκοπίου, διακρίνομεν δύο ψόφους, ὧν ὁ μὲν εἶναι ἁπλῆ πλῆξις μετὰ φυσήματος καὶ καλεῖται ὁ *τοῦ ὑστέρου ψόφος*, ὁ δὲ διπλῆ τῆς τοῦ ἐμβρύου καρδίας. Ὁ πρῶτος ψόφος ἀντιστοιχεῖ, κατὰ τὸν μνησθέντα συγγραφέα, εἰς τὴν πρόσφυσιν τοῦ ὑστέρου, προέρχεται ἐκ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος διὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἀγγείων, καὶ ἀκούεται σαφέστερον πρὸς τὰ πλάγια μέρη τῆς μήτρας, ἡ δὲ διπλῆ πλῆξις προέρχεται ἀναντιῤῥήτως ἐκ τῶν σφυγμῶν τῆς καρδίας τοῦ ἐμβρύου. Ὁ Βουϊλλῶδος παρετήρησεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν σφυγμῶν εἶναι εἰς ἀντίστροφον λόγον τῆς ἡλικίας, καὶ εἶδε νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. Ὁ Δυβουᾶς ὅμως λέγει, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν σφυγμῶν τοῦ ἐμβρύου κεῖται συνήθως μεταξὺ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἑξήκοντα, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐπιῤῥοήν τινα ἡ ἡλικία. Ὁ διπλοῦς ψόφος τῶν σφυγμῶν εἶναι σημεῖον πολλοῦ λόγου ἄξιον εἰς τὴν Μαιευτικήν· διότι, ὁσάκις ἀκούεται, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ κύησις εἶναι ἀληθής, καὶ ὅτι τὸ ἔμβρυον ζῇ. Ὁσάκις δὲ τὸ ὕστερον εἶναι προσπεφυκὸς τοῖς ὄπισθεν τῆς μήτρας, δὲν ἀκούεται ὁ τοῦ ὑστέρου ψόφος.

Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε εἰρημένων ἄρα ἐξάγεται, ὅτι τὰ σημεῖα, δι' ὧν διαγινώσκεται βεβαίως ἡ κύησις, δὲν ὑπάρχουσι κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας μῆνας· ἡ δὲ διάκρισις τῆς κυήσεως ἀπὸ νόσων, ὧν τὰ φαινόμενα καὶ συμπτώματα ἔχου-

σιν ἐνίοτε μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὰ μαρτυροῦντα ταύτην, εἶναι συνήθως πολὺ δύσκολος.

Ὡς ἰδιαίτερα σημεῖα τῆς πολλαπλῆς ἢ συνθέτου κυήσεως ἀναφέρουσι τὰ ἑπόμενα.

ά.) Τὴν ταχυτέραν καὶ μείζονα ἀνάπτυξιν τῆς κοιλίας, καὶ μάλιστα πρὸς τὰ πλάγια αὐτῆς.

β΄.) Αὔλακά τινα, διευθυνομένην κατὰ μῆκος, ἢ ἐγκαρσίως τῆς κοιλίας, δι' ἧς αὕτη διαιρεῖται, ὡς εἰπεῖν, εἰς δύο λόφους.

γ΄.) Αἴσθησιν τῶν σκιρτημάτων τοῦ ἐμβρύου κατ' ἀμφότερα τὰ πλάγια τῆς κοιλίας.

δ΄.) Αὔξησιν τῶν συνήθων συμπτωμάτων τῆς κυήσεως.

έ.) Θέσιν ὑψηλοτέραν τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς μήτρας, καὶ

ς΄.) Πρόωρον ἔναρξιν τοῦ τοκετοῦ.

Πάντα ὅμως ταῦτα τὰ σημεῖα εἰσὶν ἀπατηλά, ὡς δυνατὸν νὰ προέλθωσιν ἐκ διαφόρων αἰτίων, π. χ. ἐκ μεγάλης ποσότητος ἐναμνίου ὑγροῦ, ἐξ ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, ἔκ τινος παρὰ φύσιν θέσεως τῆς μήτρας, ἐξ ἀσκίτου κτλ. Καὶ ἐνίοτε μὲν ἀπαντῶνται τὰ σημεῖα ταῦτα, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχει ἁπλῆ κύησις, δηλ. ἓν μόνον ἔμβρυον· ἄλλοτε δὲ οὐδὲν τούτων ὑπάρχει, καὶ ὅμως γεννῶνται δίδυμα. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον σημεῖα βέβαια οὔτε τῆς τῶν τριδύμων, οὔτε τῆς τῶν τετραδύμων κυήσεως ὑπάρχουσιν. Κατὰ τὸν Λαιννέκιον ἡ ἀκρόασις δυνατὸν νὰ διευκρινήσῃ τὰ μέγιστα τὴν τῆς πολλαπλῆς κυήσεως διάγνωσιν.

Β΄. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐκτὸς τῆς μήτρας κυήσεως.

Ὅταν τὸ ζωογονηθὲν ὠάριον, παρεμποδισθὲν ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας, μὴ κατέλθῃ εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας, διαμένει ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ, ἢ ἀναπτύσσεται μέχρι τῆς τελείας αὐτοῦ ὡριμότητος, ἢ φθείρεται πρὸ ταύτης. Τὰ δὲ μέρη, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον ἀναπτύσσεται, ὅταν μὴ κατέλθῃ τὸ ὠάριον εἰς τὴν μήτραν, εἰσὶ τὸ κοῖλον

τοῦ περιτοναίου, αἱ ὠοθῆκαι, αἱ σάλπιγγες, καὶ ὁ μεταξὺ τῶν χιτώνων τῆς μήτρας χῶρος, καθ' ὃ μέρος ἐκφύονται αἱ σάλπιγγες.

Τὰ σημεῖα τῆς ἐκτὸς τῆς μήτρας ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου εἰσὶν ἐν γένει ἐνοχλήσεις ἐπισημότεραι, ἐξόγκωσις μείζων τῆς κοιλίας καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων αὐτῆς, πρὸς ὃ ἡ ἔγκυος αἰσθάνεται ἰδίως πίεσιν καὶ βάρος. Ὅταν τὸ ἔμβρυον εὑρίσκηται εἰς τὰς σάλπιγγας ἢ τὰς ὠοθήκας, ἡ γυνὴ κατακλίνεται πρὸς μόνον τὸ πλάγιον ἐκεῖνο, εἰς ὃ ὑπάρχει τὸ ἔμβρυον. Ἐνίοτε, κατὰ μείζονα ἢ ἐλάσσονα χρόνου διαστήματα, ἐπέρχονται καὶ πόνοι ἰσχυροὶ κατὰ τὸ ὑπογάστριον, ὁμοιάζοντες ποτὲ μὲν πρὸς ῥευματισμόν, ποτὲ δὲ πρὸς ὠδῖνας, ἐκ τοῦ κόλπου ἐξέρχεται βλέννα αἱματόφυρτος, ῥῖγος δὲ καὶ καῦσος ἐπανέρχονται ἀλληλοδιαδόχως. Αἱ κατὰ τὸν τράχηλον καὶ τὸ στόμιον τῆς μήτρας γινόμεναι ἐν τῇ κατὰ φύσιν κυήσει μεταβολαί, γίνονται καὶ ἐνταῦθα, ἀλλὰ μόνον τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας, εἰς δὲ τοὺς ἑπομένους ὁ τράχηλος δὲν σμικρύνεται, εἶναι ἀπαλώτερος τοῦ συνήθους, τὸ δὲ στόμιον μᾶλλον ἢ ἧττον ἠνεῳγμένον· ὡσαύτως καὶ αἱ κατὰ τοὺς μαστοὺς γινόμεναι μεταβολαὶ ἢ γίνονται ἐν μέρει μόνον, ἢ οὐδόλως. Προϊούσης δὲ τῆς κυήσεως, τὰ τοῦ ἐμβρύου μέλη διακρίνονται εὐκολώτερον καὶ σαφέστερον ὑπὸ τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας, καὶ ἡ ἔγκυος οὐ μόνον αἰσθάνεται ζωηρότερον τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ καὶ ὀχληρότερα καὶ ἀλγεινότερα ταῦτα γίνονται· παρετηρήθη μάλιστα, ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως, καθ' ἣν ἐποχὴν δηλ. ἔμελλε νὰ συμβῇ ὁ τοκετός, τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου ἦσαν πολὺ ὁρμητικὰ καὶ ἀφόρητα σχεδὸν εἰς τὴν ἔγκυον.

Τὰ δὲ τῇ τοιαύτῃ κυήσει παρεπόμενα ἔχουσιν ὡς ἐφεξῆς·

ά.) Περὶ τὸν δεύτερον, τρίτον ἢ τέταρτον μῆνα, ἐνίοτε δὲ καὶ ὀψιαίτερον, διαῤῥήγνυται ὁ θύλαξ, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ ἔμβρυον, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡ σάλπιγξ, διότι ἐν ταύτῃ συνηθέστε-

ρον ἀναπτύσσεται τὸ ἐκτὸς τῆς μήτρας κυοφορούμενον ἔμβρυον, ἡ δ' ἔγκυος ἀποθνήσκει αἴφνης δι' αἱμορραγίαν, ἢ διὰ τὰ προερχόμενα ἐκ παρεκχύσεως αἵματος εἰς τὸ κοῖλον τοῦ περιτοναίου ἀποτελέσματα, τοὐτέστι φλεγμονῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἀφθόνου ἐμπυήσεως.

β'.) Ἐνίοτε τὸ ἔμβρυον, ἀποθνῆσκον κατὰ τὸν δεύτερον, τρίτον ἢ τέταρτον μῆνα, διαμένει, ἀποξηρανθὲν τρόπον τινά, εἰς ὃ μέρος κεῖται, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, χωρὶς νὰ προξενῇ οὐδεμίαν σχεδὸν ἐνόχλησιν καὶ εὑρίσκεται μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικὸς περιειλημένον ὑπὸ χιτῶνος στερεοῦ καὶ δερματώδους· τοῦτο καλεῖται *ἀπολίθωσις τοῦ ἐμβρύου.*

γ'.) Γεννᾶται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐμβρύου φλεγμονὴ καὶ ἐμπύησις, ἐξ ὧν σχηματίζονται ἕλκη εἰς τὸ ὑπογάστριον, εἰς τὸ κῶλον, εἰς τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον, κτλ., καὶ δι' αὐτῶν ἐξέρχεται τὸ σεσηπὸς ἤδη ἔμβρυον τεμαχιστόν, ἡ δὲ γυνὴ διασώζεται πολλάκις.

Γ'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ἐκ μύλης ψευδοκυήσεως.

Τὰ σημεῖα, δι' ὧν γνωρίζομεν, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ μήτρᾳ μύλη, εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα. — Ἐνοχλήσεις ἐπαισθητότεραι ἢ εἰς τὴν κατὰ φύσιν κύησιν, ταχυτέρα καὶ μείζων ἀνάπτυξις τοῦ ὑπογαστρίου, δι' ἣν περὶ τὸν τρίτον ἢ τέταρτον μῆνα ἡ κοιλία ἐξογκοῦται τοσοῦτον, ὅσον μόλις τὸν πέμπτον ἢ ἕκτον μῆνα τῆς ἀληθοῦς κυήσεως, αἴσθημα δυσάρεστον θλίψεως καὶ βάρους εἰς τὴν κοιλίαν, ἥτις προσψαυομένη εἶναι ἐπώδυνος, καὶ ταχυτέρα ἐξόγκωσις τῶν μαστῶν, ἐμπεριεχόντων ὑγρόν τι ὑδατῶδες. Εἰς τὰ ἤδη ῥηθέντα προστίθενται καὶ φρικιάσεις, ἐρυθρότης τοῦ προσώπου, ἀτονία καὶ ἰσχνότης ἐπαισθητὴ τοῦ σώματος καὶ ἀπορροὴ αἵματος ἐκ τῆς μήτρας εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα ποσότητα.

Ἡ μύλη ἐξωθεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸν τρίτον, τέταρ-

τον ἢ πέμπτον μῆνα τῆς κυήσεως, ἡ δ' ἔξωσις αὐτῆς συνοδεύεται ὑπὸ ἰσχυρῶν πόνων καὶ ἀφθόνου αἱμορραγίας, ἥτις πολλάκις γίνεται μεγίστου κινδύνου, ἐνίοτε δὲ καὶ θανάτου πρόξενος.

Δ'. Περὶ τῶν σημείων, δι' ὧν προσδιορίζεται ἡ ἐποχὴ τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ.

Ἵνα δυνηθῶμεν νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἐποχὴν τῆς κυήσεως, ὡς καὶ ἐκείνην, καθ' ἣν μέλλει νὰ συμβῇ ὁ τοκετός, δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν· ἀ.) τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ σύλληψις· β'.) τὴν τῆς διακοπῆς τῆς ἐμμήνου καθάρσεως· γ'.) τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἠσθάνθη ἡ ἔγκυος τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, καὶ δ'.) τὰς μεταβολάς, τὰς γενομένας ἐν τῇ κυήσει εἰς τὴν κοιλίαν, εἰς τὴν μήτραν, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ γεννητικὰ μόρια τῆς ἐγκύου γυναικός. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσι σημεῖα βέβαια, ὅπως γνωρίσωμεν δι' αὐτῶν τὴν ἡμέραν τῆς συλλήψεως, σπανίως εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ ἥ τε ἐποχὴ τῆς κυήσεως καὶ ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, ἐκτὸς ἐκτάτων τινῶν περιστάσεων, ὡς π. χ. ἐὰν μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ γάμου ἐγένετο τελεία ἀποχὴ συνουσίας.

Συνηθέστερον ὅμως προσδιορίζεται ἡ ἐποχὴ τῆς κυήσεως καὶ ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ ἐκ τῆς διακοπῆς τῶν ἐμμήνων. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ τρόπος δὲν εἶναι ἀσφαλής, διότι εἰς γυναῖκάς τινας ἐπανέρχονται ταῦτα καὶ ἐν τῇ κυήσει, ἐὰν μάλιστα ἦσαν καὶ πρὸ ταύτης ἄτακτα· ἄρα οὐδ' ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς διακοπῆς τῶν ἐμμήνων δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς ἡ τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ. Αἱ γινόμεναι κατὰ μῆνα εἰς τὴν μήτραν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ γεννητικὰ μόρια μεταβολαί, προσέτι δὲ καὶ τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, τὰ ἀρχόμενα συνήθως, ὡς εἴρηται, περὶ τὰ μέσα τῆς κυήσεως, δυνατὸν μὲν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸν ὡς ἔγγιστα προσδιορισμὸν τῆς ἐποχῆς τοῦ τοκετοῦ, οὐχὶ ὅμως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸν τῆς ἡμέρας.

Ε'. Περὶ τῶν σημείων τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμβρύου.

Ὅτι τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ ἔμβρυον ζῇ συμπεραίνεται ἐκ τῶν ἀκολούθων.

ά.) Ἐὰν μὴ συνέβη τι, ἐξ οὗ δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ βλάβη τις, ἐπομένως δὲ καὶ θάνατος τοῦ ἐμβρύου, οἷον κόπος ὑπερβολικός, πτῶσις, βὴξ ἰσχυρά, ἔμετος, σπασμοί, ψυχικὰ πάθη, νοσήματα ὀξέα, αἱμορραγίαι, χρῆσις φαρμάκων δραστηρίων, κτλ.

β'.) Ἐὰν τὰ σημεῖα τῆς κυήσεως, τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν, τὴν μήτραν καὶ τοὺς μαστούς, ἄρχωνται εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν ἐποχήν, καὶ προβαίνωσι κατὰ λόγον τῆς προόδου τῆς κυήσεως.

γ'.) Ἐὰν τὰ ἅπαξ ἀρξάμενα σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου γίνωνται καθ' ἑκάστην ἐπαισθητότερα καὶ ζωηρότερα, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀπάτη τις ὡς πρὸς τοῦτο.

δ'.) Ἐὰν διὰ τῆς ἀκροάσεως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν σαφῶς τοὺς σφυγμοὺς τῆς καρδίας τοῦ ἐμβρύου, καὶ τὸν ἰδιαίτερον ψόφον, τὸν γινόμενον καθ' ὃ μέρος τῆς μήτρας ἑδρεύει τὸ ὕστερον. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῶν σφυγμῶν τῆς καρδίας τοῦ ἐμβρύου καὶ ἐκ τοῦ ψόφου τοῦ ὑστέρου βεβαίωσις, ὅτι τοῦτο ζῇ, δὲν εἶναι τοῦ τυχόντος ἔργον, διότι καὶ οἱ μάλα ἐξησκημένοι περὶ τὴν ἀκρόασιν, δυνατὸν πολλάκις ν' ἀπατηθῶσιν. Ὅταν ὅμως τὸ ὕστερον ᾖ προσπεφυκὸς τοῖς ὄπισθεν τῆς μήτρας, τὸ δ' ἔμβρυον κεῖται οὕτως ἐν αὐτῇ, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἀδύνατος ἡ ἀκρόασις τῶν σφυγμῶν τῆς καρδίας καὶ τοῦ ψόφου τοῦ ὑστέρου, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου, ὅτι πρέπει νὰ ὑποτεθῇ νεκρόν.

Τὸν δὲ θάνατον τοῦ ἐμβρύου δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, μετά τινος μόνον πιθανότητος, ἐκ τῶν ἀκολούθων περιστάσεων καὶ φαινομένων.

ά.) Ἐὰν προηγήθησαν αἴτια, ἱκανὰ νὰ ἐπαγάγωσι τὸν θάνατον τοῦ ἐμβρύου. Ἀλλ' ὅμως ἐνδέχεται πολλάκις νὰ συμβῇ ὁ θάνατος καὶ ἄνευ προδήλου αἰτίας, π. χ. ἕνεκα νοσημάτων ἢ ἀνωμάλου κατασκευῆς μορίων τινῶν αὐτοῦ τοῦ ἐμβρύου.

β'.) Ἐὰν ἡ ἔγκυος ἔπαυσε τοῦ αἰσθάνεσθαι τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, ἀφ' οὗ ἅπαξ τοῦτο ἤρξατο νὰ σκιρτᾷ.

γ'.) Ἐὰν ἡ κοιλία μὴ αὐξάνηται πλέον, ἀλλὰ γίνηται μᾶλλον μικρὰ καὶ φαίνηται ἧττον διατεταμένη καὶ σκληρά.

δ'.) Ἐὰν ἡ ἔγκυος ἔχῃ φρικιάσεις, κατὰ δὲ τὴν κοιλίαν αἰσθάνηται βάρος τι, πίπτον πρὸς ὃ μέρος ἐγκλίνεται τὸ σῶμα αὐτῆς.

ε.) Ἐὰν ἐκ τῶν μαστῶν κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποῤῥέῃ ὑγρόν τι ὀῤῥῶδες, ἔπειτα δὲ συμπτίπτωσιν οὗτοι καὶ χαλαροῦνται.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων, ἀναφαίνονται εἰς τὴν ἔγκυον ποτὲ μὲν τάχιον, ποτὲ δὲ βράδιον καὶ διάφορα συμπτώματα νοσερά, οἷον φρικιάσεις, ἀτονία μεγάλη τοῦ σώματος, βάρος κατὰ τὰ κάτω ἄκρα, ἀνορεξία, γεῦσις ἀηδής, ἀποφορὰ τοῦ στόματος, ὄψις καχεκτική, οἴδημα τοῦ προσώπου, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλου τοῦ σώματος. Ἀλλά, καὶ πάντων τούτων ὑπαρχόντων, δὲν δυνάμεθα ἔτι νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὸ παιδίον ἀπέθανεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ διαίτης τῶν ἐγκύων.

Ἡ κύησις δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς νοσερά τις, ἀλλ' ὡς φυσικὴ μᾶλλον κατάστασις τῶν ἐγκύων· ἑπομένως καὶ αἱ διάφοροι μεταβολαί, αἱ κατὰ τὸ σῶμα αὐτῶν γινόμεναι, καὶ τὴν κύησιν συνήθως συνοδεύουσαι, δὲν πρέπει κατ' οὐδένα λόγον νὰ ὀνομάζωνται νοσεραί, ἕως ἂν μὴ προξενῶσι βλάβην τινά, ὁποσοῦν μεγάλην καὶ ἐπίμονον. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς, ὅτι τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν προδιατίθεται ἐκ τῆς κυήσεως εἰς διαφόρους νόσους, καὶ πολλάκις νοσοῦσιν δι' αἴτια, ἄτινα οὐδεμίαν σχεδὸν ἐπιβλαβῆ ἐπιῤῥοὴν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὑγείας αὐτῶν, ὅταν μὴ ὦσιν ἔγκυοι· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ νόσοι τινές, πρὸς ἃς μόναι αἱ ἔγκυοι γυναῖκες εἰσὶν ἰδίως ἐπιῤῥεπεῖς, ἀλλὰ δύνανται ν' ἀ-

ποφύγωσι πάσας ταύτας διὰ καταλλήλου τρόπου τοῦ ζῆν, καὶ τηρήσεως διαιτητικῶν τινων κανόνων.

Ὁ γενικώτερος δὲ καὶ κυριώτερος κανών, ὃν ὀφείλουσι ν' ἀκολουθῶσιν αἱ ἔγκυοι, εἶναι ὁ ἑξῆς. Νὰ διαιτῶνται ὡς δυνατόν, καθ' ὃν τρόπον ἦσαν συνειθισμέναι καὶ πρὸ τῆς κυήσεως, καὶ ν' ἀποφεύγωσι πᾶν περιττὸν καὶ ἱκανὸν ὃν νὰ βλάψῃ τὴν ὑγείαν αὐτῶν· διότι πᾶσα ἐπίσημος καὶ αἰφνήδιος μεταβολὴ διαίτης δυνατὸν νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιβλαβῶς εἴς τε τὴν κύησιν καὶ εἰς τὸν τοκετόν. Ἐντεῦθεν γυναῖκες, αἵτινες πρὸ τοῦ γάμου αὐτῶν ἔζων εἰς τὰ χωρία, μεταβᾶσαι ἀκολούθως εἰς μεγάλας πόλεις, καὶ ἀναγκασθεῖσαι νὰ μεταβάλλωσι τὴν συνήθη αὐταῖς προτέραν δίαιταν, ὑπέπεσον πολλάκις ἐκ ταύτης καὶ μόνης τῆς αἰτίας ἐν καιρῷ τῆς κυήσεως εἰς μεγάλας καὶ ἐπικινδύνους νόσους.

Αἱ ἔγκυοι δέον προσέτι νὰ προφυλάττωνται, ὡς δυνατόν, ἀπὸ τῶν ψυχικῶν λεγομένων παθῶν· ἑπομένως ν' ἀποφεύγωσι πᾶσαν περίστασιν καὶ ἀφορμήν, ἱκανὴν οὖσαν νὰ διεγείρῃ εἰς αὐτὰς τοιαῦτα πάθη, ἐξ ὧν προέρχονται συχνάκις σπασμοί, αἱμορραγίαι, ἐκτρώσεις, κτλ. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐγκύων εἰσὶ συνήθως μελαγχολικαὶ περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως, διότι φοβοῦνται μή τι κακὸν συμβῇ αὐταῖς ἐν τῷ τοκετῷ· πάσχουσι δὲ τοῦτο ἐξόχως αἱ πρότερον δυστοκήσασαι.

Καθαρὸς καὶ δροσερὸς ἀὴρ εἶναι ἀναγκαιότατος εἰς τὰς ἐγκύους, διὸ ὠφελεῖ ταύτας ὁ εἰς ἐλεύθερον ἀέρα περίπατος, ὁ δὲ καθεστηκὼς βίος γίνεται αὐταῖς ἐκ τοὐναντίου λίαν ἐπιβλαβής. Ἡ συνουσία ἐν τῇ κυήσει πρέπει νὰ ἐκτελῆται σπανίως καὶ πεφυλαγμένως, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὸν τρίτον καὶ τέταρτον μῆνα, ὅτε συμβαίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκτρώσεις, ἀποχὴ δὲ παντελὴς ἀπαιτεῖται κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς κυήσεως περίοδον. Τὸν κανόνα μάλιστα τοῦτον πρέπει νὰ φυλάττωσι μετὰ μεγίστης προσοχῆς, ὅσαι εἰσὶν ἰδίως ἐπιῤῥεπεῖς εἰς ἐκτρώσεις.

Καὶ περὶ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἀπαιτεῖται μετριότης· πυρω-

τικά, φυσοποιὰ καὶ δύσπεπτα βρώματα δυνατὸν πολλάκις νὰ προξενήσωσι διαφόρους βλάβας εἰς τὰς ἐγκύους, διὸ καλὸν ν' ἀπέχωσι τούτων ὡς καὶ τοῦ καφέ, τοῦ οἴνου καὶ τῆς ῥακῆς, περὶ τὰ τέλη δὲ τῆς κυήσεως ἀπαιτεῖται ν' ἀπέχωσι καὶ τῆς ἐν ἐσπέρᾳ ἐδωδῆς. Οὐδόλως δὲ εἶναι φρόνιμον τὸ εὐχαριστεῖν πάσας τὰς ὀρέξεις τῆς ἐγκύου, ἐὰν μάλιστα τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτῇ ὦσιν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν· ὁ δὲ φόβος, μὴ ἡ παράκαιρος εὐχαρίστησις τῶν ὀρέξεων αὐτῆς ἐπαγάγῃ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα εἰς τὸ ἔμβρυον, εἶναι παράλογος καὶ πρὸς τὴν πεῖραν ἀσυμβίβαστος.

Αἱ ἔγκυοι δέον νὰ προσπαθῶσι νὰ ἔχωσι τακτικὰς κενώσεις τῆς κοιλίας καὶ μάλιστα περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως, ἥ τε ἐκκένωσις τῶν οὔρων νὰ γίνηται ἀνεμποδίστως, ὁσάκις ἐπείγονται εἰς τοῦτο, διότι ἐκ τῆς παραμελήσεως τοῦ κανόνος τούτου συνέβησαν πολλάκις δυσάρεστα, ἐνίοτε δὲ καὶ θανατηφόρα ἀποτελέσματα.

Ὁ ἱματισμὸς τῶν ἐγκύων ἔστω τοιοῦτος, ὥστε νὰ προφυλάσσῃ αὐτὰς ἀπὸ τοῦ ψύχους, ἰδίως δὲ τοὺς μαστοὺς αὐτῶν, τὴν κοιλίαν, τὰ γεννητικὰ μόρια καὶ τοὺς πόδας, τὰ δὲ ἐνδύματα αὐτῶν μὴ πολὺ στενά, ἵνα μὴ ἐμποδίζωσι τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοιλίας καὶ τῶν μαστῶν· δέον προσέτι νὰ φροντίζωσιν αὗται ἵνα μὴ τρίβωνται ἢ θλίβωνται αἱ θηλαὶ αὐτῶν ὑπὸ τῶν φορεμάτων, ὅπως δὲ προλάβωσι τὰς ῥαγάδας, τὰς σχηματιζομένας πολλάκις μετὰ τὸν τοκετὸν ἐκ τῆς θηλάσεως, καλὸν νὰ πλύνωσι κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς κυήσεως μῆνας, πρωΐ καὶ ἑσπέρας, τὴν θηλὴν καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς διὰ ῥακῆς ἢ ἠραιωμένου οἰνοπνεύματος. Ἐὰν δὲ αἱ θηλαὶ μὴ ἐξέχωσιν ἀρκούντως, ὠφέλιμος πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ χρῆσις δακτυλιδίων ἐξ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ, μέγεθος μὲν ὅσον μικροῦ δακτύλου ἐχόντων, πλάτος δ' ἀνάλογον, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς θηλῆς· βαθέως ὅμως κείμεναι θηλαὶ δυνατὸν διὰ θηλάσματος, ἅπαξ ἢ δὶς τῆς ἡμέ-

ρας ἐπαναλαμβανομένου κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς κυήσεως μῆνας, νὰ λάβωσι τὸ ἀπαιτούμενον μέγεθος καὶ σχῆμα· ἀλλ' ἐὰν αὗται πάλιν βυθίζωνται, τοῦτο ἐμποδίζεται δι' ἐφαρμογῆς δακτυλιδίων ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεος.

Ἡ καθαριότης εἶναι εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἰδίως δὲ εἰς τὰς ἐγκύους βοήθημα ἀναγκαιότατον πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας· μεγίστης μάλιστα καθαριότητος χρῄζουσιν ἰδίως τὰ γεννητικὰ μόρια, ἅτινα δέον νὰ πλύνωσι συνεχῶς αἱ ἔγκυοι διὰ χλιαροῦ ὕδατος.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ καὶ τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς αὐτὸν βοηθείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τοκετοῦ ἐν γένει.

ΚΑΛΕΙΤΑΙ *τοκετὸς* ἡ ἐνέργεια, δι' ἧς τὸ ἔμβρυον μετὰ τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ μορίων ἐξωθεῖται τῆς μήτρας διὰ φυσικῶν δυνάμεων, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὡρισμένων. Ἡ δὲ τοῦ τοκετοῦ αἰτία, τοὐτέστιν ἡ δύναμις, δι' ἧς τὸ ἔμβρυον ἐξωθεῖται τῆς μήτρας, ὑφίσταται πρῶτον μὲν καὶ κυρίως εἰς τὰς συστολὰς αὐτῆς, αἵτινες, ὡς προξενοῦσαι πόνους μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρούς, καλοῦνται *ὠδῖνες*· δεύτερον δὲ εἰς τὰς συστολὰς τῶν τῆς κοιλίας μυῶν καὶ τοῦ διαφράγματος.

Αἱ δύο αὗται δυνάμεις, τοὐτέστιν αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας καὶ ἡ συνέργεια τῶν κοιλιακῶν μυῶν καὶ τοῦ διαφράγματος, καλοῦνται *ἐξωθοῦσαι δυνάμεις*· τὸ δὲ τὴν ἀντίστασιν ἀποτελοῦν, ἐφ' οὗ καὶ αἱ δυνάμεις αὗται εἰσὶ προωρισμέναι ἵνα ἐνεργήσωσιν, συνιστᾶται πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μορίων, δεύτερον δὲ ἐξ ὧν ὁδῶν μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ ἔμβρυον.

Α'. Περὶ τῶν ὠδίνων.

Αἱ ὠδῖνες, ὡς εἴρηται, εἰσὶν αἱ ἀλγειναὶ συστολαὶ τῆς μήτρας, δι' ὧν ἐξωθεῖται ἀπὸ ταύτης τὸ ἔμβρυον. Αἱ συστολαὶ αὗται εἰσὶν ἀκούσιοι, δὲν ὑπόκεινται δηλ. εἰς τὴν θέλησιν τῆς τικτούσης, καὶ ἰσχυρότεραι μὲν κατὰ τὸν πυθμένα τῆς

μήτρας, ἧττον δ' ἰσχυραὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τούτων ἀσθενέστεραι κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῆς τμῆμα. Δι' αὐτῶν διανοίγεται βαθμηδὸν τὸ στόμιον τῆς μήτρας, τὸ δ' ἐν τῇ κοιλότητι αὐτῆς ἔμβρυον ὠθεῖται πρὸς τοῦτο. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου συνεργεῖ οὐχ ἧττον καὶ ὁ κόλπος, διότι καὶ οὗτος ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ συστέλλεσθαι ἀλλὰ πολλῷ ἧττον τῆς μήτρας.

Αἱ ὠδῖνες διαιροῦνται εἰς *γνησίας* καὶ *νόθους*· καὶ *γνήσιαι* μὲν καλοῦνται αἱ ἐξ αὐτῶν τῶν συστολῶν τῆς μήτρας πηγάζουσαι, *νόθοι* δὲ ἐκ τοὐναντίου καλοῦνται πόνοι τινές, ἀναφαινόμενοι πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ἢ ἐν τῷ τοκετῷ, καὶ μὴ προερχόμενοι ἐκ συστολῶν τῆς μήτρας, ἀλλ' ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, δηλ. ἐκ σπασμῶν τῶν ἐντέρων, ἐκ φυσῶν, δυσπεψίας, δυσκοιλιότητος, ψυχικῶν παθῶν, κτλ.

Αἱ γνήσιαι ἢ ἔτι ὀρθότερον αἱ πραγματικαὶ ὠδῖνες γινώσκονται ἐκ τῶν ἀκολούθων. ά.) Τούτων ἀρχομένων, ἡ μήτρα σκληρύνεται, διατείνεται, καὶ προβάλλει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὰ πρόσω, διαμένουσα ἐντεταμένη καὶ σκληρά, ἐνόσῳ αὗται διαρκοῦσιν. β'.) Οἱ ταύτας συνοδεύοντες πόνοι ἄρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὴν ὀσφὺν καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, καὶ διευθύνονται πρὸς τὸ πρόσθιον καὶ κατώτερον μέρος τῆς κοιλίας καὶ τῶν γεννητικῶν μορίων, ἐνίοτε δ' ἐκτείνονται καὶ μέχρι τῶν μηρῶν. γ'.) Ἐπανέρχονται εἰς διαστήματα χρόνου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἴσα. δ'.) Ἔχουσιν ἐπαισθητὴν ἐπιῤῥοὴν εἴς τε τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, συντελοῦσι δηλ. εἰς τὴν διαστολὴν τοῦ στομίου καὶ τὸν τοῦ θυλακίου σχηματισμόν.

Αἱ δὲ νόθοι ὠδῖνες ὑφίστανται εἰς πόνους τινὰς ἀτάκτους καὶ τοῖς κωλικοῖς παραπλησίους, οὐδεμίαν ἐπαισθητὴν μεταβολὴν εἰς τὴν μήτραν προξενοῦσαι, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸν τοκετὸν συντελοῦσαι τὸ παράπαν. Αὗται γίνονται μᾶλλον πρόσκομμα εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ καταλλήλων βοηθημάτων δυνατὸν νὰ παύ-

σωσιν ἢ κἂν νὰ ἐλαττωθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ὠδῖνες οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὰς συστολὰς τῆς μήτρας, καὶ πολλάκις ἐμφαίνονται οὐ μόνον εἰς τὰς μὴ τικτούσας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μὴ ἐγκύους γυναῖκας, οὐδόλως ἁρμόζει εἰς ταύτας τὸ τῶν ὠδίνων ὄνομα. Ὅταν ὅμως μετὰ τῶν γνησίων ὠδίνων συνυπάρχωσι καὶ νόθοι, τότε καλοῦνται *συμμιγεῖς*.

Αἱ ὠδῖνες διαιροῦνται προσέτι εἰς *τακτικὰς* καὶ *ἀτάκτους*. Καὶ *τακτικαὶ* μὲν καλοῦνται αἱ ὠδῖνες, ὅταν αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας, οὐ μόνον κατὰ τὸν βαθμόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ εἶδος, δηλ. κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν, ὦσιν ἀνάλογοι πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος τῶν τικτουσῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὸν βαθμὸν εἰσὶ τακτικαί, ἐὰν ὦσιν ἀρκούντως ἰσχυραὶ καὶ διαρκεῖς, καὶ ἐπανέρχωνται εἰς τακτικὰ χρόνου διαστήματα· κατὰ δὲ τὸ εἶδος, ἐὰν αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας ὦσιν ἰσχυρότεραι μὲν κατὰ τὸν πυθμένα, ἧττον δ' ἰσχυραὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ἀσθενέστεραι κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῆς τμῆμα· ὁ βαθμὸς τῆς ἀλγεινότητος ὅμως τῶν ὠδίνων δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς δυνάμεως, μεθ' ἧς συστέλλεται ἡ μήτρα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος εὐαισθησίας τῆς τικτούσης.

Ἄτακτοι δὲ ἢ *ἀνώμαλοι* εἰσὶν ὡσαύτως αἱ ὠδῖνες κατὰ μὲν τὸν βαθμόν, ὅταν ὦσιν ἢ πολὺ δυναταὶ ἢ πολὺ ἀδύνατοι, ὅταν διαρκῶσι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον χρόνον, ἢ ἐπανέρχωνται εἰς μακρότερα ἢ βραχύτερα διαλείμματα· κατὰ δὲ τὸ εἶδος, ὅταν μέρη τινὰ τῆς μήτρας συστέλλωνται πλειότερον ἄλλων, ὅταν π. χ. τὸ σῶμα αὐτῆς συστέλληται πλέον τοῦ πυθμένος, ἢ μία τις τῶν πλευρῶν πλέον τῆς ἑτέρας, ἔτι δὲ καὶ ὅταν ὦσιν ἀλγεινότεραι παρὰ τὸ σύνηθες.

Οἱ μῦς τῆς κοιλίας μετὰ τοῦ διαφράγματος συντελοῦσιν ἁπλῶς εἰς ὑποστήριξιν τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, καὶ ἐπομένως ἡ πρὸς τὸν τοκετὸν σύμπραξις καὶ ἐνέργεια αὐτῶν εἶναι ἀσθενεστέρα καὶ ἔμμεσος, καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ τοκετοῦ, ὅτε

συντρέχουσι μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ πάντες σχεδὸν τῆς προαιρέσεως οἱ μῦς, κυρίως ὅμως ὁ τοκετὸς ἄρχεται τὸ πρῶτον ἐκ μόνων τῶν τῆς μήτρας συστολῶν.

Ἡ ἀντίστασις ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους προέρχεται ἐκ τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ μορίων, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ τῶν ὁδῶν, δι' ὧν μέλλει τοῦτο νὰ διέλθῃ, δηλ. ἐκ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, τοῦ κόλπου, τῶν ἐκτὸς γεννητικῶν μορίων, καὶ ἐκ τῆς πυέλου. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων ῥηθήσονται ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα, ἐνταῦθα δὲ σημειωτέον μόνον, ὅτι ἡ δύναμις τῶν συστολῶν τῆς μήτρας πρέπει φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ ὑπάρχῃ μείζων τῆς ἀντιστάσεως· διότι, ἐὰν ἐκ τοὐναντίου ἡ ἀντίστασις ᾖ ἴση ἢ μείζων τῶν τῆς μήτρας συστολῶν, τὸ ἔμβρυον βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξωσθῇ. Ἐκ τῆς ἀναλογίας λοιπὸν τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων πρὸς τὴν ἀντίστασιν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἡ εὐτοκία ἢ ἡ δυστοκία.

Β'. Περὶ διαιρέσεως τῶν τοκετῶν.

Οἱ τοκετοὶ διακρίνονται διαφόρως· ἡ συνηθεστέρα ὅμως αὐτῶν διαίρεσις προκύπτει ἀ.) ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς κυήσεως, καθ' ἣν γίνεται ὁ τοκετός· β'.) ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τικτομένων· γ'.) ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ τοκετὸς ἐκτελεῖται· δ'.) ἐκ τῆς ἐπιῤῥοῆς, ἣν ἔχει ἐπὶ τῆς ὑγείας ἢ καὶ τῆς ζωῆς τῆς τε τικτούσης καὶ τοῦ τικτομένου.

Καὶ ἐκ μὲν τῆς ἐποχῆς τῆς κυήσεως, καθ' ἣν γίνονται οἱ τοκετοί, διαιροῦνται εἰς *ὡρίμους* καὶ *ἀώρους*, εἰς *προώρους* καὶ *ὀψίμους*. Καλεῖται δ' *ὥριμος* τοκετός, ὁ γινόμενος περὶ τὰ τέλη τῆς συνήθους ἐποχῆς τῆς κυήσεως, τοὐτέστι περὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἑβδομάδα· *ἄωρος* δὲ ἢ *ἔκτρωσις*, ὅταν τὸ ἔμβρυον γεννᾶται πρὸ τῆς εἰκοστῆς ἕκτης ἑβδομάδος, πρὶν δηλ. λάβῃ τοιαύτην ἀνάπτυξιν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ζήσῃ ἐκτὸς τοῦ μητρικοῦ σώματος. *Πρόωρος* δ' ὀνομάζεται ὁ γινόμενος μεταξὺ τῆς εἰκοστῆς ἕκτης καὶ τριακοστῆς ὀγδόης ἑβδομάδος· τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τεχθὲν δύναται δι' ἐ-

πιμελοῦς φροντίδος καὶ περιποιήσεως νὰ ζήσῃ, εἶναι δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ τοσούτῳ μᾶλλον βιώσιμον, ὅσῳ ὀλιγώτερον ἀπέχει τοῦ τέρματος τῆς κυήσεως. *Ὄψιμος* δὲ ἢ *πάρωρος* καλεῖται ὁ γινόμενος μετὰ τὴν συνήθη τῆς κυήσεως ἐποχήν, τὴν τεσσαροκοστὴν δευτέραν ἑβδομάδα δηλ. ἢ καὶ ὀψιαίτερον· ἀμφιβάλλεται ὅμως ἐὰν ἀληθῶς ὑπάρχωσιν ὄψιμοι τοκετοί, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι εἰς τοὺς πλείστους τούτων δὲν συνέβη λάθος ἢ ἀπάτη ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς συλλήψεως.

Ἐκ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τικτομένων ὁ τοκετὸς διαιρεῖται εἰς *ἁπλοῦν* καὶ *πολλαπλοῦν*· καὶ *ἁπλοῦς* μὲν λέγεται, ὅταν ἓν μόνον ἔμβρυον τίκτηται, *πολλαπλοῦς* δὲ, ὅταν τίκτωνται δύο, τρία, ἢ καὶ πλείονα· καλεῖται δὲ τότε *τοκετὸς διδύμων*, *τριδύμων* κτλ. Ὁ τῶν ἑξαδύμων τοκετὸς εἶναι σπανιώτατος, καὶ δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ἀξιόπιστον γυναικός, τεκούσης πλείονα τῶν ἓξ.

Ἐκ δὲ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκτελοῦνται, διαιροῦνται οἱ τοκετοὶ εἰς *εὐκόλους* καὶ *δυσκόλους*, εἰς *ὀξεῖς* καὶ *βραδεῖς*, εἰς *εὐτυχεῖς* καὶ *δυσχερεῖς*, κτλ.

Ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν τῆς Μαιευτικῆς ἄσκησιν καταλληλοτέρα διαίρεσις εἶναι ἡ στηριζομένη εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ τοκετοῦ ἐπὶ τῆς ὑγείας ἢ καὶ τῆς ζωῆς τῆς τε τικτούσης καὶ τοῦ τικτομένου. Διαιροῦνται δ' ἐντεῦθεν οἱ τοκετοὶ εἰς *κατὰ φύσιν* καὶ *παρὰ φύσιν*· καὶ *κατὰ φύσιν* μὲν τοκετοὶ καλοῦνται οἱ διὰ μόνων τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσδιωρισμένων φυσικῶν δυνάμεων ἐκτελούμενοι, ἄνευ βλάβης τινὸς ἢ κινδύνου τῆς τικτούσης ἢ τοῦ τικτομένου· *παρὰ φύσιν* δ' ἐκεῖνοι, οἵτινες ἢ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῶσι διὰ τῶν αὐτῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἢ ἐπάγουσι βλάβην τινὰ καὶ κίνδυνον εἰς τὴν τίκτουσαν ἢ τὸ τικτόμενον (1).

---

(1) Κατὰ φύσιν τοκετοὺς ἐκάλουν τὸ πάλαι ἐκείνους, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὴν κεφαλήν, παρὰ φύσιν δ' ἐκείνους, ἐν οἷς προβάλλει οἱονδήποτε ἄλλο μόριον τοῦ σώματος αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς εὐτοκίαν.

Ὁ τοκετὸς διακρίνεται τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν τοῦ σώματος, μὴ λαμβανομένου ὑπ᾽ ὄψιν τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ σκοποῦ, κατὰ τοῦτο μάλιστα ἰδίως, καθότι αὗται μὲν εἰς τὸ ὑγιῶς ἔχον σῶμα οὐ μόνον ἐκτελοῦνται ἀνωδύνως, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μετ᾽ αἰσθήματος μᾶλλον εὐαρέστου, ἐκεῖνος δὲ ἑκάστοτε συνοδεύεται ὑπὸ πόνων καὶ αἰσθήσεως δυσαρέστων καὶ ἀλγεινῶν. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ τοκετὸς ἔχει καὶ τὴν ἔξοχον ἰδιότητα τοῦ μὴ περιορίζεσθαι ἐντὸς ὡρισμένων κανόνων, ἀλλ᾽ ἀπομακρύνεσθαι τούτων ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, χωρὶς ὅμως νὰ προκύπτῃ βλάβη τις ἢ πρόσκομμα εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου· διὸ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσωμεν δύο τοκετούς, ὁμοίους ἐν πᾶσι πρὸς ἀλλήλους, εἰ καὶ ἡ ἔκβασις ἀμφοτέρων εἶναι ἐπίσης εὐτυχής. Πάντες δ᾽ οἱ περὶ τὴν Μαιευτικὴν ἰδίως ἀσχολούμενοι βεβαιοῦσιν, ὅτι ἕκαστος τοκετὸς ἀπομακρύνεται μᾶλλον ἢ ἧττον τῶν συνήθων κανόνων, ἐξ οὗ παρατηρεῖται, ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ οὐ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν ἐν γένει τοῦ τοκετοῦ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ περιόδους, κατὰ τὴν ποσότητα τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, τοῦ ἐκρέοντος αἵματος, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βάρος τοῦ ἐμβρύου. Μία δὲ τῶν κυριωτέρων διαφορῶν, τῶν ἀπαντωμένων εἰς τοὺς τοκετούς, εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ ἐμβρύου· διότι, εἰ καὶ τὸ ἐπὶ κεφαλὴν εἶναι τὸ συνηθέστερον, λαμβάνει ὅμως καὶ τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία, τὸ ἐπὶ πόδας καὶ τὸ ἐπὶ πρόσωπον.

Πλὴν ἅπασαι αὗται αἱ τοῦ συνήθους κανόνος παρεκτροπαί, ἕως ἂν ἐξ αὐτῶν μὴ προέρχηται βλάβη τις εἰς τὴν τίκτουσαν ἢ τὸ τικτόμενον, δὲν θεωροῦνται ὡς νοσεράτινα καὶ παρὰ φύσιν φαινόμενα, ἀλλ᾽ εἰσὶν ἁπλῶς τροπολογίαι τῆς κατὰ φύσιν καταστάσεως, ὡς συμβαίνει τοῦτο, ὀλιγώτερον ὅμως καὶ ἧττον προφανῶς, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐνεργείας τοῦ σώματος.

Ἵνα ὑπάρξῃ εὐτυχὴς τοκετὸς ἀπαιτεῖται νὰ προβάλλῃ τὸ ἔμβρυον ἢ διὰ τῶν ἄνω ἢ διὰ τῶν κάτω ἄκρων τοῦ σώματος αὐτοῦ, νὰ προηγῆται δηλ. ἡ κεφαλὴ ἢ τὰ ἰσχία. Τῆς κεφαλῆς ὁτὲ μὲν πρόκειται τὸ τριχωτὸν μέρος, ὁτὲ δὲ τὸ πρόσωπον, τῶν δ' ἰσχίων ὁτὲ μὲν προηγοῦνται οἱ πόδες, ὁτὲ δὲ τὰ γόνατα· ἐν πάσαις ὅμως ταύταις ταῖς περιστάσεσιν ὁ τοκετὸς ἐκτελεῖται εὐτυχῶς, τοὐτέστι διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων. (1)

Ἐν γένει δὲ πρὸς εὐτυχῆ ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, καὶ ἄνευ βλάβης τινὸς ἢ κινδύνου τῆς τε τικτούσης καὶ τοῦ τικτομένου, ἀπαιτοῦνται τὰ ἀκόλουθα.

ά) Αἱ ἐξωθοῦσαι δυνάμεις νὰ ἔχωσι τὴν ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν, αἱ ὠδῖνες νὰ ὑπάρχωσι τακτικαί, ἡ δὲ τίκτουσα νὰ εὑρίσκηται εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ὑποστηρίζῃ ταύτας δεόντως διὰ τῶν μυῶν τῆς κοιλίας καὶ τοῦ διαφράγματος.

β'.) Τὸ ἔμβρυον καὶ τὰ σὺν αὐτῷ μόρια νὰ ἔχωσι τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν.

γ'.) Τὸ ἔμβρυον νὰ ἔχῃ τὸ κατὰ φύσιν μέγεθος καὶ σχῆμα, ἰδίως δὲ ἡ κεφαλή, ἧς τὰ ὀστᾶ δέον νὰ ἔχωσι τοιαύτην κατασκευήν, ὥστε νὰ γίνηται εὐκόλως ἡ ἐν τῷ τοκετῷ ἀπαιτουμένη μεταβολὴ τοῦ σχήματος αὐτῆς· χρεία προσέτι νὰ ἔχῃ τὸ ἔμβρυον τοιαύτην θέσιν ἐν τῇ μήτρᾳ, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐξέλθῃ ταύτης φυσικῶς· νὰ κεῖται δηλ. κατὰ μῆκος καὶ ἐπομένως ὁ ἄξων τῆς μήτρας νὰ ὑπάρχῃ παράλληλος τῷ τοῦ ἐμβρύου, ὅπερ, κείμενον καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, λέγεται ὅτι *ἔχει τὸ*

---

(1) Ἐκ πολλῶν παρατηρήσεων, γενομένων ἐπὶ πολυαρίθμων τοκετῶν, ἐξάγεται, ὅτι, καθ' ἑκατὸν τοκετούς, ἐννενήκοντα καὶ τρὶς, ἢ ἐννενήκοντα καὶ τετράκις προβάλλει τὸ ἔμβρυον τὴν κεφαλὴν καὶ ἰδίως τὸ τριχωτὸν αὐτῆς μέρος· πεντάκις δ' ἢ ἑξάκις τὰ ἰσχία, ὧν, ὡς εἴρηται, ὁτὲ μὲν προηγοῦνται οἱ πόδες, ὁτὲ δὲ τὰ γόνατα. Κατὰ δὲ διακοσίους τοκετούς, ἅπαξ μόνον γεννᾶται τὸ ἔμβρυον, προβάλλον τὸ πρόσωπον.

κατὰ φύσιν σχῆμα, ἢ ὅτι *κεῖται καλῶς*. Τοῦτο δὲ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, δυνατὸν νὰ συμβῇ διττῶς, ἢ ὅταν τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ τὴν κεφαλήν, ἢ ὅταν προβάλλῃ τὰ ἰσχία· δὲν πρέπει ὅμως νὰ εὑρίσκηται παρὰ τῇ κεφαλῇ ἢ τοῖς ἰσχίοις οὐδὲν ἄλλο τῶν μορίων τοῦ ἐμβρύου, ἱκανὸν ὂν ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἔξοδον αὐτοῦ ἀδύνατον ἢ ἐπικίνδυνον. Ὅταν δὲ τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ ἄλλο μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς ἢ τῶν ἰσχίων (εἶναι δ' ἀδιάφορον ἐὰν προηγῶνται τούτων οἱ πόδες ἢ τὰ γόνατα), τότε λέγεται ὅτι ἔχει τὸ *παρὰ φύσιν σχῆμα*, ἢ ὅτι *κεῖται κακῶς*.

δ'.) Ὁ ὀμφάλιος λῶρος νὰ ἔχῃ τὸ ἀπαιτούμενον μῆκος· νὰ μὴ ὑπάρχῃ δηλ. πολὺ βραχὺς οὔτ' αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, οὔτε ἕνεκα περιελίξεως εἰς τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου· δέον προσέτι νὰ μὴ ὑπάρχωσιν ἐπ' αὐτοῦ οὐδ' ἀληθεῖς κόμβοι, διότι ἐπάγουσι πολλάκις κίνδυνον ζωῆς τοῦ ἐμβρύου ἐν τῷ τοκετῷ.

ε.) Τὸ ὕστερον νὰ ὑπάρχῃ προσπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ κατὰ τὸ σύνηθες μέρος, οὐχὶ ὅμως πάνυ στερεῶς, ὅπως ἀποχωρίζηται εὐκόλως ἐν τῷ τοκετῷ διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης.

ς'. Οἱ ὑμένες, ὑφ' ὧν περιβάλλεται τὸ ἔμβρυον, νὰ ἔχωσι τὴν ἀπαιτουμένην στερρότητα καὶ παχύτητα, ἵνα μὴ διαῤῥηγνύωνται οὔτε πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου, οὔτε πολὺ βραδύτερον.

ζ'.) Ἡ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ ποσότης νὰ μὴ ὑπάρχῃ οὔτε ὑπερβαλλόντως μεγάλη, οὔτε λίαν μικρά.

η.) Τὰ μόρια, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ ἔμβρυον, νὰ ἔχωσι τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν, πρὸ πάντων δὲ ἡ πύελος τὴν ἀπαιτουμένην εὐρυχωρίαν, καὶ ὁ κόκκυξ τὴν προσήκουσαν εὐκινησίαν, ἵνα ἀπάγηται εὐκόλως πρὸς τὰ ὀπίσω· ἐὰν δ' ἡ πύελος ᾖ στενωτέρα τοῦ συνήθους, ἢ γίνεται δύσκολος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὁ τοκετός, ἢ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὅταν ἡ στένωσις ᾖ λίαν μεγάλη· ἀλλὰ καὶ ἡ πολὺ πλατεῖα πύελος γίνεται ἐνίοτε δυστοκίας πρόξενος καὶ θεωρεῖται μάλιστα παρὰ πολλῶν ὡς αἴτιον τῶν

ὀξέων τοκετῶν. Τὰ ἁπαλὰ γεννητικὰ μόρια, ἰδίως δὲ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ὁ κόλπος καὶ τὸ αἰδοῖον, πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν, εἰς δὲ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον νὰ μὴ ὑπάρχῃ συλλογὴ πολλῆς κόπρου, οὐδ' εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν λίθοι. Δὲν πρέπει προσέτι νὰ ὑπάρχωσι φύματα, οὐδ' ἐξογκώσεις οἱασδήποτε φύσεως ἐντὸς τοῦ κόλπου, ἢ ἐντὸς τῆς μικρᾶς πυέλου ἐν γένει, ἐπειδὴ δυνατὸν νὰ περιστείλωσι τὴν εὐρυχωρίαν αὐτῆς, καὶ ἐπομένως νὰ ἀποτελέσωσι δύσκολον τὸν τοκετόν.

θ'.) Τὸ τῆς τικτούσης σῶμα νὰ εὑρίσκηται εἰς ὑγιᾶ κατάστασιν, ἵνα ὑπομένῃ τοὺς ἀγῶνας τοῦ τοκετοῦ καὶ ὑποστηρίζῃ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων· βλάβαι δὲ τοῦ σώματος, μηδεμίαν σχέσιν πρὸς τὸν τοκετὸν ἔχουσαι, εἰσὶν ἀδιάφοροι. Ἀλλ' ἐὰν ἡ τίκτουσα ἔχῃ καθ' ὑπερβολὴν εὐαίσθητα νεῦρα, ἐὰν ᾖ πολύαιμος, ἢ πάσχῃ ὑπὸ συμφορήσεων αἵματος πρὸς τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ στῆθος, ἢ ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνωμαλία τις οἱαδήποτε κατὰ τὴν κυκλοφορίαν, ὁ τοκετὸς γίνεται πολλάκις μεγάλης βλάβης πρόξενος, ἐπάγει δηλ. σπασμοὺς, λειποθυμίας, ἀποπληξίαν, αἱμορραγίας, κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν περιόδων τοῦ τοκετοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὰς φαινομένων.

Πρὸς εὐκολωτέραν κατάληψιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκτελεῖται ὁ τοκετός, καὶ ἀκριβεστέραν περιγραφὴν τῶν ἀπαιτουμένων βοηθημάτων, διαιροῦσι τὴν πορείαν αὐτοῦ εἰς πέντε διάφορα μέρη, ἅτινα καλοῦσι *περιόδους* ἢ *στάδια τοῦ τοκετοῦ*.

Ἡ *πρώτη περίοδος*, ἥτις καὶ *περίοδος τῶν προδρόμων* καλεῖται συνήθως παρὰ τῶν μαιευτήρων, ἄρχεται ἐκ τῶν πρώτων συστολῶν τῆς μήτρας καὶ διαρκεῖ εἰς μὲν τὰς πρωτοτόκους μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἄρχεται νὰ διαστέλληται τὸ στόμιον,

εἰς δὲ τὰς πλεονάκις τεκούσας μέχρις οὗ τοῦτο, ὅπερ πρό τινων ἑβδομάδων ἠνεῴχθη κατά τι, ἄρχεται νὰ εὑρύνηται. Αἱ πρῶται αὗται συστολαὶ τῆς μήτρας, αἵτινες καλοῦνται προσέτι καὶ *προλέγουσαι ὠδῖνες*, προξενοῦσιν αἴσθημά τι ἰδιαίτερον, ὡς εἰ ἂν ἡ κοιλία συνεθλίβετο πανταχόθεν· τοῦτο ὅμως παρέρχεται μετ' ὀλίγον, καὶ διαδέχεται αὐτὸ αἴσθημα τεινεσμοῦ κατὰ τὴν πύελον, ἰδίως δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. Βάλλοντες ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κοιλίας τῆς τικτούσης, αἰσθανόμεθα τὴν μήτραν ἀρκούντως σκληρὰν καὶ συντεταμένην, ἀλλ' ὅταν παύωνται αἱ συστολαί, σὺν αὐταῖς δὲ καὶ τὸ εἰρημένον αἴσθημα, ἡ μήτρα γίνεται πάλιν χαλαρὰ καὶ ἀπαλή. Εἰς τὰς πρωτοτόκους αἱ προλέγουσαι ὠδῖνες ἄρχονται συνήθως ταχύτερον ἢ εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, προηγοῦνται δηλ. τοῦ τοκετοῦ ἐνίοτε μὲν δώδεκα, δεκαοκτὼ ἢ εἴκοσι καὶ τέσσαρας ὥρας, ἄλλοτε δὲ δύο, τρεῖς ἢ καὶ πλείονας ἡμέρας· ἄρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς τὸ ἑσπέρας καὶ παύονται τὴν νύκτα, ὅταν ἡ γυνὴ ἀναπαύηται. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, ἧς ἡ διάρκεια διαφέρει μεγάλως, διακρίνεται εἰς τὸν κόλπον καὶ ποσότης μεγάλη βλέννης, ὑπαρχούσης ἐνταυτῷ καὶ πρὸς συχνὴν οὔρησιν ἐπείξεως. Ἡ ἔγκυος αἰσθάνεται ἀνησυχίαν καὶ στενοχωρίαν, ἡ κοιλία συμπίπτει ἐπὶ μᾶλλον, καὶ εἰς μὲν τὰς πρωτοτόκους τὸ κατώτερον τῆς μήτρας τμῆμα κατέρχεται βαθύτερον εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ εὑρεθῇ τὸ στόμιον αὐτῆς, οὐ μόνον διότι τοῦτο ὑπάρχει ἐντελῶς πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπευθυσμένον, τοὐτέστι πρὸς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι πολὺ μικρόν, ὥστε ἡ κοιλότης αὐτοῦ δὲν ὑπερβαίνει τὸ μέγεθος φακῆς· εἰς δὲ τὰς πλεονάκις τεκούσας εὑρίσκεται τὸ ἁπαλὸν καὶ ὀγκώδες τῆς μήτρας στόμιον ἐπὶ τοσοῦτον ἠνεῳγμένον, ὥστε δι' αὐτοῦ εὐκόλως διακρίνονται οἱ περιβάλλοντες τὸ ἔμβρυον ὑμένες καὶ τὸ προκείμενον μέρος αὐτοῦ. Εἴς τινας ὅμως γυναῖκας, ἰδίως δ' εἰς τὰς εὐαισθήτους, ἢ τὰς ὑπὸ ψύχους παθούσας, ὡς καὶ εἰς

τὰς πρωτοτόκους, αἱ προλέγουσαι ὠδῖνες εἰσὶ πολλάκις τοσοῦτον ἀλγειναί, ὥστε ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς κυρίας· ἀλλ' ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ στομίου τῆς μήτρας δύναταί τις νὰ πεισθῇ, ἂν ὁ τοκετὸς ἤρξατο τῷ ὄντι ἢ οὐχί.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἄρχεται ἐκ τῆς διανοίξεως τοῦ στομίου τῆς μήτρας εἰς τὰς πρωτοτόκους, ἢ μετὰ τὴν διαστολὴν αὐτοῦ εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας. Αἱ ὠδῖνες εἰσὶν ἤδη ἀλγειναί, συνεχεῖς καὶ τακτικαί· οἱ πόνοι διευθύνονται ἀπὸ τῆς ὀσφύος πρὸς τὴν ἠβικὴν χώραν, εἰσὶν ὅμως ἰσχυρότεροι κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν· τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἀνευρύνεται κατὰ μικρὸν καὶ εἰς πᾶσαν ὠδῖνα ὠθεῖται πρὸς τοῦτο τὸ ἐντῷ ἀμνίῳ ὑγρόν, οἱ δ' ὑπὸ τούτου διατεινόμενοι ὑμένες, τουτέστι τὸ χωρίον καὶ τὸ ἄμνιον, προβάλλουσιν ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς μήτρας, καὶ φαίνονται, διαρκούσης τῆς ὠδῖνος, ὥσπερ μικρὸν ἡμισφαίριον, ἢ ὥσπερ τὸ ὀξύτερον μέρος τοῦ ᾠοῦ· τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται *σχηματισμὸς τοῦ θυλακίου*. Μετὰ δὲ τὴν παῦσιν τῆς ὠδῖνος τὸ διατεταμένον θυλάκιον χαλαροῦται, ὥστ' εὐκόλως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δι' αὐτοῦ τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου, τὸ δὲ κατώτερον τῆς μήτρας τμῆμα καὶ τὸ στόμιον αὐτῆς, σκληρὰ ἐν καιρῷ τῆς ὠδῖνος ὄντα, γίνονται μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῆς ἁπαλὰ καὶ ἐλαστικά, ὡς ἦσαν καὶ πρότερον. Ὅταν δὲ τὸ στόμιον τῆς μήτρας εὐρυνθῇ ὅσον τεσσάρων δακτύλων, τὸ δ' εἰς τὸν κόλπον προβάλλον θυλάκιον ἢ ἕτοιμον ἤδη νὰ διαῤῥαγῇ κατὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ὠδῖνα, τότε λέγεται, ὅτι τὸ θυλάκιον *εἶναι ἐν τῷ διαῤῥήγνυσθαι*. Μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, γινομένην ἐνίοτε μετὰ ψόφου ἐπαισθητοῦ, ἐκρέει τὸ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ θυλακίου εὑρισκόμενον ἐνάμνιον ὑγρόν, καλεῖται δὲ τοῦτο *ἡ ἐκροὴ τῶν πρώτων ὑδάτων*. Αἱ ὠδῖνες τῆς περιόδου ταύτης τοῦ τοκετοῦ καλοῦνται *προπαρασκευάζουσαι*, ὡς συντελοῦσαι εἰς τὴν διαστολὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας, καὶ ἐπομένως προετοιμάζουσαι τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου· προξενοῦσι δὲ εἰς τὰς πλείστας τῶν τικ-

κτουσῶν μεγίστην ἀνησυχίαν καὶ ἀθυμίαν, διότι δὲν ἐννοοῦσιν αὗται τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν, οὐδὲ βλέπουσι σημεῖά τινα ἐπαισθητὰ τῆς προόδου τοῦ τοκετοῦ, ἵνα παρηγορηθῶσι κἂν, ἐλπίζουσαι, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου μέλλουσι ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν ὑπερβολικῶν πόνων, οὓς προξενοῦσιν αὐταῖς αἱ ὠδῖνες. Ἡ βλέννα, ἥτις περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς περιόδου ταύτης ἐκρέει τοῦ κόλπου καὶ εἶναι αἱματόφυρτος, καλεῖται παρὰ τῶν μαιῶν *σημεῖον*, ἐπειδὴ θεωρεῖται ὡς σημεῖον τῆς ἀρξαμένης ἤδη διαστολῆς τοῦ στομίου τῆς μήτρας καὶ τῆς προόδου τοῦ τοκετοῦ.

Μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου καὶ τὴν ἐκροὴν τῶν πρώτων λεγομένων ὑδάτων ἄρχεται ἡ τρίτη περίοδος. Ἐν ἀρχῇ ταύτης παύονται μὲν ἐπὶ μικρὸν αἱ ὠδῖνες, ἀλλ' ἐπανέρχονται μετ' οὐ πολὺ καὶ εἰσὶ συνεχέστεραι, διαρκέστεραι, ἰσχυρότεραι καὶ ἀλγεινότεραι, συμπάσχει δ' ἤδη καὶ ὅλον τὸ σῶμα, αἱ τίκτουσαι ἄρχονται νὰ τρέμωσιν, καὶ οὔτε ἱστάμεναι, οὔτε καθήμεναι δύνανται νὰ εὕρωσιν ἡσυχίαν· τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἐρυθραίνεται, ἱδρὼς ῥέει ἐν ἀφθονίᾳ πανταχόθεν τοῦ σώματος, αἱ δὲ ὠδῖνες συνοδεύονται ὑπὸ ἀκουσίου ἐπιθυμίας τοῦ συνεξωθεῖν, τοὐτέστι τοῦ ὑποστηρίζειν διὰ τῶν μυῶν τῆς κοιλίας καὶ τοῦ διαφράγματος τὰς τῆς μήτρας συστολὰς, καὶ ὑπὸ ἐπείξεως πρὸς συχνὴν κένωσιν τῆς κοιλίας καὶ τῆς οὐροδόχου κύστεως. Τὸ ἀνυπόμονον τῆς τικτούσης, αἱ οἰμωγαὶ καὶ τὰ παράπονα αὐτῆς διὰ τὴν δριμύτητα τῶν πόνων ἐν γένει, ἰδίως δὲ τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, αὐξάνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Αἱ ὠδῖνες τῆς περιόδου ταύτης καλοῦνται *κύριαι* ἢ *ἐξωθοῦσαι*.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου προχωρεῖ ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸ στόμιον τῆς μήτρας· ὅταν δ' εἰσέλθῃ ἐντὸς τούτου, τότε λέγεται ὅτι *ἡ κεφαλὴ στεφανοῦται, ἢ εὑρίσκεται εἰς τὴν στέψιν αὐτῆς*. Κατέρχεται ἐπομένως μετά τινας ὠδῖνας ὅλη εἰς τὸ κοῖλον τῆς μικρᾶς πυέλου καὶ φθάνει μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου, ὥστε ἐν καιρῷ ὠδῖνος μέρος

αὐτῆς γίνεται ἤδη ὁρατὸν μεταξὺ τῶν μεγάλων χειλέων. Λέγεται δὲ τοῦτο ἢ *ἐντομὴ* ἁπλῶς, ἢ ὅτι *ἡ κεφαλὴ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐντομήν*, καὶ ἀποτελεῖ τὸ τέλος τῆς τρίτης περιόδου.

Μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου καὶ τὴν ἐκροὴν τῶν πρώτων λεγομένων ὑδάτων, ἡ μήτρα, ἰδίως δὲ τὸ κατώτερον αὐτῆς μέρος, περισφίγγει ἤδη ἀκριβέστερον πανταχόθεν τὸ ἔμβρυον οὕτως, ὥστε τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ συνωθοῦνται τὸ ἓν ὑπεράνω τοῦ ἄλλου. Ἐπὶ τὸ ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς μήτρας εὑρισκόμενον μέρος τῆς κεφαλῆς σχηματίζονται κατ' ἀρχὰς μὲν πτυχαί τινες τοῦ δέρματος αὐτῆς, ἔπειτα δέ, προϊόντος τοῦ τοκετοῦ, ἐξόγκωσις, *οἴδημα τῆς κεφαλῆς* ἢ *προκεφαλὴ* καλουμένη.

Ἡ τετάρτη περίοδος ἄρχεται, ὅταν ἐπὶ τῶν ὠδίνων ἡ κεφαλὴ προφαίνηται μεταξὺ τῶν μεγάλων χειλέων τοῦ αἰδοίου, καὶ τελευτᾷ μετὰ τὴν ἐντελῆ τοῦ ἐμβρύου ἔξωσιν. Κατὰ πᾶσαν ὠδῖνα ἡ κεφαλὴ προχωρεῖ εἰς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου, ὠθεῖ ἀπ' ἀλλήλων τὰ μεγάλα χείλη, καὶ μέρος αὐτῆς γίνεται ὁρατόν· καταθλίβουσα δὲ τὸ περίναιον, ἐκτείνει αὐτὸ ἐν εἴδει ἡμισφαιρίου, καὶ ἐνῷ τὸ σύνηθες αὐτοῦ πλάτος εἶναι ὅσον δύω δακτύλων, εἰς τὴν περίοδον ταύτην γίνεται ὅσον τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα, οὕτω δὲ λεπτυνόμενον, κινδυνεύει κατὰ πᾶσαν ὠδῖνα νὰ διαῤῥαγῇ. Διαστέλλεται συγχρόνως καὶ ὁ δακτύλιος, τῆς δὲ πρόσθιου πλευρᾶς τοῦ ἀπευθυσμένου, ὠθουμένου πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω ἐκ τῆς κατερχομένης κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, γίνεται ὁρατὸν μέρος ὅσον δύο περίπου δακτύλων. Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα ἡ κεφαλὴ ἐπιστρέφει μὲν πάλιν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλὰ πολὺ βραδύτερον, παρ' ὅσον ὅταν ὠθῆται πρὸς τὰ κάτω, διαρκούσης τῆς ὠδῖνος· ἐκ διαλειμμάτων ῥέει ποσότης τις τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, τοῦτο ὅμως γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη ἑκάστης ὠδῖνος, σπανίως δὲ ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῶν, ἢ ἐν τοῖς μεταξὺ διαλείμμασιν. Προϊού-

σης τῆς περιόδου ταύτης, προφαίνεται κατὰ πᾶσαν ὠδῖνα μεταξὺ τῶν μεγάλων χειλέων μεῖζον μέρος τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς, ἤτις, ὅταν προχωρήσῃ μεταξὺ τούτων μέχρι τῆς μείζονος αὐτῆς περιφερείας, τότε ἢ διέρχεται μεθ' ὁρμῆς, ἢ διαμένει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ὠδῖνος, ὥσπερ συμβαίνει ἰδίως εἰς τὰς πρωτοτόκους, καὶ ἐξέρχεται ἀκολούθως μετὰ μίαν ἢ δύο ὠδῖνας· † αὕτη εἶναι ἡ πλέον ὀδυνηρὰ στιγμὴ τοῦ τοκετοῦ, ὥστε αἱ πρωτότοκοι, καὶ λίαν εὐαίσθητοι ἂν μὴ ὦσιν, δὲν δύνανται νὰ κρατήσωσι τὰς φωνάς· εἰς ταύτας, ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, ἐν τῷ διέρχεσθαι οὖσα, ἐπιστρέφῃ μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ὠδῖνος εἰς τὰ ὀπίσω, ῥέει καὶ ὀλίγον αἷμα.

Αἱ ὠδῖνες τῆς περιόδου ταύτης εἰσὶν αἱ ἰσχυρότεραι καὶ διαρκέστεραι, ἐπανέρχονται εἰς βραχύτερα χρόνου διαστήματα, καὶ εἰσὶν ἀσυγκρίτως ἀλγεινότεραι τῶν τῆς προηγουμένης περιόδου· ἐπειδὴ δὲ προξενοῦσι κλονισμοὺς εἰς ὅλον τὸ σῶμα τῆς τικτούσης, καλοῦνται *κλονισμοῦ ὠδῖνες* ἢ *κλονίζουσαι*. Τὸ σῶμα τῆς τικτούσης τρέμει ὁλόκληρον καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἀφθόνου ἱδρῶτος, ὡς καὶ τὸ πάνυ ἐρυθρὸν αὐτῆς πρόσωπον, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξαγριοῦνται, ἡ ὄψις καὶ ἡ μορφὴ τοῦ προσώπου ἀλλοιοῦνται οὕτως, ὥστε ἡ ὠδίνουσα γίνεται πολλάκις ἄγνωστος καὶ τοῖς οἰκείοις αὐτῆς. Τὸ ἀνυπόμονον αὐτῆς κορυφοῦται, κλαυθμοί, ὀδυρμοί, παράπονα καὶ κινήματα σχεδὸν μανιακὰ συνοδεύουσι τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ τοκετοῦ οὐ μόνον εἰς τὰς εὐαισθήτους καὶ φύσει ἀνυπομόνους γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἧττον εὐερεθίστους καὶ ὑπομονητικάς. Πάντα ἐν ἑνὶ λόγῳ μαρτυροῦσι μεγίστην ταραχὴν ψυχῆς καὶ σώματος· ἐξελθούσης ὅμως τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, παύονται αἱ ὠδῖνες καὶ ἐπέρχεται ἡσυχία λίαν εὐάρεστος εἰς τὴν τίκτουσαν. Τάχιον ἔπειτα ἢ βράδιον ἐπανέρχονται νέαι τῆς μήτρας συστολαί, δι' ὧν παρουσιάζονται οἱ ὦμοι τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν ἐντομήν· ἐξελθόντων δὲ καὶ τούτων, ἕπεται, ἐξωθούμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον

βιαίως, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκρέει καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἐνάμνιον ὑγρόν, ἢ τὰ *δεύτερα καλούμενα ὕδατα*. Μετὰ τῶν δευτέρων τούτων ὑδάτων ἐξέρχονται συνήθως καὶ θρόμβοι αἵματος, ἡ μήτρα συστέλλεται ἤδη καὶ εὑρίσκεται ὥσπερ σφαῖρα σκληρὰ ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἕτερον ἔμβρυον. Μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου ἐπέρχεται συνήθως ῥῖγος, ὁτὲ μὲν ἰσχυρότερον, ὁτὲ δ' ἀσθενέστερον.

Ἡ πέμπτη περίοδος, ἢ ἡ περίοδος τῶν ὑστέρων, ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς γεννηθῇ τὸ ἔμβρυον καὶ τελευτᾷ σὺν τῇ ἐξώσει τῶν ὑστέρων. Μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ἐσωτερικὴ ἢ λεία ἐπιφάνεια τοῦ ὑστέρου ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι, ἅμα ἐξελθόντος τοῦ ἐμβρύου, τὸ ὕστερον ἀποχωρίζεται συνήθως ἀπὸ τῆς μήτρας καὶ κεῖται ἐλεύθερον ἐν αὐτῇ. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ ἢ μίαν περίπου ὥραν ἐπανέρχονται νέαι συστολαὶ τῆς μήτρας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐχὶ τοσοῦτον ἀλγειναί, καλούμεναι αἱ τῶν *ὑστέρων ὠδῖνες*. Διαρκουσῶν τῶν ὠδίνων τῆς περιόδου ταύτης, ῥέει συνήθως αἷμα εἰς μετρίαν ποσότητα· διὰ τῶν ὠδίνων τούτων ὠθεῖται τὸ ὕστερον μετὰ τῶν προσηρτημένων αὐτῷ ὑμένων εἰς τὸν κόλπον, καὶ διὰ τῶν συστολῶν τούτου ἐξωθεῖται ἐντελῶς ἀπὸ τῶν γεννητικῶν μορίων. Ἐάν τις μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου προσαγάγῃ τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἔχων ὡς ὁδηγὸν τὸν ὀμφάλιον λῶρον, εὑρίσκει μὲν ὅτι οὗτος κεῖται μεταξὺ τοῦ ὑστέρου καὶ τοῦ προσθίου χείλους τοῦ στομίου τῆς μήτρας, σπανίως ὅμως φθάνει διὰ τοῦ δακτύλου τὸ μέρος τοῦ ὑστέρου, ἐν ᾧ οὗτος ἐμπέφυται· τοῦτο δὲ γίνεται τότε μόνον, ὅτε τὸ ὕστερον κατέλθῃ βαθύτερον εἰς τὸν κόλπον, ἢ ὅτε σύρῃ τις αὐτὸ διὰ τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ὅπως ταχύνῃ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ.

Ἡ ἀπὸ τῆς μήτρας ἐντελὴς ἀποχώρισις τοῦ ὑστέρου γίνεται ἐνίοτε καὶ ὀψαίτερον· ἄλλοτε δὲ ἀποχωρίζεται ἐν μέρει μόνον, καὶ τότε ἢ παντελῶς δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς

μήτρας, ἢ εὑρίσκεται μόνον τὸ χεῖλος αὐτοῦ· ἐνίοτε δὲ, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, τὸ ὕστερον ἀποχωρίζεται πρὶν ἢ ἐξέλθῃ τὸ ἔμβρυον, καὶ ἐκπίπτει ἀμέσως μετ' αὐτό. (1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν σημείων τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ, καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διέρχεται ἐν αὐτῷ τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς πυέλου.

Α'. Περὶ τοῦ ἐπὶ κεφαλὴν σχήματος, καὶ τῶν διαφόρων θέσεων αὐτῆς.

Ὅτι τὸ ἔμβρυον κεῖται καλῶς, τοὐτέστι κατὰ μῆκος, ἐν τῇ μήτρᾳ, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως ἢ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ἐκ τῶν ἑπομένων σημείων.

ά.) Ἐὰν ἡ κοιλία μὴ ᾖ ἑκατέρωθεν, τοὐτέστι κατὰ τὰ πλάγια αὐτῆς, ὑπὲρ τὸ σύνηθες πλατεῖα, ἐὰν λήγῃ πρὸς τὰ πρόσω εἰς ὀξύ, ἐὰν ᾖ ὁμοιομόρφως τεταμένη, καὶ ἐὰν μὴ ἐμφαίνῃ σημαντικὰς ἀνωμαλίας, ὑψώματα δηλ. καὶ κοιλώματα.

β'.) Ἐὰν ἡ ἔγκυος αἰσθάνηται εἰς ἓν μόνον μέρος τῆς κοιλίας τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δηλ. ἢ πρὸς τὰ δεξιά.

---

(1) Ἡ μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου συμβαίνουσα ῥοὴ τοῦ αἵματος σημαίνει, ὅτι τὸ ὕστερον ἀπεχωρίσθη τῆς μήτρας· διότι, ἐνόσῳ τοῦτο εὑρίσκεται καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν τῇ μήτρᾳ προσπεφυκός, δὲν ῥέει παντάπασιν αἷμα, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἔπαθον βλάβην τινὰ τὰ γεννητικὰ τῆς τικτούσης μόρια, καὶ ἰδίως ἡ μήτρα ἢ ὁ κόλπος· ἡ ῥοὴ ὅμως αὕτη τοῦ αἵματος δὲν εἶναι πάντοτε ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ὕστερον ἀπεχωρίσθη ἐξ ὁλοκλήρου, ὅπερ τότε μόνον δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅταν ἡ λεία ἐπιφάνεια αὐτοῦ εὑρίσκηται ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας ἢ εἰς τὸν κόλπον. Τὴν ἔξοδον τοῦ ὑστέρου ἐπακολουθεῖ συνήθως ῥοὴ αἵματος ὁτὲ μὲν ῥευστοῦ, ὁτὲ δὲ πεπηγότος, μετὰ δὲ ταῦτα ἀποπερατοῦται ὁ τοκετὸς καὶ ἄρχεται ἡ λοχεία.

γ'.) Ἐάν, διὰ τῆς γινομένης διὰ τοῦ κόλπου ἐξετάσεως, εὑρίσκωμεν σῶμά τι σκληρὸν καὶ σφαιροειδὲς προκείμενον· ὅτι δὲτὸ προβάλλον μέρος τοῦ ἐμβρύου εἶναι ἡ κεφαλὴ καὶ μάλιστα τὸ τριχωτὸν αὐτῆς μέρος, γνωρίζεται ἐκ τῆς ὁμοιομόρφου κυρτότητος καὶ τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος, ὅπερ ἔχει τὸ προκείμενον μέρος, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς σκληρότητος αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ θέσις τῆς κεφαλῆς προσδιορίζεται ἀκριβέστερον ἔκ τε τῆς διευθύνσεως τῶν ῥαφῶν καὶ τῆς τῶν πηγῶν στάσεως· καθίσταται δὲ ἡ διάγνωσις δύσκολος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ὅταν ἡ κεφαλὴ ἵσταται τοσοῦτον ὑψηλά, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν αὐτὴν εὐκόλως· ὅταν ᾖ εὐκίνητος καὶ πρὸ αὐτῆς ὑπάρχῃ ποσότης μεγάλη τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ὅταν διαμένῃ τὸ θυλάκιον διατεταμένον καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα, τὸ δὲ τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς δέρμα ᾖ οἰδηματῶδες, ὅταν τὰ ὀστᾶ τοῦ κρανίου ὦσιν ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἁπαλά, (εὑρίσκονται δὲ ταῦτα ἐνίοτε τοσοῦτον ἁπαλά, ὥστε εἰσὶ παραπλήσια περγαμηνῷ χάρτῃ), ἢ ὅταν ὑπάρχῃ οἱαδήποτε ἄλλη παρὰ φύσιν κατασκευὴ τούτων, τοὐτέστιν ὅταν ὑπάρχωσι τὰ *περιττὰ* ἢ *Οὐερτιανὰ* καλούμενα ὀστάρια, αἱ *νόθοι* ῥαφαί, κτλ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εἰσέρχεται εἰς τὴν πύελον διττῶς· ἀ.) Διὰ τῆς δεξιᾶς λοξῆς διαμέτρου, προκειμένου τοῦ δεξιοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ, καὶ τῆς μικρᾶς πηγῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυσμένης. β'.) Διὰ τῆς ἀριστερᾶς λοξῆς διαμέτρου, προκειμένου τοῦ ἀριστεροῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ, καὶ τῆς μικρᾶς πηγῆς πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπευθυσμένης.

Τῶν δύο τούτων θέσεων ἐκείνη, καθ' ἣν πρόκειται τὸ δεξιὸν βρεγματικὸν ὀστοῦν, καλεῖται *πρώτη*, ὡς συχνοτέρα· *δευτέρα* δὲ καλεῖται ἐκείνη, καθ' ἣν πρόκειται τὸ ἀριστερὸν βρεγματικὸν ὀστοῦν, ὡς σπανιωτέρα. Παρετηρήθη δὲ ὅτι εἰς ἑκατὸν το-

κετοὺς ἑβδομηκοντάκις ἐμφαίνεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου τὴν πρώτην θέσιν ἔχουσα, καὶ τριακοντάκις τὴν δευτέραν.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εἰσέρχεται προσέτι εἰς τὴν πύελον καὶ διὰ τῆς ἐγκαρσίου ἢ τῆς εὐθείας διαμέτρου· τοῦτο ὅμως σπανίως συμβαίνει, ὅταν ἡ πύελος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἔχωσι τὴν κατὰ φύσιν κατασκευὴν καὶ τὸ σύνηθες μέγεθος· σπανιωτάτη μάλιστα εἶναι ἡ περίστασις, καθ' ἣν ἡ μικρὰ πηγὴ εὑρίσκεται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀριστερὰ ἀπευθυσμένη. Ἐντεῦθεν αἱ προειρημέναι δύο θέσεις τῆς κεφαλῆς, διὰ τὸ πάνυ συχνὸν αὐτῶν, καλοῦνται *συνήθεις*, πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι διὰ τὸ λίαν σπάνιον, *ἀσυνήθεις*· εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν ὑπάγεται ἀναντιῤῥήτως καὶ ὁ τοκετός, καθ' ὃν τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὸ πρόσωπον.

ά.) Διέξοδος τοῦ τοκετοῦ ἐν τῇ πρώτῃ θέσει τῆς κεφαλῆς.

Ἐξετάζοντες διὰ τοῦ κόλπου τὴν τίκτουσαν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ὅταν δηλ. τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἢ ἀρκούντως ἠνεῳγμένον, καὶ δυνάμεθα νὰ ἐμβάλωμεν τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου εἰς αὐτήν, ἀπαντῶμεν ῥαφήν τινα τοῦ κρανίου, διατέμνουσαν ἐγκαρσίως τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἢ διερχομένην κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ὑπεράνω τούτου· ἡ ῥαφὴ αὕτη εἶναι ἡ ὀβελιαία, τὸ δὲ μέρος, οὗ ἐφάπτεται ὁ δάκτυλος, εἶναι τὸ μέσον σχεδὸν αὐτῆς. Ἀκολουθοῦντες διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ δακτύλου τὴν ῥαφὴν ταύτην, φθάνομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ εἰς τρίγωνόν τι, ἁπαλὸν καὶ ἄνευ ὀστῶν μέρος, καθ' ὃ αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, ἢ συνενοῦται μετὰ δύο ἄλλων ῥαφῶν, αἵτινες εἰσὶ τὰ σκέλη τῆς λαμβδοειδοῦς, τὸ δὲ μέρος τοῦτο εἶναι ἡ οὕτω δὴ καλουμένη *ὀπίσθιος πηγή*. Ἄγοντες δὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου ἐπὶ τῆς ὀβελιαίας ῥαφῆς, κατ' ἐναντίαν τῆς πρώτης διεύθυνσιν, φθάνομεν εἰς ἕτερον μέρος, τετράγωνον, ἐπίσης ἁπαλὸν καὶ ἄνευ ὀστῶν, εἰς ὃ λήγουσι τέσσαρες ῥαφαί, ἐκ τεσσάρων διαφόρων μερῶν φερόμεναι, εἶναι δὲ τοῦτο ἡ *πρόσθιος*

πηγή. Ἐὰν ἐπὶ τέλους ἄγωμεν τὸν δάκτυλον, ὅταν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ᾖ ἀρκούντως ἠνεῳγμένον, ὡς εἴρηται, καὶ ἁπαλόν, ἀπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο ἀπευθυσμένου μέρους τῆς ὀβελιαίας ῥαφῆς κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ πρόσω, φθάνομεν εἰς προβολήν τινα τῆς κεφαλῆς, σφαιροειδῶς ἐξέχουσαν, τοὐτέστιν εἰς τὸν *βρεγματικὸν ὄγκον*· ἐὰν δὲ τὸ χεῖλος τῆς μήτρας μὴ ᾖ ἀρκούντως ἐλαστικόν, καὶ ἐπομένως ἐὰν μὴ δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν τὸν βρεγματικὸν ὄγκον, τότε διακρίνομεν αὐτὸν καὶ ἔξωθεν, διὰ τοῦ κατωτέρου δηλ. τμήματος τῆς μήτρας.

Ἐν τῇ πρώτῃ λοιπὸν θέσει, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου κεῖται ὡς ἔπεται. Ἡ κορυφὴ αὐτῆς εὑρίσκεται ἀπευθυσμένη πρὸς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, δηλ. τὸ μέσον τῆς ὀβελιαίας ῥαφῆς εὑρίσκεται ἄντικρυ τοῦ πρώτου ἢ δευτέρου σπονδύλου τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, ἡ ὀπίσθιος πηγὴ πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ πρόσω, ἡ δὲ πρόσθιος πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ ὀπίσω· τὸ δεξιὸν βρεγματικὸν ὀστοῦν εἶναι τὸ βαθύτερον ἐν τῇ πυέλῳ κείμενον μέρος τῆς κεφαλῆς, ὁ ὄγκος μάλιστα τούτου εὑρίσκεται ἀκριβῶς σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πυέλου· ἄρα ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εἰσέρχεται εἰς ταύτην λοξῶς καὶ ὀπωσοῦν ἐγκαρσίως.

Προχωροῦντος τοῦ τοκετοῦ, διερχομένης δηλ. τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου διὰ τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου, καὶ κατερχομένης βαθύτερον εἰς τὸ κοῖλον αὐτῆς, αἱ δύο πηγαὶ διατηροῦσι συνήθως τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς ἀλλήλας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως κατέρχεται βαθύτερον ἡ ὀπίσθιος. Ὅταν δὲ κατέλθῃ ἐντελῶς ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἐν τῇ μικρᾷ πυέλῳ, τότε ἀμφότεραι αἱ πηγαὶ ἔχουσι τὸ αὐτὸ ὕψος, καὶ ἡ μὲν μικρά, ἤτοι ἡ ὀπίσθιος, κεῖται πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ πρόσω, ὄπισθεν τοῦ ὠοειδοῦς τρήματος, ἡ δὲ μεγάλη, ἤτοι ἡ πρόσθιος, πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὀπίσω, ἀπέναντι τῆς μεταξὺ τοῦ λαγονίου καὶ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ μεγάλης ἐκτομάδος· ἡ δ' εὐθεῖα διάμετρος τῆς κεφαλῆς, ταύτην τὴν θέσιν ἐχούσης, εἶναι παράλληλος τῇ δεξιᾷ λοξῇ διαμέτρῳ τῆς πυέλου.

Ὅταν πρὸς τὸ τέλος τῆς τρίτης περιόδου, διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων συστολῶν τῆς μήτρας, φθάσῃ ἡ κεφαλὴ εἰς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου, καὶ ἐπιστηρίζηται ἐπὶ τοῦ περιναίου, ἄρχεται ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων νὰ ὠθῇ τοῦτο μὲν πρὸς τὰ κάτω, τὴν δὲ σχισμὴν τοῦ αἰδοίου νὰ διαστέλλῃ, ὥστε προφαίνεται τότε μέρος αὐτῆς, ὅπερ εἶναι τὸ ἀνώτερον καὶ ὀπίσθιον τέταρτον τοῦ δεξιοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ· ἐνταυτῷ δ' εὑρίσκομεν, ἐξετάζοντες, καὶ τὸ δεξιὸν σκέλος τῆς λαμβδοειδοῦς ῥαφῆς, κείμενον παραλλήλως πρὸς τὸν κατιόντα κλάδον τοῦ ἀριστεροῦ ἠβικοῦ ὀστοῦ. Διὰ τοῦ ἀνωτέρου καὶ ὀπισθίου τούτου τετάρτου τοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ εἰσέρχεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν ἐντομήν, τηρεῖ δὲ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ ἐνῷ προχωρεῖ πρὸς τὴν διατομήν, ὡς καὶ ὅταν πλησιάζῃ νὰ ἐξέλθῃ. Ὅταν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βαθμηδόν, ἡ ὀπίσθιος πηγὴ εὑρίσκεται ἔτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπευθυσμένη ὀλίγον τι πρὸς τ' ἀριστερά· καὶ ἐάν τις ἐξετάσῃ τότε διὰ τοῦ κόλπου μετὰ προσοχῆς, εὑρίσκει τὸ δεξιὸν σκέλος τῆς λαμβδοειδοῦς ῥαφῆς κείμενον ὑπεράνω τοῦ ἀριστεροῦ· ἅμα ὅμως ἐξέλθῃ τοῦ κόλπου ἡ κεφαλὴ μέχρι τῆς μείζονος αὐτῆς περιφερείας, τὸ λίαν ἤδη διατεταμένον περίναιον σύρεται μετά τινος βίας ὄπισθεν τοῦ προσώπου τοῦ ἐμβρύου, ἡ δὲ κεφαλὴ στρέφεται εὐθὺς πρὸς τὰ ἄνω, περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς κινουμένη, καὶ εὐθύς, ἀπαλλαγεῖσα τῶν ἐμποδίων, τῶν ὑπὸ τῶν ἀπαλῶν μορίων παρεχομένων κατὰ τὴν διὰ τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου δίοδον αὐτῆς, ἀναλαμβάνει ἣν εἶχε λοξὴν θέσιν ἐν τῇ πυέλῳ, ἐὰν τυχὸν αὕτη μετεβλήθη ἐν τῇ ἐξόδῳ, στρέφεται δηλ. τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ κατώτερον μέρος τοῦ δεξιοῦ μηροῦ τῆς τικτούσης.

Ὅταν μὲν φθάσῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν ἐντομήν, οἱ ὦμοι ἔρχονται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου διὰ τῆς ἀριστερᾶς λοξῆς διαμέτρου· ὅταν δὲ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐντομὴν καὶ διατομήν, οἱ ὦμοι κατέρχονται εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, τηροῦντες πάντοτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ταύτην δ' ἔχουσι καὶ ἐν τῷ ἐξέρχε-

σθαι ἀπ' αὐτῆς, ἑπομένως ὁ δεξιὸς κεῖται ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ σκέλους τοῦ ἡβικοῦ τόξου, ὁ δ' ἀριστερὸς πρὸς τὸν ἀριστερὸν σύνδεσμον, τὸν κατὰ τὸν ὄγκον τοῦ ἰσχίου καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. Οἱ ὦμοι τοῦ ἐμβρύου, ἔχοντες τὴν ἤδη ῥηθεῖσαν θέσιν, ἔρχονται μετὰ μίαν ἢ δύω ὠδῖνας εἰς τὴν ἐντομὴν καὶ διατομήν· καὶ πρῶτος μὲν ἐξέρχεται ὁ πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιὰ εὑρισκόμενος, τοῦτον δ' ἀκολουθεῖ ὁ ἕτερος, ὡς καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἐμβρύου σῶμα μετὰ πλείονος ἢ ἐλάσσονος ταχύτητος· ἐν γένει ὅμως ἐξέρχεται πρῶτος ὁ ὦμος τοῦ μέρους ἐκείνου, οὗ τινος τὸ βρεγματικὸν ὀστοῦν ἔκειτο ὑπὸ τὸ ἡβικὸν τόξον.

Ἐὰν τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν ἐκρεύσῃ λαθραίως πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου, ὅταν δηλ. τὸ στόμιον τῆς μήτρας μὴ ᾖ πλέον τοῦ δακτύλου ἠνεῳγμένον, ἢ ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ παντελῶς ἐνάμνιον ὑγρὸν μεταξὺ τοῦ θυλακίου καὶ τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς, ὅτε ἑπομένως προσκολλᾶται περὶ ταύτην ἀκριβῶς τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς μήτρας, σχηματίζεται εἰς τὸ κατὰ τὸ ϛόμιον αὐτῆς εὑρισκόμενον, καὶ ἐξίσου σχεδὸν τῶν δύο πηγῶν ἀπέχον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἐξοίδημά τι τοῦ δέρματος· εἰς τὸ μέρος τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃ τις τὴν ὀβελιαίαν ῥαφήν, ἄλλως τε διακρινομένην εἰς τὰ πλάγια τοῦ ἐξοιδήματος. Τὸ ἐξοίδημα τοῦτο, ἀπαντᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰ πρωτότοκα καὶ ἐξαλείφεται πολλάκις πρὶν ἢ γεννηθῇ τὸ ἔμβρυον, ἐνῷ δηλ. προχωρεῖ ὁ τοκετός.

Ὅταν δ' ἡ κεφαλή, προχωροῦσα βαθμηδὸν εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, διαμείνῃ τὸν ἀνήκοντα χρόνον εἰς ἣν στάσιν εὑρίσκεται περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης περιόδου, ἢ ὅταν ὁ τοκετὸς ἐν γένει προβαίνῃ πολὺ βραδέως, σχηματίζεται ὡσαύτως εἰς τὸ ἀνώτερον καὶ ὀπίσθιον τέταρτον τοῦ δεξιοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ ἐξοίδημα τοῦ δέρματος αὐτῆς, ἔχον βάσιν στρογγύλην. Τὸ ἐξοίδημα τοῦτο, ὅπερ πολλάκις παρατηρεῖται εἰς τὰ ἀρτίτοκα, καλεῖται *προκεφαλὴ* (caput succedaneum) καὶ εὑρίσκεται ἀείποτε περιωρι-

σμένον κατὰ τὸ ἤδη ῥηθὲν μέρος. Ἐξετάζοντες δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης περιόδου, διακρίνομεν εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα σαφῶς τὸ δεξιὸν σκέλος τῆς λαμβδοειδοῦς ῥαφῆς, τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς ὀβελιαίας, καὶ τὴν μικρὰν πηγήν, καὶ τοῦτο, διότι τὸ ἐξοίδημα δὲν ἐπεκτείνεται εἰς ταῦτα τὰ μέρη. Εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν διαμένει τὸ ἐξοίδημα, ὅταν ὁ τοκετὸς ἀποπερατωθῇ ταχέως· ἐὰν δὲ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ περίοδον, ἡ βάσις τοῦ ἐξοιδήματος αὐξάνεται κατά τι καὶ ἐπεκτείνεται πέραν τῆς ὀπισθίου πηγῆς, καὶ τῆς λαμβδοειδοῦς καὶ ὀβελιαίας ῥαφῆς, πλὴν μόνον εἰς μικρὸν μέρος. Ἐκ τοῦ ἐξοιδήματος ἄρα τούτου, ὅπερ, ὡς εἴρηται, ὑπάρχει κατὰ τὸ ὀπίσθιον καὶ ἀνώτερον τέταρτον τοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ, γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου κεῖται λοξῶς ἐν τῷ κοίλῳ τῆς πυέλου, ὡς καὶ ὅταν εὑρίσκηται ἐν τῇ ἐντομῇ.

Αἱ ἔγκυοι αἰσθάνονται, ὡς εἴρηται, τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου ἰσχυρότερον ἢ καὶ ἀποκλειστικῶς μόνον εἰς τὸ ἓν ἢ τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων μερῶν τῆς κοιλίας, αἱ πλεῖσται μάλιστα αἰσθάνονται ταῦτα κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτῆς, ἔνιαι δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀριστερόν. Ἡ αἴσθησις τῶν σκιρτημάτων τοῦ ἐμβρύου μένει συνήθως εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἀφ' οὗ ταῦτα γένωνται κατὰ πρῶτον ἐπαισθητά, τουτέστιν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς κυήσεως μέχρι τοῦ τοκετοῦ· εἴς τινας ὅμως συμβαίνει νὰ αἰσθάνωνται ταῦτα τρεῖς ἢ τέσσαρας ἑβδομάδας, ἢ καὶ ἡμέρας τινὰς μόνον πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, ἐνῷ πρότερον ᾐσθάνοντο αὐτὰ εἰς τὸ ἀριστερὸν ἢ τ' ἀνάπαλιν. Προέρχεται δὲ ἡ αἴσθησις τῶν σκιρτημάτων τούτων ἐκ τῆς θλίψεως, ἣν προξενεῖ τὸ ἔμβρυον διὰ τῶν κινήσεων τῶν μελῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς μήτρας, καὶ ὑπάρχει φυσικῷ τῷ λόγῳ μόνον καθ' ὃ μέρος εὑρίσκεται ἀπευθυσμένον τὸ πρόσθιον τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου. Ὅταν λοιπὸν ἡ γυνὴ αἰσθάνηται τὰ σκιρτήματα

αὐτοῦ πρὸ τοῦ τοκετοῦ ἢ εἰς τὰς ἀρχὰς τούτου κατὰ τὸ δεξιὸν τῆς κοιλίας μέρος, εἶναι μὲν βέβαιον, ὅτι πρόκειται ἡ κεφαλή, δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ διαγνώσωμεν καὶ ὁποίαν θέσιν ἔχει, ὑπάρχει ὅμως πολλὴ πιθανότης, ὅτι ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἡ πρώτη· ἐξεναντίας ἡ αἴσθησις τῶν τοῦ ἐμβρύου σκιρτημάτων κατὰ τὸ ἀριστερὸν τῆς κοιλίας μέρος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ δεικνύει, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν δευτέραν θέσιν.

6'.) Διέξοδος τοῦ τοκετοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ θέσει τῆς κεφαλῆς.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν θέσιν ἡ κεφαλὴ ἐμφαίνεται ἐν τῷ τοκετῷ οὐ μόνον λοξῶς, ἀλλὰ καὶ ὀλίγον τι πλαγίως, ὡς καὶ εἰς τὴν πρώτην, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅμως, ὅτι αἱ πηγαὶ εὑρίσκονται εἰς ἀντίθετον διεύθυνσιν, τὸ δ' ἀριστερὸν βρεγματικὸν ὀστοῦν εἶναι τὸ βαθύτερον ἐν τῇ πυέλῳ κείμενον μέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

Προχωροῦντος τοῦ τοκετοῦ, διερχομένης δηλ. τῆς κεφαλῆς διὰ τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου καὶ κατερχομένης εἰς τὸ κοῖλον αὐτῆς, ἀμφότεραι αἱ πηγαὶ ἔχουσι τὸ αὐτὸ πρὸς ἀλλήλας ὕψος. καὶ ἐνίοτε μὲν κατέρχεται βαθύτερον εἰς τὴν μικρὰν πύελον ἡ πρόσθιος πηγή, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ προηγεῖται ἡ ὀπίσθιος. Ἡ εὐθεῖα διάμετρος τῆς κεφαλῆς εὑρίσκεται παράλληλος τῇ δεξιᾷ λοξῇ διαμέτρῳ τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου καὶ τοῦ κοίλου αὐτῆς· ὅταν δ' ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου φθάσῃ εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, καὶ ἄρχηται ἤδη νὰ δοκιμάζῃ τὴν ἀντίστασιν, τὴν προξενουμένην ἐκ τοῦ κεκλιμένου ἐπιπέδου, ὅπερ ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, ὑπὸ τοῦ κόκκυγος καὶ τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ τὸν ἰσχιακὸν ὄγκον συνδέσμων, γίνεται συνήθως ἡ ἀκόλουθος στροφή. Ἡ κεφαλὴ στρέφεται κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς λοξῆς διαμέτρου τοῦ κοίλου τῆς πυέλου πρὸς τὴν ἐγκάρσιον τούτου καὶ ἐκ ταύτης πρὸς τὴν ἀριστερὰν λοξήν, ἡ δὲ στροφὴ αὕτη γίνεται, ὡς εἴρηται, βαθμηδὸν καὶ σχεδὸν σπειροειδῶς, στρεφομένης

δηλ. τῆς κεφαλῆς ἐναλλὰξ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω. Ἐὰν ἐξετάσωμεν διὰ τοῦ κόλπου κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν τοῦ τοκετοῦ τὴν ὠδίνουσαν, εἰς τὰ μεταξὺ μὲν τῶν ὠδίνων διαλείμματα εὑρίσκομεν τὴν μικρὰν πηγὴν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὀπίσω ἐστραμμένην, ἐν καιρῷ δὲ τῶν ὠδίνων καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῶν, εὑρίσκομεν τὴν εἰρημένην πηγὴν πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιά, τοὐτέστιν ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ σκέλους τοῦ ἠβικοῦ τόξου· σὺν τῇ παύσει δὲ τῶν ὠδίνων ἐπιστρέφει ἡ κεφαλὴ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς θέσιν. Ἐπαναλαμβάνοντες τὰς ἐξετάσεις ταύτας ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τούτων διαλείμματα, ἢ διατηροῦντες τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ μικρὰ πηγή, ἥτις ἦν ἐντελῶς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ δεξιὰ ἀπευθυσμένη ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμμασιν, στρέφεται, ἐν τῇ ἀκμῇ τούτων, πρὸς τὰ πρόσω καὶ κεῖται ὄπισθεν τοῦ ὠοειδοῦς τρήματος, ἐπανέρχεται δὲ πάλιν εἰς τὴν προτέραν σχεδὸν αὐτῆς θέσιν, ὅταν αἱ ὠδῖνες παύσωσιν. Προϊόντος δὲ τοῦ τοκετοῦ, ἡ κεφαλὴ τηρεῖ καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα, τὴν θέσιν, εἰς ἣν εὑρίσκετο καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῶν, τοὐτέστι διαμένει ἡ ὀπίσθιος πηγὴ πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιὰ ὄπισθεν τοῦ ὠοειδοῦς τρήματος.

Ὡς, ὅταν ἡ κεφαλὴ ἔχῃ τὴν πρώτην θέσιν, προβάλλει πρὸς τὸ τέλος τῆς τρίτης περιόδου τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου διὰ τοῦ ἀνωτέρου καὶ ὀπισθίου τετάρτου τοῦ δεξιοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ, οὕτω, καὶ ὅταν ἔχῃ τὴν δευτέραν θέσιν, προβάλλει κατὰ τὴν εἰρημένην περίοδον διὰ τοῦ ἀνωτέρου καὶ ὀπισθίου τετάρτου τοῦ ἀριστεροῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ, ὅπερ καὶ προηγεῖται ταύτης ἐξερχομένης· τὴν θέσιν ταύτην τηρεῖ ἡ κεφαλὴ καὶ ὅταν ἐξέρχηται τοῦ κόλπου, μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον αὐτῆς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐμβρύου εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ κατωτέραν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀριστεροῦ τῆς τικτούσης μηροῦ· οἱ ὦμοι αὐτοῦ εἰσέρχονται εἰς τὴν μικρὰν πύελον διὰ τῆς δεξιᾶς λοξῆς διαμέτρου, καὶ πρὸς μὲν τὰ πρόσω

καὶ ἀριστερὰ εὑρίσκεται ἀπευθυσμένος ὁ ἀριστερός, ὅςις φαίνεται καὶ πρῶτος ἐν τῷ τοκετῷ, ὁ δὲ δεξιὸς, ὁ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ δεξιά, ἐξέρχεται μετὰ τὸν ἀριστερόν· ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν ἔξοδον τούτου ἐξωθεῖται μετὰ πλείονος ἢ ἐλάσσονος ταχύτητος καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἐμβρύου σῶμα.

Οἱ τοκετοί, ἐν οἷς ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἔχει τὴν δευτέραν θέσιν, τῶν λοιπῶν περιστάσεων ὁμοίως ἐχουσῶν, οὔτε δυσκολώτεροι τῶν πρώτων εἰσίν, οὔτε διαφορά τις ὑπάρχει κατὰ τὰς συνεπείας αὐτῶν. Πρὸς εὐτυχῆ ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ, εἰς ὃν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἔχει τὴν δευτέραν θέσιν, οὔτε ἰσχυρότεραι ὠδῖνες ἀπαιτοῦνται, οὔτε μείζων εὐρυχωρία τῆς πυέλου, οὔτε ἐλάσσων ὄγκος τοῦ ἐμβρύου, διότι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ οὗτος διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἄνευ βλάβης τινὸς τῆς τικτούσης ἢ τοῦ τικτομένου.

Β'. Περὶ ἀνωμαλιῶν τινων ἐν τῇ διὰ τῆς πυέλου διόδῳ τοῦ ἐμβρύου, τῆς κεφαλῆς προηγουμένης.

Ὁ προειρημένος τρόπος, καθ' ὃν διέρχεται καὶ ἐξέρχεται τῆς πυέλου τὸ ἔμβρυον, τῆς κεφαλῆς προκειμένης, εἶναι ὃν συνήθως καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ φύσις ἀκολουθεῖ, ἐξ οὗ καὶ θεωρεῖται ὡς *κανών*. Ἐνίοτε δὲ, εἰ καὶ σπανίως, ἀπομακρύνεται τούτου ἡ φύσις, χωρὶς ὅμως νὰ προκύψῃ βλάβη τις εἴς τε τὴν τίκτουσαν ἢ τὸ τικτόμενον· οὕτω π. χ. ἀπομακρύνονται τοῦ κανόνος οἱ τοκετοί, ἐν οἷς ἡ τὴν δευτέραν θέσιν ἔχουσα κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου δὲν στρέφεται, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἀλλὰ μόνον μικρόν τι μετὰ τοῦ μετώπου πρὸς τὰ πρόσω, ὥστε περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δευτέρας περιόδου αὐτῶν προβάλλει εἰς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου τὸ ἀριστερὸν ὀστοῦν τοῦ μετώπου, καὶ τούτου προηγουμένου, διέρχεται ἡ κεφαλή, ἥτις τηρεῖ τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἐνῷ προβαίνει μεταξὺ τῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου. Ἐξελθούσης δ' οὕτω τῆς κεφαλῆς, τὸ πρόσωπον τοῦ παιδίου εὑρίσκεται πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ

ἄνω μέρος τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ τῆς μητρὸς ἐστραμμένον· οἱ ὦμοι εἰσέρχονται εἰς τὴν πύελον διὰ τῆς ἀριστερᾶς λοξῆς διαμέτρου αὐτῆς, καὶ ὁ μὲν ἀριστερὸς εὑρίσκεται ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠοειδοῦς τρήματος, ὁ δὲ δεξιὸς πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἱερολαγονικὴν σύμφυσιν· ἐξελθόντος δὲ τοῦ πρώτου, τοὐτέστι τοῦ πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιὰ κειμένου, ἐπακολουθεῖ ὁ δεύτερος καὶ μετ' αὐτὸν τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἐμβρύου σῶμα. Ἀλλ' ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωμαλία συμβαίνει συνεχέστερον εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας ἢ εἰς τὰς πρωτοτόκους, καὶ παρατηρεῖται εἰς ἰδιαιτέρας τινὰς περιστάσεις, ὅταν π. χ. ἡ πύελος ᾖ πλατυτέρα τοῦ συνήθους, ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ μικρόσωμον, ἢ ὅταν μὴ ἀπέκτησεν εἰσέτι τὴν τελείαν αὐτοῦ ὡριμότητα.

Ἐπὶ τοιούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων περιστάσεων, ἰδίως δ' ὅταν αἱ ὠδῖνες ἐπέρχωνται μετ' ἀσυνήθους ταχύτητος, ὅταν ἐν γένει ἢ ἰδίως εἰς περιόδους τινὰς τοῦ τοκετοῦ ὦσιν αὗται ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυραί, ὅταν ἡ πύελος ᾖ κατά τινα τῶν διαμέτρων αὐτῆς πλατυτέρα ἢ στενωτέρα τοῦ συνήθους κτλ., συμβαίνουσιν ἐνίοτε καὶ ἄλλαι τινὲς ἀνωμαλίαι. Ἡ κεφαλὴ π. χ. οὐ μόνον εἰς τὴν πρώτην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δευτέραν θέσιν, κεῖται οὕτως ἐν τῇ πυέλῳ, ὥστε ἡ μικρὰ πηγὴ εὑρίσκεται ὄπισθεν τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἢ πρὸς τὰ πρόσω τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, ἢ ἔχει ἄλλην τινὰ θέσιν πάντῃ διάφορον τῶν συνήθων. Εὐκόλως δ' ἐξάγεται ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ φύσις εἰς περιστάσεις τινάς, οἷαι αἱ προειρημέναι, δὲν ἔχει χρείαν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν στροφῶν, αἵτινες εἰσὶν ἀναγκαῖαι, ὅταν ἡ πύελος ἔχῃ κατὰ φύσιν. Ἐὰν δ' ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου ἔχει θέσιν ἐγκάρσιον, τοῦτο προέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ κακῆς τινος κατασκευῆς τῆς πυέλου.

Ἐπὶ τῶν σπανιωτάτων ἐκείνων περιπτώσεων, καθ' ἃς προηγεῖται μὲν τὸ δεξιὸν βρεγματικὸν ὀστοῦν, ἡ δὲ μεγάλη πηγὴ κεῖται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ πρόσω, γίνεται συνήθως ἡ κατὰ τὴν δευτέραν θέσιν συμβαίνουσα στροφή, πλὴν

κατ᾽ ἀντίθετον διεύθυνσιν· τοῦτέστιν ἡ κεφαλὴ στρέφεται οὕτως, ὥστε ἡ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀριστερὰ μικρὰ πηγὴ ἔρχεται πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀριστερά, ὁ δὲ τοκετὸς ἐκτελεῖται ὅπως καὶ ἐκεῖνος, καθ᾽ ὃν ἡ κεφαλὴ εὑρίσκεται ἔχουσα ἐξ ἀρχῆς τὴν πρώτην θέσιν. Ἐπί τινων ὅμως περιστάσεων, οἷαι αἱ ἄνω εἰρημέναι, διαμένει ἡ κεφαλὴ μετὰ τῆς μικρᾶς πηγῆς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀριστερὰ ἀπευθυσμένης, τὸ δ᾽ ἔμβρυον γεννᾶται μετὰ τοῦ προσώπου πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρόσω ἐστραμμένον.

Γ′. Περὶ τοῦ τοκετοῦ, ἐν ᾧ προβάλλει τὸ πρόσωπον.

Οἱ τοκετοί, ἐν οἷς προηγεῖται τὸ πρόσωπον, ἐκτελοῦνται διττῶς· ἢ πρόκειται τὸ δεξιὸν ἥμισυ μέρος τοῦ προσώπου, τὸ δὲ μέτωπον εὑρίσκεται ἀπευθυσμένον πρὸς τ᾽ ἀριστερά, καὶ ἡ θέσις αὕτη, ὡς συχνοτέρα, καλεῖται *πρώτη*· ἢ πρόκειται τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ προσώπου, τὸ δὲ μέτωπον εὑρίσκεται πρὸς τὰ δεξιὰ ἀπευθυσμένον, καὶ ἡ θέσις αὕτη, ὡς σπανιωτέρα, καλεῖται *δευτέρα*.

Ὅταν δὲ τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τῷ τοκετῷ, ἐκτὸς τῶν σημείων, δι᾽ ὧν γινώσκεται ἐν γένει ὅτι πρόκειται ἡ κεφαλή, συντελεῖ ἔτι πρὸς διάγνωσιν τούτου καὶ τὸ ἰδιαίτερον σχῆμα ἑκάστου τῶν μορίων τοῦ προσώπου, τοὐτέστι τοῦ μετώπου, τῆς ῥινὸς, τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματος· τὸ ἀσφαλέστερον ὅμως σημεῖον, ἐξ οὗ οὐ μόνον τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ πυέλῳ θέσις τούτου γνωρίζεται, εἶναι ἡ ῥίς (1).

Ἡ διάγνωσις τῆς θέσεως τοῦ προσώπου εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον δύσκολος, ὅταν τὸ θυλάκιον ἐμπεριέχῃ πολὺ ἐνάμνιον ὑγρόν, ὅταν διαμένῃ διατεταμένον καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμ-

(1) Εἰς τὰς διὰ τοῦ κόλπου γινομένας ἐξετάσεις πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς θέσεως ταύτης ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή, ὅπως μὴ προξενήσωμεν βλάβην τινὰ εἴς τι τῶν ἁπαλῶν τοῦ προσώπου μορίων, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

ματα, ὡς καὶ ὅταν ἡ κεφαλὴ ἵσταται ὑψηλότερον καὶ ἧ εὐκίνητος. Τὸ δ' ἀποτελοῦν τὴν διάγνωσιν δύσκολον καὶ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου καὶ ἱκανὸν ὂν νὰ ἀπατήσῃ ἡμᾶς εὐκόλως εἶναι τὸ ἐξοίδημα τοῦ προσώπου, εἴτε ὑψηλότερον, εἴτε βαθύτερον κεῖται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εὐκόλως ὑπολαμβάνεται ὁ ὀφθαλμὸς ἀντὶ τοῦ γυναικείου αἰδοίου, τὸ δὲ στόμα ἀντὶ τοῦ δακτυλίου· ἡ ἐν τῇ κοιλότητι ὅμως τοῦ στόματος εὑρισκομένη γλῶσσα καθιστᾷ ἄλλως τὰ μέγιστα εὔκολον τὴν διάγνωσιν.

Ἐν τῇ πρώτῃ θέσει τοῦ προσώπου ἐὰν εἰσαγάγωμεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ διὰ τοῦ στομίου τῆς μήτρας τὸν δάκτυλον, ἀπαντῶμεν τὴν ῥίνα· ἄγοντες δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτῆς πρὸς τ' ἀριστερά, εὑρίσκομεν τὴν μετωπιαίαν ῥαφήν, πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ τοὺς ῥώθωνας, καὶ πρὸς τὰ πρόσω τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν. Ἡ κατὰ μῆκος διάμετρος τοῦ προσώπου, τοὐτέστιν ἡ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ μετώπου μέχρι τοῦ πώγωνος καθήκουσα, διευθύνεται μᾶλλον ἢ ἧττον παραλλήλως τῇ ἐγκαρσίῳ διαμέτρῳ τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου, τὸ δὲ δεξιὸν μέρος τοῦ προσώπου κεῖται βαθύτερον τοῦ ἀριστεροῦ. Προϊόντος ὅμως τοῦ τοκετοῦ, καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου βαθύτερον κατελθούσης, στρέφεται τὸ πρόσωπον κατὰ μικρὸν οὕτως, ὥστε, εἰς τὸ τέλος τῆς τρίτης περιόδου, ἡ κατὰ μῆκος διάμετρος αὐτοῦ κεῖται παραλλήλως τῇ δεξιᾷ λοξῇ διαμέτρῳ τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου, καὶ ἑπομένως ὁ πώγων εὑρίσκεται ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠοειδοῦς τρήματος, ἡ δὲ δεξιὰ παρειὰ πρὸς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου ἀπευθυσμένη.

Ὅταν τὸ πρόσωπον εὑρίσκηται εἰς τὴν ἐντομήν, προφαίνεται κατὰ πρῶτον ἡ δεξιὰ παρειὰ καὶ ἡ δεξιὰ γωνία τοῦ στόματος εἰς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου, ἡ κάτω σιαγὼν ἔρχεται ὄπισθεν τοῦ ἀνιόντος κλάδου τοῦ ἰσχίου, ἡ δὲ περαιτέρω ἐντομὴ καὶ διατομὴ γίνεται οὕτως, ὥστε ἡ εἰρημένη σιαγών, φθάνουσα δεξιόθεν ὑπὸ τὴν ἠβικὴν σύμφυσιν, ἐξέρχεται ὑπὸ ταύτην μέχρι τῶν γωνιῶν

αὐτῆς· διαμένει δ' ἐμπεπηγμένη ἐπὶ τῆς ἠθικῆς συμφύσεως καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ δεξιὰ ἀπευθυσμένη, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ἡ κεφαλή, ἥτις, διερχομένη, στρέφεται ἀπὸ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ πλάγια περὶ τὸν ἐγκάρσιον αὐτῆς ἄξονα, ἑπομένως δ' ὑψοῦται τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ ἄνω. Μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς κεφαλῆς τὸ πρόσωπον εὑρίσκεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ δεξιά, καὶ οἱ ὦμοι προφαίνονται λοξῶς κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου· τούτων δ' ὁ μὲν δεξιὸς εὑρίσκεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἀριστερά, ὁ δ' ἀριστερὸς πρὸς τὰ κάτω καὶ δεξιά· εἰσέρχονται δὲ εἰς τὴν ἐντομὴν καὶ διατομήν, ὅπως πολλάκις εἴρηται.

Ἐὰν ἡ διέξοδος τοῦ τοκετοῦ ᾖ ἡ συνήθης, ἐὰν δηλ. γίνηται ἡ ἐντομὴ καὶ διατομὴ βαθμηδόν, τὸ πρόσωπον φαίνεται μᾶλλον ἢ ἧττον οἰδηματῶδες καὶ κυανομέλαν· ἡ ἐξοίδησις αὕτη εὑρίσκεται μετὰ τὸν τοκετόν, ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ προσώπου θέσει, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρειᾶς καὶ τῆς ὁμωνύμου τοῦ στόματος γωνίας. Ὅταν ὅμως ὁ τοκετὸς ἐκτελῆται μετὰ μείζονος τῆς συνήθους ταχύτητος, τότε ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐξοίδησις ᾖ εἶναι μικρά, ᾖ οὐδόλως ὑπάρχει· ὅταν δὲ γίνηται βραδέως καὶ ἑπομένως ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου διαμένῃ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, τὴν δεξιὰν παρειὰν πρὸς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου ἔχουσα ἀπευθυσμένην, ἡ δὲ μετὰ ταῦτα ἐντομὴ καὶ διατομὴ γίνηται μετὰ μεγάλης ταχύτητος, τὸ ὑπομέλαν οἴδημα περιορίζεται ἐπὶ μόνης τῆς δεξιᾶς παρειᾶς καὶ τοῦ ἡμίσεος σχεδὸν δεξιοῦ μέρους τοῦ στόματος, τὸ δ' ἀριστερὸν μένει ἐλεύθερον, ἐντεῦθεν τὸ στόμα ἕλκεται πρὸς τὰ δεξιά, καὶ φαίνεται μὴ ἔχον τὴν κατὰ φύσιν θέσιν.

Εἰς τὴν δευτέραν θέσιν τοῦ προσώπου, ὡς ἀντίθετον τῇ πρώτῃ, ἐξετάζοντες τὴν τίκτουσαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, εὑρίσκομεν ταὐτὰ, ἀλλὰ κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν. Προϊόντος δὲ τοῦ τοκετοῦ, καὶ τῆς κεφαλῆς βαθύτερον εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου κατελθούσης, συμβαίνουσιν ἔν τε τῇ ἐντομῇ καὶ

διατομῇ ἅπαντα ὅσα καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ προσώπου θέσει, πλήν, ὡς εἴρηται, κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν.

Ἐὰν δὲ τὸ μέτωπον, προκειμένου τοῦ προσώπου, εὑρίσκηται ἐξ ἀρχῆς μικρόν τι πρὸς τὰ πρόσω ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω, τοῦτο οὐδόλως μεταβάλλει τὸν τρόπον τοῦ τοκετοῦ, ἡ δὲ σιαγὼν στρέφεται ἀκολούθως πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω καὶ τοποθετεῖται ὄπισθεν τοῦ ἰσχίου τόξου, ὁσάκις δὲν ὑπάρχει δυσαναλογία τις μεταξὺ τῆς εὐρυχωρίας τῆς πυέλου καὶ τοῦ ὄγκου τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἢ δὲν ἐπενήργησαν ἐξωτερικῶς αἴτιά τινα, ἱκανὰ ὄντα νὰ μεταβάλωσι τὴν θέσιν αὐτῆς, τοὐτέστι δοκιμὴ πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως, ἢ πρὸς ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου. Ἀλλὰ τὰ μὴ ὥριμα ἔμβρυα, ἢ τὰ πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντα, ὅταν μάλιστα ἡ σῆψις προοδεύσῃ ἀρκούντως, γεννῶνται εὐκόλως, οἱανδήποτε κἂν ἔχωσι θέσιν· ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν συνήθως ἐκτελεῖται ὁ τοκετός, ὑπόκειται εἰς διαφόρους μεταβολάς.

Οἱ τοκετοί, ἐν οἷς προηγεῖται τὸ πρόσωπον, δὲν ἀπαιτοῦσι περιστάσεις εὐτυχεστέρας τῶν συνήθων παρά τε τῆς τικτούσης καὶ τοῦ τικτομένου, ἵνα ἐκτελεσθῶσιν εὐτυχῶς διὰ μόνων τῶν τῆς φύσεως δυνάμεων. Ἐὰν δὲ τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ τὸ πρόσωπον, ἢ τὸ τριχωτὸν μέρος τῆς κεφαλῆς, τοῦτο δὲν φαίνεται ἔχον ἐπιῤῥοήν τινα σημαντικὴν ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τοῦ τοκετοῦ· διό, ὅταν προηγῆται τὸ πρόσωπον, τῶν λοιπῶν περιστάσεων ὁμοίως ἐχουσῶν, οὔτε πλείονος χρόνου, οὔτε ἰσχυροτέρων ὠδίνων ἔχουσι χρείαν οἱ τοκετοί, ἀλλ' ἐκτελοῦνται εὐτυχῶς ὡς καὶ ἐκεῖνοι, ἐν οἷς προηγεῖται τὸ τριχωτὸν μέρος τῆς κεφαλῆς. Ὑπάρχει ὅμως μεταξὺ τούτων καί τις διαφορά, διότι, ὅταν μὲν προηγῆται τὸ πρόσωπον, εἰσὶ μᾶλλον ἐπικίνδυνοι διὰ τὸ τικτόμενον· ἕνεκα δὲ τούτου ἀπαιτεῖται καὶ μείζων προσοχή, ἐὰν βραδύνωσιν ἢ ἐκτελῶνται δυσκόλως δι' ἐκτάκτους περιστάσεις, τοὐτέστι δι' ἀσθένειαν τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων, δι' ὄγκον τοῦ ἐμβρύου μείζονα τοῦ συνήθους, ἢ διὰ ζένω-

σιν τῆς πυέλου. Ὅταν δὲ προηγῆται τὸ τριχωτὸν μέρος τῆς κεφαλῆς, δυνατὸν μὲν νὰ βραδύνῃ ἢ ἄλλως πως νὰ καταστῇ δύσκολος μέχρι τινὸς ὁ τοκετός, ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδεμία τις βλάβη προκύπτει ἢ κίνδυνος διὰ τὸ τικτόμενον. Ὁ αὐτὸς ὅμως βαθμὸς τῆς βραδύτητος, ἢ ἄλλης τινὸς δυσχερείας τοῦ τοκετοῦ, ὅστις εἶναι ἀκίνδυνος, ὅταν τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ τὴν κεφαλήν, ἐνδέχεται πολλάκις ν' ἀποβῇ ἐπικίνδυνος, ἐνίοτε δὲ καὶ θανατηφόρος, ὅταν προηγῆται τὸ πρόσωπον· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς θλίψεως, ἣν αἱ φλέβες τοῦ τραχήλου ὑπομένουσιν, ἐνῷ διέρχεται ἡ κεφαλὴ διὰ τῶν γεννητικῶν τῆς τικτούσης μορίων· διότι, ἐμποδιζομένης ἐντεῦθεν τῆς τοῦ αἵματος ἐπανόδου ἐκ τῆς κεφαλῆς, καὶ συρρέοντος τούτου εἰς μεγάλην ποσότητα ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ ἐγκεφάλου, ἐπέρχεται ἀσφυκτική τις κατάστασις, ἢ καὶ θάνατος ἐξ ἀποπληξίας. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα ἐξάγεται, ὅτι οἱ τοκετοὶ ἐν γένει, ἐν οἷς προηγεῖται τὸ τριχωτὸν τῆς κεφαλῆς μέρος, εἰσὶ προκριτώτεροι ἐκείνων, ἐν οἷς πρόκειται τὸ πρόσωπον. Περὶ δὲ τῶν ἀπαιτουμένων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ῥηθήσονται ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα.

Δ'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ, ἐνῷ προβάλλουσι τὰ ἰσχία.

Ὅτι τὸ ἔμβρυον προβάλλει ἐν τῷ τοκετῷ τὰ ἰσχία, γνωρίζεται ἐκ τῶν ἀκολούθων. Εἰς περιπτώσεις τινάς, εἰς τὰς ἰσχνὰς π. χ. γυναῖκας, ὧν ἡ κοιλία ἕνεκα προλαβόντων τοκετῶν εἶναι χαλαρὰ καὶ ἄτονος, ἐν δὲ τῇ μήτρᾳ αὐτῶν ἐμπεριέχεται μετρία ποσότης ἐναμνίου ὑγροῦ, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἔξωθεν, μᾶλλον ἢ ἧττον σαφῶς, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου εἰς ἓν τῶν πλαγίων μερῶν τῆς κοιλίας· ἐσωτερικῶς δ' ἐξετάζοντες, ἀνακαλύπτομεν, ὅτι πρόκειται σῶμα στρογγύλον, ὀγκῶδες, οὐχὶ δὲ καὶ σκληρόν, ὥσπερ ἡ κεφαλή. Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως τὰ ἰσχία, τὰ ὑπὸ τοῦ κατωτέρου μέρους τῆς μήτρας περιβαλλόμενα, δὲν βυθίζονται τοσοῦτον εἰς τὴν μι-

κρὰν πύελον, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἡ τίκτουσα ᾖ πρωτοτόκος, ὥσπερ γίνεται τοῦτο, ὅταν πρόκειται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου. Ἐντεῦθεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, πολλάκις δὲ καὶ μέχρι τῆς διαῤῥήξεως τοῦ θυλακίου, δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν μέρος τι τοῦ ἐμβρύου προκείμενον· μετὰ τὴν διάῤῥηξιν ὅμως τούτου διακρίνει τις εὐκόλως τὰ γλουτία καὶ τὴν ἐν μέσῳ αὐτῶν αὔλακα, τὸν συνήθως μὲν συνεσταλμένον, εἰς δὲ τὰ νεκρὰ χαίνοντα, δακτύλιον, τὰ γεννητικὰ μόρια, τὰ μεταξὺ τῶν σκελῶν κείμενα, τοὺς τῇ κοιλίᾳ παρατεταμένους μηροὺς καὶ τὸ ἄκρον τοῦ κόκκυγος. Τὸ αὐτομάτως δ' ἀποῤῥέον καὶ τὸν ἐξετάζοντα δάκτυλον χρίζον μηκώνιον συντελεῖ ἐπίσης εἰς τὴν διάγνωσιν, ἀρκεῖ μόνον τὰ εἰρημένα μόρια, ἅτινα, ἐκτὸς τοῦ κόκκυγος, εἰσὶν ἁπαλά, νὰ μὴ ἔχωσι μεταβεβλημένον τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἕνεκα τοῦ ἐπ' αὐτῶν σχηματιζομένου οἰδήματος, ἐξ οὗ τότε γίνονται δυσδιάγνωστα. Ὡς δὲ ἡ ῥὶς παρέχει τὸ ἀσφαλέστερον σημεῖον, δι' οὗ οὐ μόνον διαγινώσκεται ὅτι τὸ ἔμβρυον προβάλλει ἐν τῷ τοκετῷ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις, ἣν τοῦτο ἔχει ἐν τῇ πυέλῳ, οὕτω καὶ ὁ κόκκυξ συντελεῖ εἰς τὸ διαγινώσκειν οὐ μόνον ὅτι τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὰ ἰσχία, ἀλλὰ καὶ ὁποίαν τινὰ θέσιν ἔχουσι ταῦτα ἐν τῇ πυέλῳ.

Τὰ ἰσχία ἐμφαίνονται ἐν τῷ τοκετῷ κατὰ τρόπους λίαν διαφόρους ἐκείνων, καθ' οὓς προβάλλει ἡ κεφαλή· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐδεμίαν ἐπάγει οὐσιώδη, οὐδὲ μᾶλλον ἐπιβλαβῆ μεταβολὴν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὸ ἔμβρυον διέρχεται διὰ τῆς πυέλου, ἀρκεῖ ἡ παραδοχὴ τῶν δύο ἀκολούθων θέσεων, ὡς τῶν κυριωτέρων. Καὶ εἰς μὲν τὴν μίαν τούτων τὸ ἔμβρυον ἔχει τὴν ῥάχιν ἐστραμμένην πρὸς τὰ πρόσω, εἰς δὲ τὴν ἄλλην πρὸς τὰ ὀπίσω, εἰς ἀμφοτέρας δὲ ταύτας εὑρίσκεται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ ἡ ῥάχις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς τὰ πλάγια μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπευθυσμένη, τουτέστιν αἱ λαγόνες διευθυνόμεναι παραλλήλως τῇ μιᾷ ἢ τῇ ἑτέρᾳ τῶν λοξῶν διαμέτρων τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου.

Τῶν θέσεων τούτων εἶναι μὲν συχνοτέρα ἡ πρώτη, δὲν ὑπάρχει ὅμως μεγάλη μεταξὺ τούτων διαφορά. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία ὡς καὶ τὸ ἐπὶ πόδας σχῆμα εἶναι σπανιώτερον εἰς τὰς πρωτοτόκους καὶ συχνότερον εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, ἰδίως δὲ εἰς ὅσας τούτων ἔτεκον περισσότερα.

Καί τοι δὲ οἱ τοκετοί, ἐν οἷς προβάλλουσι τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες, ἐκτελοῦνται καθ' ὡρισμένους τινὰς κανόνας, ὡς καὶ ἐκεῖνοι, ἐν οἷς προηγεῖται ἡ κεφαλή, παρατηροῦνται ὅμως συχνότερον ἐν τούτοις καὶ ἀνωμαλίαι τινὲς οὐ μόνον περὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες προβάλλουσιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὃν τὰ ἔμβρυα διέρχονται διὰ τῆς πυέλου· ἕνεκα δὲ τούτου οὐδεμία βλάβη σημαντικὴ προκύπτει, ἐὰν ἄλλως ὑπάρχωσι τὰ πρὸς εὐτοκίαν ἀπαιτούμενα.

Ἡ θέσις τῶν ἄκρων τοῦ ἐμβρύου, πρός τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὸν κορμὸν αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχῆμα, εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς καὶ εἰς τὸ ἐπὶ κεφαλήν. Ἐντεῦθεν οἱ πόδες κεῖνται κατ' ἀρχὰς πλησίον τῶν ἰσχίων, ὅπου καὶ δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν αὐτούς, ἐξετάζοντες, ἅμα ἀρξαμένου τοῦ τοκετοῦ. Ὅταν δὲ οὗτοι ὦσι μικρόν τι ἀνωτέρω τῶν ἰσχίων, ὠθοῦνται πρὸς τὰ ἄνω, ἐνῷ τὰ ἰσχία κατέρχονται· τότε δὲ εὑρίσκονται οἱ μηροὶ παρατεταμένοι τῇ κοιλίᾳ καὶ τῷ θώρακι, καὶ διατηροῦσι τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ τοκετοῦ. Ὅταν ὅμως οἱ πόδες κεῖνται μικρόν τι κατωτέρω τῶν ἰσχίων, τότε προεξέρχονται τούτων· ἀλλ' ἐνίοτε διατηροῦσιν ἣν ἀπ' ἀρχῆς εἶχον θέσιν, καὶ συνεξέρχονται μετὰ τῶν ἰσχίων.

Τὰ ἰσχία, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐὰν ἔχωσιν ἐντελῶς ἐγκάρσιον θέσιν, προχωροῦντα ὅμως πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου, εὑρίσκονται ἑκάστοτε εἰς λοξήν, ἡ δὲ πρὸς τὰ πρόσω διευθυνομένη λαγὼν κεῖται βαθύτερον τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω· ἐν ταύτῃ δὲ τῇ θέσει, εἴτε ἐντελῶς λοξῇ, εἴτε ὀπωσοῦν ἐγκαρσίῳ, διέρχεται τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς πυέλου. Ἐὰν λοιπὸν ἐν τῇ πρώ-

τῃ θέσει ἡ ἀριστερὰ λαγὼν εὑρίσκηται ἢ ἐξ ἀρχῆς μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὰ δεξιά, ὥςπερ τοῦτο συνήθως γίνεται, ἢ, ἐὰν στρέφηται πρὸς τὴν ἤδη ῥηθεῖσαν θέσιν, τῶν ἰσχίων πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου προχωρούντων, κεῖται πάντοτε βαθύτερον ἐν αὐτῇ ὁ ἀριστερὸς γλουτός, ὅστις, κατερχομένων ἔτι μᾶλλον τῶν ἰσχίων, ἐμφαίνεται πρῶτος εἰς τὴν ἀνοιγομένην σχισμὴν τοῦ αἰδοίου, ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, δι' αὐτοῦ τούτου ἔρχονται εἰς τὴν ἐντομὴν τὰ ἰσχία· προχωρούσης δὲ τῆς ἐντομῆς, φθάνει ἡ λαγών, ἡ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ δεξιὰ πάντοτε ἀπευθυσμένη οὖσα, ἐντελῶς ὑπὸ τὴν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν σύμφυσιν· καὶ ἐνῷ, ἐξελθοῦσα αὕτη, καὶ στραφεῖσα μικρόν τι πρὸς τὰ ἄνω, ςηρίζεται ἐπὶ τῆς ἠβικῆς συμφύσεως, ἡ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀριςερὰ εὑρισκομένη ἑτέρα λαγών, διατρέχουσα δρόμον μακρότερον, ἐξέρχεται ὀλισθαίνουσα ἐπὶ τοῦ λίαν τεταμένου περιναίου· μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον τῶν λαγόνων, ἡ κοιλία τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκεται ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ κατώτερον μέρος τοῦ δεξιοῦ μηροῦ τῆς τικτούσης. Κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐξέρχεται καὶ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ κορμοῦ τοῦ ἐμβρύου· ὅταν δὲ πλησιάσῃ ὁ θώραξ εἰς τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου, οἱ ὦμοι διέρχονται διὰ τῆς ἀριστερᾶς λοξῆς διαμέτρου, οἱ δ' ἐπὶ τὰ πλάγια τοῦ θώρακος κείμενοι βραχίονες ἐμφαίνονται εἰς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου διὰ τῶν ἀγκώνων, ἐνῷ ὁ θώραξ ἐξέρχεται τῆς πυέλου. Κατερχομένων ὅμως τῶν ὤμων, εἰσέρχεται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, ἥτις καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα διαμένει ἔχουσα τὴν σιαγόνα ἐπὶ τοῦ θώρακος προσηλωμένην, διὰ τῆς δεξιᾶς λοξῆς διαμέτρου, ὄντος δηλ. τοῦ μετώπου πρὸς τὴν κατὰ τὸ δεξιὸν ἀνώνυμον ὀστοῦν μεγάλην ἐκτομάδα ἀπευθυσμένου, καὶ κατέρχεται εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, τηροῦσα τὴν εἰρημένην διεύθυνσιν, ἢ λαμβάνουσα ἑτέραν τινά, μᾶλλον τῇ εὐθείᾳ προσεγγίζουσαν· ἀκολούθως ἔρχεται εἰς τὴν ἐντομὴν καὶ διατομὴν οὕτως, ὥστε, ἐνῷ τὸ ἰνίον κεῖται ὄπισθεν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, προφαίνεται πρῶτον τὸ ἄ-

κρον τῆς σιαγόνος, ἥτις ἐξέρχεται ὀλισθαίνουσα ἐπὶ τοῦ περιναίου, μετ' αὐτὴν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν πρόσωπον, στρεφομένης τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω περὶ τὸν ἐγκάρσιον αὐτῆς ἄξονα.

Ἐνίοτε ὅμως εὑρίσκεται ἡ δεξιὰ λαγὼν ἢ ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀριστερά, ἢ λαμβάνει τὴν θέσιν ταύτην ἀκολούθως· εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ ἔμβρυον διέρχεται διὰ τῆς πυέλου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ὅταν ἔχῃ τὴν προειρημένην θέσιν, πλὴν φυσικῷ τῷ λόγῳ σὺν τῇ διαφορᾷ, ὅτι αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ σώματος αὐτοῦ τηροῦσιν ἄλλην διεύθυνσιν, δηλ. ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια, ἥτις εἰς τὴν πρώτην περίστασιν εἶναι πρὸς τὴν δεξιὰν παρειὰν τῆς πυέλου ἀπευθυσμένη, ἐνταῦθα εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν ἀριστεράν, ἡ δὲ κεφαλὴ διέρχεται τὴν πύελον διὰ τῆς ἀριστερᾶς λοξῆς διαμέτρου, τοῦ μετώπου πρὸ τῆς ἀριστερᾶς μεγάλης ἰσχιακῆς ἐκτομάδος κειμένου.

Ὡς δ' ἐπὶ τῶν τοκετῶν, ἐν οἷς πρόκειται ἡ κεφαλή, τὸ ἐπὶ τοῦ δέρματος ταύτης σχηματιζόμενον ἐξοίδημα εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ, τοῦ βαθύτερον ἐντὸς τῆς πυέλου κειμένου, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ μέρους ἐκείνου, δι' οὗ ἡ ἐν τῇ ἐντομῇ εὑρισκομένη κεφαλὴ ἔρχεται εἰς τὴν διατομήν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα εὑρίσκεται τὸ κυανομέλαν ἐξοίδημα ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰ πρόσω κειμένου μέρους, καὶ προηγουμένου εἴς τε τὴν ἐντομὴν καὶ διατομήν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ θέσει τοῦ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχήματος, τουτέστιν ὅταν ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκηται πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυσμένη, ἡ ἀριστερὰ λαγὼν εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀριστερά, ἢ λαμβάνει τὴν διεύθυνσιν ταύτην, ὅταν τὰ ἰσχία εἰσέλθωσιν ἤδη εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου. Τὴν λοξὴν ταύτην διεύθυνσιν διατηροῦσι τὰ ἰσχία καὶ εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου εὑρισκόμενα, ὡς καὶ ὅταν φθάσωσιν εἰς τὴν ἐντομὴν καὶ διατομήν. Ἅμα δ' αἱ λαγόνες ἐξέλθωσι τῶν γεννητικῶν μορίων, ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια τοῦ ἐμβρύου στρέ-

φεται ἢ ἀμέσως πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὀπίσω, ἢ τοῦτο γίνεται, προχωροῦντος τοῦ ἐξερχομένου κορμοῦ. Ὁ τρόπος ὅμως, καθ' ὃν ἡ κεφαλὴ διέρχεται διὰ τῆς εἰσόδου, διὰ τοῦ κοίλου καὶ διὰ τῆς ἐξόδου τῆς πυέλου, εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, περὶ οὗ καὶ ἀνωτέρω εἴρηται.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ θέσει ἡ δεξιὰ λαγὼν τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκεται ἐνίοτε πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιὰ ἀπευθυσμένη ἢ ἐξ ἀρχῆς, ἢ στρέφεται οὕτω μετὰ ταῦτα· τότε δὲ κατέρχονται τὰ ἰσχία διὰ τῆς πυέλου καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τῇ προῤῥηθείσῃ θέσει, ἀλλὰ φυσικῷ τῷ λόγῳ σὺν τῇ διαφορᾷ, ὅτι ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκεται πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀριστερὰ ἐστραμμένη. Ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ πρὸς τὰ ὀπίσω στροφὴ ὡς καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ θέσει, ἢ εὐθὺς μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν ἰσχίων, ἢ ἐνῷ προχωρεῖ ἐξερχόμενος ὁ κορμὸς σὺν τῇ διαφορᾷ, ὅτι ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια τοῦ ἐμβρύου στρέφεται πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ὀπίσω· εἰσερχομένης δὲ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου, τὸ μέτωπον εὑρίσκεται ἐστραμμένον πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἰσχιακὴν ἐκτομάδα.

Ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων τούτων τῶν περιστάσεων συμβαίνει ἐνίοτε, ὅταν μάλιστα τὸ ἔμβρυον ᾖ μικρόσωμον, ὥστε ὁ κορμός, ὁ τὴν πρόσθιον αὐτοῦ ἐπιφάνειαν πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιά, ἢ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀριστερὰ ἀπευθυσμένην ἔχων, καὶ μέχρι σχεδὸν τῶν ὤμων ἐξελθών, νὰ στρέφηται ἐκ τῆς ἤδη ῥηθείσης θέσεως μετὰ τῆς προσθίου αὐτοῦ ἐπιφανείας, διὰ μιᾶς μάλιστα ὠδῖνος, δι' ἧς συνήθως καὶ ἐξωθεῖται τῶν γεννητικῶν πόρων, κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ νὰ λαμβάνῃ διεύθυνσιν ἀντίθετον, ὥστε ἡ πρόσθιος ἐπιφάνεια τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, ἥτις εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν εὑρίσκετο πρὸς τὰ πρόσω καὶ δεξιὰ πρὸ τῆς ὠδῖνος, εὐθὺς μετ' αὐτὴν καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ εὑρίσκεται ἐστραμμένη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀριστερὰ καὶ τἀνάπαλιν.

Συμβαίνει δὲ προσέτι ἐνίοτε, εἰς τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχῆμα, νὰ

μὴ στηρίζηται ἡ σιαγών, ἐπὶ τοῦ στέρνου, ἀλλὰ νὰ στρέφηται τὸ ἰνίον πρὸς τὰ νῶτα, ὥςπερ τοῦτο γίνεται, ὅταν τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ τὸ πρόσωπον. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην διέρχεται ὁ κορμός, ἀναλόγως τῶν θέσεων τῶν ἰσχίων, κατὰ τὸν ἤδη ῥηθέντα τρόπον, μέχρι τῆς κεφαλῆς, ἥτις προχωρεῖ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου, τῆς κορυφῆς αὐτῆς πρὸς τὸ ἕτερον τῶν λαγονίων ὀςῶν ἀπευθυσμένης οὔσης, τοῦ δὲ ἰνίου εἰς τὰ νῶτα ἐπικειμένου. Ἐν τῇ διατομῇ ὅμως ςρέφεται κατὰ μικρὸν ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς, εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου κατερχομένης, πρὸς τὰ ὀπίσω, ὥστε, ἅμα ἐξελθόντος τοῦ κορμοῦ, ἡ κορυφὴ εὑρίσκεται ἀπευθυσμένη πρὸς τὰ ὀπίσω, τουτέστι πρὸς τὴν τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ κοιλότητα, ἡ δὲ κατωτέρα ἐπιφάνεια τῆς κάτω σιαγόνος πρὸς τὴν ὀπίσθιον ἐπιφάνειαν τῆς τῶν ἠβικῶν ὀστῶν συμφύσεως. Γίνεται δὲ ἡ διὰ τῆς ἐξόδου τῆς πυέλου δίοδος τῆς κεφαλῆς ὡς ἀκολούθως. Ἐνῷ ἡ κάτω σιαγὼν στηρίζεται διὰ τῆς κατωτέρας αὐτῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἐξολισθαίνει ἐπὶ τοῦ περιναίου πρῶτον μὲν ὁ ὄγκος τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ, ἀκολούθως δὲ ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς, καὶ μετ' αὐτὴν τὸ μέτωπον.

Ε'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ, ἐν ᾧ προβάλλουσιν οἱ πόδες.

Ἐνίοτε, ἐνῷ τὸ ἔμβρυον ἔχει τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχῆμα, ἐξέρχονται πρῶτον οἱ πόδες, ὅταν οὗτοι κεῖνται βαθύτερον τῶν ἰσχίων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προβάλλουσιν ἀμφότεροι, καὶ σπανιώτερον ὁ ἕτερος μόνος· διακρίνονται δὲ καὶ πρὶν ἔτι διαῤῥαγῇ τὸ θυλάκιον, ὅταν μὴ διαμένῃ τοῦτο διατεταμένον εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα, ἡ διάγνωσις ὅμως αὐτῶν εἶναι εὐκολωτέρα μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου. Οἱ πόδες γνωρίζονται ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν, τουτέστιν ἐκ τῶν δακτύλων, οἵτινες εἰσὶ βραχύτεροι τῶν τῆς χειρός, ἐκ τοῦ πέλματος, ὅπερ εἶναι μακρότερον καὶ στενώτερον τῆς παλάμης, ἐκ τῆς πτέρνης, καὶ ἐκ τῶν εἰς τὰ πλάγια αὐτῆς κειμένων ἀστραγάλων· ἐπικειμένου τοῦ ταρσοῦ ἐπὶ τῆς κνήμης, ἡ πτέρνα κεῖ-

ται βαθύτερον, διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα, ἣν ἔχει αὕτη πρὸς τὸ ὠλέκρανον, δυνατὸν εὐκόλως νὰ συμβῇ ἀπάτη εἰς τοὺς μὴ ἐξετάζοντας μετὰ προσοχῆς. Ὅταν οἱ πόδες εὑρίσκωνται ὑψηλὰ καὶ ἐπίκεινται σταυροειδῶς ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ὡς συμβαίνει συχνότατα, οἱ δὲ δάκτυλοι τοῦ ἑνὸς ποδὸς εὑρίσκωνται πλησίον τῆς πτέρνης τοῦ ἑτέρου, δὲν εἶναι πολλάκις εὔκολον ἐκ τῆς θέσεως ταύτης τῶν ποδῶν νὰ προσδιορισθῇ ἡ θέσις, ἣν ἔχει ἐν τῇ μήτρᾳ ὁ κορμὸς τοῦ ἐμβρύου. Τὸ δὲ γόνυ διακρίνεται τοῦ ὠλεκράνου, ἀνθ' οὗ ἐνδέχεται νὰ ὑπολη φθῇ, ἔκ τε τοῦ μείζονος ὄγκου αὐτοῦ, τῶν κατὰ τὰ πλάγια δύο ἐξογκωμάτων, καὶ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχούσης κοιλότητος, ἀνθ' ἧς εὑρίσκεται εἰς τὸ ὠλέκρανον ἐν μέσῳ δύο κατὰ τὰ πλάγια ἐξογκωμάτων καὶ τρίτον μεῖζον αὐτῶν.

Ὡς εἰς τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχῆμα, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐπὶ πόδας ἀρκεῖ ἡ παραδοχὴ δύο θέσεων. Τούτων καλεῖται *πρώτη* ἐκείνη, ἐν ᾗ αἱ μὲν πτέρναι εὑρίσκονται πρὸς τὰ πρόσω, οἱ δὲ δάκτυλοι πρὸς τὰ ὀπίσω· *δευτέρα* δέ, ὅταν συμβαίνῃ τἀνάπαλιν.

Ἀλλ' ἐνῷ διέρχονται οἱ πόδες διὰ τῆς πυέλου, ἀλλάσσουσι συχνὰ τὴν θέσιν αὐτῶν· τότε δὲ μόνον τηροῦσιν αὐτὴν ἀμετάβλητον, ὅταν τὸ ἔμβρυον εἰσέλθῃ μέχρι τῶν λαγόνων εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου· εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ ἔμβρυον διέρχεται διὰ τῆς πυέλου, ὥςπερ καὶ ὅταν ἔχῃ τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχῆμα. Ὅταν οἱ πόδες εὑρίσκωνται πλησίον τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἢ εἰς τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου, οἱ δὲ δάκτυλοι ὦσι πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυσμένοι, δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι τὸ ἔμβρυον μέλλει νὰ γεννηθῇ ἔχον τὴν πρόσθιον τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν πρὸς τὰ πρόσω ἀπευθυσμένην, διότι συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ εἰς τὴν δευτέραν θέσιν τοῦ ἐπὶ τὰ ἰσχία σχήματος.

Ἐπειδὴ δέ, ὅταν προβάλλωσιν οἱ πόδες, ὁ κορμὸς τοῦ ἐμβρύου παρέχει ἀντίστασιν ἐλάσσονα, ἢ ὅταν προβάλλωσι τὰ ἰσχία καὶ ἐπίκεινται τῇ κοιλίᾳ οἱ μηροί, ὅταν δηλ. τὸ ἔμ-

βρυον ἔχῃ τὸ καλούμενον *δεδιπλωμένον σχῆμα*, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τίνος ἕνεκα, ὅταν τὸ ἔμβρυον ἔχῃ τὸ ἐπὶ πόδας σχῆμα, ὁ κορμὸς διέρχεται διὰ τῆς πυέλου ταχύτερον, παρ' ὅταν ἔχῃ τὸ ἐπὶ τὰ ἰσχία.

Εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς προβάλλουσι τὰ ἰσχία, ἰδίως δὲ οἱ πόδες, ἐκρέει συνήθως μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου μείζων ποσότης ἐναμνίου ὑγροῦ, ἢ ὅταν προβάλλῃ ἡ κεφαλή.

Οὕτω συνήθως ἐκτελοῦνται οἱ τοκετοί, ἐν οἷς προβάλλουσι τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες, ὅταν τὸ ἔμβρυον καὶ τὰ γεννητικὰ μόρια, δι' ὧν μέλλει τοῦτο νὰ διέλθῃ, ἔχωσι τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν, καὶ αἱ ἐξωθοῦσαι δυνάμεις τὴν ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν, ἡ δὲ φύσις δὲν διεταράχθη εἰς τὸ τῆς ἐξώσεως ἔργον αὐτῆς ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας, ὑπὸ ἕλξεως π. χ. τῶν ποδῶν τοῦ ἐμβρύου, ἢ ὑπὸ περιστροφῆς τούτου, ἢ ἄλλως ὁπωσδήποτε.

Ἡ ἕλξις ὅμως τῶν ποδῶν, ὅταν ὁ τοκετός, καθ' ὃν προβάλλουσι τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες, φαίνηται ὅτι δὲν προβαίνει κατὰ τὸ εἰκὸς ταχέως, ἔχει μεγίστην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῆς διεξόδου αὐτοῦ, ἀ.) διότι, ὅταν τὸ ἔμβρυον ἐξωθῆται διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τουτέστι διὰ τῆς πανταχόθεν περὶ αὐτὸ συσταλλομένης μήτρας, ἡ σιαγὼν μένει πάντοτε προσκειμένη τῷ θώρακι, ἐνῷ τοῦτο διέρχεται διὰ τῆς πυέλου, καὶ ἐπομένως ἡ κεφαλὴ ἐξέρχεται ἔχουσα τὴν ὡς δυνατὸν οἰκειοτέραν θέσιν· β'.) διότι διαμένουσιν οἱ βραχίονες προσκείμενοι τῷ θώρακι καὶ συνεξέρχονται μετ' αὐτοῦ, μὴ μεταβάλλοντες ἣν εἶχον θέσιν· γ'.) διότι τὰ ἄπαλὰ γεννητικὰ μόρια διαστέλλονται, διὰ τοῦ βαθμηδὸν προβαίνοντος τοκετοῦ, ὡς δυνατὸν ἠρέμα καὶ ἐπιμόνως, ὥστε δὲν παρέχουσι μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὴν μετὰ τοῦ κορμοῦ ἔξοδον τῆς κεφαλῆς· καὶ δ'.) διότι, ἐκκενουμένης τῆς μήτρας κατὰ μικρὸν διὰ τῆς ἀρκούντως ἠρέμου πορείας τοῦ τοκετοῦ, αὐξάνεται ἡ συσταλτικὴ αὐτῆς δύναμις, καὶ ἐπομένως, συνεργείᾳ ἰσχυρῶν συστολῶν, ἐξωθεῖται ἡ κεφαλὴ ἐν τῷ δέοντι χρόνῳ διὰ τῆς πυέλου. Ὅταν ὅμως τὸ ἔμβρυον ἑλκυ-

σθῇ ἀπὸ τῶν ποδῶν, παύεται πανταχόθεν ἡ ἐπ' αὐτὸ ἐκ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας προερχομένη θλίψις, δι' ἣν ἥ τε σιαγὼν καὶ οἱ βραχίονες διαμένουσι προσηλωμένοι τῷ θώρακι· ἐπομένως ἀνέρχονται οὗτοι πρὸς τὰ ἄνω, τῆς δὲ σιαγόνος ἀπομακρυνομένης τοῦ θώρακος, στρέφεται ἡ κεφαλὴ πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν πύελον ἔχουσα θέσιν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνοίκειον, ἐκ τούτου δὲ γίνεται πολὺ δύσκολος ἡ διὰ ταύτης δίοδος αὐτῆς· τότε δὲ καὶ τὰ ἁπαλὰ γεννητικὰ μόρια διαστέλλονται βιαίως, ἡ δὲ συσταλτικὴ δύναμις τῆς μήτρας ἐλαττοῦται διὰ τὴν ταχεῖαν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐν ταύτῃ ἐμπεριεχομένου, καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει ἤδη τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν πρὸς ἔξωσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

Οἱ τοκετοί, ἐν οἷς προβάλλουσι τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες, ἐὰν ὑπάρχωσιν ἄλλως τὰ πρὸς εὐτοκίαν ἀπαιτούμενα, ἐκτελοῦνται διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἄνευ βλάβης τινὸς καὶ μείζονος δυσκολίας, ἐνίοτε μάλιστα καὶ εὐκολώτερον ἢ ὅταν προβάλλῃ ἡ κεφαλή. Ἀλλ' ὅμως δι' οὓς λόγους οἱ τοκετοί, ἐν οἷς προβάλλει τὸ πρόσωπον, εἰσὶν ἧττον προκριτώτεροι ἐκείνων, ἐν οἷς προβάλλει ἡ κεφαλή, δι' αὐτοὺς τούτους καὶ τὸ προβάλλον τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας ἔμβρυον εἶναι δυνατὸν νὰ κινδυνεύσῃ μεγάλως ἢ καὶ ν' ἀποθάνῃ, καί περ ἄλλως ὑπάρχουσι τὰ πρὸς εὐτοκίαν ἀπαιτούμενα. Ὡσπερ δ' εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς προβάλλει τὸ πρόσωπον, ἡ ἐπὶ πολὺ διαρκοῦσα θλῖψις τῶν φλεβῶν τοῦ τραχήλου τοῦ ἐμβρύου ἐπάγει μέγαν κίνδυνον, οὕτω καὶ εἰς ἐκείνους, ἐν οἷς προβάλλουσι τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες ἐπίκειται ὡσαύτως κίνδυνος διὰ τὴν ἐπίθλιψιν τοῦ ὀμφαλίου λώρου· ἐπειδή, ἐνόσῳ τὸ ἔμβρυον δὲν ἀναπνέει, ἡ διὰ τοῦ ὀμφαλίου λώρου κυκλοφορία τοῦ αἵματος εἶναι τοσοῦτον ἀναγκαία, ὅσον καὶ ἡ ἀναπνοὴ εἰς τὸ ἤδη ἀναπνεῦσαν παιδίον. Ἐὰν λοιπόν, ἐξελθόντος τοῦ κορμοῦ ἐν μέρει ἢ καὶ ἐξ ὁλοκλήρου, ἡ διὰ τῆς πυέλου δίοδος τῆς κεφαλῆς βραδύνῃ ἢ διὰ δυσαναλογίαν τινὰ αὐτῆς πρὸς τὴν πύελον, ἢ δι' ἀσθένειαν τῶν ἐξωθουσῶν

δυνάμεων, τὸ ἔμβρυον κινδυνεύει μᾶλλον ἢ ἧττον διὰ τὴν ἐπιγινομένην εἰς τὸν ὀμφάλιον λῶρον θλίψιν. Ἐκ τούτου δὲ γεννῶνται, ὡς ἐκ τῆς πείρας γινώσκομεν, ἀσυγκρίτως περισσότερα νεκρὰ ἔμβρυα, ὅταν προβάλλωσι τὰ ἰσχία, ἢ τὰ κάτω ἄκρα, παρ' ὅταν προβάλλῃ ἡ κεφαλή.

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται προσέτι δῆλον τίνος ἕνεκα, ὅταν προβάλλωσι τὰ ἰσχία, γεννῶνται ὀλιγώτερα παιδία νεκρά, ὡς διδασκόμεθα ὡσαύτως ἐκ τῆς πείρας, ἢ ὅταν προβάλλωσιν οἱ πόδες. Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἰσχία μετὰ τῶν μηρῶν ἀποτελοῦσι μείζονα ὄγκον, ἢ οἱ πόδες· ἕνεκα δὲ τοῦ μείζονος ὄγκου, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπάγονται μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων τὰ ἁπαλὰ γεννητικὰ μόρια, ἀφ' ἑτέρου δὲ βραδύνεται ἡ διὰ τῆς πυέλου δίοδος τοῦ κορμοῦ· αὐξανομένης δ' ἐκ τούτου ἔτι μᾶλλον τῆς συσταλτικῆς δυνάμεως τῆς μήτρας, ἐπιταχύνεται ὁ τοκετὸς κατὰ τὴν μᾶλλον ἐπικίνδυνον διὰ τὸ παιδίον στιγμήν, τουτέστιν ὅταν ἡ κεφαλὴ εἰσέρχηται εἰς τὴν πύελον καὶ διέρχηται δι' αὐτῆς, καὶ ὅταν βραδυπορία τις τοῦ τοκετοῦ εὐκόλως ἀποβαίνῃ θανατηφόρος· ἐξερχομένης δὲ τῆς κεφαλῆς ταχέως διὰ τῶν ἰσχυροτέρων γινομένων ὠδίνων, ἀφ' οὗ μάλιστα διεστάλησαν πρότερον ἀρκούντως τὰ γεννητικὰ μόρια, ὁ ὀμφάλιος λῶρος ὑπόκειται εἰς ὅσον ἔνεστι ἐλάσσονα θλίψιν.

Ϛ'. Περὶ τοῦ τοκετοῦ τῶν διδύμων.

Οἱ τοκετοὶ τῶν διδύμων ὑπάγονται εἰς τοὺς κατὰ φύσιν ἢ εὐτυχεῖς τοκετούς, ὡς ἐκτελούμενοι καὶ οὗτοι συνήθως διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης. Εἰσὶν ὅμως λίαν σπάνιοι, διότι κατὰ ἑξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα τῶν συνήθων τοκετῶν συμπίπτει καὶ εἷς διδύμων· ἀσυγκρίτως δὲ σπανιώτεροι εἰσὶν οἱ τῶν τριδύμων τοκετοί, πολὺ δὲ καὶ τούτων σπανιώτεροι οἱ τῶν τετραδύμων κ. τ. λ. Τὰ δίδυμα, εἰ καὶ φθάνουσι τὴν ἐποχὴν τῆς τελείας αὐτῶν ὡριμότητος, εἰσὶν ὅμως μικρότερα καὶ ἀσθενέστερα τῶν ἐκ μονοτοκίας προερχομένων.

Περὶ τῶν σημείων τῆς τῶν διδύμων κυήσεως καὶ τοῦ ἀβε-

βαίου τούτων ἐρρέθησαν ἀνωτέρω τὰ δέοντα. Γνωρίζομεν δὲ βεβαίως, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πρώτου, ἐκ τῶν ἀκολούθων. ά.) Ὅταν ἡ ποσότης τοῦ ἐκρέοντος ὑγροῦ ἢ πρὸς τὸν τῆς κοιλίας ὄγκον μικρά, τὸ δὲ μέγεθος τοῦ τεχθέντος ἐμβρύου ἔλασσον τοῦ συνήθους. β'.) Ὅταν, θέντες τὴν παλάμην τῆς χειρὸς ἐπὶ τὴν κοιλίαν, διακρίνωμεν ὅτι ἡ μήτρα εἶναι εἰσέτι ἱκανῶς μεγάλη καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον σκληρά, διακρίνωνται δὲ μᾶλλον ἢ ἧττον σαφῶς καὶ τὰ μόρια τοῦ ἐν αὐτῇ εὑρισκομένου ἐμβρύου. γ'.) Ὅταν σχηματίζηται νέον θυλάκιον, ἢ εὑρίσκωμεν ἤδη εἰς τὸ στόμιον τῆς μήτρας μέρος τι τοῦ ἑτέρου ἐμβρύου προκείμενον.

Ἀμφότερα τὰ ἔμβρυα ἐνίοτε προβάλλουσιν ἐν τῷ τοκετῷ τὴν κεφαλήν, συνήθως ὅμως τὸ μὲν πρῶτον προβάλλει τὴν κεφαλήν, τὸ δὲ δεύτερον τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας. Πολλάκις ὅμως συμβαίνει καὶ τἀνάπαλιν, τοὐτέστι τὸ μὲν πρῶτον κατέρχεται, προβάλλον τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας, τὸ δὲ δεύτερον τὴν κεφαλὴν ἄλλοτε δὲ πάλιν προβάλλουσιν ἀμφότερα ἢ τὴν κεφαλήν, ὡς εἴρηται, ἢ τοὺς πόδας.

Τῶν διδύμων ὁ τοκετὸς, εἴτε τὴν κεφαλὴν ταῦτα προβάλλουσιν, εἴτε τὰ ἰσχία, εἴτε τοὺς πόδας, ἐκτελεῖται, ὥσπερ καὶ ὅταν ἓν μόνον ὑπάρχῃ τὸ τικτόμενον καὶ ἔχῃ σχῆμα κατάλληλον. Εἰς τοὺς τοκετοὺς τῶν διδύμων ἡ μήτρα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν, καὶ τούτου ἕνεκα προβαίνουσιν οὗτοι βραδύτερον· τὸ δεύτερον τῶν διδύμων ἐξέρχεται συνήθως μίαν, δύο, τρεῖς ἢ καὶ πλείονας ὥρας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πρώτου. Ἐὰν τὸ δεύτερον τῶν ἐμβρύων κεῖται καλῶς ἐν τῇ μήτρᾳ, γεννᾶται συνήθως καὶ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον τοῦ πρώτου· ὅταν ὅμως τὰ δίδυμα ὦσι διαφόρου μεγέθους, τὸ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον γεννᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρῶτον, ἡ δ' ἔξωσις τῶν ὑστέρων, εἴτε διῃρημένα ταῦτα ὑπάρχωσιν, εἴτε συννηνωμένα, γίνεται συνήθως μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ δευτέρου ἐμβρύου.

Ὁ τοκετὸς τῶν διδύμων γίνεται συνήθως πρὸ τοῦ τέλους τῆς κυήσεως. Τὰ δὲ τρίδυμα οὐ μόνον σπανίως φθάνουσι τὸ τέρμα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ σπανίως ζῶσιν· ἔτι δὲ σπανιώτερον τὰ τετράδυμα.

Μετὰ τὸν τοκετὸν τῶν διδύμων, τριδύμων κτλ. ἐπέρχεται συχνότερον ἢ μετὰ τὸν ἁπλοῦν τοκετὸν ἀδράνεια τῆς μήτρας, δὲν συστέλλεται δηλ. κατὰ τὸ δέον αὕτη, καὶ ἑπομένως ἀκολουθεῖ αἱμορραγία, βραδύνει ἡ ἔξοδος τῶν ὑστέρων, ἢ συμβαίνει ἐπίσχεσις τούτων κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων ἐν γένει ἐν τοῖς κατὰ φύσιν τοκετοῖς.

Σκοπὸς τῆς ἐν τῷ κατὰ φύσιν τοκετῷ ἀπαιτουμένης βοηθείας εἶναι τὸ χορηγεῖν εἰς τὴν τίκτουσαν τὴν δυνατὴν εὐκολίαν καὶ ἀνάπαυσιν καὶ προφυλάττειν αὐτήν τε καὶ τὸ ἔμβρυον ἀπὸ παντὸς κινδύνου.

Ἀναπαυτικωτέρα καὶ οἰκειοτέρα εἰς τὴν τίκτουσαν κατάκλισις εἶναι ἡ ὑπτία ἢ ἡ ἐπὶ τὰ πλάγια· ἁρμοδία δὲ πρὸς τὸν τοκετὸν εἶναι πᾶσα συνήθης κλίνη, καὶ πᾶν ὁπωσοῦν εὐρύχωρον ἀνακλιντήριον (καναπές). Ἀλλ' ἡ κλίνη αὕτη δέον νὰ μὴ ὑπάρχῃ προσκεκολλημένη εἰς τὸν τοῖχον τοῦ κοιτῶνος, ὅπως δυνάμεθα νὰ πλησιάζωμεν αὐτὴν πανταχόθεν. Πᾶσα κλίνη, ἔχουσα ἓν προσκεφάλαιον καὶ δύο στρωμνάς, τὴν μὲν ἐξ ἀχύρων, τὴν δ' ἐκ τριχῶν ἵππου ἢ μαλλίων, εὐκόλως μετασχηματίζεται εἰς κλίνην τοκετοῦ (1).

(1) Τὸ πάλαι μετεχειρίζοντο συχνά, ὡς καὶ νῦν εἰσέτι εἰς διάφορα μέρη, τοὺς λεγομένους μαιευτικοὺς δίφρους, ὧν ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη, καὶ φέρουσι συνήθως τὰ ὀνόματα τῶν ἐφευρετῶν αὐτῶν. Οἱ συνηθέστεροι εἰσὶν τοῦ Ὀσιάνδρου, τοῦ Στεΐνου καὶ διαφόρων ἄλλων. Ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐξέλιπε σήμερον ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰ πλεῖστα τῆς

Καὶ εἰ μὲν πρόκειται νὰ τέξῃ ἡ ἐγκυμονοῦσα ἐπὶ τοῦ πλαγίου σχηματισμοῦ, ἀπαιτεῖται μόνον τεμάχιον κηρωτοῦ ὀθονίου, ἔχοντος μῆκος μὲν ὅσον δύο πηχῶν, πλάτος δὲ ὅσον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως, καὶ μὴ προσφάτως κατεσκευασμένου ὄντος, διότι, ὅταν θερμανθῇ ἐν τῇ κλίνῃ, ἀναδίδεται κακὴ ἀποφορά· προτιμότερον τούτου ὅμως εἶναι δέρμα ἐλάφου, ἐξειργασμένον καὶ ἐξηπλωμένον ἐν μέσῳ τῆς κλίνης. Ἐπὶ τούτου δὲ ἡ ἐκείνου ἐξαπλοῦται σινδόνη καθαρά, καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς ἑτέρα ὁμοία εἰς τέσσαρα ἢ ὀκτὼ πτύγματα ἐσχηματισμένη. Ἐὰν δὲ φαίνηται προτιμότερος ὁ ὕπτιος σχηματισμός, τότε κατασκευάζεται διὰ προσκεφαλαίων ἐπίπεδον κεκλιμένον, ὥστε ἡ τίκτουσα, κειμένη ἐπὶ τῆς οὕτως ἑτοιμασθείσης κλίνης, νὰ εὑρίσκηται μεταξὺ τῆς καθέτου καὶ ὁριζοντείου θέσεως, δηλ. οὔτε ἐντελῶς ὁριζοντείως νὰ κεῖται, οὔτε πάλιν νὰ σχηματίζῃ μετὰ τῆς κλίνης ὀρθὴν γωνίαν. Παρὰ τοὺς πόδας τῆς τικτούσης τίθεται ἕτερον προσκεφάλαιον πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν, ἐν καιρῷ δὲ τῶν ὠδίνων ὑποστηρίζονται τὰ συγκεκαμμένα καὶ ὀπισθοῦν ἠνεῳγμένα σκέλη τῆς τικτούσης ὑφ᾽ ἑνὸς ἢ δύο βοηθῶν· πρὸς ὑποστήριξιν δὲ καὶ τῶν χειρῶν χρησιμεύουσι δύο μακρὰ χειρόμακτρα ἢ σχοινία, δεδεμένα ὄντα εἰς τὸ πρὸς τοὺς πόδας μέρος τῆς κλίνης.

Ἡ οὕτω σχηματισθεῖσα κλίνη μεταβάλλεται εὐκόλως μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ εἰς ἐπιλόχιον κλίνην, ἀφαιρουμένων τῶν περιττῶν προσκεφαλαίων, καὶ τῶν διαβραχεισῶν ὑπὸ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ καὶ τοῦ αἵματος σινδονῶν, προσεκτικῶς καὶ χωρὶς νὰ προξενῆται ταραχὴ μεγάλη, οὐδὲ κλονισμός τις τῇ ἤδη τεκούσῃ, ἥτις οὕτως ἀπαλάττεται πάσης ἐνοχλήσεως, προκυπτούσης ἐκ τῆς μετακομιδῆς αὐτῆς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἑτέραν κλίνην, ἔτι δὲ καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ψύξεως, καὶ διαφόρων ἄλλων ἐνδεχομένων κα-

---

Εὐρώπης μέρη· διότι ἀντὶ τοῦ παρέχειν, ἣν ὑπετίθεντο ὅτι παρέχουσι βοήθειαν καὶ εὐκολίαν ἐν τῷ τοκετῷ, γίνονται πολλάκις πολλῶν δυστυχημάτων παραίτιοι.

κῶν, ὡς αἱμορῤῥαγίας, λειποθυμίας κτλ. Ἡ παρασκευασθεῖσα, ὡς εἴρηται, κλίνη δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ, χρείας τυχούσης, καὶ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς μαιευτικὰς ἐγχειρήσεις.

Ἁρμοδιώτερος δὲ καιρὸς πρὸς μετάβασιν τῆς τικτούσης ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ τοκετοῦ εἶναι, ὅταν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἢ τοσοῦτον ἠνεῳγμένον, ὥστε ἡ διάῤῥηξις τοῦ θυλακίου περιμένεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, τοὐτέστι περὶ τὰ τέλη τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ τοκετοῦ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ποτὲ φρόνιμον νὰ περιμείνωμεν νὰ διαῤῥαγῇ πρῶτον τὸ θυλάκιον, διότι πολλάκις εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἐξωθεῖται ταχέως τὸ ἔμβρυον, ἡ δὲ τίκτουσα ἐνδεχόμενον νὰ εὑρεθῇ εἰς θέσιν δεινὴν καὶ δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὸ τεχθησόμενον· μέχρι τῆς εἰρημένης ἐποχῆς λοιπὸν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τὴν τίκτουσαν νὰ περιφέρηται, ἐὰν θέλῃ, ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτῆς, νὰ κάθηται, ἢ νὰ κεῖται, ὅπως εὐχαριστεῖται. Ἀσθενεῖς ὅμως γυναῖκες, εἰς αἱμορῤῥαγίας, εἰς σπασμοὺς καὶ εἰς λειποθυμίας ἐπιῤῥεπεῖς, γυναῖκες, ὧν ἡ κοιλία κρέμαται πρὸς τὰ κάτω, ἢ πάσχουσαι ὑπὸ οἰδήματος τῶν ποδῶν, ἢ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὡς καὶ ἐκεῖναι, περὶ ὧν ὑπάρχει φόβος ὀξέος τοκετοῦ, εἶναι προτιμότερον νὰ φέρωνται εἰς τὴν κλίνην, ἅμα ἀρξαμένων τῶν ὠδίνων· τοῦτ' αὐτὸ γενέσθω καὶ ὅταν ὑπάρχωσιν αἴτια, δι' ἃ ἐπιθυμοῦμεν ἵνα ἐκτελεσθῇ βραδέως ὁ τοκετός. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, αἱ δὲ ὠδῖνες ὦσι σπάνιαι καὶ ἀσθενεῖς, καὶ τὸ προκείμενον μέρος τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου οὐδόλως προχωρῇ, ἢ ἡ κάθοδος αὐτοῦ γίνηται μετὰ πολλῆς τῆς βραδύτητος, τότε ἡ τίκτουσα δύναται νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν κλίνην, καὶ νὰ περιέρχηται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτῆς, ἕως ἂν ἄρξηται νὰ προβαίνῃ ὁ τοκετός. Τὸ ἀλλάσσειν θέσιν ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμμασι παρέχει μεγάλην ἀναψυχὴν τῇ τικτούσῃ, ἥτις ὅμως μηδέποτε πρέπει νὰ ἐξέρχηται τῆς κλίνης, ὅταν ἡ ἱδρωμένη, ἢ ὅταν τὸ σῶμα αὐτῆς ἦ θερμόν.

Α'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὰς διαφόρους περιόδους τοῦ κατὰ φύσιν τοκετοῦ.

Προσκληθέντες εἰς γυναῖκα ἐπίτοκον ἢ ὠδίνουσαν, ὀφείλομεν πρῶτον νὰ μάθωμεν παρ' αὐτῆς ἢ παρὰ τῶν περὶ αὐτὴν πᾶν τὸ σχέσιν ἔχον πρὸς τὸν προκείμενον τοκετόν, τοὐτέστι πότε περίπου συνέβη ἡ σύλληψις, καὶ ἐὰν ἡ κύησις ἔφθασε τὸ τέρμα αὐτῆς, πῶς εἶχεν ἡ γυνὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κυήσεως, πότε ἤρξαντο αἱ ὠδῖνες, ἐὰν ἐπανέρχωνται συνεχῶς, ἐὰν ἔῤῥευσεν ἐκ τῶν γεννητικῶν αὐτῆς μορίων ὑγρόν τι, ἐὰν ἦ πρωτοτόκος, ἢ, ἂν ἔτεκε καὶ ἄλλοτε, πῶς ἦσαν οἱ προηγούμενοι τοκετοί, ἐὰν διήρκεσαν πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον, καὶ ἐὰν συνέβη τι ἐπὶ τῆς λοχείας αὐτῆς· προσέτι ἐὰν αἰσθάνηται τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, καὶ πρὸς ποῖον μέρος τῆς κοιλίας εἰσὶ ταῦτα μᾶλλον ἐπαισθητά. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξετάζομεν διὰ τῆς χειρὸς τὴν κοιλίαν αὐτῆς, ὅπως γνωρίσωμεν εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκεται, ὡσαύτως καὶ τὴν μήτραν διὰ τοῦ κόλπου, ὅπως βεβαιωθῶμεν, ἐὰν ἤρξατο ἤδη ὁ τοκετός.

Ἐὰν δὲ, ἀφοῦ παρατηρήσωμεν τὴν ὠδίνουσαν ἐπὶ χρόνον τινά, ἴδωμεν, ὅτι αἱ ὠδῖνες εἰσὶν ἀσθενεῖς καὶ σπάνιαι, καὶ ὅτι οὐδεμίαν μεταβολὴν προξενοῦσιν εἰς τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ὁ δὲ τοκετὸς μὴ φαίνηται εἰσέτι πλησιάζων, συμβουλεύομεν τὴν τίκτουσαν νὰ ἡσυχάζῃ καὶ ἀποφεύγῃ πᾶσαν βιαίαν τοῦ σώματος κίνησιν, νὰ μεταχειρίζηται τροφὴν μὲν εὔπεπτον, ποτὸν δὲ ὕδωρ ἁπλοῦν ἢ ἀναμεμιγμένον μετὰ γάλακτος, ἢ τὸ διὰ πεφρυγμένου ἄρτου παρασκευαζόμενον· μετρία δὲ χρῆσις οἴνου δέον νὰ ἐπιτρέπηται μόναις ταῖς εἰθισμέναις νὰ πίνωσιν αὐτόν. Πόσον δ' ὠφέλιμος εἰς τὰς ἐγκύους εἶναι ἡ περὶ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν μετριότης, ἰδίως δὲ ἡ ἀποχὴ τοῦ δείπνου εἰς ἐκείνας ἐξόχως, αἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὸν τελευταῖον τῆς κυήσεως μῆνα, εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω.

Ἅμα ἀρξαμένης τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ τοκετοῦ, καθ' ἣν τὸ στόμιον τῆς μήτρας εἰς μὲν τὰς πρωτοτόκους διανοίγεται,

εἰς δὲ τὰς πλεονάκις τεκούσας ἀνευρύνεται, ὀφείλομεν νὰ διατάξωμεν, ὅπως ἑτοιμασθῶσι τὰ ἀναγκαῖα ἔν τε τῷ τοκετῷ καὶ μετ' αὐτόν, ὡς καὶ ὅσα ἐνδέχεται νὰ φανῶσι χρήσιμα εἰς πᾶσαν ἐναντίαν περίπτωσιν. Χρεία προσέτι νὰ ἔχωμεν ἑκάστοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι, ὅσον καὶ ἂν φαίνηται ὑγιής τε καὶ εὔρωστος ἡ τίκτουσα, πάντα δὲ τἄλλα προμηνύοντα εὐτυχῆ τὸν τοκετόν, συμπίπτουσιν ἐνίοτε καὶ περιστάσεις τινές, ἱκαναὶ νὰ ἐπαγάγωσι μέγαν κίνδυνον εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον, ὡς σπασμοί, λειποθυμίαι, αἱμορραγίαι, κτλ. Ἀφοῦ δὲ πρῶτον ἑτοιμασθῇ ἡ πρὸς τὸν τοκετὸν οἰκεία κλίνη, δέον νὰ φροντίσωμεν μετὰ ταῦτα νὰ εὑρίσκηται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς τικτούσης ποσότης τις ὄξους, οἴνου καὶ ῥακῆς, καὶ ἀγγεῖον κατάλληλον πρὸς ἀνάμιξιν αὐτῶν, ἐὰν γένηται χρεία νὰ ἐγχύσωμεν ἐγκλύσματα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν μήτραν· προσέτι ὕδωρ θερμόν, χρήσιμον μὲν ἐν γένει εἰς τὸν τοκετόν, ἀναγκαῖον δ' εἰς λουτρὸν τοῦ τεχθησομένου, ἔτι δὲ καὶ τὸ πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον ἀγγεῖον. Ὁ κοιτὼν τῆς τικτούσης ἔστω μετρίως θερμός, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ἀὴρ ὅσον ἔνεστι καθαρώτερος· αὕτη, δὲ πρὶν ἢ κατακλιθῇ ἐπὶ τῆς κλίνης, πρέπει νὰ ἐκδυθῇ πάντα τὰ βαρέα καὶ περισφίγγοντα τὸ σῶμα αὐτῆς ἱμάτια.

Ἐὰν πρὸ τῆς διανοίξεως τοῦ στομίου τῆς μήτρας μὴ δυνηθῶμεν νὰ διακρίνωμεν σαφῶς, ὅτι πρόκειται ἡ κεφαλή, πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ πεισθῶμεν εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα, ἐὰν πρόκειται αὕτη, ἢ ἄλλο μέρος τοῦ ἐμβρύου, καὶ ποῖον τοῦτο· ἀλλ' εἰς τὰς ἐξετάσεις ταύτας ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή, ὅπως μὴ διαῤῥήξωμεν τὸ θυλάκιον πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου. Πεισθέντες δ' ἅπαξ, ὅτι πρόκειται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, καὶ ὅτι δὲν παράκειται ταύτῃ ἄλλο τι τῶν σὺν αὐτῷ μορίων, δὲν πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν συχνάκις τὰς ἐξετάσεις ταύτας, ἀλλὰ νὰ περιμένωμεν μεθ' ὑπομονῆς τὴν πρόοδον τοῦ τοκετοῦ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δευτέρας περιόδου εἶναι πάντοτε ὠφέλιμον νὰ παραγγέλλωμεν τὴν χρῆσιν κλύσμα-

τος ἁπλοῦ πρὸς κένωσιν τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου· διότι ἡ διὰ κλυσμάτων γινομένη κένωσις τούτου ποιεῖ εὔκολον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν δίοδον τοῦ ἐμβρύου ἐν μέρει, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἔξοδον τῶν ἐν τοῖς ἐντέροις ἀερίων, ἅτινα ἐν τῷ τοκετῷ γίνονται μεγάλης ςενοχωρίας καὶ πολλῶν πόνων πρόξενα, καὶ συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν καθαριότητα, τούτου δ' ἕνεκα ἀπαιτεῖται ἐνίοτε καὶ ἡ κατ' ἐπανάληψιν χρῆσις τῶν κλυσμάτων τούτων. Πρέπει προσέτι νὰ συμβουλεύωμεν τὰς ὠδινούσας νὰ κενώνωσιν ἐν τῷ τοκετῷ συχνάκις τὴν οὐροδόχον κύστιν, καὶ ἐὰν τοῦτο ᾖ ἀδύνατον, δι' ἣν προξενεῖ θλίψιν ἐπὶ τῆς οὐρήθρας ἡ κατερχομένη κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, γίνεται εὔκολον, ἐὰν ἡ μὲν τίκτουσα σχηματισθῇ ὑπτίως ἐπὶ τῆς κλίνης, ἡμεῖς δὲ ὤσωμεν διὰ δύο δακτύλων τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω. Ἀλλ' ἐὰν καὶ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον μὴ ᾖ εὔκολος ἡ ἔξοδος τῶν οὔρων, τότε ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν γυναικεῖον καθετῆρα, μᾶλλον πεπιεσμένον ὅμως ἢ στρογγύλον.

Μηδέποτε δὲ πρέπει νὰ σύρωμεν τὸ πρόσθιον χεῖλος τῆς μήτρας πρὸς τὰ πρόσω, ἢ νὰ διατείνωμεν διὰ τῶν δακτύλων τὸν κόλπον, ἢ τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου, ὅπως καταστήσωμεν εὔκολον τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου, ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι χειρισμοὶ οὐ μόνον εἰσὶν ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ πολλάκις ἀποβαίνουσι καὶ ἐπιβλαβεῖς, δι' ὃν προξενοῦσιν ἐρεθισμὸν εἰς τὴν μήτραν καὶ τὰ λοιπὰ γεννητικὰ μόρια· δὲν πρέπει προσέτι νὰ διαῤῥηγνύωμεν τὸ θυλάκιον, πρὶν ἢ διασαλῇ ἐντελῶς τὸ στόμιον τῆς μήτρας· ἡ διάῤῥηξις μάλιστα τούτου καλὸν ν' ἀφίνηται πάντοτε εἰς τὴν φύσιν, διότι ὅσον βραδύτερον διαῤῥαγῇ, τοσοῦτον εὐκολώτερος γίνεται καὶ ὁ τοκετός. Δέον προσέτι νὰ συμβουλεύωμεν τὴν τίκτουσαν, ἵνα μὴ συνεξωθῇ παντάπασιν ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, ὅπως ἐπιταχύνῃ τὸν τοκετόν· ἐπειδὴ τοῦτο, οὐ μόνον εἶναι πάντῃ ἀνωφελές, ἀλλὰ καὶ ἐρεθίζει καὶ ἐξασθενίζει αὐτήν. Ἰσέον μάλιστα, ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τοκετοί, κατ' ἀρχὰς βραδέως προβαίνοντες, προχωροῦσι μετὰ ταῦτα ταχύτερον καὶ ἀποπε-

ρατοῦνται εὐκόλως καὶ εὐτυχῶς, ἕτεροι δ' ἐκ τοὐναντίου, μετὰ μεγάλης ὁρμῆς ἀρχόμενοι, προβαίνουσι περὶ τὰ τέλη αὐτῶν βραδύτατα. Εἰς τοὺς βραδέως προβαίνοντας τοκετοὺς πρέπει διὰ τοῦ ἰδίου ἡμῶν παραδείγματος νὰ ἐμπνέωμεν ὑπομονὴν καὶ γενναιότητα εἰς τὰς τικτούσας· διὰ φρονίμων δὲ λόγων καὶ παραινέσεων, νὰ προσπαθῶμεν νὰ διασκεδάσωμεν τοὺς φόβους, οὓς ἔχουσι συνήθως αἱ πρωτοτόκοι· ἥσυχος καὶ χαρμόσυνος συνομιλία μετ' αὐτῶν, ἰδίως δὲ μετὰ τῶν παρευρισκομένων, συντελεῖ πολὺ πρὸς ἀπελασίαν τῶν φόβων τῆς τικτούσης, ἀλλὰ δὲν εἶναι ποτὲ φρόνιμον νὰ γίνηται λόγος ἐνταῦθα περὶ δυσχερῶν τοκετῶν, διότι εὐκόλως ἡ τίκτουσα ἀναφέρει εἰς ἑαυτὴν τὰ λεγόμενα, καὶ φοβεῖται μὴ καὶ αὕτη πάθῃ ταὐτά. Μηδέποτε προσέτι προσδιοριστέον τὸν καιρόν, καθ' ὃν μέλλει νὰ γεννηθῇ τὸ παιδίον, οὐ μόνον διότι ὑπάρχει ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ τοῦτο ἀκριβῶς διὰ τοὺς ἀλλαχοῦ εἰρημένους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι, παρελθόντος τοῦ ὁρισθησομένου χρόνου, ἀποβάλλει ὕστερον ἡ τίκτουσα τὴν πρὸς τὸν ἰατρὸν ἐμπιστοσύνην αὐτῆς, ἢ καταλαμβάνεται ὑπὸ φόβου καὶ ἀπελπισίας, ὅπερ εὐκόλως ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγῃ συνεπείας λίαν δυσαρέστους.

Ὅταν τὸ θυλάκιον ᾖ ἕτοιμον πρὸς διάῤῥηξιν, καλὸν νὰ προλέγωμεν τοῦτο εἰς τὰς πρωτοτόκους, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ αὐταῖς φόβος τις. Ἵνα μὴ βραχῶσι δὲ αἱ ὑποκείμεναι σινδόναι ἄνευ ἀνάγκης, δέον, ὅταν ἡ διάῤῥηξις τοῦ θυλακίου ἐγγίζῃ, νὰ ὑποβάλλωμεν πρὸ τῶν γεννητικῶν μορίων σπόγγον εὐμεγέθη καὶ ἁπαλὸν πρὸς ἀνάποσιν τοῦ ἐκχυθησομένου ὑγροῦ.

Εὐθὺς μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν ἐκ νέου ἔσωθεν τὴν τίκτουσαν, ὅπως ἴδωμεν ἐὰν μὴ ἠπατήθημεν εἰς τὴν διάγνωσιν ἡμῶν, τουτέστι νὰ βεβαιωθῶμεν ἐὰν προβάλλῃ ἡ κεφαλὴ ἢ ἄλλο τι μέρος τοῦ ἐμβρύου, ἢ ἐὰν μὴ παράκειται τούτοις ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἢ ὁ ὀμφάλιος λῶρος· προσέτι νὰ συμβουλεύωμεν τὴν τίκτουσαν, ἐὰν συνεξωθῇ ἰσχυρῶς πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ τοκετοῦ, νὰ μένῃ ἥσυχος ἐπὶ τοῦ ὑπτίου ἢ πλα-

γίου σχηματισμοῦ, μὴ ῥιπταζομένη ἐπὶ τῆς κλίνης, μηδ' ἀνυψοῦσα τὰ ἰσχία πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πόνων, ἢ ὀδυρομένη καὶ κραυγάζουσα μεγάλως, διότι ἐκ τούτων ἐρεθίζεται καθ' ὑπερβολήν, καὶ ἐξαντλοῦνται αἱ δυνάμεις αὐτῆς, ὁ δὲ τοκετὸς βραδύνεται μᾶλλον, καὶ ἐνδέχεται νὰ συμβῇ αὐτῇ βλάβη τις ἀπροσδόκητος.

Κατὰ τὴν τετάρτην περίοδον τοῦ τοκετοῦ πλείονος προσοχῆς χρήζει τὸ περίναιον τῆς τικτούσης, πρέπει δηλ. νὰ φροντίζωμεν παντοίοις τρόποις, ὅπως προλάβωμεν τὴν διάῤῥηξιν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων νὰ σχηματισθῇ καταλλήλως ἡ ὠδίνουσα, καὶ ἐὰν ἔκειτο μέχρι τοῦδε, ἔχουσα τὰ νῶτα αὐτῆς ὑψηλά, τοὐτέστιν ἀνάῤῥοπον σχῆμα, ν' ἀφαιρέσωμεν τὰ προσκεφάλαια, ἵνα κατακλιθῇ ὁριζοντείως. Ὁ ἁρμοδιώτερος ὅμως σχηματισμὸς αὐτῆς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τοῦ περιναίου διαῤῥήξεως εἶναι ὁ ἐπὶ τὴν δεξιὰν πλευρὰν μετὰ τῶν σκελῶν προσκεκλιμένων, καὶ ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων ἀπαγομένων διὰ προσκεφαλαίου, μεταξὺ τῶν γονάτων παρεμβαλλομένου. Ὅταν δ' ἔχῃ ἡ τίκτουσα τὸν ἐπὶ τὰ νῶτα σχηματισμόν, τὰ σκέλη δὲν πρέπει ν' ἀπέχωσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων.

Ὅσον βραδύτερον γίνεται ἡ ἐντομὴ καὶ διατομὴ τοῦ ἐμβρύου, τοσοῦτον εὐκολώτερον διατηρεῖται ἀβλαβὲς καὶ τὸ περίναιον· διό, ὅταν ἡ κεφαλὴ πλησιάζῃ εἰς τὴν ἐντομήν, δέον νὰ συμβουλεύωμεν τὴν ὠδίνουσαν ἐντόνως νὰ μένῃ ἥσυχος, νὰ μὴ συνεξωθῇ, ἀλλὰ νὰ ἐπέχῃ, ὡς δυνατόν, τὴν ὑπερβολικὴν τῶν ὠδίνων δύναμιν, ἑπομένως ἀπαιτεῖται ν' ἀφαιρῶμεν πᾶν τὸ χρησιμεῦον ὡς ὑποστήριγμα τῶν ποδῶν αὐτῆς. Ἡ μεταβολὴ τοῦ σχηματισμοῦ ἐπὶ τὸ πλάγιον μέρος ἐλαττόνει συνήθως, πολλάκις δὲ καὶ παραδόξως πως, τὴν ὁρμὴν τῶν ὠδίνων, καὶ ἐμποδίζει τὴν συχνὴν ἐπάνοδον αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ πρὸς διατήρησιν τοῦ περιναίου ἀσφαλέστερον βοήθημα εἶναι ἡ διὰ τῆς χειρὸς ὑποστήριξις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου· ὑποστηρίζεται δὲ τὸ περίναιον τόνδε τὸν τρόπον. Ὅταν ἡ ὠδίνουσα κεῖται ἐπὶ τὴν δεξιὰν πλευράν, τὸ δ' ὀπίσθιον καὶ κατώτερον

μέρος τοῦ κορμοῦ αὐτῆς εὑρίσκηται εἰς τὸ δεξιὸν χεῖλος τῆς κλίνης, πλησιαζούσης τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν διατομήν, βάλλομεν τὴν παλάμην τῆς δεξιᾶς ἡμῶν χειρός, κεκαλυμμένην ὑπὸ λεπτοῦ ὀθονίου, ἐπὶ τοῦ σφαιροειδῶς κεκυρτωμένου περιναίου τοιουτοτρόπως, ὥστε ὁ μὲν ἀντίχειρ νὰ κεῖται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ χείλους τοῦ αἰδοίου, οἱ δὲ λοιποὶ δάκτυλοι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ, τὸ δὲ μέρος τῆς χειρός, τὸ μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ, ἐπὶ τοῦ προσθίου χείλους τοῦ περιναίου. Ὠθοῦντες λοιπὸν διὰ τῆς οὕτω τεθειμένης χειρὸς ἡμῶν ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, ἐνῷ εἶναι εἰς τὴν ἐντομήν, ἀναγκάζομεν, ὡς εἰπεῖν, αὐτὴν νὰ ἐξολισθήσῃ ἐπὶ τῆς ὑποστηριζούσης τὸ περίναιον παλάμης τῆς χειρός· οὕτω δὲ μετριάζεται ἡ κατὰ τὸ περίναιον ἐπαγομένη θλίψις ὑπὸ τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς, βιαζομένης νὰ προσκολληθῇ ὑπὸ τὸ ἡβικὸν τόξον. Δυνάμεθα προσέτι, αὐξάνοντες τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου θλῖψιν, νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν βιαίαν ταύτης ἔξοδον, ἐὰν αἱ ὠδῖνες διαδέχωνται ἀλλήλας μετ' ἐπιτάσεως καὶ ταχύτητος. Ὅταν δ' ἡ τίκτουσα μέλλῃ νὰ τέξῃ κειμένη ἐπὶ τὰ νῶτα, τότε τίθεται ὑπὸ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν προσκεφάλαιον, ὅσον πέντε ἢ ἓξ δακτύλων ὑψηλόν, ὅπως ὑπάρχῃ τὸ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περιναίου ἀπαιτούμενον διάστημα· βάλλομεν δὲ τότε τὴν χεῖρα οὕτως, ὥστε ἡ μὲν παλάμη νὰ εὑρίσκηται εἰς τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ περιναίου, οἱ δὲ δάκτυλοι πρὸς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἀπευθυσμένοι.

Τὴν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περιναίου χρησιμεύουσαν χεῖρα δὲν πρέπει ν' ἀπομακρύνωμεν καὶ μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένωμεν ὑποστηρίζοντες μέχρις ἂν ἐξέλθωσι καὶ οἱ ὦμοι· διότι καὶ εἰς τὴν δίοδον τούτων δυνατὸν πολλάκις νὰ διαῤῥαγῇ τὸ περίναιον, ἢ, ἐὰν τυχὸν διεῤῥάγῃ μικρόν τι, διερχομένης τῆς κεφαλῆς, δυνατὸν ν' αὐξηθῇ τὸ ῥῆγμα ἐν τῇ διόδῳ τῶν ὤμων (1).

---

(1) Ἅπαντα τὰ μηχανήματα, ὅσα ἐπενόησαν πρὸς παρεμποδισμὸν

Ὁ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περιναίου ἁρμόδιος καιρὸς εἶναι, ὡς εἴρηται, ὅταν ἡ κεφαλὴ πλησιάζῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διατομήν, τοὐτέστιν ὅταν τὸ περίναιον ἤ ἀρκούντως διατεταμένον, καὶ φαίνηται λίαν λεπτόν. Ἡ πρὸ τοῦ δέοντος ὅμως χρόνου ὑποστήριξις αὐτοῦ εἶναι ἀνωφελὴς καὶ ἐμποδίζει τὴν πρὸς δίοδον τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένην ἀνάπτυξιν τούτου, ὡς καὶ τὴν τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου.

Αἱ δὲ βλάβεραι συνέπειαι, ἃς ἐπάγει σημαντική τις ὀπωσοῦν διαῤῥῆξις τοῦ περιναίου, εἰσὶ πρόπτωσις τοῦ κόλπου, ἢ τῆς μήτρας, ἢ καὶ ἀμφοτέρων, παραλυσία τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, διατάραξις τῆς εὐδαιμονίας τοῦ γάμου, κτλ. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν πάντων τούτων ἀπαιτεῖται νὰ προσπαθῶμεν ἵνα προλάβωμεν κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὴν διαῤῥῆξιν τοῦ περιναίου, ἰδίως μάλιστα εἰς τὰς πρωτοτόκους, εἰς ἃς συμβαίνει τοῦτο εὐκολώτερον.

Μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν πάραυτα μὴ ὑπάρχῃ περὶ τὸν τράχηλον τούτου περιειλημένος ὁ ὀμφάλιος λῶρος· τί δὲ πρακτέον ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει, ῥηθήσεται ἀκολούθως. Ἐξελθούσης τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, παύονται συνήθως ἐπὶ μικρὸν αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας· ἐὰν δὲ παρέλθῃ ἱκανὸς χρόνος, ἕως ἂν ἐπέλθωσι νέαι, τὸ ἔμβρυον ἄρχεται ν' ἀναπνέῃ, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ φωνάζῃ πρὶν ἢ ἐξέλθῃ ὁ κορμός· εἰς τὴν περίστασιν ταύτην πρέπει νὰ περιμένωμεν μεθ' ὑπομονῆς τὴν ἐπάνοδον τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, προσέχοντες ὅμως, ὥστε τὸ στόμα καὶ ἡ ῥὶς τοῦ ἐμβρύου νὰ μένωσιν ἐλεύθερα. Εἰς μόνην δὲ τὴν περίπτω-

---

τῆς διαῤῥήξεως τοῦ περιναίου, ἢ πρὸς εὐκολίαν τῆς διόδου τῆς κεφαλῆς διὰ τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου, οἷον τὸ διαστέλλειν τὸ αἰδοῖον διὰ τῆς χειρός, καὶ ἀλείφειν τοῦτο καὶ τὸ περίναιον διὰ λίπους, τὸ εἰσάγειν ἕνα δάκτυλον εἰς τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον καὶ ἐξωθεῖν ἐκεῖθεν δι' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου καὶ διάφορα ἄλλα, οὐ μόνον εἰσὶ μάταια, ἀλλὰ καὶ ὀδυνηρὰ καὶ ἐπιβλαβῆ.

σιν, καθ' ἣν τὸ πρόσωπον εἶναι κυανομέλαν καὶ οἰδηματῶδες, δέον νὰ ἐπιχειρῶμεν κυκλοειδεῖς ἀνατρίψεις διὰ τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ μέρους, πρὸς ὃ εὑρίσκεται ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας, ἐνῷ διὰ τῆς ἑτέρας ἐξακολουθοῦμεν νὰ ὑποστηρίζωμεν τὸ περίναιον. Ὅταν δ' ἐπέρχωνται ὠδῖνες, προτρέπομεν τὴν τίκτουσαν νὰ συνεξωθῇ, τοὐτέστι νὰ ὑποστηρίζῃ ταύτας διὰ τῶν συστολῶν τῶν μυῶν τῆς κοιλίας καὶ τοῦ διαφράγματος. Ἀλλ' ἐὰν καὶ τοῦτο μὴ ὠφελῇ, τότε ἀνάγκη νὰ ἐξελκύωμεν τὸν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ πλαγίως εὑρισκόμενον ὦμον ὅν περ, καί τοι ὑψηλότερον κείμενον, δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εὐκολώτερον, ἢ τὸν πρὸς τὰ πρόσω ὄντα. Τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦτον δέον νὰ ἐνεργῶμεν διὰ τῆς ὑπὸ τὴν μασχάλην εἰσαγωγῆς τοῦ ἀγκιστροειδῶς συγκεκαμμένου λιχανοῦ τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς ἀριστερᾶς ἡμῶν χειρὸς καὶ οὐδέποτε νὰ ἐξάγωμεν ἕλκοντες αὐτὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς· δὲν πρέπει δ' ὡσαύτως νὰ ἐξελκύωμεν τὸν κορμόν, μηδ' ὅταν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, διότι ἡ δι' ἐξελκυσμοῦ τοῦ κορμοῦ γινομένη ἐπιτάχυνσις τοῦ τοκετοῦ, καί τοι φαινομένη ἀσήμαντος, ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγῃ δυσάρεστα ἀποτελέσματα, οἷον ἐπίσχεσιν τῶν ὑστέρων, ἐνδίπλωσιν τῆς μήτρας, αἱμορραγίας καὶ τὰ παρόμοια.

Ἀφοῦ γεννηθῇ τὸ ἔμβρυον, ἐντυλίσσεται εἰς στεγνὸν ὀθόνιον καὶ τίθεται ἐγκαρσίως πρὸ τοῦ αἰδοίου τῆς τεκούσης οὕτως, ὥστε ἡ μὲν κεφαλὴ καὶ τὸ πρόσωπον νὰ κεῖνται ὀλίγον τι ὑψηλότερον, ὅπως δύναται τὸ ἀρτίτοκον ν' ἀναπνέῃ ἐλευθέρως, ὁ δ' ὀμφάλιος λῶρος νὰ μὴ ὑπάρχῃ παντάπασι τεταμένος. Ὅταν τὸ παιδίον ᾖ εὔρωστον, ἀναπνέῃ ἐλευθέρως καὶ φωνάζῃ μεγάλως, δέον νὰ μὴ ἀποκόπτωμεν τὸν ὀμφάλιον λῶρον πρὶν ἢ παύσηται οὗτος τοῦ σφύζειν· ἀποκόπτεται δὲ συνήθως μετὰ παρέλευσιν ἓξ, ὀκτώ, ἢ δέκα λεπτῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὀψιαίτερον.

Ἵνα βεβαιωθῶμεν δὲ ὅτι ἡ μήτρα συνεστάλη, ἅμα ἐξελθόντος τοῦ παιδίου, βάλλομεν τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κοιλίας τῆς τεκούσης

τοιουτοτρόπως, ὥστε ἡ μὲν παλάμη νὰ εὑρίσκηται ἐπὶ τῆς συμφύσεως τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, οἱ δὲ δάκτυλοι ν' ἀπευθύνωνται πρὸς τὸν ὀμφαλόν. Διὰ τῆς ἐξετάσεως ταύτης, ἥτις πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνηται πολλάκις, πρὶν ἢ ἀποκοπῇ ὁ ὀμφάλιος λῶρος, πληροφορούμεθα, ὅτι ἡ μήτρα συνεστάλη, καὶ διαμένει συνεσταλμένη, ἐὰν εὑρίσκωμεν αὐτὴν σκληρὰν καὶ ἐν εἴδει σφαίρας ὑπεράνω τῆς τῶν ἡβικῶν ὀστῶν συμφύσεως, ἐὰν δὲ τοὐναντίον, ὅτι δὲν συνεστάλη εἰσέτι, ἢ ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἔμβρυον ἐν αὐτῇ. Ἡ δὲ τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἐπίδεσις καὶ ἀποκοπὴ γίνεται τόν δε τὸν τρόπον· εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου δακτύλων ἀπὸ τῆς κοιλίας τοῦ παιδίου περιδέομεν ἀσφαλῶς τὸν ὀμφάλιον λῶρον διὰ ταινίας λεπτῆς, διατείνοντες δ' αὐτὸν ἀκολούθως διὰ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς χειρός, κατέχομεν διὰ μὲν τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ παραμέσου τὸ μέρος αὐτοῦ, καθ' ὃ ἐγένετο ἡ ἐπίδεσις, διὰ δὲ τοῦ λιχανοῦ καὶ μέσου ἕτερον μέρος, ὅσον δύο δακτύλων ὑπὲρ τὸ ἐπιδεθὲν ἤδη, καὶ διατέμνομεν αὐτὸν ὅσον δακτύλου ἄνω τῆς ἐπιδέσεως διὰ ψαλιδίου, ἔχοντος ἀμβλείας τὰς αἰχμάς· ἀπαιτεῖται ὅμως προσοχή, μὴ ἕλξωμεν ὑπὲρ τὸ δέον τὸ μετὰ τοῦ ὑστέρου συνεχόμενον μέρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου, μηδ' ἐν τῇ ἀποκοπῇ βλάψωμεν μέλος τι τοῦ ἐμβρύου. Ὅταν ὁ ὀμφάλιος λῶρος ᾖ παχύς, ἡ ἐπίδεσις πρέτει νὰ γίνηται στερεώτερον καὶ μετὰ πλείονος προσοχῆς, διότι πολλάκις ἐκ τῆς παραμελήσεως τοῦ κανόνος τούτου ἐπῆλθε θανατηφόρος αἱμορραγία· ἀλλὰ δὲν πρέπει πάλιν καὶ νὰ συσφίγγωμεν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον, διότι οὕτω διαχωρίζονται τὰ ἀγγεῖα αὐτοῦ, καὶ ἐπέρχεται ἐπίσης αἱμορραγία θανατηφόρος.

Μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ὁ ὀμφάλιος λῶρος εὑρίσκεται πολλάκις περιειλημένος περὶ τὸν τράχηλον τούτου. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ περιείλησις ᾖ χαλαρά, οὐδὲν ἐμπόδιον προέρχεται ἐκ ταύτης εἰς τὸν τοκετόν· διότι, ἢ ἀφ' ἑαυτῆς ἐξελίσσεται, ἐξερχομένου τοῦ ἐμβρύου, ἢ εὐκόλως δυνάμεθα νὰ

ἐξελίξωμεν αὐτὴν ἡμεῖς, φέροντες τὸν περὶ τὸν τράχηλον κείμενον ὀμφάλιον λῶρον ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς, καὶ σύροντες μετὰ προσοχῆς τὸ μᾶλλον ὑπεικτικὸν μέρος αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι συνήθως τὸ μετὰ τοῦ ὑστέρου συνεχόμενον. Ἐὰν δ' ἐξ ἐναντίας ὁ ὀμφάλιος λῶρος περισφίγγῃ στενῶς τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου καὶ ἐπαπειλῆται ἐκ τούτου ἡ ζωὴ αὐτοῦ, τότε διατέμνομεν αὐτὸν διὰ ψαλιδίου, τὰς αἰχμὰς ὡσαύτως ἀμβλείας ἔχοντος, καὶ ἐπιδέομεν ἑκάτερα τὰ διακοπέντα τούτου ἄκρα, τὸ δὲ παιδίον ἐξελκύεται διὰ τῶν ὤμων κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον.

Β'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας.

Οἱ τοκετοί, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας, ἐὰν ὑπάρχωσι τὰ πρὸς εὐτοκίαν ἀπαιτούμενα, ἐκτελοῦνται, ὡς διδάσκει τοῦτο ἡ καθ' ἡμέραν πεῖρα, διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Μικρά τις ὅμως δυσαναλογία τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῆς πυέλου, μικρά τις βραδύτης ἢ ἀσθένεια τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων, ὧν ἕνεκα οὐδεμία προξενεῖται βλάβη εἰς τὸ παιδίον, ὅταν προβάλλῃ τὸ τριχωτὸν μέρος τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐνδέχεται πολλάκις ν' ἀποβῶσιν εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνοι, ἐνίοτε δὲ καὶ θανατηφόροι, ὅταν προβάλλωσι τὰ ἰσχία ἢ οἱ πόδες. Ἡ αἰτία τοῦ ἐντεῦθεν προερχομένου κινδύνου ὑφίσταται κυρίως εἰς τὴν ὑπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου σύνθλιψιν τοῦ ὀμφαλίου λώρου πρὸς τὴν πύελον, ὅταν μάλιστα ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, καὶ ἡ κεφαλὴ μὴ ἐξέρχηται εὐθὺς μετὰ τὸν κορμόν· ἐντεῦθεν ἡ πλέον ἐπικίνδυνος στιγμὴ διὰ τὸ ἔμβρυον εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ κεφαλὴ διέρχεται τὴν πύελον. Τὸ δ' ἀκολουθῆσαι τὴν κεφαλὴν ταχέως τὸν ἐξελθόντα κορμὸν ἐξαρτᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς μήτρας, τοὐτέστιν ἐκ τῆς δυνάμεως ἐν γένει τῶν συστολῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου

ἐνέργεια τῆς μήτρας αὐξάνεται κατὰ λόγον τῆς προόδου τοῦ τοκετοῦ τοσοῦτον, ὥστε αἱ ὠδῖνες τῆς τρίτης περιόδου γίνονται ἰσχυρότεραι τῶν τῆς δευτέρας, καὶ αἱ τῆς τετάρτης ἰσχυρότεραι τῶν τῆς τρίτης, ἡ δὲ μήτρα συστέλλεται μετὰ πλείονος δυνάμεως κατὰ τὰς τελευταίας περιόδους, ὅταν κατὰ τὰς πρώτας ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, γίνεται δῆλον, ὅτι εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας, οὐ μόνον πρέπει νὰ μὴ πράττωμέν τι πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ τοκετοῦ, πρὶν ἢ ἐξέλθῃ τοῦτο μέχρι τοῦ θώρακος, ἀλλὰ καὶ ν' ἀφαιρῶμεν πᾶν τὸ ἱκανὸν νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ ἐπιταχύναι τοῦτον, ἐκτὸς ἐὰν μὴ ὑπάρχωσι περιστάσεις, ὧν ἕνεκα ἀπαιτεῖται νὰ ἐξέλθῃ τὸ παιδίον ὅσον ἔνεστι τάχιον.

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν συνάγεται, ὅτι, προκειμένων τῶν ἰσχίων, ἰδίως δὲ τῶν ποδῶν, εὐχῆς ἔργον εἶναι νὰ διαῤῥαγῇ ὅσον ἔνεστι βραδύτερον τὸ θυλάκιον· διὸ ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ εἰς τὰς διὰ τοῦ κόλπου γινομένας ἐξετάσεις πρὸς διάγνωσιν τοῦ προκειμένου μορίου, ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ διαῤῥαγῇ εὐκόλως τὸ θυλάκιον· δέον προσέτι ἡ τίκτουσα νὰ κεῖται ὑπτία, νὰ διαμένῃ ὅσον ἔνεστιν ἥσυχος ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ νὰ μὴ συνεξωθῇ παντάπασι κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην περίοδον τοῦ τοκετοῦ.

Ἐξερχομένων δὲ τῆς πυέλου τῶν ἰσχίων καὶ προχωροῦντος πρὸς τὰ ἔξω τοῦ λοιποῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, τῇ μιᾷ μὲν τῶν χειρῶν ὀφείλομεν νὰ ὑποστηρίζωμεν τὸ περίναιον, τῇ ἑτέρᾳ δὲ νὰ κρατῶμεν τὸ προβάλλον μέρος τοῦ παιδίου· ὅταν δ' ἐξέλθῃ τοῦτο μέχρι τῆς κοιλίας, πρέπει νὰ προσέχωμεν μὴ ἀποσπασθῇ ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ὅθεν ἀπαιτεῖται νὰ σύρωμεν πρὸς τὰ κάτω πεφυλαγμένως μικρὸν μέρος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ συνεχομένου μετὰ τοῦ ὑστέρου. Ἐνίοτε δὲ ὁ ὀμφάλιος λῶρος εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ παιδίου, καὶ ἐπειδὴ τότε δυνατὸν ν' ἀποσπασθῇ πρόωρα τὸ ὕστερον, ἢ νὰ συμβῇ ἑτέρα τις βλάβη, ἀπαιτεῖται νὰ διευθετήσωμεν αὐτὸν μετὰ προσοχῆς ὑπὲρ τὸ ἓν ἢ

τὸ ἕτερον σκέλος· ἡ δ' ὑποστήριξις τοῦ περιναίου, δέον νὰ γίνηται μετὰ πολλῆς μετριότητος, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα μέλλει νὰ διέλθῃ ἡ κεφαλή, ἐπειδὴ πᾶν τὸ βραδύνον τὴν ἔξοδον αὐτῆς ἐπάγει μέγιστον κίνδυνον εἰς τὸ τικτόμενον· τούτου ἕνεκα, ἐξελθόντος τοῦ κορμοῦ μέχρι τοῦ θώρακος, πρέπει νὰ ἐνθαῤῥύνωμεν τὴν τίκτουσαν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὠδίνων, καὶ νὰ παραγγείλωμεν αὐτῇ νὰ σχηματισθῇ ἐπὶ τῆς κλίνης ἁρμοδίως, ὅπως δύναται νὰ ἐπιστηρίζῃ τοὺς πόδας αὐτῆς καὶ νὰ κρατῆται σφιγκτῶς διὰ τῶν χειρῶν. Ἐὰν δ' αἱ ὠδῖνες ὦσιν ἀσθενεῖς, ἢ τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαλείμματα μεγάλα, ἀνατρίβομεν κυκλοειδῶς τὸ μέρος τῆς κοιλίας, πρὸς ὃ εὑρίσκεται ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας· ἵν' αὐξήσωμεν δ' ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐνέργειαν τῶν τοιούτων ἀνατρίψεων, ῥαντίζομεν τὴν κοιλίαν δι' οἰνοπνεύματος, ἢ μελισσοπνεύματος, ἢ ἄλλης τινὸς ἀρωματικῆς οὐσίας.

Γ'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὸ πρόσωπον.

Ἐπειδὴ εἰς τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς προβάλλει τὸ πρόσωπον, ἐὰν βραδύνῃ ἢ δυσκολαίνηται κατά τι ἡ διὰ τῆς πυέλου δίοδος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἐπέρχεται ὁ αὐτὸς κίνδυνος, ὅστις εἰς τὰς αὐτὰς περιπτώσεις ἐπακολουθεῖ καὶ τοὺς τοκετούς, ἐν οἷς τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὰ ἰσχία ἢ τοὺς πόδας, τούτου ἕνεκα ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα οἱ αὐτοὶ μερικοὶ κανόνες, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται. Εἰς τὴν διὰ τοῦ κόλπου ὅμως γινομένην ἐξέτασιν, δέον νὰ προσέχωμεν μὴ βλάψωμεν τὰ ἁπαλὰ μόρια τοῦ προσώπου, καὶ μάλιστα τοὺς ὀφθαλμούς· ἰδιαιτέρα δὲ προσοχὴ καὶ φρόνησις ἀπαιτεῖται εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ περιναίου, ὅπως μὴ συμπιέζηται καθ' ὑπερβολὴν τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ τραχήλου πρὸς τὰ ἡβικὰ ὀστᾶ, καὶ ἐμποδίζηται ἐκ τούτου ἡ ὅσον ἔνεστι ταχυτέρα ἔξοδος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου· ὁ δὲ φόβος ὅτι τὸ περίναιον, τῶν λοιπῶν περιστάσεων ὁμοίως ἐχουσῶν, διαῤῥήγνυται εὐκολώτερον, ὅταν προη-

γῆται τὸ πρόσωπον, δὲν θεμελιοῦται παντελῶς ἐπὶ τῆς πείρας. Ἐὰν τὸ πρόσωπον τοῦ τεχθέντος ᾖ οἰδηματῶδες, κυανομέλαν καὶ δύσμορφον, ὥσπερ συμβαίνει συνήθως, δέον νὰ μὴ δεικνύωμεν τὸ παιδίον, οὕτως ἔχον, εἰς τὴν τεκοῦσαν, πρὶν τοὐλάχιστον προδιαθέσωμεν αὐτὴν ἐπιτηδείως πρὸς τοῦτο· ἀλλ' ἡ τοιαύτη δυσμορφία παρέρχεται συνήθως μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἐγκαταλίπῃ βλάβην τινά.

Δ'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν πέμπτην περίοδον.

Ἀποκοπέντος καὶ ἀποδεθέντος τοῦ ὀμφαλίου λώρου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, παραδίδεται τὸ τεχθὲν εἴς τινα τῶν παρισταμένων γυναικῶν, περιειλημένον ἐντὸς ὀθονίου. Παραγγέλλεται δ' αὕτη νὰ προσέχῃ, ὅπως ἀναπνέῃ ἐλευθέρως τὸ παιδίον, καὶ παρατηρῇ μὴ ῥέῃ αἷμα ἐκ τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἡμεῖς δὲ παραμένοντες παρὰ τῇ τεκούσῃ, ἐξετάζομεν καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, ἂν ἡ μήτρα συνεστάλη, καὶ ἂν εὑρίσκηται ὀπίσω τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, ὥσπερ σφαῖρα σκληρά. Ἅμα ἐξελθόντος τοῦ παιδίου, ῥέει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἷμα, ὅπερ θεωρεῖται ὡς σημεῖον τῆς ἀπὸ τῆς μήτρας ἀποχωρίσεως τοῦ ὑστέρου, καὶ μετὰ ἓν ἢ δύο τέταρτα τῆς ὥρας, ἐνίοτε δὲ καὶ ὀψιαίτερον, ἄρχονται νέαι συστολαὶ αὐτῆς πρὸς ἔξωσιν καὶ τούτου. Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν συστολῶν τούτων διαλείμματα ῥέει μέτριον αἷμα, ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἀπὸ τῆς μήτρας ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου, ὅπερ φέρεται διὰ τῆς λείας αὐτοῦ ἐπιφανείας πρὸς τὸ στόμιον αὐτῆς καὶ πίπτει ἐκεῖθεν εἰς τὸν κόλπον διὰ νέων συστολῶν· συνεργείᾳ δὲ συστολῶν τινων καὶ τοῦ κόλπου, ἐξωθεῖται ἐπὶ τέλους ἐντελῶς ἀπὸ τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ τὸ ὕστερον.

Τοῦ ὑστέρου μὴ ἀφιχθέντος ἔτι διὰ τῆς λείας αὐτοῦ ἐπιφανείας ὄπισθεν τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου, τῆς δὲ τικτούσης ἐχούσης καλῶς καὶ αἱμορῥαγίας μὴ ὑπαρχούσης, δέον νὰ μὴ ἐπιχειρῶμέν τι πρὸς τὸ ἐπιταχύναι τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, νὰ μὴ προτρέπωμεν δηλ. τὴν τίκτουσαν νὰ συνεξωθῇ πρὸς τὰ κάτω, ἢ

νὰ βήχῃ, ἢ νὰ ἐμφυσᾷ εἰς φιάλην κενήν, ἢ νὰ ἐρεθίζωμεν αὐτὴν εἰς πταρμούς, ὥσπερ πράττουσι τοῦτο συνήθως αἱ μαῖαι· δέον ὡσαύτως νὰ μὴ ἑλκύωμεν τὸν ὀμφάλιον λῶρον πρὸς ταχυτέραν ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου, καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ, πρὶν ἐμφανισθῶσι περιστάσεις τινές, περὶ ὧν ῥηθήσεται ἐν οἰκείῳ τόπῳ, νὰ περιμένωμεν μεθ' ὑπομονῆς, ἕως ἂν ἐπέλθωσι νέαι συστολαὶ τῆς μήτρας. Ἀφαιροῦντες δὲ τὰ πρὸ τῶν γεννητικῶν μορίων ὑπὸ τῶν ἐκρεόντων ἐν τῷ τοκετῷ ὑγρῶν διαβραχέντα ὀθόνια, τίθεμεν ἀντ' αὐτῶν ἕτερον στεγνὸν καὶ μετρίως θερμόν, ὅπως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εὐκόλως τὴν ποσότητα τοῦ ἐκρέοντος αἵματος.

Τότε δὲ μόνον ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαγάγωμεν διὰ τῆς χειρὸς τὸ ὕστερον, ὅταν τοῦτο καταπέσῃ ἐν τῷ κόλπῳ· γίνεται δὲ ἡ ἐξαγωγὴ ὡς ἐφεξῆς. Περιελίσσοντες τὸν ὀμφάλιον λῶρον περὶ τὸν λιχανὸν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς ἡμῶν χειρός, διατείνομεν αὐτὸν ὀλίγον τι· φέροντες δ' ἐπ' αὐτοῦ τὸν λιχανὸν καὶ μέσον δάκτυλον τῆς ἑτέρας χειρὸς μέχρι τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἐμπέφυκεν ὁ ὀμφάλιος λῶρος εἰς τὸ ὕστερον, ὠθοῦμεν αὐτὸ διὰ τῶν δύο τούτων δακτύλων κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς τὴν κοιλότητα τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, ἀκολούθως δὲ πρὸς τὰ ἔξω καὶ πρόσω· ἀφοῦ δὲ φθάσῃ οὕτω τὸ ὕστερον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου, συλλαμβάνομεν αὐτὸ διὰ τῶν πέντε δακτύλων τῆς αὐτῆς χειρὸς καὶ περιστρέφομεν τρὶς ἢ τετράκις, ἵνα σχηματίσωσιν οἱ ὑμένες εἶδός τι σχοινίου, καὶ ἐξέλθωσιν ἑπομένως μετ' εὐκολίας, χωρὶς νὰ μείνωσι τεμάχια αὐτῶν ἐν τῇ μήτρᾳ. Δὲν εἶναι δ' ἐν γένει ἀναγκαῖον τὸ ἐξάγειν διὰ τῆς χειρὸς τὸ ὕστερον, οὐδ' ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ στόμιον τοῦ αἰδοίου· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πλεῖσται τῶν τικτουσῶν νομίζουσιν, ὅτι εὑρίσκονται εἰς μέγιστον κίνδυνον, ἕως ἂν μὴ ἐκπέσῃ τὸ ὕστερον, εἶναι ἀναντιῤῥήτως φρόνιμον, ὅταν ἡ ἐκ τοῦ κόλπου ἔξωσις αὐτοῦ βραδύνῃ ἐπὶ πολύ, αἱ δὲ τίκτουσαι ὧσι δειλαί, νὰ ἐξάγωμεν αὐτὸ διὰ τῆς χειρός.

Μετὰ τὴν τῶν ὑστέρων ἔξοδον ἀπομάσσομεν τὸ αἰδοῖον τῆς τεκούσης σπόγγῳ ἁπαλῷ, εἰς χλιαρὸν ὕδωρ ἐμβραχέντι· ἡ δ' ἀπόμαξις αὕτη γενέσθω ἀπὸ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω, ὡς εὐκολωτέρα καὶ ἧττον ἀλγεινή, μηδέποτε δὲ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω. Τούτων γενομένων, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὑστέρων, παρατηροῦμεν δηλ. ἐὰν ταῦτα ἐξῆλθον ὁλόκληρα, ἐὰν ἔχωσι τὰς συνήθεις αὐτῶν ἰδιότητας καὶ τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν.

Ε'. Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τοὺς τῶν διδύμων τοκετούς.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων γενικῶν κανόνων, ἐν τοῖς τῶν διδύμων τοκετοῖς δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ἰδίως καὶ τὰ ἑπόμενα. Ἀφοῦ μετὰ τὴν τοῦ πρώτου παιδίου ἔξοδον πεισθῶμεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ δεύτερον ἐν τῇ μήτρᾳ, ἀποκόψαντες τὸν ὀμφάλιον λῶρον τοῦ τεχθέντος, πρέπει νὰ δέωμεν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ, τὸ μετὰ τοῦ ὑστέρου συνεχόμενον, ὅπως προλάβωμεν τὸν ἐκ τῆς αἱμορραγίας ἐνδεχόμενον θάνατον τοῦ δευτέρου τῶν διδύμων, τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ εἰσέτι εὑρισκομένου. Δὲν πρέπει δὲ νὰ κοινοποιῶμεν εἰς τὴν τίκτουσαν τεταραγμένοι καὶ μετὰ σπουδῆς, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς καὶ δεύτερον παιδίον, διότι ἐνδέχεται νὰ συμβῇ αὐτῇ ἀπευκταῖόν τι καὶ δυσάρεστον ἐκ τοιαύτης αἰφνιδίου προσβολῆς, καὶ μάλιστα ἐὰν ἡ τίκτουσα ᾖ ἐνδεής. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως νέων ὠδίνων πρὸς ἔξωσιν τοῦ δευτέρου ἐμβρύου, ἡ τίκτουσα δέον νὰ διαμένῃ ἥσυχος, λαμβάνουσα ἐν τῇ κλίνῃ θέσιν ἀναπαυτικήν· ἅμα δ' ἀρξαμένων τούτων, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν μετὰ προσοχῆς ἐν τοῖς μεταξὺ διαλείμμασι ποῖον μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ προβάλλει τὸ δεύτερον παιδίον· εἰ δὲ μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν μὴ ἀναφαίνωνται νέαι συστολαὶ τῆς μήτρας, οὐδ' ὑπάρχῃ τι ἀνησυχίαν ἐμπνέον, οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμέν τι πρὸς διέγερσιν τῶν ὠδίνων, ἢ πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ τοκετοῦ· ἀλλὰ καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ

ἔμβρυον ἔχει σχῆμά τι τῶν παρὰ φύσιν, καὶ ἐπομένως φαίνεται ἀναγκαία ἡ ἀναστροφὴ αὐτοῦ, δὲν πρέπει ὡσαύτως νὰ ἐπιχειρῶμεν αὐτήν, πρὶν ἢ ἐπέλθωσι νέαι ὠδῖνες. Εἰς τούτους μάλιστα τοὺς τοκετούς, ἐὰν μὴ ὑπάρχωσι περιστάσεις ἐναντίαι, ὡς αἱμορραγίαι, σπασμοὶ καὶ διάφορα ἄλλα, ὧν ἕνεκα ἀπαιτεῖται μετὰ τὸν μετασχηματισμὸν ἡ ταχεῖα ἐξαγωγὴ τοῦ ἐμβρύου πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, εἶναι πολὺ ἀναγκαῖον ἡ ἄφεσις τῆς ἐξώσεως τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν φύσιν, ὡς καὶ τὸ μὴ ἐπιταχύνειν ὁπωσδήποτε τὴν ἔξοδον αὐτοῦ· διότι, τῆς μήτρας μᾶλλον διατεταμένης οὔσης ἐν τῇ τῶν διδύμων κυήσει ἢ ἐν τῇ τοῦ ἑνὸς μόνου ἐμβρύου, ἡ ταχεῖα ταύτης ἐκκένωσις γίνεται φυσικῷ τῷ λόγῳ πλέον ἐπικίνδυνος.

Μεγίστη ὡσαύτως προσοχὴ ἀπαιτεῖται καὶ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν ὑστέρων, ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος τοκετοῖς. Δὲν πρέπει δηλ. νὰ ἐπιχειρῶμέν τι ἄνευ ἀνάγκης πρὸς ταχεῖαν ἔξωσιν τῶν ὑστέρων, διότι εὐκόλως προέρχεται ἐκ τούτου ἡ ἐπίσχεσις αὐτῶν καὶ αἱμορραγία. Ἐν γένει δὲ ἡ προσοχὴ ἡμῶν ἔστω τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ ὀξύτερος γίνεται ὁ τῶν διδύμων τοκετός, καὶ ὅσῳ μείζων ὑπάρχει καὶ ἡ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ ποσότης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.

Περὶ τῆς λοχείας καὶ περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν λεχωΐδων καὶ τῶν ἀρτιτόκων παιδίων.

Α'. Περὶ τῆς λοχείας ἐν γένει.

Λεχωὶς ἢ *λεχὼ* καλεῖται ἡ γυνὴ τὰς πρώτας ἓξ ἑβδομάδας μετὰ τὸν τοκετόν· *λοχεία* δὲ ἡ κατάστασις, ἐν ᾗ αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ.

Ἡ λοχεία χρησιμεύει α) εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθωσι τὰ γεννητικὰ

μόρια, ἅτινα ἔν τε τῇ κυήσει καὶ τῷ τοκετῷ ὑπέστησαν διαφόρους ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολάς, εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν, τοὐτέστιν εἰς ἣν ἦσαν καὶ πρὸ τῆς κυήσεως· β΄) εἰς τὸ νὰ ἑτοιμασθῇ ἐν τῷ σώματι τῆς τεκούσης ἡ πρὸς συντήρησιν τοῦ τεχθέντος ἀπαιτουμένη τροφή, δηλ. εἰς τὸ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος, ἡ προετοιμασθεῖσα ἤδη ἐν τῇ κυήσει. Ὅταν ἀμφότεροι οὗτοι οἱ σκοποὶ τῆς λοχείας ἐκτελῶνται ἄνευ βλάβης τινὸς τῆς τεκούσης, ἡ λοχεία καλεῖται *ὑγιεινὴ ἢ κατὰ φύσιν· νοσερὰ δέ, ἢ παρὰ φύσιν* ὅταν συμβαίνῃ τοὐναντίον.

Αἱ ἐν τῇ λοχείᾳ γινόμεναι μεταβολαὶ παρουσιάζουσι διάφορα φαινόμενα, ἅπερ εἰσὶν ἐν συντόμῳ τὰ ἑπόμενα. Τελειωθέντος τοῦ τοκετοῦ, ἡ τεκοῦσα αἰσθάνεται ἀδυναμίαν ἕνεκα τῶν κόπων καὶ πόνων, οὓς ὑπέστη, διαρκοῦντος αὐτοῦ, χαίρει δὲ ὡς ἀπαλλαγεῖσα τούτων, καὶ διαμένει εἰς εὐχάριστόν τινα κατάστασιν. Πολλάκις δ' ἐπέρχεται αὐτῇ καὶ ὕπνος γλυκύς, καὶ ἐξαπλοῦται ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος ἱδρὼς ἄφθονος καὶ θερμότης εὐάρεστος· τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια εἰσὶ συνήθως μετὰ τὸν τοκετὸν μικρόν τι ἐξωγκωμένα καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπώδυνα, ἀλλ' ἥ τε ἐξόγκωσις καὶ τὸ ἄλγος τούτων παρέρχονται ταχέως διὰ καταλλήλου θεραπείας· ὁ κόλπος εἶναι διεσταλμένος, χαλαρὸς καὶ αἱματηρός, συγχρόνως δὲ καὶ ὀπωσοῦν ἀλγεινός. Κατὰ τὰς πρώτας τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν εὑρίσκομεν τὸ ἐξωτερικὸν στόμιον τῆς μήτρας ἐξωγκωμένον, ἁπαλὸν καὶ ὑνεῳγμένον, τὸν δὲ σωλῆνα τοῦ τραχήλου σχῆμα κώνου ἔχοντα· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν στόμιον αὐτῆς εἶναι μᾶλλον τοῦ ἐξωτερικοῦ συνεσταλμένον, ἀλλὰ τοσοῦτον, ὥστε εὐκόλως δύναταί τις νὰ ἐμβάλῃ τὸν δάκτυλον εἰς αὐτήν. Ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας, εὐθὺς μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν ὑστέρων, εὑρίσκεται συνήθως ὅσον τριῶν ἢ τεσσάρων δακτύλων ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν πέντε ἕως δέκα ὡρῶν ὑπερβαίνει τὸν ὀμφα-

λόν, καὶ εὑρίσκεται ὅσον τριῶν ἢ τεσσάρων δακτύλων ὑπεράνω τούτου. Ἡ μήτρα εἶναι σκληρὰ καὶ κεῖται πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ τῆς κοιλίας, ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ ὅμως θέσις αὐτῆς εἶναι ἡ συνηθεστέρα· ὅτε δὲ ἡ διάτασις τῆς μήτρας ἦν ὑπερβολική, ὥσπερ συμβαίνει τοῦτο ἐν τῇ κυήσει τῶν διδύμων, ἢ ὅτε ὑπῆρχε μεγάλη ποσότης ἐναμνίου ὑγροῦ, εὑρίσκομεν αὐτὴν ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐποχῇ ἀρκούντως μεγάλην, διατηρεῖ δὲ τὸ αὐτὸ μέγεθος ἐπὶ δύο, τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας ἡμέρας· ὁσάκις ὅμως ἡ μήτρα εἶναι σκληρά, ἡ δὲ λεχωΐς ἄλλως ἔχει καλῶς, οὐδεὶς κίνδυνος ὑπάρχει. Τὴν μήτραν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν καλῶς διὰ τῶν καλυμμάτων τῆς κοιλίας τὴν ἕκτην, τὴν ἑβδόμην καὶ τὴν ὀγδόην προσέτι ἡμέραν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν δεκάτην καὶ δωδεκάτην. Μετὰ τὸν τοκετὸν συνήθως ἐπιγίνονται ὠδῖνες, ἰδίως μάλιστα εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, ἀνάλογοι πρὸς τὰς τῆς πέμπτης περιόδου, *ὠδῖνες δευτεραῖαι*, ἢ κοινῶς *ὑστερόπονοι* καλούμεναι, καὶ διαρκοῦσι συνήθως δύο ἕως τρεῖς ἡμέρας, σπανίως δ' ἐπεκτείνεται ἡ διάρκεια αὐτῶν καὶ μέχρι τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης. Ἐπέρχονται αἱ ὠδῖνες αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ τοὺς ὀξεῖς τοκετούς, διεγείρονται δὲ συνήθως, ὅταν τὸ παιδίον θηλάζῃ· ἐὰν δὲ μὴ ὦσιν ὑπερβολικαί, ἡ κατάστασις τῆς λεχωΐδος δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς νοσερά, ἐπειδὴ εἰσὶν ἀκίνδυνοι, ὅταν εἰς τὰ μεταξὺ τούτων διαλείμματα ἡ γυνὴ ἔχῃ καλῶς, ἡ δὲ κοιλία αὐτῆς, ἐπιθλιβομένη, μὴ φαίνηται ἀλγεινὴ ἀλλὰ μηδὲ πυρετὸς ὑπάρχῃ· ὕποπτοι δ' εἰσίν, ὅταν παρουσιάζωνται εἰς τὰς πρωτοτόκους, καὶ τότε ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή. Αἱ δευτεραῖαι ὠδῖνες πηγάζουσιν ἐκ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, χρησιμευουσῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐν αὐτῇ τεθρομβωμένου αἵματος, ἢ τεμαχίων τῶν ὑμένων, τῶν τυχὸν ἐναπομεινάντων ἐντὸς αὐτῆς.

Μετὰ τὸν τοκετὸν ἄρχεται ἡ ἐπιλόχιος κάθαρσις, ὑφισταμένη εἰς ῥοὴν αἵματος, διαρκοῦσαν τρεῖς ἕως τέσσαρας ἡμέρας. Τὸ ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀπορρέον αἷμα κατὰ τὸν ῥη-

θέντα χρόνον εἶναι συνήθως ἐρυθρὸν καὶ ῥευστόν, ἐνίοτε ὅμως ἐξέρχεται καὶ εἰς μικροὺς θρόμβους συμπεπηγμένον. Μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐξέρχεται αἷμα ὀρῤῥῶδες, κρεωπλύματι μᾶλλον προσόμοιον, ἀκολούθως δ' ἡ ἐκρέουσα ὕλη γίνεται λευκὴ ὥσπερ γάλα, ἐξ οὗ καὶ καλεῖται αὕτη *λευκὴ κάθαρσις*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας γιγνομένης, ἥτις καλεῖται *ἐρυθρά*. Ἡ λευκὴ κάθαρσις διαρκεῖ εἰς τὰς θηλαζούσας τρεῖς ἕως τέσσαρας ἑβδομάδας, εἰς δὲ τὰς μὴ θηλαζούσας πολὺ περισσότερον, τουτέστι δύο καὶ τρεῖς ἐνίοτε μῆνας.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἑτέρου σκοποῦ τῆς λοχείας, δηλ. τῆς τοῦ γάλακτος παρασκευῆς, συῤῥέει αἷμα εἰς τοὺς μαστούς, ἐν οἷς γίνεται ἄνευ βλάβης ἢ διαταράξεως τῆς ὑγείας ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος, ἐπειδὴ εἰσὶν ἤδη προητοιμασμένοι πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς κυήσεως. Τῆς τοῦ γάλακτος διακρίσεως προηγεῖται συνήθως πυρετὸς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρός, ὃν ὅμως δυνάμεθα πολλάκις νὰ προλάβωμεν, τιθέντες ἐγκαίρως τὸ παιδίον εἰς τὸν μαστόν, διότι, τούτου μὴ γινομένου, οἱ μαστοὶ ὑπερπληροῦνται γάλακτος, ἐξογκοῦνται, γίνονται ἐπώδυνοι, καὶ οὕτως ἐπέρχεται πυρετός, *ὁ τοῦ γάλακτος* (febris lactea) καλούμενος.

Τὸ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας διακρινόμενον γάλα εἶναι λεπτόν, ὀρῤῥῶδες καὶ ὑποκίτρινον· συντελεῖ δὲ τοῦτο, τοιοῦτον ὂν, εἰς τὴν ἐκκένωσιν τοῦ μηκωνίου, ἀκολούθως ὅμως γίνεται λευκότερον, παχύτερον, καὶ θρεπτικώτερον, λαμβάνον ἤδη γεῦσιν γλυκεῖαν καὶ εὐχάριστον, ὁποίαν οὐδέποτε ἔχει τὸ πρῶτον γάλα. Ὡς σημεῖον τῆς καλῆς ποιότητος τοῦ γάλακτος θεωρεῖται τὸ ἑπόμενον· ὅταν ῥανὶς τούτου, τιθεμένη ἐπὶ τοῦ ὄνυχος, μὴ διαχέηται, ἀλλ' οὐδὲ μένῃ προσκεκολλημένη, κλινομένου τοῦ ὄνυχος· προσέτι τὸ καλὸν γάλα ἀφίνει ἐπὶ τοῦ ὄνυχος ἴχνος λευκόν, ἐὰν δ' ἐγχύσωμεν εἰς ποτήριον πλῆρες ὕδατος ῥανίδας τινάς, παρατηροῦμεν, ὅταν τὸ γάλα ᾖ καλόν, ὅτι ἑκάστη τούτων ἀποτελεῖ ἐν τῷ ὕδατι νέφος ἀραιόν, βαθμηδὸν

ἐξαφανιζόμενον· κακὸν δ' ἐξ ἐναντίας εἶναι, ὅταν κατακρημνίζηται ταχέως εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου, ἢ ὅταν ταχέως καταπλατύνηται. Εἰς τὰς ἐχούσας ἄφθονα τὰ ἔμμηνα ἐκκρίνεται συνηθως καὶ πολὺ γάλα, ἀλλ' ὅταν αὐξάνωνται αἱ ἐνέργειαι τῶν μαστῶν, ἐλαττοῦνται αἱ τῆς μήτρας· διὸ, ὁσάκις ἡ γυνὴ γαλακτοφορεῖ, δὲν ἐκρέουσι συνήθως τὰ ἔμμηνα, οὐδὲ συλλαμβάνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐν ὅσῳ θηλάζεται.

Μετὰ τὴν ἀνάφυσιν τῶν πρώτων ὀδόντων, γινομένην συνήθως μεταξὺ τοῦ ἑβδόμου καὶ ὀγδόου μηνός, τὰ παιδία δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς μόνον τὸ γάλα, ἀλλ' ἐπιθυμοῦσι καὶ στερεωτέρας τροφῆς· ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ θηλάζουσιν ἤδη σπανιώτερον, ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος ἐλαττοῦται, καὶ κατὰ μικρὸν παύεται ἐξ ὁλοκλήρου· τὰ δὲ ἔμμηνα, ἅτινα, ὡς εἴρηται, ἐν ὅσῳ θηλάζουσιν αἱ γυναῖκες, δὲν ἐκρέουσιν, ἐπανέρχονται ἤδη, καὶ οὕτω παύεται ἐντελῶς ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης, ἢ διαταράξεως τῆς ὑγείας αὐτῶν.

Β'. Περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν λεχωΐδων.

Ἐάν τις ἐξετάσῃ πόσον μεγάλην ἐπιῤῥοὴν ἔχει ὁ τοκετὸς ἐπί τε τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τῶν τεκουσῶν καὶ ἰδίως τῶν πρωτοτόκων, προσέτι δὲ καὶ πόσον σημαντικὰς καὶ ταχείας μεταβολὰς ἐπάγει εἰς τὸ σῶμα τῆς γυναικός, τῆς πρὸ μικροῦ μητρὸς γενομένης, εὐκόλως δύναται νὰ συμπεράνῃ τίνος ἕνεκα αἱ γυναῖκες, ὡς ἡ πεῖρα καθ' ἑκάστην διδάσκει, νοσοῦσι συχνότερον ἐν καιρῷ τῆς λοχείας. Καὶ αὐτὰ τὰ μηδεμίαν, ἢ μικράν τινα ἐπιβλαβῆ ἐπιῤῥοὴν ἔχοντα ἄλλοτε ἐπὶ τῶν γυναικῶν, εἰσὶν ἱκανὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῇ λοχείᾳ ἐπιβλαβῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ θανατηφόρως. Ἐκ τῆς ὑγείας τῆς μητρὸς ἐξαρτᾶται ἐν μεγίστῳ μέρει καὶ ἡ τοῦ θηλαζομένου παρ' αὐτῆς τέκνου· τούτου ἕνεκα λοιπὸν ὀφείλουσιν ἔτι μᾶλλον αἱ λεχωΐδες ἵνα φυλάττωσιν ἀκριβῶς τὰ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας αὐτῶν συντείνοντα παραγγέλματα. Τοῦτων δὲ

ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα, παραλείποντες ἐκεῖνα, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ εἴρηται.

Ἡ τεκοῦσα ὀφείλει νὰ μείνῃ ἐπὶ καιρόν τινα ἥσυχος ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ τοκετοῦ, ὁριζόντειον θέσιν τηροῦσα καὶ τοὺς μηροὺς συνεσταλμένους ἔχουσα. Τότε δὲ μόνον μετακομίζεται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς κλίνην, ὅτε ἀνέλαβεν ὀπωσοῦν τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον φόβος αἱμορραγίας· ἡ δὲ μετακόμισις δέον νὰ γίνηται μετὰ πολλῆς προσοχῆς, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπηται αὐτῇ ν' ἀνυψωθῇ ἐπὶ τῆς κλίνης, μηδὲ νὰ μετατεθῇ ἡ ἰδία ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν, ὅταν ἡ κλίνη, ἐφ' ἧς ἔτεκε, μὴ χρησιμεύῃ καὶ ὡς κλίνη τῆς λοχείας. Ὅσα τῶν ἱματίων αὐτῆς ἐβράχησαν ὑφ' αἵματος, ἱδρώτων, ἢ ἄλλων ὑγρῶν, πρέπει νὰ ἀφαιρῶνται μετὰ προσοχῆς καὶ ἀντικαθιστῶνται δι' ἄλλων καθαρῶν καὶ καλῶς τεθερμασμένων. Περὶ τὴν κοιλίαν τῆς τεκούσης τίθεται ζώνη ἱκανῶς πλατεῖα, δι' ἧς περισφίγγομεν αὐτὴν παντα-χόθεν μετρίως τε καὶ ὁμοίως, ἐπὶ δὲ τῶν μαζῶν ὀθόνιον καθαρὸν καὶ καλῶς τεθερμασμένον. Εἰς τὴν μετακόμισιν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν κλίνην, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν ἱματίων ἀπαιτεῖται, ὡς εἴρηται, μεγάλη προσοχή, ὅπως μὴ προσβληθῇ ὑπὸ ψύχους ἡ λεχωΐς, μηδὲ κλονισθῇ ὑπὲρ τὸ δέον τὸ σῶμα αὐτῆς. Τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια καθαρίζονται διὰ σπόγγου μαλακοῦ, εἰς καθαρὸν ὕδωρ διαβεβρεγμένου, καὶ καλύπτονται ἀκολούθως διὰ καθαροῦ καὶ τεθερμασμένου ὀθονίου, ὅπερ θετέον οὕτως, ὥστε ν' ἀλλάσσηται εὐκόλως, ὁσάκις διαβρέχεται, χωρὶς νὰ μετακινῆται, μηδὲ νὰ σείηται πολὺ τὸ σῶμα τῆς λεχωΐδος.

Ἡσυχία σώματος καὶ ψυχῆς εἰσὶν ἀναγκαιότατα εἰς ἑκάστην λεχωΐδα· ὅθεν τὰς πρώτας μάλιστα μετὰ τὸν τοκετὸν ὥρας δέον νὰ διαμένῃ αὕτη ὅσον ἔνεστιν ἥσυχος, χωρὶς νὰ κινῆται παντελῶς, ἀποφεύγουσα ὡς καὶ αὐτὴν τὴν συνδιάλεξιν. Ὁ κοιτὼν τῆς λεχωΐδος ἔστω στεγνός, ἥσυχος, μετρίως μέγας καὶ μετρίως φωτισμένος, οὐχὶ δὲ καὶ σκοτεινός· ἥσυχος ὕπνος μετὰ τὸν τοκετὸν παρέχει ταῖς λεχωΐσι μεγάλην ὠφέλειαν καὶ ἀναψυ-

χήν, καὶ οὐδόλως εἶναι ἐπικίνδυνος, ὥς τινες νομίζουσιν· ἀρκεῖ μόνον νὰ προσέχωμεν μὴ ἐν καιρῷ τούτου ἐπέλθῃ αἱμορραγία, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὐκόλως ἐνδέχεται ν' ἀποβῇ θανατηφόρος.

Ἡ λεχωΐς πρέπει νὰ τηρῇ ἐννέα τοὐλάχιστον ἡμέρας ὁριζόντειον θέσιν, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὴν δεξιάν, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν κατακλινομένη. Πρὸ τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν κλίνην αὐτῆς, οὐδὲ νὰ τολμήσῃ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας πρὸ τῆς τετάρτης ἑβδομάδος, ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος πρὸ τῆς ἕκτης. Αἱ λεχωΐδες, αἱ ἐγκαταλείπουσαι προώρως τὴν κλίνην αὐτῶν, ὑπόκεινται συχνάκις εἰς αἱμορραγίας, εἰς παρεγκλίσεις ἢ προπτώσεις τῆς μήτρας, εἰς πρόπτωσιν τοῦ κόλπου καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας βλάβας· ἐὰν δέ ποτε ἀναγκάζωνται νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν κλίνην αὐτῶν πρὸ τῆς ῥηθείσης ἐποχῆς, ἀπαιτεῖται ν' ἀποφεύγωσι πᾶσαν βιαίαν τοῦ σώματος κίνησιν, καὶ ἀπέχωσι παντὸς ἐπιμόχθου ἔργου.

Τὰ ἐνδύματα τῶν λεχωΐδων ἔστωσαν ἐλαφρὰ μὲν καὶ ἀναπαυτικά, ἀλλὰ καὶ ἀρκούντως θερμά, ὅπως προφυλάσσωνται ἰδίως ἀπὸ τοῦ ψύχους ὁ θώραξ, τὰ νῶτα καὶ οἱ βραχίονες. Ὅταν δὲ ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἀλλαγῆς αὐτῶν, γενέσθω τοῦτο μετὰ προσοχῆς καὶ ταχύτητος, πρὸς ἀποφυγὴν ψύξεως, καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ ἱδρῶτος, ὅταν αὗται τύχωσιν εἰς ἐφίδρωσιν.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς λοχείας ἡ τροφὴ τῶν λεχωΐδων ἔστω μετρία, εὔπεπτος καὶ μετρίως θρεπτική· καλὸν πρὸς τούτοις ἡ ἀποχὴ καὶ πάσης στερεᾶς τροφῆς, ἐπειδὴ εὐκόλως αὗται ἐπάγουσι πυρετόν. Κατ' ἀρχὰς διορίζομεν ζωμὸν ἐξ ὕδατος καὶ ἄρτου λευκοῦ ἢ καὶ ὀρύζης κατεσκευασμένον, μετὰ δὲ ταῦτα δυνάμεθα νὰ δώσωμεν ἐλαφρὸν ζωμὸν κρέατος, ἢ καὶ ὀπώρας ἐψημένας, ἀκολούθως δὲ μεταβαίνομεν καὶ εἰς δυνατώτερον ζωμὸν κρέατος, ὃν διορίζομεν ἐνίοτε καὶ πρότερον, ἐὰν ἡ κατάστασις τῆς λεχωΐδος ἀπαιτῇ αὐτόν, ὡς καὶ ζωμὸν ἀλεκτορίδος μετὰ κρόκου ὠοῦ, ἢ ὠὰ ῥοφητά· ὡς ποτὸν δὲ διατάσσομεν πτισσάνην ἐκ κριθῆς, ἥτις ὅμως ὡς καὶ πᾶν ἕτερον

ποτὸν ἔστωσαν χλιαρά, ὅταν λαμβάνωνται, καὶ ἐν ἐλλείψει ἱδρώτων ἔγχυμα χαμαιμήλων, ἢ φιλύρας, ὅπερ τινὲς παραγγέλλουσι καὶ ὡς σύνηθες ποτὸν τῶν λεχωΐδων, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐπιβλαβές, ἐπειδὴ αὐξάνεται δι' αὐτῶν ὑπὲρ τὸ δέον ἡ τῶν ἱδρώτων διάκρισις καὶ γεννᾶται ὁ κεγχρίας. Δύσπεπτα ἐν γένει καὶ φυσοποιὰ βρώματα γίνονται ἐπιβλαβῆ οὐ μόνον εἰς τὴν λεχωΐδα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θηλάζον αὐτὴν ἔμβρυον.

Ἐπειδὴ αἱ διὰ τοῦ δέρματος γινόμεναι διακρίσεις ἀποτελοῦσι μέρος οὐσιωδέστατον τῆς λοχείας, ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν ἰδίως τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπ' αὐτῶν, παραγγέλλοντες τὰς λεχωΐδας ν' ἀπέχωσι παντός, ἱκανοῦ ὄντος ἵνα διαταράξῃ αὐτάς. Εἰ καὶ ἡ προφύλαξις τῆς λεχωΐδος ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ πάσης ἄλλης προσβολῆς εἶναι ἀναγκαιότατον, λίαν ἐπιβλαβὲς ὅμως ἐνδέχεται ν' ἀποβῇ καὶ ἡ δι' ὑπερβολικῆς θερμότητος τοῦ κοιτῶνος, καὶ διὰ πολὺ θερμῶν σκεπασμάτων, ὡς καὶ διὰ τῆς χρήσεως διαφορητικῶν ποτῶν διατήρησις αὐτῆς εἰς ἄφθονον καὶ διαρκῆ διίδρωσιν· διότι, διευθυνομένων οὕτως ἐν ἀφθονίᾳ τῶν τοῦ σώματος ὑγρῶν ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, διαταράσσεται μεγάλως ἡ ἐνέργεια τῶν διαφόρων λειτουργιῶν αὐτοῦ.

Ὥρας τινὰς μετὰ τὸν τοκετὸν δέον νὰ ὑπενθυμίσωμεν τῇ τεκούσῃ τὴν ἀνάγκην τῆς κενώσεως τῶν οὔρων, τοῦτο δ' ἐπαναληπτέον συχνάκις, διαρκούσης τῆς λοχείας· διότι ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς διατάσεως τῆς οὐροδόχου κύστεως εὐκόλως ἐνδέχεται νὰ συμβῇ ἐπίσχεσις τῶν ὑστέρων, ἐκτόπισις τῆς μήτρας, ἢ διάφοροι ἄλλαι ἐνοχλήσεις καὶ βλάβαι· ὅταν ἡ τῶν οὔρων κένωσις μὴ γίνηται φυσικῶς, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν πρὸς τοῦτο τὸν καθετῆρα. Τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια πρέπει νὰ πλύνωνται καθ' ἑκάστην δι' ἁπαλοῦ σπόγγου καὶ χλιαροῦ ὕδατος, καὶ ἐὰν ὦσιν ἔνεκα συνθλάσεως εὐαίσθητα, διά τινος ἀρωματικοῦ ἐγχύματος, ἢ πνευματώδους ὑγροῦ. Ἡ ἀφόδευσις δυνατὸν ν' ἀναβληθῇ ἀκινδύνως ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὸν

τοκετόν· τότε δὲ, ἐὰν μὴ γένηται φυσικὴ κένωσις, μεταχειριζόμεθα κλύσμα μαλακτικόν, ὅπερ ἐπαναλαμβάνομεν ἀνὰ πᾶσαν τοὐλάχιστον δευτέραν ἡμέραν, τῶν δὲ καθαρσίων ν' ἀπέχωμεν, διότι εὐκόλως ταῦτα διαταράττουσι τὴν τακτικὴν πορείαν τῆς λοχείας.

Πρὸς καταπράϋνσιν δὲ τῶν δευτεραίων ὠδίνων, αἵτινες συνήθως παρέπονται ταῖς πλεονάκις τεκούσαις, ἐνίοτε δὲ καί τισι τῶν εὐαισθήτων πρωτοτόκων, μάλιστα δὲ μετὰ τοὺς ὀξεῖς τοκετούς, παραγγέλλομεν τὴν λεχωΐδα νὰ διαμείνῃ ἥσυχος, ἐν ᾗ εὑρίσκεται θέσει, νὰ τεθῶσιν ἐπὶ τῆς μήτρας ὀθόνια θερμά, νὰ πίνῃ ἔγχυμα χαμαιμήλων ἢ γαλάκτωμα ἐκ σπερμάτων μήκωνος, καὶ ταῦτα ἐξαρκοῦσι συνήθως πρὸς κατάπαυσιν ἢ κἂν πρὸς ἐλάττωσιν τῶν ἀλγημάτων τῶν δευτεραίων ὠδίνων· ὁσάκις ὅμως αἱ ὠδῖνες αὗται εἰσὶν ἰσχυρότεραι, τότε ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα θεραπεία. Ὁ τοῦ γάλακτος πυρετὸς δὲν ἀπαιτεῖ συνήθως ἰδιαιτέραν τινὰ θεραπείαν, ἀλλὰ μόνον τὴν εὐκολίαν τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος διὰ συχνοῦ θηλασμοῦ καὶ διατηρήσεως τῆς τοῦ δέρματος διαπνοῆς.

Οἱ μαστοὶ καὶ αἱ θηλαί, ὡς καὶ ἡ τοῦ θηλασμοῦ τακτοποίησις, χρήζουσιν ἐν τῇ λοχείᾳ ἰδιαιτέρας προσοχῆς, διότι εὐκόλως, καί τοι ἄλλως τῆς λεχωΐδος ἐχούσης καλῶς, συμβαίνουσι φλεγμοναὶ τῶν μαστῶν καὶ ἐξελκώσεις τῶν θηλῶν, μάλιστα δὲ εἰς τὰς πρωτοτόκους· ἓξ ἢ δώδεκα ὥρας μετὰ τὸν τοκετόν, ἢ εἴκοσι καὶ τέσσαρας, ὅταν αἱ λεχωΐδες ὦσιν ἀδύνατοι, τὸ παιδίον πρέπει νὰ τίθηται εἰς τὸν μαστόν, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῆς παραμελήσεως τούτου συνήθως προερχομένης βλάβης. Τὸ πρῶτον γάλα τῆς λεχωΐδος, τὸ πῦαρ δηλ., εἶναι ἰδίως ὠφέλιμον εἰς τὸ ἀρτίτοκον, ὡς συντελοῦν πρὸς εὐκολωτέραν τοῦ μηκωνίου κένωσιν.

Διαρκοῦντος τοῦ θηλασμοῦ, ὅστις καλὸν νὰ γίνηται κατ' ἀρχάς, πλαγίως κειμένης τῆς γυναικός, οἱ μαστοὶ νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ ψύχους δι' ὀθονίου, ἁρμοδίως αὐτοὺς καλύπτοντος. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τῶν ῥαγάδων, ἀνάγκη νὰ πλύνωνται

ἑκάστοτε μετὰ τὸν θηλασμὸν αἱ θηλαὶ διὰ ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἐὰν μὲν ὦσι λίαν εὐαίσθητοι, τίθενται ἐπ' αὐτῶν σπληνία ἐν ψυχρῷ ὕδατι διάβροχα· ἐὰν δὲ ἄτονοι, ἢ ἧττον εὐαίσθητοι, καλὸν νὰ πλύνωνται δι' οἰνοπνεύματος· ὁ θηλασμός, ὅστις πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἀνὰ πᾶσαν δευτέραν ἢ τρίτην ὥραν, γενέσθω ἐναλλὰξ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς μαστούς, ἀλλ' οὐδέποτε μετὰ ἰσχυροὺς σωματικοὺς ἢ πνευματικοὺς κόπους τῆς μητρός, ἢ μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτήν. Ἐὰν ὁ θηλασμὸς γίνηται μετὰ δυσκολίας ἕνεκα σμικρότητος τῶν θηλῶν, δυνατὸν αὗται ν' ἀνελκυσθῶσι διὰ τῆς χρήσεως τῆς γαλακτικῆς ἀντλίας ἢ τῶν πρὸς τεχνητὸν θηλασμὸν χρησίμων ὑέλων. Αἱ δυσκολίαι δὲ αἱ τὸν θηλασμὸν συνοδεύουσαι, καὶ ἰδίως παρὰ ταῖς πρωτοτόκοις, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπελπίζωσιν, διότι εὐκόλως διὰ τῆς ἐπιμονῆς ὑπερνικῶνται.

Πᾶσα ὑγιὴς μήτηρ χρεωστεῖ νὰ θηλάζῃ ἡ ἰδία τὸ τέκνον αὐτῆς, διότι τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον αὐτῇ τε καὶ τῷ παιδίῳ· τότε δὲ μόνον νὰ παραδίδῃ αὐτὸ εἰς τροφόν, ὅταν τυχὸν αὕτη πάσχῃ ὑπὸ φθίσεως, ὕδρωπος ἢ ἄλλης τινὸς καχεκτικῆς νόσου, ἢ ὅταν, ὑπαρχούσης πρὸς ταῦτα προδιαθέσεως, ἐνδέχεται νὰ πάθῃ ὑπό τινος τῶν νοσημάτων τούτων· προσέτι καὶ ὅταν πάσχῃ ὑπὸ νοσημάτων, ἅτινα ἐνδέχεται νὰ ἔχωσιν ἐπιβλαβῆ τινα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ παιδίου, ὅταν δηλ. πάσχῃ ὑπὸ ἐπιληψίας, ἢ μελαγχολίας, ἢ ἀφροδισίας νόσου καὶ τῶν τοιούτων, ἢ τέλος, ὅταν ἢ ἀδύνατον αὐτῇ νὰ θηλάζῃ τὸ παιδίον δι' ἔλλειψιν γάλακτος, ἢ νοσερὰν κατασκευὴν τῶν μαστῶν ἢ τῶν θηλῶν. Ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἡ μὲν δίαιτα τῆς λεχωΐδος ἔστω ἐφ' ἱκανὸν χρόνον λιτή, αὕτη δὲ λίαν προσεκτικὴ μὴ ἐγκαταλίπῃ προώρως τὴν κλίνην· προσοχὴ ἀπαιτεῖται προσέτι καὶ πρόνοια ὅπως ἡ ἐπιλόχιος κάθαρσις γίνηται ἐν ἀφθονίᾳ, ἡ δὲ λεχωΐς λαμβάνῃ μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ποσότητά τινα κικίνου ἐλαίου καθ' ἑκάστην, ἕως ἂν παύσηται ἡ πρὸς τοὺς μαστοὺς μεγάλη συρροὴ τοῦ γάλακτος.

Γ'. Περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν ἀρτιτόκων παιδίων.

Εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν τὸ παιδίον λούεται εἰς λουτρὸν ὅσον 28° — 29° Ρεωμύρου θερμόν· ὅταν τὸ ἐπὶ τοῦ δέρματος αὐτοῦ εὑρισκόμενον σμῆγμα ᾖ ἀδύνατον ν' ἀφαιρεθῇ διὰ μόνου τοῦ ὕδατος, ἀλείφομεν αὐτὸ διὰ παχείας τινὸς ὕλης, ἐλαίου δηλ., ἢ κρόκου ὠοῦ, ἀκολούθως δ' ἀποπλύνομεν αὐτὸ δι' ὀλίγου σάπωνος. Τὰ λουτρὰ εἰσὶ λίαν ὠφέλιμα εἰς τὰ ἀρτίτοκα βρέφη, διὸ καλὸν νὰ ἐπαναλαμβάνωνται καθ' ἑκάστην τὰς δύο πρώτας ἑβδομάδας, χωρὶς ὅμως νὰ παραμελῆται καὶ μετέπειτα ἡ χρῆσις αὐτῶν. Τὸ μέρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου, τὸ εἰσέτι μετὰ τῆς κοιλίας τοῦ ἐμβρύου συνεχόμενον, περικαλύπτεται διὰ σπληνίου ἐλαιοβραχοῦς, ὅπερ στρεφόμενον ἀκολούθως πρὸς τὰ ἄνω καὶ μᾶλλον πρὸς τ' ἀριστερά, στηρίζεται εἰς τὴν ῥηθεῖσαν θέσιν διὰ στενῆς ζώνης οὕτως, ὥστε νὰ μὴ συσφίγγηται πολὺ ἡ κοιλία τοῦ παιδίου.

Τὸ σπαργάνωμα τοῦ παιδίου ἢ τὸ φασκίωμα, ὡς κοινῶς λέγεται, γενέσθω οὕτως, ὥστε τὸ παιδίον νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τοῦ ψύχους, ἡ δὲ θερμοκρασία ἔστω μᾶλλον ὁμοία· προσεκτέον ἔτι μὴ θλίβηται μέρος τι, ἢ περιορίζωνται ὑπὲρ τὸ δέον αἱ κινήσεις τοῦ παιδίου, ἰδίως δὲ μὴ θλίβηται διὰ τῆς ὀμφαλικῆς ζώνης ἢ διὰ τοῦ σπαργανώματος ἡ ἡπατικὴ χώρα, διότι ἐκ τούτου, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀνεπιτηδείου ἐπιδέσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου προέρχεται συχνάκις ἴκτερος καὶ διάφορα ἄλλα νοσήματα. Οἱ βραχίονες συνδέονται τοῖς σπαργάνοις κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας μόνον, ὅταν τὸ παιδίον ᾖ ἀσθενές, εἰς δὲ τὰ ὑγιῶς ἔχοντα τοῦτο εἶναι περιττόν· ἡ κεφαλὴ πρέπει νὰ περικαλύπτηται ἐλαφρῶς, ὅπως μὴ αὐξάνηται καθ' ὑπερβολὴν ἡ θερμότης αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς προκεφαλῆς, ὅταν ᾖ σημαντικὴ ὀπωσοῦν, τίθεται σπληνίον, εἰς ἀρωματικόν τι ἢ πνευματῶδες ὑγρὸν διάβροχον, δι' οὗ ἐν βραχεῖ χρόνου διασήματι ἐξαφανίζεται αὕτη· ὅταν δὲ τὸ παιδίον κλαίῃ καὶ ἀνησυχῇ, ἀπαιτεῖται προσπάθεια πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς αἰτίας, καὶ, εἰ δυνατόν, ἀφαίρεσις αὐτῆς.

Ὁ κατάλληλος τόπος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ κεῖται τὸ παιδίον, εἶναι ἡ κλίνη τῆς μητρός, ὡς οὔσης ἀναγκαιοτάτης αὐτῷ τῆς ζωϊκῆς θερμότητος· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ὀχληρὸν εἰς τὴν μητέρα, εἰς δὲ τὸ παιδίον ἐνίοτε καὶ ἐπικίνδυνον, διότι ἐνδέχεται νὰ πλακωθῇ ἢ ἀποπνιγῇ παρὰ τῆς μητρός, βαθέως κοιμωμένης, εἶναι φρόνιμον νὰ τίθηται παρ᾽ αὐτῇ μόνον ἐκ διαλειμμάτων, νὰ ὑπάρχῃ δὲ κοιτὶς ἰδία, ἧς ἡ στρωμνὴ ἔστω μετρίως μαλακή, ἡτοιμασμένη παρὰ τῇ κλίνῃ τῆς λεχωΐδος, ὅπως δύναται αὕτη νὰ ἐπιτηρῇ καὶ θηλάζῃ τὸ παιδίον εὐκόλως. Ὡς ἀρίστη δὲ θέσις τοῦ παιδίου ἐν τῇ κοιτίδι θεωρεῖται ἡ ἐπὶ τὰ πλάγια τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἔχοντος καὶ τὸ πρόσωπον ἀσκεπές.

Ὁ ἀὴρ τοῦ κοιτῶνος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ παιδίον, ἔστω καθαρὸς καὶ μετρίως θερμός, ὁ δὲ κοιτὼν μετρίως φωτεινός, διότι ἄλλως ἐπέρχεται εὐκόλως φλεγμονὴ τῶν ὀφθαλμῶν. Μετὰ τὸ λουτρὸν καὶ τὴν τῶν ἱματίων ἀλλαγὴν καλὸν ν᾽ ἀφίνηται τὸ παιδίον νὰ κινῆται ἐλευθέρως ἐπὶ χρόνον τινά, πρὶν ἢ σπαργανωθῇ ἐκ νέου, ἀπαιτεῖται ὅμως καὶ προσοχὴ μὴ τυχὸν ἐκτεθῇ εἰς ῥεῦμα ἀέρος. Τὸ περιελίσσον, ὡς εἴρηται, τὸ μετὰ τῆς κοιλίας τοῦ παιδίου εἰσέτι συνεχόμενον μέρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου σπληνίον, πρέπει ν᾽ ἀλάσσηται καθ᾽ ἑκάστην μετὰ προσοχῆς ἵνα μή τις βιαία ἕλξις ἀποχωρίσῃ αὐτὸν προώρως· τούτου δ᾽ ἀποπεσόντος, τίθεται ἐπί τινας ἑβδομάδας κατὰ συνέχειαν σπληνίον ἐν εἴδει μικροῦ δίσκου συνεστραμμένου, καὶ εἰς μέλανα οἶνον διάβροχον, καὶ στηρίζεται διὰ τῆς ὀμφαλικῆς ζώνης.

Ἡ καλλιτέρα τροφὴ τοῦ παιδίου εἶναι τὸ γάλα τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς, ὡς ἁρμοδιώτερον παντὸς ἄλλου πρὸς τὴν διάπλασιν αὐτοῦ. Ὅταν δὲ τοῦτο μὴ ἐξαρκῇ, δυνάμεθα νὰ διορίζωμεν ἐναλλὰξ βόειον γάλα κεκραμένον μετ᾽ ἴσου ποσοῦ ἐγχύματος χαμαιμήλων ἢ μαράθρου, προστιθεμένης καὶ μικρᾶς ποσότητος σακχάρεος· τοῦτο πίνει τὸ παιδίον ἐξ ὑελίνου ἀγγείου ἐπίτηδες κατεσκευασμένου. Ἐὰν δ᾽ ἡ μήτηρ μὴ δύναται παντάπασι νὰ θηλάσῃ, τότε ἐκλέγεται τροφὸς γυνὴ χωρική, ὑ-

γιοῦς καὶ εὐρώστου κατασκευῆς καὶ ἡπίου ἤθους· ἔστω δὲ προτιμητέα τῆς πρωτοτόκου ἡ καὶ ἄλλοτε τεκοῦσα, τὸ δὲ γάλα αὐτῆς μὴ παλαιότερον τῶν ὀκτὼ ἢ δέκα ἑβδομάδων, διότι, παρελθόντος πολλοῦ χρόνου μετὰ τὸν τοκετόν, ἡ ποιότης αὐτοῦ μεταβάλλεται, τοιοῦτο δ' ὄν, εὐκόλως γίνεται δυσπεψίας καὶ κωλικῶν πόνων πρόξενον. Ἐν ἐλλείψει ὅμως καὶ καλῆς τροφοῦ καταλληλοτέρα τροφὴ τοῦ παιδίου εἶναι τὸ βόειον γάλα, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ φροντίζωμεν, ὅπως ἔχῃ τὸ παιδίον τακτικὰς καθ' ἑκάστην κενώσεις, τούτων δὲ μὴ γινομένων, νὰ ἐξετάζωμεν μὴ ὑπάρχῃ ἀτρησία τις κατὰ τὰς πρὸς τοῦτο προσδιωρισμένας ὁδούς. Ἡ διὰ τῆς ἕδρας κένωσις ἐνεργεῖται συνήθως διὰ τοῦ θηλασμοῦ τοῦ πρώτου ἐν τοῖς μαστοῖς τῆς λεχωΐδος εὑρισκομένου γάλακτος· ἀλλ' ὅταν μὴ γίνηται φυσικῶς, τότε δέον νὰ μεταχειριζώμεθα κλύσματα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλαφρὰ καθάρσια, κατὰ τὰς περιστάσεις ὅμως, καὶ οὐχὶ ὡς συνειθίζουσι τινὲς νὰ δίδωσιν αὐτὰ ἀδιακρίτως εἰς πάντα τὰ ἀρτίτοκα βρέφη, ὅπερ εἶναι ἀποδοκιμαστέον. Ἡ καθαριότης καὶ ἡ συχνὴ ἀλλαγὴ τῶν σπαργάνων εἰσὶν ἀναγκαιότατα, ἐπειδὴ διὰ τούτων προλαμβάνεται εὐκόλως ἡ ἐξέλκωσις τοῦ δέρματος τοῦ παιδίου· ἐὰν δὲ τοῦτο συνέβῃ ἤδη, πρέπει ν' ἀποπλύνωνται διὰ ψυχροῦ ὕδατος, ἢ δι' ἀποστάγματος ῥόδων τὰ ἐξηλκωμένα μέρη, ἀκολούθως δὲ νὰ ἐπιπάσσηται ἐπ' αὐτῶν σπέρμα λυκοποδίου, τῆς βλάβης δ' οὔσης μείζονος, νὰ ἐπαλείφωνται δι' ἐλαίου ἀμυγδαλίνου. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς συλλεγόμενος ῥύπος ἀφαιρεῖται, ἢ ἐπιχριόμενος δι' ἐλαίου κοινοῦ, ἢ μηχανικῶς, τριβομένης τῆς κεφαλῆς διὰ μαλλίνου ὑφάσματος. Ἡ τοῦ θηλασμοῦ διάρκεια ἔστω ἐν γένει ἴση τῇ τῆς κυήσεως· καλὸν ὅμως νὰ ἔχωσι τὰ παιδία τέσσαρας τοὐλάχιστον τομεῖς πρὸ τῆς ἀπογαλακτίσεως, ἥτις γενέσθω βαθμηδόν, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ταῦτα ἐθισθῶσι πρῶτον νὰ λαμβάνωσιν ἄλλην τροφήν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΦΥΣΙΝ ΤΟΚΕΤΩΝ
Ἢ
ΠΕΡΙ ΔΥΣΤΟΚΙΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

Περὶ δυστοκιῶν ἐν γένει καὶ τῶν πρὸς ταύτας συνηθεστέρων μαιευτικῶν ἐγχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν δυστοκιῶν ἐν γένει.

ΚΑΛΟΥΜΕΝ *δυστοκίαν* ἐκείνην ἐν γένει τῆς τικτούσης τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν ὁ τοκετὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ κινδύνου ἢ βλάβης τῆς τικτούσης ἢ τοῦ τικτομένου διὰ μόνων τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου προωρισμένων φυσικῶν δυνάμεων. Τῶν αἰτίων δὲ, ἐξ ὧν προέρχονται αἱ δυστοκίαι, ἄλλα μέν εἰσι μηχανικά, τουτέστιν ἐμποδίζουσι μηχανικῶς τὸν τοκετόν, ἄλλα δὲ δυναμικά, τουτέστι προέρχονται ἐκ δυναμικῆς τινος βλάβης τῆς μήτρας ἢ τῆς τικτούσης ἐν γένει, καὶ ἄλλα πάλιν σύμμικτα ἐκ τῶν εἰρημένων. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ δυστοκίαι διαιροῦνται

Α΄. Εἰς δυστοκίας, προερχομένας ἐκ βλάβης τινὸς τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ τοκετοῦ. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ ἔμβρυον, ὑφίσταται ἡ βλάβη

ά.) Εἰς τὸ παρὰ φύσιν σχῆμα τοῦ ἐμβρύου.

β΄.) Εἰς τὴν παρὰ φύσιν κατασκευὴν αὐτοῦ.

γ΄.) Εἰς τὴν παρὰ φύσιν κατάστασιν τῶν σὺν αὐτῷ μορίων, τουτέστι τῶν ὑμένων, ὑφ' ὧν περιβάλλεται, τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, τοῦ ὀμφαλίου λώρου καὶ τοῦ ὑστέρου.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ μόρια, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ ἔμβρυον, ἡ βλάβη ὑφίσταται

ά.) Εἰς τὴν παρὰ φύσιν κατασκευὴν τῆς πυέλου καὶ τὴν παρὰ φύσιν στάσιν αὐτῆς πρὸς ὁρίζοντα.

β΄.) Εἰς τὴν παρὰ φύσιν θέσιν καὶ κατασκευὴν τῆς μήτρας.

γ΄.) Εἰς τὴν παρὰ φύσιν κατασκευὴν τοῦ κόλπου καὶ τῶν ἐκτὸς γεννητικῶν μορίων.

Β΄. Εἰς δυστοκίας, προερχομένας ἐκ βλάβης ἢ νοσερᾶς καταστάσεως τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων. Εἰσὶ δ' αὗται ὁτὲ μὲν εἰς ἄκρον ἀσθενεῖς καὶ ἀνίκανοι πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ὁτὲ δὲ λίαν ἰσχυραὶ καὶ συχναί, ὥστε τὸ ἔμβρυον ἐξωθεῖται σὺν πολλῇ βίᾳ καὶ ταχύτητι.

Παρὰ τὰς δυστοκίας ταύτας ὑπάρχουσι καὶ ἕτεραι, ἐκ σπασμῶν, ἐπελθόντων ἐν τῷ τοκετῷ, αἱμορραγίας, προπτώσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου καὶ ἄλλων διαφόρων αἰτίων προερχόμεναι.

Ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πολλῶν διαιρέσεων καὶ ὑποδιαιρέσεων τῶν δυστοκιῶν, παραδεχόμεθα ὡς καταλληλοτέραν τὴν εἰς τὰς ἑπομένας τέσσαρας κλάσεις διαίρεσιν αὐτῶν·

ά.) Εἰς δυστοκίας, προερχομένας ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου.

β΄.) Εἰς δυστοκίας, προερχομένας ἐκ δυσαναλόγου εὐρυχωρίας τῶν σκληρῶν καὶ ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων πρὸς τὸν τοῦ ἐμβρύου ὄγκον.

γ΄.) Εἰς δυστοκίας, προερχομένας ἐξ ἀνωμαλίας τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων, καὶ

δ΄.) Εἰς δυστοκίας, προερχομένας ἐκ σπανίων τινῶν καὶ ἐκτάκτων περιστάσεων.

Α'. Περὶ τῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν.

Αἱ δυστοκίαι αὗται εἰσὶν αἱ συνηθέστεραι, καὶ συμβαίνουσιν, ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται οὕτως ἐν τῇ μήτρᾳ, ὥστε ὁ ἄξων αὐτοῦ νὰ μὴ ἔχῃ διεύθυνσιν παράλληλον πρὸς τὸν τῆς μήτρας, ἀλλὰ νὰ σχηματίζῃ μετ' αὐτοῦ γωνίαν τινά. Παραδέχονται δὲ συνήθως ὡς ἐκ τοῦ μορίου, ὅπερ τὸ ἔμβρυον προβάλλει ἐν τῷ τοκετῷ, διάφορα σχήματα καὶ διαφόρους τούτων θέσεις. Κυρίως ὅμως καὶ ἀκριβῶς ἓν καὶ μόνον παρὰ φύσιν σχῆμα ὑπάρχει, ἐκεῖνο δηλ., καθ' ὃ τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὸν ὦμον ἢ τὸν βραχίονα. Ἀλλ' ἐὰν ἀφεθῇ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως τὸ οὕτω προβάλλον ἔμβρυον, μὴ χορηγηθῇ δηλ. ἡ εἰς τοιαύτην περίστασιν ἀπαιτουμένη βοήθεια, δύο τινὰ δυνατὸν νὰ συμβῶσιν· ἢ γίνεται ὁ καλούμενος *αὐτόματος μετασχηματισμὸς τοῦ ἐμβρύου*, κατέρχεται δηλ. τὸ ἄνω ἢ κάτω ἄκρον τοῦ σώματος αὐτοῦ πρὸς τὸ στόμιον τῆς μήτρας, καὶ ἐπομένως τὸ παρὰ φύσιν σχῆμα μεταβάλλεται εἰς κατὰ φύσιν, ἢ διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ ἰσχυρῶν συστολῶν τῆς μήτρας, τῶν ἐπὶ μᾶλλον, ἀλλ' ἀνωφελῶς, αὐξανουσῶν ἕνεκα τῆς ὑπαρχούσης ἀντιστάσεως, ἐπέρχεται φλεγμονή, γάγγραινα, καὶ παράλυσις, ἢ ῥῆξις τῆς μήτρας. Ἵνα προληφθῇ λοιπὸν ὁ κίνδυνος, ὑφ' οὗ ἥ τε τίκτουσα καὶ τὸ τικτόμενον ἐπαπειλοῦνται, ἀπαιτεῖται νὰ δοθῇ εἰς τὸ ἔμβρυον τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα, τουτέστι νὰ στραφῇ πρὸς τὸ στόμιον τῆς μήτρας τὸ ἄνω ἢ κάτω ἄκρον τοῦ σώματος αὐτοῦ· γίνεται δὲ τοῦτο δι' ἰδιαιτέρας τινὸς ἐγχειρήσεως, ἥτις καλεῖται *ἀναστροφὴ* ἢ *μετασχηματισμὸς* τοῦ ἐμβρύου.

Β'. Περὶ τῶν ἐκ δυσαναλόγου εὐρυχωρίας τῶν σκληρῶν καὶ ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων πρὸς τὸν τοῦ ἐμβρύου ὄγκον δυστοκιῶν.

Ἐὰν ἡ μεταξὺ τοῦ ὄγκου τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς εὐρυχωρίας τῶν μορίων, δι' ὧν τοῦτο μέλλει νὰ διέλθῃ, δυσαναλογία μὴ ᾖ λίαν

μεγάλη, ἡ φύσις μόνη εἶναι ἱκανὴ πολλάκις νὰ παράσχῃ τὴν ἀπαιτουμένην βοήθειαν· ἐρεθιζομένης τῆς μήτρας ἕνεκα τῆς ὑπαρχούσης ἀντιστάσεως, αἱ συσταλτικαὶ αὐτῆς δυνάμεις αὐξάνονται παραδόξως, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, ἰσχυρῶς συνθλιβομένη πανταχόθεν, λαμβάνει σχῆμα ἐπίμηκες, οὕτω δ' ἐλαττουμένου τοῦ ὄγκου αὐτῆς, καθίσταται ἡ μήτρα ἱκανὴ νὰ ἐξώσῃ τὸ ἔμβρυον διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, ἄνευ βλάβης τινός. Ἀλλ' ἐὰν ἡ δυσαναλογία αὕτη ὑπάρχῃ ἔτι μείζων, ὥστε ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, καίτοι ἐσχηματισμένη οὖσα, ὡς εἴρηται, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ, αἱ συσολαὶ τῆς μήτρας λαμβάνουσι πολλάκις τοσαύτην δύναμιν, ὥςε συντρίβουσι τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο μὴ ἐξαρκῇ πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, τότε παύονται αἱ ὠδῖνες ὁλοτελῶς, καὶ ἐπέρχεταί τι τῶν προειρημένων δυσαρέστων ἀποτελεσμάτων. Τὸ πάλαι ἐπεχείρουν ἀμέσως τὴν ἀνάτρησιν ἢ τὴν ἐγκατατομὴν τοῦ ἐμβρύου ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσι, ἐπειδὴ ὑπέθετον τοῦτο νεκρόν· ἀλλὰ τὸ εἶδος καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δυστοκίας ταύτης διδάσκουσιν ἡμᾶς τί ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν, ὅταν ἀληθῶς ἐπίκειται κίνδυνος, ἔχοντες ὁδηγὸν εἰς τὰς πράξεις ἡμῶν αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν. Ἐπειδὴ δὲ παρετηρήθη, ὅτι ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ὁ τοκετὸς πολλάκις ἐκτελεῖται διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, συμπιεζομένης δηλ., ὡς εἴρηται, καὶ ἐπιμηκυνομένης τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἔπεται ὅτι, τῆς φύσεως μὴ ἱκανῆς οὔσης νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο ἀφ' ἑαυτῆς, ἀπαιτεῖται νὰ συμπιέσωμεν καὶ ἐπιμηκύνωμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου ἡμεῖς, μιμούμενοι κατὰ τοῦτο τὴν φύσιν· μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν συμπίεσιν διὰ τῶν χειρῶν, μεταχειριζόμεθα τὸν ἐμβρυουλκόν, ὅστις, ἐκτὸς τῆς ἰδιότητος τοῦ συμπιέζειν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, ἔχει προσέτι καὶ τὸ προτέρημα τοῦ ἀναπληροῦν καὶ τὰς πρὸς ἔξωσιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένας συστολὰς τῆς μήτρας. Ἐὰν δὲ μηδ' ὁ ἐμβρυουλκὸς ᾖ ἱκανὸς νὰ ὑπερνικήσῃ τὰ ὑπάρχοντα ἐμπόδια, τότε ἢ τὴν εὐρυχωρίαν τῆς πυέλου δέον ν' αὐ-

ξήσωμεν, διατέμνοντες τὴν συγχόνδρωσιν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἢ ἑτέραν τινὰ ὁδὸν ν' ἀνοίξωμεν πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ τομὴ τῆς συγχονδρώσεως ἐφάνη πολλάκις ἀνωφελής, ὡς καὶ αἱ διάφοροι ἄλλαι ἐγχειρήσεις, δι' ὧν δυνατὸν ν' ἀνοιχθῇ νέα τις ὁδὸς πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, εἰσὶ τὰ μάλιστα ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν τίκτουσαν, μεταχειρίζονται συνήθως σήμερον τὴν ἀνάτρησιν τοῦ ἐμβρύου· εἰ δὲ καὶ τοῦτο φαίνηται ἀνωφελές, τότε ἡ διὰ τῆς καισαρικῆς τομῆς ἐξαγωγὴ τούτου εἶναι ἡ μόνη ἐγχείρησις, εἰς ἣν πρέπει νὰ καταφεύγωμεν.

Γ'. Περὶ τῶν ἐξ ἀνωμαλίας τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων δυστοκιῶν.

Αἱ πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτούμεναι δυνάμεις οὐ μόνον πρέπει νὰ ὑπάρχωσι μείζονες τῆς ἀντιστάσεως, ἣν προξενοῦσιν ἐν τῷ τοκετῷ τό τε ἔμβρυον καὶ τὰ γεννητικὰ τῆς τικτούσης μόρια, δι' ὧν αὐτὸ μέλλει νὰ διέλθῃ, ἀλλὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ καὶ δυσαναλογία τις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς λοιπῆς καταστάσεως τῆς τικτούσης· ἐν γένει δὲ ὅσῳ εὐρωστοτέρα εἶναι ἡ τίκτουσα, τόσῳ πλείονα χρόνον διαρκεῖ ὁ τοκετός, τ' ἀνάπαλιν ὅμως συμβαίνει, ὅταν ἡ γυνὴ ᾖ ἔξεως μᾶλλον ἀσθενοῦς. Ὅταν δὲ αἱ φυσικαὶ δυνάμεις μὴ ἐξαρκῶσι πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ἢ ὅταν μὴ ὦσιν ἱκαναὶ νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τὸ εἰκὸς ἕνεκα νοσερῶν τινων καταστάσεων, ὡς ἄσθματος, ὑδροθώρακος, σπασμῶν, γενικῆς ἢ μερικῆς ἀδυναμίας κτλ., μεταχειριζόμεθα πρῶτον τὰ πρὸς τὰ πάθη ταῦτα ἁρμόζοντα φάρμακα· ἐὰν δὲ καὶ ἡ χρῆσις τούτων οὐδεμίαν παρέχῃ τὴν ὠφέλειαν, ἀνάγκη ν' ἀναπληρώσωμεν ἡμεῖς τὴν ἔλλειψιν τῆς φύσεως, ἐξάγοντες τὸ ἔμβρυον ἢ διὰ τῆς ἀναστροφῆς ἢ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ.

Ὅταν αἱ ἐξωθοῦσαι δυνάμεις ἐνεργῶσι μετὰ μεγάλης δραστηριότητος, ἢ ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ μικρότερον τοῦ συνήθους, ἢ ἡ πύελος εὐρυχωροτέρα τοῦ κατὰ φύσιν, ὁ τοκετὸς ἐκτελεῖται

πολλάκις μετὰ μεγάλης ταχύτητος, καὶ καλεῖται ὀξύς· ἔχει δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποτελέσματα λίαν δυσάρεστα· ἐκτὸς δηλ. βλάβης τινός, ἐνδεχομένης νὰ συμβῇ εἰς τὸ παιδίον ἕνεκα τῆς αἰφνηδίου αὐτοῦ ἐκπτώσεως, ἀποσπᾶται πολλάκις καὶ ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ἐπέρχονται αἱμορραγίαι, σπασμοί, λειποθυμίαι καὶ ἐπισχέσεις τῶν ὑστέρων, ἐνίοτε δὲ συμβαίνει καὶ θάνατος, ἀποδιδόμενος δικαίως εἰς τὴν αἰφνήδιον ἀφαίρεσιν τῆς ὑπὸ τῆς ἐγκύου μήτρας ἐπὶ τῶν ταύτῃ παρακειμένων ἀγγείων τε καὶ νεύρων ἐνεργουμένης θλίψεως. Εἰς τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα, τὰ ὑπὸ τοῦ ὀξέος τοκετοῦ πολλάκις συνεπαγόμενα, ἀνήκει ἡ τε διάῤῥηξις τοῦ περιναίου καὶ ἡ τοῦ κόλπου ἐνίοτε.

Ἵνα προληφθῶσι λοιπὸν ταῦτα τοῦ ὀξέος τοκετοῦ τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα, ἀπαιτεῖται νὰ βραδύνωμεν τὴν πορείαν τούτου, ἐλαττοῦντες τὴν συσταλτικὴν δύναμιν τῆς μήτρας. Ὁ ὀξὺς τοκετὸς δυνατὸν προσέτι νὰ προέλθῃ καὶ ἐκ διαφόρων ὀξέων νοσημάτων τῆς ἐγκύου, ὡς καὶ ὅταν αὕτη πλησιάζῃ πρὸς τὸν θάνατον, πρὸ πάντων δὲ καὶ ἰδίως προέρχεται ἐκ ψυχικῶν παθῶν. Ἰστέον προσέτι, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ὀξεῖς τοκετοὺς διάθεσις εἶναι ἐνίοτε καὶ κληρονομική.

Δ'. Περὶ τῶν ἐκ σπανίων τινῶν καὶ ἐκτάκτων περιστάσεων δυστοκιῶν.

Ἔκτακτοί τινες καὶ σπάνιαι περιστάσεις, ὡς πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου, σπασμοί, αἱμορραγίαι, ἐντεροκήλη συνεσφιγμένη, λίθοι ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει, κιρσοί, κτλ., δυνατὸν νὰ ἐπαγάγωσιν ἐν τῷ τοκετῷ βλάβην τινὰ ἢ καὶ κίνδυνον εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον. Πρὸς ἀπελασίαν δὲ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου ἀπαιτεῖται πολλάκις νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸν τοκετόν, ἐξάγοντες τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἢ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν ἰδιαιτέρων τούτων καταστάσεων ἀδύνατον νὰ δοθῶσιν ἐνταῦθα γενικοὶ κανόνες, ῥηθήσονται καὶ περὶ αὐτῶν ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν εἰς τοὺς παρὰ φύσιν ἢ δυσχερεῖς τοκετοὺς ἀπαιτουμένων βοηθημάτων.

Τῶν βοηθημάτων, ὅσα μεταχειριζόμεθα ἐν τῇ Μαιευτικῇ, τινὰ μέν εἰσιν, ὡς προείρηται, διαιτητικά, ἄλλα δὲ ἰατρικά, ἄλλα χειρουργικά, καὶ ἄλλα μαιευτικά, ὡς τῇ Μαιευτικῇ ἰδίως ἀνήκοντα. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν λοιπῶν γίνεται λόγος εἰς τὰ διάφορα τῆς Ἰατρικῆς καὶ Χειρουργικῆς συγγράμματα, θέλομεν περιορισθῆ ἐνταῦθα εἰς τὴν περιγραφὴν μόνον τῶν ἀποκλειστικῶς τῇ Μαιευτικῇ ἀνηκόντων· ταῦτα δ' ὑφίστανται ἀ) εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ· β') εἰς τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου· γ') εἰς τὸν διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ τῶν ἀγκίστρων ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου· δ') εἰς τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ δι' ἄλλης τινὸς παρὰ τὴν συνήθη ὁδόν, καὶ ε') εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου αὐτοῦ, τουτέστι διὰ τῆς ἀνατρήσεως ἢ ἐγκατατομῆς.

Περί τινων δὲ ἄλλων μικροτέρων καὶ ἧττονος λόγου ἀξίων ἐγχειρήσεων, δηλ. περὶ τῆς διὰ διαφόρων μέσων ἐνεργουμένης διαστολῆς τοῦ στομίου τῆς μήτρας, περὶ τῆς διαῤῥήξεως τοῦ θυλακίου, καί τινων ἄλλων τοιούτων θέλομεν πραγματευθῆ ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Α'. Περὶ ἐμβρυουλκοῦ καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ.

Ὁ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου, ὡς ἐγχείρησις ἁπλουστέρα καὶ μᾶλλον τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως μιμουμένη, κατέχει δικαίῳ τῷ λόγῳ τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν μαιευτικῶν ἐγχειρήσεων θέσιν, εἰ καὶ πολὺ νεωτέρα τοῦ μετασχηματισμοῦ. Ὑφίσταται δὲ ἡ χρῆσις τοῦ ἐμβρυουλκοῦ εἰς τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν δυνάμεώς τινος ἐξωτερικῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν πρὸς ἔξωσιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένων δυνάμεων κατὰ τρόπον ὅσον οἷόν τε ἤπιον καὶ ἀβλα-

βῆ. Ὅσῳ λοιπὸν καταλληλότερον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι κατεσκευασμένος ὁ ἐμβρυουλκός, τόσῳ πιθανωτέρα καὶ ἡ ἐκ τῆς χρήσεως αὐτοῦ ἐλπιζομένη βοήθεια.

Ὁ ἐμβρυουλκὸς σύγκειται ἐκ δύο μοχλῶν πρώτου εἴδους, οἵτινες χρησιμεύουσιν ἀμοιβαίως ὡς ὑπομόχλιον ὁ εἷς τῷ ἑτέρῳ, καὶ καλοῦνται συνήθως *βραχίονες τοῦ ἐμβρυουλκοῦ*. Καὶ ὁ μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ ἐγχειροῦντος παριστῶν καλεῖται *δεξιός*, ὁ δὲ τὴν ἀριστεράν, *ἀριστερός*· συνηθέστερον ὅμως ὀνομάζουσι τὸν πρῶτον *ἀριστερὸν* καὶ τὸν δεύτερον *δεξιόν*, ὡς ἐκ τῆς λαβῆς αὐτῶν. Ἕκαστος τῶν βραχιόνων τούτων διαιρεῖται εἰς τρία οὐσιώδη μέρη· α') εἰς τὸ ἀνώτερον, τὸ καὶ πλατύτερον, *κοχλιάριον*, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ καλούμενον· β') εἰς τὸ μέρος καθ' ὃ συνενοῦνται ἀλλήλοις, οἱ δύο βραχίονες, τοὐτέστι τὸν *σύνδεσμον*· καὶ γ') εἰς τὸ κατώτερον μέρος, τὸ ἀποτελοῦν τὴν *λαβήν*. Τὸ πλατύτερον μέρος τῶν βραχιόνων ὡς προωρισμένον εἰς ἐφαρμογὴν ἐπὶ τὰ πλάγια τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς πρὸς τὸ συλλαμβάνειν καὶ ἑλκύειν αὐτὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, πρέπει φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς βρεγματικοῖς ὀστέοις παρεμφερές, τοὐτέστι κυρτὸν πρὸς τὰ ἔξω, καὶ κοῖλον πρὸς τὰ ἔσω. Ἡ τοιαύτη τῶν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ βραχιόνων κυρτότης καλεῖται *κεφαλική*· καὶ μεγάλης μὲν οὔσης ταύτης, ὁ ἐμβρυουλκὸς ἐφαρμόζεται μὲν δυσκολώτερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἀλλ' ὅμως κατέχει αὐτὴν ἀσφαλέστερον· μικρᾶς δὲ οὔσης, ἡ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐφαρμογὴ εἶναι μὲν εὐκολωτέρα, καὶ ἡ τοῦ ἐμβρύου κεφαλὴ εὐκολώτερον λαμβάνει σχῆμα ἐπίμηκες, ἀλλὰ τότε ἐξολισθαίνει καὶ οὗτος εὐκολώτατα. Τὰ κοχλιάρια τοῦ ἐμβρυουλκοῦ εἰσὶ συνήθως θυριδωτά, ἡ δὲ τοιαύτη κατασκευὴ τούτων εἶναι προτιμητέα οὐ μόνον διότι ἐλαττοῦται τὸ βάρος τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι, ἐκ τῆς ἀκριβεστέρας αὐτοῦ ἐφαρμογῆς, κατέχεται καὶ ἡ κεφαλὴ ἀσφαλέστερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, τοῦ ἔχοντος μόνην τὴν κεφαλικὴν

κυρτότητα ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ περιναίου, ὅταν ἡ κεφαλὴ εὑρίσκηται εἰσέτι ὑψηλά, ἠναγκάσθησαν νὰ δώσωσιν εἰς τὰ κοχλιάρια μικράν τινα στροφὴν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐντεῦθεν ἡ *πυελικὴ* κυρτότης τοῦ ἐμβρυουλκοῦ.

Ἡ λαβὴ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ δέον νὰ ὑπάρχῃ οὕτω κατεσκευασμένη, ὥστε νὰ παρέχῃ ἱκανὴν μὲν ἀσφάλειαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐγχειροῦντος, νὰ μὴ προξενῇ δὲ καὶ βλάβην τινὰ εἰς αὐτάς. Ἵνα ἔχωσιν αἱ λαβαὶ τὴν ἀπαιτουμένην στερρότητα, μὴ αὐξάνηται δὲ καὶ τὸ ὅλον βάρος τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, καλύπτουσι συνήθως αὐτὰς δι' ὀστοῦ ἢ ξύλου σκληροῦ. Τὸ ἄκρον ἑκάστης λαβῆς λήγει εἰς ἐξόγκωσίν τινα, *κεφαλὴν* καλουμένην· πρὸ τούτου δ' ὑπάρχει ἐντομή τις, χρήσιμος εἰς τὸ παρέχειν μείζονα ἀσφάλειαν ἐν τῷ τοῦ ἐμβρύου ἐξελκυσμῷ. Ἀλλ' εἰς τοὺς *γαλλικοὺς* λεγομένους ἐμβρυουλκοὺς τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς λήγει εἰς ἄγκιστρον ἀμβλύ, ἱκανὸν μὲν νὰ χρησιμεύσῃ εἴς τινας ἐγχειρήσεις, γινόμενον ὅμως πολλάκις καὶ πρόσκομμα εἰς τὴν ἐμβρυουλκίαν, δι' ὃν προξενεῖ πόνον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐγχειροῦντος.

Καὶ ὁ σύνδεσμος δέον νὰ παρέχῃ ὡσαύτως τὴν ἀπαιτουμένην ἀσφάλειαν, ἵνα μὴ ἀποχωρίζωνται εὐκόλως ἀπ' ἀλλήλων οἱ βραχίονες τοῦ ἐμβρυουλκοῦ· συγχρόνως δ' ἀπαιτεῖται καὶ κατασκευὴ αὐτοῦ τοιαύτη, ὥστε ἡ ἕνωσις τῶν βραχιόνων νὰ γίνηται μεθ' ἱκανῆς εὐκολίας. Πρὸς τοῦτο ἐπενοήθησαν διάφορα εἴδη συνδέσμων, ἅτινα δυνατὸν ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὰ ἑπόμενα δύο, ὡς τὰ κυριώτερα· α') εἰς τὸν δι' ἄξονος ἢ στρόφιγγος σύνδεσμον (junctura ope axeos), καὶ β') εἰς τὸν διὰ προεξεχόντων χειλέων σύνδεσμον (junctura ope contabulationis). Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶδος ἀπαντᾶται εἰς τοὺς γαλλικοὺς ἐμβρυουλκούς, ἐν οἷς ἡ τῶν βραχιόνων ἕνωσις εἶναι μὲν ἀσφαλής, ἀλλὰ δύσκολος· τὸ δὲ δεύτερον εἰς τοὺς ἀγγλικούς, ἐν οἷς ἡ ἕνωσις εἶναι μὲν εὔκολος, δὲν παρέχει ὅμως τὴν ἀπαιτουμένην ἀσφάλειαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐφευρέσεως μέχρι σή-

μερον ἐπενοήθησαν διάφορα εἴδη ἐμβρυουλκῶν, ἅτινα ὅμως δυνατὸν ν᾽ ἀναχθῶσιν εἰς δύο πρωτότυπα εἴδη, τὸ ἀγγλικὸν δηλ. καὶ τὸ γαλλικόν, καθότι τὰ λοιπὰ θεωρητέα ὡς τροποποιήσεις τούτων. Ὁ ἀγγλικός, ἢ ὁ τοῦ *Σμελίου*, εἶναι γενικῶς εὔχρηστος ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἔχει μῆκος ὅσον ἕνδεκα ἢ δώδεκα δακτύλων· τὰ κοχλιάρια εἰσὶ μὲν θυριδωτά, περικαλύπτονται ὅμως ὑπὸ δέρματος κυνὸς μέχρι σχεδὸν τοῦ συνδέσμου· ἔχει οὗτος καὶ ἀμφοτέρας τὰς κυρτότητας,τήν τε κεφαλικὴν δηλ.καὶ τὴν πυελικήν. Ἡ ὑπὸ ὀστοῦ ἢ ξύλου καλυπτομένη λαβὴ λήγει εἰς ὑποστρογγύλον ὄγκον, ὃν καλοῦσι *κεφαλήν*, καὶ πρὸ ταύτης ὑπάρχει ἐντομή τις πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἐγχειροῦντος· ὁ δὲ τῶν βραχιόνων σύνδεσμος, *τοῦ Σμελίου* καλούμενος, εἰ καὶ πρὸ τούτου ὑπ᾽ ἀγνώστου τινὸς ἐφευρεθείς, γίνεται διὰ προεξεχόντων χειλέων.

Ὁ γαλλικὸς ἐμβρυουλκός, *τοῦ Λευρετίου* κοινότερον καλούμενος, εἶναι μείζων τοῦ ἀγγλικοῦ, ἔχει μῆκος ὅσον δεκαὲξ ἢ δεκαοκτὼ δακτύλων καὶ σύγκειται ὅλος ἐκ μετάλλου. Ἔχει ὡσαύτως τὰ κοχλιάρια θυριδωτά, ἀλλ᾽ ἄνευ καλύμματός τινος, αἱ δὲ κυρτότητες αὐτῶν, ἥ τε κεφαλικὴ δηλ. καὶ ἡ πυελική, εἰσὶν ἐλάσσονες, ἡ λαβὴ λήγει εἰς ἄγκιστρον ἀμβλύ, ὁ δὲ τῶν βραχιόνων σύνδεσμος, ὅστις ἦν ὡσαύτως πρὸ τούτου γνωστός, γίνεται διὰ στρόφιγγος. Ἀλλὰ Γερμανός τις μαιευτήρ, ὁ Βρινιγχαύσενος (Brinighausen), ἥνωσε τὰ προτερήματα τῶν δύο τούτων ἐμβρυουλκῶν, συνάψας δι᾽ ἁπλουστέρου τινὸς ἀλλ᾽ ἀρκούντως ἀσφαλοῦς μηχανισμοῦ τὸν γαλλικὸν καὶ ἀγγλικὸν σύνδεσμον εἰς ἕν, καὶ παραλείψας τὸ κατὰ τὴν λαβὴν ἄγκιστρον.

Ὁ ἐμβρυουλκὸς ἐνεργεῖ διττῶς, δι᾽ ἕλξεως δηλ. καὶ θλίψεως, διότι οὐ μόνον ἐξελκύει τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ συνθλίβει αὐτήν. Ἐκτὸς τούτου ἐνεργεῖ προσέτι καὶ ὡς μοχλός, δι᾽ ἃς προξενεῖ κινήσεις εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου ἔν τε τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ καθελκύειν αὐτήν. εἰς ὅσας δὲ περιπτώσεις ἐνεργῇ μὲ δύναμιν, πρέπει ἡ βαρὺς ἰατρὸς νὰ ἀκολουθῇ καὶ συνεργῇ αὐτῇ.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐμβρυουλκίας παρασκευάζεται καταλλήλως συνήθης κλίνη καὶ ἀνυψοῦται διὰ στρωμνῶν καὶ προσκεφαλαίων, ὥστε νὰ μὴ προξενῆται θλῖψις οὐδ' ἄλλη τις ἐνόχλησις εἰς τὴν ὠδίνουσαν, ἥτις κατακλίνεται κατὰ πλάτος τῆς κλίνης ἐγκαρσίως, ἔχουσα τὰ ἰσχία ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν χειλέων αὐτῆς καὶ τὰ σκέλη ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα τοσοῦτον, ὥστε νὰ μένῃ ἐλευθέρα καὶ εὐπρόσιτος ἡ τοῦ κόλπου εἴσοδος· οἱ ὦμοι καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ἀνυψοῦνται ὄπισθεν δι' ὑποκειμένων προσκεφαλαίων τοσοῦτον, ὅσον ἀπαιτεῖται, ἵνα ὑποφέρῃ εὐκόλως τὴν τήρησιν τοιαύτης θέσεως· ἐὰν δυνηθῶμεν ν' ἀνυψώσωμεν τὴν κλίνην ταύτην ὅσον ὑψοῦται συνήθης τράπεζα, τοῦτο συντελεῖ πρὸς εὐκολωτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν ἐκτέλεσιν τῆς ἐγχειρήσεως.

Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν ποδῶν τῆς τικτούσης τίθενται πρὸ τῆς κλίνης δύο θρονία, μεταξὺ δ' αὐτῶν ἀγγεῖον πρὸς συλλογὴν τῶν ὑγρῶν, ὅσα μέλλουσι νὰ ἐκρεύσωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐγχειρήσεως· ἡ ὠδίνουσα καλύπτεται διὰ σινδόνης ἢ ἐλαφροῦ ἐφαπλώματος, ὄπισθεν δὲ τῆς κλίνης ἵσταται βοηθός, ὅστις κρατεῖ καλῶς τοὺς ὤμους, ἔχων συνεσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς, τὰ δὲ γόνατα κρατοῦνται ὡσαύτως ὑπὸ δύο ἄλλων βοηθῶν. Ἡ ὠδίνουσα δέον νὰ κατακλίνηται οὕτως ἐπὶ τοιαύτης κλίνης, ὅταν προβλέπωμεν δυσκολίαν τινὰ ἐπὶ τῆς ἐγχειρήσεως, ἰδίως δὲ ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἵσταται εἰσέτι ὑψηλά· ὅταν δ' ἡ κεφαλὴ κεῖται παρὰ τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου, δυνάμεθα νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ἐμβρυουλκίαν καὶ ἐπὶ συνήθους κλίνης, τῆς τικτούσης κειμένης κατὰ μῆκος αὐτῆς, πλὴν ἐχούσης τὰ ἰσχία ἓξ ἕως ὀκτὼ δακτύλους ἀνυψωμένα.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγχειρήσεως προδιατίθεμεν φρονίμως τὴν ὠδίνουσαν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐμβρυουλκίας, χωρὶς ὅμως νὰ δείξωμεν αὐτῇ τὸν ἐμβρυουλκόν, καὶ φροντίζομεν, ὅπως κενωθῇ ἡ οὐροδόχος κύστις καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον εἴτε φυσικῶς, εἴτε διὰ τῶν πρὸς τοῦτο προσφόρων μέ-

σων, αὐτὸν δὲ τὸν ἐμβρυουλκὸν τίθεμεν εἰς θερμὸν ὕδωρ, ἵνα θερμανθῇ ἀρκούντως, μετὰ δὲ ταῦτα ἀπομάσσομεν αὐτὸν προσεκτικῶς καὶ ἀλείφομεν τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν διὰ παχείας τινὸς ὕλης, π.χ. βουτύρου ἀνάλου, ἐλαίου, κτλ., ἀποφεύγοντες ὅμως, ὅσον δυνάμεθα, τὴν ἐκ συγκρούσεως τῶν βραχιόνων κλαγγήν. Ὁ ἐκτελέσων τὴν ἐμβρυουλκίαν μαιευτὴρ κάθηται ἢ γονατίζει μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς ὠδινούσης, ὅταν αὕτη κεῖται κατὰ πλάτος τῆς κλίνης, ὅταν δὲ κεῖται κατὰ μῆκος, ἵσταται ὄρθιος ἐπὶ τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων αὐτῆς, συνήθως ὅμως ἐπὶ τὸ δεξιόν.

Ἡ δ' ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ πρέπει νὰ γίνηται ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμμασι τόν δε τὸν τρόπον. Λαμβάνομεν τὸν εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ κόλπου εἰσαχθησόμενον βραχίονα τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, διότι οὗτος συνήθως πρέπει νὰ εἰσάγηται πρῶτος, τῇ ἀριστερᾷ τῶν χειρῶν, καὶ κρατοῦμεν αὐτὸν ὡς γραφικὸν κάλαμον ἐκ τοῦ μέρους, καθ' ὃ ὑπάρχει ὁ σύνδεσμος, εἰσάγομεν τὸν λιχανὸν καὶ μέσον δάκτυλον τῆς δεξιᾶς, κεχρισμένους ἐλαίῳ, εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ κόλπου, μέχρις ἂν φθάσωμεν τὸ στόμιον τῆς μήτρας, καὶ στηρίζομεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἵνα ὁδηγήσωσι τὸν εἰσαχθησόμενον βραχίονα τοῦ ἐμβρυουλκοῦ.

Μετὰ ταῦτα, φέροντες καθέτως εἰς τὸν κόλπον τῇ ἀριστερᾷ τῶν χειρῶν τὸ ἄκρον τοῦ εἰρημένου βραχίονος τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, οὗ τινος ἡ κοίλη ἐπιφάνεια ἔστω ἐστραμμένη πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, ὠθοῦμεν τοῦτον πράως ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς μήτρας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἐν τῷ κόλπῳ δακτύλων, ὑποστηρίζοντος συγχρόνως καὶ τοῦ ἀντίχειρος τῆς δεξιᾶς τὸ πρὸς τὰ κάτω χεῖλος τοῦ ἐμβρυουλκοῦ· οὕτω δ' εἰσαγαγόντες αὐτόν, καταβιβάζομεν τὴν λαβὴν μέχρι τοῦ μέσου σχεδὸν τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ δεξιοῦ μηροῦ, συγχρόνως δὲ μεταφέρομεν βαθμηδὸν καὶ τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ συνδέσμου μέχρι τῆς λαβῆς τοῦ βραχίονος.

Τοὺς δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐξάγομεν ἤδη ἀπὸ τοῦ κόλπου καὶ φέρομεν πρὸς τὴν λαβὴν τοῦ εἰσαχθέντος βραχίονος, ὅπως στηρίξωμεν τοῦτον προσωρινῶς, εἰσάγομεν δὲ δεξιόθεν εἰς τὸν κόλπον, καθ' ὃν προείρηται τρόπον, τοὺς αὐτοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς καὶ φέρομεν αὐτοὺς μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἐνῷ διὰ τοῦ παραμέσου καὶ τοῦ μικροῦ κρατοῦμεν τὸν εἰσαχθέντα βραχίονα τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ βοηθός τις, ἵνα κρατῇ τοῦτον, φέρων τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπὸ τὸ σκέλος τῆς τικτούσης. Μετὰ ταῦτα, λαμβάνοντες τὸν ἕτερον βραχίονα τοῦ ἐμβρυουλκοῦ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὡς γραφικὸν κάλαμον, εἰσάγομεν ἄνωθεν τοῦ πρώτου, καθ' ὅμοιον τρόπον, εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια καὶ ἐφαρμόζομεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου οὕτως, ὥστε ἀμφότεροι οἱ βραχίονες νὰ συσταυρῶνται κατὰ τὸν σύνδεσμον. Ὅταν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἀπαντήσωμεν πρόσκομμά τι, πρέπει ν' ἀπέχωμεν πάσης βίας, προσπαθοῦντες μᾶλλον νὰ διευθύνωμεν αὐτὸν καταλληλότερον· ὅταν δὲ τὸ ἐμπόδιον ᾖ μεῖζον, ἐξάγομεν τὸν βραχίονα τοῦ ἐμβρυουλκοῦ καὶ, ἐξετάσαντες προσεκτικῶς περὶ τούτου, εἰσάγομεν αὐτὸν ἐκ νέου.

Ὁ ἐμβρυουλκὸς πρέπει νὰ συλλαμβάνῃ τὴν κεφαλήν, εἰ δυνατόν, κατὰ τὰ πλάγια αὐτῆς, ἐπομένως καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τὴν ἐγκάρσιον τῆς πυέλου διάμετρον· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις τούτου, προερχόμεναι ὡς ἐκ τῆς στάσεως τῆς κεφαλῆς, διὸ μόνον εἰς κατεπειγούσας τινὰς περιστάσεις, κατ' ἐξαίρεσιν, ἐπιτρέπεται νὰ ἐφαρμόζηται ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ ἰνίου, τὸ δὲ μετατιθέναι τὸν βραχίονα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους τῆς πυέλου πρὸς τὸ ἕτερον εἶναι ὅλως ἀποδοκιμαστέον. Ἰδίως δὲ ἀπαιτεῖται νὰ προσέχωμεν, ἐν τῇ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐφαρμογῇ, μὴ μείνῃ ὁ ἕτερος τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ στομίου τῆς μήτρας καὶ συλλάβῃ τοῦτο σὺν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐμβρύου.

Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἀμφοτέρων τῶν βραχιόνων ἐξετάζομεν μετὰ προσοχῆς, ἐὰν οὗτοι ἐφηρμόσθησαν καλῶς καὶ ἀρκούντως

ὑψηλά· ἀνασπῶντες δὲ τὰς τρίχας τοῦ ἐφηβαίου ἀπὸ τοῦ συνδέσμου ἐπὶ τὰ ἄνω, συλλαμβάνομεν τὰς λαβὰς δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, τιθέντες τοὺς ἀντίχειρας ἐπὶ ἑκάτερον τῶν παρὰ τῷ συνδέσμῳ ἐν εἴδει ἀποφύσεως προεξεχόντων μερῶν ἑκάστης τῶν λαβῶν, καταβιβάζομεν αὐτὰς πράως πρὸς τὸ περίναιον, καὶ συνενοῦμεν τοὺς βραχίονας, ἐνῷ αἱ λαβαὶ ἔχουσι τὴν εἰρημένην θέσιν· διότι, καταβιβαζομένων οὕτως αὐτῶν, ἀνυψοῦνται τὰ κοχλιάρια ἐντὸς τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ συλλαμβάνουσι τὴν κεφαλὴν κατὰ τὴν μείζονα αὐτῆς διάμετρον. Μετὰ τὴν συνένωσιν τῶν βραχιόνων ἐξετάζομεν ἅπαξ ἔτι, ἐὰν ὁ ἐμβρυουλκὸς κεῖται καλῶς καὶ μὴ συμπεριελήφθησαν μεταξὺ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ σὺν τῇ κεφαλῇ καὶ ἕτερά τινα μόρια τοῦ ἐμβρύου· ἀκολούθως συλλαμβάνομεν τὰς λαβὰς τῇ δεξιᾷ τῶν χειρῶν, φέρομεν δὲ καὶ δύο δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς ἄνωθεν καὶ μεταξὺ τῶν βραχιόνων καὶ ἕλκομεν ὀλίγον, δοκιμάζοντες, ὅπως πεισθῶμεν ἐὰν ὁ ἐμβρυουλκὸς ἐφηρμόσθη τῷ ὄντι καλῶς, καὶ μὴ συμπεριελήφθησαν καὶ ἕτερά τινα μόρια τῆς τικτούσης· ἡ δὲ τοιαύτη δοκιμαστικὴ ἕλξις συντελεῖ ἔτι καὶ πρὸς ἀκριβεστέραν ἐφαρμογὴν τούτου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

Ἡ διεύθυνσις τῶν λαβῶν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ εἶναι διάφορος, ἀναλόγως τῆς στάσεως τῆς κεφαλῆς· ὅταν ἡ κεφαλὴ εὑρίσκηται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου, ἡ διεύθυνσις τῶν λαβῶν ἔστω λοξὴ καὶ πρὸς τὰ κάτω, ὅταν δ' εὑρίσκηται εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, ὁριζόντειος, καὶ ὅταν εἰς τὴν ἔξοδον, λοξὴ καὶ πρὸς τὰ ἄνω. Τὰς διευθύνσεις ταύτας τῶν λαβῶν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ διακρίνουσιν ἀπ' ἀλλήλων, καλοῦντες τὴν μὲν *πρώτην*, τὴν δὲ *δευτέραν*, καὶ τὴν τελευταίαν *τρίτην θέσιν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ*.

Διὰ μετρίας δὲ καὶ βαθμηδὸν αὐξανομένης δυνάμεως κατὰ λόγον τῆς ἀντιστάσεως ἕλκομεν, κινοῦντες τὰς λαβὰς κυκλοειδῶς, ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ καὶ τἀνάπαλιν, πλὴν ἡ κίνησις αὕτη γενέσθω ἠρέμα καὶ ἄνευ μεγάλης βίας. Μετὰ ἓξ ἕως δώ-

δεκα τοιαύτας κυκλοειδεῖς ἕλξεις, ἀναπαυόμεθα μικρόν, ἡ δὲ τοιαύτη ἀνάπαυσις ἔστω τοσούτῳ διαρκεστέρα, ὅσῳ ὀλιγώτερον κατεπείγουσα φαίνεται ἡ ἐγχείρησις, καὶ ὅσῳ ἐπιθυμητότερον εἶναι ἡ διατήρησις τῆς συμπράξεως καὶ τῶν τῆς μήτρας συστολῶν· ὅταν ὑπάρχωσιν ὠδῖνες, αἱ ἕλξεις γενέσθωσαν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν· ἡ δὲ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ σύνθλιψις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μείζων τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐξολισθήσεως τοῦ ἐργαλείου τούτου.

Αἱ ἕλξεις πρέπει νὰ γίνωνται μετριώτεραι, ὅταν ἐκ τῆς εὐκολωτέρας καθόδου τῆς κεφαλῆς παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ ἀντίστασις ὑπερενικήθη κατὰ μέγα μέρος· ὅταν δὲ ἡ κεφαλὴ φθάσῃ εἰς τὴν ἐντομὴν καὶ διατομήν, ἡ ἕλξις γίνεται τῇ μιᾷ μόνον τῶν χειρῶν βραδέως μετὰ συχνῶν διακοπῶν καὶ μόλις ἐπαισθητῶν κυκλοειδῶν κινήσεων, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας χειρὸς ὑποστηρίζομεν μετὰ τῆς ἀνηκούσης προσοχῆς τὸ περίναιον. Τὰς λαβὰς τοῦ ἐμβρυουλκοῦ φέρομεν ἤδη λοξῶς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀνυψοῦμεν αὐτὰς τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ πλησιάζει ἡ κεφαλὴ εἰς τὴν ἔξοδον αὐτῆς, προσπαθοῦντες οὕτω νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἰσχυρὰν ἐπίθλιψιν τοῦ περιναίου ὑπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπομένως τὴν διάῤῥηξιν τούτου. Ἅμα ἐξελθούσης τῆς κεφαλῆς, ἐξάγομεν τοὺς βραχίονας, κλίνοντες ἰσχυρῶς τὰς λαβὰς πρὸς τὴν κοιλίαν τῆς τικτούσης, ὥστε τὰ κοχλιάρια ν' ἀφήσωσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνυψωθῶσιν ὑπεράνω ταύτης· τὴν ἔξωσιν δὲ τοῦ λοιποῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου ἀφίνομεν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν συστολῶν τῆς μήτρας.

Ὅταν ἐν τῷ τοκετῷ, καθ' ὃν προβάλλουσιν οἱ πόδες, ἢ μετὰ τὸν ἐπὶ πόδας μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου, φαίνηται ἐνδεδειγμένη ἡ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξαγωγὴ τῆς κεφαλῆς, τοῦτο γίνεται, ἐφαρμοζομένου τοῦ ἐμβρυουλκοῦ εἰς τὰ πλάγια αὐτῆς ὑπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἐμβρύου, ὅπερ ἐντυλίσσεται ἐντὸς τεθερμασμένου ὀθονίου καὶ ἀνυψοῦται ὅσον ἀρκεῖ ὑπό τινος βοηθοῦ· Αἱ πρὸς ἐξελκυσμὸν τῆς κεφαλῆς ἀπαιτούμεναι κυκλοειδεῖς κινήσεις ἔσωσαν ἐνταῦθα ὅσον ἔνεστι μέτριαι· ἡ δ' ἐφαρμογὴ τοῦ

ἐμβρυουλκοῦ ὑπὸ τὴν σύμφυσιν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν καὶ ἄνωθεν τοῦ σώματος τοῦ παιδίου, ὥσπερ τὸ πάλαι ἐγίνετο, ὅταν τοῦτο εἶχε τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὰ ἠβικὰ ὀστᾶ, οὐ μόνον ἀνωφελὴς εἶναι, ἀλλὰ πολλάκις ἀποβαίνει καὶ ἐπιβλαβής.

Ἡ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ χρῆσις εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιτυχεστέρα, ὅσῳ ἐλάσσων δύναμις ἀπαιτεῖται πρὸς ἐξελκυσμὸν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου· διὸ θριαμβεύει κατ' ἐξοχὴν ὁ ἐμβρυουλκός, οὐχὶ ὅταν μεταχειριζώμεθα αὐτὸν ἕνεκα δυσαναλογίας τινὸς τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῆς πυέλου, ἀλλ' ὅταν ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐνδεικνύηται πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν τῆς μήτρας συστολῶν. Ἄξιον δ' ἀπορίας εἶναι ἡ πίεσις, ἣν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ὑποφέρει ἄνευ βλάβης τινὸς ἢ κινδύνου. Ἡ ἀναισθησία αὕτη τοῦ ἐγκεφάλου φαίνεται πηγάζουσα ἐκ τῆς ἀπαλωτέρας συστάσεως καὶ τοῦ μὴ τοσοῦτον ἐπισήμου αὐτοῦ ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ, ὡς παρατηρεῖται τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατρήσεως, μεθ' ἣν, καίτοι ἀφαιρεθέντος μεγάλου μέρους τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ παιδία, ἐφ' ὧν ἡ τοιαύτη ἐγχείρησις ἐγένετο, ἐξακολουθοῦσιν ἐνίοτε νὰ ζῶσιν ἐπὶ πολλὰς ἔτι ἡμέρας.

Ὁ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸς τοῦ παιδίου εἶναι ἐν γένει ἀναγκαῖος α) εἰς τοὺς τοκετούς, τοὺς μὴ ἐκτελουμένους διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἄνευ κινδύνου τινὸς ἢ βλάβης· τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἢ διὰ τὸ ἀνίκανον τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων δυνάμεων, ἢ διὰ τὸ δυσανάλογον τοῦ ὄγκου τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς πρὸς τὴν τῆς τικτούσης πύελον· καὶ β') εἰς περιστάσεις τινάς, καθ' ἃς ὁ τοκετὸς γίνεται ἐπικίνδυνος ἢ εἰς τὴν τίκτουσαν, ἢ εἰς τὸ τικτόμενον, ἢ καὶ εἰς ἀμφότερα· προσέτι δὲ καὶ ὅταν διὰ ταχείας ἐξαγωγῆς τοῦ ἐμβρύου δυνατὸν νὰ προληφθῇ ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος· τοιαῦται δὲ περιστάσεις εἰσὶν αἱμορραγίαι, σπασμοί, λειποθυμίαι, νοσήματα διάφορα τῶν ὀργάνων τῆς ἀναπνοῆς, ἔμετος, μὴ καταπαύων διὰ τῶν συνήθων βοηθημάτων, εὐαισθησία μεγάλη τῆς τικτούσης, κιρσοί, διερρωγότες ἤδη, ἢ

κινδυνεύοντες νὰ διαῤῥαγῶσιν, ἐπιφορὰ μεγάλη αἵματος πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, φλόγωσις τῆς μήτρας, πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἢ περιείλησις αὐτοῦ περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου, προεξελθόντος τοῦ κορμοῦ, κτλ.

Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι περιστάσεις, καθ' ἃς ὁ ἐμβρυουλκὸς οὐδεμίαν παρέχει ὠφέλειαν, οὐδ' ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶναι ἐνδεδειγμένη, διότι πᾶσα ἀτελὴς ἔνδειξις οὐδέποτε καλεῖται ἔνδειξις, οὐδὲ θεωρεῖται ὡς τοιαύτη. Τούτου ἕνεκα δὲν ἐνδείκνυται παντελῶς ἡ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ χρῆσις, ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκηται εἰσέτι ὑπεράνω τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου, ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ ἐξάμηνον, ἢ πάσχῃ ὑδροκέφαλον, ὡς καὶ ὅταν ἡ εἴσοδος τῆς πυέλου ὑπάρχῃ λίαν στενή, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν εὐθεῖαν αὐτῆς διάμετρον· ἐπειδή, ὅταν ἡ διάμετρος αὕτη ᾖ ἐλάσσων τριῶν δακτύλων, εἶναι τῶν ἀδυνάτων ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀνάτρησιν ὁ ἐμβρυουλκός.

Πρὶν ὅμως προβῶμεν μέχρι τῆς χρήσεως τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν πρῶτον πάντα τὰ πρὸς αὔξησιν τῶν συστολῶν τῆς μήτρας ἠπιώτερον ἐνεργοῦντα βοηθήματα, ὧν ἀντικαταστάτης θεωρητέος μετὰ ταῦτα ὁ ἐμβρυουλκός, καὶ οὐδέποτε ν' ἀναπληρῶμεν διὰ τῆς τέχνης πᾶν ὅ,τι ἡ φύσις εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐκτελέσῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἄνευ βλάβης τινὸς διὰ τὴν μητέρα ἢ τὸ παιδίον· τὸ μὲν, διότι οὐδεμία χείρ, ἢ τέχνη ἢ τεχνίτης δύναται νὰ προσεγγίσῃ τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς φύσεως· τὸ δὲ, διότι ἡ φύσις πολλάκις ἀπελαύνει εὐκολώτερον πολλοὺς κινδύνους, ἐνῷ ἡ τέχνη ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἀμηχανεῖ. Ἀλλά, δοθέντος καὶ ὅτι ὁ ἐμβρυουλκὸς ἐπιτυγχάνει ἐνίοτε καὶ ἀπελαύνει τοὺς κινδύνους, τὰ ἐπακόλουθα ὅμως ἀποδεικνύουσι σαφέστατα τὴν μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης ὑπάρχουσαν διαφοράν. Ἐντεῦθεν γυναῖκές τινες, ἀφ' ὧν ἐξελκύσθη τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, ἀπεβίωσαν τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην ἡμέραν μετὰ τὸν τοκετόν· γενομένης δὲ νεκροτομῆς, εὑρέθη ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν διάχυσις πολλοῦ αἵμα-

τος, προελθοῦσα ἐξ ὀπῆς τινος, ἐχούσης διάμετρον μόλις ἴσην γραμμῇ, καὶ γενομένης κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς μήτρας ὑπὸ βιαίας τινὸς τριβῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου ἢ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ· τοῦτο δὲ χωρὶς νὰ ἐπαγάγῃ φλόγωσιν τῆς μήτρας, ἐπήνεγκεν ἰσχυρὰν περιτονῖτιν, αὕτη δὲ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πρόσω ἐνδέχεται νὰ προξενήσῃ ὁ ἐμβρυουλκὸς βλάβην τινὰ εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν, ἢ τὴν οὐρήθραν.

Β'. Περὶ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου.

Καλεῖται *μετασχηματισμὸς ἢ ἀναστροφὴ τοῦ ἐμβρύου* ἐν τῇ Μαιευτικῇ ἡ ἐγχείρησις, δι' ἧς, εἰσβάλλοντες τὴν χεῖρα ἡμῶν εἰς τὴν μήτραν τῆς ἐγκύου γυναικός, συλλαμβάνομεν καὶ φέρομεν τοὺς πόδας αὐτοῦ πρὸς τὰ κάτω, ὅταν μὴ κατέρχηται προβάλλον αὐτούς, ἢ καὶ ἐξάγομεν αὐτὸ ἐντελῶς, οὕτως ἔλκοντες. Ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτῳ ἐμπεριέχονται δύο πράξεις, οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων διαφέρουσαι· τούτων ἡ μὲν ὑφίσταται εἰς τὸ συλλαμβάνειν καὶ φέρειν τοὺς πόδας τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὰ κάτω, ἡ δὲ εἰς τὸν ἐντελῆ τούτου ἐξελκυσμόν. Καὶ σκοπὸς μὲν τοῦ μετασχηματισμοῦ εἶναι ἐν γένει ἡ βελτίωσις τοῦ σχήματος τοῦ ἐμβρύου, ὅταν τοῦτο κεῖται οὕτως ἐν τῇ μήτρᾳ, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ἄνευ βλάβης τινὸς ἢ κινδύνου, διὰ μόνων τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προωρισμένων φυσικῶν δυνάμεων. Ὁ δὲ διὰ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ἐντελὴς ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου εἶναι ἐνδεδειγμένος εἰς πάσας ἐκείνας τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἢ δι' ἔλλειψιν τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων, ἢ ἕνεκα ἐπικινδύνων συμπτώσεων ἀνάγκη ν' ἀποπερατωθῇ ὡς δυνατὸν τάχιον ὁ τοκετός· εἰσὶ δ' αὗται, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, ἐκ μὲν τῆς τικτούσης, αἱμορραγίαι, σπασμοί, λειποθυμίαι, δύσπνοια, ἔμετος, μὴ καταπαυόμενος διὰ τῶν συνήθων βοηθημάτων, διάρρηξις τῆς μήτρας, τέλος δὲ καὶ θάνατος τῆς τικτούσης· ἐκ δὲ τοῦ ἐμβρύου, πρόωρος ἀποχώρισις τοῦ ὑστέρου, ἢ πρόσφυσις τούτου παρὰ τῷ στομίῳ τῆς μήτρας.

Αἱ δὲ πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἀντενδείξεις εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι· ἀ) στένωσις τῆς πυέλου τοσαύτη, ὥστε ἡ ἐλάσσων τῶν διαμέτρων αὐτῆς νὰ μὴ ἔχῃ οὐδὲ τριῶν δακτύλων μῆκος· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν ἐπιτρέπεται ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ ἐμβρύου πρὸς ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ· εἶναι ὅμως ἐνδεδειγμένος, ὅταν πρόκειται νὰ βελτιωθῇ τὸ σχῆμα τοῦ ἐμβρύου, καὶ ὅταν ἡ ἐλάσσων τῆς πυέλου διάμετρος μὴ ἔχῃ μῆκος ἔλασσον τῶν 2 $\frac{3}{4}$ δακτύλων, ἐπειδὴ τότε ἐνδείκνυται ἡ καλουμένη *καισαρικὴ τομή*· β') ἰσχυρὰ συστολὴ καὶ σύσφιγξις τῆς μήτρας περὶ τὸ ἔμβρυον, ἰδίως δὲ φλεγμονὴ τοῦ στομίου αὐτῆς· διότι, ἐὰν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιχειρῶμεν τὸν μετασχηματισμόν, κινδυνεύει νὰ διαῤῥαγῇ ἡ μήτρα· γ') ἔναρξις τῆς λεγομένης *αὐτομάτου ἀναστροφῆς*, καὶ δ') ὁ πρὸ τῆς εἰκοστῆς ἐννάτης ἑβδομάδος συμπίπτων τοκετός· καθότι τὰ μὴ ὥριμα ἔμβρυα εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῶσι διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, οἱονδήποτε κἂν ᾖ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ σχῆμα αὐτῶν.

Ὁ πρὸς τὸν μετασχηματισμὸν ἁρμοδιώτερος καιρὸς εἶναι τὸ τέλος τῆς τρίτης περιόδου, τοὐτέστιν, ὅταν διασταλῇ ἐντελῶς σχεδὸν τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ τὸ θυλάκιον ᾖ ἤδη ἕτοιμον νὰ διαῤῥαγῇ· τὸ δ' ἐπιχειρεῖν τὸν μετασχηματισμόν, πρὶν ἢ διασταλῇ ἀρκούντως τὸ στόμιον τῆς μήτρας, εἶναι καὶ ἐπίπονον καὶ ἐπικίνδυνον, διότι ἐσμὲν ἠναγκασμένοι ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διαστέλλωμεν βιαίως τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐνεργῶμεν τὴν ἐγχείρησιν, ἐνῷ ἡ μήτρα δὲν ἔλαβεν εἰσέτι τὴν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένην δύναμιν. Ἐὰν δὲ πάλιν ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος μετὰ τὴν διαστολὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, ὁ μετασχηματισμὸς εἶναι δύσκολος, διότι ἡ μήτρα, συστελλομένη ἐπὶ μᾶλλον καὶ συσφιγγομένη περὶ τὸ ἔμβρυον, ἀφίνει ἐλεύθερον τὸ ἀπαιτούμενον διάστημα, ὅπως, εἰσαγαγόντες τὴν χεῖρα ἡμῶν, ἀναστρέψωμεν τὸ ἔμβρυον. Τούτου ἕνεκα,

ἅμα διαῤῥαγέντος τοῦ θυλακίου, πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν τὴν ἐγχείρησιν ταύτην, ἀρκεῖ μόνον νὰ δυνάμεθα νὰ εἰσαγάγωμεν τὴν χεῖρα διὰ τοῦ στομίου τῆς μήτρας εἰς τὸ κοῖλον αὐτῆς.

Καταλληλοτέρα δὲ θέσις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μετασχηματισμοῦ εἶναι ἡ ἑπομένη. Ἡ τίκτουσα κείσθω κατὰ πλάτος τῆς κλίνης οὕτως, ὥστε τὰ ἰσχία αὐτῆς νὰ προεξέχωσι τοῦ ἑτέρου τῶν χειλέων τῆς κλίνης, οἱ δὲ πόδες νὰ στηρίζωνται ἐπὶ δύο παρακειμένων θρονίων, ἅτινα κρατοῦσι δύο βοηθοί, εἰς τὰ πλάγια τῆς τικτούσης ἱστάμενοι· τρίτος δὲ βοηθός, ἐπὶ τῆς κλίνης καθήμενος, κρατεῖ τὴν τίκτουσαν ὄπισθεν, ἔχων τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς. Ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων βοηθῶν ἀπαιτεῖται καὶ τέταρτος, ἵνα χορηγῇ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἐνεργοῦντα τὴν ἐγχείρησιν. Ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἡ μᾶλλον κατάλληλος, ὅταν οἱ πόδες τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκωνται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὰ πλάγια, ἢ πρὸς τὸν πυθμένα τῆς μήτρας· ὅταν δὲ εὑρίσκωνται πρὸς τὰ πρόσω, ὑπεράνω δηλ. τῆς τῶν ἡβικῶν ὀστῶν συμφύσεως, εἶναι πολλάκις ἀναγκαῖον, μετὰ διαφόρους μάλιστα προηγηθείσας πρὸς μετασχηματισμὸν δοκιμασίας, νὰ κατακλίνηται ἡ τίκτουσα πρηνὴς ἐπὶ τῶν ἀγκώνων καὶ τῶν γονάτων, διότι, ταύτης οὕτω κειμένης, δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ οἱ πόδες τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκονται.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μετασχηματισμοῦ ὁ μαιευτὴρ ἀλείφει τὴν χεῖρα καὶ τὸ ἀντιβράχιον αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς παλάμης, ἐλαίῳ ἢ βουτύρῳ ἀνάλῳ· μετὰ δὲ ταῦτα συσχηματίζων τὴν χεῖρα ἐν εἴδει κώνου, εἰσάγει αὐτὴν πράως τε καὶ πεφυλαγμένως εἰς τὸν κόλπον, διαρκουσῶν εἰσέτι τῶν ὠδίνων, ὅπως εὑρεθῇ αὕτη παρὰ τῷ στομίῳ τῆς μήτρας, ἐν τῇ διαλείψει αὐτῶν· τὴν δ' ἑτέραν χεῖρα ἐπιβάλλει εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας, οὐ μόνον ἵνα βοηθῇ αὐτήν, ἔσωθεν ἐνεργοῦσαν, ἀλλὰ καὶ ἵνα παρατηρῇ εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκεται. Κατὰ τὴν διάλειψιν τῶν ὠδίνων προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγῃ πράως τε καὶ ἀβλαβῶς εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας τὴν πρὸ τοῦ

στομίου αὐτῆς εὑρισκομένην ἤδη χεῖρα αὐτοῦ, ἧς ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἔξω πρὸς τὴν κοιλότητα τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἀπευθυσμένη· διότι, διαρκούσης εἰσέτι τῆς ὠδῖνος, οὐ μόνον ἡ ἐμβολὴ τῆς χειρὸς εἶναι ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβής. Ὅταν δὲ τὸ στόμιον τῆς μήτρας μὴ ἦ ἀρκούντως εὐρύ, προσπαθοῦμεν πρῶτον ἵνα διαστείλωμεν αὐτὸ πράως, καὶ μετὰ ταῦτα ἵνα εἰσαγάγωμεν τὴν χεῖρα.

Ὅταν οἱ πόδες τοῦ ἐμβρύου ὦσι πρὸς τὰ δεξιά, προτιμητέα χείρ, λέγουσιν, ἔστω ἡ δεξιά, καὶ ἡ ἀριστερά, ὅταν οἱ πόδες ὦσι πρὸς τ' ἀριστερά· ὅταν δὲ μὴ γινώσκωμεν ἀκριβῶς καὶ βεβαίως τὴν θέσιν αὐτῶν, τότε προτιμητέα ἔστω ἡ ἐπιδεξιωτέρα εἰς τὴν τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐγχείρησιν. Πότε δὲ πρέπει νὰ διαῤῥηγνύωμεν τοὺς περικαλύπτοντας τὸ ἔμβρυον ὑμένας, μὴ διεῤῥηγμένους ὄντας ἔτι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγχειρήσεως, δὲν συμφωνοῦσιν αἱ περὶ τούτου γνῶμαι τῶν μαιευτήρων· ἐπειδὴ οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ διαῤῥηγνύωμεν αὐτούς, ἅμα εἰσελθούσης τῆς χειρὸς εἰς τὴν μήτραν, οἱ δέ, ὅτι πρέπει νὰ φθάσῃ πρῶτον ἡ χείρ, διερχομένη μεταξὺ τῆς μήτρας καὶ τῶν ὑμένων, μέχρι τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκονται οἱ πόδες, καὶ τότε γενέσθω ἡ διάῤῥηξις αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ κυριώτεροι κανόνες, οὓς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἐγχειρήσει ταύτῃ, εἰσὶν οἱ ἀκόλουθοι.

Α. Ἡ εἰς τὴν μήτραν εἰσαχθεῖσα χεὶρ πρέπει νὰ διευθύνηται πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω τοῦ ἐμβρύου, διότι οὕτω δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εὐκολώτερον τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἄλλοι ὅμως λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἀσφαλέστερον νὰ προχωρῶμεν πρὸς τοὺς πόδας διὰ τῶν πλαγίων μερῶν τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου.

Β'. Εἰσαχθεῖσα ἡ χεὶρ εἰς τὴν μήτραν, νὰ στρέφηται οὕτως, ὥστε ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια νὰ ὑπάρχῃ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς μήτρας ἀπευθυσμένη, ὅπως δυνάμεθα οὕτω διὰ τῶν δακτύλων ἡμῶν νὰ διακρίνωμεν τὰ μόρια τοῦ ἐμβρύου.

Γ'. Ἐν καιρῷ ὠδῖνος νὰ ἠρεμῶμεν ἐντελῶς, διακόπτοντες πρὸς ὥραν πᾶσαν ἐργασίαν.

Δ΄. Παρουσιαζομένου ἐμποδίου, οὗ ἕνεκα ἀπαιτεῖται ἡ χρῆσις βίας τινός, οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν ἐπὶ τῆς μήτρας ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, ἀπέχοντες ὅμως τῆς κοιλίας αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

Ε΄. Πρὶν ἢ εἰσαγάγωμεν τὴν χεῖρα ἡμῶν εἰς τὴν μήτραν, νὰ προσπαθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν πρὸς ποῖον μέρος αὐτῆς εὑρίσκονται οἱ πόδες τοῦ ἐμβρύου.

Ϛ΄. Ἐὰν προεξῆλθε μέρος τοῦ ἐμβρύου, νὰ μὴ ὠθῶμεν τοῦτο πρὸς τὰ ἔσω, ἀλλὰ νὰ εἰσάγωμεν παρ' αὐτῷ τὴν χεῖρα ἡμῶν· διότι ἡ ὤθησις αὕτη οὐ μόνον εἶναι ἀνωφελής, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατος σχεδόν, ὡς μὴ ὑπαρχούσης πλέον ἐν τῇ συσταλείσῃ ἤδη μήτρᾳ τῆς πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένης εὐρυχωρίας.

Μετὰ τὴν εὕρεσιν τῶν ποδῶν τοῦ ἐμβρύου, συλλαμβάνομεν, εἰ δυνατόν, ἀμφοτέρους ὑπεράνω τῶν ἀστραγάλων, βάλλοντες ἀναμέσον μὲν αὐτῶν τὸν μέσον ἡμῶν δάκτυλον, ἑκατέρωθεν δὲ τὸν λιχανὸν καὶ τὸν παράμεσον. Ἀλλ' ἐὰν ἀπαντήσωμεν ἀντίστασίν τινα, καθέλκοντες τοὺς πόδας τοῦ ἐμβρύου, ἢ ἐὰν μετὰ τῶν ποδῶν συγκατέρχηται καὶ ἡ κεφαλὴ ἢ ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως δυσκολαίνηται ἡ ἐγχείρησις, νὰ ὠθῶμεν τὸ κατερχόμενον μέρος πρὸς τὰ ἄνω διὰ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς ἡμῶν ἢ διὰ τοῦ ἀντίχειρος. Ἐὰν δὲ καὶ τοῦτο μὴ ὠφελῇ, καὶ μάλιστα ὅταν, ὡς εἴρηται, συγκατέρχηται μετὰ τῶν ποδῶν καὶ ἡ κεφαλή, νὰ ἐπιδέωμεν τοὺς πόδας τοῦ ἐμβρύου ὑπεράνω τῶν ἀστραγάλων διὰ ταινίας μεταξωτῆς καὶ νὰ ἕλκωμεν τούτους δι' αὐτῆς πρὸς τὰ κάτω, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας χειρὸς νὰ ὠθῶμεν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω.

Ἐὰν ὁ μετασχηματισμὸς γίνηται πρὸς βελτίωσιν τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου, ἡ τελεία ἔξωσις τούτου ἀφίνεται εἰς τὴν φύσιν, ἀρκεῖ ὅμως νὰ μὴ ὑπάρχωσι περιστάσεις, ἀπαιτοῦσαι τὴν ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ· ἀλλ' ὅταν ὑπάρχωσι τοιαῦται, δι' ἃς ἡ ζωὴ τῆς τικτούσης ἢ τοῦ τικτομένου, ἢ καὶ ἀμφοτέρων ὁμοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὅσον ἔνεστι

ταχυτέρας ἀποπερατώσεως τοῦ τοκετοῦ, προσπαθοῦμεν ἤδη, ἀφοῦ οἱ πόδες τοῦ παιδίου φθάσωσι, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, μέχρι τῆς τοῦ αἰδοίου σχισμῆς, νὰ ἐξαγάγωμεν καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα ἕλκοντες καὶ περιστρέφοντες αὐτὸ ἐλαφρῶς πρός τε τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά· διὸ περιελίσσομεν τοὺς πρὸ τῶν γεννητικῶν μορίων πόδας τοῦ παιδίου στεγνῷ καὶ τεθερμασμένῳ ὀθονίῳ καὶ ἕλκομεν αὐτοὺς μετὰ προσοχῆς καὶ ἄνευ βίας πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω, ἕως ἂν ἐξέλθῃ τοῦτο μέχρι τῆς κοιλίας, ἵνα μὴ ἀποσπασθῇ ἀπὸ ταύτης ὁ ὀμφάλιος λῶρος. Ὅταν δὲ πάλιν ὁ ὀμφάλιος λῶρος εὑρίσκηται μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ τικτομένου, προσπαθοῦμεν νὰ ἀναγάγωμεν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μᾶλλον εὐκίνητον σκέλος· τούτου δ' ἀδυνάτου ὄντος, κόπτομεν αὐτὸν διὰ ψαλιδίου καὶ ἐπιδέομεν ἀμέσως τὰ διαχωρισθέντα ἄκρα, ὡς μὴ γινώσκοντες ποῖον μέρος εἶναι τὸ μετὰ τοῦ ὑστέρου συνεχόμενον καὶ ποῖον τὸ μετὰ τοῦ παιδίου, ὅπερ προσπαθοῦμεν νὰ ἐξαγάγωμεν ὅσον τάχιον, ἵνα σώσωμεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου τῆς ἀσφυξίας.

Τοῦ παιδίου ἐξελθόντος μέχρι τοῦ θώρακος, ἀπαιτεῖται νὰ καταβιβάσωμεν τοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τούτου συνήθως ἀνεστραμμένους βραχίονας, ὅπερ κατορθοῦται, ἐὰν ἀνυψώσωμεν ὀλίγον τι τῇ μιᾷ τῶν χειρῶν τὸν ὀθονίῳ περιειλημένον κορμὸν αὐτοῦ καὶ βάλωμεν τὸν λιχανὸν καὶ μέσον δάκτυλον τῆς ἑτέρας χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος τοῦ πρὸς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν εὑρισκομένου βραχίονος τοῦ παιδίου· ἀκολούθως δὲ, θλίβοντες ἐπ' αὐτοῦ μετὰ προσοχῆς, καταβιβάζομεν αὐτὸν πρὸ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ θώρακος πρὸς τὰ πλάγια τοῦ παιδίου. Τοῦτ' αὐτὸ πράττομεν καὶ διὰ τὸν πρὸς τὰ πρόσω εὑρισκόμενον βραχίονα· καὶ ἐὰν μὲν ὁ πρὸς τὰ ὀπίσω εὑρισκόμενος ᾖ ὁ δεξιός, καταβιβάζομεν τοῦτον διὰ τοῦ λιχανοῦ καὶ μέσου τῆς δεξιᾶς, ἐὰν δ' ὁ ἀριστερὸς διὰ τῶν αὐτῶν τῆς ἀριστερᾶς ἡμῶν χειρός· ὡσαύτως πράττομεν καὶ διὰ τὸν πρὸς τὰ πρόσω κείμενον βραχίονα.

Ἐξελκυομένου τοῦ κορμοῦ τοῦ παιδίου, στρέφεται ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐπομένως παρουσιάζεται εἰς τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου διὰ τῆς μείζονος αὐτῆς διαμέτρου. Ἵνα ἐπαναγάγωμεν δὲ τὴν οὕτως ἀπευθυσμένην κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν, βάλλομεν τὸν κορμὸν τούτου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν ἀντιβραχίου, καὶ εἰσάγοντες εἰς τὸν κόλπον τὸν λιχανὸν καὶ μέσον δάκτυλον τῆς ὁμωνύμου χειρός, ἕως ἂν εὕρωμεν τὴν ἄνω σιαγόνα τοῦ ἐμβρύου, στηρίζομεν τὰ ἄκρα τούτων ἐπὶ τοῦ ἄνω χείλους πρὸ τῆς ῥινός· εἰσάγοντες δὲ τοὺς αὐτοὺς δακτύλους καὶ τῆς δεξιᾶς χειρός, καὶ βάλλοντες αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ἰνίου τοῦ ἐμβρύου, προσπαθοῦμεν νὰ στρέψωμεν τὴν κεφαλὴν περὶ τὸν ἐγκάρσιον αὐτῆς ἄξονα, ἕλκοντες δηλ. διὰ τῶν πρὸ τῆς ῥινὸς δακτύλων αὐτὴν πρὸς τὰ κάτω, ὠθοῦντες δὲ πρὸς τὰ ἄνω διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἰνίου. Οὕτω δὲ λαβούσης τῆς κεφαλῆς τὴν κατὰ φύσιν θέσιν, ἐξάγομεν αὐτήν, προσέχοντες τὰ γεννητικὰ μόρια τῆς τικτούσης. Ἐὰν δ' ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῆς ᾖ ἀδύνατος, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, τότε ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸν αὐτῆς· γίνεται δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ κατὰ τὰ πλάγια τοῦ προσώπου τοῦ ἐμβρύου, ἀνυψουμένου τοῦ κορμοῦ αὐτοῦ μικρόν τι πρὸς τὰ ἄνω. Ἰστέον ἔτι, ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ κορμοῦ βραδύνῃ ὑπὲρ τὰ δέκα ἢ δέκα καὶ πέντε λεπτὰ ἡ ἔξοδος τῆς κεφαλῆς, τὸ ἔμβρυον γεννᾶται νεκρόν.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους προεβλήθη ἐκ νέου ἡ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν στροφή, ἥτις ὅμως ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου. Διάφοροι δὲ τῶν νεωτέρων συγγραφέων συσταίνουσιν ὡς ὠφέλιμον τὸ μὴ ἐξελκύειν ἀμφοτέρους τοὺς πόδας, ἀλλὰ μόνον τὸν ἕτερον, ὅπως προφυλάσσηται δῆθεν ὁ ὀμφάλιος λῶρος ἀπὸ τῆς συμπιέσεως, ἣν δυνατὸν νὰ πάθῃ, ὅταν διέρχηται διὰ τῆς πυέλου ὁ κορμός. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καί τινες ἄλλοι ἀποδοκιμάζουσι τὸν καταβιβασμὸν τῶν ἀναστραφέντων βραχιόνων, καὶ λέγουσιν ὅτι, ὁσάκις δυνάμεθα

νὰ συλλάβωμεν καὶ ἀγάγωμεν πρὸς τὰ κάτω τὰ γόνατα, πρέπει νὰ πράττωμεν τοῦτο ὡς προτιμότερον. Ἕτεροι πάλιν μαιευτῆρες συσταίνουσι τὸν ἐπὶ τὰ ἰσχία μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου, καὶ τοῦτο εἶναι μὲν ἀληθῶς πολλῶν ὠφελειῶν πρόξενον, ἀλλὰ σπάνιον, διότι, διαῤῥαγέντος ἅπαξ τοῦ θυλακίου καὶ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ ἐκρεύσαντος, ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ.

Ἐπειδὴ ὁ μετασχηματισμὸς εἶναι ἐγχείρησις ἐπικίνδυνος εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον ἰδίως, τούτου ἕνεκα πρέπει νὰ καταφεύγωμεν εἰς αὐτὴν τότε μόνον, ὅταν ἄλλα ἀθωότερα βοηθήματα ἢ καὶ αὐτὸς ὁ ἐμβρυουλκὸς οὐδεμίαν ἐπάγουσιν ὠφέλειαν. Ἐκ τριῶν ἐμβρύων, διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐξαγομένων, τὸ ἓν μόνον ἐξέρχεται ζῶν· ἀλλ᾽ εἰς τὰ μαιευτήρια ἡ ἀναλογία τῶν διασωζομένων ἐμβρύων εἶναι μείζων, διότι ὁ μαιευτὴρ δύναται νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἁρμοδιωτέραν πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἐποχήν, τοὐτέστι νὰ ἐνεργήσῃ αὐτὴν πρὶν ἢ διαῤῥαγῇ τὸ θυλάκιον. Σπασμοὶ δὲ, λειποθυμίαι καὶ διάφοροι ἄλλαι νοσεραὶ καταστάσεις ἀποτελοῦσι τὴν πρόγνωσιν ἧττον εὐχάριστον, ἀλλ᾽ ὁ θάνατος τῶν διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐξαγομένων ἐμβρύων ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς, διότι μετὰ τὸν μετασχηματισμόν, τοὐτέστι μετὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ σχήματος τοῦ ἐμβρύου, ἡ ἔξωσις αὐτοῦ ἀφίνεται νῦν ὑπὸ τῶν πλείστων μαιευτήρων εἰς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως.

Γ'. Περὶ τῆς καισαρικῆς τομῆς.

Ὅταν ἡ μεταξὺ τῆς εὐρυχωρίας τῆς πυέλου καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ ἐμβρύου δυσαναλογία ᾖ τοιαύτη, ὥστε ἡ διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἢ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἀκίνδυνος ἐξαγωγὴ τούτου ὑπάρχει ἀδύνατος, τότε ἐσμὲν ἠναγκασμένοι ἢ ἄλλην τινὰ παρὰ τὴν συνήθη ὁδὸν ν᾽ ἀνοίξωμεν πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, ἢ τὸ σῶμα αὐτοῦ νὰ σμικρύνωμεν διὰ τεμνόντων ὀργάνων. Καὶ τοῦτο μὲν πράττομεν, ὅταν τὸ ἔμβρυον τέθνηκεν ἤδη ἐν τῇ μήτρᾳ, ἐκεῖνο δὲ, ὅταν ζῇ· ὑπαρχούσης ὅμως τῆς εἰρημένης

δυσαναλογίας τοσοῦτον μεγάλης, ὥστε οὔτε ζῶν οὔτε νεκρὸν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἔμβρυον διὰ τῶν γεννητικῶν μορίων, τότε εἶναι ἀπολύτως ἐνδεδειγμένη ἡ διὰ τῆς καισαρικῆς λεγομένης τομῆς ἐξαγωγὴ αὐτοῦ.

Καισαρικὴ δὲ τομὴ ἢ μητροτομία καλεῖται ἡ ἐγχείρησις ἐκείνη, δι' ἧς ἀνοίγομεν τὴν κοιλίαν καὶ τὴν μήτραν τῆς ἐγκύου γυναικὸς πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐν αὐτῇ εὑρισκομένου ἐμβρύου· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐγχείρησις αὕτη εἶναι τῶν λίαν ἐπικινδύνων, ἐπειράθησαν ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτὴν διὰ διαφόρων ἄλλων, ἧττον ἐπικινδύνων νομιζομένων. Ἐνταῦθα λοιπὸν θέλομεν πραγματευθῆ πρῶτον μὲν περὶ τῶν τῆς καισαρικῆς τομῆς ἐνδείξεων, τῆς προγνώσεως αὐτῆς, τῶν διαφόρων τρόπων, καθ' οὓς ἐκτελεῖται, καὶ τῆς εἰς ταύτην ἀπαιτουμένης θεραπείας· δεύτερον δὲ περὶ τῶν πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς προταθεισῶν ἄλλων ἐγχειρήσεων.

Αἱ πρὸς τὴν καισαρικὴν τομὴν ἐνδείξεις εἰσὶ τὴν σήμερον πολὺ πλέον περιωρισμέναι ἢ ἄλλοτε, διότι τότε καὶ εἰς αὐτὰς τὰς σκληρύνσεις τῆς μήτρας ἐπεχείρουν ταύτην τὴν τομήν. Ἐνδείκνυται λοιπὸν ἡ ἐγχείρησις αὕτη, ἀ) εἰς πάσας τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ ζῶν καὶ ὥριμον ἔμβρυον ἀδύνατον νὰ ἐξαχθῇ ἄνευ βλάβης τινὸς ἢ κινδύνου εἴτε διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, εἴτε διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ, ὅταν δηλ. ἡ εὐθεῖα διάμετρος τῆς εἰσόδου τῆς μικρᾶς πυέλου ᾖ ἐλάσσων τῶν τριῶν δακτύλων· β') ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ μὲν νεκρόν, ἀλλ' ἡ ῥηθεῖσα διάμετρος μὴ ὑπερβαίνῃ τοὺς δύο δακτύλους καὶ ἓν τρίτον τοῦ δακτύλου· γ') ὅταν ἡ ἔγκυος ἀπέθανε μετὰ τὴν εἰκοστὴν ἕκτην ἑβδομάδα τῆς κυήσεως, εἰς ἐποχὴν δηλ., καθ' ἣν τὸ ἔμβρυον εἶναι βιώσιμον. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἐγκύου τότε μόνον φαίνεται ἀναγκαία ἡ καισαρικὴ τομή, ὅταν οὐδεμία ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ γυνὴ ἀπέθανεν, ὁ δὲ τοκετὸς φαίνηται μὴ ἀρξάμενος ἤδη, ὡς καὶ ὅταν μετὰ τὴν ἔναρξιν τούτου αἱ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἢ τοῦ μετασχηματισμοῦ δοκιμασίαι πρὸς

ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου ἐφάνησαν ἀνωφελεῖς. Τούτου ἕνεκα ἡ καισαρικὴ τομὴ δὲν πρέπει νὰ γίνηται, οὔτε ὅταν ἡ κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς μικρᾶς πυέλου εὐθεῖα διάμετρος μὴ ᾖ μείζων τῶν τριῶν δακτύλων, οὔτε ὅταν αὕτη ᾖ ἐλάσσων τῶν δύο καὶ ἡμίσεως.

Ἡ πρόγνωσις τῆς καισαρικῆς τομῆς εἶναι κακίστη, καθότι αἱ πλεῖσται τῶν γυναικῶν, ἐφ᾽ ὧν ἐγένετο ἡ ἐγχείρησις αὕτη, ἀπέθανον ἢ εὐθὺς μετ᾽ αὐτήν, ἢ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας· ἀλλ᾽ ὁ ἐκ ταύτης κίνδυνος ἐμεγαλύνθη ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον παρά τινων, λεγόντων, ὅτι ἐκ πεντήκοντα γυναικῶν, αἵτινες ὑπέστησαν τὴν ἐγχείρησιν ταύτην, αἱ τεσσαράκοντα ἐννέα ἀπέθανον, καὶ μία μόνον ἐπέζησεν. Κατ᾽ ἄλλους πάλιν ἡ ἀναλογία τῶν διασωθεισῶν πρὸς τὰς ἀπολεσθείσας εἶναι δέκα πρὸς μίαν· ὑπάρχουσι δὲ καὶ παραδείγματά τινα γυναικῶν, αἵτινες ὑπέστησαν ἀβλαβῶς τρὶς καὶ τετράκις τὴν καισαρικὴν τομήν. Ἐν γένει ἡ πρόγνωσις εἶναι τοσούτῳ κρείττων, ὅσῳ ὀλιγώτερον διαρκεῖ ἡ ἐγχείρησις καὶ ἡ μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος συνάφεια τῶν ἀπογυμνωθέντων ἐντοσθίων τῆς κοιλίας· ὁ δὲ συνοδεύων ταύτην κίνδυνος δὲν προέρχεται τοσοῦτον ἐκ τῆς ἐπισημότητος τοῦ τραύματος, ὅσον ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας καταστάσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκονται αἱ γυναῖκες μετὰ τὸν τοκετόν· ἄλλως δὲ ἦν ἀδύνατον μόνον τὸ τραῦμα τοῦ περιτοναίου ἢ τῆς μήτρας, ἧς μάλιστα ἡ ὕπαρξις δὲν φαίνεται ἀπολύτως ἀναγκαία εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς, νὰ ἐπαγάγῃ τοσοῦτον μέγαν κίνδυνον, ἐὰν μὴ ὑπάρχωσιν αἱ εἰρημέναι περιστάσεις. Ἐντεῦθεν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγχείρησις θεωρητέα ὡς τραῦμα μὲν διαμπερὲς τῆς κοιλίας, ἀλλὰ πολὺ μείζονος προσοχῆς ἄξιον, παρὰ τἄλλα τοιαῦτα τραύματα· εἶχε λοιπὸν μέγα δίκαιον ὁ Γραίφης (Graefe) λέγων, ὅτι εἰς πάντα τὰ διαμπερῆ τραύματα τῆς κοιλίας, ἰδίως δὲ εἰς τὴν καισαρικὴν τομὴν παρατηρεῖται ἐρεθισμός τις ἰδιαίτερος, ὅστις ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν λαμβάνει τὸν φλεγμονώδη χαρακτῆρα, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ τὸν νευρικόν·

τὸ τελευταῖον μάλιστα συμβαίνει συχνότερον, καὶ ἐπιφέρει πολλάκις τὴν νευρικὴν λεγομένην ἀποπληξίαν. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ μετὰ τὴν καισαρικὴν τομὴν θεραπεία ἔστω σύμμικτος, τοὐτέστιν οὔτε καθαρῶς ἀντιφλογιστική, οὔτε καθαρῶς ἀντισπασμωδική· ἐνίοτε δὲ, καὶ μάλιστα περὶ τὰ τέλη, ἐνδείκνυται ἡ τονωτικὴ λεγομένη θεραπεία.

Εἰ καὶ ἡ πρόγνωσις, ὡς προείρηται, εἶναι ἐν γένει κακίστη, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περιστάσεις τινές, δι' ἃς αὕτη γίνεται μᾶλλον ἢ ἧττον κακή· αἱ περιστάσεις δ' αὗται εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι· ά) ὅταν ἡ ἐγχείρησις γίνηται εἰς ἐγκύους, ἐντελῶς ὑγιεῖς, καὶ ἄνευ ἀληθοῦς ἐνδείξεως, ἡ πρόγνωσις εἶναι ἧττον κακή· β') ὅταν δ' ἀναγκαζώμεθα νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν καισαρικὴν τομὴν ἕνεκα ῥαχιτικῆς δυσμορφίας τῆς πυέλου, εἶναι μὲν χειροτέρα, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει διαφορά τις ἀναλόγως τῆς λοιπῆς καταστάσεως τοῦ σώματος τῆς ἐγχειρησθησομένης. Διάφορος προσέτι εἶναι ἡ πρόγνωσις κατά τε τὸν καιρόν, καθ' ὃν ἐκτελεῖται ἡ ἐγχείρησις αὕτη, τὴν διάρκειαν τοῦ τοκετοῦ, καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἐξωτερικὰς περιστάσεις, εἰς ἃς εὑρίσκεται ἡ ἐγχειρουμένη· διὰ δὲ τὸ ἔμβρυον ἡ πρόγνωσις εἶναι εὐτυχής, ὅταν ἡ ἐγχείρησις ἐκτελῆται ἐγκαίρως, τοὐτέστιν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ.

Ἁρμοδιώτερος καιρὸς πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ταύτην εἶναι, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ κίνδυνός τις διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἐμβρύου, ἡ ἀρχὴ τῆς τρίτης περιόδου τοῦ τοκετοῦ, τοὐτέστιν ὅταν πλησιάζῃ νὰ διαῤῥαγῇ τὸ θυλάκιον, τὸ δὲ στόμιον τῆς μήτρας ᾖ ὅσον τριῶν δακτύλων πλατύ. Μετὰ τὴν διάῤῥηξιν ὅμως τοῦ θυλακίου, οἱονδήποτε κἂν ᾖ τὸ πλάτος τοῦ στομίου τῆς μήτρας, μηδόλως τε καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει πρέπει νὰ ἀναβάλληται ἡ ἐγχείρησις. Ἀλλ' ἐὰν ἐπιχειρῶμεν ταύτην πρὶν ἢ ἡ μήτρα ἄρξηται νὰ συστέλληται ὀπωσοῦν ἰσχυρῶς, ὑπάρχει κίνδυνος μὴ δὲν συσταλῇ δεόντως μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου.

Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀνάγκη νὰ κανονίζωμεν

τὴν δίαιταν τῆς ἐγκύου, καὶ φροντίζωμεν ὅπως ἔχῃ τακτικὰς τῆς κοιλίας κενώσεις, μηδέποτε γνωστοποιοῦντες αὐτῇ πρὸ τοῦ τοκετοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης, ἐὰν δὲ ἀντιτείνῃ, νὰ προσπαθῶμεν νὰ καταπείσωμεν αὐτήν, μεταχειριζόμενοι πρὸς τοῦτο τοὺς ἀποχρῶντας λόγους καὶ μηδέποτε τὴν βίαν.

Τὰ πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἀπαιτούμενα εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα· δύο μαχαίρια μετρίου μεγέθους, ὧν τὸ μὲν ἔστω γαστρωτόν, τὸ δ' εὐθὺ καὶ πυρηνωτόν, μήλη αὐλακωτή, τὰ πρὸς ἐπίδεσιν τῶν ἀρτηριῶν, δηλ. τὸ διὰ τὰς ἀρτηρίας ἄγκιστρον, λαβίδες, βελόναι καὶ κηρωτὰ ἄμματα, μικρά τε καὶ μεγάλα τεμάχια ὀθονίων, ψυχρὸν καὶ θερμὸν ὕδωρ, ἔλαιον, οἶνος, ὄξος καὶ ξηρίον στυπτικόν, μοτός, σπληνία, ζώνη τις πλατεῖα, καὶ πάντα τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τοὺς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν τοκετούς.

Ὁ δὲ κοιτών, ἐν ᾧ μέλλει νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἐγχείρησις, ἔστω φωτεινός, ὁ ἐν αὐτῷ ἀὴρ καθαρὸς καὶ ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ μετρία. Ἡ κλίνη, ἐφ' ἧς μέλλει νὰ κατακλιθῇ ἡ ἐγχειρησθησομένη, ἔστω στενὴ καὶ εὐπρόσιτος ἐξ ἑκατέρων τῶν πλευρῶν, ἡ δ' ἐπ' αὐτὴν στρωμνὴ μετρίως ἁπαλή. Ὁ πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ἁρμοδιώτερος σχηματισμὸς τῆς ἐγκύου εἶναι ὁ ὕπτιος, ἀλλ' ἡ πύελος καὶ τὰ νῶτα αὐτῆς ἔστωσαν μικρόν τι ἀνυψωμένα, ὁ δὲ ἱματισμὸς τοιοῦτος, ὥστε ν' ἀποκαλύπτηται μὲν εὐκόλως ἡ κοιλία, οὐχὶ δὲ καὶ ν' ἀπογυμνοῦται ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Μικρὸν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀπαιτεῖται νὰ κενωθῶσιν ἥ τε οὐροδόχος κύστις καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον.

Περὶ δὲ τοῦ μέρους, καθ' ὃ πρέπει νὰ γίνηται ἡ τομή, ὡς καὶ περὶ τῆς φορᾶς αὐτῆς ὑπάρχουσι τέσσαρες διάφοροι μέθοδοι, αἱ ἑπόμεναι.

Α. *Ἡ διὰ τῆς τομῆς τῆς κοιλίας τῆς ἐγκύου παρὰ τὴν λευκὴν γραμμήν*· αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα μέθοδος καὶ ἐκτελεῖται διαφόρως. Κατὰ τὸν Ῥουσσέτον (Rousset) ἡ τομὴ πρέπει νὰ

γίνηται παραλλήλως πρὸς τὸ ἐκτὸς χεῖλος τοῦ ἀριστεροῦ τῶν ὀρθῶν μυῶν τῆς κοιλίας, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τελευτῶσα ὅσον τριῶν δακτύλων ὑπεράνω τῆς βουβωνικῆς χώρας. Ὁ δὲ Λευρέτιος διορίζει ἀκριβέστερον τὸ μέρος, καθ' ὃ πρέπει νὰ γίνηται ἡ τομή· κατ' αὐτὸν τὸ μέρος τοῦτο εἶναι τὸ μεταξὺ τῆς λευκῆς γραμμῆς καὶ ἑτέρας τινός, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς προσθίου καὶ ἀνωτέρας ἀκάνθης τοῦ λαγονίου ὀστοῦ, καὶ τελευτώσης ἐκεῖ, ὅπου συνενοῦται ἡ τελευταία νόθος πλευρὰ μετὰ τοῦ χόνδρου αὐτῆς, τοὐτέστιν ὅσον δύο ἢ τριῶν δακτύλων μακρὰν τῆς λευκῆς γραμμῆς· δίδει δὲ ὡς ἀξίωμα, ὅτι προτιμητέον πάντοτε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς κοιλίας, πρὸς ὃ εὑρίσκεται ἀπευθυσμένος ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας· ὁ δὲ Μιλλότος (Millot) ἄρχεται τῆς τομῆς ἀπὸ τοῦ χονδρώδους μέρους τῆς προτελευταίας νόθου πλευρᾶς, καὶ τελευτᾷ αὐτὴν ὅσον δακτύλου ὑπεράνω τῆς τῶν ἠβικῶν ὀστῶν συμφύσεως, προτιμᾷ ὅμως τὴν θέσιν, τὴν ἀντίθετον ἐκείνης, πρὸς ἣν ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας εὑρίσκεται ἀπευθυσμένος.

Β'. *Ἡ διὰ τῆς κατὰ τὴν λευκὴν γραμμὴν τομῆς.* Ὁ Δελερρῦς (Delerry) συνιστᾷ τὴν μέθοδον ταύτην ὡς τὴν καταλληλοτέραν, ἄρχεται δὲ τῆς τομῆς ὅσον δύο δακτύλων κατωτέρω τοῦ ὀμφαλοῦ, καὶ τελευτᾷ αὐτὴν ὅσον δύο δακτύλων ὑπεράνω τῆς τῶν ἠβικῶν ὀστῶν συμφύσεως.

Γ'. *Ἡ διὰ τῆς κατὰ τὰ πλάγια τῆς κοιλίας ἐγκαρσίου τομῆς.* Τὴν μέθοδον ταύτην συνιστᾷ ἰδίως ὁ Λαυβεργεάτης (Lauvergeat)· λέγει δὲ ὅτι, μαθὼν αὐτὴν παρά τινος χειρουργοῦ, μετεχειρίσθη μετὰ ταῦτα ἐπιτυχῶς. Ἡ τομὴ αὕτη, ἔχουσα μῆκος ὅσον πέντε ἢ ἓξ δακτύλων, ἄρχεται ὅσον δακτύλου μὲν κατωτέρω τοῦ ὀμφαλοῦ, ὅσον δύο δὲ μακρὰν τῆς λευκῆς γραμμῆς, φέρεται ἐγκαρσίως πρὸς τὴν σπονδυλικὴν στήλην, καὶ γίνεται πρὸς ὃ μέρος εὑρίσκεται ἀπευθυσμένος ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας· οἱ δὲ λόγοι, δι' οὓς οὗτος προκρίνει τὴν μέθοδον ταύτην, εἰσὶν οἱ ἀκόλουθοι· ἀ) διότι ἡ κατὰ τὴν μήτραν τομὴ ἀποφράσ-

σεται εὐκολώτερον καὶ ἑπομένως ἐμποδίζεται ἡ εἰς τὴν κοιλίαν παρέκχυσις αἵματος, καὶ β΄)διότι,ἐκτεινομένης τῆς μήτρας ἐν τῇ κυήσει μᾶλλον κατὰ μῆκος, ἢ κατὰ πλάτος, καὶ ἐχούσης ἑπομένως τὴν διάθεσιν τοῦ συστέλλεσθαι μᾶλλον κατὰ μῆκος, τὰ χείλη τῆς κατὰ μῆκος γινομένης τομῆς ἀπομακρύνονται ἀπ᾽ ἀλλήλων ὡς ἐκ τούτου περισσότερον, ὅπερ δυνάμεθα ν᾽ ἀποφύγωμεν διὰ τῆς ἐγκαρσίου τομῆς· προσέτι, διατηρουμένου ἀβλαβοῦς τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς μήτρας, τὸ αἷμα ἐκρέει εὐκολώτερον διὰ τοῦ στομίου αὐτῆς.

Οἱ δὲ κατὰ τῆς μεθόδου ταύτης κυριώτεροι λόγοι εἰσὶν οἱ ἑπόμενοι· ἀ) Γινομένης τῆς τομῆς κατὰ τὸν πυθμένα τῆς μήτρας, διατέμνεται μεῖζον μέρος τῆς οὐσίας αὐτῆς· β΄) εἶναι κίνδυνος μὴ ἡ τομὴ πέσῃ ἐπὶ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἑδρεύει τὸ ὕστερον· γ΄) διὰ τῆς ἐγκαρσίου τομῆς προπίπτουσιν εὐκολώτερον τὰ ἔντερα καὶ τὸ ἐπίπλοον ἐν τῇ ἐγχειρήσει ἢ καὶ μετ αὐτήν, καὶ δ΄) ἐνδέχεται ν᾽ ἀποβῇ μετὰ ταῦτα δύσκολος ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ ἐμβρύου, διατεμνομένης τῆς μήτρας, καθ᾽ ὃ μέρος ἡ συσταλτικὴ αὐτῆς δύναμις εἶναι μείζων.

Δ΄. *Ἡ διὰ τῆς διαγωνίου τομῆς.* Τὴν μέθοδον ταύτην προὔτεινεν Στεΐνος ὁ νεώτερος τὸ 1803 ἔτος. Κατ᾽ αὐτὸν ἄρχεται ἡ τομὴ ἀπὸ τοῦ ἐγκαρσίου κλάδου τοῦ ἑτέρου τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, καὶ λήγει λοξῶς, τεμνομένης τῆς λευκῆς γραμμῆς καθ᾽ ὃ μέρος λήγει ἡ τελευταία νόθος πλευρά. Τὴν τομὴν ταύτην προὔτεινεν ὁ Στεΐνος, ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι διὰ τῶν διαφόρων ἄλλων μεθόδων αἱ ἴνες τῆς μήτρας, ἢ κατὰ μῆκος μόνον τέμνονται ἢ ἐγκαρσίως, καὶ ἑπομένως τὰ χείλη τοῦ τραύματος ἀφίστανται μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπ᾽ ἀλλήλων ἢ ἕνεκα τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, ἢ ἕνεκα τῆς ἐπαγομένης εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν ἐντέρων θλίψεως· ἐνήργησε δὲ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἅπαξ κατὰ τὸ 1814, ἀλλ᾽ ἡ ἐγχειρησθεῖσα ἀπεβίωσεν ὥρας τινὰς μετὰ τὴν ἐγχείρησιν.

Ἡ μέθοδος ὅμως, ἣν συνήθως καὶ κατὰ προτίμησιν μεταχει-

ρίζονται σήμερον, εἶναι *ἡ διὰ τῆς παρὰ τὴν λευκὴν γραμμὴν τομῆς*, ἡ δὲ κατὰ ταύτην ἐγχείρησις ἐκτελεῖται ὡς ἔπεται. Κατακλιθείσης τῆς γυναικὸς ἐπὶ ἁρμοδίας κλίνης, δύο βοηθοί, ὧν ὁ μὲν ἵσταται πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπὶ τὰ δεξιά, ὁ δὲ πρὸς τοὺς πόδας καὶ ἐπὶ τὰ ἀριστερά, συλλαμβάνουσι καὶ κρατοῦσιν ἀσφαλῶς τὰ ἄκρα τῆς ἐγχειρησθησομένης· τρίτος δὲ βοηθός, ἐπὶ τ'ἀριστερὰ ὡσαύτως ἱστάμενος, στερεοῖ δι'ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν μήτραν, βάλλων τὴν μὲν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μέρους τῆς κοιλίας, τὴν δ' ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ· ὀφείλει προσέτι οὗτος νὰ προσέχῃ ἰδίως εἰς τὸ ἐμποδίζειν τὴν πρόπτωσιν τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ ἐπιπλόου. Ὁ μέλλων νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην χειρουργὸς ἵσταται δεξιόθεν, σημειοῖ δ' ἐν πρώτοις διὰ μέλανος τὴν ἀρχήν, καὶ τὸ τέλος τῆς τομῆς· μετὰ ταῦτα αἴρει τὸ δέρμα τῇ ἀριστερᾷ τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς πτυχήν, ἀρκούντως μεγάλην, καὶ διατέμνει αὐτὸ διὰ γαστρωτοῦ μαχαιρίου, ἐπεκτείνει δὲ τὴν τομὴν μέχρι τοῦ προσδιορισθέντος μέρους, ἢ διατείνει τὸ δέρμα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ θάτερα τὰ μέρη καὶ διαιρεῖ αὐτὸ διὰ μιᾶς τομῆς, τὴν δὲ συνδέουσαν τοὺς μῦς τῆς κοιλίας ἀπονεύρωσιν διαιρεῖ ἀκολούθως διὰ μικρῶν τομῶν· ἐνῷ δὲ προχωρεῖ, οὕτω τέμνων, μέχρι τοῦ περιτοναίου, εἷς τῶν βοηθῶν ἀπομάσσει τὸ ἀπορρέον αἷμα διὰ σπόγγου ἁπαλοῦ, ὁ δὲ χειρουργὸς σπανίως ἀναγκάζεται νὰ ἐπιδέσῃ αἱμορροοῦσάν τινα ἀρτηρίαν, διότι ἡ αἱμορραγία ἐνταῦθα παύεται συνήθως ἢ ἀφ' ἑαυτῆς, ἢ δι' ἐπιθέσεως τῶν δακτύλων. Διατέμνων μετὰ ταῦτα προσεκτικῶς τὸ περιτόναιον κατὰ τὸ μεσαῖον μέρος τῆς γενομένης ἤδη τομῆς διὰ μαχαιρίου γαστρωτοῦ μέχρις ἑνὸς περίπου δακτύλου, ἐμβάλλει εἰς τὴν οὕτω σχηματισθεῖσαν ὀπὴν τὸν λιχανὸν τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρός, κεχρισμένον ἐλαίῳ, καὶ διαιρεῖ παραλλήλως πρὸς τὴν τῆς ἐξωτερικῆς τομῆς φορὰν τὸ περιτόναιον διὰ πυρηνωτοῦ μαχαιρίου, ὑφηγουμένου πάντοτε τοῦ ἄκρου τοῦ δακτύλου πρὸς ἀποφυγὴν βλάβης τινὸς τῶν

ἐντέρων ἢ τῆς οὐροδόχου κύστεως. Ἐὰν δὲ τυχὸν ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γενομένης τομῆς ἕλιξ ἐντέρου, ὁ βοηθὸς ὀφείλει ν' ἀπωθῇ αὐτὴν ὅσον ἔνεστι τάχιον πρὸς τὰ ἔσω.

Μετὰ τὴν τοῦ περιτοναίου διάσχασιν προφαίνεται εἰς τὴν τομὴν ἡ μήτρα, διακρινομένη τῶν λοιπῶν σπλάγχνων τῆς κοιλίας διὰ τὸ ἐρυθρόφαιον αὐτῆς χρῶμα· ἵνα προληφθῇ δὲ ἡ ἐπαπειλουμένη διάῤῥηξις αὐτῆς, δέον νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ ἐμβρύου. Πρὸς τοῦτο διατέμνομεν αὐτὴν μετὰ προσοχῆς κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν τομῆς ὅσον ἑνὸς δακτύλου καὶ προχωροῦμεν κατὰ βάθος, ἕως ἂν φθάσωμεν τοὺς περιβάλλοντας τὸ ἔμβρυον ὑμένας· τότε ἐπεκτείνομεν τὴν τομὴν διὰ μαχαιρίου πυρηνωτοῦ, μεταχειριζόμενοι ὡς ὁδηγὸν τὸν λιχανὸν δάκτυλον ἢ μήλην αὐλακωτήν. Τὸ ἀπὸ τῶν φλεβῶν τῆς μήτρας συνήθως ῥέον αἷμα δέον ν' ἀπομάσσηται μετὰ προσοχῆς παρὰ τοῦ βοηθοῦ, ὀφείλοντος νὰ προλαμβάνῃ καὶ τὴν πρόπτωσιν τῶν ἐντέρων, ἥτις, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐπακολουθεῖ ταχέως τὴν τοῦ ἐμβρύου ἐξαγωγήν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον βάλλει κατὰ τὴν ἄνω γωνίαν τῆς τομῆς σπόγγον μέγαν ἢ χειρόμακτρον ἐλαιόδευτον.

Τοὺς περιβάλλοντας τὸ ἔμβρυον ὑμένας, ἐὰν ὦσιν εἰσέτι ἀκέραιοι, ἐντέμνομεν ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν μήτραν τομῆς, ἐπεκτείνοντες τὴν διαίρεσιν αὐτῶν πρός τε τὰ ἄνω καὶ κάτω. μετὰ ταῦτα ἐμβάλλοντες τὴν χεῖρα εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας, ἐξάγομεν τὸ ἔμβρυον, συλλαμβάνοντες αὐτὸ ἐκ τῶν ποδῶν. Ὅταν ὅμως οἱ ὑμένες διεῤῥάγησαν ἤδη, τὸ ἔμβρυον προβάλλει ἀμέσως μετὰ τὴν τομὴν τῆς μήτρας, ἀλλὰ καὶ τότε ἡ ἐξαγωγὴ αὐτοῦ γίνεται κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον· τὸν ὀμφάλιον λῶρον ἀποτέμνομεν, ἀποδέσαντες αὐτὸν προηγουμένως, τὸ δὲ παιδίον παραδίδεται τῇ μαίᾳ, ὅπως φροντίσῃ τὰ περὶ αὐτοῦ.

Ἐὰν ἡ μήτρα συστέλληται, ἐνῷ ἐξάγεται τὸ ἔμβρυον, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα, μέγα μέρος τῆς ἀνωτέρω γωνίας τῆς κατὰ τὴν

κοιλίαν τομῆς μένει ἐλεύθερον· ὅθεν τὰ ἔντερα καὶ τὸ ἐπίπλοον σπεύδουσι νὰ ἐξέλθωσι δι' αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα προλάβῃ τοῦτο ὁ βοηθός, προσπαθεῖ, ἐνῷ ἐξάγεται τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς γενομένης κατὰ τὴν μήτραν τομῆς, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν πρόπτωσιν αὐτῶν. Ἐὰν δέ, καί τοι προσέχοντος τοῦ βοηθοῦ ἢ τοῦ ἐγχειροῦντος, προέπεσε μέρος τῶν ἐντέρων ἢ τοῦ ἐπιπλόου, ἀνάγκη νὰ εἰσωθῶνται ταῦτα, ὅσον τάχιον, καὶ νὰ ἐμποδίζηται ἡ ἐκ νέου πρόπτωσις αὐτῶν. Τὸν ἐν καιρῷ τῆς ἐγχειρήσεως ἐπερχόμενον ἐνίοτε ἔμετον πρέπει νὰ καταπαύωμεν ἀμέσως· τὸ δὲ φάρμακον, τὸ παρέχον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ταχυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν ὠφέλειαν εἶναι τὸ ὄπιον.

Ἀφοῦ δὲ ἡ κατὰ τὴν κοιλίαν τομὴ διαμείνῃ κεκλεισμένη πέντε ἢ ἓξ λεπτὰ μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, εἰσάγομεν ἤδη διὰ τῆς κατωτέρας γωνίας τῆς τομῆς δύο δακτύλους τῆς δεξιᾶς ἡμῶν χειρός, ἐλαίῳ κεχρισμένους εἰς τὴν κατὰ τὴν μήτραν τομήν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς, διατείνοντες τὸν ὀμφάλιον λῶρον, ἐξάγομεν τὸ ὕστερον μᾶλλον δι' ἀνυψώσεως ἢ δι' ἕλξεως, ἐὰν δὲ μὴ ἀπεχωρίσθη εἰσέτι ἐντελῶς, ἀποχωρίζομεν αὐτὸ πεφυλαγμένως διὰ τῶν δακτύλων. Δὲν εἶναι δὲ φρονήσεως ἔργον νὰ ἀχθῇ ὁ ὀμφάλιος λῶρος διὰ τοῦ στομίου τῆς μήτρας πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀφεθῇ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν φύσιν ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἔξωσις τοῦ ὑστέρου, ὥς τινες ἐπρότεινον· διότι τότε τὸ ὕστερον, ἀντὶ νὰ ἐξέλθῃ διὰ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἐκπίπτει εὐκολώτερον διὰ τῆς κατ' αὐτὴν τομῆς εἰς τὸ κοῖλον τοῦ περιτοναίου.

Καθαρισθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ κοίλου τοῦ περιτοναίου δι' ἐλαφρᾶς ἀπομάξεως ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὸ παρεκχυθέντων ὑγρῶν, τῆς δὲ μήτρας συσταλείσης ἀρκούντως, καὶ ἡ συστολὴ ἐπιταχύνεται διὰ μετρίας ἐξωτερικῆς θλίψεως καὶ τριβῆς αὐτῆς, ἑνοῦμεν ἤδη τὴν κατὰ τὴν κοιλίαν τομὴν διὰ ῥαφῆς, ἥτις, ὡς ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν, εἶναι ἀναπόφευκτος. Ἡ διὰ ῥαφῆς ἕνωσις γίνεται ἀπὸ τῆς κάτω γωνίας πρὸς τὰ ἄνω, αἱ δὲ

πρὸς τοῦτο γινόμεναι ῥαφαὶ πρέπει ν᾽ ἀπέχωσιν ἀλλήλων ὅσον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δακτύλου. Περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ῥαφῶν ὑπάρχουσι δύο μέθοδοι, ὧν ἡ μὲν ὑφίσταται εἰς τὸ ἀφιέναι ἀνέπαφον τὸ περιτόναιον, ἡ δὲ εἰς τὸ συμπεριλαμβάνειν καὶ τοῦτο εἰς τὴν ῥαφήν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην μέθοδον τὸ περιτόναιον οὐδ᾽ ἐρεθίζεται οὐδὲ φλογίζεται, ὡς μηδόλως διὰ τῶν ῥαφῶν διασπώμενον· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἡ ἕνωσις τοῦ τραύματος γίνεται ἀκριβέστερον καὶ ἀσφαλέστερον· ἡ τελευταία αὕτη μέθοδος εἶναι ἀναπόφευκτος σχεδόν, ὅταν τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας ὦσι λίαν παχέα. Γενομένης λοιπὸν τῆς ἑνώσεως τῆς τομῆς κατὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἑτέραν μέθοδον, ἐντίθεται εἰς τὴν κατωτέραν αὐτῆς γωνίαν ἡμίτιλτος ταινία ἐκ λίνου ἐλαιόδευτος, πρὸς εὔκολον ἐκροὴν τοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ πύου, τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ῥαφῶν διαστήματα συνενοῦνται διὰ ταινιῶν κολλητικοῦ ἐμπλάστρου, ὧν τὸ μὲν πλάτος ἔστω ὅσον δακτύλου, τὸ δὲ μῆκος τοσοῦτον, ὥστε νὰ συσταυρῶνται ἐπὶ τῆς ὀσφύος Ἐπὶ τῆς οὕτω συνενωθείσης τομῆς τίθενται ἁπαλὸς μοτός, σπληνία, καὶ ζώνη ἀρκούντως πλατεῖα, καὶ μετρίως τὴν κοιλίαν περισφίγγουσα· ὁ δὲ διὰ τὴν ἐγχειρησθεῖσαν ἁρμοδιώτερος σχηματισμὸς εἶναι κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ὁ ὕπτιος, ἀκολούθως δ᾽ ὠφελεῖ ἐνίοτε καὶ ὁ ἐπὶ τὰ πλάγια.

Ἡ ἕνωσις τῆς κατὰ τὴν μήτραν τομῆς ἀφίνεται εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς συστολάς· ὅθεν, ὅταν μὴ ὑπάρχωσι συστολαί, ἀνάγκη νὰ προκαλῶμεν ταύτας διὰ τῶν συνήθων βοηθημάτων. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ εἰς τὰς μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἀποθανούσας παρετηρήθη ἐνίοτε, ὅτι ἡ κατὰ τὴν μήτραν τομὴ πρὸς τὰ ἔσω μὲν ἦν κεκλεισμένη, πρὸς δὲ τὰ ἐκτὸς τὰ χείλη αὐτῆς ἀπεῖχον πολὺ ἀπ᾽ ἀλλήλων, καὶ ὅτι μέρος τοῦ ἐπιπλόου ἢ τῶν ἐντέρων, παρεμπίπτον ἐν τῇ τομῇ, ἐμπόδιζε τὴν συνένωσιν τῶν χειλέων τοῦ τραύματος, ἢ ἐγίνετο σύσφιγξις τῶν παρεμπεσόντων εἰς τὴν τομὴν μορίων, νομίζεται παρά τινων ὡς ἀναγκαῖον ἡ διὰ μιᾶς ἢ δύο ῥαφῶν ἕνωσις καὶ τῆς κατὰ τὴν μήτραν

τομῆς, ἀναφέρουσι δὲ καί τινα παραδείγματα ἐπιτυχίας τῆς μεθόδου ταύτης· ἀλλ᾽ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι εἰσέτι τοσοῦτον μικρός, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ γνωμοδοτήσῃ βεβαίως περὶ αὐτῶν.

Κατὰ τὸν Γραίφην, πρὶν ἢ ἐκτελέσωμεν τὴν κατὰ τὴν κοιλίαν τομὴν πρέπει διὰ διαρκοῦς θλίψεως καὶ τριβῆς, διὰ σπόγγων γινομένης, ν᾽ἀπώσωμεν τὰ τυχὸν πρόσθεν τῆς μήτρας ἐγκείμενα ἔντερα ἢ καὶ τὸ ἐπίπλοον. Ὅταν εἰς τὸ μέρος τῆς μήτρας, τὸ προφαινόμενον εἰς τὴν κατὰ τὴν κοιλίαν τομήν, ἑδρεύῃ τὸ ὕστερον καὶ ἢ ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ κατὰ τὴν μήτραν τομὴ εἰς ἄλλο μέρος, διὰ ν᾽ἀποφύγωμεν τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον ἐκ τῆς ἀφθόνου αἱμορραγίας, τῆς ἐπιγινομένης ἀπὸ τῶν κατ᾽ αὐτὸ τὸ μέρος διατμηθέντων ἀγγείων αὐτῆς, δέον νὰ ἐπιταχύνωμεν ὅσον ἔνεστι τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου· πρὸς τοῦτο δὲ ἀποχωρίζομεν ἄνευ ἀναβολῆς μέρος τοῦ ὑστέρου, διαῤῥηγνύομεν τοὺς ὑμένας καὶ ἐξάγομεν τὸ ἔμβρυον, εὐθὺς δὲ μετ᾽ αὐτὸ καὶ τὸ ὕστερον, ἡ δ᾽ αἱμορραγία παύεται συνήθως, ἅμα ἡ μήτρα συσταλῇ.

Ὁ κυριώτερος σκοπὸς τῆς ἀποθεραπείας εἶναι ἡ ταχεῖα συνένωσις τοῦ τραύματος· διὸ ἡ ἐγχειρησθεῖσα πρέπει νὰ διαμένῃ ὅσον δύναται ἥσυχος, καὶ νὰ προφυλάσσηται μετὰ προσοχῆς ἀπὸ παντός, ἱκανοῦ ὄντος νὰ διαταράξῃ τὴν δύναμιν τῶν λοχίων, τῶν ἱδρώτων καὶ τοῦ γάλακτος. Πρὸς μετρίασιν δὲ τῆς ἐπιγινομένης συνήθως φλεγμονῆς, τῶν γενικῶν ἀφαιμάξεων προτιμοτέρα εἶναι ἡ προσβολὴ βδελλῶν, τὰ δὲ ἐλαιώδη γαλακτώματα μετὰ τοῦ ἐκχυλίσματος τοῦ ὑοσκυάμου συντελοῦσι πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρεθισμοῦ τῆς κάτω κοιλίας· ὅταν ὅμως ἡ φλεγμονὴ ἢ μεγάλη, ἀνάγκη νὰ μεταχειριζώμεθα τὸν ἥπιον ἁλυκὸν ὑδράργυρον (calomelas) μετά τινος ἀκινδύνου φαρμάκου· ἡ προπότισις τῆς ἐμετικῆς τρυγὸς ἤθελεν ὠφελήσει ἐνταῦθα τὰ μέγιστα, ἐὰν μὴ ἐγίνετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄχρηστος διὰ τὴν πρὸς ἔμετον γεννωμένην συνήθως ἐξ αὐτῆς διάθεσιν. Τὴν χρῆσιν τῶν ἀ-

λάτων, ὡς καὶ πάντων ἐν γένει τῶν ἐρεθιστικῶν φαρμάκων, πρέπει ὡσαύτως ν' ἀποφεύγωμεν, ὅσον δυνάμεθα, καὶ διατηρῶμεν διὰ κλυσμάτων τὴν ἀπαιτουμένην εὐκοιλιότητα. Ὁ ἐπίδεσμος δὲν πρέπει ν' ἀφαιρεθῇ ἄνευ ἀνάγκης πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνανέωσις αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ γίνηται τόσον συχνή· ἡ δ' ἐν γένει θεραπεία τοῦ τραύματος γενέσθω κατὰ τοὺς κανόνας τῆς χειρουργικῆς, πώποτε ὅμως δὲν συγχωρεῖται νὰ μεταχειρισθῶμεν οἱασδήποτε ἐνέσεις εἰς τὴν κοιλίαν πρὸς κατάπαυσιν δῆθεν τοῦ ἐρεθισμοῦ, ἢ πρὸς εὐκολίαν τῆς ἐκροῆς τοῦ πύου. Μετὰ τὴν ἐντελῆ ἀπούλωσιν τοῦ τραύματος ἀνάγκη νὰ φέρῃ ἡ ἐγχειρησθεῖσα, χάριν προφυλάξεως, ἐπὶ πολὺν εἰσέτι χρόνον ζώνην πλατεῖαν περὶ τὴν κοιλίαν αὐτῆς.

Πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ἐκ τῆς καισαρικῆς τομῆς προερχομένου κινδύνου ἐγένοντο διάφοροι προτάσεις, αἱ ἑπόμεναι. α') Ν' ἀποτέμνωμεν ὁλόκληρον τὴν μήτραν μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου (Michaelis). β') Νὰ εἰσάγωμεν διὰ τοῦ κόλπου τὴν χεῖρα εἰς τὴν μήτραν, νὰ προσωθῶμεν δι' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας, καὶ νὰ διατέμνωμεν τὴν μήτραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ὅσον τεσσάρων δακτύλων (Ossiander). γ') Γενομένης τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν τομῆς, νὰ διατέμνωμεν τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ κόλπου, ὡς καὶ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας, ὅπως ἐξέλθῃ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης τὸ ἔμβρυον διὰ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας Jörg. δ') Γενομένης τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν τομῆς, νὰ ἐνεργῶμεν καὶ ἑτέραν μηνοειδῆ, φερομένην ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ λαγονίου ὀστοῦ πρὸς τὴν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν σύμφυσιν, χωρὶς ὅμως νὰ βλάψωμεν παντελῶς τὸ περιτόναιον (Ritgen). ε') Ἡμικενωθείσης προηγουμένως τῆς κύστεως, νὰ διατέμνωμεν ἐγκαρσίως, ὑπεράνω τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, τὰ τῆς κοιλίας καλύμματα, ν' ἀποχωρίζωμεν προσεκτικῶς τὸ περιτόναιον, χωρὶς νὰ βλάψωμεν αὐτὸ παντελῶς, καὶ νὰ φθάνωμεν μέχρι τῆς μήτρας (Physick). Ἡ παρὰ Βωδελοκίου τοῦ νεωτέρου προβληθεῖσα

γαστρελυτροτομία συμφωνεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὴν τελευταίαν πρότασιν. Ἀλλ' ἅπασαι αἱ προτάσεις αὗται ἀπεδείχθησαν ἐκ τῆς πείρας ποτὲ μὲν ἀνεκτέλεστοι, ἄλλοτε δ' ἀνωφελεῖς.

Τὰ δ' ἐκτάκτως ἐν καιρῷ τῆς ἐγχειρήσεως ἢ μετὰ ταύτην συμβαίνοντα, καὶ ἱκανὰ ὄντα νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν δυσχερεστέραν, εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα. Εὕρεσις τοῦ ὑστέρου, ἐδρεύοντος ἐπὶ τοῦ μέρους, καθ' ὃ μέλλει νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ τομή, ἐπίσημος αἱμορραγία, ἐπίσχεσις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου διὰ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ κορμοῦ, πρόπτωσις ἐπίσημος τῶν ἐντέρων ἢ τοῦ ἐπιπλόου εἰς τὴν κατὰ τὴν μήτραν ἢ τὴν κατὰ τὴν κοιλίαν τομήν, ἰσχυρὸς ἔμετος καὶ διηνεκὴς ναυτία, ἀδράνεια καὶ ἔλλειψις τῶν τῆς μήτρας συστολῶν, ὧν ἕνεκα διαμένει χαίνουσα ἡ τομή· φλεγμονὴ ἰσχυρὰ τῆς μήτρας, τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς κοιλίας ὀργάνων καὶ μετάβασις τῆς φλεγμονῆς εἰς ὀρρώδη διίδρωσιν· διάφορα νευρικὰ φαινόμενα, δηλ. σπασμοί, λύγξ, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, ἐντεροκήλη, διάῤῥηξις τῆς οὐλῆς τῆς μήτρας ἐπὶ ἄλλης μετὰ τὴν ἐγχείρησιν κυήσεως, κ. τ. λ.

Δ'. Περὶ συγχονδροτομίας.

Καλεῖται *συγχονδροτομία* ἢ *συμφυσιοτομία* ἡ ἐγχείρησις ἐκείνη, δι' ἧς διαχωρίζονται ἐν τῷ τοκετῷ διὰ τεμνόντων ὀργάνων τὰ ἡβικὰ ὀστᾶ κατὰ τὴν σύμφυσιν αὐτῶν, ὅπως αὐξηθῇ ἡ εὐρυχωρία τῆς πυέλου, καὶ γένηται εὔκολος ἑπομένως ἡ τοῦ ἐμβρύου ἔξοδος, ὅταν ἐμποδίζηται ἕνεκα στενώσεως αὐτῆς (1).

(1) Τὴν ἐγχείρησιν ταύτην προὔτεινε τὸ πρῶτον νέος τις μαθητὴς τῆς ἰατρικῆς, Σιγῶλτος (Sigault) καλούμενος, εἰς τὴν ἐν Παρισίοις χειρουργικὴν Ἀκαδημίαν κατὰ τὸ 1768 ἔτος, ὡς ἱκανὴν δῆθεν πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς καισαρικῆς τομῆς, καὶ ἐλάττωσιν ἑπομένως τῶν ἐκ ταύτης προερχομένων κινδύνων. Ἐνήργησε δὲ ταύτην ἐπιτυχῶς κατὰ τὸ 1777 ἔτος ἐπὶ γυναικός τινος, ἐνώπιον τοῦ Λεροῆ (Leroy). Ἔκτοτε

Οἱ κυριώτεροι ὅμως λόγοι, οὓς δύναταί τις νὰ προτείνῃ κατὰ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης, εἰσὶν οἱ ἀκόλουθοι· ά) Ἡ κατὰ τὸ λαγόνιον καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν σύμφυσις δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ κατὰ τὸ ἓν ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη ἀπωστεωμένη καὶ ἐπομένως ἡ ἐγχείρησις νὰ μὴ ἐπαγάγῃ τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα· β') Ἡ τῶν ἡβικῶν ὀστῶν σύμφυσις εὑρίσκεται ἐνίοτε ἀπωστεωμένη, καὶ ἐπομένως θέλομεν ἀναγκασθῆ νὰ μεταχειρισθῶμεν πρὸς διαίρεσιν αὐτῆς διάφορα εἴδη πριόνων, πρὸς τὸν σκοπὸν τούτων ἐπινοηθέντων· γ') Ἡ κατὰ τὴν εὐθεῖαν διάμετρον τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου στένωσις εἶναι ἡ κυριωτέρα αἰτία τῶν ἐκ στενώσεως αὐτῆς προερχομένων δυστοκιῶν, ἡ δ' ἐκ τῆς συγχονδροτομίας προκύπτουσα αὔξησις τῆς εὐθείας διαμέτρου εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος· διότι ἐκ τῶν περὶ τούτου γενομένων πειραμάτων ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ εὐθεῖα διάμετρος μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ἡβικῶν ὀστῶν μόλις αὐξάνεται κατὰ δύο γραμμάς, καὶ ὅτι, ἵνα λάβῃ αὕτη αὔξησιν ὅσον τεσσάρων ἢ ἓξ γραμμῶν, ἀπαιτεῖται ν' ἀπαχθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων ὅσον δύο καὶ ἡμίσεως δακτύλων τὰ ἡβικὰ ὀστᾶ, ἡ δὲ τοιαύτη ἀπόστασις τῶν ὀστῶν τούτων ἐπάγει συνήθως διάῤῥηξιν τῆς ἱερολαγονικῆς συμφύσεως, καὶ τὰς συνεπείας ταύτης, αἵτινες εἰσὶ λίαν δυσάρεστοι. δ') Διὰ τῶν γινομένων πειραμάτων παρὰ τοῦ Βρολικίου, Προέδρου τῆς ἐν Ἀμστελοδάμῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἀπεδείχθη, ὡς ἐγνωστοποίησε τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων καὶ ὁ Βωδελόκιος, ὅτι, ἀπαγομένων τῶν ἡβικῶν ὀστῶν ἀπ' ἀλλήλων ὅσον δύο καὶ ἡμίσεως δακτύλων, τὸ ἱερὸν ὀστοῦν

αἱ περὶ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης γνῶμαι τῶν ἰατρῶν διῃρέθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς ἐγχείρησιν, ἀσυγκρίτως ἧττον ἐπικίνδυνον τῆς καισαρικῆς τομῆς καὶ ἱκανὴν ἐπομένως πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς· οἱ δὲ ἀπεδοκίμαζον ταύτην, τὸ μὲν, ὡς οὐχ ἧττον ἐπικίνδυνον τῆς καισαρικῆς τομῆς, τὸ δὲ, ὡς μὴ ἱκανὴν ἑκάστοτε πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι φαίνεται ὅτι ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φρονήσεως.

προβάλλει πρὸς τὰ πρόσω ὅσον ἐξ γραμμῶν, ἑπομένως ὅ,τι κερδαίνεται διὰ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, τοῦτο ἀπόλλυται ἐκ τῆς πρὸς τὰ πρόσω ὠθήσεως τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ. ε) Κατὰ τὴν μαρτυρίαν διαφόρων μαιευτήρων, μετὰ τὴν συγχονδροτομίαν ἐφάνη πολλάκις ἀναγκαῖος ὁ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου, ὅθεν ἡ ἐγχείρησις αὕτη εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνος εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον, ἐνῷ ἐν τῇ καισαρικῇ τομῇ τὸ ἔμβρυον τοὐλάχιστον δὲν κινδυνεύει παντάπασιν· ς') Παρετηρήθη προσέτι, ὅτι ἡ ἑτέρα τῶν ἱερολαγονικῶν συμφύσεων εἶναι μᾶλλον δυσκίνητος, καὶ ἑπομένως ὅτι δὲν ἀπάγονται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας ἀμφότερα τὰ ἡβικὰ ὀςᾶ. ζ') Ἡ ἐγχείρησις αὕτη ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνεπείας λίαν δυσαρέστους, δηλ. διάῤῥηξιν τῆς οὐρήθρας, φλεγμονὴν τῶν παρακειμένων μορίων, μετάβασιν αὐτῆς εἰς γάγγραιναν, παραλυσίαν τῆς οὐροδόχου κύστεως, πρόπτωσιν τῆς μήτρας, τοῦ κόλπου, καὶ ἄλλα τούτοις παραπλήσια.

Περὶ δὲ τῶν διὰ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης διασωθέντων ἐμβρύων καὶ περὶ τοῦ ἐκ ταύτης προερχομένου κινδύνου εἰς τὰς μητέρας, ὁ Βωδελόκιος λέγει, ὅτι ἐκ τεσσαράκοντα καὶ μιᾶς ἐγκύων, ἐφ' ὧν ἐγένετο ἡ συγχονδροτομία, δεκατέσσαρες ἀπωλέσθησαν, εἰκοσιεπτὰ δὲ διεσώθησαν· ἐκ δὲ τῶν δι' αὐτῆς ἐξαχθέντων ἐμβρύων δεκαοκτὼ ἐξῆλθον νεκρὰ καὶ δεκατρία μόνον ζῶντα.

Εἰς τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ καισαρικὴ τομὴ φαίνεται ἀπολύτως ἀναγκαία, ὅταν δηλ. ἡ εὐθεῖα διάμετρος ᾖ ἐλάσσων τῶν δύο δακτύλων καὶ ἑνὸς τρίτου τοῦ δακτύλου, ἡ συγχονδροτομία εἶναι ἀείποτε λίαν ἐπικίνδυνος εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον. Ἐντεῦθεν ἡ ἐγχείρησις αὕτη κατ' οὐδένα λόγον δυνατὸν ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν καισαρικὴν τομήν, ὅταν μάλιστα ἡ στένωσις τῆς πυέλου ᾖ ὁπωσοῦν σημαντική· ἀλλ' εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἡ συγχονδροτομία ἀπέτυχεν, ἡ τῆς πυέλου στένωσις ἦν τοσαύτη, ὥστε ἠδύναντο κάλλιστα νὰ

μεταχειρισθῶσι καὶ τὸν ἐμβρυουλκόν. Ἡ μόνη δὲ περίστασις, καθ' ἣν ἡ ἐγχείρησις αὕτη φαίνεται ὅτι εἶναι ἰδίως ἐνδεδειγμένη, ὑπάρχει ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, τῆς πυέλου στενωτέρας τοῦ συνήθους οὔσης, ἐσφηνώθη οὕτως, ὥστε οὔτε διὰ τῆς χειρὸς δυνάμεθα νὰ ὤσωμεν αὐτὴν πρὸς τὰ ἄνω, οὔτε τὸν ἐμβρυουλκὸν εἶναι εὔκολον νὰ μεταχειρισθῶμεν· εἰς περιστάσεις δηλ., καθ' ἃς πολλάκις, ὡς ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν, οὐδ' αὐτὴ ἡ καισαρικὴ τομὴ ἐπήγαγεν ὠφέλειάν τινα.

Ἀλλὰ καὶ ὁπόταν ἤθελε νομισθῇ ἀναγκαία ἡ ἐγχείρησις αὕτη, μηδέποτε πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν αὐτὴν πρὸ τοῦ τέλους τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ τοκετοῦ, ἵνα μὴ ἐμποδισθῶσιν αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας καὶ ἡ διαστολὴ τοῦ στομίου αὐτῆς· δὲν πρέπει ὅμως ἀφ' ἑτέρου καὶ νὰ ἀναβάλλωμεν αὐτὴν ἐπὶ πολύ, ὡς μὴ ἐπιτρεπομένου τούτου διὰ τὸν ἐπαπειλοῦντα τὴν ζωὴν τοῦ ἐμβρύου κίνδυνον. Γίνεται δὲ ἡ ἐγχείρησις αὕτη ὡς ἕπεται.

Κενωθέντων προηγουμένως τῆς τε οὐροδόχου κύστεως καὶ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, κατακλίνεται ἡ ὠδίνουσα ὁριζοντείως, τοὺς μηροὺς μικρόν τι πρὸς τὴν κοιλίαν ἀνεσταλμένους ἔχουσα, ἐπὶ κλίνης στερεᾶς καὶ μετρίως πλατείας· ἀποξυριζομένων δ' ἀκολούθως τῶν ἐπὶ τοῦ ἐφηβαίου τριχῶν καὶ κρατουμένων ὑπὸ βοηθῶν τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων, ὁ μαιευτήρ, ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῆς κλίνης ἱστάμενος, διατέμνει, καθ' ὃ μέρος συμφύονται τὰ ἠβικὰ ὀστᾶ, τὸ διὰ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς διατεινόμενον δέρμα διὰ μαχαιρίου γαστρωτοῦ, ὅσον δακτύλου ὑπεράνω τῆς ἠβικῆς συμφύσεως, καὶ ἐπεκτείνων τὴν τομὴν πρὸς τὰ κάτω, τελευτᾷ αὐτὴν ὅσον ἡμίσεως δακτύλου ὑπεράνω τῆς κλειτορίδος· ἀπομασσομένου δὲ τοῦ αἵματος ὑπό τινος τῶν βοηθῶν, διαιρεῖ διὰ τοῦ αὐτοῦ μαχαιρίου τοὺς κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς συμφύσεως συνδέσμους· τῶν δὲ λαγονίων ὀστῶν κατεχομένων ἤδη ὑφ' ἑνὸς τῶν βοηθῶν, ἵνα μὴ τυχὸν ἀπαχθῶσιν ὑπὲρ τὸ δέον μετὰ τὴν διαίρεσιν

τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, τῆς δ' οὐρήθρας ὑφ' ἄλλου τινὸς πρὸς τὰ πλάγια ἑλκομένης διὰ τοῦ ἐν αὐτῇ εἰσαχθέντος καθετῆρος, διαιρεῖ διὰ τομῶν μικρῶν καὶ μετὰ προσοχῆς γινομένων, πρῶτον μὲν τὸν μεταξὺ τῶν ἠβικῶν ὀστῶν χόνδρον, ἀκολούθως δὲ τοὺς κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς συμφύσεως αὐτῶν συνδέσμους. Μετὰ δὲ τὴν οὕτω γενομένην διαίρεσιν τῆς ἠβικῆς συμφύσεως, βάλλομεν ἐπὶ τῆς τομῆς σπληνίον μετὰ κηρωτῆς ἀλοιφῆς, τὴν δὲ πύελον περιζωννύομεν διὰ πλατείας ζώνης, ὅπως προληφθῇ ἡ ὑπὲρ τὸ δέον ἀπ' ἀλλήλων ἀπαγωγὴ τῶν λαγονίων ὀστῶν, ἡ δ' ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου ἀφίνεται εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως. Ἐὰν δὲ ἤθελε φανῇ ἀναγκαία πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ καὶ ἡ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ χρῆσις, τότε ἀπαιτεῖται ἀκριβεστέρα ἐφαρμογὴ τῆς περὶ τὴν πύελον ζώνης, ὅπως παράσχῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀντίστασιν εἰς τὴν ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ ἐμβρυουλκοῦ προσγεννησομένην βίαν.

Μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου προβαίνομεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν διαιρεθέντων μορίων. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται οὐ μόνον ἀκριβὴς προσαρμογὴ τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἀλλὰ καὶ προσοχὴ μεγίστη, μή τι τῶν παρακειμένων μορίων συμπεριληφθῇ μεταξὺ αὐτῶν καὶ μάλιστα ἡ οὐροδόχος κύστις. Ἐπὶ τοῦ τραύματος βάλλομεν μοτὸν ἐλαιόδευτον, περὶ δὲ τὴν πύελον ταινίας κολλητικοῦ ἐμπλάστρου, πλατείας μὲν ὅσον δακτύλου, μακρὰς δὲ τοσοῦτον, ὥστε νὰ διασταυρῶνται πρὸς τὰ πρόσω, καὶ ἐπ' αὐτῶν σπληνία καὶ ζώνην πλατεῖαν, τὴν πύελον ἀρκούντως περισφίγγουσαν. Μεταξὺ δὲ τῶν γονάτων θέντες προσκεφάλαιον μικρόν, περιδέομεν αὐτὰ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ κινῶνται παντελῶς. Ἡ ἀποθεραπεία ἔστω ἐν γένει ἀντιφλογιστική, ὁ δὲ μαιευτὴρ ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην κατάστασιν, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ γυνὴ μετὰ τὸν τοκετόν.

Τὰ δ' ἐν καιρῷ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης καὶ μετ' αὐτὴν συμβαίνοντα δεινὰ εἰσὶ τὰ ἑπόμενα· δύσκολος διαίρεσις τῆς τῶν ἠβικῶν ὀστῶν συμφύσεως ἕνεκα ἀποστεώσεως, δύσκολος ἢ

ἀνεπαρκὴς συναγωγὴ τῶν διαχωρισθέντων ὀστῶν, ἄνισος ἀπαγωγὴ τῶν λαγονίων ὀστῶν, ἐξ ἀποστεώσεως τῆς ἑτέρας τῶν ἱερολαγονίων συμφύσεων προερχομένη, βλάβη τις, ἢ συμπίεσις τῆς οὐροδόχου κύστεως ἢ τῆς οὐρήθρας, φλεγμονὴ τῶν ἐν τῇ πυέλῳ ὀργάνων, τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν ἐντέρων, γάγγραινα τούτων, διάχυσις πύου, τερηδὼν τῶν ὀστῶν τῆς πυέλου, ἀτονία ἢ παράλυσις τῶν κάτω ἄκρων, παράλυσις τῆς οὐροδόχου κύστεως, συρίγγια κατ' αὐτὴν ἢ κατὰ τὴν οὐρήθραν καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια.

Ε'. Περὶ ἀνατρήσεως καὶ ἐγκατατομῆς τοῦ ἐμβρύου.

Καλεῖται *ἀνάτρησις* ἡ μαιευτικὴ ἐκείνη ἐγχείρησις, δι' ἧς ἀνατιτρᾶται διὰ τεμνόντων ὀργάνων ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐντὸς τῆς μήτρας εἰσέτι εὑρισκομένου ἐμβρύου πρὸς ἀφαίρεσιν μέρους τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ· γίνεται δὲ τοῦτο ἵνα, ἐλαττωθέντος τοῦ ὄγκου τῆς κεφαλῆς, ἐξέλθῃ ἑπομένως τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ. Ἑτέρα δέ τις ἐγχείρησις, δι' ἧς ἀντὶ τῆς κεφαλῆς ἀνατιτρᾶται ὁ θώραξ ἢ ἡ κοιλία τοῦ ἐμβρύου, ἐξάγονται τὰ ἐν αὐτοῖς σπλάγχνα καὶ, σμικρυνομένου οὕτω τοῦ ὄγκου τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, γίνεται μετὰ ταῦτα εὔκολος ἡ ἔξωσις ἢ ὁ ἐξελκυσμὸς αὐτοῦ, καλεῖται *ἐμβρυοτομία* ἢ *ἐγκατατομὴ* τοῦ ἐμβρύου.

Ἡ ἀνάτρησις δέον νὰ γίνηται, ὅταν πεισθῶμεν, ὅτι τὸ ἔμβρυον εἶναι ἤδη νεκρόν, ἢ τοὐλάχιστον εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ διατήρησις τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατον. Εἶναι δὲ ἐνδεδειγμένη ἡ ἀνάτρησις εἰς τὰς ἀκολούθους περιστάσεις· α) ὅταν ἡ κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου εὐθεῖα διάμετρος μὴ ᾖ οὔτε ἐλάσσων δύο καὶ ἡμίσεως δακτύλων, οὔτε μείζων τριῶν, τὸ δ' ἔμβρυον εἶναι ἤδη ὥριμον καὶ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία· β') ὅταν εὑρίσκηται ἐσφηνωμένη εἰς τὴν πύελον ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, εἰ καὶ ἡ εὐθεῖα διάμετρος τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου εἶναι μείζων τριῶν δα-

κτύλων· ἢ ὅταν μὴ δυνάμεθα νὰ ἐξελκύσωμεν τοῦτο διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, διὰ δὲ τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων ἕλξεων ἐσφήνωται οὕτως ἡ κεφαλή, ὥστε κατέστη ἀδύνατος πλέον ἡ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐξαγωγὴ τοῦ ἐμβρύου· πρὶν δ' ἐπιχειρήσωμεν τὴν ἀνάτρησιν ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ, δέον νὰ βεβαιωθῶμεν πρῶτον θετικῶς, ὅτι τὸ ἔμβρυον ἔπαυσε τοῦ ζῆν· γ') ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ ὑδροκεφαλικόν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἔχῃ τηλικοῦτον ὄγκον, ὥστε οὔτε διὰ τῶν τῆς μήτρας συστολῶν, οὔτε διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυόμενον τὸ ἔμβρυον δυνατὸν νὰ διέλθῃ διὰ τῆς πυέλου, καί τοι ταύτης τήν τε κατὰ φύσιν κατασκευὴν καὶ τὴν ἀπαιτουμένην εὐρυχωρίαν ἐχούσης.

Ἐπὶ τῆς ἀνατρήσεως ἡ πρόγνωσις διὰ μὲν τὸ ἔμβρυον εἶναι ἑκάστοτε ὀλεθριωτάτη, διὰ δὲ τὴν τίκτουσαν διάφορος, κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς στενώσεως τῆς πυέλου. Καὶ κακὴ μὲν εἶναι ἰδίως, ὅταν ἡ κατὰ τὴν εὐθεῖαν διάμετρον στένωσις τῆς πυέλου ᾖ ὅσον δύο καὶ ἡμίσεως μέχρι τριῶν δακτύλων· ὁπωσοῦν δὲ καλλιτέρα, ὅταν ἡ εὐθεῖα διάμετρος μὴ ᾖ ἐλάσσων τριῶν δακτύλων. Ἐν γένει δὲ εἶναι εὐτυχεστέρα φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὁσάκις ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγχείρησις γίνηται εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς δὲν ὑπάρχουσιν αἱ πρὸς αὐτὴν ἐνδείξεις, ὅταν δηλ. ἡ πύελος ἔχῃ τὴν συνήθη εὐρυχωρίαν, τὸ δ' ἔμβρυον δὲν ἔχει εἰσέτι τὴν ἀπαιτουμένην αὐτοῦ ὡριμότητα.

Ἡ ἀνάτρησις διαιρεῖται εἰς δύο πράξεις, τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου. Ἡ τοῦ ἐγκεφάλου ἀφαίρεσις γίνεται διὰ τῆς ἀνατρήσεως τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, διὰ τῆς διαῤῥήξεως τῶν ὑμένων, ὑφ' ὧν ὁ ἐγκέφαλος περιβάλλεται, καὶ διὰ τῆς λύσεως τῆς συνεχείας αὐτοῦ, ὅπως ἐκρεύσῃ διὰ τῆς εἰς τὸ κρανίον γενομένης ὀπῆς. Ὁ δ' ἐξελκυσμὸς τῆς τοῦ ἐμβρύου κεφαλῆς, ἀφ' ἧς ἀφῃρέθῃ ἢ ὅλος ὁ ἐγκέφαλος ἢ μέγα μέρος αὐτοῦ, ὑφίσταται εἰς τὴν διὰ τῆς χειρὸς ἢ δι' ἰδιαιτέρων ὀργάνων σύλληψιν καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἕλξιν αὐτῆς.

Ἡ ἀνάτρησις γίνεται δι' ἰδιαιτέρων τινῶν ὀργάνων, ἅτινα κα-

λοῦνται *κρανιοτόμοι*(perforatoria). Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τούτων εἶναι μέγας, διαιροῦνται ὅμως ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν εἰς *λογχοειδεῖς*, εἰς *ψαλιδοειδεῖς*, *τρυπανοειδεῖς*, καὶ *μαχαιροειδεῖς*,συνηθέστεροι δὲ πάντων καὶ μᾶλλον εὔχρηστοι σήμερον εἶναι οἱ ψαλιδοειδεῖς, τοὐτέστιν οἱ ἐν εἴδει ψαλιδίων κατεσκευασμένοι. Τούτων οἱ μὲν ἔχουσι τὰς τομὰς πρὸς τὰ ἐκτός,ὡς ὁ τοῦ Λευρετίου, ὁ τοῦ Βριγγίου, ὁ τοῦ Σιβόλδου, ὁ τοῦ Ναιγελίου καὶ διαφόρων ἄλλων· οἱ δὲ πρὸς τὰ ἐντός, ὡς ὁ τοῦ Σμελίου, ὁ τοῦ Οὐαλβωμίου ὁ τοῦ Ὀσσιάνδρου καί τινων ἄλλων. Ὁ Δελαμόττος ὅμως καὶ ὁ Ῥεδέρερος λέγουσιν,ὅτι ἐν καιρῷ ἀνάγκης δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν πᾶν,ὁπωσοῦν μέγα ψαλίδιον. Οἱ ψαλιδοειδεῖς οὗτοι κρανιοτόμοι, τῶν τομῶν αὐτῶν εἴτε πρὸς τὰ ἔσω, εἴτε πρὸς τὰ ἔξω οὐσῶν, ἔχουσι τὴν αἰχμὴν μικρόν τι πρὸς τὰ πρόσω κεκλιμένην κατὰ τὴν πρόσθιον αὐτῶν ἐπιφάνειαν. Εἰς τοὺς πρὸς τὰ ἔξω τὰς τομὰς ἔχοντας κρανιοτόμους, ἵνα μὴ προξενῆται βλάβη τις εἰς τὰ ἁπαλὰ τῆς γυναικὸς μόρια, ὅταν εἰσάγωνται εἰς τὸν κόλπον, ὑπάρχει κατὰ τὸ ἄκρον τῶν λαβῶν ἰδιαίτερός τις μηχανισμός, ἐμποδίζων τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπαγωγὴν τῶν αἰχμῶν, πρὶν ἢ φθάσωσι μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

Εὐοδιάσαντες δὲ μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου τὸν κρανιοτόμον, εἰσβάλλομεν αὐτὸν εἰς τὴν πλησιέστερον τοῦ στομίου τῆς μήτρας κειμένην πηγὴν ἢ ῥαφὴν τῆς κεφαλῆς, ὅταν τὸ ἔμβρυον κατέρχηται προβάλλον τὸ τριχωτὸν μέρος αὐτῆς· ὅταν δὲ προβάλλῃ τὸ πρόσωπον, καταλληλότερον πρὸς ἀνάτρησιν μέρος εἶναι ἡ πυελὶς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς καὶ ὅταν προεξῆλθε τῆς κεφαλῆς ὁ κορμός, καταλληλότερον πρὸς ἀνάτρησιν εἶναι τὸ παρὰ τοῖς κροτάφοις ὑμενῶδες μέρος τοῦ κρανίου.

Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ἡ τίκτουσα κατακλίνεται ἐπὶ ἁρμοδίας κλίνης ὁριζοντείως οὕτως, ὥστε τὰ ἰσχία αὐτῆς νὰ ἐξέχωσι τῆς ἄκρας τῆς κλίνης, τὰ δὲ μικρόν τι ἀνυψωμένα σκέλη νὰ ἐπιστηρίζωνται ἐπὶ δύο, τῇ κλίνῃ παρακειμένων, θρονίων. Κρατουμένης δὲ τῆς τικτούσης ἐν τῇ εἰ-

ρημένη θέσει ὑπὸ τῶν ἀπαιτουμένων βοηθῶν, ὁ μαιευτήρ, γονατίσας πρὸ ταύτης, φέρει τὸν λιχανὸν καὶ μέσον δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου, καὶ, εἰ δυνατόν, πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν ῥαφῶν ἢ τῶν πηγῶν· εἰσάγει δ' ἀκολούθως τὸν κρανιοτόμον ἐπὶ τῶν δακτύλων αὐτοῦ, χρησιμευόντων οὐ μόνον ὡς ὁδηγῶν, ἀλλὰ καὶ συντελούντων εἰς τὸ προφυλάττειν τὰ ἁπαλὰ τῆς γυναικὸς μόρια ἀπὸ πάσης βλάβης· οὕτω δὲ εὐοδιασθεὶς ὁ κρανιοτόμος εἰς τὸ μέρος τοῦτο, διωθεῖται εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου μέχρις ἑνὸς περίπου δακτύλου· θλιβομένων δὲ μετὰ ταῦτα τῶν λαβῶν, ἀπάγονται αἱ αἰχμαὶ τοῦ κρανιοτόμου καὶ οὕτως αὐξάνεται ἡ ἐκ τοῦ διωσμοῦ αὐτοῦ γενομένη τομή· μετὰ ταῦτα ἀφίενται αἱ λαβαὶ ἐλεύθεραι, ἀποσύρεται μικρόν τι ἀπὸ τῆς τομῆς ὁ κρανιοτόμος, καὶ περιστρέφεται οὕτως, ὥστε νὰ διαγράψῃ ἓν τέταρτον περίπου κύκλου. Διωθουμένου δ' ἐκ νέου τοῦ κρανιοτόμου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, θλίβονται αἱ λαβαὶ καὶ σχηματίζεται τομὴ σταυροειδής, ἥτις μεταβάλλεται εἰς ὀπὴν κυκλοτερῆ διὰ διαφόρων στροφῶν τοῦ κρανιοτόμου, περὶ τὸν ἄξονα αὐτοῦ γινομένων. Ἀκολούθως ἐξάγοντες τὸν κρανιοτόμον, ὑπὸ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς περιφρουρούμενον, εἰσάγομεν εἰς τὴν γενομένην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὀπὴν ἕνα ἢ δύο δακτύλους, καὶ ἀφαιροῦμεν δι' αὐτῶν ὅσον πλεῖστον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου δυνηθῶμεν. Ἵνα γένηται δ' ἔτι μᾶλλον εὔκολος ἡ τοῦ ἐγκεφάλου ἀφαίρεσις, παραγγέλλουσι τινὲς τὴν χρῆσιν ἐνέσεων χλιαροῦ ὕδατος εἰς τὴν ἀνατρηθεῖσαν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, ἢ τοῦ παρὰ τοῦ Φριέδου (Fried) ἐπινοηθέντος κοχλιαρίου. Ἀφαιρεθείσης δ' ὁπωσδήποτε μείζονος ἢ ἐλάσσονος ποσότητος τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ κεφαλὴ λαμβάνει σχῆμα ἐπίμηκες διὰ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας καὶ δι' αὐτῶν μόνων ἐξωθεῖται συνήθως τὸ ἔμβρυον. Ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχωσιν αἱ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμεναι συστολαὶ τῆς μήτρας καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξαγάγωμεν ὅσον ἔνεστι τάχιον τὸ ἔμβρυον,

μεταχειριζόμεθα ἢ ἐμβρυουλκόν τινα, μικρότερον καὶ πρὸς τοῦτο ἁρμόδιον, ἢ τοὺς ἀμβλεῖς ἑλκυστῆρας, ἀποφεύγοντες ὅσον δυνατὸν τὰ ὀξέα καὶ τέμνοντα ὄργανα. Εἶναι δὲ πάντοτε προτιμότερον πρὸς ἐξελκυσμὸν ἡ χρῆσις τῶν δακτύλων ἢ, ἀνάγκης οὔσης, καὶ ὁλοκλήρου τῆς χειρὸς ἡμῶν.

Μετὰ τὴν ἀνάτρησιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτεῖται ἐνίοτε πρὸς εὐκολώτερον ἐξελκυσμὸν τούτου καὶ ἡ σύνθλασις διαφόρων ταύτης ὀστῶν· καταλληλότερον δὲ πρὸς τοῦτο ὄργανον εἶναι ὁ ὀστεοθλάστης τοῦ Μενάρδου· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐξαγωγῇ τῶν ἀποθλασθέντων ὀστῶν ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχή, μή τις βλάβη συμβῇ εἰς τὰ ἁπαλὰ τῆς γυναικὸς μόρια.

Ϛ'. Περὶ κεφαλοτρίπτου.

Ἵνα καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου διὰ τῶν γεννητικῶν μορίων, καὶ ὅταν ἡ πύελος ᾖ ἔτι στενωτέρα ἢ ὅσον εἶναι, ὅταν ἐνδεικνύηται ἡ ἀνάτρησις, Βωδελόκιος ὁ νεώτερος ἐπενόησεν ὄργανόν τι ἰδιαίτερον, ὅπερ ὠνόμασε *κεφαλοτρίπτην*. Τοῦτο χρησιμεύει πρὸς τὸ συνθλᾶν ταχέως οὐ μόνον τὰ κατὰ τὰ πλάγια τοῦ κρανίου ὀστᾶ, ἀλλὰ καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν εὔκολον τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν μὴ γεννᾶται ἕνεκα μεγάλης στενώσεως τῆς πυέλου, δι' ἣν οὐδ' ὁ ἐμβρυουλκὸς οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀνάτρησις εἰσὶν ἱκανὰ νὰ παράσχωσιν ὠφέλειάν τινα. Ἀλλ' ἡ χρῆσις τοῦ ὀργάνου τούτου ἀπαιτεῖ μεγίστην προσοχήν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς βιαίας συνθλάσεως τῶν τοῦ κρανίου ὀστῶν καὶ τῆς προεξοχῆς τῶν μεταξὺ τῶν βραχιόνων τοῦ κεφαλοτρίπτου θραυσμάτων, προξενεῖται εὐκόλως βλάβη ἐπίσημος εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐγκάρσιον τῆς πυέλου διάμετρον, πολὺ ἐλάσσω τοῦ συνήθους οὖσαν, ἁπαλὰ μόρια. Ἀπεδείχθη δὲ καὶ διὰ διαφόρων πειραμάτων, γενομένων διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου, ὅτι ἡ κεφαλὴ καὶ μετὰ τὴν τῶν ὀστῶν αὐτῆς σύνθλασιν ἦν ἀδύνατον νὰ ἐξελκυσθῇ, ὡς μὴ παρέχουσα ἀσφαλῆ λαβήν, ἐξ οὗ ἠναγκάσθησαν μετὰ ταῦτα νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν χρῆσιν διαφόρων ἄλλων ὀργάνων.

Ὁ κεφαλοτρίπτης ὁμοιάζει τῷ γαλλικῷ ἐμβρυουλκῷ τὴν κατασκευήν, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι εἶναι πολὺ τούτου μείζων καὶ στερεώτερος, ἔχει τὴν πυελικὴν κυρτότητα ἀρκούντως μεγάλην, μικρὰν δὲ καὶ σχεδὸν ἀνεπαίσθητον τὴν κεφαλικήν. Διὰ στρόφιγγος ἰσχυρᾶς, κατὰ τὸ ἄκρον τῶν λαβῶν τοῦ ὀργάνου τούτου εὑρισκομένης, συνθλίβεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου μετὰ τοσαύτης δυνάμεως, ὥστε εὐκόλως συντρίβονται τὰ ὀστᾶ αὐτῆς.

Ζ'. Περὶ μοχλοῦ.

Τὸν μοχλὸν μετεχειρίζοντο πρὸ τῆς ἐφευρέσεως καὶ δημοσιεύσεως τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, καὶ ἐπὶ πολὺ μετὰ ταῦτα πρὸς ἀποπεράτωσιν δυσχερῶν τοκετῶν, τοῦ ἐμβρύου τὸ ἐπὶ κεφαλὴν σχῆμα ἔχοντος. Ἐφευρέθη οὗτος παρὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Χαμβερλίνου, ὅστις, ὡς ἀλλαχοῦ εἴρηται, ἐφεῦρε καὶ τὸν ἐμβρυουλκόν· ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη μοχλῶν, διακρινομένων διὰ τὴν μείζονα ἢ ἐλάσσονα αὐτῶν κυρτότητα, ὡς καὶ διὰ τὴν διάφορον αὐτῶν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ τινὲς μὲν τούτων ἐνεργοῦσι μᾶλλον δι' ἕλξεως, ἄλλοι δὲ μᾶλλον διὰ θλίψεως. Ὁ ἐν χρήσει σήμερον μοχλὸς εἶναι εἷς τῶν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ τοῦ Σμελίου βραχιόνων, πολὺ ὅμως τούτου ἐπιμηκέστερος καὶ ἧττον κυρτός.

Ὁ ἐμβρυουλκὸς εἶναι ὄργανον, διττὴν παρέχον τὴν ὠφέλειαν· διότι χρησιμεύει καὶ ὡς ἐμβρυουλκός, πρὸς ἐξελκυσμὸν δηλ. τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ὅταν αὕτη εὑρίσκηται εἰς τὴν μικρὰν πύελον, καὶ ὡς ὄργανον, δι' οὗ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου φέρεται εἰς τὴν φυσικὴν θέσιν αὐτῆς. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶναι ἀσυγκρίτως ἀσφαλεστέρα καὶ ἀναπόφευκτος, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ οἱ δάκτυλοι ἡμῶν, ἢ εἷς τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ἀντικαθιστᾶσι τὸν μοχλὸν πληρέστατα.

Ἑπομένως ὁ μοχλὸς εἶναι ὄργανον περιττόν, καί τοι συστηθεὶς ἐσχάτως ὡς λίαν ὠφέλιμος παρὰ διαφόρων μαιευτήρων· διότι τὴν ἐξ αὐτοῦ προσδοκωμένην ὠφέλειαν προσφέρει ὁ ἐμβρυουλκός, ἀναπληρῶν, ὡς προείρηται, καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἀσφαλέστερον.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

Περὶ αἰτίων, διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν δυστοκιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μορίων δυστοκιῶν.

Α'. Περὶ τῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν.

Ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται οὕτως ἐν τῇ μήτρᾳ, ὥστε ὁ κατὰ μῆκος ἄξων τούτου νὰ συμπίπτῃ μετὰ τοῦ τῆς μήτρας, ἤτοι νὰ ἔχῃ παράλληλον πρὸς τοῦτον διεύθυνσιν, ὁ τοκετός, ἐὰν μὴ ὑπάρχωσιν ἄλλα τινὰ ἐμπόδια, δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ, ὡς προείρηται, εὐτυχῶς διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ὅταν ὅμως ὁ ἄξων τοῦ ἐμβρύου σχηματίζῃ γωνίαν τινὰ μετὰ τοῦ τῆς μήτρας, τὸ ἔμβρυον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ἀβλαβῶς διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὁ δὲ τοιοῦτος ἐν τῇ μήτρᾳ σχηματισμὸς αὐτοῦ καλεῖται *πλάγιος* ἢ *λοξός*. Προβάλλει δὲ οὕτω τὸ ἔμβρυον ἅπαξ εἰς διακοσίους τοκετούς, καὶ σπανίως εἰς πρωτοτόκους. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ τοκετῷ τὸ ἔμβρυον προβάλλει, ὡς εἴρηται, ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὁ Βωδελόκιος παραδέχεται ἐννενηκονταὲξ παρὰ φύσιν σχήματα τοῦ ἐμβρύου, καὶ ἄλλοι ἔτι πλείονα. Κυρίως ὅμως δὲν ὑπάρχει τοσοῦτος ἀριθμὸς παρὰ φύσιν σχημάτων, ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ ζῶν, ὥριμον, καὶ οὐδεμία ἀπόπειρα ἐγένετο πρὸς βελτίωσιν τοῦ σχήματος αὐτοῦ· τὰ δὲ νεκρά, ὡς καὶ τὰ μὴ ὥριμα ἔμβρυα, δυνατὸν νὰ γεννηθῶσι διὰ

τῶν φυσικῶν δυνάμεων, οἱονδήποτε σχῆμα καὶ ἂν ἔχωσιν. Ἕλξεις δὲ καὶ δοκιμαὶ ἀνεπιτήδειοι δίδουσι σχῆμα πάντῃ διάφορον ἐκείνου, ὅπερ τὸ ἔμβρυον εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς, καθότι οὐδὲν ἕτερον παρὰ φύσιν σχῆμα φαίνεται δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἐκτὸς ἐκείνου, καθ' ὃ τὸ παιδίον προβάλλει τὸν ὦμον (1).

Ὁ Βωδελόκιος διαιρεῖ τὰ διάφορα σχήματα, καθ' ἃ τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὸν ὦμον, εἰς τέσσαρα εἴδη· καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκεται πρὸς τὰ πρόσω, ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ὁ δὲ κορμὸς πρὸς τὰ ὀπίσω· εἰς δὲ τὸ δεύτερον, ἡ μὲν κεφαλὴ εὑρίσκεται πρὸς τὰ ὀπίσω ὁ δὲ κορμὸς ἄνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν· εἰς τὸ τρίτον, ἡ κεφαλὴ κεῖται εἰς τὸν ἀριστερὸν λαγόνιον βόθρον, ὁ δὲ κορμὸς πρὸς τὰ δεξιά· εἰς τὸ τέταρτον ἡ κεφαλὴ κεῖται εἰς τὸν δεξιὸν λαγόνιον βόθρον, ὁ δὲ κορμὸς πρὸς τ' ἀριστερά. Ἐκ τούτων τὰ δύο πρῶτα σχήματα οὐδέποτε παρατηροῦνται, ὅταν τὰ ἔμβρυα ὦσιν ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα καὶ ὥριμα. Ἀλλὰ μᾶλλον συμφωνοτέρα πρὸς τὴν φύσιν διαίρεσις τῶν διαφόρων σχημάτων, καθ' ἃ τὸ ἔμβρυον προβάλλει τὸν ὦμον, εἶναι ἡ ἀκόλουθος.

ά) Ὀπίσθιος ἐπιφάνεια τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὰ πρόσω.

β') Ὀπίσθιος ἐπιφάνεια τούτου πρὸς τὰ ὀπίσω. Τούτων τὸ πρῶτον εἶναι συνηθέστερον· εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν πρόκειται ὁ δεξιὸς ἢ ὁ ἀριστερὸς ὦμος, ὡς καὶ ἂν προέπεσεν ἢ μὴ ὁ βραχίων.

Τὰ δ' αἴτια, δι' ἃ, ὡς λέγουσιν, προέρχεται τὸ παρὰ φύσιν ἢ τὸ λοξὸν σχῆμα τοῦ ἐμβρύου, εἰσίν

ά.) *Θέσις λοξὴ τῆς μήτρας*· τοῦτο ὅμως οὐδόλως συμφωνεῖ πρὸς τὴν πεῖραν· τὸ μὲν, διότι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ὠδίνων,

(1) Ἡ Λαχαπέλλη (Lachapelle) εἶναι ἡ πρώτη, ἥτις διισχυρίσθη, ὅτι δὲν ὑπάρχει, καθ' ὅσα παρετήρησεν εἰς πολλὰς χιλιάδας τοκετῶν, ἄλλη ἀνωμαλία σχήματος ἐκτὸς ἐκείνης, καθ' ἣν προβάλλει ἡ ἑτέρα τῶν ὠμοπλατῶν.

ὡς καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τούτων διαλείμματα, ἡ μήτρα πάντοτε κεῖται λοξῶς, τὸ δὲ, διότι εἰς πάσας τὰς ῥαχιτικὰς γυναῖκας, ὡς καὶ εἰς ὅσας προεξέχει καὶ κρέμαται πρὸς τὰ πρόσω ἡ κοιλία, ἡ μήτρα ἔχει μὲν θέσιν λοξήν, ἀλλὰ τὸ ἔμβρυον ἔχει συνήθως τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα.

β΄.) *Μεγάλη ἔγκλισις τῆς πυέλου*, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὡσαύτως δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν πεῖραν, δεικνύουσαν, ὅτι τὸ παρὰ φύσιν σχῆμα τοῦ ἐμβρύου δὲν εἶναι συχνότερον, ὅταν ἡ ἔγκλισις τῆς πυέλου ᾖ μείζων.

γ΄.) *Βίαιαι τοῦ σώματος τῆς ἐγκύου κινήσεις*· ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο φαίνεται ἀληθές, διότι γυναῖκες ἔγκυοι, μικρὸν πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ὑπέστησαν βιαιοτάτας κινήσεις, καὶ ὅμως τὸ ἔμβρυον προὔβαλεν ἔχον τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα.

δ΄.) *Μεγάλη βραχύτης τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἢ περιείλησις αὐτοῦ περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου*· ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο συνάδει πρὸς τὴν καθημέραν πεῖραν· ἐπειδὴ παρετηρήθη, ὅτι τὰ ἔμβρυα, ὧν ὁ ὀμφάλιος λῶρος εἶναι ὑπὲρ τὸ σύνηθες βραχύς, δὲν λαμβάνουσι μᾶλλον τῶν ἄλλων τὸ παρὰ φύσιν σχῆμα ἐν τῇ μήτρᾳ.

ε.) *Στένωσις τῆς πυέλου*· ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐπιῤῥοήν τινα ἐπὶ τοῦ σχήματος τοῦ ἐμβρύου. Ὁ Ναιγέλιος, ὅστις ὁμολογεῖ εἰλικρινῶς, ὅτι δὲν γνωρίζει τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν παρὰ φύσιν λεγομένων σχημάτων, λέγει, ὅτι ἡ αἰτία τῶν κατὰ φύσιν σχημάτων τοῦ ἐμβρύου, δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ βάρους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ συσχηματισμοῦ τῆς μήτρας· ἐπομένως, ὅτι πᾶν τὸ ἱκανὸν ὂν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν συσχηματισμὸν τῆς μήτρας, συντελεῖ βεβαίως εἰς τὸ νὰ λάβῃ τὸ ἔμβρυον σχῆμά τι τῶν παρὰ φύσιν. Αἱ δὲ περιστάσεις, αἱ διαταράττουσαι τὸν συσχηματισμὸν τῆς μήτρας, εἰσίν ἀ) μεγάλη ποσότης τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ· β΄) νοσερά τις κατάστασις τῶν πλαγίων μερῶν τῆς μήτρας, καὶ ἐπομένως ἀνόμοιος συστολὴ αὐτῆς· ἡ τοιαύτη ὅμως ἀνώμαλος συστολὴ τῶν πλαγίων

μερῶν τῆς μήτρας ἐνδέχεται νὰ προξενήσῃ μόνον λοξότητά τινα αὐτῆς, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνώμαλον σχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου. γ΄) πρόωρος ἐκροὴ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ἥτις ἐπάγει τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἐπάγει καὶ ὁ ὑπερπλεονασμὸς αὐτοῦ. Τὸ δὲ παρὰ φύσιν σχῆμα τοῦ ἐμβρύου εἶναι σπάνιον εἰς τὰς πρωτοτόκους ά.) διότι οἱ τοῖχοι τῆς μήτρας ὑπείκουσιν εὐκολώτερον εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας ἢ εἰς τὰς πρωτοτόκους, καὶ β΄) διότι εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, τὸ σχῆμα τῆς μήτρας εἶναι μᾶλλον σφαιροειδὲς καὶ ἐπομένως τὸ ἔμβρυον εὐκόλως δύναται νὰ λάβῃ ἐν αὐτῇ σχῆμά τι τῶν παρὰ φύσιν. Εἰς τὰς πρωτοτόκους ἡ μήτρα εἶναι μᾶλλον ὠοειδής, οἱ δὲ τοῖχοι αὐτῆς, ὡς καὶ τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας, εἰσὶν εἰσέτι ἀρκούντως στερεά, ὥστε δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸ ἔμβρυον νὰ λάβῃ σχῆμα λοξόν· ἡ δ' αἰτία, δι' ἣν τὸ σχῆμα, καθ' ὃ προβάλλει ὁ ὦμος, εἶναι τὸ συνηθέστερον τῶν παρὰ φύσιν, προέρχεται, διότι ἡ φύσις δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ βελτιώσῃ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, ὡς ὅταν τὸ ἔμβρυον προβάλλῃ οἱονδήποτε ἄλλο μέρος τοῦ σώματος.

Ὅτι δὲ τὸ ἔμβρυον ἔχει σχῆμα παρὰ φύσιν ἐν τῇ μήτρᾳ διαγινώσκεται ἐκ τῶν ἀκολούθων· ά) ἡ μήτρα τότε εἶναι σχεδὸν σφαιροειδής, ἐνῷ, ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται καλῶς, εἶναι μᾶλλον ὠοειδής· β΄) δὲν εἶναι ὁμοίως τεταμένη, ἀλλὰ σχηματίζει ποῦ μὲν ὑψώματα, ποῦ δὲ κοιλώματα· γ΄) εἰς τὰς ἰσχνὰς γυναῖκας δύναταί τις καὶ ἔξωθεν νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων τῆς κοιλίας τὴν κεφαλήν, εἰς δὲ τὸ ἄλλο τὰ ἰσχία τοῦ ἐμβρύου· δ΄) διὰ τῆς διὰ τοῦ κόλπου γινομένης ἐξετάσεως δὲν εὑρίσκομεν μέρος τι τοῦ ἐμβρύου προκείμενον· τὸ σημεῖον τοῦτο μάλιστα εἶναι ἀσφαλέστερον εἰς τὰς πρωτοτόκους ἢ εἰς ὅσας καὶ ἄλλοτε ἔτεκον. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δυνηθῶμεν διὰ τῆς διὰ τοῦ κόλπου γινομένης ἐξετάσεως νὰ φθάσωμεν τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου, δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον νὰ γνωρίσωμεν ποῖον εἶναι τοῦτο· γίνεται δ' ἐξαιρέτως δύσκολος ἡ διάγνωσις,

ὅταν τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου ᾖ οἰδηματῶδες, ἢ ὅταν μὴ διερράγη εἰσέτι τὸ θυλάκιον, ἀλλὰ μένῃ τεταμένον καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα· ἡ τοῦ βραχίονος πρόπτωσις καθιστᾷ εὔκολον φυτικῷ τῷ λόγῳ τὴν διάγνωσιν, ἥτις ὅμως, ὅταν πρόκειται μόνον ἡ χείρ, δὲν γίνεται τόσον εὐκόλως.

Ἐὰν δ' εἰς τὸ λοξῶς ἐν τῇ μήτρᾳ κείμενον ἔμβρυον μὴ δοθῇ ἡ ἀπαιτουμένη βοήθεια, ἡ μήτρα, ἐρεθιζομένη ἐκ τῆς ἀντιστάσεως, συστέλλεται μετὰ πλείονος ὁρμῆς, τὸ θυλάκιον διαρρήγνυται, τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν ἐκρέει, τὸ προηγούμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου ἀπωθεῖται πρὸς τὴν μικρὰν πύελον, καὶ ἡ μήτρα περιθλίβει πανταχόθεν τὸ ἔμβρυον, μὴ ἀφίνουσα αὐτὸ ἐλεύθερον οὐδ' εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα. Ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς δὲ καὶ ἀδιαλείπτου ταύτης συστολῆς τῆς μήτρας περὶ τὸ ἔμβρυον κατ' ἀρχὰς μὲν γίνεται δύσκολος ἡ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ὑστέρου κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἐπὶ τέλους δὲ παύεται αὕτη καὶ τὸ ἔμβρυον ἀποθνήσκει ὑπ' ἀσφυξίας· αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας, γινόμεναι ἐπὶ μᾶλλον ἰσχυρότεραι, ὠθοῦσι τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου ἔτι βαθύτερον πρὸς τὴν μικρὰν πύελον, τὸ ὑπογάστριον τῆς τικτούσης γίνεται ἤδη εὐαίσθητον, αἱ ὠδῖνες ἐνδελεχεῖς, ἀκολούθως δὲ παύονται καὶ συμβαίνει παραλυσία τῆς μήτρας, ἢ ἐπέρχεται φλόγωσις αὐτῆς, ταχέως εἰς γάγγραιναν μεταβαίνουσα, ἢ διαρρήγνυται ἡ μήτρα μετὰ ψόφου, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς περιεστῶτας πολλάκις ἐπαισθητοῦ. Τούτου δὲ γενομένου, αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας παύονται ἀμέσως, τὰ δ' ἐκτὸς αὐτῆς προπεσόντα μόρια τοῦ ἐμβρύου δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἤδη σαφῶς διὰ τῶν καλυμμάτων τῆς κοιλίας, ὡσανεὶ ταῦτα ἐκαλύπτοντο ὑφ' ἑνὸς μόνου χιτῶνος· αἱ δυνάμεις τῆς τικτούσης ἄρχονται ἤδη νὰ ἐκλείπωσιν, οἱ σφυγμοὶ γίνονται μικροὶ καὶ ταχεῖς, τὸ πρόσωπον ὠχριᾷ, ἡ ῥὶς ὀξύνεται, τὸ μέτωπον καλύπτεται ὑπὸ ἱδρώτων ψυχρῶν, καὶ τὰ ἄκρα γίνονται κατάψυχρα. Ἀλλ' ὅμως ἡ τίκτουσα αἰσθάνεται, ἑαυτὴν εἰς καλὴν κατάστασιν, καὶ οὐδόλως νομίζει, ὅτι εὑρίσκε-

ται εἰς μέγιστον κίνδυνον. Ἐὰν τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου ὑπάρχῃ ἤδη ἐσφηνωμένον εἰς τὴν μικρὰν πύελον, διαμένει ἐνταῦθα καὶ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τῆς μήτρας· ἐὰν δὲ μὴ, ἀναβιβάζεται πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε δὲν ἀπαντῶμεν πλέον αὐτὸ εἰς ἣν εὑρίσκετο πρὸ τῆς διαῤῥήξεως τῆς μήτρας θέσιν· τάχιον δ' ἢ βράδιον ἡ γυνὴ ἀποθνήσκει ὑπὸ ἀδυναμίας.

Εἰς σπανίας τινὰς περιστάσεις, θεωρητέας μᾶλλον ὡς ἐξαιρέσεις, τὸ ἔμβρυον, καί τοι τὸ παρὰ φύσιν σχῆμα ἔχον, ἐγεννήθη διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων· τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος παρετήρησε πρῶτος ὁ Δεμάννος, ἐκάλεσαν *αὐτόματον μετασχηματισμόν*, ἐπειδὴ ὑπέθετον, ὅτι ὁ ὦμος ἀνυψοῦτο κατὰ μικρὸν πρὸς τὰ ἄνω, εἰς δὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένην θέσιν κατήρχοντο οἱ γλουτοί. Ὁ Δουγλάσιος ὅμως, ἔχων γνώμην ἐναντίαν, λέγει, ὅτι ὁ προκείμενος ὦμος τοῦ ἐμβρύου δὲν ἀναβιβάζεται, οὐδὲ παραχωρεῖ τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς γλουτούς, ἀλλ' ὅτι οὗτοι κατήρχοντο παρὰ τῷ ὤμῳ. Ὁ δὲ Ναιγέλιος λέγει, ὅτι εἰς αὐτόματόν τινα μετασχηματισμόν, ὃν ἅπαξ παρετήρησεν, οἱ ὦμοι οὐδόλως μετετοπίσθησαν, ἐξ ἧς εἶχον θέσεως, ἀλλ' ὅτι πλησίον τούτων κατεβιβάσθη εἰς τὸ κοῖλον τῆς μικρᾶς πυέλου πρῶτον ἡ κοιλία καὶ ἀκολούθως οἱ γλουτοί, οἵτινες καὶ προηγήθησαν ἐν τῷ τοκετῷ. Κατὰ τοῦτον πάντα τὰ διὰ τοῦ αὐτομάτου μετασχηματισμοῦ γεννηθέντα ἔμβρυα ἦσαν νεκρά, ἐκτὸς δύο, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Δεμάννος, καὶ θεωροῦνται μᾶλλον ὡς ἐξαιρέσεις. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῆς πείρας γινώσκομεν, ὅτι τὰ μόρια τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ ἀποθανόντος ἐμβρύου, ἀφοῦ μάλιστα διαμείνῃ ἐν αὐτῇ χρόνον τινὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, λαμβάνουσιν ἀπαραδειγμάτιστον εὐκαμψίαν, εὐκόλως συμπεραίνομεν, ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον νὰ κατέλθωσιν ἥ τε κοιλία καὶ οἱ γλουτοὶ αὐτοῦ παρὰ τῷ προκειμένῳ ὤμῳ, χωρὶς οὗτος νὰ μεταβάλῃ παντάπασι τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι, μὴ δοθείσης μὲν ἐγκαίρως τῆς ἀπαιτουμένης βοηθείας, τοὺ-

τέσι, μὴ βελτιωθέντος τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου, ἀποθνήσκουσι συνήθως ἥ τε τίκτουσα καὶ τὸ τικτόμενον, δοθείσης δὲ, ἔστω καὶ ἐγκαίρως, ἐξέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νεκρὸν τὸ ἔμβρυον.

Ἐν περιπτώσει λοιπόν, καθ' ἣν τὸ ἔμβρυον κεῖται κακῶς ἐν τῇ μήτρᾳ, ἀνάγκη νὰ φέρωμεν πρὸς τὸ στόμιον αὐτῆς διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἢ τὸ ἄνω ἢ τὸ κάτω ἄκρον τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, καὶ μηδέποτε νὰ περιμένωμεν τὸν αὐτόματον μετασχηματισμόν, ἐκτὸς ἐὰν οὗτος ἤρξατο ἤδη νὰ γίνηται, τὸ δ' ἔμβρυον δὲν ἔφθασεν ἔτι τὴν εἰκοστὴν ἕκτην ἑβδομάδα τῆς κυήσεως, ὅτε εἶναι βιώσιμον.

Β'. Περὶ τῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν θέσεως τῶν ἄκρων τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν.

Ἐνίοτε παράκειται τῇ κεφαλῇ ἡ μία ἢ ἀμφότεραι αἱ χεῖρες, ὁ εἷς ἢ ἀμφότεροι οἱ πόδες. Τὴν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐμβρύου παρακειμένην χεῖρα ἀνακαλύπτομεν πολλάκις πρὸ τῆς διαῤῥήξεως τοῦ θυλακίου· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τούτου δὲν εὑρίσκεται αὕτη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ τῇ κεφαλῇ, ἐνόμιζον, ὅτι ἠπατήθησαν εἰς τὴν διάγνωσιν, καὶ ὅτι διὰ τοῦ αὐτομάτου μετασχηματισμοῦ, κατήρχετο ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου πρὸς τὰ κάτω. Ἡ φυσικωτέρα ὅμως ἐξήγησις τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι, ὅτι μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἐφαρμόζεται ἀκριβεστέρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, καὶ ἐκ τούτου ἀπωθεῖται ἡ παρακειμένη τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ χείρ. Ὅταν ὅμως, μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, ἡ παρακειμένη χεὶρ τοῦ ἐμβρύου μὴ ὠθῆται πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ προπέσῃ καὶ ὁ βραχίων, τότε πρέπει ν' ἀπώσωμεν ὄπισθεν τοῦ στομίου τῆς μήτρας τὴν παρακειμένην τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐμβρύου χεῖρα ἢ τὸν προπεσόντα βραχίονα εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα, καὶ νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἐκ νέου πρόπτωσιν, ἕως ἂν ἐπέλθωσι νέαι συστολαὶ τῆς μήτρας· ἀλλ'

ἐὰν καὶ αἱ πρὸς τοῦτο προσπάθειαι ἡμῶν ἀποβῶσι μάταιαι, ἡ δ' ἔξοδος τῆς κεφαλῆς ἦ δύσκολος, ἀνάγκη πρὸς ἐξελκυσμὸν αὐτῆς νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν ἐμβρυουλκόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀπαιτεῖται προσοχή, διότι ἐνδεχόμενον νὰ συντριβῇ ὁ βραχίων τοῦ ἐμβρύου ἐκ τῆς ἐπαγομένης βίας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ καὶ εἰς τὴν δι' αὐτοῦ γινομένην ἕλξιν. Ἡ δ' ἀπόσπασις τοῦ βραχίονος διὰ περιστροφῶν καὶ ἕλξεων, ἢ ἡ ἀποκοπὴ τούτου, ὅπως τὸ πάλαι ἐγίνετο, ταῦτα οὐ μόνον εἰσὶ περιττά, ἀλλὰ καὶ βάρβαρα. Οὐδὲν εἰσέτι ὑπάρχει παράδειγμα προπτώσεως ἀμφοτέρων τῶν βραχιόνων, ἀλλὰ καὶ τούτου ποτὲ γενομένου, ὁ τρόπος τῆς θεραπείας εἶναι ὁ προειρημένος. Σπανιωτάτη πρὸς τούτοις εἶναι ἡ περίστασις, καθ' ἣν σὺν τῇ κεφαλῇ προβάλλουσι καὶ οἱ πόδες τοῦ ἐμβρύου, ὅπερ ὅμως μέχρι τοῦδε παρετηρήθη μόνον εἰς νεκρὰ ἢ προώρως τικτόμενα ἔμβρυα, ἐξαιρουμένων δύο περιστάσεων, ἀναφερομένων ὑπὸ τῆς Λαχαπέλλης.

Γ'. Περὶ τῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς ἢ τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τοῦ ἐμβρύου δυστοκιῶν.

Αἱ δυστοκίαι, αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς, ἢ τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις.

ά) Εἰς δυσοκίας, προερχομένας ἐκ συμμέτρως μείζονος ἀναπτύξεως τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, ἰδίως δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

β') Εἰς δυσοκίας, προερχομένας ἐξ ἀσυμμέτρου ἀναπτύξεως μορίων τινῶν τοῦ ἐμβρύου.

Ἡ συμμέτρως μείζων τοῦ συνήθους ἀνάπτυξις τοῦ ἐμβρύου, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, θεωρεῖται παρά τινων ὡς αἴτιον δυσχερῶν τοκετῶν, μὴ ἀποπερατουμένων διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ἡ τοιαύτη παρὰ φύσιν κατασκευὴ τοῦ ἐμβρύου βραδύνει μὲν ἀναντιῤῥήτως τὸν τοκετόν, ἀλλ' οὐδέποτε εἰς τοσοῦτον βαθμόν, ὥστε ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ καταφύ-

γωμεν εἰς μηχανικὰ βοηθήματα· αὐτόδηλον δὲ ὅτι πρέπει ἵνα ὑπάρχωσιν ἄλλως τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς εὐτοκίαν.

Εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ γνωρίσῃ τις πρὸ τοῦ τοκετοῦ τὸ μέγεθος τοῦ ἐμβρύου, ἰδίως δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, διότι ἡ μείζων τῆς κοιλίας τῆς ἐγκύου ἐξόγκωσις δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἢ ἐκ μεγάλης ποσότητος ἐναμνίου ὑγροῦ, ἢ ἐκ τῆς ὑπάρξεως διδύμων, ἢ ἕνεκα ὑψηλοτέρας στάσεως τῆς μήτρας. Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ τῶν μειζόνων τοῦ συνήθους κεφαλῶν ὀστᾶ, οὐ μόνον εἰσὶν ἀτελέστερον ἀνεπτυγμένα, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ λεπτότερα καὶ ἁπαλώτερα, αἱ δὲ πηγαὶ καὶ αἱ ῥαφαὶ φαίνονται ἀναλόγως μείζονες, ἐπομένως ἡ τοιαύτη κεφαλὴ συσχηματίζεται εὐκολώτερον, ὁ δὲ τοκετὸς ἐκτελεῖται ταχύτερον ἢ ὅσον ἤθελέ τις φαντασθῆ. Ἡ τῶν ῥαφῶν ἀποστέωσις, ἧς δύο ἢ τρία παραδείγματα ὑπάρχουσιν, εὑρέθη μέχρι τοῦδε εἰς μικρὰς ἢ μετρίου μεγέθους κεφαλάς· διὸ ἐκ τούτου οὐδέποτε σχεδὸν προέρχεται βλάβη τις κατὰ τὸν τοκετόν. τὸ ὑπὲρ τὸ σύνηθες ὅμως μέγεθος τῆς κεφαλῆς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅταν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, εἰ καὶ ἡ μήτρα συστέλλεται μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης δυνάμεως, ἡ δὲ πύελος εἶναι καλῶς κατεσκευασμένη· ἡ διὰ τῆς ψηλαφήσεως ἀνεύρεσις τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεως ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν εἶναι τρόπόν τι σημεῖον διαγνωστικὸν τοῦ μεγέθους τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, πλὴν τοῦτο εἶναι λίαν δύσκολον καὶ ἀπαιτεῖ μεγάλην προεξάσκησιν.

Ὅταν ὁ τοκετὸς δυσκολαίνηται, ἢ μὴ ἐκτελῆται διὰ τῶν φυσικῶν τῆς τικτούσης δυνάμεων, ἕνεκα μείζονος ἀναπτύξεως τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, τὸ μόνον βοήθημα, ὅπερ ἀπαιτεῖται εἰς τοιαύτης φύσεως δυστοκίαν, εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ἐμβρυουλκοῦ. Ἐὰν δὲ μετὰ τὸν ἐξελκυσμὸν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἡ δύσκολος ἡ διὰ τῆς πυέλου δίοδος τῶν ὤμων, ὅταν οὗτοι μὴ διέρχωνται διὰ τῆς ῥικείας διαμέτρου, πρέπει νὰ στρέψωμεν αὐτοὺς ἐπιτηδείως πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν λοξῶν διαμέτρων τῆς πυέλου.

Ἡ ἀσύμμετρος ἀνάπτυξις μερῶν τινων τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, χρήζει πλείονος προσοχῆς τοῦ μαιευτῆρος, προέρχεται δὲ ἐκ τῶν ἑπομένων αἰτίων.

α) *Ἐξ ὑδροκεφάλου.* Ὁ ἐξωτερικὸς ὑδροκέφαλος, ἤτοι ἡ συλλογὴ ὀρῤῥώδους ὑγροῦ ἢ κατὰ τὸ δέρμα τοῦ κρανίου, ἢ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ δέρματος, οὐδόλως ποιεῖ δύσκολον τὸν τοκετόν· τοῦτο δὲ ἐνδέχεται νὰ συμβῇ πολλάκις ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑδροκεφάλου, τοὐτέστιν ἐκ τῆς ἐντὸς τοῦ κρανίου συλλογῆς ὀρῤῥώδους ὑγροῦ, ἐξ οὗ ἡ μὲν κεφαλὴ γίνεται ὀγκωδεστέρα, ἡ δὲ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς εὐρυχωρίας τῆς πυέλου δυσαναλογία εἶναι πολλάκις τοιαύτη, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ ἀβλαβῶς τὸ ἔμβρυον διὰ μόνων τῶν φυσικῶν τῆς τικτούσης δυνάμεων. Ὅταν τὸ ἔμβρυον πάσχῃ ὑδροκέφαλον, ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτοῦ κεῖται ὑψηλά, τὰ δὲ καλύμματα ταύτης εἰσὶ λεπτότατα καὶ κύστει, πλήρει ὕδατος, παραπλήσια· ὥστε, ἐὰν μὴ παρετηρήθη ἡ ἐκροὴ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, εὐκόλως δύναταί τις ν' ἀπατηθῇ καὶ ὑπολάβῃ τὴν κεφαλὴν ὡς τὸ μὴ εἰσέτι διαῤῥαγὲν θυλάκιον. Αἱ πηγαὶ προσέτι εἰσὶ μείζονες, αἱ ῥαφαὶ πλατύτεραι, τὰ δὲ ὀστᾶ τοῦ κρανίου ἁπαλὰ καὶ ἐλαστικά, καὶ ἔχοντα ὁμοιότητά τινα πρὸς πλάκα λεπτὴν χρυσοῦ.

Τὰ ἐξ ὑδροκεφάλου πάσχοντα ἔμβρυα ἀποθνήσκουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸ τοῦ τοκετοῦ· συσχηματιζομένης δὲ τότε τῆς κεφαλῆς αὐτῶν εὐκολώτερον, καὶ προμηκυνομένης παραδόξως πως, γεννῶνται διὰ μόνων τῶν φυσικῶν τῆς τικτούσης δυνάμεων, ἢ διαῤῥήγνυται ἡ κεφαλὴ αὐτῶν ἐν τῷ τοκετῷ, ὥσπερ τοῦτο συμβαίνει ἐνίοτε, καὶ ἀποπερατοῦται ὡσαύτως φυσικῶς ὁ τοκετός. Ἐὰν ὅμως μηδέτερον τούτων συμβῇ, καὶ βεβαιωθῶμεν διὰ τῆς ψηλαφήσεως περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὑδροκεφάλου, τότε ἐπιχειροῦμεν τὴν παρακέντησιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, καί τοι ζῶντος, διὰ κυρτῆς τριγώνου ἀκίδος· διότι καὶ ζῶν ἐὰν γεννηθῇ, ἀδύνατον νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ· τούτου ἕνεκα ἤθελεν εἶσθαι παράλογον καὶ ἄπο σκοποῦ

τὸ ἐπιχειρεῖν τὴν καισαρικὴν τομὴν ἢ τὴν συγχονδροτομίαν χάριν ὑδροκεφαλικοῦ ἐμβρύου.

β') *Ἐξ ὑδατίδων ἢ κύστεων, ὑγρόν τι ἐμπεριεχουσῶν.* Πολλάκις εὑρίσκονται κύστεις τινὲς ἢ ὑδατίδες εἰς μέρη τινὰ τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, ἰδίως δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Αἱ κατὰ τὴν κεφαλὴν τῶν ἐμβρύων εὑρισκόμεναι κύστεις συγκοινωνοῦσι συνήθως μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑδροκεφάλου καὶ ἔχουσιν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὴν *διοχιδῆ ῥάχιν*· τούτων δ' ἕνεκα οὐδέποτε σχεδὸν γίνεται δύσκολος ὁ τοκετὸς τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ καταφύγωμεν εἰς μαιευτικάς τινας ἐγχειρήσεις· τὰς τοιαύτας μάλιστα κύστεις μηδέποτε πρέπει νὰ σχάζωμεν, διότι τὸ παιδίον συνήθως ἀποθνήσκει ἀμέσως μετὰ τὴν σχάσιν αὐτῶν.

γ') *Ἐκ τερατώδους ἐξογκώσεως τῆς κοιλίας τοῦ ἐμβρύου.* Τερατωδῶς ἐξωγκωμένη εὑρίσκεται πολλάκις καὶ ἡ κοιλία τοῦ ἐμβρύου, αὕτη δὲ ἡ παρὰ φύσιν ἐξόγκωσις τῆς κοιλίας ἐνδέχεται νὰ προέλθῃ ἐξ ὕδρωπος, ἢ ὑδατίδων, ἢ ἐξ ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως σπλάγχνων τινῶν τῆς κοιλίας καὶ μάλιστα τοῦ ἥπατος.

δ') *Ἐκ συμφύσεως δύο ἐμβρύων.* Σύμφυσις δύο ἐμβρύων δυνατὸν ἐνίοτε νὰ ἐπαγάγῃ μεγάλας δυσκολίας ἐν τῷ τοκετῷ. Ὅταν τὰ τερατωδῶς συνηνωμένα ἔμβρυα ᾖ ἀδύνατον νὰ γεννηθῶσι διὰ τῶν φυσικῶν τῆς τικτούσης δυνάμεων, ἐπιχειροῦμεν τὴν διαίρεσιν ἢ τὴν ἐγκατατομὴν αὐτῶν· πολλάκις ὅμως γεννῶνται ταῦτα, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, καὶ φυσικῶς ἄνευ βλάβης τινὸς τῆς τικτούσης· τὴν δὲ συγχονδροτομίαν ἢ τὴν καισαρικὴν τομὴν μηδέποτε πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐκτὸς ἐάν τις τῶν ἐγχειρήσεων τούτων ᾖ ἀπολύτως ἐνδεδειγμένη.

Δ'. Περὶ τῶν ἐκ νοσερᾶς καταστάσεως τῶν σὺν τῷ ἐμβρύῳ μορίων δυστοκιῶν.

ά.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν καταστάσεως τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ.

Ὅταν τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν ᾖ πλέον ἢ ἧττον τοῦ δέοντος, ὁ τα-

κετὸς ἐνδέχεται ν' ἀπαβῇ μᾶλλον ἢ ἧττον δυσχερής, καὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν τούτου ἀναγκαζόμεθα πολλάκις νὰ κατάφύγωμεν εἰς μαιευτικήν τινα ἐγχείρησιν. Ὅταν ἡ ποσότης τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ ἦ μείζων τῆς συνήθους, τὸ ἔμβρυον εὐκόλως λαμβάνει σχῆμά τι τῶν παρὰ φύσιν ἐν τῇ μήτρᾳ, οὐ μόνον διότι αὕτη ἐξογκοῦται πλέον τοῦ δέοντος, ἀλλὰ καὶ διότι γίνεται μᾶλλον σφαιροειδής. Ἐκ τῆς μείζονος δὲ διατάσεως τῶν χιτώνων τῆς μήτρας, ἐξασθενεῖται τοσοῦτον ἡ συσταλτικὴ αὐτῆς δύναμις, ὥστε οὔτε ἐν τῷ τοκετῷ εἶναι ἱκανὴ νὰ συσταλῇ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐνεργείας πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, οὔτε μετ' αὐτόν. Διὸ συμβαίνουσι συχνότατα μητρορραγίαι, καὶ πρὸς κατάπαυσιν τούτων ἀπαιτεῖται διέγερσις τῶν συστολῶν τῆς μήτρας διὰ τῶν συνήθων βοηθημάτων. Ὅταν δὲ ἡ ποσότης τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ ἦ πολὺ ἐλάσσων τῆς συνήθους, ἢ ὅταν τοῦτο ἐξέρρευσε πρωΐρως ἢ λαθραίως πρὸ τοῦ τοκετοῦ, τότε ὁ τοκετὸς γίνεται λίαν ἀλγεινός, ἡ ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου βραδύνει ὑπὲρ τὸ δέον, ἡ δὲ ζωὴ αὐτοῦ κινδυνεύει τὰ μέγιστα, καὶ τούτου ἕνεκα τὸ ἔμβρυον ἐξέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νεκρόν. Ἡ πρόωρος ἐκροὴ τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς πρωτοτόκους κατὰ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν περίοδον τοῦ τοκετοῦ· αἱ δὲ κατὰ τὸ ποιὸν ἀλλοιώσεις τοῦ ὑγροῦ τούτου οὐδέποτε ἀποτελοῦσιν αὐτὸν δυσχερῆ.

6.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῶν ὑμένων, ὑφ' ὧν περιβάλλεται τὸ ἔμβρυον.

Οἱ περιβάλλοντες τὸ ἔμβρυον ὑμένες ὁτὲ μὲν εἰσι λεπτότεροι, ὁτὲ δὲ παχύτεροι. Καὶ ὅταν μὲν ὦσι λεπτότεροι, ἐνδέχεται νὰ διαρραγῶσι πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου· ἐκρεύσαντος δὲ τότε πρωΐρως τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ἐπέρχεται καὶ ἡ ἐκ τῆς πρωΐρου ροῆς τούτου δυστοκία. Ὅταν δὲ οἱ ὑμένες οὗτοι ὦσι παχύτεροι τοῦ συνήθους, ὁ τοκετὸς γίνεται πολλάκις δύσκολος ἐκ τῆς μὴ ἐγκαίρου διαῤῥήξεως αὐτῶν, ὅπερ συμβαίνει συ-

χνότερον εἰς τὰς πλευράκις τεκούσας, εἰς ἃς τὸ θυλάκιον προβάλλει ἐνίοτε μέχρι τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐθεωρεῖτο τὸ πάλαι ὡς πολλοῦ λόγου ἄξιον, διὸ καὶ ἔσπευδον νὰ διαῤῥήξωσιν ἀμέσως τὸ θυλάκιον· ἡ σήμερον ὅμως ἀπεδείχθη ἐκ τῆς πείρας, ὅτι τοῦτο εἶναι πάντη ἀκίνδυνον, ἡ δὲ διαῤῥηξις τοῦ θυλακίου περιττή, πολλάκις μάλιστα καὶ ἐπικίνδυνος, ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον δὲν προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς στερεωτέρας συστάσεως τῶν ὑμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς ἀτονίας τῆς μήτρας. Ὅταν λοιπὸν ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει διαῤῥήξωμεν τὸ θυλάκιον, ἐπειδὴ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου δὲν προσηλοῦται ἔτι δεόντως ἐν τῷ στομίῳ τῆς μήτρας, οὐδ' ἡ συσταλτικὴ δύναμις αὐτῆς ἀνεπτύχθη ἀρκούντως, μένει ἐλευθέρα ἡ δίοδος διαφόρων μορίων τοῦ ἐμβρύου καὶ ἰδίως τοῦ ὀμφαλίου λώρου. Τούτου ἕνεκα πρέπει νὰ μὴ ἐνδιδώμεν ποτὲ εἰς τὰς μεμψιμοιρίας τῆς τικτούσης καὶ νὰ διαῤῥηγνώμεν τὸ θυλάκιον, ὅπερ τότε μόνον πρέπει νὰ πράττωμεν, ὅταν τοῦτο προβάλλῃ εἰς τὴν σχισμὴν τοῦ αἰδοίου, καὶ ἡμεῖς ἐπείσθημεν προηγουμένως, ὅτι ἐν αὐτῷ δὲν ἐμπεριέχεται μέρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου. Τὴν διαῤῥηξιν δὲ τοῦ θυλακίου ἐνεργοῦμεν διὰ τῶν δακτύλων ἡμῶν καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ὑπὸ διαφόρων προβληθέντων ὀργάνων, ὧν τὰ μὲν εἰσι περιττά, τὰ δ' ἐπικίνδυνα καὶ ἐπιβλαβῆ.

γ'.) Δυστοκίαι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

Αἱ ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τοῦ ὀμφαλίου λώρου δυσκολίαι προέρχονται τὸ μὲν ἐκ τοῦ ὑπὲρ τὸ σύνηθες μήκους, τὸ δὲ ἐκ τῆς ὑπὲρ τὸ δέον βραχύτητος αὐτοῦ. Ἡ ὑπὲρ τὸ σύνηθες βραχύτης τοῦ ὀμφαλίου λώρου οὐδὲν ἐπιφέρει πρόσκομμα εἰς τὸν μηχανισμὸν τοῦ τοκετοῦ, ἢ τοὐλάχιστον εἶναι εἰσέτι ἀμφίβολον, ἐὰν ἄλλως πως γίνηται δυσκολίας πρόξενος. Ὁ ὀμφάλιος λῶρος εἶναι βραχύτερος τοῦ συνήθους ἢ φύσει, ἢ διὰ περιειλήσεως αὐτοῦ περὶ τὸν τράχηλον, περὶ τοὺς βραχίονας, ἢ περὶ τοὺς μηροὺς τοῦ ἐμβρύου. Κατὰ τὸν Ναιγέλιον ἡ

βραχύτης τοῦ ὀμφαλίου λώρου οὐδέποτε ἐπάγει δυσκολίαν τινὰ εἰς τὸν τοκετόν, ἐνδέχεται ὅμως ν' ἀκολουθήσωσιν ἀπευκταῖά τινα, ὧν ἕνεκα ἀναγκαζόμεθα τότε νὰ καταφύγωμεν εἰς μαιευτικήν τινα ἐγχείρησιν. Ὅταν ὁ ὀμφάλιος λῶρος ἐμφύηται κατὰ τὸ μέσον τοῦ ὑστέρου, ἐνδέχεται νὰ διαῤῥαγῇ οὗτος, ἐνῷ τὸ ἔμβρυον ἐξέρχεται τῶν γεννητικῶν τῆς τικτούσης μορίων· ὅταν δὲ ἐμφύηται κατὰ τὸ χεῖλος τοῦ ὑστέρου, ἐνδέχεται ν' ἀποσπασθῇ τοῦτο ἐν μέρει ἀπὸ τῆς μήτρας, ἐνῷ τὸ ἔμβρυον ἐξέρχεται, καὶ ἐπομένως νὰ ἐπέλθῃ αἱμορῥαγία θανατηφόρος. Ἀλλ' ἐκ τοῦ φύσει βραχυτέρου τοῦ συνήθους ὀμφαλίου λώρου τοιοῦτόν τι δὲν παρετηρήθη εἰσέτι· ἀναφέρουσιν ὅμως ὅτι συνέβησαν πολλάκις τοιαῦτα ἐκ τῆς περιειλήσεως αὐτοῦ περὶ τὸν τράχηλον ἢ περὶ τὰ ἄκρα τοῦ ἐμβρύου.

Ὡς σημεῖα δὲ, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὴν βραχύτητα τοῦ ὀμφαλίου λώρου, θεωροῦσι τὰ ἀκόλουθα·

ά.) *Παλινδρομία τῆς ἐν τῇ ἐντομῇ εὑρισκομένης κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ὠδῖνος*· ἡ τοιαύτη ὅμως παλινδρομία συμβαίνει οὐ μόνον ὅταν ὁ ὀμφάλιος λῶρος ἔχῃ τὸ σύνηθες μῆκος, ἀλλὰ καὶ ὅταν ᾖ μακρότερος τοῦ συνήθους, ὡς ἀλλαχοῦ εἴρηται.

β'.) *Πόνος τις τοπικός, ὃν αἰσθάνεται ἡ ἔγκυος πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ τοκετῷ εἰς ὡρισμένην τινὰ θέσιν τῆς μήτρας, καὶ ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς διὰ τοῦ ὀμφαλίου λώρου γινομένης ἕλξεως τοῦ ὑστέρου*· ὁ Ναιγέλιος ὅμως λέγει, ὅτι εἰς δύο ἐγκύους, αἵτινες ᾐσθάνοντο τοπικόν τινα πόνον κατὰ τὴν κοιλίαν πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ τοκετῷ, ὁ ὀμφάλιος λῶρος δὲν ὑπῆρχεν οὔτε φύσει οὔτε διὰ περιειλήσεως βραχύτερος τοῦ συνήθους. Εἰς ἄλλην δέ τινα περίστασιν, καθ' ἣν ἡ ἔγκυος οὐδένα τοιαύτης φύσεως πόνον ᾐσθάνετο, ὁ ὀμφάλιος λῶρος παρετηρήθη, ὅτι ἦν τρὶς περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου περιειλημένος.

γ'.) *Ἄθημα παράδοξον στενοχωρίας συνοδευούσης τὰς*

ὠδῖνας, ὅταν ὁ ὀμφάλιος λῶρος ᾖ περιειλημένος περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου· τοῦτο ὅμως, καὶ ἀληθῶς ἂν ὑπάρχῃ, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ παντάπασιν ὡς σημεῖον διαγνωστικόν, διότι τὸ τοιοῦτον αἴσθημα τῆς τικτούσης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτιμηθῇ ἀποχρώντως παρὰ τοῦ ἰατροῦ.

δ'.) *Ἐκροὴ αἵματος κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα*· τοῦτο, καί τοι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον καὶ ἀσφαλὲς σημεῖον τῆς βραχύτητος τοῦ ὀμφαλίου λώρου, εἶναι ὅμως τὸ πιθανώτερον πάντων τῶν λοιπῶν.

Ὁ φύσει βραχύτερος τοῦ συνήθους ὀμφάλιος λῶρος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαγάγῃ τοσοῦτον μέγαν κίνδυνον, ὅσον ἡ ἕνεκα περιειλήσεως προερχομένη βραχύτης, ἐξ ἧς συνήθως συμβαίνει διάρρηξις αὐτοῦ, ἐνδίπλωσις τῆς μήτρας, αἱμορραγίαι, καὶ τὰ παρόμοια· τὰ τοιαῦτα ὅμως συμβαίνουσιν ἰδίως, ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ εἰς τὴν ἐντομήν· ὁ δὲ ἐκ τῆς περιειλήσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου θάνατος δὲν προέρχεται τοσοῦτον ἐκ τοῦ παρεμποδισμοῦ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος εἰς τὰ ἀγγεῖα τοῦ τραχήλου, ὅσον ἐκ τῆς ἐμποδισθείσης κυκλοφορίας εἰς αὐτὸν τὸν ὀμφάλιον λῶρον, ὅταν ἡ κεφαλὴ μὴ ἐξέρχηται ταχέως, ἀλλὰ διαμένῃ ἱκανὸν χρόνον ὑπὸ τὸ ἠβικὸν τόξον, καὶ ἐπομένως συμπιέζωνται ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν ἠβικῶν ὀστῶν τὰ ἀγγεῖα τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

Ἐν ὅσῳ ὁ περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἐμβρύου εὑρισκόμενος ὀμφάλιος λῶρος δὲν περισφίγγει αὐτὸν ἰσχυρῶς, οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος. Ὅταν ὅμως συμβαίνῃ τοὐναντίον, τότε ἀνάγκη νὰ χαλαρώσωμεν, ὅσον ἔνεστι τάχιον, καὶ ἀπώσωμεν τὸν ὀμφάλιον λῶρον πρὸς τοὺς ὤμους τοῦ ἐμβρύου, φέροντες αὐτὸν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τούτου· ὅταν δὲ τοῦτο ᾖ ἀδύνατον, καὶ ἐπαπειλῆται ἡ ζωὴ τοῦ ἐμβρύου, πρέπει νὰ διατέμνωμεν αὐτὸν ἄνευ ἀναβολῆς, ἐπιδέοντες ταχέως ἀμφότερα τὰ διακοπέντα ἄκρα· βάλλοντες δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τὰς μασχάλας τοῦ ἐμβρύου τοὺς δακτύλους ἡμῶν, ἐξελκύομεν τοῦτο ὅσον τάχιον.

ὑνταῦθα προσθετέον τινὰ καὶ περὶ τῶν ἐκ τῶν ἀληθῶν λεγομένων κόμβων τοῦ ὀμφαλίου λώρου προερχομένων δυστοκιῶν. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀποτελοῦνται οἱ τοιοῦτοι κόμβοι, εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος, καίπερ πολλὰ ὑπὸ διαφόρων πρὸς ἐξήγησιν τούτου ἐρρέθησαν. Οἱ ἀληθεῖς κόμβοι εἰσὶ σπανιώτατοι, ὁ δὲ Ναιγέλιος λέγει, ὅτι κατὰ χιλίους ἐννεακοσίους τοκετοὺς δὶς μόνον ἀπήντησε τοὺς ἀληθεῖς κόμβους· οὕτω σπανιωτάτους θεωρεῖ αὐτοὺς καὶ ἡ Λαχαπέλλη. Ὅταν ὁ ὀμφάλιος λῶρος ἔχῃ τὸ σύνηθες μῆκος, οἱ κατ' αὐτὸν ἀληθεῖς κόμβοι οὐδένα προξενοῦσι κίνδυνον ἐν τῷ τοκετῷ, ὅταν δ' ἢ βραχύτερος τοῦ συνήθους, οἱ τοιοῦτοι κόμβοι ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγωσί λίαν ταχέως τὸν θάνατον τοῦ τικτομένου.

δ'. Δυστοκίαι ἐκ τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀποχωρίσεως καὶ ἐξώσεως τοῦ ὑστέρου.

Καὶ τὸ ὕστερον ἐνδέχεται ν' ἀποτελέσῃ κατὰ διαφόρους τρόπους δυσχερῆ τὸν τοκετόν· τὰ τῶν διδύμων ὕστερα εἶναι συνήθως συμπεφυμένα, ἐνίοτε ὅμως εὑρίσκονται καὶ διεσπαρμένα. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν, μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πρώτου ἐμβρύου, τὸ ὕστερον αὐτοῦ, ἀποχωριζόμενον ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς μήτρας, ἐν ᾧ εὑρίσκεται προσπεφυκός, δύναται νὰ κατέλθῃ ἐνίοτε καὶ ἀποφράξῃ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ὥσπερ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν τοῦ δευτέρου ἐμβρύου ἔξοδον. Ἡ εἰς τὴν μήτραν πρόσφυσις τοῦ ὑστέρου εἶναι περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως ποσῶς τὸν χαλαρά, ὥστε, καὶ μικρόν τι συστελλομένης τῆς μήτρας, ἀποχωρίζεται αὐτό, ἐκ δὲ τῆς πρόωρου ταύτης ἀποχωρίσεως τοῦ ὑστέρου ἐπέρχεται αἱμορραγία, μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπικίνδυνος. Ἐνίοτε ὅμως τὸ ὕστερον προσφύεται τῇ μήτρᾳ τοσοῦτον στερρῶς, ὥστε μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποχωρισθῇ διὰ μόχλων τῶν συστολῶν τῆς μήτρας. Ἡ μὴ ἔγκαιρος δὲ καὶ αὐτόματος ἀποχώρισις τοῦ ὑστέρου προέρχεται ἐνίοτε καὶ ἐκ δυναμικῆς τινος βλάβης τῆς μήτρας, τουτέστιν ἐκ τοῦ κατὰ μέρος μόνον καὶ ἀνωμάλου συστολῆς αὐτῆς, ἐξ ἧς μέρος

μὲν τοῦ ὑστέρου ἀποχωρίζεται, μέρος δὲ διαμένει τῇ μήτρᾳ προσπεφυκός. Ἐκ τῆς κατὰ μέρος ἀποχωρίσεως τοῦ ὑστέρου ἐπέρχεται αἱμορραγία ἄφθονος, ἐπιφέρουσα πολλάκις καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Αἱ δὲ περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ ὕστερον δὲν ἀποχωρίζεται ἕνεκα στερεωτέρας προσφύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν μήτραν, εἰσὶ σπανιώτεραι ἐκείνων, καθ' ἃς ἡ ἀποχώρισις αὐτοῦ βραδύνει ἕνεκα ἀδρανείας τῆς μήτρας. Εἰς τὴν βραδυνομένην ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου σπανίως εὑρίσκεται τοῦτο τῇ μήτρᾳ προσπεφυκὸς καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐπειδὴ συνέχεται μετ' αὐτῆς συνήθως μόνον διὰ μικροῦ τινος μέρους, ὅπερ ἐνίοτε δὲν εἶναι πλέον ἑνὸς ἢ δύο δακτύλων. Ἀλλ' ἡ κατ' αὐτὸ τὸ μέρος σύμφυσις τοῦ ὑστέρου μετὰ τῆς μήτρας εἶναι τοσοῦτον ἀσθενής, ὥστε ἀποσπᾶται παύτης καὶ διὰ ἐλαφροτάτης τινὸς ἕλξεως. Γινώσκομεν δὲ ὅτι τὸ ὕστερον εἶναι εἰσέτι ἐν μέρει τῇ μήτρᾳ προσπεφυκός, ὅταν μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου, ὑπάρχῃ αἱμορραγία, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἄφθονος, διὰ δὲ τῆς ψηλαφήσεως, τῆς γινομένης διὰ τοῦ κόλπου, δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας.

Πρὸς ἔξωσιν τοῦ ὑστέρου καὶ κατάπαυσιν τῆς ἐκ τῆς μήτρας αἱμορραγίας, μεταχειριζόμεθα τὰ ἀκόλουθα βοηθήματα. Ἀνατρίβομεν κυκλοτερῶς τὴν κοιλίαν τῆς τεκούσης, καθ' ὃ μέρος εὑρίσκεται ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας ἀπευθυσμένος, ραντίζομεν ψυχρῷ ὕδατι τὴν κοιλίαν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν μηρῶν αὐτῆς, ἐγχέομεν στυπτικὰς οὐσίας εἰς τὴν μήτραν, δηλ. ἔνεμα ἐξ ἴσων μερῶν ὄξους, οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος, διάλυμα στυπτηρίας, κτλ. Ἀλλ' ἐὰν τὰ βοηθήματα ταῦτα μὴ ὦσιν ἱκανὰ νὰ παύσωσι τὴν ἀδράνειαν τῆς μήτρας καὶ διεγείρωσι τὰς συστολὰς αὐτῆς, ἀνάγκη, ἵνα προλάβωμεν τὸν ἐκ τῆς αἱμορραγίας ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, ν' ἀποχωρίσωμεν τεχνητῶς τὸ ὕστερον· γίνεται δὲ τοῦτο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Περιελίσσομεν περὶ τὸν λιχανὸν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς ἡμῶν χειρὸς τὸν ὀμφάλιον λῶρον, ἔχοντες δὲ τοῦτον

ὁδηγόν, ἐμβάλλομεν εἰς τὴν μήτραν τὴν δεξιὰν ἡμῶν καὶ, ἀπωθοῦντες τοὺς περιβάλλοντας τὸ ἔμβρυον ὑμένας, προσπαθοῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἑδρεύει τὸ ὕστερον καὶ νὰ εὕρωμεν τὸ ἀποχωρισθὲν ἤδη χεῖλος αὐτοῦ· τούτου δὲ γενομένου, προσπαθοῦμεν μετὰ ταῦτα ν' ἀποχωρίσωμεν τὸ ὕστερον ἀπὸ τῆς μήτρας, οὐχὶ ἕλκοντες ἀλλ' ἀποχωρίζοντες τὰς λεπτὰς ἴνας, δι' ὧν τοῦτο συνδέεται τῇ μήτρᾳ, καὶ φέροντες μὲν τοὺς δακτύλους κατὰ διαφόρους διευθύνσεις μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ ὑστέρου, ἀπέχοντες ὅμως πάσης ὁπωσοῦν βιαίας ἕλξεως πρὸς ἀπόσπασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς μήτρας. Ἐὰν δ' ὑπάρχῃ μέρος τι τοῦ ὑστέρου, μὴ ἀποσπώμενον εὐκόλως, εἶναι προτιμότερον νὰ ἀφίνωμεν τοῦτο ἐν τῇ μήτρᾳ μᾶλλον, ἢ ν' ἀποσπῶμεν αὐτὸ βιαίως· καθότι ἡ ἐκ τῆς βιαίας ἀποσπάσεως τούτου ἐλπιζομένη ὠφέλεια, εἶναι ἀσυγκρίτως ἐλάσσων τῆς βλάβης, τῆς προερχομένης ἐκ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ ἐγκαταλείψεως τοῦ ἰσχυρῶς ταύτῃ προσπεφυκότος τεμαχίου. Ὑπάρχει προσέτι καὶ μείζων ἐλπὶς σωτηρίας, καθότι τοῦτο, σηπόμενον ἔπειτα, ἀποχωρίζεται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐκπίπτει, ἢ διαλύεται εἰς ἰχῶρα καὶ οὕτως ἐξέρχεται μετὰ τῶν λοχίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν δυστοκιῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῶν γεννητικῶν μορίων.

Α'. Περὶ τῆς παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῆς πυέλου.

Ἡ ἀποστέωσις τῶν ἱερολαγονικῶν συμφύσεων ὡς καὶ τῆς τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, δὲν ἐπιφέρει συνήθως δυσκολίαν τινὰ εἰς τὸν τοκετόν, ἐξαιρουμένης μόνον τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν εἶναι ἐνδεδειγμένη ἡ συγχονδροτομία· ἡ ἀποστέωσις ὅμως τῆς συμφύσεως, δι' ἧς συνενοῦται ὁ κόκκυξ μετὰ τοῦ

ἄκρου τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, δυνατὸν νὰ ἐμποδίσῃ κατά τι τὴν ἔξοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου. Τοιαύτη ἀποστέωσις εἶναι σπανιωτάτη, ὁ δὲ Σμέλιος ἀναφέρων τρία παραδείγματα ἀποστεώσεων, λέγει, ὅτι ὁ τοκετὸς ἀπεπερατώθη φυσικῶς, χωρὶς νὰ προκύψῃ οὐδεμία βλάβη οὔτε εἰς τὴν τίκτουσαν, οὔτε εἰς τὸ τικτόμενον.

Ὅταν ἡ πύελος μὴ ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην εὐρυχωρίαν, ὁ τοκετὸς ἀποβαίνει δύσκολος κατὰ διαφόρους τρόπους, ἢ καὶ ἐμποδίζεται ἐντελῶς. Ἡ δὲ τῆς πυέλου στένωσις δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἢ σύμμετρος, τοὐτέστιν ἐξ ἴσου στενωτέρα κατὰ πάσας αὐτῆς τὰς διαμέτρους, ἢ ἀσύμμετρος, τοὐτέστι στενωτέρα κατά τινας τούτων μόνον.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἡ σύμμετρος στένωσις τῆς πυέλου ἀπαντᾶται συχνότερον εἰς μικρὰς τὸ ἀνάστημα γυναῖκας, διότι καὶ ἐνταῦθα παρατηρεῖται, ὅτι, προκειμένου περὶ διατηρήσεως τοῦ γένους, τὰ πρὸς τοῦτο συντελοῦντα ὄργανα λαμβάνουσιν ἀνάπτυξιν ἰδιαιτέραν καὶ ἀνεξάρτητον σχεδὸν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ σύμμετρος στένωσις τῆς πυέλου εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία, ἐπειδὴ ἡ διάγνωσις αὐτῆς εἶναι πολὺ δύσκολος. Ἐὰν δὲ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωμαλία προήρχετο, καθὰ λέγουσιν ὁ Βωδελόκιος καὶ ὁ Οὐελπεαῦος, διότι παρεμποδίσθη ὁπωσδήποτε ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς, τοὐτέστιν ἔμεινεν εἰς ἣν κατάστασιν εὑρίσκετο πρὸ τῆς ἠβικῆς ἡλικίας, δὲν ἠθέλαμεν διακρίνει εἰς τὴν συμμέτρως στενωτέραν τοῦ συνήθους πύελον τοὺς τῆς γυναικείας πυέλου χαρακτῆρας, οἵτινες δὲν ἀναπτύσσονται πρὸ τῆς ἠβικῆς ἡλικίας.

Ταύτην τὴν στένωσιν τῆς πυέλου διαγιγνώσκομεν, ἐξετάζοντες εἴτε διὰ τοῦ κόλπου εἴτε καὶ ἔξωθεν· ἡ διάγνωσις ὅμως εἶναι πάντοτε πολὺ δύσκολος, ὅταν ἡ εὐθεῖα τῆς εἰσόδου, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς πυέλου διάμετροι ὦσιν ἐλάσσονες τοῦ συνήθους ὅσον τριῶν ἢ τεσσάρων γραμμῶν. Κατὰ τὸν νεώτερον Στεῖνον καὶ τὸν Βύρνιον, ὅταν ὑπάρχῃ τοιαύτη στένωσις τῆς πυέλου, ὁ τοκετὸς δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ βλάβης τινὸς διὰ

τῶν φυσικῶν τῆς τικτούσης δυνάμεων. Ὁ δὲ Ναιγέλιος, καθ' ὃν ἡ ἀσύμμετρος στένωσις τῆς πυέλου εἶναι πολὺ συχνοτέρα ἢ ὅσον ἤθελεν ὑποθέσει τις, λέγει, ὅτι, ὅταν ἡ εὐθεῖα διάμετρος ἢ ὅσον ἡμίσεως δακτύλου ἐλάσσων τοῦ συνήθους, ὁ τοκετὸς δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ δυσκόλως μὲν ἀλλ' ἀβλαβῶς. Δὶς δὲ παρετήρησε διάῤῥηξιν τῆς μήτρας εἰς γυναῖκας, αἵτινες εἶχον συμμέτρως στενωτέραν τὴν πύελον, ἧς ἡ εὐθεῖα διάμετρος δὲν εἶχε μῆκος μεῖζον τριῶν δακτύλων.

Ἡ ἀσύμμετρος στένωσις τῆς πυέλου εἶναι πολὺ συνηθεστέρα τῆς συμμέτρου, καὶ ἁπαντᾶται ἢ κατὰ τὴν εἴσοδον, ἢ κατὰ τὸ κοῖλον, ἢ κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτῆς. Μᾶλλον συνήθης εἶναι ἡ κατὰ τὴν εἴσοδον, ἧττον δὲ συχνὴ ἡ κατὰ τὸ κοῖλον, καὶ ταύτης σπανιωτέρα ἡ κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς πυέλου. Ὑπάρχουσιν ὅμως καί τινα παραδείγματα πυέλων ἀσυμμέτρως στενωτέρων τοῦ συνήθους καὶ κατὰ τὴν εἴσοδον, καὶ κατὰ τὸ κοῖλον καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτῶν συγχρόνως.

Ἡ δυσμορφία αὕτη τῆς πυέλου προέρχεται ἢ ἐξ ἔσωθεν ἐνεργούσης αἰτίας, ἢ ἐκ βλάβης, ἔξωθεν προερχομένης. Ὡς συνηθεστερα δὲ τούτου αἴτια θεωροῦσι τὰ ἑπόμενα.

α.) *Νοσήματα, διὰ ὧν ἐν γένει τὰ ὀστᾶ τοῦ σώματος γίνονται μαλακώτερα, ἀποβάλλοντα μέρος τῆς στερρότητος αὐτῶν.* Ὅταν τὰ ὀστᾶ μαλακυνθῶσιν ὑπό τινος τῶν νόσων, περὶ ὧν κατωτέρω ῥηθήσεται, ἡ πύελος λαμβάνει σχῆμα διάφορον, ἀναλόγως τῆς θέσεως, εἰς ἣν εὑρίσκετο τὸ σῶμα τῆς πασχούσης· ἑπομένως, ὅταν ἡ πάσχουσα δύναται νὰ κινῆται, δηλ. ὅταν μὴ πάσχῃ τοσοῦτον, ὥστε νὰ κατάκειται κλινήρης, τὸ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ ἐν γένει τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς πυέλου, ὠθεῖται πρὸς τὰ πρόσω καὶ κάτω· τὰ λαγόνια ὀστᾶ καὶ μάλιστα τὰ μέρη αὐτῶν, ἐν οἷς εὑρίσκονται αἱ κοτύλαι, ὠθοῦνται πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω· ἐντεῦθεν ἡ σύμφυσις τῶν ἠβικῶν ὀστῶν προεξέχει ἐν εἴδει ῥύγχους, ἡ δὲ πύελος λαμβάνει ἐν γένει τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, ὅπερ Στεῖνος ὁ πρεσβύτερος παραβάλλει πρὸς

τὰς καλύβας τῶν χωρικῶν. Ὅταν δὲ ἡ πάσχουσα διαμένῃ εἰς θέσιν μᾶλλον καθεστηκυῖαν, παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἄκρον τοῦ κόκκυγος εὑρίσκεται πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἄνω ἀπευθυσμένον καὶ πλησιάζει πρὸς τὸ ἀκρωτήριον, οὗ πολλάκις ἀπέχει μόνον ὅσον γραμμῶν τινων τὸ πρόσθιον μέρος τῆς πυέλου διὰ τὸ βάρος τοῦ κορμοῦ, τοῦ στηριζομένου ἐπὶ τῶν ἰσχίων, φέρεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω, ὁ δὲ βόθρος τῶν λαγονίων ὀστῶν διευθύνεται συνήθως πρὸς τὰ ὀπίσω· ἀλλ' ὅταν ἡ πάσχουσα τηρῇ μᾶλλον ὑπτίαν θέσιν, τὸ πρόσθιον μέρος τῆς πυέλου πλησιάζει πρὸς τὸ ὀπίσθιον, ὥστε ἡ μεταξὺ τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ἀπόστασις δὲν εἶναι πολλάκις οὐδ' ὅσον δύο δακτύλων, ἡ δὲ πύελος λαμβάνει τότε τὸ τῶν νεφρῶν σχῆμα. Ἐνίοτε ὅμως τὸ ἀκρωτήριον ἐγκλίνεται πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἡ δ' ἐκ τούτου προερχομένη δυσμορφία τῆς πυέλου εἶναι ἔτι μείζων· παρατηρεῖται προσέτι, ὅτι ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ ἔγκλισις τοῦ ἀκρωτηρίου εἶναι συνηθεστέρα τῆς πρὸς τὰ ἀριστερά. Σημειωτέον δὲ, ὅτι εἰς πάσας ταύτας τὰς δυσμορφίας τῆς πυέλου ἡ ἔξοδος αὐτῆς φαίνεται μᾶλλον εὐρυτέρα· ἐνίοτε πάλιν εὑρίσκεται καὶ τοσοῦτον στενή, ὥστε οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἡμῶν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Ἡ κατὰ τὰ πλάγια συμπίεσις τῆς πυέλου εἶναι πολὺ σπανία, εἰς δὲ τὴν περίστασιν ταύτην αὐξάνεται ἡ εὐθεῖα διάμετρος, σμικρύνεται δ' ἐκ τοὐναντίου ἡ ἐγκαρσία· τὰ δὲ νοσήματα, ἐξ ὧν προέρχονται τὰ διάφορα ταῦτα εἴδη τῆς δυσμορφίας τῆς πυέλου, εἰσὶν ἡ ῥαχῖτις καὶ ἡ ὀστεομαλακία.

Ἡ ῥαχῖτις εἶναι νόσος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀλίσκει δὲ συνήθως παιδία, μήπω τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν ὑπερβάντα· τὰ πρῶτα δὲ σημεῖα τοῦ νοσήματος τούτου εἰσὶ βραδεῖα καὶ ἀτελὴς ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως τοῦ ὀρθοστατεῖν καὶ βαδίζειν, ἐξόγκωσις τῶν κεφαλῶν τῶν ὀστῶν, ἐξαιρέτως τῶν τοῦ κάρπου, ὀλίγον δὲ βραδύτερον τὰ μακρὰ ὀστᾶ καὶ πρὸ πάντ-

των τὰ τῆς κνήμης, τοῦ στέρνου, αἱ πλευραὶ καὶ ἡ ῥάχις, τὰ ὀστᾶ ἐνίοτε ὅλου τοῦ σώματος, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰ τῆς πυέλου, ἐξοιδαίνονται καὶ παραμορφοῦνται· ἐντεῦθεν καὶ ἡ χωλότης, ἣν συνήθως πάσχουσι πολλὰ τῶν ῥαχιτικῶν παιδίων· ἡ κεφαλὴ τῶν ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης ἁλισκομένων παιδίων εἶναι ὀγκωδεστέρα καὶ κατά τινα τρόπον δυσανάλογος πρὸς τὸ λοιπὸν σῶμα, τὸ πρόσωπον αὐτῶν φαίνεται μᾶλλον γεροντικόν, τὰ ἄκρα, καὶ μάλιστα τὰ κάτω, ἰσχνότατα, ἡ δὲ κοιλία διατεταμένη καὶ ἐξωγκωμένη· τὸ νόσημα τοῦτο διαρκεῖ συνήθως πολλὰ ἔτη, συχνάκις διασκεδάζεται ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅταν προχωρήσῃ πολύ, ἡ κύρτωσις τῆς ῥάχεως, τῶν κνημῶν, τοῦ στέρνου καὶ τῶν πλευρῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ γενική τις τοῦ σώματος δυσμορφία, μένουσι διὰ βίου.

Τῆς δ' ὀστεομαλακίας τὰ πρῶτα φαινόμενα ἔχουσιν ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν χρόνιον ῥευματισμόν, ἢ τὴν ἀρθρίτιδα· ἡ νόσος αὕτη ἁλίσκει συνήθως ἀνθρώπους καὶ μάλιστα γυναῖκας ἀπὸ εἴκοσι μέχρι τριάκοντα ἐτῶν· ἄρχεται συνήθως μετὰ πόνων κατὰ τὴν ὀσφὺν καὶ τὴν πύελον· οἱ πόνοι οὗτοι εἰσὶν ἢ διηνεκεῖς, ἢ ἐλαττοῦνται πρὸς καιρόν· συνοδεύονται δὲ συνήθως ὑπὸ παραλυτικῆς τινος καταστάσεως, βαθμηδὸν αὐξανομένης, ὑπὸ ἰσχνότητος, ἀδυναμίας καὶ πυρετοῦ· τὸ πάντων δὲ χαρακτηριστικώτερον σημεῖον τῆς νόσου ταύτης εἶναι, ὅτι τὸ ἀνάστημα τῆς πασχούσης γυναικὸς ἄρχεται βαθμηδὸν νὰ σμικρύνηται. Ἡ νόσος αὕτη ἁλίσκει τὰς γυναῖκας συνήθως περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως ἢ εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετόν, καὶ παρατηρεῖται κατ' ἐξοχὴν καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς γυναῖκας, αἵτινες διάγουσι μᾶλλον καθεστηκότα βίον, κινοῦνται σπανίως, ζῶσιν ἐντὸς ὑγρᾶς καὶ διεφθαρμένης ἀτμοσφαίρας, τρέφονται κακῶς, καὶ ἐν γένει βιοῦσι δυσχερῶς καὶ πλήρεις φροντίδων. Ἐντεῦθεν εἰς γυναῖκας, αἵτινες ἄλλοτε ἔτεκον εὐκόλως, ὁ τοκετὸς δυσκολαίνεται ἤδη ἕνεκα ἐπελθούσης στενώσεως τῆς πυέλου, ἡ δ' ἐκ ταύτης προερχομένη δυσκολία ἐνδέχεται ν' αὐξηθῇ τοσοῦτον εἰς

τοὺς ἑπομένους τοκετούς, ὥστε ἐπὶ τέλους οὗτοι μὲν νὰ μὴ ἐκτελῶνται κατ' οὐδένα τρόπον διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὁ δὲ μαιευτὴρ νὰ εὑρίσκηται ἀείποτε ἠναγκασμένος νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν ἐμβρυουλκίαν ἢ εἰς ἄλλην τινὰ μαιευτικὴν ἐγχείρησιν πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτῶν, ἢ καὶ νὰ διανοίγῃ ἄλλην τινὰ ὁδὸν πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν ἡ διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ᾖ ἀδύνατος. Ἡ δ' αἰτία τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος νόσου ὑφίσταται εἰς τὴν μὴ ἐναπόθεσιν τῆς ἀναγκαίας ποσότητος φωσφορικῆς τιτάνου ἐπὶ τῶν ὀστῶν.

Αἱ κατὰ τὴν πύελον ἐξοστώσεις εἰσὶν μὲν ἱκαναὶ νὰ ἐπαγάγωσι τὴν στένωσιν αὐτῆς, εἰσὶν ὅμως καὶ σπάνιαι, εἰ καὶ πολλὰ περὶ τούτων λέγονται. Τῶν ἐξοστώσεων αἱ μέν εἰσι χρηστάι, αἱ δὲ κακοήθεις· αἱ πρῶται δυνατὸν νὰ προέλθωσιν ἐκ συνθλάσεων ἢ ἄλλης τινὸς μηχανικῆς βλάβης τῶν ὀστῶν τῆς πυέλου, αἱ δὲ δεύτεραι προέρχονται ἐξ ἀφροδισίας, χοιραδικῆς, ἀρθριτικῆς ἢ ἄλλης τινὸς δυσκρασίας.

Καὶ διάφορα προσέτι ἐξωτερικὰ αἴτια, ὡς π. χ. τὸ καθέζεσθαι τὰ κοράσια ἐπὶ σκληρῶν θρανίων συνεχῶς καὶ ἐπὶ πολύ, ἢ ἐγκεκλιμένα ἐπὶ θάτερον τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῶν, τὸ βαστάζειν βάρη μεγάλα, τὸ ἱππεύειν εἰς ἡλικίαν τρυφεράν, κτλ., εἰσὶν ἱκανὰ νὰ ἐπαγάγωσι στένωσιν τῆς πυέλου.

Ἡ διάγνωσις τῆς ἀσυμμέτρου στενώσεως τῆς πυέλου, καί τοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὔκολος οὖσα, ἔχει ὅμως πολλάκις καὶ αὕτη τὰς δυσκολίας αὐτῆς. Ἡ πύελος πολλάκις ἔξωθεν μὲν εἶναι καλῶς κατεσκευασμένη, ἔσωθεν δὲ ἐμφαίνει πολλὰς καὶ μεγάλας ἀνωμαλίας. Ἐντεῦθεν πολλοὶ ἠπατήθησαν, ὑπολαβόντες τὴν ἐξόστωσιν τῆς πυέλου, ἢ ἄλλον τινα ὄγκον ἐν αὐτῇ ὡς κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου· τούτου ἕνεκα ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς καταστάσεως τῆς πυέλου, ὅταν προϋπῆρξε ῥαχῖτις, ἢ πᾶν ἄλλο νόσημα, ἱκανὸν ὂν ἵνα σμικρύνῃ τὴν εὐρυχωρίαν αὐτῆς, ἢ ἐπαγάγῃ οἱανδήποτε ἄλλην ἀνωμαλίαν ἢ βλάβην. Τὰ δὲ σημεῖα, δι' ὧν γινώσκομεν, ὅτι ἡ τίκτουσα ἔ-

παθεν ὑπὸ ραχίτιδος κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν αὐτῆς, εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα· ἡ κάτω σιαγὼν ὑπερέχει συνήθως τῆς ἄνω, ὁ πώγων εἶναι ὀξύτερος, οἱ ὀδόντες διαχωρίζονται ὁριζοντίως ὑπὸ αὐλάκων μᾶλλον ἢ ἧττον βαθειῶν, τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου εἶναι ὠχρὸν καὶ πελιδνόν, τὸ δὲ ἀνάστημα τοῦ σώματος μικρὸν καὶ τὸ βάδισμα ἀσταθὲς καὶ σφαλλόμενον· τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ ἐγκλίνεται πρὸς τὰ ὀπίσω, οἱ βραχίονες φαίνονται ὡσανεὶ κρεμάμενοι πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, ἡ κοιλία εἶναι διατεταμένη καὶ προεξέχουσα, καὶ ἡ σπονδυλικὴ στήλη καὶ τὸ στέρνον μᾶλλον ἢ ἧττον κεκυρτωμένα· τὰ λαγόνια ὀστᾶ δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ ὕψος, τὰ ἄκρα τῶν ὀστῶν, καὶ ἰδίως τὰ τῆς ἀρθρώσεως τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, εἰσὶν ἐξοιδημένα, τὰ ἄνω καὶ κάτω ἄκρα συνήθως κυρτά, ἡ δὲ κύρτωσις τῶν κάτω ἐμφαίνει ἰδίως δυσμορφίαν τῆς πυέλου· εἰς ἀβεβαίους δὲ περιστάσεις πρέπει νὰ πληροφορώμεθα παρὰ τῶν συγγενῶν τῆς γυναικός, ἧς πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν τὴν πύελον, ἐὰν ἐβράδυνε νὰ περιπατήσῃ, ἐὰν ἦν φιλάσθενος εἰς τὴν παιδικὴν αὐτῆς ἡλικίαν, καὶ ἐὰν ὑπέστη βλάβην τινὰ ἐξωτερικήν. Ἡ δ' ἄμεσος τῆς πυέλου ἐξέτασις γίνεται ἢ διὰ ὀργάνων τινῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσδιωρισμένων, ἢ διὰ μόνης τῆς χειρός. Τὰ ὄργανα, ἅπερ μεταχειρίζονται πρὸς καταμέτρησιν τῆς πυέλου καὶ ἐπομένως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς στενώσεως αὐτῆς, καλοῦνται *πυελόμετρα*. Τὰ συνηθέστερα δὲ καὶ μᾶλλον εὔχρηστα εἰσὶ τὰ δύο πυελόμετρα τοῦ Στεΐνου, δηλ. τὸ *μικρὸν* καὶ τὸ *μέγα*, ὡς καὶ τὸ τοῦ Βωδελοκίου. Τὸ μικρὸν ἢ ἁπλοῦν πυελόμετρον τοῦ Στεΐνου σύγκειται ἐκ ῥάβδου, εἰς σφαιρίδιον λῆγούσης, ὀκτὼ δακτύλων μακρᾶς, καὶ εἰς γραμμὰς καὶ δακτύλους διῃρημένης. Εἰς ταύτην προσετέθη ἀκολούθως καὶ δείκτης, κινητὸς μέν, ἀλλὰ στηριζόμενος ἀκλονήτως ἐπ' αὐτῆς, κατὰ τὴν χρείαν, εἰς οἱανδήποτε ἀπόστασιν διὰ στρόφιγγος, κάτωθεν τούτου εὑρισκομένης. Πρὸς καταμέτρησιν λοιπὸν τῆς εὐθείας διαμέτρου τῆς πυέλου, ἔχοντες ὁδηγὸν τὸν λιχανὸν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς ἡμῶν χει-

ρός, εἰσάγομεν τὸ πυελόμετρον τοῦτο, ἕως ἂν τὸ σφαιρίδιον τῆς ῥάβδου ἐγγίσῃ τὸ ἀκρωτήριον· τὸ μέρος δ' αὐτῆς, τὸ ἀμέσως ὑπὸ τὴν σύμφυσιν τῶν ἡβικῶν ὀστῶν κείμενον, σημειοῦμεν διὰ τοῦ ὄνυχος τοῦ λιχανοῦ τῆς δεξιᾶς ἡμῶν, ἢ ὠθοῦμεν τὸν δείκτην, ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον πρὸς τὴν σύμφυσιν τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, καὶ στερεοῦμεν αὐτὸν διὰ τῆς ὑποκειμένης στρόφιγγος. Ἐξάγοντες δ' ἀκολούθως μετὰ προσοχῆς τὸ ὄργανον, παρατηροῦμεν ποία εἶναι ἡ ἀπόστασις, ἡ μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ τοῦ ὑπὸ τὴν σύμφυσιν τῶν ἡβικῶν ὀστῶν μέρους, τοῦ προσδιορισθέντος διὰ τοῦ ὄνυχος ἡμῶν ἢ διὰ τοῦ δείκτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς καταμετρήσεως ταύτης μόνον τὸ μέγεθος τῆς διαγωνίου διαμέτρου δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν, ἵνα εὕρωμεν καὶ τὸ τῆς εὐθείας, πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν ὅσον ἡμίσεως δακτύλου ἀπὸ τοῦ τῆς διαγωνίου, ἐπειδὴ ἀπεδείχθη ἐκ καταμετρήσεων, εἰς πυέλους πολλῶν γυναικῶν γενομένων, ὅτι ἡ εὐθεῖα διάμετρος ἦν συνήθως ὅσον ἡμίσεως δακτύλου ἐλάσσων τῆς διαγωνίου. Πλὴν τὸ τοιοῦτον δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθὲς καὶ βέβαιον εἰς πάσας τὰς περιστάσεις ἀνεξαιρέτως, διότι εὐκόλως ἐνδέχεται ν' ἀπατηθῶμεν ἐκ τῆς διευθύνσεως, ἣν ἔχει ἡ σύμφυσις τῶν ἡβικῶν ὀστῶν· ὅθεν, ὅταν τὸ κάτω ἄκρον τῆς συμφύσεως τῶν ἡβικῶν ὀστῶν ᾖ πλέον τοῦ συνήθους πρὸς τὰ ἔσω ἢ ἔξω ἀπευθυσμένον, ἡ μεταξὺ τῆς εὐθείας διαμέτρου καὶ τῆς διαγωνίου διαφορὰ δὲν θέλει εἶσθαι πάντοτε ὅσον ἡμίσεως δακτύλου. Εἰς τὴν τοιαύτην μάλιστα περίστασιν εὐκολώτερον ἐνδέχεται νὰ συμβῇ τοὐναντίον, δηλ. ὅσῳ μείζων ὑπάρχει ἡ διαγώνιος διάμετρος, τόσῳ ἐλάσσων νὰ ὑπάρχῃ ἡ εὐθεῖα, ἢ τἀνάπαλιν.

Πρὸς ἄμεσον λοιπὸν καταμέτρησιν τῆς εὐθείας διαμέτρου ἐπενόησεν ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς ἕτερον εἶδος πυελομέτρου, ὅπερ ἐκάλεσε *μέγα*, ἢ *σύνθετον πυελόμετρον*. Τοῦτο εἶναι ὅμοιον ψαλιδίῳ, ἔχοντι τὰ ἄκρα σιγμοειδῶς κεκυρτωμένα, μεταξὺ δὲ τῶν λαβῶν εὑρίσκεται ῥάβδος λεπτή, διηρημένη εἰς

δακτύλους καὶ γραμμάς· τοῦ συνθέτου τούτου πυελομέτρου εἰς τὸν κόλπον ἐμβληθέντος, τὸ ἓν ἄκρον τίθεται ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου, θλιβομένων δ' ἔπειτα τῶν λαβῶν, ἀπομακρύνεται τὸ ἕτερον καὶ φθάνει εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν· διὰ τῆς κινήσεως δὲ καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας προσαγωγῆς τῶν λαβῶν παρατηρεῖται εἰς τὴν κατ' αὐτὰς εὑρισκομένην ῥάβδον, ποία εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων τοῦ ὀργάνου τούτου ἀπόστασις, ἥτις εἶναι τὸ μῆκος τῆς εὐθείας διαμέτρου τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου. Τοῦ πρώτου πυελομέτρου, τουτέστι τοῦ μικροῦ, ὑπάρχουσι πλεῖσται τροποποιήσεις, τὸ δὲ δεύτερον εἶναι τὴν σήμερον σχεδὸν ἄχρηστον.

Ὁ Βωδελόκιος παρατηρήσας, ὅτι τὰ πυελόμετρα τοῦ Στεΐνου, ὡς καὶ τὰ παρὰ διαφόρων ἄλλων ἐπινοηθέντα, ἅτινα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τροποποιήσεις τῶν τοῦ Στεΐνου, ἦν ἀδύνατον νὰ ἐφαρμόζωνται εἰς πάσας τὰς περιστάσεις, καὶ μάλιστα εἰς ἀγάμους γυναῖκας, ὑποθέτων δὲ ὅτι ἡ εὐθεῖα διάμετρος τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου, ἐπιμηκυνθεῖσα πρὸς τὰ ὀπίσω, διέρχεται διὰ τοῦ κατωτέρου χείλους τῆς ἀκανθώδους ἀποφύσεως τοῦ τελευταίου ὀσφυακοῦ σπονδύλου, καὶ ἐπομένως ὅτι διὰ καταμετρήσεως τῆς ἀποστάσεως, τῆς μεταξὺ τῆς ἀποφύσεως ταύτης τοῦ τελευταίου ὀσφυακοῦ σπονδύλου, καὶ τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ τὸ ἀληθὲς μέγεθος τῆς εὐθείας διαμέτρου, τῆς κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πυέλου, ἀφ' οὗ πρότερον ἀφαιρεθῇ μῆκος ὅσον δύο καὶ ἡμίσεως δακτύλων διὰ τὸ πάχος τῆς σπονδυλικῆς στήλης, καὶ ὅσον ἡμίσεως δακτύλου διὰ τὸ τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἐπενόησε πυελόμετρον, ἄλλως πως κατεσκευασμένον καὶ πρὸς τὸν προκείμενον σκοπὸν κατάλληλον. Τὸ πυελόμετρον τοῦ Βωδελοκίου σύγκειται ἐκ δύο βραχιόνων ὀρειχαλκίνων, σχῆμα ἡμικυκλίου ἐχόντων, ὅσον ἡμίσεως δακτύλου παχέων, καὶ ὅσον ὀκτὼ ἕως δέκα μακρῶν. Οἱ βραχίονες οὗτοι κατὰ μὲν τὸ ἓν τῶν ἄκρων αὐτῶν συνενοῦνται

ἀλλήλοις διὰ συνδέσμου τινὸς κινητοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον λήγουσιν ἕκαστος εἰς σφαιρίδιον μετρίου μεγέθους. Μικρόν τι ὑπεράνω τοῦ συνδέσμου τούτου προσετέθη τμῆμα κύκλου, εἰς δακτύλους καὶ γραμμὰς διηρημένον, πρὸς καταμέτρησιν τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἀπομακρύνσεως τῶν ἐλευθέρων ἄκρων. Τὸ πυελόμετρον τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅτι δὲν παρέχει μὲν μαθηματικὴν ἀκρίβειαν, χρησιμεύει ὅμως πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἔσωθεν γινομένης καταμετρήσεως τῆς πυέλου. Κατὰ τὸν Κλούγιον ἡ ἐπιμηκυνθεῖσα εὐθεῖα διάμετρος τῆς εἰσόδου τῆς πυέλου δὲν διατέμνει τὴν ἀκανθώδη ἀπόφυσιν τοῦ τελευταίου, ἀλλὰ τὴν τοῦ προτελευταίου ὀσφυακοῦ σπονδύλου. Ὁ Ναιγέλιος, λέγων ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον, βεβαιοῖ, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάμετρος, διατέμνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν ἀκανθώδη ἀπόφυσιν τοῦ τελευταίου θωρακικοῦ σπονδύλου, ἢ τὴν τοῦ πρώτου τῆς ὀσφύος.

Ἡ διὰ τῆς χειρὸς ὅμως μόνης γινομένη καταμέτρησις τῆς πυέλου εἶναι ἀσφαλεστέρα καὶ τὴν σήμερον προτιμᾶται πάντων, τῶν μέχρι τοῦδε ἐφευρεθέντων πυελομέτρων, ἀπαιτεῖται ὅμως πρὸς τοῦτο μεγάλη ἕξις καὶ προσοχή. Εἰσάγοντες τὸν λιχανὸν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς ἡμῶν χειρὸς εἰς τὸν κόλπον τῆς γυναικός, ἐγγίζομεν διὰ τοῦ ἄκρου αὐτοῦ τὸ ἀκρωτήριον, διὰ δὲ τοῦ λιχανοῦ τῆς δεξιᾶς σημειοῦμεν τὸ μέρος τοῦ μετακαρπίου, τὸ εὑρισκόμενον ἀμέσως ὑπὸ τὸ ἠβικὸν τόξον, μετὰ δὲ ταῦτα ἐξάγοντες τὸν δάκτυλον, καταμετροῦμεν τὸ μεταξὺ τοῦ ἄκρου αὐτοῦ καὶ τοῦ ῥηθέντος σημείου διάστημα, ἀφαιρεθεισῶν δὲ ὅσον πέντε ἢ ἓξ γραμμῶν, τὸ ὑπόλοιπον δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς εὐθείας διαμέτρου. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς καταμετρήσεως ἐνδέχεται μὲν νὰ μὴ ὑπάρχῃ λίαν ἀκριβής, δὲν ἀπατᾷ ὅμως ἡμᾶς τοσοῦτον εὐκόλως, ὥσπερ συμβαίνει τοῦτο, ὅταν ἡ καταμέτρησις γίνηται διὰ μόνων τῶν ὀργάνων. Ὅταν ἐν τῇ καταμετρήσει τῆς πυέλου φθάνωμεν εὐκόλως τὸ ἀκρωτήριον, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν μετὰ πολλῆς βεβαιότητος, ὅτι ἡ πύελος εἶναι στενωτέρα τοῦ συνήθους. Λέγει δὲ καὶ ἡ Λαχαπέλλη, ὅτι,

ὅταν μὴ δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εὐκόλως τὸ ἀκρωτήριον, εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι ἡ πύελος ἔχει κανονικὸν σχηματισμόν. Ὁ Ναιγέλιος ὅμως λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τοῦτο ἀδιακρίτως, καὶ προτιμᾷ τὸν ἀκόλουθον τρόπον τῆς καταμετρήσεως τῆς πυέλου ὡς ἀσφαλέστερον. Φέρομεν διὰ τοῦ κόλπου πρὸς τὸ μέσον τῆς κοιλότητος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ τοὺς τέσσαρας δακτύλους τῆς δεξιᾶς ἡμῶν χειρός, ἔχοντες τὴν ῥάχιν αὐτῆς πρὸς τὰ ὀπίσω ἐστραμμένην· πλησιάζοντες δ' οὕτω πρὸς τὸ ἀκρωτήριον, βάλλομεν τὸ ἄκρον τοῦ μέσου δακτύλου ἐπ' αὐτό, τὸν δὲ λιχανὸν φέρομεν πρὸς τὴν σύμφυσιν τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀποχάσεως τῶν δακτύλων τούτων γινώσκομεν ἐὰν ἡ εὐθεῖα διάμετρος ἔχῃ τὸ κατὰ φύσιν μῆκος· ὁ τρόπος ὅμως οὗτος τῆς ἐξετάσεως καὶ καταμετρήσεως τῆς πυέλου εἶναι δύσκολος εἰς τὰς πρωτοτόκους. Ὅταν ἡ εὐθεῖα διάμετρος ᾖ ὅσον δύο δακτύλων, ἢ ὅταν ἐν γένει ἡ στένωσις τῆς πυέλου ᾖ τοσαύτη, ὥστε ἀπαιτεῖται ἀφεύκτως ἡ καισαρικὴ τομή, ἡ διάγνωσις δὲν εἶναι δύσκολος. Δύσκολον ὅμως εἶναι νὰ γνωρίσῃ τις καὶ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὸ μεταξὺ τριῶν καὶ τεσσάρων δακτύλων διάστημα τῆς εὐθείας διαμέτρου.

Εἰς τὴν ἀσύμμετρον στένωσιν τῆς πυέλου ἡ πρόγνωσις εἶναι διάφορος, κατὰ λόγον τοῦ βαθμοῦ τῆς στενώσεως καὶ τοῦ εἴδους τῆς δυσμορφίας τῆς πυέλου. Ἐν γένει ὅμως ἡ στένωσις τῆς πυέλου εἶναι ἐπικίνδυνος εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον, καὶ ὅταν ἐν τοιαύτῃ τῆς πυέλου καταστάσει μὴ δοθῇ ἐγκαίρως ἡ ἀπαιτουμένη βοήθεια, αἱ δυνάμεις τῆς τικτούσης ἐξαντλοῦνται, τὰ γεννητικὰ μόρια φλογίζονται, ἡ δὲ φλόγωσις μεταβαίνει ταχέως εἰς γάγγραιναν, ἡ μήτρα διαῤῥήγνυται, τὸ παιδίον ἀποθνήσκει, μετ' οὐ πολὺ δὲ συναποθνήσκει καὶ ἡ μήτηρ, καὶ ἐν γένει ἐπέρχονται, ὅσα συμβαίνουσι καὶ ὅταν τὸ ἔμβρυον ἔχῃ θέσιν κακὴν ἐν τῇ μήτρᾳ καὶ ᾖ ἀδύνατον νὰ γεννηθῇ διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων· ἐκ τῆς μερικῆς δὲ θλίψεως, τῆς προξενουμένης ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου, γίνονται ἐμ-

πιέσματα ἢ ἐντυπώσεις, ἰσομεγέθεις ἐνίοτε ὡῷ χηνός, κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, παρέρχονται ὅμως ταχέως καὶ οὐδὲ χρήζουσι κἂν ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Πλείονος δὲ λόγου ἄξιον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἰατροδικαστικήν, εἶναι ἡ ἕνεκα ἰσχυρῶν συστολῶν τῆς μήτρας καὶ βιαίας προστριβῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου σύνθλασις τῶν ὀστῶν αὐτῆς· τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὡς εἴρηται, μᾶλλον εἰς τοὺς ὀξεῖς ἢ εἰς τοὺς βραδεῖς τοκετούς, διότι εἰς τοὺς τελευταίους ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πρὸς συσχηματισμὸν αὐτῆς.

Ὅταν ἡ στένωσις τῆς πυέλου ᾖ τοσαύτη, ὥστε ὁ τοκετὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ ἀκινδύνως διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, πρέπει νὰ καταφύγωμεν ἐγκαίρως εἰς τὰ βοηθήματα, δι' ὧν προλαμβάνεται, ἢ κἂν μετριάζεται ὁ κίνδυνος· εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἀκόλουθα.

ά.) Ὁ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου.

β'.) Ὁ ἐπὶ πόδας μετασχηματισμὸς καὶ ὁ ἐξελκυσμὸς τούτου.

γ'.) Ἡ συγχονδροτομία.

δ'.) Ἡ καισαρικὴ τομή.

έ.) Ἡ χρῆσις τῶν βοηθημάτων, δι' ὧν ἐμποδίζεται ἡ τελεία ἀνάπτυξις καὶ αὔξησις τοῦ ἐμβρύου.

ς'.) Ὁ πρόωρος τοκετός.

ζ'.) Ἡ ἐξάμβλωσις τοῦ ἐμβρύου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν περιστάσεων, εἰς ἃς εἶναι ἐνδεδειγμένη ἡ ἐμβρυουλκία, ἡ καισαρικὴ τομή, καὶ ἡ συγχονδροτομία, ὡς καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐνεργοῦνται αἱ ἐγχειρήσεις αὗται, ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω· περὶ δὲ τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου, ὅταν ὑπάρχῃ στένωσις τῆς πυέλου, αἱ γνῶμαι τῶν μαιευτήρων εἰσὶ διῃρημέναι. Ὁ Βοέριος, ὁ Σαξτόρφιος καί τινες ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι εἰς τὰς ἐκ στενώσεως τῆς πυέλου προερχομένας δυστοκίας οὐδέποτε εἶναι ἐνδεδειγμένος ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ ἐμβρύου, διότι, ὡς λέγουσιν οὗτοι, εἶναι ἀδύνατον νὰ διέλ-

θῃ ἡ κεφαλὴ εὐκολώτερον, προηγουμένης τῆς βάσεως τοῦ κρανίου, ἢ τοῦ τριχωτοῦ μέρους αὐτῆς· ἡ πεῖρα ὅμως ἀπέδειξε τοὐναντίον, καὶ ἐπὶ ταύτης στηριζόμενοι ὁ Μαυρικεαῦος καὶ ἡ Λαχαπέλλη λέγουσιν, ὅτι εἰς στενώσεις τινὰς τῆς πυέλου, δι' ἃς κατὰ τὸν προηγηθέντα τοκετὸν ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν ἐμβρυουλκὸν πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ, τὸ ἔμβρυον ἐξήχθη ἀβλαβῶς διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ· ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται, ὅτι συμβαίνει ἰδίως, ὅταν ὑπάρχῃ μονομερὴς στένωσις τῆς πυέλου, διὰ δὲ τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου λαμβάνουσα ἡ κεφαλὴ θέσιν καταλληλοτέραν, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἄνευ τῆς χρήσεως τοῦ ἐμβρυουλκοῦ. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι, ἂν ὁ μετασχηματισμὸς ᾖ ἐν γένει λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὸ ἔμβρυον, καθότι ἐκ τριῶν ἐμβρύων, διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐξαχθέντων, τὰ δύο συνήθως ἐξέρχονται, ὡς εἴρηται, νεκρά, εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος περίστασιν ὁ κίνδυνος εἶναι ἔτι μείζων, ἐπομένως καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἐμβρυουλκοῦ προτιμοτέρα, ὡς ἧττον ἐπικίνδυνος.

Τὰ δὲ βοηθήματα, ὅσα μεταχειρίζονται πρὸς περιορισμὸν τῆς ἐντελοῦς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου, εἰσὶν αἱ ἀφαιμάξεις, αἵτινες ἐπαναλαμβάνονται ἀνὰ πᾶσαν δευτέραν ἑβδομάδα μετὰ τὰ μέσα τῆς κυήσεως, ἡ συχνὴ προπότισις καθαρσίων ἐξ οὐδετέρων ἁλάτων, ἡ μετρία καὶ μᾶλλον ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν συγκειμένη τροφή, καὶ ἡ ἐπί τινας ὥρας καθ' ἑκάστην γινομένη κίνησις. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῶν τοιούτων βοηθημάτων δὲν εἶναι πάντοτε βέβαιον καὶ σταθερόν, διότι πρῶτον μὲν δὲν γνωρίζομεν μέχρι τίνος βαθμοῦ δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν χρῆσιν αὐτῶν, δεύτερον δὲ ἐνδέχεται ἐκ τῆς χρήσεως τούτων νὰ ἐπέλθῃ πολλάκις τοιαύτη ἀδυναμία εἰς τὴν ἔγκυον, ὥστε ὁ τοκετὸς ν' ἀποβῇ ἔτι δυσκολώτερος. Ἰστέον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι εἰς περιστάσεις τινάς, εἰς ἃς μετεχειρίσθησαν τὰ ἤδη ῥηθέντα βοηθήματα πρὸς περιορισμὸν τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐμβρύου, ἐγεννήθη τοῦτο ὑδροκεφαλικόν. Ἀλλ' ὅμως ὁ Ναιγέλιος λέγει, ὅτι

ἡ φρόνιμος καὶ μετὰ λόγου χρῆσις τῆς μεθόδου ταύτης, δυνατὸν νὰ φανῇ τῳόντι ὠφέλιμος εἰς τινας περιστάσεις.

Τὸν τεχνητῶς ἐνεργούμενον πρόωρον τοκετὸν τοῦ ἐμβρύου δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν μετὰ τοῦ ἐκβεβιασμένου τοκετοῦ (accouchement forcé), ὅστις ὑφίσταται εἰς τὴν διὰ βίας γενομένην διαστολὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς χειρὸς εἰς αὐτήν, εἰς τὴν σύλληψιν τῶν ποδῶν τοῦ ἐμβρύου, καὶ τὸν ἐξελκυσμὸν αὐτοῦ. Τὴν ἐγχείρησιν ταύτην μετεχειρίζοντο τὸ πάλαι, καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, ὅταν τὸ ὕστερον ἦν προσπεφυκὸς τῷ στομίῳ τῆς μήτρας, εἰς τὰς ἰσχυρὰς αἱμορραγίας, καὶ εἰς τὰς ἀΐφνης ἀποθανούσας γυναῖκας· ὁ δὲ πρὸ τοῦ ὡρισμένου χρόνου ἐνεργούμενος τοκετὸς ὑφίσταται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν βοηθημάτων, ὅσα εἰσὶν ἱκανὰ νὰ διεγείρωσι τὰς συστολὰς τῆς μήτρας καὶ νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, εἰς καιρὸν καθ' ὃν τοῦτο δὲν ἔλαβε μὲν εἰσέτι τὴν τελείαν αὐτοῦ ὡριμότητα, εἶναι δὲ βιώσιμον. Τὴν μέθοδον ταύτην ἐπενόησαν οἱ Ἄγγλοι μαιευτῆρες κατὰ τὸ 1795 πρὸς ἀποφυγὴν τῆς καισαρικῆς τομῆς, τῆς ἀνατρήσεως τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς συγχονδροτομίας· εἶναι δὲ αὕτη ἐφεύρεσις πολύτιμος, καθότι δι' αὐτῆς δυνάμεθα εἰς περιστάσεις τινὰς νὰ σώσωμεν καὶ τὴν ἔγκυον καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἔμβρυον, χωρὶς νὰ ῥίψωμεν εἰς κίνδυνον προφανῆ τὴν ζωὴν ταύτης, οὐδὲ νὰ θανατώσωμεν τὸ ἔμβρυον, ἵνα σώσωμεν τὴν τίκτουσαν.

Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ εἰρημένου σκοποῦ, ἡ ἔγκυος μεταχειρίζεται τέσσαρας ἕως πέντε ἑβδομάδας πρὸ τοῦ τοκετοῦ, τρὶς ἢ τετράκις τῆς ἑβδομάδος, θερμὰ λουτρά, ὧν ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ διάρκεια προσδιορίζεται κατὰ τὴν εὐαισθησίαν τῶν νεύρων αὐτῆς. Μετὰ τὸ λουτρὸν γίνονται ἐπὶ τῆς κοιλίας αὐτῆς ἀνατρίψεις δι' ἀλοιφῶν ἐρεθιστικῶν, ἰδίως δὲ διὰ τοῦ διὰ σάπωνος καὶ καφουρᾶς ἀλείμματος· ἀλλ' ἐὰν διὰ τῆς χρήσεως τούτων μὴ διεγείρωνται αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας, καταφεύγομεν εἰς τὰ ἀτμώδη λουτρὰ καὶ τὰ ἐρεθιστικὰ κλύσμα-

τα, ἢ εἰς καθάρσια ἐκ φύλλων σέννης καὶ θειικῆς μαγνησίας, ὥστε, ἐρεθιζομένου τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, νὰ ἐρεθισθῇ κατὰ συμπάθειαν καὶ ἡ μήτρα· ἀλλ' ἐὰν καὶ ταῦτα φανῶσιν ἀνωφελῆ, δίδομεν τὸν ἐρυσιβώδη βρῶμον δὶς τῆς ἡμέρας ἀνὰ δεκαπέντε κόκκους. Μετὰ τὴν χρῆσιν τούτων, ἀφ' οὗ μάλιστα προηγήθησαν καὶ τὰ ἤδη ῥηθέντα, ἄρχεται ὁ τοκετός, τὸ θυλάκιον διαῤῥήγνυται ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ἔμβρυον ἐξωθεῖται μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μορίων διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Εἶναι δὲ ἡ μέθοδος αὕτη ἔτι μᾶλλον προτιμητέα, καθ' ὅσον μιμεῖται τὴν φύσιν, διεγείρουσα βαθμηδὸν τὰς πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένας συστολὰς τῆς μήτρας, προκαλοῦσα δὲ προσέτι καὶ ἀφθονωτέραν διάκρισιν βλέννης κατὰ τὸν κόλπον, ἀποτελεῖ εὐκολώτερον τὸν τοκετόν. Κατὰ τὸν Δαβὶδ οὐδεμία τῶν ἐγκύων, ἐφ' ὧν μετεχειρίσθησαν τὴν μέθοδον ταύτην, ἔπαθε βλάβην τινά, τῶν ἐμβρύων ὅμως τὰ ἡμίσυ περίπου ἐξῆλθον νεκρά. Ὁ δὲ πρὸς τὸν πρόωρον τοκετὸν ἁρμοδιώτερος καιρὸς κατά τινας μὲν εἶναι ἡ εἰκοστὴ ὀγδόη ἑβδομάς, κατ' ἄλλους δὲ τὸ μεταξὺ τῆς τριακοστῆς καὶ τριακοστῆς ὀγδόης ἑβδομάδος διάστημα. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην ἑβδομάδα τῆς κυήσεως ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμβρύου εἶναι εἰσέτι λίαν ἀτελὴς καὶ ἑπομένως ἡ ἐλπὶς τῆς διατηρήσεως αὐτοῦ πολὺ μικρά, προτιμότερον εἶναι νὰ ἐκλέγωμεν τὸ μεταξὺ τῆς τριακοστῆς καὶ τριακοστῆς ὀγδόης ἑβδομάδος διάστημα, καθότι τότε ὑπάρχει μείζων ἐλπὶς διατηρήσεως τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου· δὲν εἶναι ὅμως εὔκολον νὰ προσδιορίσῃ τις ἀκριβῶς μέχρι τίνος βαθμοῦ τῆς στενώσεως τῆς πυέλου εἶναι δυνατὸν νὰ φανῇ ὠφέλιμος ἡ μέθοδος αὕτη. Ὠφέλιμος φαίνεται συνήθως, ὅταν ἡ εὐθεῖα διάμετρος τῆς πυέλου μὴ ᾖ ἐλάσσων τῶν δύο δακτύλων καὶ τριῶν τετάρτων· ὁ καιρὸς δὲ, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν τὰ ἤδη εἰρημένα ἔστω εἰς λόγον ἀντίστροφον πρὸς τὴν στένωσιν τῆς πυέλου.

Κατὰ τῆς διαφθορᾶς δὲ τοῦ ἐμβρύου, τουτέστι κατὰ τῆς

χρήσεως βοηθημάτων, ἱκανῶν νὰ ἐπαγάγωσι τὴν ἐξάμβλωσιν τούτου εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς κυήσεως, πάντες οἱ μαιευτῆρες, τοῦ Μενδίου (Mende) μόνου ἐξαιρουμένου, ἐκηρύχθησαν ἐναντίοι. Ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουσι καὶ περιστάσεις τινές, καθ' ἃς μόνη ἴσως ἡ ἐξάμβλωσις τοῦ ἐμβρύου εἶναι ἱκανὴ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τῆς ἐγκύου, τοιαῦται δ' ὡς ἐν παραδείγματι εἰσὶ τὰ ἀνευρύσματα τῆς ἀορτῆς, ὅτε δύναται νὰ προΐδῃ τις σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος τὸν θάνατον τῆς τικτούσης, προελευσόμενον ἐκ τῆς διαῤῥήξεως αὐτῶν.

Β'. Περὶ στενώσεως ἢ σκληρύνσεως τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων.

Τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων ἀποτελοῦσιν ἐνίοτε δυσχερῆ τὸν τοκετὸν ἕνεκα στενώσεως ἢ σκληρύνσεως αὐτῶν, ἡ μήτρα καὶ ἰδίως τὸ στόμιον αὐτῆς, ὁ κόλπος, τὸ αἰδοῖον, καὶ τὰ παρακείμενα τούτοις μόρια.

Τὸ στόμιον τῆς μήτρας δυνατὸν ν' ἀποτελέσῃ δύσκολον τὸν τοκετὸν διττῶς, δυναμικῶς δηλαδὴ καὶ μηχανικῶς. Εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ διακρίνῃ τις ἔξωθεν, ἐὰν ἡ στένωσις καὶ τὸ ἀδιάσταλτον αὐτοῦ ὦσι καθαρῶς δυναμικά, ἐὰν προέρχωνται δηλ. ἐκ σπασμωδικῆς συστολῆς τούτου, πρᾶγμα οὐχὶ ὅσον τινὲς ὑποθέτουσι συχνόν, ἢ ἐὰν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κατάστασις τῆς μήτρας προέρχηται ἐκ μηχανικῆς τινος βλάβης, ἐξ ἧς ἐμποδίζεται ἡ διαστολὴ τοῦ στομίου αὐτῆς. Ὅταν ἡ στένωσις ἢ τὸ ἀδιάσταλτον τοῦ στομίου τῆς μήτρας πηγάζωσιν ἐκ σπασμωδικῆς τινος καταστάσεως, τοῦτο εἶναι σκληρόν τε καὶ ἀλγεινὸν καὶ οὐδόλως διαστέλλεται ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων· ὅταν ὅμως ᾖ λεπτὸν ὡς φύλλον χάρτου, προσψαυόμενον δὲ φαίνηται ψυχρὸν καὶ στεγνόν, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κατάστασις αὐτοῦ προέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ μηχανικῆς τινος βλάβης. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τὸ ὄπιον παρέχει μεγάλην ὠφέλειαν, μεταχειριζόμεθα δὲ αὐτὸ καὶ ἔσωθεν, καὶ ἐν εἴδει ἐνέσεων κατά τε τὸν κόλπον καὶ τὸ ἀπευθυσμένον

ἔντερον· ὠφέλιμα ἐπίσης ἐφάνησαν εἰς πολλὰς περιστάσεις καὶ τὰ θερμὰ λουτρά. Ὁ Σχαυσίερος ἐπαινεῖ ὡς λίαν ὠφέλιμον τὴν διὰ γραφίδος ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας ἔγχρισιν τοῦ ἐκχυλίσματος τῆς εὐθαλίας (1). Ἐνίοτε ἡ σπασμωδικὴ συστολὴ τοῦ στομίου τῆς μήτρας προέρχεται μᾶλλον ἐκ πληθώρας αἵματος κατὰ τὴν μήτραν, τότε δὲ γενναία φλεβοτομία ἐπιφέρει συνήθως ταχεῖαν τὴν ὠφέλειαν.

Μηχανικῶς τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἐνδέχεται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου, ὅταν ὑπάρχωσι κατ' αὐτὸ συμφύσεις ἢ οὐλαί. Ἐὰν ἡ ἐκ τῆς ἐπουλώσεως προερχομένη στένωσις τοῦ στομίου τῆς μήτρας μὴ παύηται διὰ τῆς ἐνέσεως μαλακτικῶν ἐνεμάτων, διὰ θερμῶν ἢ δι' ἀτμοῦ λουτρῶν, ἢ διὰ πυριάσεων, τότε τὸ μόνον βοήθημα, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὠφέλειάν τινα, εἶναι ἡ τοῦ στομίου τῆς μήτρας ἐγχάραξις, ἥτις γίνεται διὰ κρυπτοῦ μαχαιρίου (bistouri caché), δι' οὗ ἐνεργοῦνται μικραὶ ἐντομαὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ στομίου αὐτῆς.

Τὴν δίοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἐμποδίζουσι προσέτι μηχανικῶς φύματα, πολύποδες, ἢ ὀργανικαὶ ἀλλοιώσεις τῆς μήτρας. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις προβάλλει ἐνίοτε τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ στομίου τῆς μήτρας μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν ἐν εἴδει κυανομέλανος οἰδήματος, ὅπερ εὐκόλως δυνατὸν νὰ ὑπολη φθῇ ὡς πρόπτωσις τοῦ ὑστέρου.

Ὁ δὲ κόλπος ἀποτελεῖ δύσκολον μᾶλλον ἢ ἧττον τὸν τοκετόν, ὅταν οἱ ὑμένες, ἐξ ὧν σύγκειται, μὴ ἔχωσι τὴν ἀπαιτουμένην ἐλαστικότητα, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς ὀπωσοῦν προβεβηκυίας τὴν ἡλικίαν γυναῖκας, καὶ πρῶτον ἤδη τικτούσας.

---

(1) Rp. Extr. Belladonn.
Aq. destillat. aa Drachm. ij
Axung. porc. Unc. j
M. diutius conter.

Μειζων ὅμως ταύτης εἶναι ἡ δυσκολία, ἡ προερχομένη ἐκ τῶν παρασίτων ὀργανισμῶν, τῶν γινομένων ἐνίοτε κατὰ τὸν κόλπον, τοὐτέστιν ἐξ ἐπουλώσεων τοῦ κόλπου ἕνεκα προηγηθέντων δυσχερῶν τοκετῶν, ἐν οἷς ἠναγκάσθημεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν ἐμβρυουλκὸν ἢ τὰ ὀξέα ἄγκιστρα. Μεγάλως δυσκολαίνεται προσέτι ὁ τοκετὸς καὶ ἕνεκα συμφύσεως τῶν παρειῶν τοῦ κόλπου, ἢ ἕνεκα ψευδῶν ὑμένων, τοῦτον κατὰ μέρος ἢ καθόλου ἀποφρασσόντων· τὰ δὲ βοηθήματα, ὅσα μεταχειριζόμεθα εἰς τὴν παρὰ φύσιν ταύτην κατάστασιν τοῦ κόλπου, εἰσὶν αἱ διὰ μαλακτικῶν οὐσιῶν γινόμεναι ἐνέσεις ἐξ ἀφεψήματος λινοσπέρματος ἢ ῥίζης ἀλθαίας, τὰ θερμὰ ἐγκαθίσματα, καὶ ἡ χρῆσις τοῦ διασταλτικοῦ σπόγγου. Διὰ τὰ τοιαῦτα ὅμως ἐμπόδια δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχῶμεν πολύ, ἐπειδὴ περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως γίνεται συνήθως τοιαύτη θαυμασία μεταβολὴ εἰς τὰ γεννητικὰ τῆς γυναικὸς μόρια, ὥστε ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς ἀφαιρεῖ ταῦτα πολὺ εὐκολώτερον, παρ' ὅσον γίνεται τοῦτο διὰ τῆς τέχνης. Ἐὰν ὅμως τὰ ὑπάρχοντα ἐμπόδια μὴ ἀφῃρέθησαν κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον δυνάμει τῆς φύσεως ἢ ἐνεργείᾳ τῶν μνημονευθέντων βοηθημάτων, τότε ἀπαιτεῖται νὰ διαιρέσωμεν τὰ παρέχοντα τὸ ἐμπόδιον μόρια διὰ ψαλιδίου, ἀμβλείας τὰς αἰχμὰς ἔχοντος, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ μόνων τῶν δακτύλων ἡμῶν καὶ οὕτω ν' ἀποφύγωμεν τὴν χρῆσιν τῶν τεμνόντων ὀργάνων.

Νοσεραὶ ὡσαύτως ἀλλοιώσεις τῶν μεγάλων χειλέων καὶ τῶν νυμφῶν δυνατὸν νὰ ἀποτελέσωσι δύσκολον πολλάκις τὸν τοκετόν. Ἡ σύμφυσις καὶ τὸ οἴδημα τούτων, ὡς καὶ κιρσοί, ἰσομεγέθεις ἐνίοτε πυγμῇ, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐμπόδια μεγάλα. Οἱ κατὰ τὸ αἰδοῖον ὅμως κιρσοὶ ἐνίοτε διαῤῥήγνυνται ἐν τῷ τοκετῷ καὶ ἐπέρχεται ἐκ τούτου αἱμορραγία ἄφθονος, ἥτις παύεται συνήθως διὰ τῆς ἐπιθέσεως σπόγγου ἐμβεβαμμένου εἰς ὄξος, εἰς οἰνόπνευμα ἢ εἰς διάλυμα στυπτηρίας ἢ κόμμεως κίνου. Ὅταν ὅμως ἡ ἐντεῦθεν προερχομένη αἱμορραγία ᾖ ἄφθονος καὶ μὴ παύηται διὰ τῶν εἰ-

ρημένων βοηθημάτων, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐπαπειλουμένου κινδύνου, εἶναι ἀνάγκη νὰ ταχύνωμεν ὅσον ἔνεστι τὸν τοκετόν, ἐξάγοντες τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ· παύεται δὲ τότε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφ' ἑαυτῆς ἡ αἱμορραγία αὕτη. Ὅταν ἡ διάρρηξις τῶν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου ἢ κατὰ τὰ χείλη τοῦ αἰδοίου εὑρισκομένων κιρσῶν γένηται πρὸς τὰ ἔσω, τὸ αἷμα, ῥέον εἰς τὸν κυψελώδη ἱστὸν τοῦ ἑτέρου τῶν μεγάλων χειλέων, ἀποτελεῖ ἐπ' αὐτοῦ ἐξόγκωσιν σημαντικὴν κατ' ἀρχάς, ἐξ ἧς ὅμως οὐδέποτε σχεδὸν δυσκολαίνεται ὁ τοκετὸς τοσοῦτον, ὥστε νὰ βιασθῶμεν νὰ καταφύγωμεν εἰς ἐγχείρησίν τινα πρὸς ταχυτέραν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ· ἡ ἔκχυσις ὅμως τοῦ αἵματος προξενεῖ μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ ῥηθὲν μόριον φλόγωσιν ἰσχυράν, ἥτις εὐκόλως μεταβαίνει εἰς γάγγραιναν.

Καὶ τὸ περίναιον δυνατὸν ἐνίοτε νὰ ἀποτελέσῃ δύσκολον τὸν τοκετόν, ὅταν μάλιστα ᾖ πλέον τοῦ συνήθους πλατύ, ὡς καὶ ὅταν μὴ διαστέλληται ἀρκούντως δι' ἔλλειψιν ἐλαστικότητος τῶν ἰνῶν· εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀπαιτεῖται νὰ ὑποστηρίζωμεν τοῦτο μετὰ πλείονος προσοχῆς ἐν τῷ τοκετῷ, ὅπως προλάβωμεν τὴν διάρρηξιν αὐτοῦ.

Στεατώματα, ἐξογκώσεις τῶν ὠοθηκῶν, καὶ φύματα διαφόρου φύσεως, ἐνδέχεται πολλάκις νὰ περιορίσωσι τὴν εὐρυχωρίαν τῆς πυέλου καὶ ἐπομένως νὰ βραδύνωσι τὸν τοκετόν, ἢ ν' ἀποτελέσωσιν ἀδύνατον τὴν διὰ τῆς πυέλου δίοδον τοῦ ἐμβρύου. Ὅταν τὰ φύματα ταῦτα ὦσιν εὐκίνητα, πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ὤσωμεν αὐτὰ πρὸς τὰ ἄνω, ὅταν κατέρχηται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου. Ἐνίοτε ἐξερριζώθησαν ταῦτα μετ' ἐπιτυχίας ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, ἄλλοτε δὲ μετεχειρίσθησαν πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ὄγκου αὐτῶν τὴν παρακέντησιν. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ διάγνωσις τούτων εἶναι ἐν γένει πολὺ δύσκολος, ἐξ οὗ καὶ πολλοὶ τῶν μαιευτήρων ὑπέπεσον εἰς διάφορα λάθη.

Ἡ ἐξ οὔρων ὑπερπλήρωσις τῆς οὐροδόχου κύστεως, ὡς καὶ οἱ ἐν αὐτῇ τυχὸν εὑρισκόμενοι λίθοι, προξενοῦσιν ἐνίοτε δυσκολίας

ἐν τῷ τοκετῷ· ὅταν ἡ δυσκολία προέρχηται ἐξ ὑπερπληρώσεως τῆς οὐροδόχου κύστεως, μεταχειριζόμεθα πρὸς ἐκκένωσιν τῶν οὔρων τὸν καθετῆρα· ἀλλ' ἐὰν ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ καθετῆρος ἐμποδίζηται ὑπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, βάλλομεν τὴν τίκτουσαν ὁριζοντείως, ἔχουσαν τὴν πύελον καὶ τὰ ἰσχία μικρόν τι ἀνυψωμένα· διὰ τῆς ἀνώσεως δὲ τῆς προκειμένης κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου γίνεται εὔκολος ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ καθετῆρος· εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν βάλλομεν τὴν τίκτουσαν καὶ ὅταν οἱ ἐν τῇ κύστει εὑρισκόμενοι λίθοι ἐμποδίζωσι τὴν ἐλευθέραν δίοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ἣν ἀνωθοῦντες μικρόν τι, προσπαθοῦμεν νὰ ὤσωμεν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἄνω τὸν ἐν τῇ κύστει λίθον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἐξ ἐλλείψεως ἢ ἀνικανότητος τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων καὶ ἐκ διαφόρων ἀνωμαλιῶν τῶν συστολῶν τῆς μήτρας προερχομένων δυστοκιῶν.

Τὴν ἔλλειψιν ἢ τὴν ἀνικανότητα τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων γνωρίζομεν, ὅταν ὁ τοκετός, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἤρξατο, βραδύνῃ ἐπὶ πολύ, ἢ μὴ ἐκτελῆται εὐκόλως, καί τοι δι' ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν γινομένης, δὲν δυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν δυσαναλογίαν τινὰ μεταξὺ τῆς εὐρυχωρίας τῆς πυέλου καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ ἐμβρύου.

Ἡ ἔλλειψις ἢ ἡ ἀνικανότης τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων προέρχεται ἐκ νοσερᾶς τινος καταστάσεως ἢ τῆς μήτρας, καὶ τότε περιορίζεται ἡ συσταλτικὴ δύναμις αὐτῆς, ἢ τῶν μορίων, ἅτινα ὑποστηρίζουσι τὰς συστολὰς τῆς μήτρας καὶ ὧν ἡ ἐνέργεια ἐξαρτᾶται ἐν μέρει ἐκ τῆς θελήσεως τῆς τικτούσης. Ἀμφότεραι δὲ αὗται αἱ καταστάσεις προέρχονται ἐξ ἀδυναμίας τοῦ

σώματος γενικῆς, ἢ εἶναι μᾶλλον ἰδιοπαθητικαί. Ἡ μήτρα, ὡς εἶναι ἤδη γνωστόν, ἀποτελεῖ ἐν τῷ τοκετῷ τὴν κυριωτέραν δύναμιν, τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, αὐξάνεται δὲ τοσοῦτον ἡ συσταλτικὴ αὐτῆς δύναμις, ὅταν παρουσιάζηται ἐμπόδιόν τι, ὥστε διεγείρει τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν· ἔχει δ' αὕτη προσέτι καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ μὴ διαταράττεσθαι οὐδόλως σχεδὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς, ὅταν ἡ τίκτουσα πάσχῃ ὑπὸ δεινοῦ τινος καὶ γενικοῦ νοσήματος, ἢ ὅταν ὑπάρχῃ γενικὴ τοῦ σώματος ἀδυναμία ὡς καὶ ὅτε ἐπῆλθον ἐν τῷ τοκετῷ σπασμοί, λειποθυμίαι, ἀσφυξία κτλ. Ἐντεῦθεν παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ τοκετὸς πολλάκις ἐκτελεῖται εὐτυχῶς εἰς τὰς ὕδρωπα, παραλυσίαν, καὶ ἄλλα τοιαύτης φύσεως πάθη πασχούσας γυναῖκας. Οὐδὲν ἄλλο ὄργανον ἐμφαίνει τοιαύτην αὐθύπαρκτον ἐνέργειαν εἰς τὸν ὀργανισμόν, ὅσην ἡ μήτρα. Ἐντεῦθεν θέλομεν πραγματευθῆ πρῶτον περὶ τῶν δυστοκιῶν, τῶν προερχομένων ἐξ ἀδυναμίας τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, καὶ ἀκολούθως περὶ τῶν δυστοκιῶν, τῶν προερχομένων ἐξ ἄλλων νοσερῶν αὐτῆς καταστάσεων.

Α'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἀδυναμίας τῶν συστολῶν τῆς μήτρας.

Ἡ ἀδυναμία τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων, προέρχεται ἢ ἐκ δυναμικῶν, ἢ ἐκ μηχανικῶν αἰτίων, ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ὁμοῦ· τὰ δ' αἴτια, ἐξ ὧν διαταράσσεται ἡ ζωτικὴ ἁρμονία τῆς μήτρας, καὶ ὧν ἕνεκα προσβάλλεται ἡ συσταλτικὴ αὐτῆς δύναμις, εἰσὶ πολυειδῆ καὶ διάφορα. Ἐντεῦθεν αἱ ὠδῖνες ὁτὲ μέν εἰσιν ἀνώμαλοι κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, ὁτὲ δὲ κατὰ τὴν διεύθυνσιν, ἣν λαμβάνουσι, καί ποτε δὲ ἕνεκα τῆς ἀλγεινότητος, ὑφ' ἧς συνοδεύονται. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν αἱ ὠδῖνες εἰσὶν ἢ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀνίσχυροι, ἢ ἡ διάρκεια αὐτῶν εἶναι λίαν μικρά, ἢ ἐπανέρχονται εἰς διαλείμματα μεγάλα καὶ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, ἢ παύονται ὁλοτελῶς. Ἡ περὶ ἧς ὁ

λόγος ἀνωμαλία τῶν συστολῶν τῆς μήτρας ἀπαντᾶται εἰς μέτριόν τινα βαθμὸν εἰς τὰς πρωτοτόκους ἐν γένει, εἰς τὰς προβεβηκυίας ὁπωσοῦν τὴν ἡλικίαν, ὡς καὶ εἰς τὰς πολὺ νέας ἐγκύους· τὰ δ' αἴτια, ἐξ ὧν προέρχεται, εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα.

ά.) *Ἀτονία τῆς μήτρας.* Αὕτη προέρχεται ἢ ἐκ νοσερᾶς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ σώματος τῆς τικτούσης, ἢ ἐκ προηγηθεισῶν, ἢ εἰσέτι ὑπαρχουσῶν νόσων, ἢ ἐξ ἐπενεργείας ἐπιβλαβῶν τινων ἐπιῤῥοῶν, δηλ. ὑγρᾶς καὶ μεμολυσμένης ἀτμοσφαίρας, κακῆς τροφῆς, λυπηρῶν τῆς ψυχῆς παθημάτων κτλ., ἢ ἐξ αἰτίων, ἐπενεργούντων ἐπιβλαβῶς καὶ ἀμέσως ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς μήτρας καὶ ἐλαττούντων τὴν συσταλτικὴν αὐτῆς δύναμιν. Ἡ ὑπερβολικὴ διάτασις τῆς μήτρας συνεπάγει τὴν ἀδυναμίαν τῶν συστολῶν αὐτῆς· προέρχεται δὲ αὕτη, ὡς προείρηται, ἢ ἐκ τῆς μεγάλης ποσότητος τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ἢ ἐκ τῆς ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου, ἢ ἐκ τῆς κακῆς τούτου θέσεως, ἢ ἐκ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ συγχρόνου ἀναπτύξεως δύο, τριῶν ἢ καὶ πλειόνων ἐμβρύων· ἡ ἀτονία τῆς μήτρας προέρχεται προσέτι καὶ ἐκ τῶν συχνῶν, τῶν βραδυτάτων ἢ ὀξυτάτων τοκετῶν, ἐκ τοῦ βιαίως συνεξωθεῖν τὴν τίκτουσαν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ἐκ προηγουμένων ἐκτρώσεων, ἐξ αἱμορῤῥαγίας, ἐκ λευκορροίας καὶ ἐξ ἀφθόνου ῥοῆς τῶν ἐμμήνων, ἐκ καταχρήσεως τῶν ἐμμηναγωγῶν, ἢ τῶν τὰς ὠδῖνας διεγειρόντων φαρμάκων. Εἰς τὰς γυναῖκας, τὰς πασχούσας ὑπ' ἀφροδισίας νόσου αἱ τῆς μήτρας συστολαί, οὐ μόνον εἰσὶν εἰς ἄκρον ἀσθενεῖς, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀλγειναὶ συνήθως.

β'.) *Πληθώρα ἢ πολυαιμία τῆς μήτρας.* Ταύτην γνωρίζομεν, ὅταν ἡ γυνὴ ᾖ καὶ ἐκτὸς τῆς κυήσεως πληθωρική, ὅταν τὰ ἔμμηνα ἦσαν ἄφθονα, ὅταν ἡ κοιλία ἔχῃ ὄγκον μείζονα τοῦ συνήθους, ὅταν ἡ ἔγκυος αἰσθάνηται βάρος καὶ θερμότητα μείζονα κατὰ τὴν ἠβικὴν χώραν, καὶ ὅταν τὸ αἰδοῖον αὐτῆς ᾖ ἐξωγκωμένον καὶ θερμότερον τοῦ συνήθους. Πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ὡς καὶ ἐν αὐτῷ δὲν δυνάμεθα νὰ δια-

κρίνωμεν ἔξωθεν τὰ μόρια τοῦ ἐμβρύου, οὐδὲ τὰ σκιρτήματα τούτου διὰ τὸ ὑπερβολικὸν πάχος τῶν τοίχων τῆς μήτρας· αἱ ἔγκυοι ὅμως λέγουσιν, ὅτι αἰσθάνονται ζωηρότερον τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, ὅταν ὑπάρχῃ πληθώρα αἵματος κατὰ τὴν μήτραν.

γ΄.) *Ῥευματισμὸς τῆς μήτρας.* Οὗτος προέρχεται ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων, ἐξ ὧν καὶ ὁ τῶν ἄλλων μορίων τοῦ σώματος ῥευματισμός, δηλ. ἐκ διαθέσεώς τινος ῥευματικῆς, ἢ ψύξεως καὶ αἰφνιδίου μεταβολῆς τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὁ ῥευματισμὸς τῆς μήτρας τῶν ἐγκύων προέρχεται, ἐκτὸς τῶν ἤδη ῥηθέντων, καὶ ἐξ ἐλαφροτάτης ἐνδυμασίας αὐτῶν, ὅταν μάλιστα μὴ προφυλάσσηται ἀρκούντως ἡ κοιλία ἀπὸ τοῦ ψύχους, εἴς τινα δὲ μέρη καὶ ἐκ τῆς κακῆς κατασκευῆς τῶν ἀποπάτων, ἢ ἐκ τῆς συνηθείας τοῦ ἐξέρχεσθαι τὰς ἐγκύους εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἐν καιρῷ μάλιστα νυκτός, πρὸς ἐκπλήρωσιν φυσικῆς τινος ἀνάγκης. Τὰ δὲ σημεῖα, δι' ὧν γνωρίζομεν, ὅτι πάσχει ἡ μήτρα ὑπὸ ῥευματισμοῦ, εἰσὶν οἱ κατὰ τὴν ὀσφύν, τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, τὴν πύελον ἐν γένει, τὸ ὑπογάστριον καὶ τοὺς μηροὺς πόνοι, οἵτινες προηγοῦνται πολλὰς ἡμέρας πρὸ τοῦ τοκετοῦ, καὶ ἔχουσι τοιαύτην πρὸς τὰς ὠδῖνας ὁμοιότητα, ὥστε πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἠπατήθησαν καὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἤρξατο ἤδη ὁ τοκετός. Ἐν καιρῷ δὲ τοῦ τοκετοῦ αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας εἰσὶν ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἀλγειναί, βραχεῖαι καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐπανέρχονται ταχέως καὶ γίνονται ἀλγεινότεραι ἐν ὅσῳ προχωρεῖ ὁ τοκετός. Ὅταν ἡ μήτρα ᾖ ὑγιής, ἡ τίκτουσα τότε μόνον αἰσθάνεται τοὺς πόνους, τοὺς συνοδεύοντας συνήθως τὰς ὠδῖνας, ὅταν αὗται φθάσωσι τὴν ἀκμὴν αὐτῶν, ἐνῷ ὅταν ἡ μήτρα πάσχῃ ὑπὸ ῥευματισμοῦ, αἱ ὠδῖνες, ἅμα ἀρξάμεναι, εἰσὶ λίαν ἀλγειναί. Αἱ τῆς πρώτης περιόδου ὠδῖνες, αἵτινες μόλις προξενοῦσιν ἐνόχλησίν τινα εἰς τὰς τικτούσας, συνοδεύονται εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὑπὸ ὑπερβολικῶν πόνων, τὸ δὲ στόμιον τῆς μήτρας εἶναι πολὺ εὐαίσθητον, ὥστε καὶ διὰ τῆς ἐλαφροτέρας

ψηλαφήσεως τούτου ἡ γυνὴ αἰσθάνεται πόνους δριμυτάτους. Πολλάκις αἱ ὠδῖνες παύονται ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν ὥρας, ἡ τίκτουσα πίπτει εἰς ὕπνον βαθύν, τὸ σῶμα αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ ἀφθόνου ἱδρῶτος, ὃν παρακολουθεῖ συνήθως ἐλάττωσις σημαντικὴ τῶν πόνων, αἱ ὠδῖνες γίνονται ἤδη τακτικώτεραι, ὁ δὲ τοκετὸς ἀποπερατοῦται εὐτυχῶς. Ὅταν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μὴ δοθῇ ἡ ἀπαιτουμένη βοήθεια, ὁ τοκετὸς βραδύνει ἐπὶ πολύ, ἐκ τῆς βραδύτητος δ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων ἐπέρχεται ἀδράνεια τῆς μήτρας καὶ ἐξάντλησις τῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης. Εἰς τὰς νευρικὰς καὶ λίαν εὐαισθήτους γυναῖκας ἐπέρχονται πολλάκις ἐκ τῆς ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων σπασμοὶ καὶ διάφορα ἄλλα νευρικὰ φαινόμενα, ἐνίοτε δὲ καὶ φλόγωσις τῆς μήτρας.

δ'.) *Πόνοι κωλικοί.* Ἐκ τῆς πείρας μανθάνομεν, ὅτι ἐν ὅσῳ ὑπάρχουσιν αἱ ψευδεῖς λεγόμεναι ὠδῖνες, αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας δὲν λαμβάνουσι τὴν ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν καὶ δύναμιν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου. Πρὸ τῆς παύσεως αὐτῶν φαίνονται ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἐμποδίζουσι τὰς συστολὰς τῆς μήτρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἀποτελοῦσιν αὐτὰς λίαν ἀλγεινάς. Ἐνταῦθα ἀνήκουσιν αἱ περιστάσεις, περὶ ὧν διηγοῦνται ὁ Ἔρδερος, ὁ Βιγάνδιος καὶ ὁ Σμὶθ-Μύλλερος λέγοντες, ὅτι αἱ ὠδῖνες ἀποβάλλουσι τὸν συνήθη αὐτῶν χαρακτῆρα, δὲν ἐνεργοῦσι δηλ. ὡς ἐξωθοῦσαι δυνάμεις τῆς μήτρας, καὶ μετατιθέμεναι εἰς ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, λαμβάνουσι χαρακτῆρα διάφορον, παρουσιάζεται δηλ. αἴφνης μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῶν πνιγμός, δύπνοια, ἐξόγκωσις τοῦ τραχήλου, τρόμος τοῦ σώματος, μεγάλη ἀνησυχία καὶ στενοχωρία, παραλυσία, παραφροσύνη, κτλ. Εἰς ἄλλας δὲ περιστάσεις γεννῶνται αἴφνης πόνοι δριμεῖς κατὰ τοὺς μηροὺς μετὰ τὴν παῦσιν τῶν ὠδίνων, ἢ καὶ πρὶν τῆς ἐντελοῦς παύσεως αὐτῶν. Ἄλλοτε δὲ πάλιν αἱ τίκτουσαι καταλαμβάνονται ὑπὸ ἰσχυρᾶς κεφαλαλγίας, αἱ δὲ ὠδῖνες ἐλαττοῦνται ἢ παύονται ἐξ ὁλοκλήρου.

ε.) *Φλόγωσις τῆς ἐγκύου μήτρας.* Προέρχεται αὕτη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ βίας τινός, ἔξωθεν προσγινομένης, ἐκ κακῆς χρήσεως ἢ παραμελήσεως τῆς ἀπαιτουμένης βοηθείας καὶ αὐξάνεται, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας κἂν προῆλθε, διὰ τῆς καταχρήσεως τῶν ἐρεθιστικῶν φαρμάκων. Αἱ ὠδῖνες εἰσὶν εἰς ἄκρον ἀλγειναί, διαρκοῦσι δὲ οἱ ταύτας συνοδεύοντες πόνοι καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τούτων διαλείμματα. Ἡ κοιλία προσψαυομένη φαίνεται λίαν εὐαίσθητος καὶ ἡ κένωσις τῶν οὔρων καὶ τῶν περιττωμάτων ἐμποδίζεται· ἐκτὸς δὲ τῶν ἤδη ῥηθέντων, ἐμφαίνονται τάχιον ἢ βράδιον καὶ τὰ συμπτώματα, ὑφ' ὧν ἐν γένει συνοδεύεται ἡ τῆς κοιλίας φλόγωσις.

Ἡ βραδύτης τοῦ τοκετοῦ, ὅταν προέρχηται ἐξ ἐλλείψεως ἢ ἀνικανότητος τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων δυνάμεων, δὲν εἶναι τοσοῦτον ἐπικίνδυνος εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον, ὅσον ὅταν πηγάζῃ ἐκ στενώσεως τῆς πυέλου. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη ἀπαντᾶται, ὡς εἴρηται, συχνότατα εἰς τὰς πρωτοτόκους καὶ εἰς τὰς τρυφερῶς καὶ θηλυπρεπῶς ἀνατραφείσας γυναῖκας, οὐδέποτε ὅμως εἶναι τοσοῦτον ἐπίσημος, ὅσον ἠδύναντο νὰ ὑποθέσωσιν οἱ κατὰ τὴν μαιευτικὴν πρωτόπειροι· διὸ πρέπει νὰ προσέχωσι πολὺ μὴ ἐνεργήσωσί τι προώρως, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν δεήσεων τῆς τικτούσης. Ὅταν ὅμως ὁ τοκετὸς προβαίνῃ πολὺ βραδέως, αἱ δὲ ὠδῖνες ὦσι τοσοῦτον συχναὶ καὶ ἀλγειναί, ὥστε ἀφαιροῦσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸν ὕπνον καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς τικτούσης, αὕτη, ἐὰν τύχῃ καὶ πλέον τοῦ δέοντος εὐαίσθητος, ἐνδέχεται νὰ πάθῃ βλάβην σημαντικήν, ἥτις ὅμως εἶναι διάφορος ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς ἰσχύος τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωμαλία τῆς μήτρας.

Ὅταν ὁ τοκετὸς βραδύνῃ ἢ μὴ ἐκτελῆται δι' ἔλλειψιν ἢ ἀνικανότητα τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων τῆς μήτρας, ἀπαιτεῖται νὰ διεγείρωμεν καὶ αὐξήσωμεν αὐτάς, μέχρις ἂν φθάσωσιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν αὐτῶν κατάστασιν. Ἀλλὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην

τῆς φύσεως σπανίως δυνάμεθα νὰ ἀναπληρώσωμεν, ἐπειδὴ δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἡ αὔξησις τῶν συσολῶν τῆς μήτρας μέχρις ἂν φθάσωσι τὸν ἀπαιτούμενον βαθμὸν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκίνδυνος καὶ ἀβλαβὴς ἐπίτευξις τούτου. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν κατὰ τῆς ἀδρανείας τῆς μήτρας καὶ ἐσμὲν πολλάκις ἠναγκασμένοι νὰ ἐνεργήσωμεν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, νὰ σμικρύνωμεν δηλ. τὸν ὄγκον αὐτοῦ· ἄλλοτε πάλιν ἀπαιτεῖται νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ ἐπὶ τῆς μήτρας καὶ ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου. Ἐν ὅσῳ δὲ τὰ δυναμικῶς ἐνεργοῦντα φάρμακα παρέχουσι βοήθειάν τινα, δὲν πρέπει νὰ μεταβαίνωμεν εἰς τὰ μηχανικῶς ἐνεργοῦντα βοηθήματα. Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι εἰς μερικὰς περιστάσεις εἶναι δύσκολον νὰ προσδιορίσῃ τις πότε πρέπει νὰ παύηται ἡ χρῆσις τῶν φαρμάκων καὶ νὰ μεταβαίνωμεν εἰς τὰ μηχανικὰ βοηθήματα. Ἐκτὸς τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀπαιτουμένων βοηθημάτων, εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν καὶ τὴν ἀτομικὴν κατάστασιν τῆς τικτούσης ὡς καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐξετελέσθη ὁ πρὸ τούτου τοκετός, ἐὰν ἡ ἤδη τίκτουσα ἔτεκε καὶ πρότερον.

Μηχανικῶς δὲ δυνατὸν νὰ ἐλαττωθῶσι καὶ καταστῶσιν ἀνίκανοι πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας ἕνεκα τραυμάτων, ἐμπυήσεως, διαῤῥήξεως, ἐπουλώσεως, ὡς καὶ ἕνεκα στεατωμάτων, σκίῤῥου, καρκίνου ἢ ἄλλης νοσερᾶς ἀλλοιώσεως αὐτῆς. Ὅταν δὲ ἡ βραδύτης τοῦ τοκετοῦ πηγάζῃ ἔκ τινος τῶν ῥηθέντων αἰτίων, ἐπειδὴ ταῦτα δὲν δυνάμεθα ν' ἀφαιρέσωμεν διὰ τῆς χρήσεως δυναμικῶς ἐνεργούντων βοηθημάτων, ἀνάγκη ν' ἀποπερατώσωμεν τὸν τοκετὸν δι' ἑτέρων, ἐνεργούντων μηχανικῶς.

Ὅταν ἡ ἀδυναμία τῆς μήτρας ᾖ μετρία ἢ προέρχηται ἐκ γενικῆς τινος τοῦ σώματος ἀδυναμίας, ἵνα διεγείρωμεν καὶ αὐξήσωμεν τὴν συσταλτικὴν αὐτῆς δύναμιν, μεταχειριζόμεθα ἔγχυμα μελίσσης, χαμαιμήλων, ἡδυόσμου καὶ κινναμώ-

μου, καφφέν, οἶνον, κτλ. Ἐπὶ δὲ τοῦ μέρους τῆς κοιλίας, πρὸς ὃ εὑρίσκεται ἀπευθυσμένος ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας, ποιοῦμεν κυκλοειδεῖς ἀνατρίψεις ἢ διὰ μόνης τῆς χειρὸς ἡμῶν, ἢ μεταχειριζόμεθα πρὸς τοῦτο καὶ ἀλοιφήν τινα ἀρωματικὴν ἢ καφουροῦχον, ἢ ῥαντίζομεν τὴν κοιλίαν τῆς τικτούσης διὰ ὀξικοῦ αἰθέρος καὶ ἄλλων τοιούτων. Ἡ μεταβολὴ τῆς θέσεως τοῦ σώματος τῆς τικτούσης, ὁ ἐν τῷ κοιτῶνι περίπατος, ἐνίοτε δὲ καὶ χλιαρὸν λουτρὸν εἰσὶν ἱκανὰ πρὸς διέγερσιν τῆς συσταλτικῆς δυνάμεως τῆς μήτρας. Τῶν δὲ φαρμάκων, τὰ ἐντὸς ἐνεργοῦντα ἐπὶ τῆς μήτρας καὶ τὴν συσταλτικὴν δύναμιν αὐτῆς διεγείροντα, εἰσὶ τὸ βάμμα τοῦ κινναμώμου, ὁ διὰ θειικοῦ αἰθέρος καὶ οἰνοπνεύματος αἰθήρ, τὸ ἔλαιον τοῦ ἡδυόσμου, ἡ ὑγρὰ ἠλεκτρικὴ ἀμμωνία, ὁ διὰ νιτρικοῦ ὀξέος καὶ οἰνοπνεύματος αἰθήρ, ἡ ἀγρία νάρδος, τὸ καστόρχιον, τὸ ὑποβορακικὸν νάτρον, ὅσον δεκαπέντε ἢ εἴκοσι κόκκων ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ὁ ἐρυσιβώδης βρῶμος, ὅσον δέκα ἢ δεκαπέντε κόκκων ἀνὰ πᾶν τέταρτον ἢ ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν. Πρὶν ὅμως διατάξωμεν τὴν χρῆσιν τινὸς τῶν εἰρημένων φαρμάκων, πρέπει νὰ πεισθῶμεν καλῶς, ὅτι ὑπάρχει τῳόντι ἀτονία τῆς μήτρας, ὅτι προέρχεται ἐξ ἐλλείψεως ἢ ἀνικανότητος τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων δυνάμεων αὐτῆς, καὶ ὅτι ἡ βραδύτης τοῦ τοκετοῦ δὲν προέρχεται ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, ἐκ μηχανικοῦ δηλ. ἐμποδίου, ὡς στενώσεως τῆς πυέλου, θέσεως κακῆς τοῦ ἐμβρύου, καὶ τῶν τοιούτων. Προσοχὴ ἐπίσης μεγάλη ἀπαιτεῖται μὴ ὑπολάβωμεν τὴν ἀνάπαυσιν τῆς μήτρας ὡς ἐξάντλησιν τῶν δυνάμεων αὐτῆς, διότι τότε ἡ χρῆσις τῶν ῥηθέντων φαρμάκων παρέχει μᾶλλον βλάβην ἢ ὠφέλειαν. Ὅταν εἰς τοὺς ἕνεκα ἀτονίας τῆς μήτρας βραδύνοντας τοκετοὺς νομίσωμεν ἀναγκαίαν τὴν χρῆσιν βοηθημάτων τινῶν, δυναμικῶς ἢ μηχανικῶς ἐνεργούντων, δέον νὰ μὴ λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν μόνον περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῶν ὑστέρων· ἡ περὶ τούτων μάλιστα φροντὶς ἡμῶν ἔστω μείζων,

ἐπειδὴ ἡ πρόωρος ἐξαγωγὴ τοῦ ἐμβρύου ἐνδέχεται ν' αὐξήσῃ τὴν ἀδράνειαν τῆς μήτρας, ὥστε μετὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ οὐ μόνον ἡ ἀποχώρισις καὶ ἔξωσις τῶν ὑστέρων βραδύνει, ἀλλὰ καὶ ἐπίσχεσις τούτων δυνατὸν νὰ συμβῇ. Μὴ βιαζώμεθα ὡσαύτως οὔτε διὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, καθότι ἡ βραδύνουσα διάῤῥηξις τούτου δὲν προέρχεται τοσοῦτον ἐκ τῆς στερεότητος καὶ τῆς παχύτητος τῶν περιβαλλόντων τὸ ἔμβρυον ὑμένων, ὅσον ἐκ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀτονίας τῆς μήτρας. Μετὰ τὴν ἔγκαιρον ὅμως διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου αἱ ὠδῖνες γίνονται συνήθως ἰσχυρότεραι καὶ συνεχέστεραι, ὁ δὲ τοκετός, ὅστις προέβαινε βραδέως πρὸ ταύτης, ἤδη προβαίνει μετὰ πολλῆς ταχύτητος καὶ δραστηριότητος. Ὅταν λοιπὸν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ὑπάρχῃ ἀρκούντως εὐρύ, ἡ δὲ μήτρα μὴ συστέλληται μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης δραστηριότητος, ἡ διάῤῥηξις τοῦ θυλακίου συντελεῖ ἐνίοτε εἰς τὴν αὔξησιν τῶν συστολῶν αὐτῆς, καὶ ἐπομένως εἰς ἐπιτάχυσιν τῆς ἐξώσεως τοῦ ἐμβρύου. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἰδίως εἰς ὅσας γυναῖκας ἔτεκον καὶ ἄλλοτε.

Κατὰ τῆς πληθώρας τῆς μήτρας μεταχειριζόμεθα μίαν, δύο ἢ καὶ πλείονας φλεβοτομίας· ὠφελοῦσι δ' ἐκτὸς τούτων καὶ τὰ ψυκτικὰ λεγόμενα φάρμακα, ὅταν ὑπάρχῃ πληθώρα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ σώματος.

Ὁ ῥευματισμὸς τῆς μήτρας καὶ τῶν ταύτῃ παρακειμένων μορίων ἀπαιτεῖ τὴν χρῆσιν τῶν διαφορητικῶν φαρμάκων· ὅταν δὲ συνυπάρχῃ καὶ πολυαιμία, συνενοῦμεν ταῦτα μετὰ τῶν ψυκτικῶν. Ὡς ποτὸν δέον νὰ μεταχειρίζωνται αἱ πάσχουσαι ἔγχυμα φιλύρας, ἀνθῶν ἀκτῆς, μελίσσης, ἢ χαμαιμήλων μετὰ ζωμοῦ λεμονίων ἢ πορτογαλλίων. Ὠφέλιμα προσέτι εἰσὶ τὰ θερμὰ λουτρά, ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς κοιλίας τιθέμενοι σιναπισμοί· ἡ πάσχουσα πρέπει νὰ σκεπάζηται καλῶς, ὅταν δὲ ἄρχωνται οἱ ἱδρῶτες, νὰ περιμένῃ μεθ' ὑπομονῆς τὴν παῦσιν αὐτῶν καὶ νὰ προσέχῃ μὴ προσβληθῇ ὑπὸ ψύχους ἐν ὅσῳ οὗτοι διαρκοῦσιν.

Οἱ κωλικοὶ πόνοι ἀπαιτοῦσι θεραπείαν ἀνάλογον πρὸς τὴν

αἰτίαν αὐτῶν, καὶ ἐὰν μὲν ὦσι ῥευματικοί, μεταχειριζόμεθα τὴν προειρημένην θεραπείαν, ἐὰν δὲ προέρχωνται ἐξ ἀνέμων, δίδομεν τὰ φυσαγωγά, οἷον ἔγχυμα σπέρματος μαράθρου, γλυκανίσου, πόας ἡδυόσμου τοῦ πεπερώδους, κτλ. Εἰς ταῦτα δὲ προσθέτομεν ἐνίοτε καὶ τὰ ἀντισπασμωδικὰ καὶ μάλιστα τὸν διὰ θειικοῦ ὀξέος καὶ οἰνοπνεύματος αἰθέρα· ὅταν δὲ οἱ κωλικοὶ πόνοι ὦσι μᾶλλον σπασμωδικῆς φύσεως, ἰδίως ὠφέλιμα εἰσὶ τὸ ὄπιον, τὸ ξηρίον τοῦ Δοβέρου, ἡ ἀγρία νάρδος, τὸ καστόρχιον, ἡ ἠλεκτρικὴ ὑγρὰ ἀμμωνία, τὸ ἔγχυμα τῶν χαμαιμήλων, τὰ θερμὰ λουτρὰ καὶ τὰ ὀπιοῦχα κλύσματα. Ὅταν δ' ἐπὶ τέλους τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πάθος προέρχηται ἐκ δυσπέπτου τινὸς οὐσίας ἢ ἐξ ἀκαθαρσιῶν ἐν γένει τῶν ἐντέρων, τὰ καθάρσια καὶ τὰ κλύσματα παρέχουσι ταχεῖαν τὴν ὠφέλειαν.

Ἡ φλόγωσις τῆς μήτρας ἀπαιτεῖ θεραπείαν ἀντιφλογιστικὴν καὶ ἐπιτάχυσιν τοῦ τοκετοῦ κατὰ τρόπον ὅσον ἔνεστιν ἠπιώτερον. Εἶναι δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο τοσοῦτον ἀναγκαιότερον, ὅσον τὰ ἀντιφλογιστικὰ βοηθήματα εἰσὶν ἀνίκανα νὰ παύσωσι τὴν φλόγωσιν τῆς μήτρας, διότι τὸ ἐν αὐτῇ ἔμβρυον ἐνεργεῖ ὡς ἐρεθιστικὸν καὶ ἐπομένως, πρὶν ἢ ἀρθῇ ἡ ἐρεθίζουσα αὕτη αἰτία, δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὠφέλειάν τινα ἐκ τῶν λοιπῶν βοηθημάτων.

Β'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἀνωμάλων ἢ σπασμωδικῶν συστολῶν τῆς μήτρας.

Ὅταν τὸ σῶμα ἢ τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς μήτρας συστέλληται πλέον τοῦ πυθμένος αὐτῆς, ὁ τοκετὸς δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποπερατωθῇ φυσικῶς· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων μερῶν τῆς μήτρας συστέλληται πλέον τῶν ἄλλων. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν μεταβάλλεται ἐνταυτῷ καὶ τὸ σχῆμα τῆς μήτρας, γίνεται δηλαδὴ τοῦτο λοξόν, ἡ δ' ἀνώμαλος αὕτη συστολὴ εἶναι φύσεως σπασμωδικῆς καὶ προέρχεται ἐκ μικροῦ τινος ἐρεθισμοῦ τῶν νεύρων αὐτῆς.

Ὅταν ἡ μήτρα συστέλληται μᾶλλον κατὰ τὸ σῶμα αὐτῆς, τὸ σῶμα τοῦ ἐμβρύου φαίνεται ὡς ὑπὸ κρίκου τινὸς περιεσφιγμένον, ἐξ οὗ οὐ μόνον ἡ φυσικὴ αὐτοῦ ἔξωσις ἐμποδίζεται, ἀλλὰ καὶ ὁ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἢ ἄλλης τινὸς ἐγχειρήσεως ἐξελκυσμὸς τούτου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ, διαρκούσης τῆς σπασμωδικῆς ταύτης συστολῆς τῆς μήτρας. Ἐὰν δὲ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος συστολὴ τῆς μήτρας ἐπέλθῃ μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ἐμποδίζεται ἡ ἔξοδος τῶν ὑστέρων καὶ συμβαίνει ἡ καλουμένη συνήθως *περισφιγξις ἢ ἐπίσχεσις τῶν ὑστέρων* (incarceratio placentae)· τὸ οὕτω συστελλόμενον μέρος τῆς μήτρας, εἴτε τὸ σῶμα, εἴτε τὸ στόμιον αὐτῆς εἶναι, προσψαυόμενον, φαίνεται ἀλγεινόν, ἡ δὲ ἀνώμαλος αὕτη συστολὴ διαρκεῖ καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα. Ὅταν ἡ σπασμωδικὴ συστολὴ ἔχῃ τὴν ἕδραν αὐτῆς μᾶλλον πρὸς τὸ στόμιον τῆς μήτρας, τοῦτο φαίνεται τεταμένον, εὐαισθητότερον καὶ σκληρότερον τοῦ συνήθους, δὲν συστέλλεται κατὰ τὸ δέον, τὸ δὲ κατώτερον μέρος αὐτῆς δὲν κατέρχεται τοσοῦτον εἰς τὸ κοῖλον τῆς μικρᾶς πυέλου ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων, ὥσπερ εἰς τοὺς κατὰ φύσιν τοκετούς, καὶ τὸ στόμιον φαίνεται ὅτι ἀνυψοῦται μᾶλλον πρὸς τὰ ἄνω. Αἱ ὠδῖνες εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνώμαλοι, ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἀλγειναὶ καὶ βραχύτεραι κατὰ τὴν διάρκειαν· ἐνίοτε ὅμως συμβαίνει καὶ τοὐναντίον, δηλ. ἡ διάρκεια αὐτῶν εἶναι μείζων τοῦ συνήθους, καὶ ἐνῷ διὰ τῆς ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως, τῆς ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν γινομένης, οὐδεμίαν δυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν δυσαναλογίαν τῶν διαμέτρων τῆς πυέλου, τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου οὐδόλως προχωρεῖ, ὁ δὲ τοκετὸς βραδύνει ὑπὲρ τὸ δέον, καί τοι τῆς μήτρας ἰσχυρῶς συστελλομένης. Πολλάκις δὲ παρατηρεῖται, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, ἥτις ἐπροχώρησε μικρόν τι πρὸς τὰ κάτω ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων, ἐπανέρχεται εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς θέσιν μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῶν. Ὅταν ἡ σπασμωδικὴ συστολὴ τῆς μήτρας ἑδρεύῃ μᾶλλον κατὰ τὸ σῶμα αὐτῆς, ἡ προ-

κειμένη κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου οὐ μόνον δὲν εἶναι ἐσφηνωμένη, ἀλλὰ καὶ κινεῖται ἐλευθέρως ὑπεράνω τοῦ ἐξετάζοντος δακτύλου. Τὴν βραδύτητα τοῦ τοκετοῦ, τὴν προερχομένην ἐκ σπασμωδικῶν συστολῶν τῆς μήτρας, εὐκόλως δύναται ν' ἀποδώσῃ τις εἰς στένωσιν τῆς πυέλου, ἢ εἰς μείζονα ἀνάπτυξιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου· ἀλλὰ δι' ἐπιμελοῦς παρατηρήσεως καὶ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἀνακαλύπτεται ἡ ἀληθὴς αἰτία, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ βραδύτης τοῦ τοκετοῦ. Ὅταν ἡ σπασμωδικὴ συστολὴ τῆς μήτρας ὑπάρχῃ μᾶλλον κατὰ τὸ στόμιον αὐτῆς, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων ἡ προκειμένη κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου δὲν ὠθεῖ τοῦτο πρὸς τὰ κάτω, οὐδὲ διατείνει αὐτό, καὶ συμπεραίνομεν ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ ἐμπόδιον ὑπάρχει εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν μήτραν· ἐὰν ὅμως, ἀπατηθέντες, νομίσωμεν ἀναγκαίαν τὴν χρῆσιν τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, ἡ διὰ τοῦ στομίου τῆς μήτρας εἰσαγωγὴ τούτου εἶναι μὲν εὔκολος, προχωροῦντες ὅμως ἐνδότερον, ἀπαντῶμεν ἐμπόδιον, ὅπερ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπερνικήσωμεν, πᾶσα δὲ πρὸς τοῦτο προσπάθεια εἶναι εἰς ἄκρον ἀλγεινή· ἀλλ' ἐάν, καί τοι ὑπάρχοντος ἐμποδίου, δυνηθῶμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸν ἐμβρυουλκόν, ἀπαντῶμεν εἰς τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου μεγάλην δυσκολίαν, αἱ δὲ πρὸς τοῦτο γινόμεναι ἕλξεις προξενοῦσι πόνους δριμυτάτους εἰς τὴν τίκτουσαν, βάλλοντες δὲ εἰς τὴν κοιλίαν αὐτῆς τὴν χεῖρα, ἐνῷ γίνονται αἱ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἕλξεις, παρατηροῦμεν, ὅτι φέρεται ὁλόκληρος ἡ μήτρα πρὸς τὰ κάτω. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἶναι εὐκολώτερον ν' ἀποσπάσῃ τις, ἕλκων, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου ἢ νὰ ἐξαγάγῃ τοῦτο πρὶν ἢ παύσωσιν αἱ σπασμωδικαὶ συστολαὶ τῆς μήτρας.

Ἡ ἀνώμαλος αὕτη συστολὴ τῆς μήτρας παρατηρεῖται συνήθως εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, συμβαίνει ὅμως ἐνίοτε καὶ εἰς τὰς πρωτοτόκους, καὶ φαίνεται ὅτι προέρχεται ἢ ἐξ ἀνίσου διανομῆς τῆς ἐρεθιστικότητος κατὰ τὴν μήτραν, ἢ διότι μέρος αὐτῆς, ἐρεθιζόμενον πλέον τῶν ἄλλων, συστέλλεται μετὰ πλείονος δυνάμεως. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἰδίως, ὅταν τὸ

ἔμβρυον κεῖται κακῶς ἐν τῇ μήτρᾳ, ἢ ὅταν ἐξέῤῥευσε τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου, ὅταν αἱ διὰ μαιευτικῶν ὀργάνων ἢ καὶ διὰ μόνης τῆς χειρὸς ἐκτελούμεναι ἐγχειρήσεις μὴ γίνωνται μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιτηδειότητος, ὅταν τὰ ὄργανα ταῦτα ὦσι ψυχρά, ὅταν ἐγένοντο ἀπόπειραι πρὸς διαστολὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας, κτλ.

Τὸ πάθος τοῦτο εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυναμικόν, ἡ δὲ κατάστασις τῆς πασχούσης εἶναι ἐν γένει σπασμωδική· ἐντεῦθεν καὶ οἱ σφυγμοὶ εἰσὶ συνήθως συνεσταλμένοι, σκληροί, μικροὶ καὶ ταχεῖς. Αἱ ὑστερικαὶ καὶ αἱ εἰς σπασμοὺς ἐπιῤῥεπεῖς γυναῖκες ὑπόκεινται συχνότερον εἰς τὸ πάθος τοῦτο, τὰ δὲ ψυχικὰ παθήματα, οἷον ὁ φόβος, ἡ δειλία, ὁ τρόμος, καὶ τὰ τοιαῦτα αὐξάνουσι τὴν πρὸς τοῦτο διάθεσιν. Παρετηρήθη δ' ἐνίοτε, ὅτι καὶ αἱ ἐν τοῖς ἐντέροις εὑρισκόμεναι δριμεῖαι ὕλαι ἐπήνεγκον σπασμωδικὴν συστολὴν τῆς μήτρας.

Ἡ ἀνώμαλος αὕτη συστολὴ τῆς μήτρας προέρχεται προσέτι ἐκ πληθώρας αἵματος κατὰ τὸ κατώτερον τμῆμα αὐτῆς, τοῦτο δὲ πηγάζει ἐκ τῆς ἀλληλενεργείας τῶν διαφόρων μερῶν τῆς μήτρας· ἐντεῦθεν, ὅταν ἕνεκα μείζονος συῤῥοῆς αἵματος κατὰ τὸ κατώτερον μέρος αὐτῆς ἐλαττοῦται ἡ συσταλτικὴ τούτου δύναμις, αὐξάνεται ἡ κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς μήτρας. Αἱ φλεβοτομίαι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐπιφέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ταχεῖαν τὴν θεραπείαν.

Εἰς ἄλλας δὲ πάλιν περιστάσεις παρετηρήθη, ὅτι ἡ ἀνώμαλος αὕτη συστολὴ τῆς μήτρας προέρχεται ἐκ τῆς ἀνομοίου ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων αὐτῆς μερῶν. Ἐντεῦθεν τὰ ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα μέρη τῆς μήτρας λαμβάνουσι μείζονα δύναμιν, τῶν δ' ἧττον ἀνεπτυγμένων, ἡ συσταλτικὴ δύναμις εἶναι συνήθως ἀσθενεστέρα.

Ὁ ἐκ τῆς ἀνωμάλου ταύτης συστολῆς τῆς μήτρας προερχόμενος κίνδυνος εἶναι μείζων τοῦ ἐκ τῆς ἀδρανείας αὐτῆς προκύπτοντος· κινδυνεύει δὲ ἰδίως τὸ ἔμβρυον, ὅταν διαῤῥαγῇ τὸ θυ-

λάκιον καὶ ἐκρεύσῃ τὸ ἐνάμνιον ὑγρόν, ἐκ τῆς παρεμποδιζομένης κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, τῆς γινομένης μεταξὺ τοῦ ὑστέρου καὶ τοῦ ἐμβρύου.

Ὅταν ἡ ἀνώμαλος συστολὴ τῆς μήτρας ἢ καθαρῶς δυναμική, ὅταν δηλαδὴ ὑφίσταται εἰς σπασμωδικήν τινα κατάστασιν αὐτῆς, τὸ ὄπιον εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὠφέλιμον, καὶ ἐνεργεῖ δραστικώτερον, ὅταν δίδηται λειοτριβημένον, ὡς ποτὸν δὲ δίδεται τὸ ἔγχυμα τῶν χαμαιμήλων· ὠφελιμωτάτη ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἕνωσις τοῦ ὀπίου μετὰ τῆς ἰπεκακουάνης ἢ οὐδετέρων ἁλάτων, ὅταν ὑπάρχῃ φλογιστική τις διάθεσις ἢ γενικὴ πληθώρα τοῦ σώματος. Πρὸς ταχυτέραν κατάπαυσιν τοῦ σπασμοῦ μεταχειριζόμεθα δι' ἀνατρίψεις χρίσμα καφουροῦχον μετὰ ὀπίου, προσέτι ἐπιθέματα ἐκ χαμαιμήλων, κλύσματα μαλακτικὰ μετὰ ὀπίου, ἐνέματα ἐξ ἀφεψήματος λινοσπέρματος, ἢ ῥίζης ἀλθαίας μετά τινων σταγόνων τοῦ δι' ὀπίου βάμματος κατὰ τὸν κόλπον καὶ τὸ στόμιον τῆς μήτρας· ἰδίως ὅμως ὠφέλιμα ἐφάνησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὰ θερμὰ λουτρά.

Ὅταν ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου ἔγκειται εἰς τὰ ἔντερα, ὅταν δηλ. προέρχηται ἐκ δριμείας τινὸς ὕλης ἢ συλλογῆς κόπρου σκληρᾶς ἐν τοῖς ἐντέροις, μεταχειριζόμεθα κλύσματα ἐκκοπρωτικά· ἡ χρῆσις τῶν καθαρσίων δὲν ἁρμόζει ἐνταῦθα, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἀπαιτεῖται πολὺς χρόνος ἕως ἂν ἐνεργήσωσιν, ἀλλὰ δυνατὸν καὶ νὰ βλάψωσι, δι' ὃν ἐπάγουσιν εἰς τὰ ἔντερα ἐρεθισμόν. Μετὰ τὴν χρῆσιν τῶν κλυσμάτων μεταβαίνομεν εἰς τὴν τῶν ἀνωδύνων καὶ ἀντισπασμωδικῶν φαρμάκων· ὅταν δὲ ἡ σπασμωδικὴ συστολὴ τῆς μήτρας προέρχηται ἐκ πληθώρας αἵματος τῶν ἀγγείων αὐτῆς, ὠφελοῦσιν ἡ κατὰ τὸν βραχίονα ἀφαίμαξις καὶ τὰ θερμὰ λουτρὰ τῶν ποδῶν.

Γ'. Δυστοκίαι ἕνεκα ὑπερβολικῆς ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων.

Ἐκ τῆς ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων δυσκολαίνεται ὁ τοκετὸς οὐχὶ τόσον διότι αὗται ἐξαντλοῦσι τὰς δυνάμεις τῆς τικτού-

σης, ἐὰν τυχὸν ᾖ πλέον τοῦ συνήθους εὐαίσθητος, ὅσον διότι ἡ τίκτουσα δὲν δύναται νὰ ὑποστηρίζῃ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης δυνάμεως τὰς πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου συστολὰς τῆς μήτρας.

Εἰσὶ δὲ ἰδίως ἀλγειναὶ αἱ ὠδῖνες,

ά.) Ὅταν ὑπάρχῃ ἀνωμαλία τῶν συστολῶν τῆς μήτρας κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν, β'.) ὅταν ἡ μήτρα πάσχῃ ῥευματισμὸν ἢ φλόγωσιν, γ'.) ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη εὐαισθησία καὶ μάλιστα τῶν μορίων, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ τὸ ἔμβρυον, δ'.) ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται κακῶς ἐν τῇ μήτρᾳ, καὶ ε.) ὅταν ὑπάρχῃ δυσαναλογία τις μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς εὐρυχωρίας τῆς πυέλου.

Ἡ κατὰ τῆς ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων ἁρμοδιωτέρα θεραπεία εἶναι ἡ ἀφαίρεσις, εἰ δυνατὸν, τῶν αἰτίων ἐξ ὧν αὕτη προέρχεται. Κατὰ τῆς μεγάλης δ' εὐαισθησίας τῆς μήτρας καὶ τῶν λοιπῶν γεννητικῶν μορίων ὠφελοῦσιν ἰδίως τὰ θερμὰ λουτρά, ἡ χρῆσις τοῦ ὀπίου, ἰδίως μάλιστα τὰ ὀπιοῦχα κλύσματα καὶ αἱ διὰ τοῦ ὀπίου ἀλοιφαί.

Δ'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἐλλείψεως ἢ ἀνικανότητος τῶν δυνάμεων, τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τῆς μήτρας συστολῶν.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν δυστοκιῶν εἶναι πολὺ σπανιώτερον τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ἐγένετο μέχρι τοῦδε λόγος, ἐπειδή, ὡς εἶναι γνωστόν, τὸ διάφραγμα καὶ οἱ μῦς ἐν γένει, ἰδίως δὲ οἱ τῆς κοιλίας, συντελοῦσιν ἀσυγκρίτως πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ἡ μήτρα εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου.

Ἡ ἔλλειψις δὲ ἢ ἡ ἀνικανότης τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου συντελουσῶν δυνάμεων προέρχεται ἐκ τῶν ἀκολούθων περιστάσεων·

ά.) Ἐκ μεγάλης τοῦ σώματος ἀδυναμίας, ἀποτόκου προηγουμένων ἢ καὶ εἰσέτι ἐνόντων νοσημάτων, ἐκ προώρων καὶ ὑπερβολικῶν ἀγώνων τῆς τικτούσης πρὸς ταχυτέραν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, καὶ ἐκ καταχρήσεως φαρμάκων καὶ μάλιστα τῶν διεγερτικῶν καὶ τῶν ναρκωτικῶν.

β'.) Ἐκ μὴ ἐλευθέρας ἐκτελέσεως ἢ βλάβης τινὸς τῆς ἀναπνοῆς· ἡ βλάβη αὕτη προέρχεται συνήθως ἐξ ὑπερβολικοῦ πάχους τοῦ σώματος τῆς τικτούσης καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ὑπεράνω τοῦ διαφράγματος κυφώσεως, ἐκ βρογχοκήλης, ἄσθματος, βηχὸς σπασμωδικοῦ, ὑδροθώρακος ἢ ἀνὰ σάρκα ὕδρωπος, περιπνευμονίας ἢ φθίσεως, κτλ.

γ'.) Ἐκ μεγάλης ἀλγεινότητος τῶν ὠδίνων.

Ὅταν ἡ μήτρα ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου δύναμιν, σπανιώτατα ἐμποδίζεται ὁ τοκετὸς ὑπό τινος τῶν προειρημένων περιστάσεων, ὥστε ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ καταφύγωμεν πρὸς ἀποπεράτωσιν τούτου εἰς μηχανικὰ βοηθήματα. Αἱ λίαν παχεῖαι ἢ δύσμορφοι γυναῖκες πρέπει νὰ σχηματίζωσι καταλλήλως τὸ σῶμα αὐτῶν ἐν τῷ τοκετῷ, ἵνα δύνανται νὰ ἀντέχωσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτου· ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑποφέρουσιν ἐπὶ πολὺ τὴν αὐτὴν θέσιν, ἀνάγκη νὰ μεταβάλλωσι ταύτην συχνά, λαμβάνουσαι πάντοτε τὴν ὅσον ἔνεστιν ἀναπαυτικωτέραν. Κατὰ τοῦ ἄσθματος καὶ τοῦ σπασμωδικοῦ βηχὸς ὠφελοῦσι τὰ ἀντισπασμωδικά, οἷον ὁ μηδικὸς ὀπός, τὸ ὄπιον, τὸ ξηρίον τοῦ Δοβέρου, τὸ ἀπόσταγμα τῆς δαφνοκεράσου, κτλ. Αἱ περιπνευμονίαν ἢ περιτονίτιδα πάσχουσαι δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τοῦ τοκετοῦ τὴν δυσκολίαν τῆς ἀναπνοῆς, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς συμπράξεως τοῦ διαφράγματος εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐλπὶς νὰ ἐπιτύχωμεν ταχεῖαν τοῦ πάθους θεραπείαν, ἐκ δὲ τῆς βραδυνομένης ἐξώσεως τοῦ ἐμβρύου γίνεται χείρων ἡ ἐνοῦσα κατάστασις, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποπερατώσωμεν ὅσον ἔνεστι τάχιον τὸν τοκετὸν ἢ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἢ διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου. Ἐνίοτε ὅμως ὁ τοκετὸς ἐκτελεῖται φυσικῶς, καί τοι ὑπαρχούσης σημαντικῆς φλογώσεως τῶν πνευμόνων ἢ ἄλλων τινῶν ἐπισήμων ὀργάνων τοῦ σώματος τῆς τικτούσης.

Ἡ πολὺ νεανικὴ ἡλικία τῆς τικτούσης, ὡς καὶ ἡ προβεβη-

κυΐα, γίνονται ἐνίοτε, δι' ἔλλειψιν ἢ ἀνικανότητα τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων, παραίτια δυσχεροῦς τοκετοῦ, καὶ ἐπομένως καθίσταται τότε ἀναγκαία ἡ ἐπέμβασις τῆς τέχνης πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ.

Ὅταν ἡ τίκτουσα ᾖ πολὺ νέα τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς ἐν γένει, ἰδίως δὲ ἡ μήτρα μὴ ὑπάρχῃ εἰσέτι ἐντελῶς ἀνεπτυγμένη καὶ στερεῖται ἐπομένως τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου ἀπαιτουμένων δυνάμεων, ὁ τοκετὸς δυνατὸν πολλάκις νὰ ἀποβῇ τοσοῦτον δύσκολος, ὥστε νὰ μὴ ἀποπερατωθῇ διὰ μόνων τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης. Ἐνταῦθα αἱ ὠδῖνες εἰσὶν ἀσθενεῖς, βραχεῖς κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ ἀνίκανοι πρὸς ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ἐκ τούτων δὲ προσβάλλεται εἰς τοσοῦτον ἡ τίκτουσα, ὥστε ταχέως ἐξαντλοῦνται αἱ δυνάμεις αὐτῆς. Αἱ δὲ συνέπειαι τῆς τοιαύτης καταστάσεως εἰσὶν ἀδυναμία γενικὴ τοῦ σώματος, ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ βίου διαμένουσα, προδιάθεσις εἰς διάφορα νευρικὰ πάθη, βλάβη τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, καὶ τὰ παρόμοια. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τῶν τοιούτων δυσαρέστων συνεπειῶν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς εὐκολίαν τοῦ τοκετοῦ, ἡ ἔγκυος πρέπει μὲν νὰ κινῆται πολὺ εἰς ἐλεύθερον καὶ καθαρὸν ἀέρα, οὐχὶ δὲ τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀποκάμνῃ· προσέτι νὰ ἐγείρηται τῆς κλίνης αὐτῆς ἐνωρίς, ν' ἀποφεύγῃ τὰ θλιβερὰ τῆς ψυχῆς παθήματα, νὰ διάγῃ, εἰ δυνατόν, εὔθυμος, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τροφῆς μᾶλλον τονωτικῆς. Ἐν τῷ τοκετῷ δὲ ἐνεργοῦμεν ἀναλόγως τῶν ἐνδείξεων, προσέχοντες ὅμως μὴ ὑπολάβωμεν τὴν φαινομένην ἀτονίαν τῆς τικτούσης ὡς ἀληθῆ ἐξάντλησιν τῶν δυνάμεων αὐτῆς.

Ὅταν ἡ τίκτουσα ἔχῃ τὴν μεταξὺ τῶν τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἡλικίαν, αἱ ἶνες τοῦ σώματος ἐν γένει, ἰδίως δὲ αἱ τῶν γεννητικῶν μορίων, γίνονται τραχύτεραι καὶ ἧττον ἐλαστικαί, ἡ εὐαισθησία τῶν νεύρων καὶ ἡ ἐρεθισιμότης ἐλαττοῦνται, τὰ ἀγγεῖα εἰσὶν ἧττον ἐλαστικά, ὁ δὲ κυψελώδης ἱστὸς γίνεται πυκνότερος, εἰς πάσας δὲ τὰς λειτουργίας καὶ εἰς

πάντα τὰ ὄργανα τοῦ σώματος παρατηρεῖται ἡ ἰσημερία, ὡς εἰπεῖν, τοῦ βίου, ἡ δ' ἐλάττωσις τῆς ζωτικῆς δυνάμεως παρατηρεῖται ἰδίως εἰς τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Εἰς τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος γυναῖκας ὁ τοκετὸς προβαίνει μετὰ πολλῆς βραδύτητος, αἱ ὠδῖνες εἰσὶ τότε μικραὶ καὶ ἀσθενεῖς, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαλείμματα λίαν μεγάλα· ἐνίοτε μάλιστα ἐλαττοῦνται τοσοῦτον, ὥστε νομίζει τις, ὅτι εἰσὶν ἐντελῶς πεπαυμέναι, ἐπὶ τέλους δ' ἐπέρχεται μεγάλη ἀτονία καὶ ἐξάντλησις τῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης. Τὰ φαινόμενα ταῦτα δὲν προέρχονται μόνον ἐξ ἀδυναμίας τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀντιστάσεως, ἣν προξενεῖ τὸ βραδέως διανοιγόμενον στόμιον τῆς μήτρας, ἡ τραχύτης τοῦ κόλπου, ἡ σκλήρυνσις τοῦ ἐκτὸς αἰδοίου, καὶ τῶν λοιπῶν ὀργάνων, τῶν ἀποτελούντων τὰς ὁδούς, δι' ὧν μέλλει νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἔμβρυον. Ἵνα γένηται δ' εὔκολος εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ τοκετός, ἡ ἔγκυος πρέπει νὰ μεταχειρίζηται μετὰ τὸν πέμπτον μῆνα τῆς κυήσεως χλιαρὰ λουτρά, νὰ κινῆται τακτικῶς εἰς ἐλεύθερον καὶ καθαρὸν ἀέρα, καὶ διασκεδάζῃ ἀθώως· τὰ λουτρὰ ἐπαναλαμβάνει συχνότερον, ὅταν πλησιάζῃ ὁ τοκετός, ἐγχρίει δὲ τὸν κόλπον καὶ τὸ περίναιον διὰ μαλακτικῶν ἀλοιφῶν καὶ μεταχειρίζεται ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ τοκετοῦ ἐνέματα ἐν τῷ κόλπῳ ἐξ ἀφεψήματος λινοσπέρματος ἢ ῥίζης ἀλθαίας. Ὅταν ὅμως ὁ τοκετὸς προβαίνῃ μετὰ τοσαύτης βραδύτητος, ὥστε ἐπαπειλεῖται ἐκ τούτου ἡ ζωὴ τῆς τικτούσης καὶ τοῦ τικτομένου, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναπληρώσωμεν βοηθείᾳ τῆς τέχνης τὴν ἔλλειψιν τῆς φύσεως.

Ε'. Δυστοκίαι ἕνεκα ἐλλείψεως ἢ ἀνωμαλίας τῶν πρὸς ἔξωσιν τοῦ ὑστέρου ἀπαιτουμένων συστολῶν τῆς μήτρας.

Ἡ μὴ ἔγκαιρος ἀποχώρισις καὶ ἔξωσις τοῦ ὑστέρου διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων προέρχεται ἐκ τῶν αὐτῶν φυσικῶν αἰτίων, ἐξ ὧν πηγάζει καὶ ἡ δι' ἀνικανότητα τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων δυσχερὴς ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου, τουτέστιν ἐξ ἰδιαιτέρας

τινὸς νοσερᾶς καταστάτεως τῆς μήτρας. Ἡ νοσερὰ αὕτη κατάστασις τῆς μήτρας ὑφίσταται εἰς ἀσθενεῖς ἢ ἀνωμάλους τινὰς συστολάς, προερχομένας οὐ μόνον ἐξ ὧν πηγάζει ἐν γένει ἡ ἀτονία αὐτῆς αἰτίων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐξετελέσθη ὁ τοκετός· διότι μεγάλοι καὶ πρόωροι κόποι ἐν τῷ τοκετῷ, κατάχρησις φαρμάκων, διεγειρόντων τὰς συστολὰς ταύτας τῆς μήτρας, ὑπερβολικὴ βραδύτης ἢ μεγάλη ταχύτης τοῦ τοκετοῦ, θέσις κακὴ τοῦ παιδίου, δυσαναλογία μεταξὺ τῆς εὐρυχωρίας τῆς πυέλου καὶ τοῦ ὄγκου αὐτοῦ, ἔτι δὲ ἡ μὴ ἔγκαιρος χορήγησις τῆς ἀπαιτουμένης βοηθείας, καὶ αἱ διὰ μόνης τῆς χειρὸς ἢ καὶ ὀργάνων γινόμεναι ἐγχειρήσεις ἐπενεργοῦσιν ἐπιβλαβῶς εἰς τὴν μήτραν, διαταράττουσι δηλ. εἴτε δυναμικῶς, εἴτε μηχανικῶς τὴν συσταλτικὴν δύναμιν αὐτῆς, ὥστε ἀποκαθίσταται ἀνίκανος πρὸς ἔξωσιν τοῦ ὑστέρου. Πολλάκις δὲ παρετηρήθη, ὅτι γυναῖκές τινες κινδυνεύουσι τὰ μέγιστα εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς τοκετοὺς αὐτῶν διὰ τὴν μὴ ἔγκαιρον ἔξωσιν τῶν ὑστέρων, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀνακαλυφθῇ ἡ αἰτία τῆς παρεμποδισθείσης ἐξώσεως αὐτῶν· Εἴς τινας μάλιστα οἰκογενείας τοῦτο φαίνεται καὶ ὡς κληρονομικόν.

Τὴν μὴ ἔγκαιρον ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου καὶ τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων δυνάμεθα νὰ προϊδωμεν ἔκ τε τῶν προηγηθέντων καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν προβαίνει ὁ τοκετός. Σημεῖα δὲ τῆς εἰρημένης ἀνωμαλίας εἰσὶ ταῦτα· αἱ ὠδῖνες δὲν ἐπανέρχονται μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου, ἡ μήτρα δὲν εὑρίσκεται ὡς σῶμα σκληρὸν καὶ σφαιροειδὲς ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν, ἀλλ' ἐκ τοὐναντίου φαίνεται ἀπαλωτέρα καὶ μείζων, κατὰ δὲ τὴν πρόσθιον αὐτῆς ἐπιφάνειαν ὑπάρχουσιν ὑψώματά τινα καὶ κοιλώματα, καὶ ὁ ὀμφάλιος λῶρος δὲν ὑπείκει ἑλκυόμενος· ἐὰν δ' ἐξετάζωμεν ἐσωτερικῶς, δὲν εὑρίσκομεν ὁλόκληρον τὸ ὕστερον κείμενον μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ ἐπιφανείας ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἀλλὰ

μόνον τὸ χεῖλος αὐτοῦ· τὸ αἷμα δὲν ῥέει ἐκ διαλειμμάτων, ἀλλὰ κρουνηδὸν ἢ καὶ ὀλιγώτερον μὲν, ἀλλ' ἀδιακόπως καὶ ὁμοίως, ἡ δὲ ροὴ αὕτη τοῦ αἵματος δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος, ὅπερ προζενοῦσιν αἱ πρὸς ἀποχώρισιν καὶ ἔξωσιν τοῦ ὑστέρου προωρισμέναι ὠδῖνες, δηλ. ὑπὸ ἀλγεινῆς ἕλξεως κατὰ τὸ ὑπογάστριον· ὁσάκις ὅμως τὸ ὕστερον ὑπάρχει προσπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν περιφέρειαν καὶ δὲν ἀπεχωρίσθη οὐδ' ἐλάχιστον μέρος αὐτοῦ, οὐδόλως σχεδὸν ῥέει αἷμα.

Ὁ κίνδυνος, ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς μὴ ἐγκαίρου ἐξώσεως τοῦ ὑστέρου, πηγάζει ἐκ τῆς αἱμορραγίας, ἥτις ἐπέρχεται ἢ εἰς ταύτην τὴν περίοδον τοῦ τοκετοῦ, ἢ εἰς τὴν μετ' αὐτήν· εἶναι δὲ ὁ κίνδυνος τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ μείζων εἶναι ἡ ποσότης τοῦ ἐκρέοντος αἵματος, ὅσῳ ὁμοιοτέρα διαρκεῖ ἡ αἱμορραγία, καὶ ὅσῳ μείζων εἶναι ἡ ὑπάρχουσα ἀτονία. Ὁ κίνδυνος ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ ἐκρέοντος αἵματος, ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται μεγάλη ἕξις, διὸ πρέπει πάντοτε νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἰδιαιτέραν κατάστασιν, ὡς καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῆς τικτούσης. Ὅταν τὸ εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας χεόμενον αἷμα μὴ ῥέῃ ἔξω, εἴτε διότι τὸ στόμιον αὐτῆς συνεστάλη σπασμωδικῶς, εἴτε διότι τοῦτο ἀποφράσσεται ὑπὸ θρόμβου αἵματος ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὑστέρου, ἡ εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας συλλογὴ τοῦ αἵματος καλεῖται *αἱμορραγία ἐσωτερικὴ* καὶ εἶναι πολλῷ μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῆς ἐξωτερικῆς. Διαγινώσκεται δὲ ἡ ἐσωτερικὴ αἱμορραγία ἐκ τῶν ἀκολούθων· ἡ μήτρα δὲν εὑρίσκεται ὑπεράνω τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν ὥσπερ σῶμα στρογγύλον καὶ σφαιροειδές, τὸ ὑπογάστριον εἶναι μᾶλλον ἐξωγκωμένον, ἡ γυνὴ αἰσθάνεται κατ' αὐτὸ αἴσθημα ἠδυπαθοῦς θερμασίας, οἱ σφυγμοὶ γίνονται μικροὶ καὶ συνεχεῖς, τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου ὠχρόν, τὰ δὲ χείλη ψυχρά. Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην προσγίνονται λειποθυμίαι, συριγμοὶ τῶν ὤτων, σπινθῆρες πρὸ τῶν

ὀφθαλμῶν, ἐπισκότισις τῆς ὁράσεως, ψύξις τῶν ἄκρων καὶ ἐπὶ τέλους σπασμοί, οἵτινες συνήθως προηγοῦνται τοῦ θανάτου.

Ὅταν ὑπάρχῃ μὲν ἀδράνεια τῆς μήτρας, ἐλλείπωσι δὲ τὰ συμπτώματα τῆς ἐσωτερικῆς αἱμορραγίας, πρέπει ν' ἀπέχωμεν πάσης προώρου ἐγχειρήσεως πρὸς ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου, ἐπειδὴ εὐκόλως ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθῃ κίνδυνος· διὸ ἀπαιτεῖται ν' ἀφίνωμεν τὴν μήτραν ἥσυχον, ἕως ἂν ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς, παραγγέλλοντες καὶ τὴν τεκοῦσαν νὰ ἡσυχάζῃ ὡσαύτως, κειμένη ὅπως εὐχαριστεῖται, καὶ μάλιστα ὁριζοντείως, ἡμεῖς δὲ νὰ μὴ ἀπομακρυνώμεθα αὐτῆς οὐδὲ στιγμήν. Ὅταν ὅμως ἄρχηται αἱμορραγία, ὅπερ τότε εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ὕστερον ἀπεχωρίσθη ἤδη ἀπὸ τῆς μήτρας ἢ καθόλου ἢ κατὰ μέρος μόνον, δέον νὰ προπαθῶμεν νὰ διεγείρωμεν τὴν συσταλτικὴν δύναμιν αὐτῆς διὰ τῶν συνήθων μέσων, τοὐτέστι διὰ κυκλοειδῶν ἀνατρίψεων, γινομένων καθ' ὃ μέρος τῆς κοιλίας εὑρίσκεται ἀπευθυνόμενος ὁ πυθμήν, διὰ ῥαντίσματος ψυχροῦ ὕδατος ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν μηρῶν τῆς τικτούσης, διὰ ψυχρῶν ἐπιθεμάτων, δι' ἐνέσεων εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας, γινομένων ἐκ ψυχροῦ ὕδατος ἢ στυπτικῶν οὐσιῶν, δηλ. ἐκ κράματος, συνισταμένου ἐξ ἴσων μοιρῶν ὄξους καὶ ὕδατος, ἢ ὄξους, οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος, ἐκ διαλύματος στυπτηρίας, ἢ ἀφεψήματος φλοιοῦ δρυός, ἢ περουβιανοῦ φλοιοῦ. Ἐκ τῶν ἔσωθεν δὲ διδομένων φαρμάκων τὸ διὰ κινναμώμου βάμμα εἶναι τὸ προτιμότερον πάντων· τὰ ψυχρὰ ῥαντίσματα γίνονται ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἢ διὰ σπόγγου, ἢ διὰ συνήθους κλυστῆρος, ἀφαιρουμένου ὅμως τοῦ σωληναρίου, ὅπως καταχέηται ἐν ἀφθονίᾳ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τῶν μηρῶν τῆς πασχούσης.

Τὰ δὲ ψυχρὰ ἐπιθέματα γίνονται ἢ δι' ὀθονίων, ἐμβρεχομένων εἰς ψυχρὸν ὕδωρ καὶ τιθεμένων ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἢ δι' ἐπιθέσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ πάγου, ὅταν ὑπάρχῃ κίνδυνος καὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἐνεργήσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν δραστηριώτερον·

βάλλομεν δὲ τὸν πάγον ἐντὸς κύστεως χοιρείας ἢ βοείας ἡμιπληρώτου ὕδατος, ὅταν ὅμως ὁ κίνδυνος ᾖ μέγας, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τότε καὶ αὐτὴν τὴν χιόνα ἐν εἴδει ἐπιθεμάτων· παρετηρήθη πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ ἐναλλὰξ γινομένη χρῆσις τῶν ψυχρῶν καὶ θερμῶν ἐπιθεμάτων διεγείρει ταχύτερον τὰς συστολὰς τῆς μήτρας. Εἴς τινας σπανίας περιστάσεις μετεχειρίσθησαν τὰς ἐκ μόνου οἰνοπνεύματος ἐνέσεις, ὥσπερ ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο ἅπαξ ὁ Ναιγέλιος, ἀλλὰ καὶ οὗτος λέγει, ὅτι τότε μόνον πρέπει νὰ γίνηται τοῦτο, ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη καὶ ἀληθὴς ἀνάγκη, διότι εὐκόλως δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἐκ τούτων ἰσχυρὰ φλόγωσις τῆς μήτρας, ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ καταπονήσωμεν διὰ τῶν συνήθων μέσων, ἀφοῦ προηγήθη τοσοῦτον ἄφθονος αἱμορραγία. Τὰς διὰ ψυχροῦ ὕδατος ὡς καὶ τὰς διὰ συπτικῶν οὐσιῶν ἐνέσεις πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τρὶς ἢ τετράκις, διαρκούσης τῆς αἱμορραγίας, προσέχοντες ὅμως μὴ αἱ ἐνιέμεναι οὐσίαι εἰσέρχωνται εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας καὶ περιορίζωνται μόνον εἰς τὸ ἀποπλύνειν τὸ στόμιον αὐτῆς ἢ τὸν κόλπον, ὥσπερ συμβαίνει, ὅταν ὁ μητρεγχύτης μὴ εἰσέρχηται εἰς τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἀλλ' εὑρίσκηται ἐκτὸς αὐτοῦ· τοῦ δὲ διὰ κινναμώμου βάμματος μεταχειριζόμεθα ἀνὰ ἓν κοχλιάριον τοῦ γλυκοῦ κατὰ πᾶν τέταρτον ἢ κατὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὰς πασχούσας ὑπὸ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος αἱμορραγίας ὑπάρχει καὶ μεγάλη διάθεσις πρὸς ἔμετον, εἰς τὸ διὰ κινναμώμου βάμμα προστίθενται καί τινες σταγόνες τοῦ δι' ὀπίου βάμματος (1).

Τὰ δὲ παρὰ διαφόρων ἐπαινούμενα φάρμακα πρὸς ἐπίσχεσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος αἱμορραγίας, οἷον τὸ φωσφορικὸν ὀξύ,

---

(1) Rp. Aq. Meliss. unc. vj
Tinct. cinnam. drachm. iv
Tinct. op. simplic. gtt. xx.
m. d. s. νὰ λαμβάνῃ ἓν κοχλιάριον τοῦ γλυκοῦ ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας.

τὸ θειικὸν ὀξύ, τὸ οἰνόπνευμα τοῦ Ἀλλήρου, διδόμενα ἀνὰ δέκα ἕως τριάκοντα σταγόνας κατὰ πᾶσαν ὥραν, καίτοι ἄλλως ὠφέλιμα, εἰς τὴν περίστασιν ὅμως ταύτην δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὠφελήσωσιν. Ἔνιοι δὲ μεταχειρίζονται καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ κινναμώμου ἵνα ἐνεργήσωσι ταχύτερον καὶ δραστηριώτερον (1).

Ἐὰν μετὰ τὴν χρῆσιν πάντων τούτων τῶν τε ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν βοηθημάτων ἡ αἱμορραγία μὴ παύηται, τὸ δ' ὕστερον μὴ ἀπεχωρίσθη εἰσέτι ἐντελῶς ἀπὸ τῆς μήτρας, πολλοὶ τῶν μαιευτήρων λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθῶμεν τήν τε ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν χρῆσιν τῶν ῥηθέντων βοηθημάτων, ἕως ἂν ἀποχωρισθῇ τοῦτο αὐτομάτως, θεωροῦσι δὲ ἐπικίνδυνον τὴν διὰ τῆς χειρὸς ἀποχώρισιν αὐτοῦ, διότι ἡ αἰτία τῆς αἱμορραγίας δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ εἰσέτι εὑρισκομένου ὑστέρου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀτονίας αὐτῆς· τούτου ἕνεκα καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρισιν τοῦ τῇ μήτρᾳ εἰσέτι προσπεφυκότος ὑστέρου αὕτη δὲν συστέλλεται πάντοτε, ἐπομένως ἀποχωρίζοντες αὐτό, αὐξάνομεν μόνον τὴν αἱμορροοῦσαν ἐπιφάνειαν τῆς μήτρας, μηδὲν ἄλλο κατορθοῦντες, διὸ ἀπαιτεῖται μᾶλλον νὰ προσπαθῶμεν ἵνα διεγείρωμεν τὰς συστολὰς αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἔναρξιν τούτων τὸ ὕστερον οὐ μόνον ἀποχωρίζεται αὐτομάτως, ἀλλὰ καὶ ἡ αἱμορραγία παύεται.

Ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσιν, ὅτι πρέπει ν' ἀποχωρίζωμεν διὰ τῆς χειρὸς τὸ ὕστερον, ὅταν ἡ αἱμορραγία μὴ παύηται διὰ τῆς χρήσεως τῶν εἰρημένων βοηθημάτων, διότι ἡ τεχνητὴ ἀποχώρισις αὐτοῦ οὐδεμίαν βλάβην ἐπάγει εἰς τὴν μήτραν, ἀλλὰ μᾶλλον διεγείρεται ἡ συσταλτικὴ αὐτῆς δύναμις, δι' ὃν προξενεῖ ἐρεθισμὸν ἡ εἰς αὐτὴν εἰσαχθεῖσα τοῦ μαιευτῆρος χείρ. Ἐκ τῆς ἐν τῇ μή-

(1) Rp. Ol. cinnam. gtt. x.
Aether. sulphur. drachm. j.
m. d. s. ἀνὰ 10—15 σταγόνας κατὰ πᾶν τέταρτον ἢ κατὰ πᾶσαν δευτέραν ὥραν ἐπὶ βώλου σακχάρεος ἢ ἐντὸς ἀρωματικοῦ τινος ἐγχύματος.

τρᾳ διαμονῆς τοῦ ὑστέρου λέγουσι προσέτι οὗτοι, ὅτι ἐμποδίζεται ἡ συστολὴ αὐτῆς, ὅτι αἱ ἐνιέμεναι οὐσίαι δὲν φθάνουσι μέχρι τοῦ μέρους, ὅθεν ῥέει τὸ αἷμα, προσέτι δὲ καὶ ὅτι δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱμορῥαγίας ἀπαιτούμενα βοηθήματα καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρισιν καὶ τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦ ὑστέρου. Ἀλλ' εἰ καὶ οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἐξαρκοῦσιν ἵνα πείσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ὠφελείας τῆς διὰ τῆς χειρὸς ἀποχωρίσεως τοῦ ὑστέρου, ἐκ τῆς πείρας ὅμως μανθάνομεν, ὅτι οὕτω διεσώθησαν πλεῖσται γυναῖκες. Ἡ διὰ τῆς χειρὸς ἀποχώρισις τοῦ ὑστέρου συνήθως δὲν εἶναι δύσκολος, γίνεται δὲ ὡς εἴρηται ἀνωτέρω.

Πολλάκις μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ὑστέρου τὸ αἷμα θρομβοῦται ἐντὸς τῆς μήτρας, ὁ δ' ἐκ τούτου σχηματιζόμενος θρόμβος γίνεται ἐνίοτε ἰσομεγέθης ὠῷ χηνός· τούτου δὲ γενομένου, ἐπέρχονται ἐλαφραὶ συστολαὶ τῆς μήτρας, ἡ γυνὴ νομίζει ὅτι ἔχει ἀνάγκην νὰ οὐρήσῃ, καὶ ἐνῷ ἐπείγεται πρὸς τοῦτο, ἐκπίπτει ὁ θρόμβος τοῦ αἵματος. Ἄλλοτε ὅμως ὁ ἐν τῇ μήτρᾳ σχηματισθεὶς θρόμβος τοῦ αἵματος χρησιμεύει κατά τινα τρόπον ὡς πυρήν, διὰ δὲ τοῦ ἐκ νέου κατὰ στρώματα ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτιθεμένου καὶ πηγνυμένου αἵματος, καὶ διὰ τῶν συσολῶν καὶ διαστολῶν τῆς μήτρας αὐξάνεται ὁ ὄγκος αὐτοῦ τοσοῦτον, ὥστε γίνεται παρεμφερὴς κεφαλῇ ἐμβρύου, εἰς δὲ τὰ πρὸ τοῦ αἰδοίου τεθέντα ὀθόνια οὐδόλως εὑρίσκεται αἷμα, ἀλλ' ὀρρὸς μόνον αἱματόχρους. Ἐν ὅσῳ ἡ μήτρα διαμένει συνεσταλμένη περὶ τὸ πηκτὸν τοῦτο αἷμα, οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος, διότι μετὰ παρέλευσιν εἰκοσιτεσσάρων ἢ τριάκοντα ἓξ ὡρῶν ἐπέρχονται ὠδῖνες καὶ ἐξωθεῖται τοῦτο ἀκινδύνως. Πολλάκις ὅμως τὸ αἷμα τοῦτο ἐμποδίζει τὴν συστολὴν τῆς μήτρας, ἧς μὴ συστελλομένης, ἐξακολουθεῖ ἄνευ διακοπῆς ἡ αἱμορῥαγία, ἐπέρχονται ἀκολούθως λειποθυμίαι, αἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν διαρκοῦσι πολύ, ἀκολούθως ὅμως ἡ διάρκεια αὐτῶν εἶναι μείζων καὶ ἐπαπειλεῖται μέγιστος κίνδυνος. Πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱμορῥαγίας τῆς ἐκ τῆς ῥηθείσης αἰ-

τίας προερχομένης, καὶ ἀφαίρεσιν τοῦ κινδύνου, ἐξάγομεν διὰ τῆς χειρὸς τὸν θρόμβον τοῦτον τοῦ αἵματος, ἀφίνομεν δὲ τὴν χεῖρα, τὴν ἐν εἴδει πυγμῆς κεκλεισμένην, ἐντὸς τῆς μήτρας καὶ ἐξάγομεν ταύτην, ἀφοῦ αἰσθανθῶμεν ὅτι συστέλλεται περὶ αὐτὴν ἡ μήτρα, γίνεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ, ὃν προξενεῖ αὐτῇ τὸ ἀνόμοιον σχῆμα τῆς χειρὸς ἡμῶν.

Τὸ παρά τινων ἐπαινούμενον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην πώμασμα εἶναι μᾶλλον ἐπιβλαβὲς ἢ ὠφέλιμον, ἐπειδὴ ἡ ἐξωτερικὴ αἱμορραγία μεταβάλλεται εἰς ἐσωτερικήν, τοὐτέστι τὸ αἷμα δὲν ἐκρέει πρὸς τὰ ἐκτός, ἀλλὰ συλλέγεται εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας. Ὁ Πέτρος Φράγκος καί τινες ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι πρὸς κατάπαυσιν τῆς μετὰ τὸν τοκετὸν αἱμορραγίας τῆς μήτρας συντελεῖ ἡ περίσφιγξις τῶν κάτω ἄκρων, καὶ οὕτω διαμένει ἐν τοῖς ἀγγείοις τούτων ἡ πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς ἀναγκαία ποσότης τοῦ αἵματος· τὸ τοιοῦτον ὅμως οὐ μόνον ἀπεδείχθη ἐκ τῆς πείρας ἀνωφελές, ἀλλὰ γίνεται ἐνίοτε καὶ ἐπικίνδυνον, διότι, παρεμποδισθείσης τῆς κυκλοφορίας κατὰ τὸν ἤδη ῥηθέντα τρόπον, ῥέει ἔτι ὀλιγώτερον αἷμα πρὸς τὰ κεντρικὰ ὄργανα τοῦ σώματος, καὶ ἐπομένως ἐπέρχεται ταχύτερον ὁ θάνατος. Πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱμορραγίας ταύτης ὁ Σαξτόρφος βάλλει κατὰ μικρὸν σακκίδια πλήρη ἄμμου ἐπὶ τῆς κοιλίας, ὁ δὲ Πλουκέτιος λέγει, ὅτι δυνάμεθα νὰ παύσωμεν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος αἱμορραγίαν, εἰσάγοντες τὴν χεῖρα ἡμῶν εἰς τὴν μήτραν καὶ ἐπιθλίβοντες δι' αὐτῆς τὴν ἀορτὴν πρὸ τῆς δικρανώσεως αὐτῆς. Βωδελόκιος δ' ὁ νεώτερος καὶ ὁ Οὐλξάμηρος λέγουσιν, ὅτι ἡ συμπίεσις τῆς ἀορτῆς εἶναι προτιμότερον νὰ γίνηται ἔξωθεν· τοῦτο δὲ εἶναι εὔκολον, διότι τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας μετὰ τὸν τοκετὸν εἰσὶ λίαν κεχαλαρωμένα, ἐκ τῆς συμπιέσεως ὅμως τῆς ἀορτῆς τὸ αἷμα ὀπισθοδρομεῖ πρὸς τὴν καρδίαν, ἡ δὲ γυνὴ αἰσθάνεται ἐκ τούτου τοσαύτην στενοχωρίαν, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς αὐτὴν οὐδ' ὀλίγας στιγμάς.

Αἱ μετὰ τὸν τοκετὸν αἱμορραγίαι συμβαίνουσι συνήθως τὰς

πρώτας εἴκοσι καὶ τέσσαρας ὥρας, ἐνίοτε δὲ καὶ βραδύτερον, δηλ. τὴν τρίτην, πέμπτην, δεκάτην, ἢ καὶ τὴν δεκάτην καὶ πέμπτην ἡμέραν μετ' αὐτόν. Σύμπτωμα δὲ, συνοδεῦον συνήθως τὰς αἱμορραγίας ταύτας, εἶναι ἡ κατὰ τὸ μέτωπον τῆς τεκούσης κεφαλαλγία· διό, ὅταν τοῦτο ἐπέρχηται ἐν τῷ τοκετῷ, ἢ συμβαίνῃ μετ' αὐτόν, ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ καὶ προετοιμασία διὰ τὴν ἐπαπειλουμένην αἱμορραγίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ ἐκτάκτων τινῶν περιστάσεων καὶ ἀνωμαλιῶν, ἐπερχομένων ἐν τῷ τοκετῷ ἢ μετ' αὐτόν.

Α'. Περὶ ὀξέος τοκετοῦ.

Καλεῖται *ὀξὺς* ὁ τοκετός, ὅταν διατρέχῃ μετὰ μεγίστης ταχύτητος τὰς διαφόρους αὐτοῦ περιόδους, καὶ ἐπομένως εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐπαγάγῃ βλάβην τινὰ εἰς τὴν τίκτουσαν ἢ εἰς τὸ τικτόμενον. Εἶναι δ' ὁ τοκετὸς ὀξὺς ἢ κατὰ πάσας τὰς περιόδους αὐτοῦ, ἢ κατά τινας τούτων μόνον. Εἰς τοὺς ὀξεῖς τοκετοὺς αἱ ὠδῖνες εἰσὶν ἀνώμαλοι ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης εἰσέτι περιόδου, καὶ ἐπανέρχονται εἰς μικρὰ διαστήματα· προχωροῦντος δὲ τοῦ τοκετοῦ, λαμβάνουσι δύναμιν ἀσυγκρίτως μείζονα, συνοδεύονται δὲ καὶ ὑπὸ πόνων δεινῶν ὡς καὶ ὑπὸ ἀκρατήτου ἐπείξεως πρὸς τὸ συνεξωθεῖν καὶ ἐπισπεύδειν αὐτόν. Μεγάλην δ' ὁρμὴν κατ' ἐξοχὴν λαμβάνουσιν αἱ ὠδῖνες περὶ τὰ τέλη τοῦ τοκετοῦ, γίνονται δηλ. ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἰσχυρότεραι καὶ σχεδὸν διαρκεῖς, καὶ παύονται μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου· ἐνίοτε ὅμως προσγίνονται καὶ σπασμοὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠδίνων διαλείμματα, ὅταν αὗται ὦσι λίαν ἀλγειναί· προσέτι ἀναφέρονται καί παραδείγματα ἀποβιώσεως γυναικῶν ἕνεκα τῆς μεγάλης ταχύτητος, μεθ' ἧς ἀπεπερατώθη ὁ τοκετὸς εἰς

τοιαύτην περίστασιν. Οἱ ὀξεῖς τοκετοὶ συμβαίνουσιν εἰς τὰ θερμὰ κλίματα μᾶλλον ἢ εἰς τὰ ψυχρά, ἡ δὲ πρὸς τούτους διάθεσις προέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἰδιαιτέρας τινὸς καταστάσεως τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τῆς μήτρας, καίτοι ἄλλως ὑγιῶς ἐχούσης τῆς τε τικτούσης ἐν γένει καὶ τῆς μήτρας ἰδίως. Ὁ ὀξὺς τοκετὸς ἐπέρχεται ἐνίοτε καὶ ὅταν ἡ τίκτουσα πάσχῃ ὑπὸ ὀξέος τινὸς νοσήματος καὶ ἰδίως ὑπὸ περιπνευμονίας ἢ ὑπὸ ἐξανθηματικοῦ πυρετοῦ. Ἡ πρὸς τοὺς ὀξεῖς τοκετοὺς διάθεσις, ὡς καὶ ἡ ταύτῃ ἐναντία, εἰσὶν ἐνίοτε κληρονομικαί· ἐντεῦθεν, ὅταν γυναικός τινος ἡ μήτηρ ἔτικτε ταχέως, ἢ ὅταν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ὁ προλαβὼν τοκετὸς ἦν ὀξύς, πρέπει νὰ προσέχωμεν πολὺ καὶ εἰς τὸν νῦν ἀρχόμενον. Παρετηρήθη δὲ προσέτι, ὅτι τίκτουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ταχέως ὅσαι γυναῖκες πάσχουσιν ὑπὸ πόνων δριμέων ἐν καιρῷ τῶν καταμηνίων.

Οἱ ὀξεῖς τοκετοὶ δυνατὸν νὰ ἐπαγάγωσι διαφόρων εἰδῶν βλάβας· εἰσὶ δ' αὗται διάῤῥηξις τῆς μήτρας, τοῦ κόλπου καὶ τοῦ περιναίου, πρόπτωσις τῆς μήτρας, τοῦ κόλπου, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅταν ἡ πύελος ᾖ πλατυτέρα τοῦ συνήθους, τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς μήτρας ὠθεῖται ἐνίοτε μετὰ τοσαύτης δυνάμεως πρὸς τὰ κάτω, ὥστε πολλάκις φθάνει τοῦτο μέχρι τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου. Ἀναφέρονται δὲ καί τινα παραδείγματα προπτώσεως ὅλης τῆς ἐγκύου μήτρας, ἀλλὰ τὸ ἔμβρυον ἐξήχθη ζῶν ἡ δὲ προπεσοῦσα μήτρα ἀνήχθη εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν χωρὶς νὰ συμβῇ ἐκ πάντων τούτων οὐδεμία βλάβη εἰς τὴν τίκτουσαν. Ἡ ταχεῖα ἀφαίρεσις τοῦ βάρους, ὅπερ ἡ κοιλία ἔφερεν ἐπὶ πολλοὺς ἤδη μῆνας, δυνατὸν νὰ ἐπαγάγῃ βλάβην μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπίσημον, εἴτε ἐκ τῆς διαταραχθείσης ἐνεργείας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, εἴτε ἐκ τῆς μείζονος συῤῥοῆς τοῦ αἵματος εἰς τὰ ἀγγεῖα τῆς κάτω κοιλίας.

Ὁ ὀξὺς τοκετὸς δυνατὸν προσέτι νὰ ἐπαγάγῃ καὶ βλάβην τινὰ εἰς τὸ τικτόμενον, ἀναλόγως τῆς θέσεως, εἰς ἣν ἤθελεν εὑρεθῇ ἡ τίκτουσα. Ἐντεῦθεν τὸ ἔμβρυον, ἐξωθούμενον βιαίως ἀπὸ

τῆς μήτρας, ἐνδέχεται νὰ πέσῃ αἴφνης ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ πάθῃ ἐκ τούτου βλάβην ἐπίσημον, ἢ ν' ἀποσπασθῇ βιαίως ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ἢ ν' ἀποχωρισθῇ προώρως τὸ ὕστερον, ἢ καὶ νὰ συνελκυσθῇ ἢ ἐνδιπλωθῇ ἡ μήτρα. Καὶ ἐκ τῶν διαρκουσῶν δὲ συστολῶν τῆς μήτρας, αἵτινες γίνονται συνήθως εἰς τοὺς ὀξεῖς τοκετούς, δυνατὸν νὰ διακινδυνεύσῃ ἡ ζωὴ τοῦ ἐμβρύου διὰ τὴν ἐκ τούτου παρεμποδιζομένην κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος. Ἡ τίκτουσα διακινδυνεύει εἰς τοὺς ὀξεῖς τοκετοὺς τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ μείζων ἦν ἡ διάτασις τῆς μήτρας καὶ ὅσῳ δυσκολώτερον ἐξετελέσθη ὁ τοκετός, μὴ γενομένων πρότερον τῶν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένων προπαρασκευῶν.

Ἡ πρὸς τοὺς ὀξεῖς τοκετοὺς ἁρμόζουσα θεραπεία ὑφίσταται εἰς τὸ βραδύναι τὴν πορείαν αὐτῶν, τὰ δὲ πρὸς τοῦτο χρήσιμα βοηθήματα εἰσὶ τὰ ἑπόμενα. Ἡ τίκτουσα πρέπει νὰ μείνῃ ὅσον ἔνεστιν ἥσυχος καὶ μηδόλως νὰ συνεξωθῇ, ν' ἀφαιρεθῇ δὲ καὶ πᾶν τὸ ἱκανὸν ὂν νὰ προξενήσῃ ἐρεθισμόν τινα, καὶ ἐπομένως νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν τοκετόν· προσέτι ἡ τίκτουσα πρέπει νὰ κεῖται ὁριζοντείως, ἔχουσα τὰ ἰσχία μικρόν τι ἀνυψωμένα. Ἐνίοτε συντελεῖ εἰς τὸ βραδύναι τὸν τοκετὸν καὶ ἡ κατὰ τὰ πλάγια κατάκλισις αὐτῆς, ὡς καὶ ἡ διάῤῥηξις τοῦ θυλακίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ τοκετοῦ. Τὴν ταχεῖαν ἔξωσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν, ὠθοῦντες αὐτὴν διὰ τῶν δακτύλων ἡμῶν πρὸς τὰ πλάγια τῆς πυέλου· ὅταν δὲ κατέρχηται εἰς τὴν μικρὰν πύελον σὺν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸ ταύτην εἰσέτι καλύπτον μέρος τῆς μήτρας, ὅπως προλάβωμεν τὴν συμπίεσιν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐπικειμένην βλάβην τοῦ μέρους τούτου, πρέπει νὰ ἐμποδίζωμεν τὴν κάθοδον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἵνα προλάβωμεν τὰ ἐκ τοῦ ὀξέος τοκετοῦ προερχόμενα δυσάρεστα ἀποτελέσματα, βάλλομεν περὶ τὴν κοιλίαν τῆς τικτούσης ζώνην ἀρκούντως πλατεῖαν, ἣν περισφίγγομεν καθ'

ὅσον ἐξέρχεται τὸ ἔμβρυον· τὴν πλατεῖαν ταύτην ζώνην ὀφείλει νὰ φέρῃ ἡ γυνὴ περὶ αὐτὴν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον καὶ μετὰ τὸν τοκετόν. Ἰδιαιτέρα δὲ προσοχὴ ἀπαιτεῖται εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ περιναίου, ὅπερ εἰς τοὺς ὀξεῖς τοκετοὺς εὐκόλως διαρρήγνυται, ἐνίοτε μάλιστα, ὅσον κἂν ὦμεν προσεκτικοί, εἶναι ἀδύνατον νὰ προλάβωμεν τὴν διάρρηξιν αὐτοῦ.

Β'. Περὶ προπτώσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

Ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου εἶναι ἀείποτε συμβὰν λίαν δυσάρεστον, διὸ ἀπαιτεῖται νὰ διακρίνωμεν καλῶς πότε κεῖται ἁπλῶς παρὰ τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐμβρύου, καὶ πότε ἀληθῶς προέπεσεν. Πρὸ τῆς διαρρήξεως τοῦ θυλακίου ἡ διάγνωσις εἶναι δύσκολος, ἐπειδὴ εὐκόλως δύναταί τις ν' ἀπατηθῇ καὶ ὑπολάβῃ τὸν ὀμφάλιον λῶρον ὡς ἕνα τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ποδὸς τοῦ ἐμβρύου. Ὅταν τὸ ἔμβρυον ζῇ, ἡ διάγνωσις γίνεται εὔκολος ἐκ τῶν σφυγμῶν τῶν ἀρτηριῶν τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει εἰς ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα περίπου κατὰ πᾶν πρῶτον λεπτόν. Ἐν τῷ θυλακίῳ εὑρίσκεται ἄλλοτε μὲν μία μόνη ἕλιξ τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἄλλοτε δὲ μέγα μέρος τούτου· ὅταν λοιπὸν ὑπάρχῃ ὑποψία ὅτι πρόκειται μέρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ εἰς τὰς διὰ τοῦ δακτύλου ἡμῶν γινομένας ἐξετάσεις πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς διαγνώσεως, διότι εὐκόλως ἐνδέχεται νὰ διαῤῥαγῇ τὸ θυλάκιον καὶ προπέσῃ ἤδη ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυνατὸν νὰ προληφθῇ, ὅταν ἡ διάῤῥηξις τοῦ θυλακίου συμβῇ φυσικῶς.

Ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου κατά τινας μὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὑπὲρ τὸ σύνηθες μήκους αὐτοῦ, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τῆς μείζονος εὐρυχωρίας τῆς πυέλου, καὶ κατ' ἄλλους ἐκ τῆς λοξῆς θέσεως τῆς μήτρας, ἢ ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σχήματος τοῦ ἐμβρύου. Εἰς τὰ τετράποδα ζῶα σπανίως συμβαίνει πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου, τοῦτο δὲ ἴσως προέρχεται ἐκ τῆς μεί-

ζονος βραχύτητος αὐτοῦ ὡς καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ταῦτα βαδίζουσιν. Ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου δὲν εἶναι συχνοτέρα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅσις βαδίζει ὄρθιος καὶ ἔχει τοῦτον ἐπιμηκέστερον παρὰ τἄλλα τετράποδα, ά) διότι ὁ ὀμφάλιος λῶρος δὲν εἶναι σῶμα νεκρόν, ἀλλὰ μέτοχος ζωῆς καὶ ἐπομένως δὲν ἀκολουθεῖ τοὺς νόμους, εἰς οὓς ὑπόκεινται τὰ νεκρὰ σώματα, τούτου δ' ἕνεκα προπίπτει συχνότερον εἰς τὰ νεκρὰ ἢ εἰς τὰ ζῶντα ἔμβρυα· β'.) διότι ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἐμποδίζεται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐν τῇ διαῤῥήξει τοῦ θυλακίου δὲν ἐκρέει ἅπαν ὁμοῦ τὸ ἐνάμνιον ὑγρόν, τοὐτέστι διὰ τὴν ἀκριβῆ προσαρμογὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας περὶ τὸ προκείμενον μέρος, καὶ ἰδίως περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου. Ἐντεῦθεν ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἀπαντᾶται συχνότερον εἰς πάσας ἐκείνας τὰς περιςάσεις, καθ' ἃς ἐμποδίζεται ἡ ἀκριβὴς προσαρμογὴ τοῦ στομίου τῆς μήτρας περὶ τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου· τοῦτο δὲ συμβαίνει ἕνεκα μεγάλης ποσότητος τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ἕνεκα διδύμων, ἕνεκα κακῆς θέσεως τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ ἐμβρύου καὶ ἕνεκα δυναμικῆς τινος καταστάστεως τῆς μήτρας, ἐξ ἧς προέρχεται ἀνωμαλία τῶν συςολῶν αὐτῆς. Ὁ ὀμφάλιος λῶρος προπίπτει εὐκολώτερον καὶ ὅταν ἔτι τὸ μῆκος αὐτοῦ ᾖ πολὺ μεῖζον τοῦ συνήθους, ὥςπερ καὶ ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται λοξῶς ἐν τῇ μήτρᾳ.

Ἐὰν ὁ τοκετός, καθ' ὃν πρόκειται ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ἀφεθῇ εἰς τὴν φύσιν, τὸ ἔμβρυον γεννᾶται συνήθως νεκρόν, ἐπειδὴ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, διερχομένη τὴν πύελον, συνθλίβει τὸν ὀμφάλιον λῶρον, καὶ ἐπέρχεται ἐκ τούτου ἀσφυξία. Διό, ὅταν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ βραδέως, τὸ ἔμβρυον γεννᾶται νεκρόν, ὅταν δ' ἀκολουθῇ τὴν συνήθη αὐτοῦ πορείαν, ὁ κίνδυνος εἶναι μέγιστος, ἀλλ' ὅταν ἀποπερατοῦται ταχύτερον τοῦ συνήθους, τὸ ἔμβρυον ἐξέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζῶν.

Ὅταν πεισθῶμεν, ὅτι παρὰ τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐμβρύου κεῖται ὁ

ὀμφάλιος λῶρος, τὸ δὲ θυλάκιον δὲν διερράγη εἰσέτι, δέον νὰ μὴ ἐπιχειρῶμέν τι πρὸς διάρρηξιν τούτου, ὅσον πολὺ κἂν ἤθελε βραδύνει ἡ διάρρηξις, διότι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος, ἐνῷ τὸ ἐπιχειρεῖν τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου πρὸ τῆς διαρρήξεως τοῦ θυλακίου οὐ μόνον παράλογον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὲς δυνατὸν ν' ἀποβῇ· παράλογον μὲν, διότι πολλάκις μετὰ τὴν διάρρηξιν τοῦ θυλακίου καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας περὶ τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου, ἀνωθεῖται πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω ὁ ὀμφάλιος λῶρος· ἐπιβλαβὲς δὲ, διότι ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ ἐμβρύου εἶναι ἑκάστοτε λίαν ἐπικίνδυνος δι' αὐτό, ἐκτὸς δὲ τούτου εἶναι καὶ λίαν δύσκολος ἡ ἐγχείρησις αὕτη, ὅταν πρόκειται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου. Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν διάρρηξιν τοῦ θυλακίου ἐκπέσῃ μέρος τοῦ ὀμφαλίου λώρου, πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ φέρωμεν τοῦτο, ὅσον ἔνεστι τάχιον, ὑπεράνω καὶ ὀπίσω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου. Πρὸς τοῦτο ἐπροβλήθησαν διάφορα ὄργανα, ἡ χεὶρ ὅμως ἡμῶν εἶναι ἱκανὴ ν' ἀναπληρώσῃ σκοπίμως ἅπαντα ταῦτα, ὡς ἐνεργοῦσα ἀσφαλέστερον καὶ ἀθωότερον. Πρὸς ἀνώθησιν δὲ τοῦ προσπεσόντος ὀμφαλίου λώρου κατακλίνομεν ὁριζοντείως τὴν τίκτουσαν, βάλλοντες ὑπὸ τὰ ἰσχία αὐτῆς προσκεφάλαιον μικρόν, δι' οὗ ἀνυψοῦνται ταῦτα ὀλίγον ὑπὲρ τὸ λοιπὸν σῶμα· σχηματίζοντες δὲ μετὰ ταῦτα κωνοειδῶς τὴν χεῖρα, εἰσάγομεν αὐτὴν εἰς τὸν κόλπον τῆς τικτούσης, καὶ φθάσαντες πλησίον τοῦ στομίου τῆς μήτρας, προσπαθοῦμεν νὰ ὠθήσωμεν πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω τῆς κεφαλῆς τὸν προεκπεσόντα ὀμφάλιον λῶρον δι' οὗ μέρους εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ τοῦτο εὐκολώτερον· διαμένομεν δ' ἔχοντες τὴν χεῖρα μεταξὺ τοῦ στομίου τῆς μήτρας καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἕως ἂν ἐπέλθωσι συστολαὶ τῆς μήτρας, δι' ὧν ἐφαρμόζεται ἀκριβέστερον τὸ στόμιον αὐτῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, καὶ οὕτως ἐμποδίζεται ἡ ἐκ νέου πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ὅπερ

συμβαίνει, ὅταν ἀποσύρωμεν τὴν χεῖρα ἡμῶν, πρὶν ἢ ἄρξωνται αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας. Ἐὰν ὅμως αἱ πρὸς ἀνώθησιν τοῦ ὀμφαλίου λώρου προσπάθειαι ἡμῶν ἀποβαίνωσι μάταιαι, ἐὰν κατὰ τὰ φαινόμενα ὁ τοκετὸς μέλλῃ νὰ βραδύνῃ, τὸν δ' ἐμβρυουλκὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταχειρισθῶμεν, διότι ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εὑρίσκεται εἰσέτι πολὺ ὑψηλά, τοῦτο δὲ ζῇ μὲν ἀλλ' ὑπάρχει φόβος θανάτου, διότι οἱ σφυγμοὶ τῶν ἀρτηριῶν τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἤρξαντο ἤδη νὰ γίνωνται ἀσθενεῖς, ἀνάγκη τότε νὰ ἐπιχειρῶμεν τὸν μετασχηματισμόν. Εἰς τὴν ἐναντίαν δὲ περίπτωσιν, ὅταν δηλ. προβλέπωμεν ὅτι ὁ τοκετὸς μέλλει ν' ἀποπερατωθῇ ταχέως, ὅταν ὁ ὀμφάλιος λῶρος εὑρίσκηται εἰς τὰ πλάγια τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ ἐπομένως πιέζεται ὑπὸ τῆς κεφαλῆς ὀλιγώτερον, αἱ δὲ ἀρτηρίαι τούτου σφύζωσι ζωηρῶς, πρέπει νὰ μένωμεν ἥσυχοι, καὶ τότε μόνον νὰ ἐπιχειρῶμεν τὸν διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν οἱ σφυγμοὶ τῶν ἀρτηριῶν τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἄρχωνται νὰ γίνωνται ἀσθενεῖς. Ὅταν δὲ ὁ μαιευτὴρ, ἐλθών, εὑρίσκῃ τὸν ὀμφάλιον λῶρον χαῦνον, ψυχρόν, καὶ πρὸ πολλοῦ πεπαυμένον τοῦ σφύζειν, τοῦτο εἶναι σημεῖον ὅτι τὸ παιδίον ἀπέθανεν ἤδη. Διὰ ταῦτα αἱ μαῖαι ὀφείλουσιν, ἅμα συλλάβωσιν ὑποψίαν ὅτι πρόκειται ὁ ὀμφάλιος λῶρος, νὰ προσκαλῶσιν ἄνευ ἀναβολῆς τὸν μαιευτῆρα, ἐπειδὴ, ἂν ἡ ἄφιξις τούτου βραδύνῃ ἐπὶ ὀλίγας μόνον στιγμὰς καὶ μὴ δοθῇ ἐγκαίρως ἡ ἀπαιτουμένη βοήθεια, τὸ ἔμβρυον ἀποθνήσκει.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὐδόλως ἀναφέρεται ἡ πρόπτωσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου· δὲν ὁμιλεῖ δὲ περὶ τούτου οὐδ' αὐτὸς ὁ Ῥοισλῖνος, ὅστις συνέλεξεν ἅπαντα ὅσα πρὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔζη, ἐγίγνωσκον περὶ μαιευτικῆς, εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, τὸ ἐπιγεγραμμένον *ῥόδων κηπίδιον*. Τοιαύτης φύσεως παραδείγματα ἀναφέρουσι δύο μὲν ὁ Μαυρικεαῦος, καὶ ἓξ ὁ Δελαμόττος.

Γ'. Περὶ ἐπισχέσεως τῶν ὑστέρων.

Ἡ ἔξωσις τῶν ὑστέρων δυνατὸν νὰ βραδύνῃ ἢ νὰ ἐμποδισθῇ ἕνεκα ἀδρανείας ἢ ἀνωμάλου συστολῆς τῆς μήτρας. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἢ μέρος τι τοῦ σώματος αὐτῆς ὑπεράνω τοῦ στομίου συστέλλεται, ἐνῷ ἡ λοιπὴ μένει διεσταλμένη, ἢ καὶ ἂν συστέλλεται, αἱ συζολαὶ αὐτῆς εἰσὶν ἀσθενέστεραι τῶν συστολῶν τῶν ῥηθέντων μερῶν. Ὅταν αἱ κατὰ τὸ σῶμα τῆς μήτρας συστολαὶ ὦσι μείζονες τῶν κατὰ τὸν πυθμένα ἢ τὸ κατώτερον τμῆμα αὐτῆς, τότε αὕτη λαμβάνει τὸ σχῆμα τῆς κλεψύδρας, διαιρεῖται δηλ. εἰς δύο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἴσας κοιλίας καὶ ἐντὸς τῆς ὀπισθίου εὑρίσκεται ἐμπεφυλακισμένον ἢ ὁλόκληρον τὸ ὕστερον ἢ μέρος αὐτοῦ, καλεῖται δὲ τὸ τοιοῦτον *ἐπίσχεσις* ἢ *ἐμφυλάκισις τοῦ ὑστέρου* (incarceratio placentae.) Καὶ ὅταν μὲν εὑρίσκηται ὅλον τὸ ὕστερον εἰς τὴν εἰρημένην κοιλίαν, ἡ ἐπίσχεσις καλεῖται *τελεία*, ὅταν δὲ μέρος μὲν μόνον αὐτοῦ εὑρίσκηται ἐν αὐτῇ, μέρος δ' ἐκτὸς αὐτῆς, τοῦτο καλεῖται *ἀτελὴς ἐπίσχεσις τοῦ ὑστέρου*. Τὴν τοιαύτην ἀνώμαλον συστολὴν τῆς μήτρας ἀνακαλύπτομεν, ἐξετάζοντες διὰ τοῦ κόλπου· τότε δὲ τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς μήτρας φαίνεται ἀπαλόν, καὶ τὸ μέρος αὐτῆς, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ ἀνώμαλος συστολή, ὁμοιάζει ὀπῇ, δι' ἧς κοινωνοῦσιν αἱ εἰρημέναι δύο κοιλίαι, πρὸς τὴν ὀπὴν δὲ ταύτην ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἐξετάζοντας ὁ ὀμφάλιος λῶρος. Πολλοί, ἀπατηθέντες ὑπὸ τῆς τοιαύτης καταςάσεως τῆς μήτρας, ὑπέθεσαν ὅτι συνέβη διάῤῥηξις αὐτῆς, καὶ ὅτι ἐκ τῆς διαῤῥήξεως ταύτης ἐξέπεσε τὸ ὕστερον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς γυναικός. Ἡ ἀνώμαλος αὕτη συστολὴ τῆς μήτρας γίνεται ἐνίοτε καὶ κατὰ τὰ πλάγια αὐτῆς, τότε δὲ ὁ ἐκ ταύτης σχηματιζόμενος θύλαξ δὲν εὑρίσκεται πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ πρὸς τὰ πλάγια τῆς μήτρας. Ὅταν δὲ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος συστολὴ ὑπάρχῃ μόνον κατὰ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἢ ὅταν τοῦτο συστέλληται

πλέον τῶν ἄλλων μερῶν αὐτῆς, τότε φαίνεται ὑπὲρ τὸ σύνηθες μικρὸν καὶ σχεδὸν κεκλεισμένον, σκληρὸν ἐν τῇ ἐπαφῇ καὶ εὐαίσθητον· προσέτι κεῖται καὶ ὑψηλότερον τοῦ συνήθους, ἐξ οὗ καὶ δυσκολώτερον δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν αὐτό.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὑφίσταται εἰς ἀνώμαλον συσολὴν τῆς μήτρας, προερχομένην ἐκ παντός, ἱκανοῦ ὄντος ἵνα διαταράξῃ τὴν συσαλτικὴν δύναμιν καὶ ἑπομένως διά τινος μερικοῦ ἢ γενικοῦ ἐρεθισμοῦ νὰ ἐπαγάγῃ τὴν ἐν μέρει συστολὴν αὐτῆς. Ἡ ἐπίσχεσις τῶν ὑσέρων συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς ὀξεῖς ὡς καὶ εἰς τοὺς βραδεῖς τοκετούς, καὶ εἰς τὰς δυστοκίας, ὧν ἕνεκα ἠναγκάσθημεν νὰ καταφύγωμεν εἰς μαιευτικήν τινα ἐγχείρησιν· προσέτι δὲ καὶ ἐξ ὑπερβολικῆς διατάσεως τῆς μήτρας, προερχομένης ἕνεκα μείζονος ποσότητος τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ἢ κακῆς θέσεως τοῦ ἐμβρύου, ἢ ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τούτου, κτλ. Τὴν ἐν μέρει δὲ συσολὴν τῆς μήτρας δυνατὸν νὰ προξενήσωσιν αἱ κατὰ τὸ μέσον ἢ τὸ κατώτερον μέρος αὐτῆς ἔξωθεν γινόμεναι ἀνατρίψεις, οἱ ἐκ συχνῶν ἢ ἀνεπιτηδείων ἐξετάσεων προερχόμενοι ἐρεθισμοὶ τοῦ στομίου αὐτῆς, αἱ ἐξ ἐρεθιστικῶν οὐσιῶν γινόμεναι ἐνέσεις, ὅταν μὴ φθάνωσιν εἰς τὸ κοῖλον τῆς μήτρας, ἀλλ' ἀποπλύνουσι τὸν τράχηλον αὐτῆς μόνον καὶ τὸν κόλπον, ἡ ἀπερισκέπτως γινομένη ἕλξις τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἐνῷ τὸ ὕστερον εὑρίσκεται εἰσέτι προσπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ, ἡ μερικὴ πληθώρα αὐτῆς, καὶ ἡ στερεὰ πρόσφυσις τοῦ ὑστέρου εἰς ταύτην.

Ὁ δ' ἐκ τῆς ἀνωμάλου συστολῆς τῆς μήτρας προερχόμενος κίνδυνος ὑφίσταται εἰς τὴν ἐπακολουθοῦσαν αἱμορραγίαν· ὅταν μηδόλως ῥέῃ αἷμα, ἢ ὅταν ἡ ποσότης τοῦ ἐκρέοντος ᾖ μικρά, οὐδὲν ἐπιχειροῦμεν, ἀλλὰ περιμένομεν ἕως ἂν παύσηται ἡ σπασμωδικὴ αὕτη συστολὴ τῆς μήτρας ἢ αὐτομάτως, ἢ διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀντισπασμωδικῶν βοηθημάτων, τοὐτέστιν ἐγχύματος χαμαιμήλων, βάμματος ὀπίου, θερμῶν ἐπιθεμάτων ἐπὶ τῆς κοιλίας, ὡς καὶ δι' ἐλαφρῶν ἀνατρίψεων, γινομένων καθ' ὃ μέρος τῆς κοιλίας εὑρίσκεται ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας

ἀπευθυνόμενος. Ὅταν ὅμως ἐπέλθῃ αἱμορῤῥαγία, τότε μεταχειριζόμεθα ἔξωθεν τὰ ψυχρὰ ἐπιθέματα καὶ ῥαντίσματα, ἔσωθεν δὲ δίδομεν τὸ διὰ κινναμώμου βάμμα· ἐὰν δὲ καὶ δι' αὐτῶν μὴ παύηται ἡ αἱμορῤῥαγία, πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ὑστέρου, ἅμα παυσαμένης κατά τι τῆς σπασμωδικῆς τῆς μήτρας συστολῆς, ἡ δὲ ἀποθεραπεία εἶναι ἡ αὐτή, ἥτις ἀπαιτεῖται καὶ εἰς τὰς ἐξ ἀτονίας τῆς μήτρας προερχομένας αἱμορῤῥαγίας.

Δ'. Περὶ τῆς ἐν ἀνοικείῳ τόπῳ προσφύσεως τοῦ ὑστέρου.

Τὸ ὕστερον, ὡς εἴρηται, προσφύεται συνήθως παρὰ τῷ πυθμένι τῆς μήτρας, ἐνίοτε ὅμως εὑρίσκεται προσπεφυκὸς πλησίον ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στομίου αὐτῆς. Ἡ παρὰ φύσιν αὕτη πρόσφυσις τοῦ ὑστέρου (placenta praevia), εἶναι συνήθως λίαν ἐπικίνδυνος εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ εἰς τὸ τικτόμενον, ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγῃ ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, ἢ καὶ πρὸ τούτου, τὸν θάνατον ἀμφοτέρων. Οἱ ἀρχαιότεροι δὲν ἐγνώριζον τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, διὸ ὅτε εὕρισκον τὸ ὕστερον κείμενον παρὰ τῷ στομίῳ τῆς μήτρας, πρὶν ἢ γεννηθῇ ἐνίοτε τὸ ἔμβρυον, ἐνόμιζον ὅτι τὸ ὕστερον δὲν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα φύσει προσπεφυκός, ἀλλ' ὅτι, ἀποχωρισθὲν ἀφ' οὗ μέρους συνήθως προσφύεται, κατῆλθε πρὸς τὸ στόμιον τῆς μήτρας· εἰς δὲ τὴν πρόωρον ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου ἀπέδιδον καὶ τὴν αἱμορῤῥαγίαν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς παρὰ τῷ στομίῳ τῆς μήτρας προσφύσεως αὐτοῦ.

Τὰ σημεῖα, ἐξ ὧν διαγινώσκεται ἡ παρὰ φύσιν θέσις τοῦ ὑστέρου εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα·

ά.) Ἡ κοιλία τῆς ἐγκύου γυναικὸς δὲν εἶναι τοσοῦτον τεταμένη κατὰ τὸν πυθμένα τῆς μήτρας, καίτοι τῆς κυήσεως λίαν προκεχωρημένης οὔσης, ὅσον εἶναι ὅταν τὸ ὕστερον ἔχῃ τὴν συνήθη αὐτοῦ θέσιν.

β'.) Τὸν ἕβδομον, ὄγδοον ἢ ἔννατον μῆνα τῆς κυήσεως,

συνήθως ὅμως τοὺς δύο τελευταίους, προηγηθείσης μικρᾶς τινος καὶ ἀσημάντου αἰτίας, ἢ καὶ χωρὶς τοιαύτης, συμβαίνει αἴφνης αἱμορῤῥαγία, ἥτις παύεται μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ μόνης τῆς ἡσυχίας, ἐπανέρχεται ὅμως ἀφθονωτέρα μετά τινας ἡμέρας. Αἱ πρῶται αἱμορῤῥαγίαι εἰσὶν ἐν γένει μικραὶ καὶ τοσούτῳ μᾶλλον συνήθεις, ὅσῳ ταχύτερον ἤρξαντο· μείζονες δὲ τοὐναντίον εἰσίν, ὅταν ἡ κύησις ᾖ μᾶλλον προκεχωρημένη.

γ΄.) Τὸν καιρόν, καθ' ὃν συμβαίνει ἡ αἱμορῤῥαγία θεωρητέον ἐπίσης ὡς σημεῖον οὐσιῶδες. Ὅταν τὸ ὕστερον κεῖται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἡ αἱμορῤῥαγία ἄρχεται ταχύτερον, βραδύτερον δὲ ὅταν τὸ ὕστερον μὴ εὑρίσκηται ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρ' αὐτῷ προσπεφυκός. Εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας, αἱ ἐκ τῆς παρὰ φύσιν θέσεως τοῦ ὑστέρου προερχόμεναι αἱμορῤῥαγίαι ἄρχονται ταχύτερον ἢ εἰς τὰς πρωτοτόκους.

Αἱ αἱμορῤῥαγίαι αὗται ἔχουσι τὴν ἰδιότητα τοῦ αὐξάνεσθαι ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων·

δ΄.) Ὁ τράχηλος τῆς μήτρας, ὡς καὶ τὸ κατώτερον ἐν γένει τμῆμα αὐτῆς, φαίνονται εἰς τὴν διὰ τοῦ κόλπου γινομένην ἐξέτασιν σκληρότερα καὶ παχύτερα τοῦ συνήθους, καὶ δὲν διακρίνεται δι' αὐτῶν τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου. Ὅταν τὸ ὕστερον ἔχῃ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος θέσιν, τὸ ἔμβρυον κεῖται συνήθως ἐν τῇ μήτρᾳ λοξῶς, τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἑδρεύει τὸ ὕστερον, εἶναι παχύτερον, τὰ δὲ κατ' αὐτὸ ἀγγεῖα μείζονα καὶ ἀφθονώτερα.

ε.) Ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας εὑρίσκομεν σῶμα ἁπαλὸν καὶ σπογγῶδες· ὅταν δὲ τὸ χεῖλος τοῦ ὑστέρου, τὸ παρὰ τῷ στομίῳ αὐτῆς προσπεφυκός, φθάνῃ μὲν μέχρι τούτου, ἀλλὰ δὲν καλύπτει αὐτό, τότε δὲν εὑρίσκομεν φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐν τῷ στομίῳ τὸ ἁπαλὸν καὶ σπογγῶδες ἐκεῖνο σῶμα, ὅπερ εὑρίσκομεν, ὡς εἴρηται, ὅταν τὸ ὕστερον καλύπτῃ μέρος μόνον αὐτοῦ· τὸ χεῖλος ὅμως τῆς μήτρας, παρ' ᾧ εὑρίσκεται προσπεφυκὸς τὸ ὕστερον, φαίνεται ὑπὲρ τὸ σύνηθες παχύτερον, ἁπαλώτερον καὶ ἐπιμηκέστερον.

Αἱ αἱμορῤῥαγίαι, αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς παρὰ φύσιν θέσεως τοῦ ὑστέρου, ἐὰν ἀφεθῶσιν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως, ἢ ἐὰν μὴ δοθῇ ἐγκαίρως ἡ ἀπαιτουμένη βοήθεια, ἐπιφέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸν θάνατον τῆς πασχούσης εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετόν. Ἐν τῷ τοκετῷ τὸ ὕστερον προηγεῖται ἐνίοτε τοῦ ἐμβρύου, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως ἐξέρχεται μετ' αὐτό· ἡ δὲ πρόγνωσις εἶναι εἰς πάσας τὰς περιστάσεις ἐπίσης κακή, διότι, ἐξαιρουμένης τῆς ἡλικίας τῆς πασχούσης, τῆς ἰδιοσυγκρασίας αὐτῆς, τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὑπέμεινε προλαβόντως ἄλλας αἱμορῤῥαγίας, καὶ τῆς καταστάσεως τῶν δυνάμεων αὐτῆς, ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς θέσεως, ἣν ἔχει τὸ ὕστερον, ἂν δηλ. ἐδρεύῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας ἢ μόνον παρ' αὐτῷ· εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ κίνδυνος εἶναι μείζων, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἐλάσσων. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, ὡς καὶ ὅταν τὸ ὕστερον καλύπτῃ τὸ ἐσωτερικὸν στόμιον τῆς μήτρας διὰ τοῦ ἄκρου μόνον τοῦ χείλους αὐτοῦ, ὁ τοκετὸς δυνατὸν ν' ἀποπερατωθῇ εὐτυχῶς διὰ μόνων τῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, ἐὰν αὕτη μεν μὴ ἀπώλεσεν εἰσέτι μεγάλην ποσότητα αἵματος, οὐδ' ἠλαττώθησαν καθ' ὑπερβολὴν αἱ δυνάμεις αὐτῆς, τὸ δ' ἔμβρυον προβάλλῃ τὴν κεφαλὴν ἢ τὰ ἰσχία.

Ἡ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἁρμόζουσα θεραπεία εἶναι διάφορος ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συμβαίνει ἡ αἱμορῤῥαγία. Καὶ εἰ μὲν ἡ αἱμορῤῥαγία ἄρχεται πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ τοκετοῦ, κατὰ τὸν ἕβδομον δηλ. ἢ ὄγδοον μῆνα, ἀπαιτεῖται νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ κατάλληλα βοηθήματα πρὸς κατάπαυσιν αὐτῆς καὶ ἀναβολὴν τοῦ τοκετοῦ· ὅθεν ἡ ἔγκυος πρέπει νὰ μένῃ ὅσον ἔνεστιν ἥσυχος, διατηροῦσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν ὁριζόντειον θέσιν, ἀκολουθοῦσα δίαιταν ἀντιφλογιστικὴν καὶ μεταχειριζομένη ἔσωθεν τὸ ὀξὺ οἰνόπνευμα τοῦ Ἀλλήρου, εἰς ὃ προστίθενται καὶ ςαγόνες τινὲς ὀπίου, ὅταν ἡ ἔγκυος ᾖ λίαν εὐαίσθητος. Ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ πληθώρα αἵματος καὶ ἐρεθισμὸς τῶν ἀγγείων, εἶναι ἐνδεδειγμένον τὸ νίτρον, ἡ δὲ φλεβοτομία δὲν εἶναι

ἐν γένει ὠφέλιμος, καὶ ὅταν ὑπάρχωσι περιστάσεις, ὧν ἕνεκα εἶναι ἀπολύτως ἐνδεδειγμένη. Ὅταν ἡ αἱμορραγία ἢ ἄφθονος, καὶ μὴ καταπαύηται διὰ τῆς χρήσεως τῶν ῥηθέντων βοηθημάτων, ἀνάγκη νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ πώμασμα, ὅπερ χρησιμεύει ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς κατάπαυσιν αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς διέγερσιν τῶν τῆς μήτρας συστολῶν. Ἀφ' οὗ δὲ δι' αὐτῶν ἀνοιχθῇ μικρόν τι τὸ στόμιον τῆς μήτρας, πρέπει νὰ διαστέλλωμεν τοῦτο διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἐξάγωμεν τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ ἐκβεβιασμένου τοκετοῦ.

Ὑπάρχουσι διάφοροι τρόποι πωμάσματος καὶ κατά τινας μὲν γίνεται τοῦτο διὰ τῆς εἰς τὸν κόλπον εἰσαγωγῆς ῥινομάκτρου ἐκ λίνου· τούτου εἰσάγεται πρῶτον ἡ ἑτέρα τῶν γωνιῶν, ἀκολούθως δὲ καὶ τὸ ἐπίλοιπον βαθμηδόν, ἕως ἂν πληρωθῇ δι' αὐτοῦ ὅλος ὁ κόλπος. Κατ' ἄλλους δὲ εἰσάγεται βαθέως εἰς τὸν κόλπον ὀθόνιον λεπτόν, ὅπερ ὠθεῖται κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ, ἀκολούθως δὲ πληροῦται τὸ εἰς τὸν κόλπον εἰσαχθὲν μέρος βαμβακίου ἢ μοτοῦ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐπαινοῦσιν ὡς κατάλληλον τὸ ἐμβάπτειν τὰ πωμάσματα εἰς ὄξος ἢ εἰς στυπτικὰς οὐσίας, ἀλλὰ τὸ οὕτω γινόμενον πώμασμα εἶναι λίαν ἀλγεινόν, καὶ ἐνίοτε δὲν ἀποφράσσει οὐδὲ τὸν κόλπον ἐντελῶς, διὸ καταλληλότερος τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ πωμάσματος εἶναι ὁ ἀκόλουθος. Ἐμβάπτομεν σφαῖραν μοτοῦ, ἰσομεγέθη καρύῳ, εἰς οἰνόπνευμα ἢ ὄξος καὶ εἰσβάλλομεν αὐτὴν εἰς τὸν κόλπον μέχρι τοῦ στομίου τῆς μήτρας, περιδεδεμένην δι' ἀμμάτων, ὧν τὸ ἐλεύθερον ἄκρον ἀφίνομεν ἐκτὸς τῶν γεννητικῶν μορίων, καὶ μεταξὺ τῶν ἀμμάτων τούτων ἐμβάλλομεν μοτὸν ἕως ἂν πληρωθῇ δι' αὐτοῦ ἐντελῶς ὁ κόλπος. Τὸ πώμασμα ἐνεργεῖ διττῶς, τὸ μὲν διότι παύεται μηχανικῶς ἡ αἱμορραγία, τὸ δὲ διότι, ἐρεθιζομένης ἐκ τούτου τῆς μήτρας καὶ διεγειρομένων τῶν συστολῶν, διαστέλλεται τὸ στόμιον αὐτῆς τοσοῦτον, ὥστε εἶναι ἤδη δυνατὸν νὰ εἰσβάλωμεν εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρα καὶ νὰ ἐξελκύσωμεν τὸ ἔμβρυον· ἐνίοτε μάλιστα παρετηρήθη, ὅτι τὴν

ἐξαγωγὴν τοῦ πωμάσματος παρακολουθεῖ ἡ ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου. Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι τότε μόνον πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ πώμασμα, ὅταν ὑπάρχῃ κίνδυνος θανάτου τῆς τικτούσης ἐκ τῆς ἀφθόνου αἱμορραγίας, τὸ δὲ στόμιον τῆς μήτρας μὴ ᾖ εἰσέτι ἀρκούντως διεσταλμένον, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ἐνεργήσωμεν τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου. Τὸ πρωΐμως γινόμενον πώμασμα καταπαύει μὲν τὴν αἱμορραγίαν, ἐπιταχύνει ὅμως τὸν τοκετόν, ὅθεν τότε κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἰδίως ὠφέλιμον εἴς τε τὴν τίκτουσαν καὶ τὸ τικτόμενον, ὅταν ἡ αἱμορραγία ἤρξατο ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, ἢ μικρόν τι πρὸ τούτου. Ὅταν δὲ τὸ πρῶτον πώμασμα μὴ ᾖ ἱκανὸν νὰ καταπαύσῃ τὴν αἱμορραγίαν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἡ ροὴ τοῦ αἵματος, ἐξάγομεν τὸ ἐμβληθὲν καὶ ἐμβάλλομεν ἄλλο.

Ἀλλ' ὅταν ἡ αἱμορραγία ἄρχηται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ μετριάσωμεν αὐτὴν ὅσον ἔνεστιν, ἕως ἂν διασταλῇ τὸ στόμιον τῆς μήτρας τοσοῦτον, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου. Μεταχειριζόμεθα δὲ πρὸς τοῦτο ἐν πρώτοις τὰ εἰρημένα βοηθήματα, ἀκολούθως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πώμασμα· διὰ τούτων, ὅταν τὸ ὕστερον εὑρίσκηται οὐχὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἀλλ' ἁπλῶς πλησίον αὐτοῦ, οὐ μόνον μετριάζεται ἡ αἱμορραγία, ἀλλὰ καὶ παύεται παντελῶς, μέχρις ἂν διασταλῇ μικρόν τι τὸ στόμιον τῆς μήτρας· ἐνίοτε ὅμως ἐνδέχεται ν' ἀποπερατωθῇ καὶ φυσικῶς ὁ τοκετός, διατηρουμένης τῆς ζωῆς ἀμφοτέρων, δηλ. τῆς τε τικτούσης καὶ τοῦ τικτομένου.

Ὅταν δὲ τὸ ὕστερον ἑδρεύῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ὁ τοκετὸς οὐδέποτε ἀποπερατοῦται φυσικῶς, ἄνευ κινδύνου τῆς ζωῆς οὐ μόνον τῆς τικτούσης, ἀλλὰ καὶ τοῦ τικτομένου· ὅθεν, ἅμα ἀρξαμένου τοῦ τοκετοῦ, πρέπει νὰ παρατηρῶμεν μετὰ προσοχῆς τὴν ποσότητα τοῦ ἐκρέοντος αἵματος, τὴν κατάστασιν τῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, καὶ τὴν διαστολὴν τοῦ στομίου τῆς μήτρας, καὶ νὰ περιμένωμεν τὴν ὅσον

ἔνεστιν ἐντελῆ διαστολὴν τούτου, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωμεν τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου· ἐπειδή, ὅσον πλατύτερον εἶναι τὸ στόμιον τῆς μήτρας, τοσοῦτον ἐλάσσων εἶναι καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐγχειρήσεως προσγινομένη βλάβη εἰς τὴν τίκτουσαν. Ὁ ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ, τὸν δ' ἐμβρυουλκὸν σπανίως δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν, ἐπειδὴ τὸ προκείμενον μέρος τοῦ ἐμβρύου κεῖται συνήθως τοσοῦτον ὑψηλά, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτόν. Ὅταν ὁ διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐξελκυσμὸς τοῦ ἐμβρύου, ἐκτελῆται πολὺ πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ἡ ἐλπὶς τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐμβρύου εἶναι μικρά, ἡ δ' ἐγχείρησις, μὴ διεσταλμένου εἰσέτι ἀρκούντως τοῦ στομίου τῆς μήτρας, λίαν δύσκολος καὶ ἀλγεινή. Ἰδίως δὲ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν τίκτουσαν εἶναι ἡ μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου ἐν εἴδει ἐπιστάξεως ἐπακολουθοῦσα αἱμορραγία, ἣν οὐδὲν τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν βοηθημάτων ἐφάνη ἱκανὸν νὰ καταπαύσῃ, διότι ἐκ ταύτης ἐπέρχεται καὶ ὁ θάνατος τῆς πασχούσης. Ἡ τοιαύτη αἱμορραγία προέρχεται ἐκ ῥήξεως ἀγγείου τινὸς τῶν κατὰ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ὅπου, ὡς εἴρηται, ὅταν ἐδρεύῃ τὸ ὕστερον, ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἀνεπτυγμένα ἀγγεῖα· αὕτη ἀκολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν συζολὴν τῆς μήτρας, καὶ τούτου ἕνεκα δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν μὴ διεστάλῃ εἰσέτι ἀρκούντως τὸ στόμιον τῆς μήτρας. Ἐὰν δὲ ἡ αἱμορραγία ᾖ ἐπίσημος, τὸ δὲ στόμιον τῆς μήτρας δὲν ἠνεώχθη εἰσέτι ἀρκούντως, δυνάμεθα νὰ προϊδωμεν μετὰ μεγάλης πιθανότητος, ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος μέγας, ἐὰν περιμείνωμεν τὴν τελείαν διαστολὴν τοῦ στομίου, ἕνεκα δὲ τῆς ἀδυναμίας τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, οὐδεμία ὑπάρχει ἐλπὶς ν' ἀποπερατωθῇ ταχέως ὁ τοκετός. Τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν ἐγκαίρως εἰς τὸ μόνον σωτήριον μέσον, ὅπερ ὑπολείπεται ἔτι, δηλ. εἰς τὸν ἐκβεβιασμένον τοκετόν, γινόμενον διὰ τῆς τεχνητῆς διαστολῆς τοῦ στομίου τῆς μήτρας

καὶ τῆς ἐν μέρει ἀποχωρίσεως τοῦ ὑστέρου, διὰ τῆς διαῤῥήξεως τῶν ὑμένων, καὶ τῆς ἐπὶ πόδας στροφῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ διὰ τοῦ ἐξελκυσμοῦ αὐτοῦ.

Ὁ Ναιγέλιος λέγει ὅτι, ἀφ' οὗ μετὰ τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου ἐξελκύσωμεν αὐτὸ μέχρι τῶν λαγόνων, πρέπει ν' ἀφήσωμεν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν φύσιν τὴν ἔξωσιν τοῦ λοιποῦ σώματος, ἐπειδὴ ἡ αἱμορῥαγία παύεται διὰ τῆς πιέσεως, ἣν προξενεῖ τὸ σῶμα ἐπὶ τῶν αἱμορῥοούντων ἀγγείων τῆς μήτρας. Δὲν εἶναι δὲ φρονήσεως ἔργον ν' ἀναβάλλωμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τοιαύτην περίστασιν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγχείρησιν, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ἐπιχειρῶμεν αὐτὴν πρὶν ἢ ἀποθάνῃ τὸ ἔμβρυον καὶ ἐξαντληθῶσιν ἐντελῶς αἱ δυνάμεις τῆς τικτούσης. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχῃ ἐξάντλησις τῶν δυνάμεων αὐτῆς, ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιχειρῶμεν τὸν κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου, διότι διὰ τούτου μόνου τοῦ μέσου ὑπάρχει ἐλπίς τις σωτηρίας διὰ τὴν τίκτουσαν, ἕνεκα δὲ τῆς κρουνηδὸν πολλάκις ἀκολουθούσης αἱμορῥαγίας, οὐ μόνον δὲν πρέπει ν' ἀποδειλιῶμεν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐνθαῤῥυνώμεθα εἰς τὴν ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ.

Ἡ μετὰ τὸν ἐξελκυσμὸν τοῦ ἐμβρύου ἁρμόζουσα θεραπεία εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον. Τὸ ἐν μέρει ἀποχωρισθὲν ὕστερον πρέπει ν' ἀποχωρίσωμεν ἐντελῶς καὶ ἀφαιρέσωμεν, μὴ παραλείποντες αὐτὸ ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει ἐντὸς τῆς μήτρας. Σκοπὸς δὲ τῆς ἐσωτερικῆς θεραπείας ἔστω ἡ ἀνάληψις τῶν ἐξαντληθεισῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, ἡ ἀναπλήρωσις τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, καὶ ἡ μετρίασις τοῦ ἐκ τῆς ἐγχειρήσεως προελθόντος ἐρεθισμοῦ τῶν νεύρων. Μεταχειριζόμεθα δὲ πρὸς τοῦτο, ἀναλόγως τῆς ἀτομικῆς καταστάσεως τῆς πασχούσης, εἰς βραχέα διαστήματα τοὺς διαφόρους αἰθέρας, τὸ διὰ τῆς ῥατανίας καὶ τὸ διὰ κινναμώμου βάμμα, τὸν ἐρυσιβώδη βρῶμον, τὸ φωσφορικὸν ὀξύ, τὸν περουβιανὸν φλοιόν, τὸ ἔγχυμα τῆς ῥίζης τοῦ ὀφίτου, τὸ διὰ τοῦ ὀπίου καὶ τὸ διὰ καστορχίου βάμμα, τὸν μόσχον, κτλ. δίδοντες

συγχρόνως καὶ ζωμὸν κρέατος ἢ οἶνον γενναῖον ἀνὰ ἓν κοχλιάριον, ἔξωθεν δὲ μεταχειριζόμεθα τὰ ψυχρὰ ἐπιθέματα, καὶ εἰς τὴν μήτραν ἐγχέομεν ὕλας ἐρεθιστικὰς καὶ στυπτικάς. Ὡς ὠφέλιμον προσέτι ἐπρότειναν τινὲς καὶ τὸ πώμασμα, τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ γίνηται ἀφ' οὗ πρῶτον ἡ μήτρα συσταλῇ, ἡ δὲ ἐκ τοῦ τραχήλου αὐτῆς προερχομένη αἱμορραγία ἐξακολουθεῖ εἰσέτι, διότι συνήθως τὸ μέρος τοῦτο δυσκόλως συστέλλεται. Ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ μεγάλη ἀναιμία, ὠφελεῖ κατά τινας ἡ μετάγγισις τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τοῦ τυχόντος, ὡς χρῄζον μεγάλης ἐπιτηδειότητος· ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν ἀπεδείχθη εἰσέτι ἀρκούντως, ἐὰν καὶ ἡ μετάγγισις τοῦ αἵματος ᾖ ἱκανὴ νὰ σώσῃ τὴν ἐξ ἀναιμίας κινδυνεύουσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἰδιαιτέρων σπασμῶν τῶν ἐγκύων, τῶν τικτουσῶν καὶ τῶν λεχωΐδων.

Ἐν τῷ τοκετῷ ἢ μικρόν τι πρὸ αὐτοῦ ἢ καὶ μετ' αὐτὸν, ἤτοι ἐν τῇ λοχείᾳ, ἐπέρχονται ἐνίοτε σπασμοὶ κλονώδεις μετὰ παντελοῦς διακοπῆς τῶν διανοητικῶν δυνάμεων καὶ τῆς συναισθήσεως. Τοὺς σπασμοὺς τούτους ὀνομάζουσι συνήθως *ἔκλαμψιν τῶν ἐγκύων ἢ τῶν τικτουσῶν* (Eclampsia gravidarum s. parturientium)(1). Καὶ ὁτὲ μὲν προηγοῦνται ταύτης συμπτώ-

(1) Τὴν λέξιν ἔκλαμψιν, ἥτις κυρίως σημαίνει ἔκλαμψιν φωτὸς (éclat de lumiére, la lueur des éclairs), μετεχειρίσθησαν μεταφορικῶς ὁ Ἱπποκράτης καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ ἵνα ἐκφράσωσι τὴν ἔξαψιν τῶν ζωτικῶν δυνάμεων (l'exaltation des propriétés vitales), ἢ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν σχολιαστῶν, τὸ σπινθηροβόλημα (τὴν μαρμαρυγὴν) τοῦ πυρὸς τῆς ζωῆς, τὸ γινόμενον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἥβης. Μετεχειρίσθησαν δὲ τὴν λέξιν ταύτην καὶ ἵνα φανερώσωσι τὴν ἐπιληψίαν καὶ μάλιστα ἐκείνην, ἥτις θεραπεύεται φυσικῶς κατὰ τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν. Τῶν

ματα, *πρόδρομοι* καλούμενα, ὁτὲ δὲ εἰσβάλλει αὖτη αἴφνης χωρὶς νὰ προηγηθῇ σημεῖόν τι. Τὰ σημεῖα δὲ, ἅπερ συνήθως προηγοῦνται τῆς νόσου ταύτης, εἰσὶ κεφαλαλγία, σκοτοδινία, ἀμβλυωπία, ἢ καὶ πρόσκαιρος στέρησις τῆς ὁράσεως, σπασμωδικαὶ κινήσεις τῶν μυῶν τοῦ προσώπου καὶ ἰδίως τῶν κατὰ τὰς γωνίας τοῦ στόματος. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι αἱ γυναῖκες ὑπόκεινται συχνὰ εἰς κεφαλαλγίας καὶ εἰς διάφορα νευρικὰ πάθη, ἀλλὰ ταῦτα παύονται συνήθως ἐν τῇ κυήσει· ὅθεν ἡ κεφαλαλγία, ἥτις ἐπέρχεται περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως, ἢ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς σημεῖον κακόν. Εἰς τὴν εἰσβολὴν τῆς νόσου ταύτης, τὸ πρόσωπον τῆς πασχούσης παραμορφοῦται, οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνοίγονται καὶ κλείονται ἐναλλάξ, ἐπέρχεται τρισμός, ἐξ οὗ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προξενεῖται βλάβη τῆς γλώσσης. Ὁ φάρυγξ καὶ ἡ γλωττὶς συστέλλονται σπασμωδικῶς καὶ ἐπέρχεται δύσπνοια, ἐκ δὲ τοῦ στόματος ἐξέρχεται ἀφρὸς αἱματώδης καὶ πνοὴ κλαυθμηρίζουσα· ὁ θώραξ ἐκτείνεται καὶ συστέλλεται βιαίως, ἡ δὲ μήτρα ἀνορθοῦται μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε νομίζει τις ὅτι μέλλει νὰ διαῤῥήξῃ τὰ καλύμματα τῆς κοιλίας καὶ νὰ ἐξέλθῃ διαὐτῶν· τὰ ἄκρα συστρέφονται μετὰ πολλῆς βίας, ἐπέρχεται ὀπισθότονος, ἐνίοτε δὲ κλονώδης σύσπασις τοῦ ὅλου σώματος καὶ ἐμπροσθότονος, καὶ ἐν γένει ἀναπτύσσεται τοσαύτη δύναμις, ὥστε ἐνίοτε πολλοὶ ὁμοῦ ἄνδρες δὲν δύνανται νὰ κρατήσωσι τὴν πάσχουσαν εἰς τὴν κλίνην αὐτῆς. Ἀφ' οὗ διαρκέσῃ ἡ ἤδη ῥηθεῖσα κατάστασις ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα λεπτὰ τῆς ὥρας, παύονται οἱ σπασμοί, τὰ ἄκρα μένουσιν ἥσυχα, ἡ ἀναπνοὴ γίνεται ῥογχώδης, καὶ ἐπέρχεται ὕπνος, ὅστις διαρκεῖ δέκα ἕως τριάκοντα λεπτὰ ἢ καὶ ἐπέκεινα. Ἐκ τοῦ ὕπνου ἀνεγείρεται ἡ πά-

---

μεταγενεστέρων δέ τινες ὠνόμασαν ἔκλαμψιν τοὺς ἐν εἴδει ἐπιληψίας σπασμούς, τοὺς ἐφημέρως ἐκ προδήλου αἰτίας ἀναπτυσσομένους εἰς ἀνθρώπους τινάς, κυρίως δὲ ἐκείνους, ὑφ' ὧν προσβάλλονται τὰ παιδία ἐν καιρῷ τῆς ὀδοντοφυΐας καὶ αἱ γυναῖκες ἐν τῇ κυήσει ἢ ἐν τῷ τοκετῷ.

σχουσα μετὰ βαθέων στεναγμῶν· ἀγνοοῦσα δὲ ἐντελῶς τὰ γεγονότα, ἀπορεῖ διὰ τὴν περὶ αὐτὴν συνάθροισιν πολλῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ διὰ τὴν περιέργειαν καὶ ἀνησυχίαν αὐτῶν· ἀπορεῖ διὰ τὸ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκρέον αἷμα καὶ διὰ τὰς ἐπὶ τῶν μελῶν αὐτῆς μελανωπὰς κηλίδας, προελθούσας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν προσπαθησάντων ἵνα κρατήσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ παραπονεῖται ὅτι πάσχει ὑπὸ μεγάλης ἀδυναμίας καὶ κεφαλαλγίας. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων λεπτῶν, ἅμα ἀρξαμένης τῆς μήτρας νὰ συστέλληται ἐκ νέου, ἐπέρχονται νέοι σπασμοί, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν εἰρημένων φαινομένων, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅμως, ὅτι οὗτοι διαρκοῦσιν ἑκάστοτε πλείονα χρόνον ὡς καὶ ὁ ὕπνος, ὥστε ἡ πάσχουσα δὲν συνέρχεται πλέον οὐδὲ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν παροξυσμῶν διαλείμματα· ἐνίοτε ἐνδέχεται ν᾽ ἀποθάνῃ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πρῶτον παροξυσμόν, συνήθως ὅμως ἐπανέρχονται εἴκοσιν ἢ τριάκοντα τοιοῦτοι σπασμοὶ πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος.

Ἡ ἔκλαμψις διακρίνεται τῆς ἐπιληψίας, ὑφισταμένης ὡσαύτως εἰς κλονώδεις σπασμοὺς καὶ εἰς ἀπώλειαν τῶν αἰσθήσεων, ἐπειδὴ αὕτη μὲν εἶναι νόσημα χρόνιον, ἡ δὲ ἔκλαμψις ὀξύ, ὑφ᾽ οὗ μόνον αἱ ἔγκυοι, αἱ τίκτουσαι καὶ αἱ λεχωΐδες ἁλίσκονται. Ἡ ἔκλαμψις ἁλίσκει συνήθως τὰς πρωτοτόκους· ὁ Ναιγέλιος τοὐλάχιστον λέγει, ὅτι οὐδέποτε ἀπήντησε τὴν νόσον ταύτην εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας· διαφέρει προσέτι αὕτη καὶ τῶν ὑστερικῶν σπασμῶν, οἵτινες, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, κἂν ὑπάρχωσιν, παύονται ἐν τῇ κυήσει, ἡ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν ἁλισκομένη σπανίως στερεῖται τῶν αἰσθήσεων.

Ἡ νόσος αὕτη εἶναι ἡ χειρίστη πασῶν, ὑφ᾽ ὧν ἁλίσκονται αἱ γυναῖκες ἐν τῇ κυήσει, ἐν τῷ τοκετῷ ἢ ἐν τῇ λοχείᾳ αὐτῶν, ἐπειδὴ αἱ πλεῖσται τούτων ἀποθνήκουσιν, ὅταν μάλιστα μὴ δοθῇ αὐταῖς ἐγκαίρως ἡ ἀπαιτουμένη βοήθεια· πολλάκις ὅμως καὶ ἡ πλέον ἔντονος θεραπεία οὐδεμίαν ἐπάγει ὠφέλειαν.

Τινὲς λέγουσιν, ὅτι ἡ ἔκλαμψις ἁλίσκει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς

ἀφροδιαίτους καὶ εὐαισθήτους γυναῖκας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχεται ἀληθείας· ἐξ ἐναντίας μάλιστα παρετηρήθη, ὅτι αἱ ὑπ' αὐτῆς ἁλισκόμεναι εἰσὶν εὔρωστοι καὶ ἧττον εὐαίσθητοι. Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν συγγραφέων, ἁλίσκονται συνεχέστερον ὅσαι γυναῖκες ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβάλωσι μετὰ τὸν γάμον αὐτῶν τρόπον τοῦ ζῆν, νὰ κατοικήσωσι δηλ. εἰς πόλεις, ἐνῷ πρότερον κατῴκουν εἰς χωρία, καὶ νὰ διάγωσι βίον ἀναπαυτικώτερον καὶ θηλυπρεπέστερον.

Οἱ σπασμοὶ προέρχονται συνήθως ἢ ἐκ πληθώρας αἵματος, ἢ ἐξ ἀναιμίας, ἢ ἐκ μεγάλης εὐαισθησίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Καὶ ὅτι μὲν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος σπασμοὶ οὔτε ἐκ μεγάλης εὐαισθησίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, οὔτε ἐξ ἀναιμίας προέρχονται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ πληθώρας αἵματος, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀκολούθων. Αἱ ὑπ' αὐτῶν ἁλισκόμεναι γυναῖκες σπανιώτατα εἰσὶ κράσεως νευρικῆς, ἀλλὰ καὶ τοιαύτης ἂν ἦσαν, ἡ ἐρεθισιμότης τῶν νεύρων δὲν αὐξάνεται ἐν τῇ κυήσει κατὰ σοφήν τινα πρόνοιαν τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐλαττοῦται μᾶλλον εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα τῆς κυήσεως μῆνας, ἡ φύσις τῶν γυναικῶν φαίνεται ὅτι γίνεται κατὰ τοῦτο ὁμοία τῇ τῶν ἀνδρῶν. Ἐὰν δὲ παρατηρήσωμεν ἀκριβῶς τὰ φαινόμενα, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν μετὰ μεγάλης πιθανότητος, ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος σπασμοὶ προέρχονται μᾶλλον ἐκ πληθώρας ἐν γένει τοῦ αἵματος, καὶ μάλιστα ἐκ μεγάλης συῤῥοῆς τούτου πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ οὐχὶ ἐξ ἀναιμίας, ἀ.) διότι εἰς τὴν νόσον ταύτην ὑπόκεινται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ ὑγιοῦς ἕξεως καὶ αἱ πληθωρικαὶ γυναῖκες· β'.) διότι εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῆς ἐκεῖνα ἰδίως τὰ βοηθήματα ὠφελοῦσιν, ἅτινα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλαττοῦσι τὴν ποσότητα τοῦ αἵματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμποδίζουσι τὴν συνόρμησιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον· τοιαῦτα δ' εἰσὶν αἱ γενναῖαι φλεβοτομίαι, τὰ ψυχρὰ ἐπιθέματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὰ φάρμακα, τὰ αὐξάνοντα τὴν διάκρισιν τῶν ὑγρῶν

κατὰ τὰ ἔντερα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· γ΄.) διότι εἰς τὰς νεκροτομὰς τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐγκεφάλου εὑρίσκονται πλήρη αἵματος, ἐνίοτε δὲ εὑρίσκεται καὶ ἔκχυσις ὑγροῦ εἰς τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, ἑπομένως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ θάνατος προέρχεται ἐξ ἀποπληξίας· δ΄.) διότι ἡ πρὸς συνόρμησιν τοῦ αἵματος πρὸς τὴν κεφαλὴν διάθεσις αὐξάνεται ἐν καιρῷ τῆς κυήσεως, ὡς παρασκευάζομένου τότε αἵματος καλλιτέρου καὶ πλείονος· γίνεται δὲ τοῦτο, διότι ἕνεκα τῆς κυήσεως αὐξάνεται οὐ μόνον ἡ πλαστικότης τοῦ αἵματος, ἀλλὰ καὶ ἡ ποσότης αὐτοῦ, διὰ τὴν διακοπὴν τῶν καταμηνίων, ὧν ἡ ροὴ ἐν γένει πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς προφυλακτικὸν τῆς ἀποπληξίας· ἐντεῦθεν αἱ ἔγκυοι, ὡς καὶ ἐκεῖναι, ὧν τὰ ἔμμηνα εἰσὶ πεπαυμένα διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, ὑπόκεινται οὐχ ἧττον τῶν ἀνδρῶν εἰς ἀποπληξίαν· καὶ ε΄.) διότι ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ αὐξάνεται ἡ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον συνόρμησις τοῦ αἵματος, οὐ μόνον διότι ἕνεκα τῶν συστολῶν τῆς μήτρας ἐξωθεῖται τὸ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ διότι ἕνεκα τῶν κατὰ τὸν τοκετὸν ἀγώνων, ἐπιταχύνεται ἡ κυκλοφορία, διὰ δὲ τῆς ἐμποδιζομένης ἀναπνοῆς ἐν καιρῷ τῶν ὠδίνων αὐξάνεται ἡ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον συνόρμησις τοῦ αἵματος. Ἔχοντες λοιπὸν ὑπ᾽ ὄψιν τὰ εἰρημένα, ἐσμὲν ἠναγκασμένοι ν᾽ ἀποδώσωμεν τὴν αἰτίαν τῶν σπασμῶν οὐχὶ εἰς μείζονα εὐαισθησίαν τῶν νεύρων, οὐδ᾽ εἰς ἀναιμίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐν τῇ κυήσει ἐν γένει αὔξουσαν ποσότητα τοῦ αἵματος καὶ εἰς τὴν συνόρμησιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακή, ὅταν δ᾽ ὑπάρχωσι διαλείμματα μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλα μεταξὺ τῶν παροξυσμῶν, εἶναι ἐν γένει καλλιτέρα, ὁ δὲ τοῦ ἐμβρύου κίνδυνος ἐλαφρότερος, διότι κατ᾽ αὐτὰ τὰ διαλείμματα ἐπανέρχεται ἡ διακοπεῖσα κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Ὅταν ὅμως οἱ σπασμοὶ ὦσι σχεδὸν ἀδιάκοποι, ἢ τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαλείμματα λίαν μικρά, τὸ ἔμβρυον συνήθως ἀποθνήσκει πρὸ τῆς τικτούσης, ἥτις

ἀποθνήσκει συνήθως μετὰ τεσσάρων ἢ πέντε ὡρῶν διάρκειαν τῶν εἰρημένων σπασμῶν, ἐνίοτε ὅμως συμβαίνει καὶ ταχύτερον ὁ θάνατος αὐτῆς· ὑπάρχουσι μάλιστα καί τινα παραδείγματα θανάτου, συμβάντος, ἅμα ἐπῆλθεν ὁ πρῶτος παροξυσμός, ἀλλὰ τοῦτο θεωρητέον ὡς ἀληθῆ ἀποπληξίαν.

Κατὰ τῆς νόσου ταύτης, ἣν πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν ἐνόμιζον φύσεως μᾶλλον νευρικῆς, μετεχειρίζοντο τὰ ἀντισπασμωδικά, οἷον τὸ καστόρχιον, τὸν μόσχον, τὴν ἀγρίαν νάρδον, κτλ. Εἰς τὴν χρῆσιν δὲ τῶν φαρμάκων τούτων ἀπέδιδον καὶ τὴν ἄνευ τούτων ἐπερχομένην διακοπὴν τῶν σπασμῶν. Ἄλλοτε δὲ πάλιν, νομίζοντες ὅτι τὸ ἔμβρυον εἶναι τὸ αἴτιον τῶν σπασμῶν, ἐπεχείρουν τὸν διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐξελκυσμὸν τούτου καὶ τὴν ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ, χωρὶς νὰ παρατηρήσωσιν, ἂν οἱ σπασμοὶ ἤρχοντο συνήθως εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ὡς καὶ ὅτι ἡ διὰ βίας συστολὴ τοῦ στομίου τῆς μήτρας ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόωρος καὶ ἄλογος ἐπέμβασις εἰς τὰ ἔργα τῆς φύσεως. Τὴν σήμερον ὅμως, ὅτε οὐδεμία σχεδὸν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ νόσος αὕτη προέρχεται μᾶλλον ἐκ πληθώρας αἵματος καὶ ἰδίως ἐκ τῆς συνορμήσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, μεταχειρίζονται ἀφαιμάξεις γενικάς τε καὶ τοπικάς, ψυχρὰ ἐπιθέματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐπισπαστικὰ καὶ ποδολουσίας, κλύσματα ἐρεθιστικὰ καὶ καθάρσια ἐξ οὐδετέρων ἁλάτων, ὅταν ἡ πάσχουσα δύναται νὰ καταπίῃ· ἐπιχειροῦσι δ' ἐπὶ τέλους καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου, ἐὰν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ᾖ ἀρκούντως ἠνεῳγμένον· ἀλλὰ προτιμητέα τοῦ μετασχηματισμοῦ εἶναι ἑκάστοτε ἡ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ χρῆσις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τῶν ἐν τῇ κυήσει αἱμορῤῥαγιῶν καὶ περὶ ἐκτρώσεως.

Ἡ ἐν τῇ κυήσει αἱμορῤῥαγία εἶναι φαινόμενον, ὅπερ ἢ προηγεῖται τῆς ἐκτρώσεως, ἢ συνοδεύει, ἢ ἀκολουθεῖ αὐτῇ· τούτου ἕνεκα εἶναι ἀδύνατον, πραγματευόμενός τις περὶ τῶν ἐν τῇ κυήσει αἱμορῤῥαγιῶν, νὰ μὴ διαλάβῃ καὶ περὶ ἐκτρώσεως τοῦ ἐμβρύου· ἄλλως δὲ ὑποπίπτει εἰς ἐπαναλείψεις περιττάς.

Καλεῖται *ἔκτρωσις* (1) ἡ ἔξωσις τοῦ προϊόντος τῆς συλλήψεως πρὸ τῆς ἐποχῆς, ἐν ᾗ τοῦτο θεωρεῖται βιώσιμον, τουτέστι πρὸ τοῦ ἕκτου μηνός· ἐξέρχεται δὲ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ ἔμβρυον, ὁτὲ μὲν ἔχον τοὺς περιβάλλοντας αὐτὸ ὑμένας ἀκεραίους, ὁτὲ δὲ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐκροὴν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐμπεριεχομένου ὑγροῦ. Ἡ ἔκτρωσις συμβαίνει συχνότερον κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας, καὶ σπανίως εἰς ἄλλην ἐποχὴν αὐτῆς, μᾶλλον προκεχωρημένην. Ἡ συμβαίνουσα πρὸ τοῦ δευτέρου μηνὸς τῆς κυήσεως ἔκτρωσις διαφεύγει συχνὰ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ὅταν συνοδεύηται ὑπὸ ἀσημάντων φαινομένων· τὴν τοιαύτην ἔκτρωσιν ὑπολαμβάνουσι συνήθως ὡς ἀφθονωτέραν ἐπάνοδον τῶν ἐμμήνων, τὸ δὲ ἔμβρυον ἀποθνήσκει ὁτὲ μὲν πρὸ τῆς ἐκτρώσεως, ὁτὲ δὲ μετ' αὐτήν. Καὶ ὡς αἴτιον μὲν ἐκτρώσεως θεωρητέον ἐν γένει πᾶν τὸ ἱκανὸν νὰ διεγείρῃ τὰς συστολὰς τῆς μήτρας πρὸ τοῦ ἕκτου μηνὸς τῆς κυήσεως, ἢ νὰ ἐπαγάγῃ τὸν θάνατον τοῦ ἐμβρύου πρὸ τῆς ῥηθείσης ἐποχῆς· ὡς προδιαθέτοντα δὲ τὴν πληθώραν καὶ τὴν νευρικὴν κρᾶσιν, προσέτι δὲ τὰς περιστάσεις, αἵτινες προδιαθέτουσιν εἰς αἱμορῤῥαγίας, ὅσαι δηλ. προξενοῦσι μείζονα συῤῥοὴν αἵματος

(1) Ἡ πρόωρος ἔξοδος τοῦ ἐμβρύου λέγεται ἀποβολή· καὶ εἰ μὲν ἐγένετο αὕτη διὰ φυσικὴν ἀδυναμίαν τῆς μήτρας, ὀνομάζεται ἔκτρωσις, εἰ δὲ ἐνηργήθη διὰ βίας, ἕνεκα λήψεως φαρμάκων ἢ ἄλλων μέσων, ἄμβλωσις ἢ ἐξάμβλωσις.

πρὸς τὴν μήτραν, οἷα ἡ φλόγωσις αὐτῆς ἢ τῶν παρακειμένων ταύτῃ μορίων, αἱ ὀργανικαὶ τούτων ἀλλοιώσεις, αἱ εἰς τὰς προλαβούσας κυήσεις συμβᾶσαι καὶ ἐκ τούτου εὐκόλως ἐπανερχόμεναι κατὰ πᾶσαν μετὰ ταῦτα κύησιν αἱμορραγίαι, ἡ ὀκνηρία καὶ ὁ καθεστηκὼς καὶ μαλθακὸς βίος.

Τὰ δ' αἴτια, ὑφ' ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ διεγερθῶσι προώρως αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας, εἰσὶν οἱ μηχανικῶς ἐνεργοῦντες ἐρεθισμοί, δηλ. πτώσεις, κόποι ὑπερβολικοί, βὴξ ἰσχυρά, ἔμετος καὶ σπασμοί· τοῦτ' αὐτὸ ἐνδέχεται νὰ προέλθῃ καὶ ἐκ τῆς συχνῆς ψηλαφήσεως τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἐκ τῆς συνουσίας, ἐκ τῶν καυτηριάσεων τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, κτλ. προσέτι ἐν τῶν συχνοτέρων αἰτίων τῆς ἐκτρώσεως ὑπάρχει καὶ ὁ ῥευματισμὸς τῆς μήτρας. Ὡς αἴτιον ἐκτρώσεως θεωρεῖται παρά τινων καὶ ἡ λίαν μεγάλη τραχύτης τῶν ἰνῶν τῆς μήτρας, καὶ ἐπομένως ἡ δυσκολία, μεθ' ἧς αὗται διαστέλλονται· ἐντεῦθεν αἱ ἐκτρώσεις εἰσὶ συνηθέστεραι εἰς τὰς πρωτοτόκους ἢ εἰς τὰς πλεονάκις τεκούσας. Ἐκ τῆς δυσκόλου δὲ ταύτης διαστολῆς τῶν ἰνῶν τῆς μήτρας ἐξηγεῖται τίνος ἕνεκα ἡ ἔκτρωσις συμβαίνει συνήθως εἰς τὴν αὐτὴν γυναῖκα οὐχὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ἀλλ' εἰς ἑτέραν ἑκάστοτε, πλέον προκεχωρημένην, ὥστε ἀπὸ ἐκτρώσεως εἰς ἔκτρωσιν ἡ γυνὴ νὰ δύναται ἐπὶ τέλους νὰ ἐκφέρῃ τὸ ἔμβρυον.

Πολλάκις ὅμως συμβαίνει ἡ ἔκτρωσις κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς συνηθείας ἢ τῆς προσπαθείας, ἥτις ὑπάρχει εἰς τὰ ὄργανα τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα ἐπαναλαμβάνωσι τὰς αὐτὰς πράξεις κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν. Ἡ ὕπαρξις δύο ἐμβρύων, ἡ μεγάλη ποσότης τοῦ ἐναμνίου ὑγροῦ, ὡς διαστέλλοντα ὑπὲρ τὸ δέον τὴν μήτραν, διεγείρουσι πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου καὶ τὰς συστολὰς αὐτῆς. Διάφορα νοσήματα τῶν παραρτημάτων τῆς μήτρας, οἷον τῶν σαλπίγγων, τῶν ὠοθηκῶν, τῶν συνδέσμων ἢ τῶν παρακειμένων ταύτῃ λοιπῶν ὀργάνων, ἐξ ὧν δυνατὸν νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις τοῦ

σώματος αὐτῆς, διεγείρουσι προώρως τὰς συστολὰς καὶ προξενοῦσι τὴν ἔκτρωσιν. Οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι καὶ τὰ βίαια ψυχικὰ πάθη εἰσὶν ἱκανὰ ἵνα διεγείρωσι τὰς συστολὰς τῆς μήτρας καὶ γένωνται ἐκτρώσεως παραίτια. Τὰ ὀξέα καὶ χρόνια πάθη τῆς ἐγκύου, δηλ. ἡ ὀστρακιά, ἡ ἴλερις, ὁ κακοήθης πυρετός, ὁ ἴκτερος, ἡ φθίσις τῶν πνευμόνων, κτλ. ἐπάγουσιν ὡσαύτως τὴν ἔκτρωσιν, ὡς διεγείροντα πρωΐμως τὰς συστολὰς τῆς μήτρας. Οἱ σπασμοί, οἵτινες θεωροῦνται παρά τινων ὡς αἴτιον ἐκτρώσεως, εἰσὶ λίαν σπάνιοι κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας. Ἐπιῤῥοὴν δὲ ἰδιαιτέραν ἐπὶ τῶν ἐκτρώσεων ἔχει καὶ ἰδιαιτέρα τις κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐξ οὗ ἐνίοτε παρατηροῦμεν ἀληθεῖς ἐπιδημίας ἐκτρώσεων, χωρὶς νὰ δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς ἄλλο τι τὴν αἰτίαν αὐτῶν.

Τὰ δ' αἴτια, ὑφ' ὧν διαφθείρεται τὸ ἔμβρυον, εἰσὶ κατὰ μέγα μέρος αὐτὰ ταῦτα, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται· τούτου ἕνεκα αἱ ἔξωθεν προσγινόμεναι προσβολαί, ἐκτὸς ὅτι εἰσὶν ἱκαναὶ νὰ διεγείρωσι πρωΐμως τὰς συστολὰς τῆς μήτρας, φθείρουσι προσέτι καὶ τὸ ἔμβρυον, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως· καὶ ἀμέσως μὲν διὰ τοῦ τραυματισμοῦ, τοῦ γινομένου ἐπ' αὐτὸ διὰ τῶν τοίχων τῆς κοιλίας, ἐμμέσως δὲ δι' ἣν προξενοῦσι πρὸς αὐτὴν συμφόρησιν τοῦ αἵματος, ἐξ ἧς προέρχεται αἱμορῥαγία ἐσωτερική, ἢ ἐξωτερική, θανατηφόρος οὐ μόνον εἰς τὸ ἔμβρυον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔγκυον ἐνίοτε. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων, ὑπάρχουσι καὶ αἴτιά τινα εἰδικά, ἐπιβλαβῶς ἐνεργοῦντα ἐπὶ μόνου τοῦ ἐμβρύου, χωρὶς νὰ δυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν αὐτά. Καὶ τῳόντι τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ εὑρισκόμενον ἔμβρυον δυνατὸν νὰ πάθῃ ὑπὸ διαφόρων νοσημάτων καὶ ν' ἀποθάνῃ τοσοῦτον εὐκολώτερον, ὅσον ἐντελεστέρα εἶναι ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ. Διάφορα νοσήματα τοῦ ὑστέρου, τουτέστιν αἱ κατ' αὐτὸ ἀποπληκτικαὶ ἑστίαι, αἱ ἐμπεριέχουσαι θρόμβους, μᾶλλον ἢ ἧττον διωργανωμένους, τὰ ἀποστήματα, αἱ ἀποστεώσεις ἢ ἀτροφίαι τούτου, βλάβαι, φαινόμεναι ὡς διά-

φοροι βαθμοὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς νόσου καὶ ἱκαναὶ οὖσαι νὰ καταλάβωσι μέγα μέρος τοῦ ὑστέρου, συντελοῦσιν εἰς τὸ ἐξασθενεῖν ἢ καὶ παύειν τὰς ἐργασίας αὐτοῦ. (1) Ἡ δὲ παρὰ φύσιν πρόσφυσις τοῦ ὑστέρου ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἢ παρ' αὐτῷ, οὐδόλως θεωρεῖται ὡς αἴτιον ἐκτρώσεως, ὡς οὐδ' ἡ αἱμορραγία, ἥτις εἶναι ἀναγκαία συνέπεια τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας. Καὶ τῳόντι ἡ αἱμορραγία εἰς τὴν περίστασιν ταύτην συμβαίνει εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ κύησις εἶναι ἀρκούντως προκεχωρημένη, ὥστε ἡ ἐκ τούτου προελθοῦσα ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόωρος τοκετὸς καὶ οὐχὶ ὡς ἔκτρωσις. Κατά τινας δὲ καὶ ἡ βραχύτης τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἐνδέχεται νὰ ὑπάρξῃ αἴτιον ἐκτρώσεως, διότι ἀποσπᾶται τὸ ὕστερον πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου, ὁ δὲ Δένευξις ἀναφέρει αἱμορραγίαν, συμβᾶσαν ἐν αὐτῷ τῷ ἑλύτρῳ τοῦ ὀμφαλίου λώρου· τούτου δὲ γινομένου, σχηματίζεται θρόμβος αἵματος, δι' οὗ διακόπτεται ἡ κατ' αὐτὸν ἐλευθέρα κυκλοφορία. Σημειωτέον δ' ἐπὶ τέλους, ὅτι εἰς ὅσας ἐγκύους ὑπάρχει προδιάθεσις μεγάλη πρὸς ἔκτρωσιν, καὶ ἡ πλέον μικρὰ καὶ ἀσήμαντος αἰτία δυνατὸν νὰ ἐπαγάγῃ αὐτήν.

Τὸ πρῶτον φαινόμενον, ὅπερ ἐν γένει παρουσιάζεται εἰς τὴν ἔκτρωσιν, εἶναι ἡ αἱμορραγία· ἡ δ' αἰτία, δι' ἣν αἱ αἱμορραγίαι εἰς τὰς ἐκτρώσεις εἰσὶν ἀφθονώτεραι, προέρχεται ἐκ τῆς μείζονος σχέσεως, ἣν ἡ μήτρα ἔχει διὰ τῶν ἀγγείων μετὰ τοῦ ὠοῦ κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας, παρὰ εἰς ἄλλην ἐποχὴν αὐτῆς, μᾶλλον προκεχωρημένην, ὅτε ἡ μήτρα κοινωνεῖ μετὰ τοῦ ὠοῦ διὰ μικροῦ καὶ περιωρισμένου μέρους τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ἐπιφανίας. Ἡ αἱμορραγία, ἡ

(1) Ὁ Chailly λέγει, ὅτι τῷ ἐστάλη ὕστερον, οὗ τινος ὁλόκληρον τὸ παρέγχυμα ἦν μεταβεβλημένον εἰς χονδρώδη μάζαν· τοιοῦτον ὕστερον παρετηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ ἐνταῦθα μαιευτήριον· ἅπασα ἡ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ ἐπιφάνεια ἦν κεκαλυμμένη ὑπὸ ἀπειραρίθμων χόνδρων ἰσομεγέθων φακῇ.

συνοδεύουσα τὰς ἐκτρώσεις, εἶναι ἐν γένει τοσοῦτον ἀφθονωτέρα, ὅσον ὀλιγώτερον εἶναι προκεχωρημένη ἡ κύησις, ἧττον δ' ἄφθονος, ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ νεκρὸν καὶ ἐξωθῆται πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐπειδὴ τότε ἡ κατὰ τὴν μήτραν κυκλοφορία τοῦ αἵματος, μὴ οὖσα πλέον ἀναγκαία πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου, ὑπόκειται εἰς τροποποιήσεις τινάς. Τὰ ἀγγεῖα τῆς μήτρας, τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἐδρεύει τὸ ὕστερον, ἀποφράσσονται ἐν μέρει καὶ τούτου ἕνεκα εἶναι μικρὰ καὶ ἡ ποσότης τοῦ ἐκρέοντος αἵματος εἰς τὴν ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου.

Ἡ ἔκτρωσις εἶναι ἧττον ἐπικίνδυνος εἰς ἐποχὴν τῆς κυήσεως, μᾶλλον προκεχωρημένην, διότι ἡ μήτρα κέκτηται ἤδη μέρος τῆς συσταλτικῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὁ δὲ τράχηλος διαστέλλεται τότε εὐκολώτερον διὰ τὴν ἑκάστοτε προϊοῦσαν λέπτυνσιν αὐτοῦ. Προσέτι, εἰς ἐποχὴν τῆς κυήσεως, μᾶλλον προκεχωρημένην, οἱ ὑμένες τοῦ ὠοῦ διαῤῥήγνυνται πρὸ τῆς ἐξώσεως τούτου· τὸ ὕστερον, ὡς μικρότερον σχετικῶς πρὸς τὸ ἔμβρυον, ἐκπίπτει καὶ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, ἐνῷ εἰς τὴν ἔκτρωσιν, τὴν συμβαίνουσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ἡ ἔξοδος τοῦ ὑστέρου βραδύνει, διότι τοῦτο εἶναι σχετικῶς μεῖζον τοῦ ἐμβρύου, καὶ συνοδεύεται ὑπὸ πολλῶν πόνων καὶ ἀφθόνου αἱμορῥαγίας. Ἐνίοτε μάλιστα οὐδόλως ἐκπίπτει, ἀλλ' ἢ ἐξέρχεται διαῤῥέον, ἢ ἀπορροφᾶται.

Ἐν τῇ ἐκτρώσει ἡ πρόγνωσις εἶναι ἀείποτε κακίστη διὰ τὸ ἔμβρυον, ἐπειδὴ ἢ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπιφέρει τὴν ἔκτρωσιν, ἢ ἡ ἔκτρωσις τὸν θάνατον τούτου. Εἶναι δὲ ἐν γένει ἡ πρόγνωσις τοσούτῳ χείρων, ὅσῳ μεῖζων καὶ ἡ αἱμορῥαγία· καὶ ὅμως πολλαὶ ἔγκυοι πάσχουσι πολλάκις μεγάλας αἱμορῥαγίας, χωρὶς νὰ συμβῇ ἐκ τούτου βλάβη τις εἰς τὸ ἔμβρυον· πλὴν χρεωστοῦμεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τοῦτο εἶναι σπάνιον. Ὁ δὲ τῆς ἐγκύου κίνδυνος εἶναι ἐν γένει τοσούτῳ μεῖζων, ὅσῳ ὀλιγώτερον προκεχωρημένη εἶναι ἡ κύησις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου

εἶναι δυσκολωτέρα, ἀλγεινοτέρα καὶ βραδυτέρα, ἡ γυνὴ εἶναι μᾶλλον ἐκτεθειμένη εἰς τὰς συνεπείας τῆς αἱμορραγίας, ἡ δὲ δυσκολία, ἢ καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὑστέρου, ἀποτελεῖ χείρονα τὴν πρόγνωσιν, διότι, ἐὰν μὲν ἐπιχειρήσωμεν τὴν ἀφαίρεσιν αὐτοῦ, τοῦτο γίνεται μετὰ βίας μεγάλης καὶ αἱ συνέπειαι εἰσὶ λίαν δυσάρεστοι· ἐὰν δ' ἀφεθῇ ἐντὸς τῆς μήτρας, ἡ γυνὴ εὑρίσκεται εἰς μέγιστον κίνδυνον, διότι τὸ ὕστερον εὐκόλως σήπεται ἐν τῇ μήτρᾳ, ἡ δ' ἀπορρόφησις τῶν σεσηπότων μορίων ἐπιφέρει συνήθως νόσους λίαν ἐπικινδύνους. Εἰς τὴν πρόγνωσιν τῆς ἐκτρώσεως ἀνάγκη προσέτι νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ταχύτητα τῆς ροῆς τοῦ αἵματος, τὴν κρᾶσιν καὶ τὰς δυνάμεις τῆς γυναικός, ὡς καὶ τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ ἔκτρωσις. Εἶναι δὲ ἡ πρόγνωσις χείρων, ὅταν ἡ ἔκτρωσις προέρχηται ἐκ βιαίας τινὸς αἰτίας, ὅταν συνοδεύηται ὑπὸ μεγάλης συμφορήσεως αἵματος πρὸς τὴν μήτραν, ἢ ὅταν ἐπέρχηται ὀξεῖα φλόγωσις. Αἱ πλέον δ' ἐπικίνδυνοι ἐκτρώσεις εἰσὶν αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς χρήσεως ἔσωθεν ληφθέντων φαρμάκων, ἢ ἐξ ἐγχειρήσεων ἀξιοποίνων.

Εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ἐκτρώσεως πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τρία τινά· ἀ.) νὰ προϊδωμεν τὴν ἔκτρωσιν, β'.) νὰ γνωρίσωμεν ὅτι ἤρξατο ἤδη, καὶ γ'.) νὰ πεισθῶμεν ὅτι συνέβη. Τὰ σημεῖα δὲ, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ προϊδωμεν τὴν ἔκτρωσιν, διαφέρουσι κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς κυήσεως, ἐν αἷς συμβαίνει αὕτη, καὶ κατὰ τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν προέρχεται. Ἡ κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας συμβαίνουσα ἔκτρωσις σπανίως συνοδεύεται ὑπὸ γενικῶν ἢ τοπικῶν συμπτωμάτων· φαίνεται δ' αὕτη ὡς ἁπλῆ αἱμορραγία, τὸ δὲ ἀπολωλὸς ἔμβρυον κεῖται μεταξὺ θρόμβων αἵματος, ἐνίοτε μάλιστα οὐδὲ παρατηρεῖται παντάπασιν. Ἑπομένως, μὴ δυνάμενοι νὰ γνωρίσωμεν ἐγκαίρως τὴν τοιαύτην ἔκτρωσιν, δὲν εἶναι δυνατὸν οὐδὲ νὰ προϊδωμεν αὐτήν· ἀπαιτεῖται ὅμως νὰ προσέχωμεν πολὺ μὴ συμβῇ ἔκτρωσις εἰς ὅσας γυναῖκας ἔχουσιν ἄφθονα τὰ ἔμμηνα,

συνοδεύουσα τὰς ἐκτρώσεις, εἶναι ἐν γένει τοσοῦτον ἀφθονωτέρα, ὅσον ὀλιγώτερον εἶναι προκεχωρημένη ἡ κύησις, ἧττον δ' ἄφθονος, ὅταν τὸ ἔμβρυον ᾖ νεκρὸν καὶ ἐξωθῆται πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐπειδὴ τότε ἡ κατὰ τὴν μήτραν κυκλοφορία τοῦ αἵματος, μὴ οὖσα πλέον ἀναγκαία πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου, ὑπόκειται εἰς τροποποιήσεις τινάς. Τὰ ἀγγεῖα τῆς μήτρας, τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἑδρεύει τὸ ὕστερον, ἀποφράσσονται ἐν μέρει καὶ τούτου ἕνεκα εἶναι μικρὰ καὶ ἡ ποσότης τοῦ ἐκρέοντος αἵματος εἰς τὴν ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου.

Ἡ ἔκτρωσις εἶναι ἧττον ἐπικίνδυνος εἰς ἐποχὴν τῆς κυήσεως, μᾶλλον προκεχωρημένην, διότι ἡ μήτρα κέκτηται ἤδη μέρος τῆς συσταλτικῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὁ δὲ τράχηλος διαστέλλεται τότε εὐκολώτερον διὰ τὴν ἑκάστοτε προϊοῦσαν λέπτυνσιν αὐτοῦ. Προσέτι, εἰς ἐποχὴν τῆς κυήσεως, μᾶλλον προκεχωρημένην, οἱ ὑμένες τοῦ ὠοῦ διαῤῥήγνυνται πρὸ τῆς ἐξώσεως τούτου· τὸ ὕστερον, ὡς μικρότερον σχετικῶς πρὸς τὸ ἔμβρυον, ἐκπίπτει καὶ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, ἐνῷ εἰς τὴν ἔκτρωσιν, τὴν συμβαίνουσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ τοκετοῦ, ἡ ἔξοδος τοῦ ὑστέρου βραδύνει, διότι τοῦτο εἶναι σχετικῶς μεῖζον τοῦ ἐμβρύου, καὶ συνοδεύεται ὑπὸ πολλῶν πόνων καὶ ἀφθόνου αἱμορῥαγίας. Ἐνίοτε μάλιστα οὐδόλως ἐκπίπτει, ἀλλ' ἢ ἐξέρχεται διαῤῥέον, ἢ ἀποῤῥοφᾶται.

Ἐν τῇ ἐκτρώσει ἡ πρόγνωσις εἶναι ἀείποτε κακίστη διὰ τὸ ἔμβρυον, ἐπειδὴ ἢ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπιφέρει τὴν ἔκτρωσιν, ἢ ἡ ἔκτρωσις τὸν θάνατον τούτου. Εἶναι δὲ ἐν γένει ἡ πρόγνωσις τοσούτῳ χείρων, ὅσῳ μεῖζων καὶ ἡ αἱμορῥαγία· καὶ ὅμως πολλαὶ ἔγκυοι πάσχουσι πολλάκις μεγάλας αἱμορῥαγίας, χωρὶς νὰ συμβῇ ἐκ τούτου βλάβη τις εἰς τὸ ἔμβρυον· πλὴν χρεωστοῦμεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τοῦτο εἶναι σπάνιον. Ὁ δὲ τῆς ἐγκύου κίνδυνος εἶναι ἐν γένει τοσούτῳ μεῖζων, ὅσῳ ὀλιγώτερον προκεχωρημένη εἶναι ἡ κύησις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου

μα δυσάρεστον ψύχους καὶ ἀδυναμίας εἰς τὴν κοιλίαν, βάρος κατὰ τὴν μικρὰν πύελον καὶ ἀπατηλὴν ἔπειξιν πρὸς οὖρησιν· ὅταν ταῦτα παρουσιάζωνται, εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι τὸ ἔμβρυον ἔπαυσε τοῦ ζῆν καὶ πρέπει νὰ περιμένωμεν τὴν ἔκτρωσιν, ἣν δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἐμποδίσωμεν. Οὐδεμία δὲ ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ ἔμβρυον ἀπεβίωσεν ἤδη, ὅταν ἡ ἔγκυος αἰσθάνηται ὅτι βάρος τι ὀχληρὸν κινεῖται ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ ἀκολουθεῖ τὰς κινήσεις τοῦ σώματος αὐτῆς· ὅταν κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν ἐπέρχηται πυρετός, καὶ ὅταν ἐπὶ τέλους εἰς τὰ ἤδη ῥηθέντα σημεῖα προστεθῶσι καὶ πάντα τὰ λοιπά, τὰ σημαίνοντα τὸν θάνατον τοῦ ἐμβρύου· ταῦτα δ' εἰσὶν ἡ χαλάρωσις τῶν μαστῶν, ἡ ἐξ αὐτῶν ῥοὴ ὑγροῦ γαλακτώδους, καὶ ἡ παῦσις τῶν ἐνεργητικῶν κινήσεων τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν σφυγμῶν τῆς καρδίας αὐτοῦ.

Ὅταν δὲ ἡ ἔκτρωσις προέρχηται ἐκ βιαίας τινὸς αἰτίας, ἡ ἔγκυος αἰσθάνεται ἐν γένει ἢ κατὰ τοὺς νεφρούς, ἢ εἰς μέρος τι τῆς κοιλίας, πόνον ἰσχυρόν, παυόμενον ἐπὶ μικρὸν καὶ ἐπανερχόμενον μετὰ πλείονος ὁρμῆς. Καὶ εἰ μὲν τὸ ἔμβρυον ἀπεβίωσεν, ἡ γυνὴ αἰσθάνεται τὰ εἰρημένα συμπτώματα, ὁ δὲ τοκετὸς ἄρχεται συνήθως ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡμέρας μετὰ ταῦτα. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλαὶ ἐξαιρέσεις τούτου, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ἀποβιωσάντων ἐμβρύων ἐξῆλθον μετὰ παρέλευσιν πλειόνων ἡμερῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ μῆνας τινάς.

Ἡ ἐνταῦθα ἀπαιτουμένη θεραπεία ὑφίσταται εἰς τὸ νὰ προλάβωμεν τὴν ἔκτρωσιν, νὰ ἐμποδίσωμεν ταύτην, καὶ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ κατάλληλα βοηθήματα κατὰ πάσης ἄλλης οἱασδήποτε περιστάσεως, μεθ' ἧς δυνατὸν νὰ περιπλεχθῇ ἡ ἔκτρωσις.

Καὶ εἰ μὲν ἡ ἔκτρωσις προέρχεται ἐξ ἀτονίας ἢ βλάβης τινὸς τῆς καταστάσεως ἐν γένει τοῦ ἐμβρύου, πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο βοηθήματα ἐν τοῖς μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης κυήσεως διαστήμασιν. Αἱ ἀδύ-

εἰς ὅσας αἰσθάνονται βάρος καὶ διάτασίν τινα κατὰ τὴν πύελον, καὶ εἰς ὅσας ὑπάρχουσι τὰ συμπτώματα πληθώρας τοπικῆς. Ἡ γενικὴ πληθώρα, αἱ πρόωροι συστολαὶ τῆς μήτρας καὶ μάλιστα εἰς γυναῖκας, αἵτινες ἀπέβαλον πρότερον αὐτομάτως ἄνευ γνωστῆς αἰτίας, ἔστωσαν ἐπίσης ἀντικείμενον τῆς ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἡμῶν· ἀλλ᾽ὡς μὴ ὤφειλε τὰ πλεῖστα τῶν προδρόμων σημείων τῆς ἐκτρώσεως, τῆς συμβαινούσης κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχήν, γίνονται κατάδηλα, ὅταν ἡ ἔκτρωσις ᾖ πλέον ἀναπόφευκτος. Καὶ τῳόντι δὲν δύναται νὰ διακρίνῃ τις, ὅτι οἱ πόνοι τῆς μήτρας καὶ ἡ ῥοὴ τοῦ αἵματος δὲν προέρχονται ἐκ τῆς ἐπανόδου τῶν καταμηνίων, ἀλλ᾽ εἰσὶν ἀποτέλεσμα ἐκτρώσεως· διότι οἱ πόνοι, οἱ συνοδεύοντες τὰ ἀλγεινὰ καταμήνια, ὁμοιάζουσι μεγάλως τοῖς τοῦ τοκετοῦ, καί τοι θεωρεῖται ὡς σημεῖον διακριτικὸν τῆς ἐκτρώσεως ἡ προηγουμένη αἱμορραγία, ἐνῷ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν καταμηνίων συμβαίνει τοὐναντίον, δηλ. ἡ ῥοὴ προηγεῖται τῶν πόνων· ἀλλὰ τοῦτο δὲν γίνεται πάντοτε κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον καὶ ἡ διάκρισις δὲν εἶναι τοσοῦτον εὔκολος, ἡ δὲ θεραπεία, μὴ γινομένης ὀρθῆς διαγνώσεως, δυνατὸν νὰ ἔχῃ δυσαρέστους συνεπείας.

Ὅταν ὅμως ἡ κύησις ᾖ μᾶλλον προκεχωρημένη καὶ ἀναμφίβολος, ἀντιλαμβανόμεθα εὐκολώτερον τῶν συμπτωμάτων, δι᾽ ὧν σημαίνεται ἡ ἐπικειμένη ἔκτρωσις, καὶ μάλιστα ὅταν προέρχηται ἐκ θανάτου τοῦ ἐμβρύου. Ὁσάκις μετὰ τὰ μέσα τῆς κυήσεως ἐπέρχεται ῥύσις αἵματος, ὑπάρχει πάντοτε φόβος ἐκτρώσεως, ἐπειδὴ ἡ ἐπέκεινα τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου μηνὸς ἐξακολούθησις τῶν καταμηνίων, ἅτινα ἐνίοτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔρχονται τακτικῶς, εἶναι σπάνιον καὶ χρήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ὅταν δὲ ἡ ἔκτρωσις ἐπαπειλῆται διὰ κακὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας τῆς ἐγκύου, ἢ δι᾽ αἰτίαν τινά, βραδέως ἐπενεργοῦσαν ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, παρατηροῦμεν κατὰ τὸν Δυβοΐσιον (Dubois) φρικιάσεις, καῦσον, ἀνορεξίαν, ναυτιάσεις, δίψαν, ψύχος τῶν ἄκρων, κόπωσιν, παλμόν, ἀθυμίαν, ἀτονίαν, αἴσθη-

Ἡ μεγάλη τάσις, δηλ. τὸ μὴ ἐλαστικὸν τῶν ἰνῶν τοῦ σώματος τῆς μήτρας, ὡς καὶ ἡ μεγάλη συσταλτικότης αὐτῶν δέον νὰ καταπολεμῶνται διὰ βοηθημάτων πάντῃ ἀντιθέτων τοῖς εἰρημένοις. Διὸ διατάσσομεν χλιαρὰ λουτρά, δίαιταν ἐλαφράν, γενικὰς ἀφαιμάξεις καὶ τὴν διὰ κλυσμάτων χρῆσιν τοῦ δι' ὀπίου βάμματος εἰς μικρὰς δόσεις.

Εἰς τὴν πρόπτωσιν τῆς μήτρας ἐπαινοῦσι τινὲς ὡς ὠφέλιμον τὴν χρῆσιν τῶν πεσσῶν, ἥτις ὅμως ἀπαιτεῖ μεγάλην προσοχὴν, καθότι οὗτοι εὐκόλως ἐρεθίζουσι τὴν μήτραν καὶ προξενοῦσι μᾶλλον ἢ προλαμβάνουσι τὴν ἔκτρωσιν· διὰ τοῦτο προτιμοτέρα εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἶναι ἡ ἐπὶ ὁριζοντείου θέσεως τοῦ σώματος ἀνάπαυσις κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας, ἕως ἂν ἡ μήτρα ἀνυψωθῇ καὶ ἐξέλθῃ τῆς μικρᾶς πυέλου.

Τὴν γενικὴν τοῦ σώματος καχεξίαν θεραπεύομεν διὰ τῶν καταλλήλων βοηθημάτων καὶ μάλιστα εἰς τὰ μεταξὺ τῶν κυήσεων διαστήματα. Κατὰ δὲ τῶν αἰτιῶν τῶν ἐκτρώσεων, τῶν προερχομένων ἐκ νοσημάτων αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐμβρύου ἢ τῶν σὺν αὐτῷ μορίων, οὐδὲν εἶδος θεραπείας ἐνδείκνυται, ἐπειδὴ ἡ διάγνωσις τούτων κεῖται ἐκτὸς τῶν παρόντων ὁρίων τῆς ἐπιστήμης.

Κατὰ τῆς πρὸς ἔκτρωσιν ὑπαρχούσης ἐπιῤῥεπείας ἐγκύων τινῶν, ὧν ἡ ἔμμηνος κάθαρσις εἶναι ἄφθονος, μάλιστα δὲ ὅταν ἀπέβαλον καὶ ἄλλοτε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐμμήνων, ἢ ἡμέρας τινὰς πρὸ ταύτης, μεταχειριζόμεθα, ἐὰν ὑπάρχωσι σημεῖα πληθώρας, μικρὰς φλεβοτομίας κατὰ τὸν βραχίονα, οὐχὶ δέ ποτε καὶ γενναίας, διότι αὗται, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν συγγραφέων, πολλάκις ἐπήνεγκον μᾶλλον τὸ ἐναντίον ἀποτέλεσμα.

Κατὰ τῶν αἱμορῥοϊκῶν ὄγκων καὶ τῶν φλεγμονῶν τῶν τῇ μήτρᾳ παρακειμένων ὀργάνων, ἐπαινοῦσι τινὲς τὰς τοπικὰς ἀφαιμάξεις. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αὗται εἰς πολλὰς περιστάσεις ἐφάνησαν ὠφέλιμοι, ἐν γένει ὅμως αἱ γενικαὶ εἰσὶ προτιμότεραι τῶν τοπικῶν καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς φλογώσεις τῶν εἰρημένων ὀργάνων.

νατοι καὶ καχεκτικαὶ γυναῖκες, ὧν ἡ κατάστασις τοῦ σώματος ἔπαθε βλάβην τινὰ ἕνεκα πολυχρονίων νόσων, καὶ ἐκεῖναι κατ' ἐξοχήν, ὧν τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς μήτρας συμμετέχει ἰδίως τῆς ὑπαρχούσης ἀτονίας τοῦ σώματος καὶ τῆς χαλαρώσεως τῶν ἰσῶν, ἀνάγκη νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς θεραπείαν τονωτικήν, νὰ μεταχειρίζωνται δηλ. τὰς διαφόρους σκευασίας τοῦ σιδήρου, τὰ ποτάμια ἢ τὰ θαλάσσια λουτρά, καὶ διάφορα τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων πρὸς τοῦτο κατάλληλα. Τὴν χρῆσιν τῶν βοηθημάτων τούτων πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν καὶ ἐν τῇ κυήσει, ἐκτὸς τῶν ἀπαιτούντων κόπον τινὰ τοῦ σώματος, ἐνίοτε μάλιστα εἶναι ἀνάγκη νὰ παραγγέλλωμεν καὶ ἐντελῆ ἡσυχίαν κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας· ἀλλὰ καὶ αἱ περιστάσεις, ὑφ' ὧν συνωδεύθησαν αἱ προλαβοῦσαι ἐκτρώσεις, ἐὰν ὑπῆρξαν τοιαῦται, θέλουσιν ὁδηγήσει δεόντως τὸν μαιευτῆρα. Ἐντεῦθεν, ὅταν ἡ ἔξωσις τοῦ ἐμβρύου συνέβη αὐτομάτως καὶ ἄνευ γνωστῆς τινος αἰτίας, ἐκτὸς τῆς χαλαρότητος τῶν ἰνῶν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐπὶ ἀρμοδίου δίφρου ἀνάπαυσις τοῦ σώματος. Εἰς τὰς ἀδυνάτους γυναῖκας, εἰς τὰς μὴ καλῶς καθαριζομένας, καὶ εἰς τὰς πασχούσας ὑπὸ λευκορροίας χρονίας, προέρχεται ἡ ἔκτρωσις ἐξ αἱματηρᾶς διιδρώσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ ἀφθόνου αἱμορραγίας, ἥτις θανατόνει τὸ κύημα. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην μεταχειριζόμεθα τὰ αὐτὰ βοηθήματα, ἐκτὸς δὲ τούτων πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀφαιρέσωμεν καὶ πάντα τὰ αἴτια τῆς τοπικῆς πληθώρας, προλαμβάνοντες κατ' ἐξοχὴν τὴν δυσκοιλιότητα διὰ ψυκτικῶν κλυσμάτων, συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένων. Ἡμέρας δέ τινας πρὸ τῆς συνήθους ἐποχῆς τῶν καταμηνίων, διορίζομεν, ἐὰν ἡ ἔγκυος μὴ ᾖ λίαν ἐξησθενημένη, ἐξαγωγὴν αἵματος, ὅσον δύο ἢ τὸ πολὺ τριῶν οὐγγιῶν διὰ φλεβοτομίας κατὰ τὸν βραχίονα. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίπτωσιν μεταχειριζόμεθα καταπλάσματα, ἐφ' ὧν ἐπιπάσσομεν σίναπι, ἐπὶ τῆς ὀσφύος καὶ τῶν βραχιόνων, ἀποφεύγοντες μετὰ προσοχῆς πᾶν τὸ ἐπιταχύνον τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος κατὰ τὰ κάτω ἄκρα.

ἡ ἔκτρωσις ἢ ἀναπόφευκτος· τὸ μόνον δὲ, δι' ὃ ἠδύνατό τις νὰ κατηγορήσῃ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος θεραπείαν, εἶναι ὅτι δι' αὐτῆς δυνατὸν νὰ βραδύνῃ μικρόν τι ἡ ἔξωσις τοῦ ἤδη ἀποθανόντος ἐμβρύου· διὸ ἡ ἐκ τούτου προερχομένη βλάβη, παραβαλλομένη πρὸς ὅσας παρέχει ὠφελείας, εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος· ἀλλὰ καὶ ἂν ἠθέλαμεν ἀποτύχει δι' αὐτῆς τοῦ σκοπουμένου, ἡ θεραπεία ὅμως αὕτη εἶναι κατὰ τοῦτο κἂν ὠφέλιμος, καθότι μετριάζει τοὺς ἰσχυροὺς κωλικοὺς πόνους, ὑφ' ὧν συνοδεύονται ἢ ἐπακολουθοῦνται συχνὰ αἱ ἐκτρώσεις.

Ἵνα ἔχωμεν δ' ὁδηγόν τινα εἰς τὰς ἐνδείξεις, ἃς μέλλομεν νὰ ἐκπληρώσωμεν, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὴν ἔκτρωσιν εἰς τρεῖς περιόδους. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην τούτων ὑπάρχουσι πόνοι, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς ἐγκύου καὶ διευθυνόμενοι πρὸς τὴν πύελον· συνοδεύονται δὲ ὑπὸ σκληρύνσεως τῆς κοιλίας, πολλάκις δὲ καὶ ὑπὸ πόνων τῶν νεφρῶν, ὑπὸ αἰσθήματος βάρους κατὰ τὴν ἕδραν καὶ τὴν ὀσφύν, καὶ ὑπὸ μεγάλης ἀτονίας τοῦ σώματος, ὁ δὲ τράχηλος τῆς μήτρας εἶναι ἁπαλός, τὸ στόμιον ἡμιάνοικτον, καὶ οἱ ὑμένες τοῦ ὠοῦ διατείνονται κατὰ πᾶσαν διαστολὴν τῆς μήτρας, ὅταν ἡ κύησις ἢ ἤδη προκεχωρημένη.

Ἡ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀπαιτουμένη θεραπεία εἶναι τελεία ἀνάπαυσις καὶ θέσις ὁριζόντειος τοῦ σώματος, δίαιτα ἐλαφρά, φλεβοτομία κατὰ τὸν βραχίονα, ἐὰν ὑπάρχῃ πληθώρα αἵματος γενικὴ ἢ τοπική, καὶ κλύσματα πρὸς κένωσιν τῆς κοιλίας· μετὰ προηγηθεῖσαν δὲ κένωσιν μεταχειριζόμεθα ἓν ὄγδοον τοῦ κλύσματος μετὰ δεκαπέντε ἢ εἴκοσι σταγόνων τοῦ δι' ὀπίου βάμματος, ὅπερ ἡ πάσχουσα πρέπει νὰ προσπαθήσῃ νὰ κρατήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πλείονα χρόνον. Καὶ εἰ μὲν παύονται αἱ τῆς μήτρας συστολαί, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνεργήσωμεν τι περιπλέον, εἰ δ' ἐπανέρχονται, ἐπανερχόμεθα καὶ αὖθις εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ εἰρημένου κλύσματος, ὅπερ ἐπαναλαμβάνομεν ἀνὰ

Ὡς μέσον δὲ γενικὸν πρὸς προφυλακὴν τῆς ἐκτρώσεως, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας κἂν προέρχηται, πρέπει προηγουμένως νὰ παραγγείλωμεν τῇ ἐγκύῳ νὰ φροντίζῃ ἵνα ἔχῃ τακτικὰς τῆς κοιλίας κενώσεις, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη νὰ μεταχειρίζηται συνεχῶς κλύσματα χλιαρά, ἀποφεύγουσα ὅσον ἔνεστι τὰ καθάρσια, καὶ ἀπέχουσα τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ἐρεθισμῶν, τῶν βιαίων κινήσεων τοῦ σώματος καὶ τῆς πολυώρου καὶ συχνῆς χρήσεως τῶν λουτρῶν.

Ὅταν δ' ἐπαπειλῆται ἤδη ἔκτρωσις, τὸ ἀσφαλέστερον μέσον ἵνα προληφθῇ αὕτη, κατὰ τὸν Δυβοΐσιον, εἶναι ἡ φλεβοτομία καὶ ἡ χρῆσις τοῦ δι' ὀπίου βάμματος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἔκτρωσις ἐνδέχεται νὰ προέλθῃ, ὡς εἴρηται, ἢ ἐκ θανάτου τοῦ ἐμβρύου, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, διὰ δὲ τῆς χρήσεως τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων εἶναι δυνατὸν νὰ προλάβωμεν αὐτήν, ἕπεται ὅτι ἡ θεραπεία πρέπει νὰ διαφέρῃ εἰς τὰς δύο ταύτας περιστάσεις, τουτέστιν ὁτὲ μὲν χρεωστοῦμεν νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἔκτρωσιν, ὁτὲ δὲ οὐ μόνον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ πράττωμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐσμὲν ἠναγκασμένοι καὶ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου. Διὸ ἐπροσπάθησαν νὰ διακρίνωσι τὰς περιστάσεις ταύτας διὰ τῶν σημείων, ὑφ' ὧν αὗται συνοδεύονται, ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη, ἥτις εἶναι ἐνίοτε εὔκολος, ὅταν ἡ κύησις ᾖ τοσοῦτον προκεχωρημένη, ὥστε δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς ἀκροάσεως συμπεράσματα θετικὰ περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου, εἶναι λίαν δύσκολος εἰς τὴν ἐναντίαν περίπτωσιν. Ἐν γένει ὅμως, ὅταν ὑπάρχῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμβρύου, προτιμητέα μᾶλλον ἡ χρῆσις τῶν πρὸς διατήρησιν τούτου βοηθημάτων, δι' ὧν προσπαθοῦμεν τότε νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἔκτρωσιν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θεραπείας, ἐγκαίρως ἐφαρμοζόμενον εἰς πάσας τὰς περιστάσεις, ἐμποδίζει τὴν ἔκτρωσιν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν τοῦτο ᾖ δυνατόν, τοὐναντίον δ' ἀποτυγχάνει, ὅταν

εἶναι ἐλαφρὰ καὶ μετρία, ὁτὲ δὲ ἄφθονος καὶ λίαν ἐπικίνδυνος· διαιρεῖται δὲ εἰς *αἱμορραγίαν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικήν.*

Ἡ πρὸ τοῦ τετάρτου μηνὸς ἐσωτερικὴ αἱμορραγία εὐκόλως διαφεύγει τὴν προσοχὴν ἡμῶν· ἔχει μὲν αὕτη ἰδίως ἐπιβλαβῆ ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς πάσας τὰς περιστάσεις. Τὴν ἐσωτερικὴν αἱμορραγίαν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ ὄγκου τῆς κοιλίας, ὅστις δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς κυήσεως, ἐκ τῆς διατάσεως τῆς μήτρας, τῆς σκληρότητος καὶ τῶν διαρκῶν αὐτῆς συστολῶν, αἵτινες συνοδεύονται ὑπὸ ἐλαφρῶν πόνων κατὰ τὴν ὀσφὺν καὶ τὸ ὑπογάστριον, ἐκ τοῦ τεινεσμοῦ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου καὶ τῆς σπασμωδικῆς συστολῆς τῆς οὐροδόχου κύστεως. Εἰς τὰ συμπτώματα ταῦτα, ἅπερ ἂν ἦσαν μόνα, ἤθελον ἔχει ἄλλην τινὰ σημασίαν, προστίθενται, ἵνα χαρακτηρισθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ φύσις αὐτῶν, ὅταν ἡ κύησις ᾖ ἀρκούντως προκεχωρημένη, καὶ τὰ ἑπόμενα· ἀδυναμία τῶν σφυγμῶν, ὠχρότης τοῦ προσώπου, ἀδυναμία μεγάλη τοῦ σώματος, λειποθυμίαι καὶ ἐπὶ τέλους παῦσις τῶν ἐνεργητικῶν κινήσεων τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν σφυγμῶν τῆς καρδίας.

Ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων ἡσυχία καὶ χρῆσις ψυχρῶν ποτῶν, ψυχρῶν κλυσμάτων πρὸς κένωσιν τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, καὶ ἀντιπερισπαστικῶν, δηλ. σιναπισμῶν ἐπὶ τῶν βραχιόνων, ἐπὶ τῆς ὀσφύος καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ φλεβοτομῶμεν, ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη αἱμορραγία. Περὶ τὴν κοιλίαν βάλλομεν ζώνην πλατεῖαν, δι' ἧς συσφίγγομεν αὐτήν, ὅπως ἐμποδίσωμεν τὴν μείζονα διαστολὴν τῆς μήτρας, τὰ δὲ ψυχρὰ ἐπιθέματα πρέπει νὰ τίθενται μόνον ἐπὶ τῶν μηρῶν καὶ τοῦ ὑπογαστρίου. Διὰ τῆς ψηλαφήσεως προσπαθοῦμεν νὰ πεισθῶμεν ἐὰν ἡ ἐσωτερικὴ αἱμορραγία συνέβη μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, ἢ προέρχηται ἐκ θρόμβων αἵματος, ἀποφρασσόντων τὸ στόμιον τῆς μήτρας, καὶ ὅταν ὑπάρχῃ τοῦτο, ἀφαιροῦμεν τοὺς θρόμβους, ὅπως ἐκρεύσῃ εὐκόλως τὸ αἷμα· τότε δὲ μεταχειριζόμεθα τὴν θερα-

πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν (1). Σπανίως δὲ ἐσμὲν ἠναγκασμένοι νὰ ἐπιμένωμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ φαρμάκου τούτου· ἐπειδὴ συνήθως τὸ πρῶτον κλύσμα ἢ τὸ πολὺ τὸ τρίτον ἀρκεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς συστολὰς τῆς μήτρας, ἐὰν τὸ ἔμβρυον ᾖ βιώσιμον καὶ ζῶν, εἰς δὲ τὸ ὠὸν οὐδεμία ὑπάρχῃ ἀνωμαλία. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίοδον, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων, ὑπάρχουσι καὶ ῥοὴ βλέννης αἱμοφύρτου, αἱμορραγία ὁτὲ μὲν μικρά, ὁτὲ δὲ μεγάλη, λέπτυνσις τοῦ στομίου τῆς μήτρας, μείζων διαστολὴ τούτου, καὶ σχηματισμὸς τοῦ θυλακίου.

Ἡ εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἁρμόζουσα θεραπεία εἶναι αὐτὴ ἐκείνη, ἣν μεταχειριζόμεθα καὶ εἰς τὴν πρώτην περίοδον· ἐκτὸς δὲ ταύτης μεταχειριζόμεθα ψυχρὰς λεμονάδας ὡς ποτόν, καὶ ψυχρὰ ἐπιθέματα ἐπὶ τῶν μηρῶν· ταῦτα ὅμως τὰ βοηθήματα σπανίως εἰσὶν ἱκανὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἔκτρωσιν, ὅταν ὑπάρχῃ σημαντικὴ αἱμορραγία· ἀλλ᾽ ἔχομεν καὶ πολλὰ παραδείγματα ἐπιτυχίας, καίτοι ὑπῆρχεν ἄφθονος αἱμορραγία.

Εἰς τὴν τρίτην περίοδον ἐκτὸς τῶν συμπτωμάτων, ἅτινα παρατηροῦνται εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν, ὑπάρχει προσέτι ἄφθονος αἱμορραγία καὶ διάῤῥηξις τοῦ θυλακίου. Ἐνταῦθα οὐδεμία θεραπεία εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐμποδίσῃ πλέον τὴν ἔκτρωσιν· ἐπειδὴ εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον νὰ μὴ συμβῇ μετὰ τὴν διάῤῥηξιν τοῦ θυλακίου, τὴν προελθοῦσαν καὶ συνοδευομένην ὑπὸ συστολῶν τῆς μήτρας.

Εἰς τὴν θεραπείαν δὲ τῶν συμπτωμάτων, ὑφ᾽ ὧν συνοδεύεται ἡ ἔκτρωσις, μείζονος προσοχῆς χρήζει ἡ αἱμορραγία, ἥτις ὁτὲ μὲν προηγεῖται τῆς ἐκτρώσεως, ὁτὲ δ᾽ ἐπακολουθεῖ ταύτῃ. Ἡ ἔκτρωσις προέρχεται συνήθως ἐκ τῆς αἱμορραγίας, ἐνίοτε ὅμως ἡ αἱμορραγία εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκτρώσεως, καὶ ὁτὲ μὲν

(1) Ἡ χρῆσις τοῦ δι᾽ ὀπίου βάμματος εἰς τοσαύτην δόσιν μηδένα πρέπει νὰ προξενήσῃ φόβον, ὡς μὴ συνοδευομένη ὑπὸ ἐπικινδύνων συμπτωμάτων· ἐφήμερος δέ τις ναρκωτισμὸς, ἐνίοτε προερχόμενος ἐκ τούτου, παρέρχεται ἄνευ δυσαρέστου τινὸς ἀποτελέσματος.

ἄτινα ὅμως μηδέποτε πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, ὅσον μεγάλη κἂν ᾖ ἡ αἱμορραγία· τὴν χρῆσιν αὐτῶν περιορίζομεν ἐπὶ μόνων τῶν μηρῶν καὶ τοῦ ὑπογαστρίου, τὰ δὲ ἀνώτερα μέρη τοῦ σώματος προσπαθοῦμεν νὰ θερμάνωμεν διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου. Οὕτω δὲ πράττοντες, προξενοῦμεν ἀντιπερισπασμὸν σωτήριον, διατηροῦντες ἐνταυτῷ τὴν διὰ τὰ κύρια ὄργανα τῆς ζωῆς, καὶ τὴν διατήρησιν τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν ἀναγκαίαν ποσότητα τοῦ αἵματος.

Ἡ γενικὴ χρῆσις τῶν ψυκτικῶν, δηλ. τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγῃ ταχέως τὸν θάνατον, προηγουμένου συνήθως ῥίγους ἰσχυροῦ, ὅπερ εἰς πᾶσαν περίστασιν συνοδεύεται ὑπὸ αἰσθήματος πόνου καὶ ἀνεξηγήτου στενοχωρίας. Δυνάμεθα προσέτι νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ κλύσμα διὰ ψυχροῦ ὕδατος· αἱ δὲ διὰ τοῦ κόλπου ἐνέσεις ἐφάνησαν μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς, ὡς χρησιμεύουσαι μόνον εἰς τὴν διάλυσιν τῶν θρόμβων τοῦ αἵματος καὶ τὴν αὔξησιν τῆς αἱμορραγίας, ἐὰν αὕτη προέρχηται ἕνεκα προσφύσεως τοῦ ὑστέρου ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας.

Ὅταν ἡ αἱμορραγία τῆς μήτρας ᾖ μεγάλη καὶ μὴ ὑπάρχῃ, ὡς εἴρηται, ἐλπὶς νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἔκτρωσιν, τὰ δὲ εἰρημένα βοηθήματα μὴ καταπαύωσι τὴν αἱμορραγίαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸ πώμασμα. Ἀλλ' ἵνα μὴ μεταβληθῇ καὶ ἐκ τούτου ἡ ἐξωτερικὴ αἱμορραγία εἰς ἐσωτερικήν, σὺν τῷ πωμάσματι μεταχειριζόμεθα καὶ ἀνατρίψεις κατὰ τὸν πυθμένα τῆς μήτρας, τὴν δὲ κοιλίαν περισφίγγομεν ζώνῃ πλατείᾳ, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ προλάβωμεν τὴν διαστολὴν τῆς μήτρας καὶ τὴν ἐν αὐτῇ συλλογὴν τοῦ αἵματος. Τὸ πώμασμα, εἰ καὶ πολλάκις εἶναι λίαν ὠφέλιμον εἰς τὴν μητέρα, γίνεται ὅμως συνήθως λίαν ἐπιβλαβὲς εἰς τὸ ἔμβρυον, καθ' ἣν μάλιστα περίστασιν ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐλπὶς νὰ διασώσωμεν αὐτό. Ὅταν δὲ ἡ αἱμορραγία ᾖ μεγάλη καὶ ἐπαπειλῆται κίνδυνος διὰ τὴν μητέρα, πρὸ πάντων τῶν ἱκανῶν νὰ παραγάγωσιν

πείαν, τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αἱμορραγίαν· τὸ εἶδος ὅμως τοῦτο τῆς ἐσωτερικῆς αἱμορραγίας, τῆς μετὰ τὴν διάρρηξιν τῶν ὑμένων συμβαινούσης, γνωρίζεται εὐκόλως, ἐπειδὴ πρὶν ἢ συμβῇ ἐσωτερικὴ αἱμορραγία ῥέει μικρά τις ποσότης αἵματος πρὸς τὰ ἐκτός.

Ὅταν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ᾖ κεκλεισμένον, οἱ δὲ ὑμένες ἀκέραιοι, ἡ αἱμορραγία εἶναι μὲν ἧττον ἐπικίνδυνος, ἀπαιτεῖ ὅμως τὰ αὐτὰ βοηθήματα· ἀλλ' εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπὶς διατηρήσεως τοῦ κυήματος, ὁ δὲ κίνδυνος, εἰς ὃν εὑρίσκεται ἐκτεθειμένη ἡ γυνή, εἶναι μέγιστος, ὁ μαιευτὴρ πρέπει νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ ἐρυσιβώδους βρώμου. Ἐπὶ τέλους δὲ πρέπει νὰ ἐκκενώσῃ τὴν μήτραν ἢ καθόλου ἢ κατὰ μέρος, κατὰ λόγον τῆς ἐποχῆς τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ, ἡ δὲ διάρρηξις τῶν ὑμένων πρέπει νὰ γίνηται μόνον καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ κύησις εἶναι προκεχωρημένη, ἐπειδή, ἵνα ἐξέλθῃ τὸ ἔμβρυον, ἀπαιτεῖται νὰ διαῤῥαγῶσι πρῶτον οἱ περιβάλλοντες αὐτὸ ὑμένες. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίπτωσιν, ὅταν τὸ ὠὸν εὐκόλως ἐξωθῆται ἀκέραιον, μηδέποτε πρέπει νὰ διαῤῥήξωμεν τοὺς ὑμένας, ἐπειδὴ ἐκ τούτου ἐνδέχεται ν' αὐξήσῃ ὁ κίνδυνος ἕνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἐξώσεως τοῦ ὑστέρου.

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αἱμορραγίαν, ὅταν ἐξακολουθῇ νὰ ῥέῃ αἷμα ἀφθόνως, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ ἡ ζωὴ τῆς ἐγκύου, ἡ ἔκτρωσις εἶναι ἕνεκα τούτου ἀναπόφευκτος, ὁ δὲ μαιευτὴρ ὀφείλει νὰ μεταχειρισθῇ πάντα τὰ κατάλληλα βοηθήματα πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱμορραγίας, ἔστω καὶ ὅτι ταῦτα εἰσὶν ἱκανὰ νὰ ἐπαγάγωσι τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐξάμβλωσιν τοῦ ἐμβρύου. Ἡ αἱμορραγία εἶναι τῳόντι σύμπτωμα, ὅπερ διὰ τὴν ταχεῖαν αὐτοῦ πορείαν ῥίπτει εἰς μέγιστον κίνδυνον τὴν ζωὴν τῆς ἐγκύου· τούτου ἕνεκα ὁ μαιευτὴρ ὀφείλει μὲν νὰ ἐνεργῇ ταχέως εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἀλλὰ μετὰ φρονήσεως καὶ γενναιότητος· πρέπει δηλαδὴ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ψυκτικῶν,

στερον ἐντελῶς ἀπὸ τῆς μήτρας, ἐξωθεῖται μὲν ταύτης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐξώσεως τοῦ ἐμβρύου μέχρι τῆς τοῦ ὑστέρου ἐξακολουθεῖ ῥοὴ αἵματος μᾶλλον ἢ ἧττον ἄφθονος, ἡ δ' αἱμορραγία αὕτη προέρχεται τὸ μὲν, διότι τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ διαμένον ὕστερον δὲν ἀφίνει αὐτὴν νὰ συσταλῇ ἐντελῶς, τὸ δὲ, διότι διατηρεῖ τὴν πρὸς ταύτην συνόρμησιν τοῦ αἵματος. Τούτου ἕνεκα ὁ μαιευτὴρ εὑρίσκεται ἠναγκασμένος νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἔξωσιν τοῦ ὑστέρου, ὅπως διασώσῃ τὴν πάσχουσαν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς αἱμορραγίας, μεταχειριζόμενος συγχρόνως καὶ πάντα τὰ δυνατὰ βοηθήματα πρὸς κατάπαυσιν αὐτῆς. Καὶ ὅταν μὲν τὸ ὕστερον, ἀποκεχωρισμένον ὂν, κεῖται ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς μήτρας, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν αὐτὸ διὰ τῶν δύο δακτύλων, ἢ διὰ λαβίδος τινὸς καταλλήλου πρὸς τοῦτο· ὅταν δ' εὑρίσκηται εἰσέτι προσπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ, ἢ ὅταν τὸ στόμιον αὐτῆς εἰσέτι δὲν διεστάλη ἀρκούντως, ὥστε, εἰσαγαγόντες τοὺς δακτύλους, νὰ δυνηθῶμεν νὰ συλλάβωμεν τὸ ὕστερον, καὶ ἐν γένει ὅταν ᾖ ἀδύνατον νὰ ἐξαγάγωμεν αὐτὸ ὁπωσδήποτε μηχανικῶς, πρέπει νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ψυχρῶν ἐπιθεμάτων, τοῦ ἐρυσιβώδους βρώμου καὶ τοῦ πωμάσματος.

Ὅταν δὲ τὸ ὕστερον ἀπεχωρίσθη μὲν ἐντελῶς, ἀλλ' ἡ ἔξοδος τούτου ἐμποδίζεται, πολλάκις μὲν δὲν ὑπάρχει φόβος αἱμορραγίας, ἐμφαίνεται ὅμως ἄλλη τις σειρὰ συμπτωμάτων, ἅτινα δέον νὰ καταπολεμήσωμεν. Ἡ εἰσαγωγὴ μικρᾶς ποσότητος ἀέρος εἰς τὴν μήτραν καὶ ἡ κατ' αὐτὴν θερμότης ἐπάγουσι ταχέως τὴν σῆψιν τοῦ ὑστέρου, τὰ λόχια γίνονται δυσώδη, καὶ ἀναπτύσσονται πάντα τὰ φαινόμενα τῆς ἀναδόσεως σηπτικῆς ὕλης εἰς τὸ σῶμα, διὸ ἀπαιτεῖται νὰ μεταχειρισθῶμεν ἤδη τὰς ἐνέσεις, ἔσωθεν δὲ τὰ ἀντισηπτικά. Πρὸς τὰς ἐνέσεις ταύτας μεταχειριζόμεθα ἀφέψημα πεπυκνωμένον περουβιανοῦ φλοιοῦ, ἢ διάλυμα ἐγχλώρου τιτάνου, ταύτης δὲ διαλύομεν ἓν κοχλιάριον εἰς τέσσαρας οὐγγίας ὕδατος· ἔσωθεν δίδομεν

ὠφέλειάν τινα πρέπει νὰ παραμεληθῇ. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ γυναῖκες, οὐδόλως δυνάμεναι νὰ ὑπομείνωσι τὸ πώμασμα, οὐδ' ἐπ' ὀλίγας κἂν στιγμάς, καὶ τότε ἐσμὲν ἠναγκασμένοι ν' ἀφαιρέσωμεν αὐτὸ ἀμέσως. Εἰς τὴν περίστασιν δὲ καθ' ἣν τὸ πώμασμα δὲν παύει τὴν αἱμορραγίαν, ἢ ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τοῦτο, ἀνάγκη νὰ ἀφαιρέσωμεν αὐτό, καὶ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ἔξωσιν τοῦ ἐμβρύου δι' οἱωνδήποτε μέσων δυνάμεθα.

Τὰ πλεῖστα τῶν μέσων, ὅσα ἀναγκάζεται νὰ μεταχειρισθῇ ὁ μαιευτὴρ πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱμορραγίας, ἐνδέχεται πολλάκις νὰ φανῶσιν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν κύησιν, ὥσπερ συμβαίνει ἰδίως ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ πωμάσματος καὶ τοῦ ἐρυσιβώδους βρώμου. Ὅταν λοιπὸν ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν ἔκτρωσιν, ἀρκεῖ διὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς κυήσεως νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῶν τούτων τῶν βοηθημάτων, μηδέποτε ὅμως καὶ νὰ διαῤῥήξωμεν τοὺς ὑμένας πρὸς εὔκολον ἔξωσιν τοῦ κυήματος, ἐὰν, ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς κυήσεως, ᾖ δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ ἀκέραιον τὸ ὠόν. Ἡ δὲ διαῤῥηξις τῶν ὑμένων τότε μόνον ἐπιτρέπεται, ὅταν ἡ κύησις ᾖ τοσοῦτον προκεχωρημένη, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἔμβρυον ἄνευ διαῤῥήξεως αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας, τὸ ὕστερον ἐξωθεῖται συχνότατα σὺν τῷ ἐμβρύῳ, καὶ τότε τὸ ὠὸν ἐξέρχεται ἀκέραιον. Πολλάκις διαῤῥήγνυνται οἱ ὑμένες διὰ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας, ἐκρέει τὸ ἐνάμνιον ὑγρόν, τὸ δ' ἐν αὐτοῖς ἐμπεριεχόμενον ἔμβρυον ἐκπίπτει· ἀκολούθως παύονται αἱ συστολαὶ τῆς μήτρας, τὸ στόμιον αὐτῆς ἐπανέρχεται εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν, τὸ δ' ὕστερον μένει ἐντὸς τῆς μήτρας, μετά τινας ὅμως ὥρας ἐπανέρχονται νέαι συστολαὶ αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῶν ἐξωθεῖται τὸ ὕστερον· ἀλλ' ἡ αἰτία, δι' ἣν τοῦτο δὲν ἐξῆλθε σὺν τῷ ἐμβρύῳ, ἐμποδίζει τὴν ἔξοδον αὐτοῦ πολλάκις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ἀφ' οὗ δ' ἀποσπασθῇ τὸ ὕ-

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΝΟΣΩΝ ΤΩΝ ΛΕΧΩΙΔΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ νόσων τῶν λεχωΐδων ἐν γένει.

Ἐν τῇ λοχείᾳ, ὅτε οἱ χυμοὶ διευθύνονται ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἡ ἐνέργεια τοῦ δέρματος εἶναι λίαν ἐπίσημος, ὁ δὲ ὀργανισμός, ὅστις ἐν τῇ κυήσει ἀποτελεῖ μᾶλλον ἀπομεμονωμένην ζωήν, ἐπανέρχεται εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ ἐπομένως ἅπασαι αἱ ὀργανικαὶ λειτουργίαι ἀναλαμβάνουσι τὴν προτέραν αὐτῶν δύναμιν. Αἱ ἔξωθεν νοσογόνοι αἰτίαι φαίνονται ἤδη λίαν ἐνεργητικαί, διὸ καὶ καταστρέφουσι πολλάκις μετὰ μείζονος δυνάμεως ἢ εἰς πάντα ἄλλον καιρὸν τὴν ὑγείαν, πολλάκις δὲ καὶ τὴν ζωὴν τῶν γυναικῶν. Ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐπενεργουσῶν αἰτιῶν πρέπει νὰ ληφθῇ ἰδίως ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπιῤῥοὴ τῆς ἐπικρατούσης ἐπιδημίας, ὁ τοκετὸς καὶ ἰδιαίτεραί τινες ἐσωτερικαὶ τῶν λεχωΐδων καταςάσεις, ἐξ ὧν διαταράσσεται τὸ ἔργον τῆς παλινδρομήσεως, τοὐτέστιν ἡ ἐπάνοδος τοῦ σώματος τῆς τεκούσης εἰς τὴν πρὸ τῆς κυήσεως κατάστασιν. Ἅπασαι αὗται αἱ αἰτίαι, εἰ καὶ ἀσήμαντοι πολλάκις, ἐπιφέρουσιν ὅμως ἐπίσημα ἀποτελέσματα· συχνὰ μεταβάλλουσιν ἐν ἀκαρεῖ σύμπασαν τὴν πορείαν τῆς λοχείας, διὸ γυναῖκας, ἃς πρὸ μικροῦ ἀφήσαμεν εἰς ἀρίστην κατάστασιν, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὡρῶν εὑρίσκομεν πολλάκις εἰς μέγαν κίνδυνον, εἰς ὃν ἐξετέθησαν διὰ μικρὰν καὶ ἀσήμαντον ἀταξίαν. Ἀναλόγως δὲ τῆς φύσεως αὐ-

τῶν αἱ τῶν λεχωΐδων νόσοι ἐμφαίνουσι ἀ.)νοσερὰς κατασ᾽άσεις, θεωρητέας ὡς ἀμέσους συνεπείας τοῦ τοκετοῦ, β΄.) νοσερὰς καταστάσεις, ὑφισταμένας εἰς διατάραξιν τῶν ἐν τῷ γυναικείῳ σώματι γινομένων κατὰ τὴν λοχείαν μεταβολῶν, ὡς καὶ τῶν ἐπιγινομένων ἰδιαιτέρων λειτουργιῶν,καὶ γ΄.) νοσερὰς ἰδιαιτέρας καταστάσεις τῶν γυναικῶν, διαφόρως τροποποιουμένας διὰ τὴν ἰδιαιτέραν κατάστασιν, εἰς ἣν εὑρίσκεται τὸ σῶμα τῶν λεχωΐδων. Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας ὑπάγονται ἅπαντα τὰ νοσήματα, εἰς ὅσα ὑπόκεινται αἱ λεχωΐδες, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἀνήκουσι προσέτι καὶ αἱ ἀνωμαλίαι τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος.

Εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι εἰς τὰς νοσογόνους αἰτίας ἀνήκει πρῶτον ἡ ἐπιδημικὴ ἐπιῤῥοή· αὕτη γίνεται κατάδηλος ἐκ τῆς συχνότητος τῶν νόσων,εἰς ἃς ἐνίοτε ὑπόκεινται αἱ λεχωΐδες,ἐκ τῆς μείζονος συμφωνίας τῶν φαινομένων,ὑφ᾽ὧν συνοδεύονται, καὶ ἐκ τοῦ μείζονος ἢ ἐλάσσονος κινδύνου,τοῦ ἐπιγινομένου εἰς ταύτας τὰς κατὰ τὴν λοχείαν νόσους. Πολλάκις ἡ ἐπιῤῥοὴ αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν ν᾽ ἀποδοθῇ εἰς μετεωρολογικάς, γηΐνους ἢ ἄλλας ἐπιδημικὰς αἰτίας, ἄλλοτε ὅμως εἶναι εὔκολον ν᾽ ἀποδειχθῇ ἡ ἐπιῤῥοὴ τούτων. Τὰ δύο ἄκρα τῆς θερμοκρασίας, δηλ. ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης ἢ τὸ σφοδρὸν καὶ ἐπὶ πολὺ διαρκοῦν ψύχος,ὡς καὶ ἡ αἰφνίδιος μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας,σπανίως τῳόντι συντελοῦσιν εἰς ἀνάπτυξιν ὡρισμένου τινὸς εἴδους νοσήματος ἐν τῇ λοχείᾳ, δίδουσιν ὅμως ἀφορμὴν εἰς διάφορα νοσήματα. Ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος ὑπεραυξάνεται εὐκόλως ἡ ἐνέργεια τοῦ δέρματος, ἢ ἐλαττοῦται ἕνεκα χαλαρώσεως τούτου, καὶ τότε γεννᾶται ἀνωμαλία εἰς τὰς λειτουργίας αὐτοῦ,τὰς τοσοῦτον ὠφελίμους εἰς τὴν λοχείαν, διὸ καὶ ἐπέρχονται εὐκόλως συντήκοντες ἱδρῶτες καὶ κακοήθη τοῦ δέρματος ἐξανθήματα. Ἡ ἐνέργεια τοῦ νευρικοῦ συστήματος ὡς καὶ ἡ τῶν αἱμοφόρων καὶ λυμφοφόρων ἀγγείων ἐξασθενεῖ ταχέως, ἡ πέψις διαταράσσεται καὶ ἐπομένως τίθενται τὰ θεμέλια, ὡς εἰπεῖν, τυφοειδῶν,

γαστρικῶν καὶ λυμφικῶν νόσων. Ὑπερβολικὸν ὁπωσοῦν ψύχος ἐπιφέρει εὐκόλως φλογώσεις καὶ σθενικοὺς πυρετούς, καὶ δυσκολαίνει τὴν διαπνοὴν καὶ τὴν διεύθυνσιν ἐν γένει τῶν χυμῶν πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ σώματος. Ἐπιβλαβῶς ἐπενεργεῖ καὶ ἡ αἰφνηδία τῆς ἀτμοσφαίρας μεταβολή, ἡ δ' ὑπερβολικὴ ὑγρασία ἐνεργεῖ μὲν ὥσπερ καὶ ἡ θερμότης, εἶναι ὅμως ἐπιβλαβεστέρα ταύτης, ὡς χαλαροῦσα ἔτι μᾶλλον τὴν ἐνέργειαν τοῦ δέρματος. Ἡ ὑπερβολικὴ ξηρασία ὁμοιάζει ὡσαύτως κατὰ τὴν ἐνέργειαν πρὸς τὸ ψύχος, διότι καὶ αὕτη δίδει εὐκόλως ἀφορμὴν εἰς σθενικὰς φλογώσεις καὶ πυρετούς. Καὶ ἡ διεύθυνσις προσέτι τῶν ἀνέμων, ἔχει ἕνεκα τῆς συμφωνίας αὐτῶν πρὸς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς καταστάσεις, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται, μεγίστην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν νόσων τῶν λεχωΐδων· ἀντικείμενον ὅμως ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἔστω πάντοτε ὁ κυριεύων χαρακτὴρ τῶν νόσων καὶ τὰ ἐπιδημικῶς ἐπικρατοῦντα νοσήματα. Ἐὰν ὁ κυριεύων χαρακτὴρ τῶν νόσων ᾖ φλογιστικός, νευρικός, γαστρικός, ῥευματικός, κτλ., τοιοῦτον λαμβάνουσι ταχέως καὶ αἱ νόσοι τῶν λεχωΐδων, ὡς παρατηρεῖται τοῦτο ἰδίως, ὅταν ἐπικρατῇ ὁ ῥευματικὸς χαρακτήρ. Αἱ ἐπιδημικαὶ νόσοι ἁλίσκουσιν εὐκολώτερον τὰς λεχωΐδας παρὰ τὰς ἄλλας γυναῖκας· τοῦτ' αὐτὸ δὲ συμβαίνει εἴς τε τὰ ὀξέα ἐξανθήματα τοῦ δέρματος καὶ εἰς τοὺς τυφοειδεῖς πυρετούς. Ἐν καιρῷ δυσεντεριῶν ἡ ἐνέργεια τοῦ δέρματος τῶν λεχωΐδων εἶναι μικροτέρα τοῦ συνήθους, συμβαίνουσιν ὅμως εἰς τοιαύτην περίστασιν συχνὰ καὶ κριτικαὶ κενώσεις διὰ τῶν ἐντέρων. Ἡ ἐκ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως ἐπιῤῥοὴ κατὰ μὲν τὰ αἴτια φαίνεται τῳόντι διάφορος, κατὰ τὴν θνησιμότητα ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ αὐτὸ εἰς πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας· ἑπομένως, ἐνῷ αἱ λεχωΐδες, αἵ ἀνήκουσαι εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ, ὑπόκεινται συχνότερον εἰς νόσους διὰ τὴν ὑγρασίαν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ τὰς παντοδαπὰς ἐλλείψεις, αἱ εἰς τὰς τάξεις τῶν μᾶλλον εὐκαταστάτων ἀνήκουσαι ὑπόκεινται ὡσαύτως συχνὰ εἰς νόσους·

ἕνεκα τῆς μεγάλης εὐαισθησίας τῶν νεύρων αὐτῶν, δι' ἣν καὶ ἐκ τῆς πλέον ἐλαφρᾶς αἰτίας δύνανται νὰ νοσήσωσιν. Λίαν ἐπιβλαβὲς ὅμως φαίνεται ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδιαίτησις πολλῶν ὁμοῦ λεχωΐδων, ὥσπερ συμβαίνει ἰδίως εἰς τὰ μαιευτήρια τῶν μεγάλων πόλεων· ἕνεκα τούτου παρετηρήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὰ μαιευτήρια τῶν Παρισίων, ὅτι ἐκ δεκαπέντε τῶν ἐν αὐτοῖς τικτουσῶν ἀπέθνησκε μία· τὸ λυπηρὸν τοῦτο προέρχεται κυρίως ἐκ τῶν εἰδικῶν τῶν λεχωΐδων ἐξατμίσεων, αἵτινες εἰς τὰ μεγάλα μαιευτήρια μολύνουσι τὸν ἀέρα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, προλαμβάνεται ὅμως τοῦτο διὰ τῆς μεγάλης καθαριότητος τῶν κοιτώνων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπίπλων.

Ὁ τοκετὸς ἔχει ἀναντιρρήτως μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πορείας τῆς λοχείας. Ἂν καὶ εἰς εἴδη τινὰ νόσων, ἰδίως δὲ εἰς τὸν τοσοῦτον ἐπικίνδυνον ἐπιλόχιον πυρετόν, δὲν προσδιωρίσθη μέχρι τοῦδε κατὰ πόσον οὗτος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ, ἐπειδὴ ἐπιλόχιος πυρετὸς ἀναπτύσσεται ἐπίσης συχνὰ καὶ μετὰ εὐκόλους ὡς καὶ μετὰ δυσχερεῖς τοκετούς, καὶ φαίνεται μηδεμίαν σχεδὸν σχέσιν ἔχων πρὸς τὸν τοκετόν, δυνατὸν ὅμως νὰ δοθῶσι πρὸς τοῦτο καὶ γενικοί τινες κανόνες. Ὅταν ὁ τοκετὸς ᾖ πολὺ εὔκολος, καὶ ἀποπερατοῦται ταχύτερον τοῦ δέοντος, ἡ λοχεία ἄρχεται πρὸ τῆς μετ' αὐτὸν ἀρχομένης παλινδρομήσεως, ἑπομένως τὸ σῶμα τῆς τεκούσης μέλλει μὲν νὰ διέλθῃ διὰ πλειόνων μεταβολῶν, στερεῖται ὅμως τῆς πρὸς ταύτας ἀπαιτουμένης ἐνεργείας, ἥτις ἄλλως ἀναπτύσσεται, ὅταν ὁ τοκετὸς προβαίνῃ τακτικῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπὶ πολὺ διαρκέσας τοκετὸς προξενεῖ μεγάλην ἀδυναμίαν, ἥτις ἐπιφέρει οὐ μόνον εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος ὄργανα καὶ ὀργανικὰ συστήματα παραλυτικήν τινα σχεδὸν κατάστασιν, καὶ ἑπομένως ἀποκαθίσταται τὸ σῶμα ἀνίκανον εἰς τὸ διεξελθεῖν ἀκινδύνως τὰς οὐσιώδεις μεταβολάς, τὰς γινομένας ἐν τῇ λοχείᾳ.

Εἰς τὰς ἐσωτερικὰς νοσογόνους αἰτίας ἀνήκει καὶ ἡ ἕξις τῆς λεχωΐδος. Αἱ τρυφεραὶ καὶ λίαν εὐαίσθητοι κινδυνεύουσιν ἰδίως ἐν τῇ λοχείᾳ, διότι τοπικοὶ καὶ γενικοὶ ἐρεθισμοὶ μεταβάλλονται εὐκόλως εἰς φλογώσεις καὶ πυρετούς· τοιαύτης δ' ἕξεως εἰσὶ συνήθως αἱ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ἑπομένως αὗται κινδυνεύουσι πλειότερον ἐν καιρῷ τῆς λοχείας. Αἱ ἀδύνατοι καὶ μᾶλλον φιλάσθενοι, εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μετὰ τὸν τοκετὸν ἀναλαμβάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς δυνάμεις αὐτῶν βραδέως καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου, ἐν τῇ λοχείᾳ ὅμως ὑπόκεινται εἰς νόσους ἧττον συχνὰ ἢ αἱ τρυφερᾶς ἕξεως, αἱ αἱματώδεις καὶ αἱ πολύχυμοι, αἵτινες ἐπιρρέπουσιν εἰς τὰ φλογιστικὰ νοσήματα. Ὡς ἐσωτερικὴν δὲ νοσογόνον αἰτίαν θεωρητέον ἰδίως τὰ λυπηρὰ τῆς ψυχῆς παθήματα, οἷον φροντίδας, δυσαρεσκείας καὶ θλίψεις, ἔτι δὲ καὶ τὰ αἴφνης ἐπενεργοῦντα, δηλ. φόβον, τρόμον, δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα διαταράττουσι τὴν τακτικὴν πορείαν τῆς λοχείας καὶ ἐπάγουσι συνήθως βαρέα νοσήματα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ χαροποιὰ παθήματα, ὅταν ἐπενεργῶσιν ἰσχυρῶς, δυνατὸν νὰ ἐπαγάγωσι διαφόρων εἰδῶν βλάβας.

Τὰς νόσους, τὰς ἐπερχομένας μετὰ τὸν τοκετόν, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπακολουθεῖ συνήθως ἐρεθισμὸς τῶν ἀγγείων καὶ τῶν νεύρων, ὅστις ἐν τῇ φυσικῇ πορείᾳ τοῦ τοκετοῦ παύεται διὰ τοῦ ἀμέσως μετ' αὐτὸν ἐπερχομένου ὕπνου. Ὁ ἐρεθισμὸς ὅμως οὗτος μεταβαίνει εἰς ἀνησυχίαν καὶ ἀϋπνίαν, διαταράττουσαν τὰς ἐργασίας τῆς λοχείας, ἐξ οὗ ἡ τεκοῦσα δὲν δύναται ν' ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς, ὅθεν πάσχει ὑπὸ λειποθυμίας καὶ σπασμωδικῶν τοῦ σώματος κινήσεων, ἡ δὲ κατάστασις αὕτη ἐμποδίζει ἰδίως τὴν ἐμφάνισιν τῶν τοσοῦτον ἐν τῇ λοχείᾳ ὠφελίμων ἱδρώτων, καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς παθητικὰς αἱμορραγίας. Ὅταν τὰ γεννητικὰ ὄργανα εὑρίσκωνται εἰς κατάστασιν ἐρεθισμοῦ, ἐπέρχονται εὐκόλως αἱμορραγίαι, φλογώσεις, ἐξογκώσεις καὶ ἐμπυήσεις· ἡ ροὴ τῶν λοχίων γίνεται ἀνώμαλος καὶ ἢ παύεται ἐντελῶς, ἢ μετριάζεται πολύ. Ἐὰν αἱ δυνάμεις τῆς

μήτρας ἐξηντλήθησαν ἕνεκα τῶν ἐν τῷ τοκετῷ κόπων, αὕτη δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ συσταλῇ ἀρκούντως μετ' αὐτόν, ἐπομένως ἐπέρχονται ἐπικίνδυνοι αἱμορραγίαι καὶ ὕπουλοι φλογώσεις, αἵτινες εὐκόλως μεταβαίνουσιν εἰς ἐμπύησιν ἢ γάγγραιναν, τὰ λόχια γίνονται κάκοσμα, καὶ ἄλλοτε μὲν περιορίζεται ἡ ροὴ αὐτῶν, ἄλλοτε δὲ ῥέουσιν ἐν ἀφθονίᾳ.

Ὅταν ὁ τοκετὸς ἦ ἀνώμαλος ἢ ἐξετελέσθη διὰ μαιευτικῆς τινος ἐγχειρήσεως, ἀναπτύσσονται πολλάκις νοσήματα καθ' ὅλον τὸ σῶμα τῆς λεχωΐδος, ἰδίως δὲ κατὰ τὰ γεννητικὰ αὐτῆς μόρια· ταῦτα δ' εἰσὶ φλογώσεις διαφόρων ὀργάνων τοῦ σώματος, συμφορήσεις αἵματος, σπασμοί, συνθλάσεις ἢ καὶ διαῤῥήξεις τῶν γεννητικῶν καὶ τῶν παρακειμένων τούτοις μορίων, δηλ. τῆς οὐροδόχου κύστεως, τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου καὶ τοῦ περιναίου, παρεκτοπισμοὶ καὶ παρεγκλίσεις τῆς μήτρας καὶ πρόπτωσις τοῦ κόλπου. Εἰς τὴν λοχείαν ὅμως ἰδίως ἀνήκουσι τὰ νοσήματα, τὰ διαταράσσοντα τὴν πορείαν τῆς παλινδρομήσεως, τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς ἐπάνοδον τοῦ σώματος τῆς τεκούσης εἰς τὴν πρὸ τῆς κυήσεως κατάστασιν. Αἱ δὲ ἐκ τούτου προερχόμεναι βλάβαι ὁτὲ μέν εἰσι προφανεῖς, ὡς παρατηρεῖται τοῦτο, ὅταν συμβῇ ἐπίσχεσις τῶν λοχίων, τοῦ γάλακτος ἢ τοῦ ἱδρῶτος, ὁτὲ δὲ οὔ· ἐνίοτε ὅμως αἱ διακρίσεις αὗται διατηροῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τακτικαί, ἀλλὰ τὸ σῶμα τῆς λεχωΐδος εὑρίσκεται τότε εἰς παρὰ φύσιν κατάστασίν τινα, μὴ ἐπανερχομένων τῶν ὀργάνων καὶ ὀργανικῶν συστημάτων, τῶν ὑποκειμένων εἰς διαφόρους ἐν τῇ κυήσει μεταβολάς, εἰς τὴν πρὸ ταύτης κατάστασιν αὐτῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ σύστημα τῶν ἀγγείων εὑρίσκεται ἠρεθισμένον, τὸ αἷμα δεικνύει, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κυήσεως, μείζονα πλαστικότητα, τὸ νευρικὸν σύστημα εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον εὐαίσθητον καὶ ῥέπει εἰς παράλυσιν, ἡ μήτρα εἶναι ἀτελῶς συνεσταλμένη, τὰ δ' ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια χαῦνα καὶ ἄτονα, συνήθως δὲ συμπάσχει καὶ τὸ ἦπαρ. Αἱ βλάβαι αὗται τῆς πα-

λινδρομήσεως συνοδεύονται ὑπὸ ἐλαττώσεως ἢ ἐπισχέσεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων τοιαύτης, ὥστε ὁτὲ μὲν φαίνονται ὡς αἰτίαι, ὁτὲ δ' ὡς ἀποτελέσματα. Ἀλλ' ἡ σχέσις αὕτη δὲν εἶναι πάντοτε σταθερά, διότι πολλάκις παρατηροῦμεν ὅτι νόσοι, αἵτινες ἀνήκουσιν οὐσιωδῶς εἰς τὴν λοχείαν, καὶ προέρχονται κυρίως ἐκ διαταράξεως τῶν γινομένων ἐν καιρῷ ταύτης μεταβολῶν, καὶ συνοδεύονται ὑπὸ ἐλαττώσεως ἢ ἐπισχέσεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ἀναπτύσσονται καὶ διατηροῦνται εἰς περιστάσεις τινὰς ἄνευ διαταράξεως τούτων. Ἄλλοτε δὲ πάλιν βλέπομεν ὅτι αἱ ἐπιλόχιοι διακρίσεις εἰσὶν ἧττον ἄφθονοι, ἢ παύονται ἐντελῶς ἐπὶ πλείονα ἢ ἐλάσσονα χρόνον, χωρὶς νὰ προκύψῃ ἐκ τούτου βλάβη τις ἐπίσημος.

Ὁ ἰδιάζων χαρακτὴρ τῶν νόσων τῶν λεχωΐδων προέρχεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς διαταράξεως τῶν γινομένων μετὰ τὸν τοκετὸν μεταβολῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας καταστάσεως, εἰς ἣν εὑρίσκεται τὸ σῶμα τῆς λεχωΐδος μετ' αὐτόν. Ἄξιον δὲ ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἐν τῇ λοχείᾳ εἶναι ἡ διάκρισις τῶν ἱδρώτων, οἵτινες ἐνίοτε εἰσὶν ὑπὲρ τὸ δέον ἄφθονοι, ὅπερ συμβαίνει ἐκ τῆς χρήσεως πολλῶν θερμῶν ποτῶν, ἢ ἐκ πολὺ θερμῶν καλυμμάτων, ἢ ἐξ ὑπερβολικῆς θερμότητος τοῦ κοιτῶνος, ἢ ὅταν αἱ κατὰ τὸ δέρμα διακρίσεις ἀναπληρῶσι τὴν ἐπίσχεσιν ἄλλων διακρίσεων, οἷον τῶν διὰ τῆς ἕδρας κενώσεων, τοῦ γάλακτος, ἢ τῶν λοχίων. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ σῶμα τῆς λεχωΐδος ἢ διατηρεῖται εἰς διαρκῆ ἐρεθισμόν, ἢ ἐπέρχεται γενικὴ ἀτονία ἕνεκα τῆς ἀφθόνου διακρίσεως τῶν ἱδρώτων, δι' ἣν ἐνδέχεται νὰ πάθωσι καὶ αἱ λοιπαὶ διακρίσεις καὶ ἐπομένως νὰ διαταραχθῇ ἡ τακτικὴ πορεία τῆς λοχείας, ἢ νὰ γεννηθῶσι τοπικὰ πάθη τοῦ δέρματος διὰ τὴν χαλάρωσιν αὐτοῦ, οἷον ἐρύθημα, ἐξανθήματα διάφορα, κεγχρίας, κτλ.

Ἐκτὸς δὲ τῆς κατὰ τὸ ποσὸν ἀνωμαλίας τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων ἐμφαίνονται διάφοροι ἀνωμαλίαι καὶ κατὰ τὸ ποιὸν αὐτῶν. Ἡ δριμύτης, ἣν λαμβάνει ἐνίοτε ὁ ἱδρὼς ἐν τῇ λοχείᾳ,

αἱ ἀλλοιώσεις τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰ διάφορα πάθη τοῦ δέρματος τῶν λεχωΐδων, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἱδρὼς τούτων ὑπόκειται εἰς διαφόρους μεταβολὰς καὶ κατὰ τὸ ποιόν, ὧν συχνοτέρα εἶναι ἡ ὀξύτης αὐτοῦ, ἥτις ἐὰν καὶ μέχρι βαθμοῦ τινος ἦ φυσική, εἴς τινας ὅμως περιστάσεις ὑπερτερεῖ τοσοῦτον τὸ ὀξύ, ὥστε ὁ ἱδρὼς γίνεται λίαν καυστικὸς καὶ δριμύς. Ἰδίως δὲ ἐπιβλαβῆ ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν λεχωΐδων ἔχει ἡ ἐπίσχεσις ἢ ἡ ἀτελὴς διάκρισις τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ ἱδρώτων, προερχομένη ἢ ἐξ ἐλλιποῦς ἐνεργείας τοῦ δέρματος, ἢ ἐκ κατωτέρας θερμοκρασίας τοῦ κοιτῶνος, ἐν ᾧ κεῖται ἡ λεχωΐς, ἢ ἐξ αἰφνιδίας ψύξεως, ἢ ἐκ διαφόρων ἄλλων αἰτίων, ἅτινα ἐπάγουσι τὴν ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον συμφόρησιν τῶν χυμῶν. Τὴν διάκρισιν τῶν ἱδρώτων εὐκόλως διαταράττουσι προσέτι καὶ αἱ περὶ τὴν δίαιταν ἀταξίαι, τὰ πολὺ ψυχρὰ ποτά, οἱ ἐρεθισμοὶ τῶν ἐντὸς ὀργάνων, καὶ μάλιστα τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ τῶν μαστῶν· ἐπιβλαβῶς δὲ πρὸ πάντων ἐπενεργεῖ ἡ πρώρος χρῆσις τῶν καθαρσίων, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν ὁπωσοῦν δραστηρίως ἐνεργούντων ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος. Αἱ δὲ συνέπειαι τῆς ἐπισχέσεως ἢ καὶ μόνης τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ ἱδρώτων εἰσὶ πυρετοί, φλεγμοναί, συμφορήσεις αἵματος εἰς διάφορα τῶν ἐντὸς ὀργάνων, διιδρώσεις, καὶ τὰ παρόμοια.

Τὰ λόχια ὑπόκεινται εἰς ἃς καὶ οἱ ἐν τῇ λοχείᾳ ἱδρῶτες ἀνωμαλίας· ὅθεν ὁτὲ μέν εἰσιν ἄφθονα, ὁτὲ δὲ ἐλλιπῆ, καί ποτε δὲ καὶ διάφορα κατὰ τὸ ποιόν. Τὰ ἄφθονα λόχια καὶ ἡ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διάρκεια αὐτῶν προέρχονται ἐκ γενικῆς ἀτονίας καὶ μᾶλλον ἀσθενοῦς κατασκευῆς τοῦ σώματος, ἐξ ἀτονίας καὶ ἀδυνάτου συστολῆς τῆς μήτρας, ἐκ παρεκτοπίσεως αὐτῆς, ἐκ τῆς χρήσεως ἐρεθιστικῶν βρωμάτων καὶ ποτῶν, ἐκ τῶν ἐν τῇ μήτρᾳ ἐναπολειφθέντων τεμαχίων τοῦ ὑστέρου, ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ γινομένων θρόμβων αἵματος, ἐκ παραμελήσεως τοῦ θηλασμοῦ, καὶ μάλιστα ὅταν ὑπάρχῃ ἄφθονος διάκρισις γάλακτος, ἐκ ῥοπῆς πρὸς αἱμορῥαγίας, ἐξ ἐπισχέσεως τῶν δια-

κρίσεων τοῦ δέρματος, ἐξ ἐρεθισμοῦ τῶν τῇ μήτρᾳ παρακειμένων ὀργάνων, ἐπομένως ἐξ ἐρεθισμοῦ συμπτωματικοῦ αὐτῆς, ἐκ γενικῆς ἀνησυχίας καὶ ἐρεθιστικῆς καταστάσεως τῆς λεχωΐδος, ἐκ νοσημάτων τοῦ συστήματος τῶν πυλῶν, ἢ ἄλλων τοιούτων. Τὰ δ' ἀποτελέσματα καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ὑπερβολικῆς ῥοῆς τῶν λοχίων καὶ τῆς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαρκείας αὐτῶν εἰσὶ γενικὴ ἢ τοπικὴ ἀτονία, καχεκτική τις κατάστασις, λευκόῤῥοια, καὶ πρόπτωσις τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου.

Ἡ ἐλλιπὴς ῥοὴ τῶν λοχίων δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἢ ἕνεκα μηχανικῆς τινος αἰτίας, οἷον ἀποφράξεως τοῦ στομίου τῆς μήτρας, προερχομένης ἢ ἐκ τεμαχίων τοῦ ὑστέρου, ἐναπολειφθέντων ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκ θρόμβων αἵματος, ἢ ἕνεκα σπασμωδικῆς συστολῆς τοῦ στομίου τῆς μήτρας, ἥτις προέρχεται ἢ ἐκ φλογώσεως αὐτῆς, ἢ ἐξ ἀφθονωτέρας πρὸς ταύτην συῤῥοῆς τῶν χυμῶν, ἢ ἕνεκα ψύξεως, ψυχικῶν παθημάτων, ἀφθόνων ἱδρώτων, συχνοῦ θηλασμοῦ, καὶ φλογώσεως ἢ ἐρεθισμοῦ διαφόρων ὀργάνων, ἀποσπώντων ἀνταγωνιστικῶς τὴν ἐνέργειαν τῆς μήτρας. Ἐντεῦθεν ἡ ἐλάττωσις ἢ ἡ ἐπίσχεσις τῶν λοχίων εἶναι συνήθως φαινόμενον δευτερεῦον, καὶ ἐξ ἄλλων νοσογόνων αἰτίων ἐξαρτώμενον. Ἀλλὰ καίτοι εἶναι ἀνάγκη εἰς τὴν τῶν λοχίων ἐπίσχεσιν ἢ ἐλάττωσιν νὰ ἐπιστήσωμεν ἰδίως τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν αἰτίων, δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλείψωμεν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν τοπικῶν βοηθημάτων, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἐπαναγάγωμεν, ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιον, τὴν ῥοὴν τῶν λοχίων. Τὰ δὲ συμπτώματα τῆς ἐπισχέσεως αὐτῶν, ὅταν μάλιστα προῆλθεν ἐξ αἰτίων, αἰφνιδίως ἐνεργησάντων, δηλ. ψύξεως, ψυχικῶν παθημάτων καὶ τῶν τοιούτων, εἰσὶ συνήθως λίαν ἐπικίνδυνα· ἐκ τούτου δὲ ἐπέρχονται διάφορα νευρικὰ συμπτώματα, πόνοι, φλογώσεις τῶν γεννητικῶν ἢ καὶ ἄλλων ἔτι ὀργάνων, ἐπιλόχιος πυρετός, ἐξόγκωσις καὶ μετεωρισμὸς τῆς κοιλίας, καὶ διιδρώσεις ὀῤῥώδεις εἰς τὰς διαφόρους κοιλότητας τοῦ σώματος.

Τὰ λόχια ὑπόκεινται προσέτι καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἀνωμαλίας, ἡ ροὴ αὐτῶν δηλ. διαρκεῖ πλέον τοῦ συνήθους, τὸ δὲ χρῶμα γίνεται ῥυπαρόν, φαιὸν ἢ πρασινωπόν, λαμβάνουσιν ὀσμὴν σηπεδονώδη καὶ δριμεῖαν, γίνονται ὑδατώδη, πυώδη ἢ ἰχωρώδη, ἐξ οὗ διαβιβρώσκονται ἐνίοτε καὶ τὰ ἐκτὸς γενητικὰ μόρια. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωμαλίαι προέρχονται ἐκ πυρετωδῶν νοσημάτων, ἐκ συνθλάσεων καὶ φλογώσεων τῶν ἐκτὸς γεννητικῶν ὀργάνων, ἐξ ἀφροδισίας, χοιραδικῆς καὶ ἄλλων διαφόρων καχεξιῶν, ἐκ λευκορροίας, ἀρθρίτιδος, κτλ. Ἡ παραμέλησις τῆς καθαριότητος τῶν λεχωΐδων, ἡ παρὰ φύσιν ἀνάπτυξις τοῦ φθαρτοῦ χιτῶνος ἐν τῇ κυήσει, ὡς καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τεμαχίου τινὸς τῶν ὑστέρων ἐν τῇ μήτρᾳ, ἐνδέχεται ὡσαύτως νὰ ἐπαγάγωσι διαφόρους κατὰ τὸ ποιὸν ἀνωμαλίας τῶν λοχίων.

Ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος δὲν συντελεῖ μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ μήτρα, ὡς καὶ ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμα τῆς τεκούσης εἰς τὴν πρὸ τῆς κυήσεως κατάστασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ τεχθὲν τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ τροφήν. Ἡ ὑπὲρ τὸ δέον ἄφθονος διάκρισις τοῦ γάλακτος, ἥτις δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἢ ἐκ μεγάλης ἐνεργείας, ἢ ἐξ ἐρεθισμοῦ τῶν μαζικῶν ἀδένων, ἢ ἐκ τῆς χρήσεως πυρωτικῶν βρωμάτων καὶ ποτῶν, ἢ ἐκ τοῦ συχνοῦ θηλασμοῦ τοῦ παιδίου, ἢ ἐκ τῆς κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον συχνῆς κενώσεως τῶν μαστῶν, ἐπιφέρει διαφόρους βλάβας, ὁτὲ μὲν διότι περιορίζονται ἕνεκα τῆς ἀφθόνου διακρίσεως τοῦ γάλακτος αἱ λοιπαὶ διακρίσεις, ὁτὲ δὲ διότι αὕτη ἐπιφέρει γενικὸν ἐρεθισμὸν τοῦ σώματος.

Ἡ δὲ ἐπίσχεσις τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος, ἥτις προέρχεται ἢ ἕνεκα φλογώσεως, σκληρύνσεως, ἢ διαφόρων ἄλλων νοσημάτων τῶν μαστῶν, ἢ καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων αἰτίων, οἷον ψύξεως, φόβου αἰφνιδίου, θυμοῦ, ὀργῆς, κτλ., δυνατὸν νὰ ἐπαγάγῃ μείζονα βλάβην εἰς τὸ ἔργον τῆς παλινδρομήσεως· ἕνεκα δὲ μεταβιβάσεως τῆς διακρίσεως ταύτης εἰς διάφορα ἄλλα ὄργανα τοῦ σώματος τῆς λεχωΐδος, ἡ ἐπίσχεσις τοῦ γάλακτος γίνεται προσέτι

καὶ λίαν ἐπικίνδυνος, διότι ἐκ τούτου προέρχονται αἱ λεγόμεναι μεταστάσεις αὐτοῦ. Αἱ δὲ ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ διακρινομένου γάλακτος ἐνδεχόμεναι βλάβαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῶσιν ἀπολύτως, διότι ἡ λεχωὶς πολλάκις χαίρει ἐντελῆ ὑγείαν, καί τοι διακρινομένης μείζονος ἢ ἐλάσσονος ποσότητος γάλακτος. Ἡ πρόγνωσις ἐξαρτᾶται πολὺ καὶ ἐκ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν συμβαίνουσιν αἱ κατὰ τὴν διάκρισιν τοῦ γάλακτος ἀνωμαλίαι, ὥστε, ὅσον τάχιον συμβαίνουσιν αὗται, τοσοῦτον ἐπικινδυνωδέστερα εἰσὶ καὶ τὰ ἐκ τούτων προερχόμενα ἀποτελέσματα.

Περὶ δὲ τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἐμφαίνουσιν αἱ νόσοι τῶν λεχωΐδων, ὀλίγα τινὰ δύναται νὰ εἴπῃ τις μετὰ θετικότητος, ἐπειδὴ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς ἕξεως τῆς λεχωΐδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδίας νόσου. Αἱ νόσοι τῶν λεχωΐδων συνοδεύονται συνήθως ὑπὸ νευρικῶν φαινομένων, ἡ νοσοῦσα αἰσθάνεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου χαύνωσιν τοῦ σώματος καὶ βλάβην τῆς καθόλου ὑγείας. Ὁ νευρικὸς ἐρεθισμός, ὅστις δυνατὸν νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι παραφροσύνης, σπανίως διαρκεῖ ἐπὶ πολύ, διότι ταχέως ἐμφαίνονται σημεῖα νευρικῆς ἀδυναμίας, τὸ πρόσωπον λαμβάνει ἰδιάζουσαν ἔμφασιν, γίνεται πελιδνόν, αἱ παρειαὶ συμπίπτουσιν, τὸ βλέμμα φαίνεται περίφοβον, ἡ δὲ νόσος φέρει τὸν τυφώδη χαρακτῆρα, ἢ ἐπέρχονται τοπικαὶ παραλύσεις. Σπανίως ὅμως διαταράσσεται ἡ αἴσθησις, ὅπερ συμβαίνει, ὅταν συμπάσχῃ καὶ ὁ ἐγκέφαλος· ἀλλὰ συνήθως, καὶ ὅταν τὸ νόσημα ᾖ δεινότατον, διατηρεῖται μὲν ἀβλαβὴς ἡ αἴσθησις, δεικνύουσιν ὅμως αἱ πάσχουσαι εἰς πάντα τὰ κινήματα αὐτῶν μεγάλην δειλίαν καὶ ἀθυμίαν. Εἰς τὰς πληθωρικὰς γυναῖκας συμβαίνουσιν εὐκόλως, ὅταν ὑπάρχῃ φλογιστικὸς πυρετός, συμφορήσεις αἵματος εἰς διάφορα κύρια ὄργανα, οἷον εἰς τὸν ἐγκέφαλον, εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τοὺς πνεύμονας, καὶ ἐπιφέρουσι παράλυσιν αὐτῶν.

Τὰ φλογιστικὰ πάθη εἰσὶ πολλάκις ἢ ὀξύτατα καὶ ῥέπουσι πρὸς διιδρώσεις, ὅπερ καὶ τάχιστα γίνεται, ἢ χρόνια, καὶ τότε

γίνονται ἀτελεῖς κρίσεις, ἐμπυήσεις, συμφύσεις, σκληρύνσεις, καὶ ἄλλαι ὀργανικαὶ ἀλλοιώσεις· ταῦτα δὲ πάντα προέρχονται ἐν μέρει ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ αἵματος, ὅπερ διατηρεῖ ἐν τῇ διαταράξει τῆς μετὰ τὸν τοκετὸν παλινδρομήσεως μείζονα σύστασιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ κυήσει. Ἰδίως δὲ εἰς τὰς νόσους τῶν λεχωΐδων συμπάσχει συχνότατα τὸ σύστημα τῶν φλεβῶν, ἐξ οὗ συμβαίνουσιν εἰς αὐτὰς φλογώσεις καὶ ἐμπυήσεις· ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων αἱ πλεῖσται νόσοι τῶν λεχωΐδων ἐμφαίνουσι συχνὰ φλεβικὸν χαρακτῆρα, τὸ δὲ κεντρικὸν ὄργανον τοῦ φλεβικοῦ συστήματος, τὸ ἧπαρ, συμμετέχει τούτων μεγάλως· τὸ σύστημα τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, ὅπερ ἀλλοιοῦται οὐσιωδῶς ἐν τῇ κυήσει, συμμετέχει ὡσαύτως καὶ τῶν μετὰ τὸν τοκετὸν γενομένων μεταβολῶν, ἑπομένως ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν νόσων τῶν λεχωΐδων. Εἰς πάσας τὰς νοσερὰς διακρίσεις, τὰς γινομένας συνήθως εἰς τὰς νόσους τῶν λεχωΐδων, ἐμπεριέχεται λύμφη πεπηγυῖα εἰς ἱκανὴν ποσότητα, αἱ δὲ φλογώσεις, αἱ ἐξογκώσεις καὶ αἱ ἐμπυήσεις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, ἐξ ὧν πάσχουσι τόσον συχνὰ αἱ λεχωΐδες, ἀποδεικνύουσι τρανώτατα ὅτι καὶ τὸ σύστημα τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων ἔχει μεγάλην ροπὴν εἰς τὸ συμπάσχειν ἐν καιρῷ τῆς λοχείας. Αἱ λεχωΐδες ἐπιῤῥέπουσι προσέτι μεγάλως καὶ πρὸς ὕδρωπας· προέρχεται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας καταστάσεως, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἐν τῇ λοχείᾳ τὸ σύστημα τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις, εἰς ἣν εὑρίσκεται τότε ὁ πεπτικὸς σωλήν, ἔχει ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν νόσων τῆς λοχείας, αἵτινες φέρουσι πολλάκις τὸν γαστρικὸν χαρακτῆρα.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν πρόγνωσιν τῶν νόσων τῶν λεχωΐδων, ἀπαιτεῖται νὰ προσέχωμεν πολὺ καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν τακτικὴν πορείαν τῆς λοχείας, ὥσπερ καὶ ὅταν αἱ νόσοι μὴ ἔχωσι χαρακτῆρα κακοήθη, διότι εὐκόλως συμβαίνει μεταβολὴ καὶ ταχέως ἐπέρχεται κίνδυνος. Τὰ νευρικὰ φαινόμενα, ἅπερ εἰς ἄλλας περιστάσεις εἰσὶν εὐαφίρετα, ἐνταῦθα προξενοῦσιν εὐκόλως τυφοειδεῖς πυρετοὺς ἢ σπασμούς, αἱ δὲ συμφορήσεις τοῦ αἵματος

μεταβαίνουσι ταχέως εἰς ἀποπληξίας, εἰς φλογώσεις κυρίων ὀργάνων καὶ εἰς θανατηφόρους διιδρώσεις ἢ ἐμπυήσεις. Καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ κρίσεις εἰσὶν ἀνώμαλοι ἐν τῇ λοχείᾳ· αἱ διὰ τοῦ δέρματος γινόμεναι εἰσὶ πολὺ ἐπισημότεραι τότε ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, αἱ δὲ διὰ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος οὐχὶ τοσοῦτον, διὸ ἕνεκα τῆς ἀτονίας, εἰς ἣν εὑρίσκεται οὗτος, καὶ διὰ τὸν κίνδυνον, ὃν ἐπιφέρουσι πολλάκις διάῤῥοιαι, προερχόμεναι ἐξ ἐρεθισμοῦ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, οὔτε νὰ ἐπάγωμεν οὔτε νὰ ἐπιθυμῶμεν αὐτὰς συμφέρει. Πάντῃ δ' ἀβέβαιαί εἰσιν αἱ διὰ τῶν οὔρων κρίσεις, ἐπειδὴ ταῦτα εὐκόλως μεταβάλλονται ἐν τῇ λοχείᾳ, ἡ δὲ κένωσις αὐτῶν δυσκολαίνεται ἢ καὶ ἐμποδίζεται πολλάκις ἕνεκα τοπικῆς παθήσεως τῆς κύστεως· ἐκτὸς δὲ τούτου εὑρίσκονται ἀείποτε ἀναμεμιγμένα μετὰ τῶν λοχίων, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσωμεν τὴν ποιότητα αὐτῶν. Διὰ τῆς διὰ τῶν οὔρων κρίσεως σπανίως διαλύονται ἐντελῶς αἱ κατὰ τὴν λοχείαν νόσοι· ἀλλὰ καίτοι συντελούσης ἐνίοτε τῆς κρίσεως ταύτης εἰς τὴν ἴασιν αὐτῶν, αἱ λοιπαὶ κρίσεις εἰσὶ λίαν οὐσιωδέστεραι.

Κατὰ δὲ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἕδραν καὶ τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ νόσων, εὑρίσκομεν μεγίστην διαφορὰν καὶ ποικιλίαν. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ τὰ ἐντὸς τῆς κοιλίας ἀποτελοῦσι τὴν ἕδραν νοσερᾶς παθήσεως, διότι εἰς ἅπαντα ταῦτα γεννῶνται φλογώσεις, ἐμπυήσεις, ἐξογκώσεις καὶ γάγγραινα. Αἱ αἱμορῤῥαγίαι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων οὐ μόνον εἰσὶ συχναὶ ἐν τῇ λοχείᾳ, ἀλλὰ γίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐπικίνδυνοι, ὡς καὶ αἱ παρεκτοπίσεις τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου. Εἰς τὰς νόσους δὲ, αἵτινες ἐδρεύουσιν εἰς μέρη τινὰ τῆς κοιλίας καὶ ἰδιάζουσι τῇ λοχείᾳ, προσθετέον καὶ τὰς βλάβας τῶν οὐροποιητικῶν ὀργάνων, τὴν φλόγωσιν καὶ τὴν παράλυσιν τῆς οὐροδόχου κύστεως, τὴν ἐξόγκωσιν τῆς οὐρήθρας καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην δυσκολίαν εἰς τὴν τῶν οὔρων κένωσιν· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον πάσχει συμπα-

θητικῶς καὶ συμπτωματικῶς καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. Ἐνταῦθα πρέπει προσέτι νὰ συγκαταριθμηθῇ ἡ ψοΐτις καὶ ἡ οὕτω δὴ καλουμένη *λευκὴ φλεγμασία* τῶν ἄκρων τῶν λεχωΐδων. Συχνάκις ὡσαύτως παρατηροῦνται ἐν τῇ λοχείᾳ νευραλγίαι τῶν γεννητικῶν ἢ τῶν τούτοις παρακειμένων μορίων, δηλ. ἀσυνήθης εὐαισθησία τῆς κοιλίας, τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου, παραλύσεις, καὶ μάλιστα τῶν κάτω ἄκρων, ἕνεκα παθήσεως τῶν μειζόνων νεύρων τῆς πυέλου, ἅπερ φέρονται πρὸς ταῦτα.

Αἱ δὲ νόσοι, αἱ παρατηρούμεναι ἐν τῇ λοχείᾳ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, δηλ. εἰς τοὺς μαστούς, εἰς τὰ ὄργανα τοῦ θώρακος, εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν, εἰσὶν ὁμοίως οὐχὶ σπάνιαι. Εἰς πάντα ταῦτα τὰ ὄργανα δυνατὸν νὰ συμβῶσιν ἐπικίνδυνοι καὶ ταχυθάνατοι φλογώσεις, διιδρώσεις, ἐμπυήσεις, πληθώρα αἵματος, νευραλγίαι καὶ παραλύσεις, σύμπας δὲ ὁ ὀργανισμὸς καὶ τὰ μερικὰ ὀργανικὰ συστήματα πάσχουσι τότε συμπτωματικῶς τοπικὰ πάθη ὁπωσοῦν ἐπίσημα, συνοδεύονται ὑπὸ πυρετοῦ, ὅστις ἐμφαίνεται ὡς τροποποίησις ἁπλοῦ ἐρεθιστικοῦ πυρετοῦ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ μεταβολῶν, ἢ συνοδεύεται ἀκριβῶς ὑπὸ τῶν διαταράξεων τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων· παρίσταται δὲ τότε οὗτος ὡς πυρετός, ὑπὸ ἰδιαζόντων φαινομένων συνοδευόμενος, ὡς ἐπιλόχιος δηλ. πυρετός· οὗτος, ὡς καὶ ὁ τοῦ γάλακτος, ὅστις πολλάκις ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ φυσικοῦ, εἰσὶν ἴδιοι τῆς λοχείας. Εἰς τὰς νόσους τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἀνήκουσιν αἱ λειποθυμίαι καὶ οἱ σπασμοί, οἵτινες διαταράττουσι συχνότατα τὴν λοχείαν, καὶ γινόμενοι ὁτὲ μὲν γενικοί, ὁτὲ δὲ μερικοί, ἐπιφέρουσι μέγαν κίνδυνον. Περὶ τῶν παθήσεων τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος καὶ περὶ τῶν νόσων τοῦ δέρματος εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω, ἐνταῦθα δὲ σημειωτέον, ὅτι βλάβαι τῆς διανοίας καὶ παθήσεις τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων ἐμφαίνονται λίαν συχνὰ ἐν τῇ λοχείᾳ.

Ὑπολείπεται ἤδη λόγος καὶ περὶ τῶν νόσων ἐκείνων, αἵτινες

χωρὶς μὲν ν' ἀνήκωσιν οὐσιωδῶς τῇ λοχείᾳ, ἐνδέχεται ὅμως νὰ προσβάλωσι τὰς λεχωΐδας. Ἐνταῦθα ἠδύνατο μέν τις νὰ ἀπαριθμήσῃ ἁπάσας τὰς νόσους, εἰς ἃς ὑπόκεινται ἐν γένει αἱ γυναῖκες, αἱ συνηθέστερον ὅμως ἐν τῇ λοχείᾳ παρατηρούμεναι, καὶ αἱ ἐξ ἀδόλως ἐκ διαταράξεως τοῦ ἔργου τῆς παλινδρομήσεως προερχόμεναι, εἰσὶ ῥευματικοί, γαστρικοί, νευρικοί, ἐξανθηματικοὶ καὶ διαλείποντες πυρετοί, ἐρισυπέλατα, ῥευματισμοί, καταῤῥοαί, ἀριθρῖτις, νευραλγίαι, κτλ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι αἱ νόσοι αὗται ἐν τῇ λοχείᾳ φαίνονται λίαν ἀνώμαλοι κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν, τὸ μὲν, διότι ὁ ὀργανισμὸς κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εὑρίσκεται εἰς ἰδιάζουσάν τινα κατάστασιν, τὸ δὲ, διότι αὗται δίδουσιν εὐκόλως ἀφορμὴν εἰς διατάραξιν τῆς παλινδρομήσεως ἢ τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, καὶ ἑπομένως συνενοῦνται μετὰ τῶν ἐκ τῶν διαταράξεων τούτων προερχομένων νόσων, ἐξ οὗ ἡ δεινότης αὐτῶν καὶ ὁ ταύτας συνοδεύων κίνδυνος αὐξάνεται μεγάλως. Αἱ μεταβολαί, αἱ παρατηρούμεναι εἴς τε τὰ φαινόμενα καὶ εἰς τὴν πορείαν τῶν νόσων τούτων, συμφωνοῦσιν ἐν γένει πρὸς τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἰδιαζουσῶν τῇ λοχείᾳ νόσων, ἡ δ' ἐπιπλοκὴ αὐτῶν μετὰ τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ γινομένων μεταβολῶν, γίνεται ἔτι μᾶλλον ἐπικίνδυνος, ὅταν αὗται ἐδρεύωσιν εἰς ὄργανα ἢ ὀργανικὰ συστήματα, συμμετέχοντα τῶν μεταβολῶν τούτων, ὅταν ἀναπτύσσωνται εὐθὺς τὰς πρώτας ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετόν, ὅταν ὦσι λίαν σφοδραί, καὶ συνεργῶσιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως καὶ σύμπαντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς γυναικός. Ἡ ἐπενέργεια τῆς λοχείας ἐπὶ χρονίων καὶ πρὸ πολλοῦ ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἐμφωλευουσῶν νόσων σπανίως νομίζεται ἐπωφελής, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μάλιστα παρατηρεῖται ἡ ἐπὶ τὸ χεῖρον πρόοδος αὐτῶν. Νοσήματα δὲ, ἅπερ ἐν τῇ κυήσει ἦσαν ἐντελῶς πεπαυμένα, ἢ τοὐλάχιστον τὰ συμπτώματα αὐτῶν μέτρια, ἀναφαίνονται ἐν τῇ λοχείᾳ μετὰ μείζονος ὁρμῆς. Διὰ τῆς αὐξηθείσης ὅμως ἐνεργείας τοῦ δέρματος καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ὡς καὶ

διὰ τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος καὶ τῆς ἐκ τούτου αὐξηθείσης ἐνεργείας τοῦ συστήματος τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, ἡ λοχεία ἐπενεργεῖ ὠφελίμως εἴς τινας νόσους, οἷον εἰς τοὺς ῥευματισμούς, τὴν ἀρθρίτιδα, τὰς ἐμφράξεις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων καὶ τὰς ἐξογκώσεις τῶν ἀδένων· ἀλλὰ τοῦτο παρατηρεῖται, ὅταν τὰ εἰρημένα νοσήματα ὦσι μέτρια καὶ οὐχὶ πολυχρόνια, διότι εἰς ταῦτα ἡ λοχεία σπανίως εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπαγάγῃ ὠφέλειάν τινα ἢ βελτίωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ ἐπιλοχίου πυρετοῦ.

Τὰ οὐσιωδέστερα εἴδη τῶν νόσων, αἵτινες πηγάζουσι κυρίως ἐκ τῆς διαταράξεως τῆς λοχείας, δυνατὸν νὰ συμπεριληφθῶσιν ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα *ἐπιλόχιος πυρετός*, ὅστις κατὰ τὸ πάσχον μέρος λαμβάνει καὶ διάφορα ὀνόματα, οἷον *ἐπιλόχιος περιτονῖτις*, ἢ *ἐπιλόχιος πυρετὸς μετὰ φλογώσεως τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν ὀργάνων*, *ἐπιλόχιος πυρετὸς μεθ' ὑπερβαλλούσης βλάβης τοῦ ἐγκεφάλου*, *φλεβῖτις μητρική*, (phlebitis uterina), *σῆψις τῆς μήτρας* (putrescentia uteri), *καὶ ἐπιλόχιος πυρετὸς μετὰ φλογώσεως τῶν ὀργάνων τοῦ θώρακος ἢ τῶν ἄκρων τοῦ σώματος*.

Α΄. Περὶ ἐπιλοχίου πυρετοῦ μετὰ φλογώσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας.

Ἡ φύσις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ὑφίσταται, ὡς εἴρηται, εἰς διατάραξιν τῶν ἐργασιῶν, δι' ὧν ἐκτελεῖται ἡ τοῦ γυναικείου σώματος ἐν γένει, ἰδίως δὲ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων παλινδρόμησις ἐκείνη, δι' ἧς ἐπανέρχεται τὸ σῶμα τῆς τεκούσης εἰς τὴν πρὸ τῆς κυήσεως κατάστασιν, καὶ ἥτις ἐμφαίνεται ὡς νοσερῶς αὐξηθεῖσα ἐνέργεια τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων, οἷον ὡς φλόγωσις τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας ἐν γένει, ἰδίως δὲ τῶν ἐνεργούντων

ἀναπληρωτικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἢ ὡς ἀλλοίωσις τῆς ἐνεργείας τοῦ νευρικοῦ συστήματος μετὰ πλείονος ἢ ἐλάσσονος διαταράξεως τῶν διακρίσεων, δι' ὧν γίνεται ἡ παλινδρόμησις αὕτη, καὶ μετὰ ροπῆς ἰδιαιτέρας πρὸς ὀρρώδεις διυδρώσεις εἰς τὰ ὑπὸ φλογώσεως πάσχοντα ὄργανα. Ἐκ τούτου δὲ γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος, ἤτοι ὁ ἐπιλόχιος πυρετός, συμβαίνει μόνον ἐν τῇ λοχείᾳ καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἁπλῆ φλόγωσις μέρους τινὸς τοῦ σώματος· ἀλλὰ καὶ τοιαύτη τις ἂν ἐπέλθῃ, τροποποιεῖται διαφόρως ἕνεκα τῆς διαταράξεως τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ διακρίσεων.

Ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς ἀναπτύσσεται συνήθως μὲν μεταξὺ τῆς δευτέρας καὶ τεταρτης ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετόν, ἐνίοτε δὲ καὶ μεθ' ὥρας τινὰς μόνον, καὶ ἄλλοτε πάλιν μετὰ παρέλευσιν ἑβδομάδων τινῶν. Ἡ πορεία καὶ αἱ ἐκβάσεις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ἐξαρτῶνται πολὺ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰσβολῆς αὐτοῦ, ὅθεν ὁ μεταξὺ τῆς τρίτης καὶ τετάρτης ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν ἀναπτυσσόμενος φαίνεται κατὰ πάντα λόγον ἁπλούστερος καὶ καθαρώτερος· ὅταν ὅμως εἰσβάλῃ πρωϊμώτερον, τὰ συνοδεύοντα αὐτὸν τότε φαινόμενα εἰσὶ μᾶλλον ἐπικίνδυνα, καὶ τὸ πάθος φαίνεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς λίαν ἐπίσημον· ὅταν δὲ εἰσβάλῃ βραδύτερον, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπενεργείας αἰτίων ἰσχυρῶν ἐπὶ τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων· ἀλλ' ὅσον ὁρμητικὸς κἂν ἐπέλθῃ τότε, δὲν παρατηροῦνται πλέον τὰ χαρακτηρίζοντα ἰδίως αὐτὸν φαινόμενα.

Ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς εἰσβάλλει συνήθως μετὰ σφοδρῶν συμπτωμάτων, σὺν τούτοις δ' ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ τοπική τις φλόγωσις, εἰ καὶ πολλάκις δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ταύτην βεβαίως. Τὰ πρόδρομα αὐτῆς φαινόμενα, ὁσάκις ὑπάρχουσιν, εἰσὶ φύσεως ῥευματικῆς, ἢ καταῤῥοϊκῆς, σπανίως δὲ γαστρικῆς καὶ ἔτι σπανιώτερον νευρικῆς. Ῥῖγος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρὸν εἶναι τὸ πρῶτον σύμπτωμα τῆς νόσου, ὅπερ ἐλλείπει τότε μόνον, ὅταν ἡ φύσις αὐτῆς ἢ λίαν κακοή-

θης, ὁ δὲ ὀργανισμὸς τοσοῦτον ἐξησθενημένος, ὥστε οὐδόλως ἰσχύει πλέον νὰ ἐπαγάγῃ ἀντίδρασίν τινα. Ἐνίοτε πάλιν τὸ ῥῖγος εἶναι τοσοῦτον ἀσήμαντον, ὥστε εὐκόλως δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ αὐτὸ ὡς τὸ συνοδεῦον τὴν ἀρχομένην διάκρισιν τοῦ γάλακτος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι πολὺ δυσάρεστον εἰς τὴν λεχωΐδα, διαρκεῖ ὀλιγώτερον καιρόν, οἱ δὲ σφυγμοὶ μικρόν τι μεταβάλλονται. Τὸ αἴσθημα τοῦ ῥίγους εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετὸν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σφοδρότερον, ἡ δὲ πάσχουσα προσβάλλεται ἐκ τούτου ἰσχυρότερον ἢ ὅσον δύνανται νὰ ὑποθέσῃ τις, κρίνων ἐκ τῶν ἔξωθεν σημείων, καὶ μόναι αἱ νωθρότατης φύσεως γυναῖκες δὲν παραπονοῦνται περὶ τούτου. Ἐντεῦθεν τὸ ῥῖγος, τὸ προηγούμενον τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, φαίνεται διάφορον καὶ ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ ἐκ νέου συμπέρασμά τι ἀσφαλὲς περὶ τῆς δεινότητος τῆς νόσου. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἰδιαίτερον εἶδος ῥίγους, καθ' ὃ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, αἰσθανόμεθα ἰδιάζοντά τινα ἐσωτερικὸν τρόμον, ὡς εἰ ἂν ἐκινοῦντο σπασμωδικῶς καὶ αἱ ἐλάχισται τῶν μυῶν ἶνες. Τὸ ῥῖγος εἶναι συνήθως γενικόν, ἁλίσκεται δὲ ὑπὸ τούτου κατ' ἐξοχὴν τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος, καὶ μάλιστα ἡ ὀσφὺς καὶ ἡ κοιλία, ἀναλόγως δὲ τῶν ἁλισκομένων μερῶν φαίνεται πολλάκις καὶ ἡ τοπικὴ πάθησις διάφορος. Διαρκεῖ τὸ ῥῖγος ὁτὲ μὲν πλείονα ὁτὲ δὲ ἐλάσσονα χρόνον, ἐπαναλαμβάνεται ἐνίοτε συχνά, καὶ ἑνόσῳ διαρκεῖ, σπανίως ὑπερέχει ἄλλο αἴσθημα ἐκτὸς τῆς ἐκ τούτου προερχομένης δυσθυμίας. Τὸ ῥῖγος διαδέχεται γενικὴ ξηρασία καὶ καῦσος ὅλου τοῦ σώματος, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδέποτε, ἀκολούθως δὲ σπανίως εἶναι δηκτικός (calor mordax). Ὁ καῦσος διαρκεῖ συνήθως ἐπὶ πολὺ καὶ βραδέως ἐλαττοῦται, τὰ πυρετώδη συμπτώματα φθάνουσι πολλάκις, διαρκοῦντος τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ, τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν αὐτῶν, διαφέρουσιν ὅμως ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς δεινότητος τῆς τοπικῆς παθήσεως. Καὶ ὁ μὲν φλεγμονώδης

χαρακτὴρ ἐμφαίνει φλόγωσιν τῆς κοιλίας ἐλαφράν, ὁ δὲ νευρικὸς ἰσχυράν, ἀναπτύσσεται δὲ οὗτος ἰδίως εἰς τὰς λίαν εὐαισθήτους καὶ νευρικὰς γυναῖκας. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ πρόσωπον μὲν δὲν εἶναι ἐρυθρόν, ἀλλ' οἱ χαρακτῆρες αὐτοῦ ἀλλοιοῦνται ἰδιαζόντως· οἱ σφυγμοὶ εἰσὶ λίαν ταχεῖς ἀπὸ ἑκατὸν εἴκοσι μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα εἰς ἕκαστον λεπτόν, ὅπερ θεωρητέον πάντοτε σχεδὸν ὡς παθογνωμονικὸν σημεῖον τῆς νόσου ταύτης, ἡ ποιότης ὅμως αὐτῶν εἶναι διάφορος. Καὶ καλὸν μὲν σημεῖον εἶναι, ὅταν ὦσι πλήρεις καὶ σκληροί, διότι τότε ὁ χαρακτὴρ τοῦ πάθους εἶναι μᾶλλον καθαρὸς φλογιστικός, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως οἱ σφυγμοὶ εἰσὶ μικροί, συνεσταλμένοι καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σκληροί, καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου σπανίως εὑρίσκονται ἐντελῶς ἅπαλοι, ὥσπερ συμβαίνει ὅταν προηγηθῇ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ μεγάλη αἱμορραγία. Ὅταν δ' ὅμως ἡ φύσις τῆς νόσου ᾖ σηπεδονώδης καὶ κακοήθης, οἱ σφυγμοὶ εἰσὶν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ἅπαλοί, σπανίως διαλείποντες, ὅπερ παρατηρεῖται, ὅταν ἡ νόσος διαρκῇ ἐπὶ πολύ, ἢ ὅταν φέρῃ νευρικὸν χαρακτῆρα. Εἰς σπανιωτάτας τινὰς περιστάσεις μένουσιν οὗτοι ἐντελῶς ἀναλλοίωτοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ μεταβάλλονται εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάζωμεν αὐτοὺς πολλάκις, ἵνα γνωρίσωμεν τὴν ἀληθῆ αὐτῶν κατάστασιν· μεγάλη προσέτι διαφορὰ τῶν σφυγμῶν παρατηρεῖται καὶ εἰς ἑκάτερον τῶν βραχιόνων.

Ἡ ὄρεξις ἐλλείπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπέρχεται μεγάλη δίψα καὶ ἐπιθυμία ψυχρῶν ποτῶν· ἡ δίψα αὕτη διαμένει πολλάκις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, αὐξανομένη κατὰ πάντα παροξυσμόν. Σὺν τῇ εἰσβολῇ τοῦ ῥίγους ἢ καὶ μικρόν τι μετὰ ταῦτα ἐμφαίνεται τοπικὴ φλόγωσις τῆς κοιλίας, καὶ μόνον ὅταν γένωνται ἐν τῷ τοκετῷ συνθλάσεις, τραυματισμοί, ἢ βλάβη τις τῶν γεννητικῶν μορίων, ὑπάρχει πρὸ τοῦ πυρετοῦ τοπικὴ πάθησις καθαρῶς τραυματική. Ἡ κοιλία εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατεταμένη καὶ ἐπώδυνος καθ' ὅλην μὲν αὐτῆς

τὴν ἔκτασιν, πλειότερον ὅμως καὶ συχνότερον κατὰ τὰ πλάγια καὶ κάτωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ,ὁπόθεν φαίνεται ὅτι ἡ διάτασις αὕτη καὶ τὸ ἐπώδυνον ἐκτείνονται ἔπειτα καθ' ὅλην τὴν κοιλίαν. Ὁ πόνος εἶναι νυγματώδης, καυστηρός, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνατιτρῶν, καὶ σπανίως φαίνεται παραπλήσιος ὑποκούφῳ καὶ ἀλγεινῇ ἐπιθλίψει· καὶ ὁτὲ μὲν εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε αἱ πάσχουσαι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπὶ τοῦ ἀλγοῦντος μέρους ἐπαφὴν ὑπομένουσιν, ὁτὲ δὲ πάλιν τοσοῦτον μικρός, ὥστε γίνεται ἐπαισθητὸς μόνον,ὅταν θλίψωμεν ὀπωσοῦν ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέρους· ἡ διάτασις δὲν ἔχει συνήθως ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἐνυπάρχοντα πόνον, πάντοτε ὅμως εἶναι μεγάλη, ὅταν καὶ ὁ πόνος ᾖ μέγας, τότε δὲ καὶ τὸ σῶμα ᾖ οὐδόλως, ἢ λίαν δυσκόλως κινεῖται.

Ὁ πόνος ἐδρεύει συνήθως ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἢ καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλαγίων μερῶν τοῦ ὀμφαλοῦ, ἐνίοτε δὲ κατέχει τὴν ἑτέραν ἢ καὶ ἀμφοτέρας τὰς βουβωνικὰς χώρας, ἀφ' ὧν ἐκτείνεται λοξῶς πρὸς τὸν ὀμφαλόν, κατὰ δὲ τὴν διεύθυνσιν ταύτην τοῦ πόνου εὑρίσκομεν τότε μετρίαν τινὰ ἐξόγκωσιν ἐπιμήκη. Ἄλλοτε πάλιν διευθύνεται ἐγκαρσίως ἐπὶ τοῦ ἐφηβαίου, ἀλλὰ τότε ἥ τε διάτασις καὶ ἡ ἐξόγκωσις τῆς κοιλίας εἰσὶ μέτριαι, καὶ ὁ πόνος σχεδὸν ἀνεπαίσθητος, ὅταν ἡ πάσχουσα μένῃ ἥσυχος·κινουμένου ὅμως τοῦ σώματος ἢ ἐπιθλιβομένου τοῦ πάσχοντος μέρους, γίνεται οὗτος λίαν ἐπαισθητός, ἡ δ' οὔρησις εἶναι λίαν δύσκολος καὶ ἀλγεινή,βραδύτερον μάλιστα ἐνδέχεται νὰ συμβῇ καὶ ἀκράτεια οὔρων. Ὁ πόνος δὲν εἶναι συνήθως διαλείπων, δεικνύει ὅμως αὐξήσεις καὶ ἐλαττώσεις, ἐπειδὴ τὴν μὲν πρωΐαν συνήθως εἶναι ἐλαφρότερος, τὸ δ' ἑσπέρας ἰσχυρότερος· ἡ διάρκεια αὐτοῦ εἶναι ἐπίσης διάφορος καὶ ἐξαρτᾶται ἔκ τε τῆς πορείας καὶ τῶν ἐκβάσεων τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐπέρχεται εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετὸν καὶ ἰδιαίτερός τις πόνος κατὰ τὸ προκάρδιον, ὅστις ἐκτείνεται ἐπὶ τὰ ἄνω πρὸς τὸν θώρακα, ἄνευ φλογι-

στικῆς παθήσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον μετὰ δυσπνοίας καὶ μεγάλης στενοχωρίας κατὰ τὸ προκάρδιον, δι' ἣν αἱ πάσχουσαι ἐπιθυμοῦσι πολὺ ν' ἀναπνεύσωσιν ἐλεύθερον ἀέρα, ἄλλοτε δὲ ἡ ἀπελπισία αὐτῶν εἶναι τοσαύτη, ὥστε αἰσθάνονται ἰδιαιτέραν ὁρμὴν νὰ ῥιφθῶσιν ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος.

Ἡ τοπικὴ πάθησις τῆς κοιλίας ἐμφαίνει πάθος φλογιστικόν, ἑδρεῦον εἰς τὰ ἐν αὐτῇ διεσπαρμένα λυμφοφόρα ἀγγεῖα. Συχνάκις ἡ φλόγωσις αὕτη ἁλίσκει τὸ περιτόναιον κατὰ τὰ διάφορα αὐτοῦ μέρη εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα ἔκτασιν, ἐξόχως ὅμως ὑπόκειται εἰς φλογώσεις τὸ μέρος τοῦ περιτοναίου, τὸ περιβάλλον τὴν μήτραν καὶ τὰς ὠοθήκας· ὅταν δὲ ἡ φλόγωσις ᾖ ἰσχυρά, ἁλίσκονται καὶ τὰ παρακείμενα μόρια, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅπαντα τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ ὄργανα. Ὁ βαθμὸς ὅμως τῆς τοπικῆς φλογώσεως δὲν συμφωνεῖ πάντοτε πρὸς τὴν διάτασιν τῆς κοιλίας· ἡ φλόγωσις τῶν διαφόρων ὀργάνων ἔχει μεγάλην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν τοπικῶν φαινομένων μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πυρετοῦ· ἡ φλόγωσις τῶν ὀῤῥωδῶν ὑμένων ἐκτείνεται ταχέως καὶ εἶναι ἀλγεινοτέρα τῆς τῶν φλεβῶν καὶ τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, ἐπακολουθεῖ δὲ ταύτην συχνότερον διίδρωσις.

Εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν τοπικῶν φαινομένων πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν εἰς τὴν φλόγωσιν συμμετοχὴν τῶν πλεγμάτων τῶν νεύρων. Ἐν τῇ πορείᾳ τῆς νόσου τὰ εἰρημένα φαινόμενα αὐξάνονται, καίτοι τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐλαττουμένης μεθ' ἕκαστον παροξυσμόν, προστίθενται δὲ καὶ νέα συμπτώματα, σχέσιν πρὸς ταῦτα ἔχοντα, οἷον λυγμὸς σπασμωδικός, βήξ, ἔμετος, δύσπνοια, δυσουρία, κ.τ.λ., ἡ γλῶσσα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπόλευκος, ὥσπερ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην λεχωΐδα, τὰς πρώτας ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετόν, πολλάκις ὅμως εἶναι πλέον ἀκάθαρτος καὶ κιτρινωπή, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει πάντοτε ὅτι ὑπάρχει γαστρική τις κατάστασις, καὶ ὅτε ἀκόμη ἤθελεν ὑπάρχει διάθεσις πρὸς ἔμετον, ἄλλοτε ὁ ἐμφαίνεται ὁ γαστρικὸς χαρακτὴρ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς. Διαρκούσης τῆς νόσου, ἡ γλῶσσα

γίνεται μᾶλλον ἀκάθαρτος, καὶ ὁτὲ μὲν εἶναι παχεῖα καὶ ῥυπαρά, ὁτὲ δὲ κατάξηρος καὶ διεσχασμένη, τὸ δὲ χρῶμα αὐτῆς ὑπομέλαν. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῆς γλώσσης ἐμφαίνει πάντοτε νευρικὸν ἢ σηπεδονώδη χαρακτῆρα τοῦ πυρετοῦ, ὅστις ὅταν ᾖ καθαρῶς φλογιστικός, ἡ κατάστασις τῆς γλώσσης διαφέρει μεγάλως, διότι εἶναι συνήθως λίαν ἐρυθρὰ καὶ στιλπνή, ὥσπερ πεφλογισμένη, ξηραίνεται ταχέως καὶ γίνεται ἀλγεινή, ἡ κατάποσις δυσκολαίνεται, ἡ δὲ δίψα εἶναι ὑπερβολικὴ καὶ οἱ ὀδόντες φαίνονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ μετά τινας ἡμέρας στεγνοὶ καὶ στιλπνοί. Ὁ ἐν τῇ λοχείᾳ ἐπερχόμενος ἔμετος σημαίνει πάθησιν τοῦ κοιλιακοῦ πλέγματος, ἐξ οὗ κατὰ συμπάθειαν πάσχει καὶ ὁ στόμαχος, ὁ δ' ἐπερχόμενος ἀκολούθως εἶναι ἀποτέλεσμα φλογώσεως τοῦ στομάχου. Ὅταν αἱ ἐξεμούμεναι ὕλαι ὦσι φαιαὶ ἢ αἱματηραί, ὁ ἔμετος εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ ὑπάρχει φόβος διαῤῥήξεως τοῦ στομάχου.

Ἡ δυσκοιλιότης, ἥτις διαρκεῖ συνήθως μέχρι τῆς τετάρτης ἡμέρας, εἶναι συχνοτέρα τῆς διαῤῥοίας. Ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου τὰ περιττώματα εἰσὶ κάκοσμα καὶ δυσώδη, ὑπομέλανα, αἱματηρὰ ἢ πρασινωπά, καὶ τοῦτο εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον· περὶ τὰ τέλη ὅμως αὐτῆς ἀκολουθεῖ ἐνίοτε διάῤῥοια κριτικὴ ὑδαρής, ὑπὸ γενικοῦ ἱδρῶτος συνοδευομένη, ἄνευ ἐξασθενήσεως τῆς πασχούσης. Δυσώδεις καὶ συντήκουσαι διάῤῥοιαι εἰσὶ σημεῖον κακὸν εἰς τὸν σηπεδονώδη ἐπιλόχιον πυρετόν, τὰ δ' οὖρα ἀείποτε σημεῖον ἀπατηλόν· ταῦτα ἐξέρχονται συνήθως ὀλίγον τι θολά, ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ φλόγωσις, εἰσὶν ὀλίγα καὶ ὑπέρυθρα, ἡ δὲ κένωσις αὐτῶν ἀλγεινή· ἐξεναντίας εἰσὶ καθαρὰ σχεδὸν ὡς τὸ ὕδωρ καὶ ἄφθονα, ὅταν ὑπερέχῃ ἡ τῶν νεύρων πάθησις, ὅταν δ' ὑπάρχῃ σηπεδονώδης τις ἐπιπλοκή, φαίνονται παραπλήσια τοῖς τῶν ὑποζυγίων.

Νευρικὰ φαινόμενα σπανίως ἐλλείπουσιν ἐν τῇ λοχείᾳ, διαφέρουσιν ὅμως ταῦτα κατά τε τὸ εἶδος καὶ κατὰ τὸν βαθμόν. Εἰς πολλὰς ἐπιδημίας ὑπερέχουσι τὰ νευρικὰ φαινόμενα καὶ

ὁτὲ μὲν πάσχει ὁ ἐγκέφαλος καὶ οἱ περιβάλλοντες αὐτὸν χιτῶνες, ὁτὲ δὲ τὰ νευρικὰ πλέγματα τῆς κοιλίας. Καὶ ὅταν μὲν πάσχῃ ὁ ἐγκέφαλος, ἡ κατάστασις τῆς νοσούσης ὁτὲ μὲν εἶναι ἐρεθιστική, ὁτὲ δὲ νωθρὰ καὶ χαύνη· ὅταν δὲ πάσχωσι τὰ νευρικὰ πλέγματα τῆς κοιλίας, ὑπερέχουσι τὰ κοιλιακὰ συμπτώματα, τὸ πρόσωπον παραμορφοῦται ἰδιαζόντως, ἐμφαίνεται πόνος κατὰ τὸ προκάρδιον, ὁπόθεν μεταδίδεται πρὸς τὸν θώρακα, ἐπέρχονται στεναγμοί, μεγάλη στενοχωρία, αἱ δὲ πάσχουσαι ὁρμῶσι νὰ ἐκπηδήσωσιν ἀπὸ τῆς κλίνης, καὶ νὰ ἐξέλθωσιν εἰς ἐλεύθερον ἀέρα· τὰ ἄκρα αὐτῶν γίνονται ἐνίοτε ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς κατάψυχρα, ἐπέρχεται λυγμός, καὶ ἡ κατάποσις γίνεται δύσκολος, τοῦτο δὲ εἶναι φαινόμενον καθαρῶς νευρικόν, ἐνίοτε μάλιστα ἐνδέχεται νὰ φθάσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ μεταπέσῃ εἰς ὑδροφοβίαν.

Εἰς τὰς πληθωρικὰς γυναῖκας, ἰδίως δὲ εἰς τὰς ὑστερικὰς καὶ νευρικάς, ἐπέρχεται κατὰ τοὺς πρώτους παροξυσμοὺς παραφροσύνη, ἥτις ἐπακολουθεῖται ὑπὸ μεγάλης ἐξασθενήσεως τῆς διανοίας καὶ ἐλαττώσεως τῶν δυνάμεων τοῦ σώματος. Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν παροξυσμῶν διαλείμματα αἱ πάσχουσαι ἔχουσι σώας τὰς αἰσθήσεις, εἰσὶ λίαν ἄθυμοι καὶ φοβοῦνται μεγάλως τὸν θάνατον· ἐξαίρεσις ὅμως ὑπάρχει, ὅταν ὁ τυφώδης πυρετὸς ᾖ λίαν ἀνεπτυγμένος, ἢ ὅταν πάσχῃ μεγάλως ὁ ἐγκέφαλος. Γενικοὶ σπασμοὶ ἀναπτύσσονται πολλάκις καὶ κατ' αὐτὴν τὴν εἰσβολὴν τῆς νόσου, ἐξαφανίζονται ὅμως ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς καὶ ἐπανέρχονται μόνον περὶ τὰ τέλη.

Ἐν τῇ λοχείᾳ ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὸ δέρμα, ὅπερ κατ' ἀρχάς, παυομένης τῆς διακρίσεως αὐτοῦ, μένει συνήθως ξηρόν, εἴς τινας ὅμως λίαν ἐπικινδύνους περιστάσεις βλέπομεν ψυχροὺς ἱδρῶτας κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον, ἢ κατὰ τὰ ἄκρα μόνον, περὶ τὰ τέλη δὲ τῆς νόσου ἐμφαίνονται καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐπὶ τοῦ θώρακος καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας, συνοδευόμενοι πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ κεγχρίου λεγομένου ἐξαν-

θήματος. Εἰς τὰς ἐν τῇ λοχείᾳ νόσους πολλοῦ λόγου ἄξιοι εἰσὶν οἱ ἱδρῶτες, ὡς φαινόμενον κριτικὸν θεωρούμενοι, ἀλλ' ἡ διὰ μόνου τοῦ δέρματος γινομένη κρίσις δὲν εἶναι λίαν ἐπιθυμητόν.

Ἡ διάκρισις τῶν λοχίων ἔχει τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἀξίαν, ἣν καὶ ἡ τῶν ἱδρώτων· Ἅμα ἀρξαμένου τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, διαταράσσεται ὁτὲ μὲν μᾶλλον ὁτὲ δὲ ἧττον καὶ ἡ διάκρισις τῶν λοχίων, ὧν ἡ ἐπίσχεσις, μετὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν μάλιστα ἔναρξιν, δὲν γίνεται τοσοῦτον συχνά, ὅσον ἡ τῶν ἱδρώτων, οὐδ' εἶναι τοσοῦτον ἐπικίνδυνος, ὅσον ἡ τῶν λοιπῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, συνάμα γινομένη. Ἀντὶ τῆς ἐλαττώσεως ἢ τῆς ἐπισχέσεως τῶν λοχίων παρατηρεῖται ἐνίοτε καὶ ἡ κατὰ τὸ ποιὸν αὐτῶν ἀλλοίωσις. Διὰ τῶν λοχίων σπανίως γίνεται διάλυσις σαφῶς κριτικὴ τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ τούτου γινομένου, ἐκρέει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ποσότης μεγάλη ὑγροῦ, ὁρῷ αἵματος μᾶλλον ἢ αἵματι παραπλησίου.

Προσέτι δὲ καὶ ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος διαταράσσεται ἐν τῷ ἐπιλοχίῳ πυρετῷ, ἢ παντελῶς παυομένη, ἢ ἐπὶ πολὺ ἐλαττουμένη. Ἡ κυρία ὅμως αἰτία τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ σπανιώτατα εἶναι ἡ τοῦ γάλακτος ἐπίσχεσις· τούτου δὲ γινομένου, οἱ μαστοὶ χαλαροῦνται καὶ σμικρύνονται, ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις αὐτῶν ἐπιμένει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νόσου καὶ μεταβάλλεται μετά τινα ἐπελθοῦσαν βελτίωσιν. Ὅταν ὅμως ἡ νόσος διαρκέσῃ πλέον τῶν ὀκτὼ ἢ δεκατεσσάρων ἡμερῶν, τότε σπανίως καὶ πολὺ βραδέως ἐπανέρχεται ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος εἰς τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν.

Ἡ πορεία τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ἔχει ὡς ἕπεται. Ὁ πρῶτος παροξυσμὸς εἰσβάλλει συνήθως τὸ ἑσπέρας ἢ τὴν νύκτα, πρὸς τὴν πρωΐαν ὅμως ἀκολουθεῖ ὕφεσις μᾶλλον ἢ ἧττον ἐντελής· πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς δευτέρας ἡμέρας ἐπέρχεται νέος παροξυσμός, καθ' ὃν ἀναπτύσσεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς σφοδρὸς καῦσος. Ἡ ἀντίδρασις εἰς τὸν παροξυσμὸν τοῦτον εἶναι συνήθως ἰσχυροτέρα, τὰ δὲ νευρικὰ φαινόμενα γίνονται σαφέστερα, ἡ

ἐπερχομένη ὅμως ὕφεσις σπανίως εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, ὅσον ἡ τῆς προλαβούσης ἡμέρας, ἐνίοτε μάλιστα ἐλλείπει ἐντελῶς, ἡ δὲ νόσος φθάνει τὴν ἀκμὴν αὐτῆς περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς τρίτης ἡμέρας, ὅτε ἅπαντα τὰ συμπτώματα αὐξάνονται ὑπὲρ τὸ σύνηθες. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως συμβαίνει κατὰ τὸν παροξυσμὸν τοῦτον διάλυσις τῆς νόσου, ἥτις ἐνίοτε ἐκτείνεται μέχρι τῆς ἑβδόμης ἢ καὶ μέχρι τῆς δεκάτης τετάρτης ἡμέρας, ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται πηγάζον ἐξ ὡρισμένων τινῶν παθολογικῶν καταστάσεων, αἵτινες ἐπιφέρουσι συνήθως τὸν θάνατον. Πολλάκις συμβαίνουσιν ὑποτροπιάσεις, ἃς ὅμως οὐδέποτε πρέπει νὰ συγχέωμεν μετὰ τῆς μείζονος τοῦ συνήθους διαρκείας τῆς νόσου.

Αἱ δὲ ἐκβάσεις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ εἰσὶ διάλυσις, ἐξίδρωσις ὑγρῶν ὀρρωδῶν εἰς τὰς ἐντὸς κοιλότητας τοῦ σώματος, ἐμπυήσεις, γάγγραινα, θάνατος ἢ διάφορα ἄλλα ἐπιγενόμενα νοσήματα.

ά.) Ἡ διάλυσις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος νόσου δὲν εἶναι σπανία· ἐπέρχονται δὲ τότε ἐν πρώτοις μὲν ἱδρὼς κριτικός, ἀκολούθως δὲ κενώσεις ὑδαρεῖς τῆς κοιλίας, ἡ πάσχουσα φαίνεται ἡσυχωτέρα καὶ ῥέπει πρὸς ὕπνον, ἡ ἐξόγκωσις καὶ τὸ ἐπώδυνον τῆς κοιλίας ἐλαττοῦνται, αἱ ἐπισχεθεῖσαι τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων ἐπανέρχονται, ἡ δὲ πάσχουσα τότε μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἢ πέντε ἡμερῶν ἔχει λίαν καλῶς. Ἐνίοτε μόνον ἀντὶ τῆς διαλύσεως συμβαίνει λύσις τῆς νόσου, ἀλλὰ τότε ἡ ἀνάῤῥωσις προβαίνει πολὺ βραδέως.

β'.) Ἡ ἐξίδρωσις εἶναι ὡσαύτως μία τῶν συνηθεστέρων ἐκβάσεων τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ἡ δὲ ποσότης τοῦ ἐξιδρωθέντος ὑγροῦ εἶναι συνήθως μεγάλη, ὅταν ἡ ἐξίδρωσις γίνηται ταχέως. Ὅταν τὰ συμπτώματα, τὰ συνοδεύοντα ἕνα τῶν συνήθων παροξυσμῶν, φθάσωσιν εἰς τὸν ὑπέρτατον αὐτῶν βαθμόν, ἐπέρχεται αἴφνης ἐλαφρὸν ῥῖγος, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς κοιλίας κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς πασχούσης, ὁ κατὰ τὴν κοιλίαν πόνος παύεται, αὕτη νομίζει ὅτι εὑρίσκεται εἰς καλλιτέραν κατάστασιν, διὰ δὲ

τῆς ἐπαφῆς εὑρίσκομεν ἀληθῶς τήν τε διάτασιν καὶ τὴν εὐαισθησίαν τῆς κοιλίας μετριωτέραν, ἀλλὰ, καίτοι τοῦ ὄγκου ταύτης αὐξανομένου, κλυδασμὸν ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν. Τὸ πρόσωπον τῆς πασχούσης συμπίπτει, γίνεται ὠχρὸν καὶ ἱπποκρατικόν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ κατ' ἐξοχὴν ἀναφαίνεται ψυχρὸς καὶ κολλώδης ἱδρώς, οἱ σφυγμοὶ γίνονται λίαν ταχεῖς καὶ μικροί, καὶ ἡ στενοχωρία ὑπερβολική, πολλάκις δὲ ἡ πάσχουσα γίνεται ἀναίσθητος, καὶ τότε ἐπέρχονται ἀκούσιαι ἀφοδεύσεις καὶ θάνατος. Ἡ εἰς ἐξίδρωσιν ἔκβασις γίνεται συνήθως ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι χρόνου, ἀπὸ μιᾶς δηλ. μέχρι τεσσάρων ὡρῶν, ὅταν ὅμως γίνηται βραδέως, παρατηροῦνται συνήθως καί τινα κριτικὰ φαινόμενα καὶ ὑφέσεις ὁπωσοῦν ἐπίσημοι, ὥστε δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ πάσχουσα εἶναι ἤδη ἐκτὸς κινδύνου· ἀλλὰ περὶ τὴν ἑσπέραν ἡ κατάστασις αὐτῆς γίνεται ἀπροσδοκήτως χείρων, μετὰ προηγηθὲν ἐλαφρὸν ῥῖγος, ὥρας δέ τινας μετὰ τοῦτο ἐπέρχεται νέα ὕφεσις, ἡ κοιλία φαίνεται μὲν ἧττον τεταμένη καὶ ἐπώδυνος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντῃ ἐλευθέρα, ὡς μὴ παυσάσης ἐντελῶς τῆς φλογώσεως. Τοιαύτη δέ τις ἐναλλὰξ ἐπερχομένη χείρων κατάστασις καὶ βελτίωσις δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ τρεῖς ἕως ἓξ ἑβδομάδας, ἐπὶ τέλους ὅμως τὰ συμπτώματα τοῦ πυρετοῦ γίνονται ἰσχυρότερα, καὶ μετὰ τὸν δεύτερον ἢ τρίτον σφοδρὸν παροξυσμὸν ἡ πάσχουσα ἀποθνήσκει, πίπτουσα εἰς ναρκωτικήν τινα κατάστασιν, ἐπὶ πολλὰς συνήθως ἡμέρας διαρκοῦσαν. Συμβαίνει τοῦτο ἰδίως, ὅταν ἡ διίδρωσις γίνηται βραδέως, καὶ τότε σπανίως δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν θεραπείαν, τὸ δὲ διιδρωθὲν ὑγρὸν δεικνύει μεγάλας διαφοράς, ἀναλόγως τῆς ταχύτητος ἢ τῆς χρονιότητος τῆς διιδρώσεως. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑγρὸν εἶναι διαφανέστερον, καὶ μετὰ κροκίδων λύμφης ἀναμεμιγμένον, εἰς δὲ τὴν δευτέραν θολὸν μετὰ πυωδῶν κροκίδων καὶ λίαν κάκοσμον.

γ'.) Ἡ εἰς ἐμπύησιν μετάβασις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ εἶναι

μὲν σπανία, παρετηρήθησαν ὅμως πολλάκις καὶ ἀποστήματα, ὁτὲ μὲν κατὰ τοὺς πλατεῖς συνδέσμους, ὁτὲ δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς μήτρας. Καὶ ὅταν μὲν τὸ πῦον γεννᾶται βραδέως καὶ ᾖ περιωρισμένον, ἡ ἀνάῤῥωσις οὐδέποτε εἶναι ἐντελής, οἱ παροξυσμοὶ ἐπαναλαμβάνονται, οἱ δὲ σφυγμοὶ εἰσὶ πάντοτε ταχεῖς. Ὅταν ᾖ δυνατὸν νὰ σχασθῇ τὸ ἀπόστημα πρὸς τὰ ἐκτός, ὑπάρχει ἐλπὶς σωτηρίας, ἄλλως δὲ ἐπέρχεται θάνατος μετὰ τῶν συμπτωμάτων τῆς βραδέως γινομένης διιδρώσεως. Ὅταν δὲ ἡ ἐμπύησις ᾖ μείζων, ὡς καὶ ὅταν γίνηται εἰς πολλὰ ἑνταυτῷ μέρη, τότε τὰ συμπτώματα εἰσὶ σφοδρότερα, αἱ ὑφέσεις ἐλλείπουσιν, ἡ κατάστασις τῆς πασχούσης γίνεται πάντοτε χείρων, τῶν δὲ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐξάψεων προηγεῖται συνήθως μικρὸν ῥῖγος, ἀλλὰ τότε ἐπέρχεται ταχέως ὁ θάνατος.

δ'.) Ἡ γάγγραινα εἶναι ἔκγονος ἢ ἰσχυρᾶς φλεγμονῆς ἢ μεγάλης ἐκτάσεως τῆς τοπικῆς παθήσεως, ἐπιπλοκῆς μετὰ σηπεδονώδους πυρετοῦ, ἢ ἐπιδημικῆς ἐπιῤῥοῆς. Ἀναπτύσσεται δὲ ὁτὲ μὲν τάχιον, ὁτὲ δὲ βράδιον μετὰ λίαν διαφόρων φαινομένων, καὶ ἐπιφέρει ταχέως ἢ βραδέως τὸν θάνατον.

Ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἐν τῇ λοχείᾳ ὁτὲ μὲν εἰς τὸ στάδιον τῆς φλογώσεως, ὁτὲ δὲ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διιδρώσεως, τῆς ἐμπυήσεως, ἢ τῆς γαγγραίνης. Ὅταν εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ θάνατος προέρχηται ἐκ παθήσεως τοῦ ἐγκεφάλου, ἐμφαίνονται συμπτώματα συμφορήσεως αἵματος πρὸς αὐτόν, τοῦ δὲ θανάτου προηγοῦνται σπασμοὶ ἢ κωματώδης τις κατάστασις. Ὅταν δὲ προέρχηται ἐκ βλάβης τῶν μεγάλων πλεγμάτων τῶν νεύρων τῆς κοιλίας, ὑπάρχει συνήθως μεγάλη ἀνησυχία, στενοχωρία καὶ δύσπνοια, διατηροῦνται ὅμως ἀβλαβεῖς αἱ αἰσθήσεις μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. Ἡ πάσχουσα θέλει πάντοτε ν' ἀπογυμνῶται, νὰ ἐξέρχηται τῆς κλίνης καὶ νὰ τρέχῃ εἰς ἐλεύθερον ἀέρα, μετὰ ταῦτα δ' ἐπέρχεται ἀναισθησία καὶ τέλος ὁ θάνατος. Ὁ τρόπος δὲ, καθ' ὃν ἐπέρχεται ὁ ἐκ διιδρώσεως ἢ ἐμπυήσεως θάνατος, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς ταχυτέρας ἢ

βραδυτέρας ἐμφανίσεως τούτων. Καὶ ὅταν μὲν αἱ ἐκβάσεις αὗται γίνωνται βραδέως, ἢ ὅταν ἠκολούθησε γάγγραινα, ἐμφαίνονται τὰ φαινόμενα τῆς παραλύσεως, ὑφ' ἧς ἁλίσκονται ἰδίως τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ ὄργανα καὶ ὁ ἐγκέφαλος. Ἐν πρώτοις ἐπέρχεται κῶμα, ὁ πυρετὸς παύεται κατὰ μικρόν, σπασμοὶ δὲ σπανίως συμβαίνουσιν.

Τὰ ἐπακόλουθα τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ νοσήματα εἰσὶν οὐχὶ τοσοῦτον συνήθη, ὅσον πολλοὶ τῶν συγγραφέων λέγουσιν, ἀρκεῖ μόνον αἱ λεχωΐδες νὰ μὴ παύωσι τοῦ θηλασμοῦ. Ταῦτα εἰσὶν ὄγκοι λυμφικοί, ἡ ἐκ κατακλίσεως γάγγραινα, ἀποστήματα τῶν ἐκτὸς ἀδένων, σκληρία τῶν πεφλογισμένων μερῶν τοῦ περιτοναίου, ἐμπύησις, χρονία φλόγωσις ὀργάνων τινῶν, ἀσκίτης, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ὁ δὲ πυρετός, ὁ συνοδεύων τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος νόσον, διαιρεῖται, ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, εἰς φλογιστικόν, εἰς γαστρικόν, εἰς νευρικόν, καὶ εἰς σηπεδονώδη.

ά.) Ὁ φλογιστικὸς χαρακτὴρ τοῦ πυρετοῦ δὲν ἐξαρτᾶται τοσοῦτον ἀπὸ τῆς δεινότητος τῆς τοπικῆς παθήσεως, ὅσον ἀπὸ τῆς συμπαθήσεως τῶν ἀγγείων. Ὁσάκις δὲ εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐπικρατεῖ μᾶλλον ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀρτηριώδους συστήματος, ὁ πυρετὸς ἔχει συνήθως τὸν φλογιστικὸν χαρακτῆρα, ἁλίσκονται δὲ ἐκ τούτου ἰδίως αἱ πληθωρικαί, αἱ ῥωμαλαῖαι καὶ αἱ ἀνδρικὴν τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἔχουσαι, τὰ δὲ συμπτώματα τοῦ πυρετοῦ τούτου εἰσὶν ἐν γένει τὰ αὐτὰ τῶν φλογιστικῶν πυρετῶν. Ἡ πορεία τῆς νόσου εἶναι σχεδὸν ἀείποτε τακτικὴ καὶ ὑφέσεις μὲν γίνονται κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας, ἐξάψεις δὲ κατὰ τὰς ἑσπερινάς. Ἡ πρόγνωσις εἶναι μᾶλλον καλή, αἱ διιδρώσεις σπάνιαι, ἡ δὲ νόσος ἐμφαίνεται μᾶλλον ὡς καθαρὰ περιτονῖτις.

β'.) Ὁ γαστρικὸς χαρακτήρ, ὅστις παρίσησι μᾶλλον ἐπιπλοκὴν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ μετὰ τοῦ γαστρικοῦ, εἶναι ὁτὲ μὲν καθαρῶς γαστρικός, ὁτὲ δὲ χολώδης. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ συγχέωμεν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος νόσον μετ' ἐλαφροῦ τινος γα-

στρικοῦ πυρετοῦ, ἐπερχομένου πολλάκις ἐν τῇ λοχείᾳ. Σημειωτέον προσέτι ὅτι πολλὰ συμπτώματα τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ φαίνονται μὲν ἀληθῶς γαστρικῆς φύσεως, κυρίως ὅμως δὲν ἔχουσιν οὕτω· τοιαῦτα δ' εἰσὶν ἡ ἀκάθαρτος γλῶσσα, ὁ ἔμετος, τὸ κατὰ τὴν χώραν τοῦ στομάχου αἴσθημα κενότητος, ἡ δυσκοιλιότης, ἡ διάῤῥοια, κ.τ.λ., διὸ ἀπαιτεῖται νὰ διακρίνωμεν ἀκριβῶς τὴν φύσιν τῶν συμπτωμάτων τούτων. Ἡ γαστρικὴ ἐπιπλοκὴ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ εἶναι ἀείποτε φαινόμενον λίαν δυσάρεστον, ὅταν μάλιστα φέρῃ τὸν νευρικὸν ἢ σηπεδονώδη χαρακτῆρα· ἡ δὲ χολώδης ἢ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπικρατούσης ἐπιδημικῆς ἐπιῤῥοῆς, ἢ προέρχεται ἐκ τοῦ ἐν τῇ κυήσει συμπαθητικοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἥπατος καὶ τότε κατ' ἐξοχὴν εἶναι αὕτη συχνή, ὅταν ἡ τοπικὴ πάθησις ἐμφαίνηται ὡς φλεβῖτις. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιπλοκὴ εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος, συνοδεύει ἀείποτε τὸν πυρετόν, τὸν ἔχοντα τὸν νευρικὸν ἢ τὸν σηπεδονώδη χαρακτῆρα, καὶ ἡ μὲν διάκρισις τῆς χολῆς ἢ ἐμποδίζεται ἕνεκα φλογώσεως τοῦ ἥπατος, καὶ ἐπομένως ἐπέρχεται ἴκτερος καὶ ἀποσύνθεσις τοῦ αἵματος, ἢ διακρίνεται ἄφθονος καὶ κακῆς ποιότητος χολή, ἐξ οὗ ὁ πεπτικὸς σωλὴν ἐρεθίζεται καὶ ἡ κατάστασις τῆς νοσούσης γίνεται χείρων.

γ'.) Ὁ νευρικὸς χαρακτὴρ εἶναι ὁ συνηθέστερος, καὶ προέρχεται ἢ ἐξ ἐπιδημικῶν, ἢ ἐξ ἀτομικῶν αἰτίων. Εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ κυριεύων χαρακτὴρ τῶν νόσων εἶναι ὁ νευρικός, ἐμφαίνονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νευρικὰ φαινόμενα. Εἰς τὰς τρυφερᾶς καὶ νευρικῆς ἕξεως γυναῖκας ὁ πυρετὸς λαμβάνει εὐκόλως τὸν νευρικὸν χαρακτῆρα· δευτερευόντως δὲ ἐμφαίνεται ὁ νευρικὸς χαρακτὴρ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ὅταν ἕνεκα ἀτελῶν κρίσεων ἢ ἄλλων ἐπιβλαβῶν ἐπιῤῥοῶν ἐμποδισθῇ ἡ ταχεῖα καὶ ἐντελὴς διάλυσις τῆς φλογώσεως, ἡ δὲ διάρκεια τῆς νόσου ἐπεκτείνεται πλέον τοῦ συνήθους, ἢ συμβαίνουσιν ἀλληλοδιαδόχως πολλαὶ ὑποτροπιάσεις ἐν διαστήματι ὀλίγου χρόνου. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ νευρικὸς χαρακτὴρ ἀνα-

πτύσσεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βραδέως μὲν πλὴν μετὰ μεγάλης ὁρμῆς· ὁ νευρικὸς ἐπιλόχιος πυρετὸς εἶναι ἀείποτε νόσος λίαν ἐπικίνδυνος, ἰδίως δὲ ὅταν ἐπικρατῇ οὗτος κολλητικῶς ἔν τινι μαιευτηρίῳ. Καὶ ἡ μὲν ἀνάῤῥωσις γίνεται ὑπὸ φαινόμενα κριτικά, τοῦ δὲ θανάτου προηγοῦνται τυφοειδῆ φαινόμενα, σπανίως δὲ σπασμοὶ ἢ ἀποπληξίαι.

δ΄.) Ὁ σηπεδονώδης ἐπιλόχιος πυρετὸς εἶναι ὡσαύτως νόσος λίαν ἐπικίνδυνος, ὅταν εἰσβάλῃ ά.) μετὰ ἰσχυρὰν αἱμορῥαγίαν, ἐπελθοῦσαν ἐν τῷ τοκετῷ· β΄.) μετὰ μακρὰν διάρκειαν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, καὶ γ΄.) εἰς ὡρισμένας τινὰς ἐπιδημίας. Τὰ δὲ φαινόμενα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πυρετοῦ εἰσὶ τὰ ἑπόμενα· σφυγμὸς μικρός, ἄπαλός, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ταχύς, πρόσωπον συμπεπτωκὸς καὶ ῥυπαρόν, χρῶμα τῶν παρειῶν ἐρυθρομέλαν, ὀφθαλμοὶ θολοὶ καὶ βεβυθισμένοι εἰς τὰς κοιλότητας αὐτῶν, γλῶσσα ξηρὰ καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ ὕλης φαιᾶς καὶ γλίσχρας, μώλωπες καὶ διάῤῥοια λίαν δυσώδης· ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος ἐπέχεται σχεδὸν ἐντελῶς, τὰ λόχια γίνονται δυσώδη καὶ ἰχωρώδη, ὁ δὲ τράχηλος τῆς μήτρας φαίνεται σπογγώδης καὶ ἐξωγκωμένος· ἐπέρχεται δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐλάττωσις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἀτονία τῶν μυϊκῶν κινήσεων, φαινόμενα νευρικά, λυγμός, ὑφάλματα τῶν τενόντων, κτλ., ἡ ἔκβασις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κακή, ὁ δὲ θάνατος ἐπακολουθεῖ ταχέως ἢ βαθμηδόν.

Ἐν τῇ νεκροτομῇ τῶν ἀποβιωσασῶν ἐξ ἐπιλοχίου πυρετοῦ μετὰ φλογιστικῆς παθήσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας εὑρέθησαν ἀλλοιώσεις διάφοροι ἀναλόγως τῆς πορείας, τῶν ἐκβάσεων καὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων τῆς νόσου. Τὰ δὲ σημεῖα, τὰ φαινόμενα ἐπὶ τοῦ πτώματος τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀπεβίωσαν ὑπὸ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα· ὅταν ὁ θάνατος συνέβη ταχέως, ἤτοι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου ἀλλοιοῦνται μικρόν τι μόνον, ὅταν ὅμως προηγήθη τοῦ θανάτου διίδρωσις, τὸ πρόσωπον παραλάσσει τοσοῦτον, ὥστε

γίνεται σχεδὸν ἐντελῶς ἀγνώριστον, τὰ πτώματα μεταβαίνουσι ταχέως εἰς σῆψιν, πολὺ δὲ ταχύτερον τοῦ συνήθους τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα· εἰς τὸν σηπεδονώδη ἐπιλόχιον πυρετὸν ἡ σῆψις προβαίνει ὡσαύτως μετ' ἀσυνήθους ταχύτητος, οἱ μαστοὶ εἰσὶ σχεδὸν ἀείποτε χαλαροὶ καὶ χαῦνοι, ὡς καὶ τὸ αἰδοῖον· ἡ κοιλία εἶναι συνήθως, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε, μετεωρισμένη καὶ ὁτὲ μὲν κακόχρους, ὁτὲ δὲ πελιδνή, καὶ εἴς τινα μέρη αὐτῆς αἱ φλέβες φαίνονται λίαν ἐξωγκωμέναι· ἀνοίγοντες τὴν κοιλίαν, εὑρίσκομεν πάντοτε ἔκχυσιν ὑγροῦ, διαφέροντος κατὰ τὴν σύστασιν καὶ μὴ ἔχοντος ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὰ συμπτώματα τῆς φλογώσεως· τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τοῦ ὑγροῦ τούτου διαφέρουσι μεγάλως κατὰ τὰς περιστάσεις. Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὡς ὀρρὸς γάλακτος, καὶ ὁτὲ μὲν εἶναι τοῦτο παραπλήσιον τῷ ἐναμνίῳ ὑγρῷ καὶ σχεδὸν διαφανές, ὁτὲ δὲ θολὸν ὑπομέλαν, πρασινωπόν, ὑπόφαιον ἢ ἐρυθρωπόν· συνήθως ἐπιπλέουσιν ἐν αὐτῷ μεγάλαι ἢ μικραὶ κροκκίδες, ὁτὲ μὲν λύμφῃ παραπλήσιαι οὖσαι, ὁτὲ δὲ πύῳ· ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ πῦον, τοῦτο προέρχεται ἐκ διαῤῥαγέντων ἀποστημάτων, αἱ δὲ εἰρημέναι κροκίδες εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν ἑλίκων τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος· τὸ διυδρωθὲν ὑγρὸν εἶναι πολλάκις λίαν δριμὺ καὶ ἔχει ἰδιότητας δηλητηρίους, ὁμοιάζει ἐνγένει κρεωπλύματι, ἐνίοτε δὲ διακρίνεται εἰς αὐτὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σαφῶς ἡ ὀσμὴ τοῦ σπέρματος.

Ὅταν ὁ θάνατος συνέβη οὐχὶ ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ ὄργανα εὑρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κεκαλυμμένα ὑπὸ ὑγροῦ τινος μᾶλλον λυμφικοῦ. Διάφορος προσέτι εἶναι ἡ κατάστασις τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας, καὶ ὅταν τὸ διυδρωθὲν ὑγρὸν εὑρίσκηται εἰς μεγάλην ποσότητα, τότε ὑπάρχουσι συνήθως καὶ ἐπίσημοι ἀλλοιώσεις τοῦ περιτοναίου, ὅπερ εὑρέθη πολλάκις πεφλογισμένον, εἴς τινα μέρη παχύτερον τοῦ συνήθους καὶ συμπεφυκὸς τοῖς παρακειμένοις μορίοις. Τὰ ἴχνη τῆς φλογώσεως τότε εἰσὶ κατ' ἐξοχὴν σαφῆ, ὅτε ὁ θάνατος συνέβη ταχέως, ὅτε δὲ ἡ νόσος διήρκεσε πολλὰς ἡμέρας,

ἡ ἐρυθρότης τοῦ περιτοναίου εἶναι ἧττον προφανής, καὶ ὅτε μετέβη εἰς ἐμπύησιν, εὑρίσκονται εἰς διάφορα μέρη αὐτοῦ ἐξελκώσεις. Εἰς τὴν γάγγραιναν εὑρίσκομεν κακοχρόους κηλίδας, ἐνίοτε δὲ καὶ διατρήσεις τοῦ περιτοναίου, κοινωνούσας μετὰ τῶν καλυμμάτων τῆς κοιλίας, μετὰ τῶν ἐντέρων καὶ μετ' αὐτῆς ἐνίοτε τῆς οὐροδόχου κύστεως. Εἰς τὰς διιδρώσεις ἡ μήτρα δὲν εὑρίσκεται οὐσιωδῶς ἠλλοιωμένη, εἶναι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀγκωδεστέρα καὶ μαλακωτέρα τοῦ συνήθους, ἴχνη δὲ φλογώσεως παρατηροῦνται μόνον ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καὶ ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀπαλῶν συνδέσμων, ἡ δ' ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ οὐσίας τινὸς πίσσῃ παραπλησίας, προέρχεται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἀποχωρίσεως τοῦ φθαρτοῦ χιτῶνος· τὸ παρέγχυμα τῆς μήτρας εὑρίσκεται ἐξοιδημένον, εἶναι πλῆρες αἵματος, σκληρότερον τοῦ συνήθους, ἰνῶδες, ἐνίοτε δὲ, πλὴν σπανίως, καὶ χονδρῶδες. Συχνότερον ὅμως ἀπαντῶμεν τὴν μήτραν μαλακωτέραν, καὶ πολλαχοῦ τοῦ παρεγχύματος αὐτῆς συλλογὴν πύου, ἔχοντος τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἰδίως εἰς τὰ ἀγγεῖα τῆς μήτρας, πλὴν ἀείποτε ὑπάρχει γάγγραινα κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ἐπιφάνειαν, πρὸς τὸ παρέγχυμα εἰσχωροῦσα, ἐξ οὗ μεταδίδεται εἴς τε τὴν οὐροδόχον κύστιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ παρακείμενα μόρια. Αἱ ὠοθῆκαι καὶ αἱ σάλπιγγες σπανίως ἀπαντῶνται πάσχουσαι, συχνότερον ὅμως πάσχουσιν οἱ πλατεῖς σύνδεσμοι, ἡ δὲ πάθησις περιορίζεται συνήθως εἰς τὸν ἕτερον τούτων μόνον· ὅταν ἡ φλόγωσις ἢ ὁπωσοῦν ἐκτεταμένη, συμπάσχει συχνὰ καὶ ὁ πεπτικὸς σωλήν, ἰδίως δὲ ἡ ἐξωτερικὴ τῶν ἐντέρων ἐπιφάνεια· ὑπὸ τῆς φλογώσεως ἁλίσκεται καὶ ὁ στόμαχος, ὅθεν παρατηροῦνται ἐπ' αὐτοῦ διάφοροι ἀλλοιώσεις. Πεφλογισμένον ὡσαύτως καὶ ὑπὸ ὕλης τινὸς πυώδους κεκαλυμμένον εὑρέθη ἐνίοτε καὶ τὸ ἧπαρ, ὁ δὲ σπλὴν εἶναι συχνὰ λίαν μαλακός. Γαγγραινώδεις φθοραὶ ἀπαντῶνται μὲν συνήθως εἰς τὴν μήτραν, σπανίως δὲ εἰς τὰ ἔντερα καὶ τὸν στόμαχον. Ἀλλὰ καὶ πυορροοῦντα ἕλκη εὑρίσκονται συχνότερον

εἰς τοὺς τοίχους τῆς μήτρας, ἐκχεομένου τοῦ πύου συνήθως εἰς τὴν κοιλότητα αὐτῆς ἢ τῆς πυέλου. Αἱ χημικαὶ ἐξετάσεις τοῦ ἐξιδρωθέντος ὑγροῦ ἀπέδειξαν ὅτι τοῦτο διαφέρει τοῦ γάλακτος, τὰ δὲ συστατικὰ αὐτοῦ εἰσὶ λεύκωμα, πηκτή, βλέννα, ὕλη ἰνώδης, γαλακτικόν, φωσφορικὸν καὶ ὑδροχλωρικὸν κάλι, καὶ μικρά τις ποσότης σιδήρου.

Ἡ διάγνωσις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ εἶναι, ἕνεκα ἐλλείψεως ὡρισμένου τινὸς χαρακτηριστικοῦ συμπτώματος καὶ ἕνεκα τῆς ἀβεβαιότητος τῆς πορείας αὐτοῦ, δύσκολος, ὅθεν ἀπαιτεῖται νὰ μὴ στηρίζωμεν αὐτὴν ἐπὶ ἑνὸς καὶ μόνου συμπτώματος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν φαινομένων. Πόνος, ἐξόγκωσις καὶ διάτασις τῆς κοιλίας δὲν ἐλλείπουσι μὲν τῳόντι ποτέ, διαφέρουσιν ὅμως μεγάλως κατὰ τὸν βαθμόν, ἐκτὸς δὲ τούτου ὑπάρχουσι καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις· τούτου ἕνεκα οὐδὲ τὸ ῥῖγος εἶναι χαρακτηριστικόν, οὐδ' ὁ σφυγμὸς δυνατὸν ν' ἀποτελέσῃ ἀσφαλῆ τὴν διάγνωσιν, καί τοι ἔχων μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν θεραπείαν. Ἡ ἰδιάζουσα ἔμφασις τοῦ προσώπου, ὅπερ ἐκφράζει ἰδιάζουσαν στενοχωρίαν καὶ προσβολὴν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῶν πασχουσῶν, ἡ ἐσωτερικὴ ἀνησυχία καὶ ὁ φόβος, ἡ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν τέκνον ἀδιαφορία, εἰσὶ σημεῖα λίαν οὐσιώδη εἰς τὴν διάγνωσιν.

Ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς δυνατὸν νὰ συγχυσθῇ· α.) μετὰ τῶν πυρετωδῶν ἐν γένει νοσημάτων, τουτέστι μετὰ τοῦ γαστρικοῦ πυρετοῦ, τοῦ ῥευματικοῦ, κτλ., εἰς τούτους ὅμως δὲν ὑπάρχει πάντοτε ἡ τοπικὴ πάθησις, ἥτις ἐν τῷ ἐπιλοχίῳ πυρετῷ οὐδέποτε ἐλλείπει· β'.) μετὰ τοῦ πυρετοῦ, τοῦ προηγουμένου τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος, τὰ κυριώτερα ὅμως διαγνωστικὰ σημεῖα εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα. Ἐν τῷ τοῦ γάλακτος πυρετῷ ὑπάρχει ἀείποτε ἐξόγκωσις τῶν μαστῶν, ἐλλείπει τὸ κατὰ τὴν κοιλίαν τοπικὸν πάθος, καὶ ἡ ἰδιάζουσα ἀλλοίωσις τοῦ προσώπου καὶ τῶν σφυγμῶν τῶν πασχουσῶν· ὁ πυρετὸς δὲν ἔχει παντάπασι τὸν νευρικὸν χαρακτῆρα, τὸ δέρμα εἶναι ἐξοιδημένον, ἁπαλὸν καὶ ὑγρόν, ἡ δὲ διάρκεια τοῦ

πυρετοῦ σπανίως ἐπεκτείνεται πλέον τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν· γ΄.) μετὰ τῶν δευτεραίων ὠδίνων· ἀλλ᾽ ἡ μετ᾽ αὐτῶν σύγχυσις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ τότε μόνον δυνατὸν νὰ συμβῇ, ὅταν σὺν αὐταῖς ὑπάρχῃ καὶ πυρετός· αἱ δευτεραῖαι ὅμως ὠδῖνες σπανίως εἰσὶ διαρκεῖς, ὁ πόνος δὲν εἶναι ποτὲ ὀξύς, περιορίζεται δὲ κατὰ τὸ κατώτερον τοῦ ὑπογαστρίου μέρος· προσέτι εἰς τὰς δευτεραίας ὠδῖνας ἡ μήτρα σκληρύνεται καὶ συσπέλλεται, μετὰ τὴν παῦσιν ὅμως αὐτῶν γίνεται πάλιν ἁπαλὴ καὶ διαστέλλεται· δ΄.) μετὰ τῆς ἁπλῆς περιτονίτιδος· δὲν δυνάμεθα πᾶσαν φλόγωσιν τοῦ περιτοναίου νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐπιλόχιον πυρετόν, εἰ καὶ οὗτος ἀναπτύσσεται ἑκάστοτε ἐκ τῆς περιτονίτιδος, ἡ δ᾽ ἐν τῇ λοχείᾳ καθαρὰ περιτονῖτις εἶναι σπανιωτάτη, καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην αἱ τῶν λοχίων διακρίσεις εἰς οὐδεμίαν ὑπόκεινται ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ διατηροῦνται κατὰ φύσιν, τὸ δὲ νευρικὸν σύστημα εἶναι ἧττον προσβεβλημένον· ε.) μετὰ τῆς μητρίτιδος· ἡ σχέσις τῆς μητρίτιδος πρὸς τὸν ἐπιλόχιον πυρετὸν εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς καὶ ἡ τῆς περιτονίτιδος, καὶ ὅταν μὲν ἡ μητρῖτις ἀναπτύσσηται ἐκ γενικῶν αἰτίων, ἡ διάγνωσις εἶναι δύσκολος, εὐκολωτέρα δέ, ὅταν αὕτη προέρχεται ἐκ τραυματικῆς τινος αἰτίας καὶ περιορίζηται μᾶλλον κατὰ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας· ὅταν ὅμως μὴ συμβῇ ταχέως διάλυσις τῆς φλογώσεως, ἀλλ᾽ ἐπαπειλεῖται μᾶλλον γάγγραινα τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς μήτρας, ἢ σχηματισμὸς ἀποστήματος, τότε αἴρεται ταχέως πᾶσα διάκρισις μεταξὺ τοῦ πάθους τούτου καὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ.

Ἡ πρόγνωσις εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετὸν εἶναι ἐν γένει κακή, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ κακίστη ὥς τινες διισχυρίζονται. Εἰς τὴν πρόγνωσιν δέον νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ᾽ ὄψιν τὰς ἀκολούθους περιστάσεις, τὴν αἰτίαν δηλ. τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τὴν σποραδικήν, ἐπιδημικὴν ἢ κολλητικὴν ἐμφάνισιν τούτου, τὸν καιρὸν τῆς εἰσβολῆς, τὸ εἶδος τῆς νόσου, τὸν χαρακτῆρα τοῦ πυρετοῦ, καὶ τὴν ὕπαρξιν ἰδιαιτέρων τινῶν συμ-

πτωμάτων. Ἡ πρόγνωσις εἶναι ἐν γένει χείρων εἰς τὸν ἐπιδημικὸν ἐπιλόχιον πυρετόν, ἢ εἰς τὸν σποραδικόν, εἰ καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχουσι πολλαὶ ἐξαιρέσεις, διότι ἡ πρόγνωσις διαφέρει μεγάλως κατὰ τὰς διαφόρους ἐπιδημίας· χειρίστη ὅμως εἶναι αὕτη, ὅταν ἡ νόσος προέρχηται ἐξ ἀναπτύξεως μολύσματος ἔν τινι μαιευτηρίῳ. Ὅσῳ δὲ ταχύτερον μετὰ τὸν τοκετὸν εἰσβάλλει ἡ νόσος, τοσούτῳ χείρων εἶναι καὶ ἡ πρόγνωσις· χείρων ἐπίσης εἶναι καὶ ὅταν ἡ πάσχουσα ᾖ ἕξεως νευρικῆς, ὅταν συνυπάρχωσι διάφορα ἄλλα νοσήματα, ὡς καὶ ὅταν τὸ πάθος ἐδρεύῃ ἐν τῇ κοιλίᾳ, ὁ δὲ χαρακτὴρ τοῦ νοσήματος ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν ἐπιῤῥοήν, ἣν καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης νόσου. Ὅταν ἡ νόσος διατρέχῃ ταχέως τὰ διάφορα στάδια, ἐπομένως δὲ φθάνῃ ταχέως καὶ τὴν ἀκμὴν αὐτῆς, ὅταν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχωσι συμπτώματα ἐπικίνδυνα, ἡ δὲ πρὸς διίδρωσιν καὶ γάγγραιναν ῥοπὴ ἐμφαίνηται ἐνωρίς, ἡ πρόγνωσις εἶναι ἧττον καλὴ ἢ ὅταν ἡ πορεία τῆς νόσου ᾖ βραδεῖα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βραδυτέρα τῶν ἑπτὰ ἢ δέκα ἡμερῶν, ἐπειδὴ τότε ἡ ἔκβασις εἶναι συνήθως κακή. Ὅταν τὰ κατὰ τῆς νόσου μεταχειριζόμενα βοηθήματα μὴ ἐπάγωσιν ὠφέλειάν τινα, ὅταν ἐν ἀρχῇ ἔτι αὐτῆς αἱ ἀλγηδόνες καὶ ἡ ἐξόγκωσις τῆς κοιλίας αὐξάνωνται ἀδιακόπως, τὸ δὲ δέρμα μένῃ ἐπιμόνως ξηρόν, μηδεμιᾶς ὑφέσεως τῶν συμπτωμάτων γινομένης, δέον νὰ φοβώμεθα ἀπευκταίαν τινὰ τῆς νόσου ἔκβασιν. Ἡ μετὰ προσοχῆς ὅμως παρατήρησις τῶν σφυγμῶν συντελεῖ μεγάλως εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς προγνώσεως· ὅθεν ὅταν οἱ σφυγμοὶ γίνωνται βαθμηδὸν ἧττον ταχεῖς, τακτικώτεροι, πληρέστεροι καὶ ἡσυχώτεροι, εἶναι ἑκάστοτε σημεῖον λίαν καλόν, ὅταν ὅμως συμβαίνῃ τοὐναντίον, εἰ καὶ τὰ λοιπὰ φαινόμενα ὕφεσιν τῶν συμπτωμάτων δεικνύουσιν, πρέπει νὰ φοβώμεθα ὑποτροπίασιν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀποφασίζωμεν ἑκάστοτε ἐκ μόνης τῆς ταχύτητος τῶν σφυγμῶν, πρὶν ἢ ἐπιβλέψωμεν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ συμπτώματα, καὶ εἰ μὲν οἱ σφυγμοὶ ὦσι διαρκῶς πλείονες τῶν ἑκατὸν

τριάκοντα ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα κατὰ πᾶν λεπτὸν τῆς ὥρας, ἡ πρόγνωσις εἶναι κακίστη.

Ἡ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἤδη τῆς νόσου συμβαίνουσα ἐπίσχεσις τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων ἀποτελεῖ τὴν πρόγνωσιν χείρονα, ἡ δ' ἔμφασις τοῦ προσώπου, συνοδευομένη καὶ ὑπ' ἄλλων συμπτωμάτων, παρέχει σημεῖον ἀσφαλὲς τῆς προγνώσεως. Καὶ ὅταν μὲν τὸ πρόσωπον ᾖ συμπεπτωκός, ὠχρὸν καὶ νεκρῷ, ὡς εἰπεῖν, παραπλήσιον, ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ ὦσι βεβυθισμένοι εἰς τὰς κόγχας αὐτῶν, ἡ δὲ ἔμφασις τοῦ προσώπου ἐμφαίνῃ ἐπίσημον ἐσωτερικὴν πάθησιν, ὅταν τοῦτο καλύπτηται ὑπὸ ψυχροῦ καὶ κολλώδους ἱδρῶτος, ὅταν ἡ ἀναπνοὴ ᾖ ἐπίμοχθος, ὡς καὶ ὅταν ὑπάρχῃ θλῖψις τις κατὰ τὸ προκάρδιον, ἡ πρόγνωσις εἶναι κακίστη. Ἀξιοσημείωτον ἰδίως εἶναι ἡ ψυχικὴ τῆς πασχούσης διάθεσις, ἡ δ' ἀδιαφορία πρὸς τὸ ἑαυτῆς τέκνον, καὶ ἡ ἀηδία τῆς ζωῆς εἰσὶ σημεῖα κάκιστα. Εἰς τὰς μὴ ἐγγάμους ἡ πρόγνωσις εἶναι χείρων, διότι εἰς αὐτὰς ἡ ψυχικὴ διάθεσις ἔχει μείζονα ἐπιῤῥοήν· ἡ κατάπτωσις τῶν δυνάμεων εἶναι περίστασις οὐχὶ τοσοῦτον δυσάρεστος, ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως· κακὸν σημεῖον εἶναι καὶ ἡ αὔξησις τῆς εὐαισθησίας, κάκιστον δὲ κατ' ἐξοχὴν ἡ διάθεσις, ἣν ἔχουσιν αἱ πάσχουσαι πρὸς τὸ ἀπογυμνοῦσθαι.

Τὴν αἰτίαν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ πολλοὶ τῶν συγγραφέων ἀποδίδουσιν εἰς μηχανικήν τινα βλάβην, εἰς τὴν θλῖψιν δηλ., ἣν ἡ ἔγκυος μήτρα προξενεῖ ἐπὶ τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας, ἢ εἰς τὴν διαχολὴν καὶ διάτασιν τοῦ περιτοναίου ἐν τῇ κυήσει. Κατ' ἄλλους δὲ πάλιν ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς προέρχεται ἐξ αἰτίων δυναμικῶν· συμφωνοῦντες δὲ τούτοις μᾶλλον, θέλομεν ἐξετάσει δυναμικάς τινας καταςάσεις τῶν ἐγκύων, τὴν πληθωρικὴν ἐν γένει κατάςασιν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐκ χυμῶν ὑπερπλήρωσιν τῆς κοιλίας· ταῦτα δὲ δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ οὐσιωδέςερα αἴτια, τὰ προδιαθέτοντα εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετόν. Πᾶν δὲ τὸ αὐξάνον μηχανικῶς ἢ δυναμικῶς τὴν τοιαύτην πληθώραν ἐν τῇ κυήσει συντελεῖ

εἰς τὴν αὔξησιν τῆς πρὸς τοὺς ἐπιλοχίους πυρετοὺς διαθέσεως· τοιαῦτα δ' εἰσὶν ἡ κατάχρησις ἐρεθιστικῶν τροφῶν, πνευματωδῶν ποτῶν, βίος καθεστηκώς, ἰσχυρὰ περίσφιγξις τοῦ σώματος, παρὰ φύσιν θέσις τῆς μήτρας, ἐντελὴς ἐπίσχεσις τῆς διακρίσεως τοῦ δέρματος, διάῤῥοια διαρκὴς ἐν τῇ κυήσει, ἐπενέργεια καταθλιπτικῶν παθημάτων, καὶ τὰ παρόμοια. Ἄλλοι δὲ πάλιν θεωροῦσιν ὡς αἰτίας τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ τὴν θλίψιν, ἣν προξενεῖ τὸ ἔμβρυον ἐν τῷ τοκετῷ ἐπὶ τῆς μήτρας καὶ τῶν παρακειμένων ταύτῃ μορίων, εἰσὶ δὲ καί τινες οἱ διισχυριζόμενοι ὅτι τὸ εἶδος τοῦ τοκετοῦ οὐδεμίαν ἔχει ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Καί τοι δὲ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐπιλόχιος πυρετὸς ἀναπτύσσεται μετά τε εὐτυχεῖς ὡς καὶ μετὰ δυσχερεῖς καὶ τεχνητῶς ἀποπερατωθέντας τοκετούς, δέον ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ εἶδος τοῦ τοκετοῦ ἔχει οὐ μικρὰν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Ὅσῳ μείζων ὑπῆρξεν ἡ τοῦ τοκετοῦ διάρκεια, ὅσῳ μείζων ἦν ἡ ἀντίστασις, ἣν ἠναγκάσθη νὰ ὑπερνικήσῃ ἡ ἐξωθοῦσα δύναμις τῆς μήτρας, τοσούτῳ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ συσταλτικὴ δύναμις αὐτῆς, ἧς ἐπομένως καταναλίσκεται πλειότερον ἡ διεγερτικότης.

Τοῦτο μέχρι τινὸς εἶναι ὠφέλιμον, ὅταν ὅμως γίνηται καθ' ὑπερβολήν, διαταράσσεται ἐξ ἀνάγκης καὶ ἡ ἐν τῇ λοχείᾳ γινομένη παλινδρόμησις, διὸ ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιβλέπωμεν ἰδίως ἐπὶ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος τῆς πασχούσης. Οἱ τεχνητῶς ἀποπερατωθέντες τοκετοί, ἐν οἷς συνέβη σύνθλασις τῶν ἁπαλῶν γεννητικῶν μορίων, γεννῶσιν ἐν πρώτοις τραυματικὰς φλογώσεις, εἰς ἃς ταχέως προστίθεται διατάραξις τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ἐξ οὗ αἱ φλογώσεις αὗται μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετόν. Οἱ ὀξεῖς τοκετοὶ ἐπιφέρουσιν ὡσαύτως διατάραξιν τῆς λοχείας, ὅταν μάλιστα ἡ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐνέργεια τοῦ τοκετοῦ ᾖ λίαν ἰσχυρά. Τὸ ὑπερβολικῶς καὶ προώρως συνεξωθεῖν τῆς τικτούσης συντελεῖ ὡσαύτως εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἐπιλοχίων πυρετῶν, ἐν δὲ τῇ λοχείᾳ ἐ-

χουσιν ἰδίως ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῆς γενέσεως τούτων αἱ ἀκόλουθοι περιστάσεις. Πολὺ τρυφερὰ ἡ προβεβηκυῖα ἡλικία τῆς τικτούσης, διάθεσις πρὸς ῥευματικὰ πάθη, μεγάλη θερμότης ἢ ὑπερβολικὸν ἐν γένει ψύχος τῆς ἀτμοσφαίρας, ἔτι δὲ ἡ ἐπικρατοῦσα τῶν νόσων κατάστασις, ὁ ἐν τοῖς μαιευτηρίοις μεμολυσμένος ἀήρ, ψύξις τοῦ σώματος, ὑπερβολικὴ θερμότης τοῦ κοιτῶνος, ἐν ᾧ κεῖται ἡ λεχωΐς, ψυχικὰ πάθη, ἁμαρτήματα περὶ τὴν δίαιταν, χρῆσις πνευματωδῶν ποτῶν, πυρωτικῶν, φυσοποιῶν καὶ δυσπέπτων βρωμάτων, κτλ.

Ἐκ τῶν πολλῶν προφυλακτικῶν, τῶν ὑπὸ διαφόρων προταθέντων, ἵνα προληφθῇ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, οὐδὲν ἐφάνη ἰδίως ὠφέλιμον· διὸ κάλλιστον πάντων φαίνεται ἡ μετὰ λόγου διεύθυνσις τῆς κυήσεως, τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς λοχείας. Οἱ διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος ἢ τοῦ χλωρίου ὑποκαπνισμοί, οὓς ἐσύστησαν ὡς ὠφελίμους εἰς τοὺς μολυσματικοὺς ἐπιλοχίους πυρετούς, τοὺς ἀναπτυσσομένους ἐν τοῖς μαιευτηρίοις, εἶναι μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς, δι' ὃν προξενοῦσιν ἐρεθισμὸν εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς τῶν παιδίων, ὧν ἐπιφέρουσι πολλάκις καὶ τὸν θάνατον. Περὶ τῆς θεραπείας τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ αἱ γνῶμαι τῶν ἰατρῶν διαφέρουσι μεγάλως, ὅθεν τινὲς μὲν συσταίνουσι τὰς ἀφαιμάξεις μέχρι λειποθυμίας, ἄλλοι δὲ τὰ τονωτικά, τὰ ἐρεθιστικὰ καὶ τὰ ἀντιφλογιστικά, καὶ ἄλλοι πάλιν τὰ ἐμετικά, τὰ καθάρσια, τὰ διαφορητικὰ καὶ τὰ εἰδικῶς ἐνεργοῦντα φάρμακα. Πᾶσα ὅμως ἐκ μονομερείας μέθοδος, ἀδιακρίτως μεταχειριζομένη, δυνατὸν μᾶλλον νὰ βλάψῃ ἢ νὰ ὠφελήσῃ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ.

Ὅταν ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς ἐμφαίνηται μετὰ τῶν συνήθων αὐτοῦ συμπτωμάτων, ἡ δὲ τοπικὴ φλόγωσις δὲν ἀνεπτύχθη εἰσέτι ἐντελῶς, τότε δέον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, πρὸ παντὸς ἄλλου, ἐπὶ τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ἐλαφρὰ δὲ θεραπεία ἀρκεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Διὸ ἡ πάσχουσα δέον νὰ διαμένῃ ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτῆς ἐντὸς θερμοῦ, ἡσύχου, καὶ

οὐχὶ λίαν φωτεινοῦ κοιτῶνος, ἀρκούντως μὲν κεκαλυμμένη, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βαρέως, νὰ πίνῃ δὲ διαφορητικὰ ποτά, οἷον ἔγχυμα ἀνθῶν ἀκτῆς, ἢ φιλύρας, καὶ εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς νὰ γίνωνται ἐνέσεις ἐξ ἀφεψήματος μαλάχης, ἢ ἐγχύματος χαμαιμήλων πρὸς εὐκολίαν τῆς τῶν λοχίων ροῆς, τὸ δὲ παιδίον νὰ θηλάζῃ συχνά, ἵνα τηρῆται οὕτως ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος. Ὅταν ἡ κατάστασις τῆς πασχούσης ᾖ πυρετώδης καὶ νευρική, δίδομεν αὐτῇ ἔλαιον κίκινον, ἢ μήκωνος, ἢ τῶν γλυκῶν ἀμυγδάλων, ἀπέχοντες ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐρεθιστικῆς οὐσίας. Ὅταν δὲ τὰ συμπτώματα τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ὦσιν ἰσχυρότερα καὶ ὑπάρχῃ ροπὴ πρὸς τὸν νευρικὸν χαρακτῆρα, δίδονται καταπραϋντικὰ καὶ ναρκωτικὰ φάρμακα, οὐχὶ ὅμως τὸ ὄπιον, οὗτινος προτιμότερον εἶναι τὸ ἐκχύλισμα τοῦ ὑοσκυάμου, ἢ τῆς εὐθαλίας, τὸ ἀπόσταγμα τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων καὶ ἄλλων τοιούτων, πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων ἐνοῦνται ταῦτα ἐνίοτε καὶ μετὰ τῆς ἐμετικῆς τρυγός.

Ὅταν ὅμως ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς ἔχῃ τὸν φλογιστικὸν χαρακτῆρα, τότε εἰσὶν ἐνδεδειγμέναι αἱ μετὰ μετριότητος γινόμεναι ἀφαιμάξεις, τὴν φλεβοτομίαν δὲ μεταχειριζόμεθα ἰδίως, ὅταν τὸ πάθος παριστᾷ ἀληθῆ περιτονίτιδα. Ἡ παράκαιρος χρῆσις τῆς φλεβοτομίας δυνατὸν εὐκόλως νὰ προξενήσῃ βλάβην· ὅταν ᾖ μικρά, αὐξάνει τὴν ἐνέργειαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ἄφθονος δ' ἀπεναντίας ἀφαίμαξις διαταράσσει εὐκόλως τὰς ἐπιλοχίους διακρίσεις. Ὅταν ὑπερέχῃ ἡ πληθώρα, ὡς καὶ ὅταν ὁ πυρετὸς ᾖ σφοδρός, ἡ δὲ τοπικὴ φλόγωσις ἰσχυρά, εἶναι κατεπειγόντως ἐνδεδειγμένη ἡ φλεβοτομία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς νόσου οὐχὶ δὲ καὶ βραδύτερον, τὸ δὲ ἐξαχθησόμενον αἷμα ἔως ὅσον δώδεκα μέχρις εἴκοσιν οὐγγιῶν· ὅταν ὅμως ἡ φλεβοτομία μὴ φαίνηται ἀναγκαία, μεταχειριζόμεθα τὴν ἀκόλουθον θεραπείαν.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅταν ἡ κοιλία ᾖ εὐαίσθητος, ἀνατρίβομεν αὐτὴν διὰ θερμοῦ ἐλαίου ὑοσκυάμου, ἐν ᾧ ἀναμιγνύομεν,

μεγάλης διατάσεως ὑπαρχούσης, καὶ μικράν τινα ποσότητα ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς, ἡ προσθήκη ὅμως αὕτη γενέσθω τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν· τοπικὰς δ' ἀφαιμάξεις διὰ προσκολλήσεως βδελλῶν τότε μόνον μεταχειριζόμεθα ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου, ὅταν ἡ τοπικὴ τῆς κοιλίας πάθησις διακρίνηται δι' ἰσχυροῦ πόνου καὶ μεγάλης διατάσεως. Ὅταν ὅμως ἡ πάθησις αὕτη τὴν πρώτην ἡμέραν ᾖ μετρία, τότε βάλλομεν τὴν ἐπιοῦσαν δεκαπέντε ἢ εἴκοσι βδέλλας, ἐπαναλαμβάνοντες αὐτὰς κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὴν ἐπαύριον. Τὴν κοιλίαν καλύπτομεν διὰ τεθερμασμένων ὑφασμάτων, ἢ ἔτι κάλλιον διὰ μαλλίνου ὑφάσματος (flanelle), κατὰ πᾶσαν δὲ πρώτην ἢ δευτέραν ὥραν δέον νὰ ἐπαναλαμβάνωνται αἱ εἰρημέναι ἐνέσεις, εἴς τε τὸν κόλπον καὶ τὴν μήτραν γινόμεναι, νὰ καλύπτωνται δ' ὡσαύτως διὰ θερμῶν ὀθονίων καὶ οἱ μαστοί. Ὅταν διὰ τῶν βοηθημάτων τούτων μὴ ἐλαττῶνται τὰ φαινόμενα τῆς νόσου, μετὰ παρέλευσιν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν δίδομεν τὴν ἐμετικὴν τρύγα καὶ τὴν ἰπεκακουάνην εἰς μετρίαν ποσότητα, μεταχειριζόμενοι συγχρόνως καὶ τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράργυρον, ὅστις εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον φάρμακον κατὰ τῆς πρὸς διίδρωσιν ὑπαρχούσης διαθέσεως.

Πρὸς διατήρησιν τῆς ἐνεργείας τῶν μαστῶν, ἀνάγκη νὰ θηλάζῃ τακτικῶς τὸ παιδίον, τὰ δὲ χλιαρὰ ἡμίλουτρα συντελοῦσι πρὸς εὐκολίαν τῶν διακρίσεων· ἀλλὰ ταῦτα πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῆς νόσου, ὅτε ἡ ἰσχυρὰ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ἐμετριάσθη, ἡ δὲ νόσος μὴ ἐνδίδῃ εἰς τὰ μεταχειριζόμενα βοηθήματα. Ἐκτὸς δὲ τούτου, τὴν χρῆσιν τῶν λουτρῶν πρέπει νὰ ἐπιτρέπῃ καὶ ἡ τοπικὴ κατάστασις τῶν γεννητικῶν μορίων, ἡ δ' ἐν τῇ χρήσει αὐτῶν ἀπαιτουμένη κίνησις τοῦ σώματος δὲν πρέπει νὰ ἐπιφέρῃ πόνους εἰς τὴν πάσχουσαν. Ὅταν ἡ πάσχουσα μὴ ἀνέχηται τὰ ἐλαιώδη φάρμακα, δίδομεν τὰ βλεννώδη, ἐν οἷς προστίθεμεν καὶ ἰπεκακουάνην, ἐμετικὴν τρύγα, ἢ καὶ ἐκχύλισμα ὑοσκυάμου. Τὰ

νευρικὰ καλούμενα φάρμακα εἰσὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἀναρμόδια, διὸ ἀνάγκη νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν εἰρημένων, διαρκοῦντος ἔτι τοῦ σταδίου τῆς φλογώσεως. Ὅταν δ' ὅμως μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων ἐμφανισθῶσιν ἰσχυρότερα τὰ νευρικὰ φαινόμενα, τότε προστίθεμεν εἰς τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράργυρον καὶ μικρὰν ποσότητα ὀπίου. Καταπλάσματα ἢ ἐπιθέματα χλιαρά, μεταχειριζόμενα κατ' αὐτὸ τὸ στάδιον, δυνατὸν νὰ ἐπιταχύνωσι μᾶλλον τὴν διίδρωσιν, ὅθεν ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῶν.

Ὅταν ὅμως ἐπαπειλῆται διίδρωσις, ἐνοῦμεν τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράργυρον μετὰ τῆς καφουρᾶς, μεταχειριζόμενοι ἐναλλὰξ ἀφέψημα πολυγάλου τοῦ βιργινιανοῦ μετὰ ἐγχύματος δακτυλίτιδος τῆς ἐρυθρᾶς, αἱ δ' ἀνατρίψεις τῆς κοιλίας γινέσθωσαν ἔτι ἐρεθιστικώτεραι, διὰ τοῦ μετ' ἀμμωνίας δηλ. καὶ καφουρᾶς χρίσματος, ἡνωμένου μεθ' ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς, ἢ μετὰ βάμματος, κανθαρίδων. Ὅταν ὅμως ἐγένετο ἤδη διίδρωσις, τότε σπανίως δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν σωτηρίαν, καὶ ὁ θάνατος ἐπέρχεται ταχέως, ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει ἀπελπισίας δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ τερεβίνθινον ἔλαιον, πώποτε ὅμως διαρκούσης τῆς φλογώσεως· προτέτι ἀνάγκη νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀνυψώσωμεν τὰς ἤδη ἐκλιπούσας δυνάμεις τῆς πασχούσης, πρὸς ὃ μεταχειριζόμεθα τὴν ἀγρίαν νάρδον, τὴν ῥίζαν τοῦ ὀφίτου, τὸν θειικὸν αἰθέρα, τὸν περουβιανὸν φλοιὸν καὶ τὸν μόσχον· λίαν κατάλληλος φαίνεται προσέτι καὶ ἡ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐπίθεσις μεγάλου ἐκδορίου. Ὅταν ἡ διίδρωσις γίνηται κατὰ μικρὸν καὶ βραδέως, τότε ἀπαιτεῖται νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ διουρητικὰ μετὰ τῶν τονωτικῶν, εἴς τινας δὲ περιστάσεις ἐφάνη ἀναγκαία καὶ ἡ παρακέντησις.

Εἰς δὲ τὴν θεραπείαν μερικῶν τινων ὀχληρῶν συμπτωμάτων, πρέπει νὰ ληφθῇ ἐν πρώτοις ὑπ' ὄψιν ἡ μεγάλη εὐαισθησία τῆς κοιλίας. Αὕτη παύεται μὲν συνήθως διὰ τῆς γενικῆς θεραπείας, ἀλλ' ὅταν ἐπιμένῃ, δίδομεν τὸ ὄπιον εἰς μεγάλας πλὴν οὐχὶ

συχνὰς δόσεις, τοὐτέστι τὸ πρωῒ καὶ τὸ ἑσπέρας ἀνὰ ἥμισυ ἢ ἕνα κόκκον καὶ μάλιστα ἐν εἴδει δοβερίου ξηρίου· προσεκτέον ἔτι μὴ προξενῆται θλίψις τις ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐκ τῶν καλυμμάτων τῆς κλίνης, εἰς δὲ τὰς ἐλαιώδεις ἐντρίψεις καλὸν νὰ προστίθηται καὶ ποσότης τις ὀπίου. Κατὰ δὲ τῆς ὑπερβολικῆς διαῤῥοίας, τῆς ἐξαντλούσης ταχέως τὰς δυνάμεις τῆς πασχούσης, δοκιμάζομεν κατ' ἀρχὰς τὰ ἐλαφρῶς στυπτικά, τοὐτέστιν ἀφέψημα ὀρυζίου, ἀραβικὸν κόμμι, κτλ. καὶ ἂν μὲν ταῦτα οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐπάγουσιν, καταφεύγομεν εἰς τὸ ὄπιον, μεταχειριζόμενοι αὐτὸ ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς διὰ κλυσμάτων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ λίαν ὀχληροῦ ἐμέτου, τοῦ ἐπερχομένου πολλάκις ἐν τῇ λοχείᾳ, ὅταν τὰ ἐλαιοβλεννώδη φάρμακα μὴ φαίνωνται κατάλληλα, πρέπει πολλάκις νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ ἀντισπασμωδικά, τοὐτέστι τὸ ὄπιον, τὸ ἐκχύλισμα τῆς εὐθαλίας ἢ τὸ καστόρχιον. Κατὰ δὲ τοῦ μετεωρισμοῦ συσταίνουσιν ἰδίως ὡς ὠφέλιμον τὴν καφουράν, τὸν πάγον ἐν εἴδει καταποτίων καὶ τὰ ἀρωματικά· τὰ φάρμακα ὅμως ταῦτα εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνωφελῆ, ὅθεν ἠναγκάσθησαν εἴς τινας περιστάσεις νὰ καταφύγωσι καὶ εἰς μηχανικὰ βοηθήματα, ἐπροσπάθησαν δηλ. νὰ ἐξαγάγωσι τὸν ἀέρα διὰ τοῦ στόματος ἢ διὰ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, διὰ τῆς πνευματικῆς ἀντλίας ἢ καὶ διὰ τοῦ διαβελονισμοῦ· ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰσὶ συνήθως ἀνωφελῆ καὶ ἀπαιτοῦσιν ἀείποτε μεγίστην προσοχήν.

Β'. Περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ διακρινομένου διὰ τὴν ὑπερέχουσαν βλάβην τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἐπειδὴ καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ προέρχεται ὡσαύτως ἐκ τῆς ἐπισχέσεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, καὶ ἑπομένως συμφωνεῖ ἐν γένει κατὰ τὰ φαινόμενα μετὰ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογιστικῆς τινος παθήσεως τῆς κάτω κοιλίας, τούτου ἕνεκα ἐνταῦθα θέλομεν διαλάβει μόνον περὶ τῶν συμπτωμάτων ἐκείνων, ἅτινα προέρ-

χονται ἐκ παθήσεως τοῦ ἐγκεφάλου. Ἅπαντες σχεδὸν οἱ συγγραφεῖς συμφωνοῦσι λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ ἐπιλοχίῳ πυρετῷ ὁ ἐγκέφαλος συμπάσχει κατὰ διαφόρους τρόπους, ὅθεν νομίζομεν ὅτι δικαίως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸν πυρετὸν τοῦτον ὡς ἰδιαίτερον εἶδος νόσου. Τὸ τοπικὸν πάθος, τὸ ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ κρανίου, ὀνομάζομεν *φλογιστικὸν* ἀλλ' οὐχὶ καὶ *φλόγωσιν*, ἐπειδὴ οὐδέποτε πρέπει νὰ περιμένωμεν ἐντελῆ φλόγωσιν τοῦ ἐγκεφάλου. Πολλάκις ἡ τοπικὴ πάθησις φθάνει μέχρις ἰσχυρῶν καὶ διαρκῶν συνορμήσεων αἵματος, ὁ δὲ θάνατος ἐπέρχεται πρὶν ἢ ἀναπτυχθῇ ἡ φλόγωσις κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ λίαν σπανίως γίνεται διίδρωσις. Ὅτε ὅμως ἡ φλόγωσις ἀνεπτύχθη, ἐδρεύει συνήθως εἰς τοὺς ὑμένας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ σπανίως εἰς αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον, ὅσῳ δὲ βραδυτέρα εἶναι ἡ πορεία τῆς νόσου, τοσούτῳ τάχιον γίνεται καὶ ἡ διίδρωσις, ἐκ δὲ τῶν ὑμένων τοῦ ἐγκεφάλου ἁλίσκεται ἰδίως ὁ ἀραχνοειδής. Τὸ ἐν τῇ νεκροτομῇ εὑρισκόμενον ἐν τῷ κρανίῳ ὑγρὸν ὁμοιάζει ὀρρῷ αἵματος, ἐνίοτε δὲ καὶ λύμφῃ ἢ πύῳ, καὶ ἡ ἔκχυσις τούτου γίνεται ἢ ἐπὶ τῆς παχείας μήνιγγος, ἢ ἐπὶ διαφόρων μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου, ἅτινα μαλακύνονται καὶ διαφθείρονται· ἐνίοτε εὑρίσκεται παρέκχυσις ὑγροῦ εἴς τε τὴν οὐσίαν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ εἰς τὰς κοιλίας αὐτοῦ, καὶ ὁτὲ μὲν ὑπάρχει πάθησις μόνον τοῦ ἐγκεφάλου, ὁτὲ δὲ συνοδεύεται αὕτη καὶ ὑπὸ παθήσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας.

Ἡ νόσος εἰσβάλλει ταχέως καὶ αἰφνιδίως, ἢ κατὰ μικρόν. Ἡ ταχεῖα ἢ αἰφνιδία εἰσβολὴ γίνεται κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους, ὧν ὁ πρῶτος χαρακτηρίζεται δι' ἐμφανίσεως σπασμωδικοῦ παροξυσμοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυροῦ, καθ' ὕπνους ἐπερχομένου, ἢ ἐκτὸς τούτου καὶ δι' ἰσχυροῦ ῥίγους· τοὺς σπασμοὺς ἐπακολουθεῖ ἰσχυρὰ μανία μετὰ προσηλώσεως εἰς ἰδέαν τινά, μετὰ πολυλαλιᾶς καὶ διαθέσεως πρὸς τὸ ᾄδειν· ὁ δὲ δεύτερος τρόπος χαρακτηρίζεται διὰ βαρείας λειποθυμίας, ἣν διαδέχεται ῥῖγος, καὶ ἀκολούθως μανία σφοδρά· ὁ δὲ τρίτος

χαρακτηρίζεται ἐκ ναρκωτικῆς τινος καταστάσεως μετὰ διαστολῆς τῆς κόρης τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παραβλωπίας· εἰς τὴν περίστασιν ταύτην σπανίως ἐπέρχεται ἰσχυρὸν ῥῖγος, τὰ ἄκρα ὅμως ψυχραίνονται ἀρκούντως. Μετὰ τὴν ὕφεσιν τῆς νάρκώσεως ἢ προηγοῦνται σπασμοί, ἢ ἐπέρχεται καὶ ἄνευ τούτων μανία ἢ ἠλιθιότης. Εἰς πάντα ταῦτα τὰ εἴδη μικρόν τι μόνον πάσχει κατ' ἀρχὰς ὁ ὀργανισμὸς ἐν γένει, αἱ δὲ ὑπάρχουσαι παθήσεις προέρχονται ἐκ βλάβης τοῦ ἐγκεφάλου, οἱ σφυγμοὶ εἰσὶ μικροί, συνεσταλμένοι, τεταμένοι καὶ σκληροί. Ἀφοῦ δ' ἅπαξ εἰσβάλῃ ἡ νόσος, ἡ πορεία αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον ὀξεῖα, ὅσον καὶ εἰς τὸ πρῶτον εἶδος. Αἱ πάσχουσαι ἢ δεικνύουσι μεγίστην χαράν, φανταζόμεναι μέγα τι ἀγαθόν, ἢ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἀντίθετον ταύτης κατάστασιν, εἴς τινας δὲ περιστάσεις ἐπέρχεται καὶ ἀληθὴς μανία. Αἱ δὲ διάφοροι αὗται καταστάσεις, αἵτινες περιγράφονται ὡς *μανία τῶν λεχωΐδων* (mania puerperalis), ἀνήκουσιν ἀναντιῤῥήτως εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετόν.

Ἡ πορεία τοῦ αἰφνιδίως εἰσβάλλοντος ἐπιλοχίου πυρετοῦ εἶναι λίαν διάφορος, διαρκεῖ δὲ ἀπὸ δύο μέχρι δεκατεσσάρων ἡμερῶν. Αἱ ἐπιλόχιοι διακρίσεις διαταράσσονται συνήθως ἐνωρίς, ἐνίοτε δὲ διαρκοῦσι κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, δηλ. δὲν παύονται μὲν ἐντελῶς, ἀλλὰ μεταβάλλονται κατὰ τὸ ποσὸν αὐτῶν. Αἱ πάσχουσαι οὐδόλως αἰτιῶνται δίψαν, εἰ καὶ τὸ στόμα αὐτῶν εἶναι λίαν στεγνόν, πολλάκις δυσκολαίνεται καὶ ἡ κατάποσις, ἐνίοτε μάλιστα ἐπέρχεται καὶ ὑδροφοβία, οἱ σφυγμοὶ γίνονται ἤδη λίαν ταχεῖς, ὑπόσκληροι ἢ τοὐλάχιστον λίαν τεταμένοι, ἡ γλῶσσα σπανίως καλύπτεται ὑπὸ ὕλης τινὸς καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζωηρότερον ἐρυθρά. Ὑπάρχει πρὸς τούτοις μεγάλη δυσκοιλιότης, τὰ οὖρα εἰσὶ σπάνια καὶ ἐρυθρά, ἡ νόσος ἐμφαίνει ὑφέσεις καὶ παροξυσμούς, μὴ σταθερῶς πρὸς τὸ ἑσπέρας πάντοτε γινομένους, ἀλλ' εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας. Εἰς τὸ δεινότερον

εἶδος τῆς νόσου ὁ παροξυσμὸς αὐτῆς διαρκεῖ τεσσαράκοντα μέχρι πεντήκοντα ὡρῶν.

Τὰ δὲ εἰδικὰ φαινόμενα εἰσὶ διάφορα ἀναλόγως τῆς δεινότητος, τῆς ἕδρας καὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς τοπικῆς παθήσεως. Ἡ ἔκβασις τῆς νόσου, ὅταν ἡ πορεία αὐτῆς ᾖ ὀξεῖα, εἶναι συνήθως καλλιτέρα ἢ ὅτον ἠδύνατό τις νὰ ἐλπίσῃ, ἐνῷ ὅταν ἡ πορεία τῆς νόσου ᾖ βραδεῖα, ἡ ἔκβασις αὐτῆς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κακή. Ἡ ἴασις γίνεται, προηγουμένων κριτικῶν φαινομένων, δηλ. ἀφθόνων ἱδρώτων, οὔρων μεθ' ὑποστάθμης, καὶ ἐλαφροῦ κεγχρώδους ἐξανθήματος γενικοῦ, ἢ εἰς τὰ χείλη μόνον περιοριζομένου· αἱ τοῦ γάλακτος διακρίσεις καὶ τῶν λοχίων σπανίως εἰσὶ κριτικαί, τὴν δὲ ἐμφάνισιν αὐτῶν θεωρητέον μᾶλλον ὡς συμπτωματικήν. Ὁ θάνατος ἐπακολουθεῖται ὑπὸ διαφόρων φαινομένων, δηλ. ἢ ἀποβέννυται ἡ ζωὴ μετὰ ἰσχυροὺς σπασμούς, ἢ ἡ νοσοῦσα ἀποθνήσκει ἀποπληκτική, ἢ μεταβαίνει ἡ μανία εἰς κάρον, οὗτος δὲ εἰς θάνατον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶδος τοῦ θανάτου συμβαίνει εἰς τὰς πληθωρικάς, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὰς νευρικὰς γυναῖκας.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος σπανίως ἐμφαίνεται πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας, ψυχικὰ δὲ παθήματα εἰσὶ τὰ κυριώτερα αἴτια, ἐξ ὧν αὕτη προέρχεται· ἡ πρώτη εἰσβολὴ γίνεται συνήθως ἄνευ πυρετοῦ, αἱ πάσχουσαι εἰσὶ σιωπηλαί, ἔχουσι τὸ βλέμμα αὐτῶν προσηλωμένον καὶ ἀκίνητον εἰς ἕν τι σημεῖον, ἀναστενάζουσι βαθέως, ἡ κόρη τῶν ὀφθαλμῶν εὐρύνεται, τὸ πρόσωπον γίνεται ὠχρόν, ἡ γλῶσσα εἶναι ἐλαφρῶς ἐπικεχρισμένη, τὸ δὲ δέρμα σκληρὸν καὶ τραχύ· προσέτι δεικνύουσιν ἀδιαφορίαν πρὸς πάντα ὡς καὶ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν τέκνον, ὁμιλοῦσι περὶ ἁμαρτιῶν, ἃς ὑποθέτουσιν ὅτι ἔπραξαν, δὲν μένουσιν εὐχαρίστως εἰς τὴν κλίνην καὶ διάγουσιν ἄγρυπνοι· αἱ διὰ τῆς ἕδρας κενώσεις εἰσὶν ἢ σπάνιαι, ἢ ἐλλείπουσιν ἐντελῶς, σπάνιά εἰσι καὶ τὰ οὖρα, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἧττον τοῦ συνήθου κεχρωματισμένα, τόδε εἶδος τοῦτο τῆς νόσου δυνατὸν νὰ

ὑπολη φθῇ ὡς ἐπιλόχιος μανία. Ὁ πυρετὸς ἀναπτύσσεται κατὰ μικρόν, μετά τινας ἡμέρας ἐμφαίνονται συχναὶ φρικιάσεις, ἀνταλλασσόμεναι μετὰ καύσου, βαθμηδὸν δὲ γίνονται ἰσχυρότεραι, ἀλλ᾽ ἐνίοτε ὑπάρχει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ πυρετός.

Τὰ φαινόμενα τῆς νόσου ταύτης, διαρκούσης τῆς ῥηθείσης πορείας, ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς ὀξείας ἐγκεφαλίτιδος, ἡ δὲ διάρκεια αὐτῆς εἶναι δεκαπέντε μέχρις εἴκοσιν ἡμερῶν. Ἐν τῇ πορείᾳ τῆς νόσου ἐμφαίνονται ὁτὲ μὲν παροξυσμοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυροί, ὁτὲ δὲ περίοδοί τινες τούτων, καθ᾽ ἃς φαίνεται ὅτι παρῆλθεν ἐντελῶς ὁ κίνδυνος· ἡ ἔκβασις αὐτῆς εἶναι συνήθως θανατηφόρος, συνυπάρχουσι δὲ πολλάκις καὶ φλογιστικὰ πάθη τῆς κοιλίας, ἅτινα διὰ τὴν νωθρὰν κατάστασιν, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ πάσχουσα, διαφεύγουσι τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Ἡ εἰς ὑγείαν μετάβασις οὐδέποτε γίνεται μετὰ παροξυσμόν τινα, ὥσπερ συμβαίνει εἰς τὴν μᾶλλον ὀξεῖαν πορείαν ἔχουσαν νόσον, ἀλλ᾽ ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο πολλοὶ παροξυσμοί, συνοδευόμενοι ὑπὸ ὑλικῶν κριτικῶν κενώσεων· γίνονται δὲ αἱ κρίσεις διὰ τοῦ δέρματος, διὰ τῶν οὔρων καὶ διὰ τῶν διὰ τῆς ἕδρας κενώσεων. Πολλάκις ἡ ἴασις δὲν εἶναι ἐντελής, ὅθεν μένουσι πολλὰ ἐπακόλουθα νοσήματα, βλάβαι δηλ. τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, βλακία, κτλ., ὁ θάνατος ἐπέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι᾽ ἀποπληξίαν, ὑπάρχοντος ἰσχυροῦ τινος παροξυσμοῦ, ἐνίοτε δὲ προηγοῦνται τούτου καὶ παραλύσεις μορίων τινῶν.

Ἐν τῇ νεκροτομῇ εὑρίσκεται, ὡς προείρηται, συνήθως διίδρωσις ὑγροῦ, ὅσον δὲ τάχιον συμβαίνει ὁ θάνατος, τοσοῦτον συχνότερον ἀπαντᾶται καὶ τὸ ὑγρὸν τοῦτο. Πάντοτε ὅμως εὑρίσκομεν τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς καὶ τὰ τῶν ὑμένων αὐτοῦ, πλήρη αἵματος, τοὺς ὑμένας πεφλογισμένους, καὶ ἔκχυσιν αἱματηροῦ ὑγροῦ· ὅταν δ᾽ ὁ θάνατος συμβαίνῃ βραδέως, εὑρίσκεται ἔκχυσις ὀρῤῥώδους ὑγροῦ, ὅπερ συχνότερον ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ὑμένων τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ μεταξὺ τῆς σκληρᾶς μήνιγγος καὶ τοῦ κρανίου.

Ἡ πρόγνωσις, ὅταν ἡ τοπικὴ πάθησις ἔχῃ τὴν ἕδραν αὐτῆς

ἐντὸς τοῦ κρανίου, δὲν εἶναι ἐν γένει καλή, καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς νόσου, ὅπερ βραδέως ἀναπτύσσεται, καὶ οὗ τινος ἡ πορεία εἶναι συνήθως βραδεῖα. Περὶ τῶν ἄλλων ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα, ὅσα ἐρρέθησαν ἤδη περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογιστικῆς τοπικῆς παθήσεως· ἡ διάγνωσις στηρίζεται εἰς τὰ εἰρημένα φαινόμενα καὶ εἰς τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ αἰτιολογία δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς· τὸ μόνον δ' ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ ἐπιλόχιος πυρετός, ὁ συνοδευόμενος ὑπὸ τοπικοῦ πάθους, ἔχοντος τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, προέρχεται συνήθως ἐκ ψυχικῶν παθημάτων.

Εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἐπιλοχίου τούτου πυρετοῦ δύο τινὰ πρέπει νὰ διακρίνωμεν, ἂν δηλ. οὗτος ἀνεπτύχθη ταχέως καὶ αἴφνης, ἢ κατὰ μικρόν· εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀφαιρέσωμεν ταχέως τὴν φλόγωσιν τοῦ ἐγκεφάλου δι' ἀφθόνων ἀφαιμάξεων γενικῶν τε καὶ τοπικῶν, ἀλλὰ σὺν ταύταις εἰσὶν ἐνδεδειγμένα καὶ τὰ ἀντιφλογιστικά, τὰ παροχετευτικά, καὶ τὰ καθαρτικά· τὸ νίτρον δίδεται εἰς μετρίαν ποσότητα, ὅταν μὴ ὑπάρχῃ οὐδεμία πρὸς τοῦτο ἀντένδειξις ἕνεκα τῆς καταστάσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας. Ἐκτὸς τούτου δίδεται καὶ ἡ ἐμετικὴ τρὺξ εἰς δόσιν ὁπωσοῦν μεγάλην, ὡς ναρκωτικὰ δὲ φάρμακα, ἐκτὸς τοῦ ὀπίου, ὅπερ αὐξάνει τὴν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον συνόρμησιν τοῦ αἵματος, εἰσὶν ἀξιοσύστατα τὸ ἐκχύλισμα τοῦ ὑοσκυάμου, τὸ ἀπόσταγμα τοῦ δαφνοκεράσου καὶ τὸ θριδάκιον (Lactucarium). Μετὰ τῶν ῥηθέντων φαρμάκων δίδεται καὶ ὁ πρωτοχλωροῦχος ὑδράργυρος καὶ μάλιστα εἰς δόσεις τοσούτῳ μείζονας, ὅσῳ νωθροτέρα εἶναι ἡ κατάστασις τῆς κοιλίας, ἀνὰ δύο δηλ. κόκκους κατὰ πᾶσαν δευτέραν ὥραν. Ὅταν ὁ ἐρεθισμὸς τῆς πασχούσης ᾖ ἧττον ἰσχυρός, προτιμότερον εἶναι νὰ τεθῶσιν αἱ βδέλλαι εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν μηρῶν, ἢ ὄπισθεν τῶν ὤτων, ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ κίνδυνος, βάλλομεν αὐτὰς κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη, τὴν δὲ φλεβοτομίαν εἶναι

πολλάκις ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν αὐθημερὸν ἢ καὶ ἀκολούθως.

Ὅταν ἐκπληρωθῇ, ὡς εἴρηται, ἡ πρώτη ἔνδειξις, τοὐτέστιν ἡ ἀφαίρεσις τῆς φλογώσεως, μεταβαίνομεν ἀκολούθως εἰς τὰ παροχετευτικά, μεταχειριζόμεθα δηλ. χλιαρὰς ἐνέσεις εἰς τὸν κόλπον καὶ τὴν μήτραν κατὰ πᾶσαν δευτέραν ὥραν, σιναπισμοὺς ἐπὶ τῶν κνημῶν καὶ τῶν ποδῶν, πυριάσεις ἐπὶ τῶν κάτω ἄκρων, γινομένας διὰ μαλλίνων ὑφασμάτων, ἐμβεβαμμένων εἰς ἔγχυμα σινάπεος, καὶ κλύσματα μαλακτικά, παραγγέλλοντες συγχρόνως νὰ θηλάζηται καὶ τὸ παιδίον τακτικῶς. Ὅταν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ἡ κατάστασις τῆς νοσούσης ἦ μᾶλλον νωθρά, δέον ν' ἀπέχωμεν τῶν ναρκωτικῶν καὶ τῶν λίαν καταπραϋντικῶν φαρμάκων, καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ μεταχειριζώμεθα σὺν ταῖς πυριάσεσι τῶν κάτω ἄκρων καὶ ταῖς ἐν τῷ κόλπῳ ἐνέσεσι τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ψυχρὰ ἐπιθέματα· ὠφέλιμος προσέτι εἶναι καὶ ἡ ἐπίθεσις σιναπισμῶν ἐπὶ τῶν βραχιόνων καὶ τοῦ αὐχένος, βραδύτερον δὲ καὶ ἐκδορίου, ὅπερ διατηροῦμεν εἰς ἐμπύησιν ἐπί τινας ἡμέρας· λίαν ἀξιοσύστατος εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ στήθους προσκόλλησις κούφων σικυῶν. Ὅταν δ' ὑπάρχῃ νευρική τις κατάστασις, τὴν χρῆσιν τῶν νευρικῶν λεγομένων φαρμάκων ἀπαιτοῦσα, ἀνάγκη νὰ πεισθῶμεν πρῶτον καλῶς, ὅτι τὰ νευρικὰ φαινόμενα οὐδόλως εἰσὶν ἀποτέλεσμα τῆς εἰσέτι διαρκούσης φλογώσεως.

Εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο εἶδος τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ διακρινομένου διὰ τὴν ὑπερέχουσαν βλάβην τοῦ ἐγκεφάλου, ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ νόσος εἰσβάλλει βραδέως καὶ λάθρα, οὕτως εἰπεῖν, δέον νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐπιμόνως ἐξωτερικὰ βοηθήματα πρὸς ἀνάκλησιν τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, γενέσθωσαν δὲ πρὸς τοῦτο καθ' ἑκάστην ἐνέσεις ἐν τῷ κόλπῳ καὶ τῇ μήτρᾳ ἐξ ἀφεψήματος κωνείου· ἔσωθεν δίδομεν τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράργυρον εἰς μικρὰν ποσότητα, ἀπὸ ἑνὸς δηλ. τετάρτου κόκκου μέχρις ἑνός, τὸ ἀμμωνιακὸν ἅλας καὶ τὴν ἐμετικὴν τρύγα, διαλελυμένα εἰς ἀφέψημα ἀλθαίας, ἐν ᾧ προστίθεται καὶ καταπραϋντικόν τι

φάρμακον, φροντίζοντες προσέτι ἵνα ἔχωσιν αἱ πάσχουσαι ταχτικὰς τὰς τῆς ἕδρας κενώσεις. Αἱ ἀφαιμάξεις σπανίως εἰσὶν ἐνδεδειγμέναι εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ἀλλὰ καὶ τότε πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα αὐτὰς καὶ ἐπὶ σκοπῷ παροχετεύσεως. Εἰς τὰ ἐπακόλουθα δὲ νοσήματα, ἐκτὸς τῆς ἁρμοζούσης αὐτοῖς θεραπείας, ὠφέλιμος εἶναι καὶ ἡ διατήρησις βοθρύου ἐπὶ τοῦ βραχίονος.

Γ'. Περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογώσεως τῶν ἐν τῷ θώρακι ὀργάνων.

Ἡ ἐν τῇ λοχείᾳ φλόγωσις ὀργάνου τινὸς τῶν ἐν τῷ θώρακι δὲν εἶναι φαινόμενον λίαν σπάνιον· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δὲν προέρχεται κυρίως ἐκ διαταράξεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ἔπεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰδιαίτερον εἶδος τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Εἰς τὸν ἐπιλόχιον τοῦτον πυρετὸν συμπάσχουσι πάντοτε καὶ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ ὄργανα, τὰ δὲ διάφορα εἴδη τῶν ἐν τῇ λοχείᾳ παθήσεων τῶν ὀργάνων τοῦ θώρακος εἰσὶ τὰ ἑπόμενα.

ά.) *Πλευρῖτις.* Οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων θεωροῦσι τὴν πλευρῖτιδα ὡς συνηθεστάτην ἐπιπλοκὴν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, κατὰ τὸν Βύσχιον ὅμως εἶναι αὕτη ἀναλόγως τῶν λοιπῶν ἐπιπλοκῶν σπανία, ἡ δ' ἀπάτη τῶν πρώτων προῆλθεν ἐκ τῶν παρατηρουμένων ἐν τῇ νεκροτομῇ, ἀλλὰ περὶ τούτου ἰστέον, ὅτι ἡ πλευρῖτις προστίθεται περὶ τὰ τέλη συμπτωματικῶς εἰς ἅπαντα τὰ εἴδη τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Τὰ συνήθη συμπτώματα τῆς πλευρίτιδος δὲν ἀρκοῦσι μόνα ν' ἀποτελέσωσιν ἀσφαλῆ τὴν διάγνωσιν, ἐπειδὴ ταῦτα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετόν, καθ' ὃν πάσχει ὑπὸ φλογώσεως ὄργανόν τι τῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Ἡ χαρακτηρίζουσα τὸν ἐπιλόχιον πυρετὸν διαφορὰ ὑφίσταται εἰς τὸ προηγεῖσθαι τὰ συμπτώματα τῆς πλευρίτιδος πάσης ἄλλης παθήσεως τῆς κοιλίας. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ δύς-

πνοια καὶ στενοχωρία, ἡ προερχομένη ἐκ τῆς περιτονίτιδος, διαφέρει μεγάλως τῆς προερχομένης ἐκ τῆς πλευρίτιδος, καθότι ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει δυσκολαίνεται ἡ κίνησις τῶν μυῶν τῆς κοιλίας καὶ τοῦ διαφράγματος, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡ τῶν μυῶν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου θώρακος· τὰ εἰρημένα φαινόμενα δυνατὸν μὲν νὰ παράσχωσιν ὑπόνοιαν πλευρίτιδος, περὶ τῆς ἀληθοῦς ὅμως ὑπάρξεως αὐτῆς δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν διὰ τῆς ἐπικρούσεως καὶ ἀκροάσεως. Ἀκολούθως παρατηροῦμεν ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ προσδιορίσωμεν τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος ἐνδέχεται μὲν νὰ ἔχῃ τὰς συνήθεις ἐκβάσεις τῆς πλευρίτιδος, τούτων ὅμως συνηθεστέρα εἶναι ἡ διίδρωσις, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει λίαν ταχέως, καὶ ἐνίοτε γίνεται ὑδροθώραξ ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν.

β΄.) *Πνευμονία.* Ἡ καθαρὰ πνευμονία, ὡς τοπικὴ πάθησις τοῦ εἴδους τούτου τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, εἶναι φαινόμενον σπάνιον καὶ ἔτι σπανιώτερον ἄνευ παθήσεως ὀργάνου τινὸς τῆς κάτω κοιλίας. Ἡ ἐν τῇ λοχείᾳ ἐπερχομένη πνευμονία δὲν εἶναι μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῆς ἐπερχομένης εἰς ἄλλην ἐποχήν, τὰ φαινόμενα ὁμοιάζουσιν ἐν γένει πρὸς τὰ τῆς συνήθους πνευμονίας, ἡ δὲ διάγνωσις προσδιορίζεται ἀκριβέστερον διὰ τῆς ἐπικρούσεως καὶ ἀκροάσεως. Ἡ πρόγνωσις δὲν εἶναι κακίστη, διότι πολλάκις συμβαίνει διάλυσις τῆς νόσου, ἡ διίδρωσις εἶναι σπανία, ἡ δὲ εἰς γάγγραιναν μετάπτωσις συμβαίνει εὐκολώτερον. Ἄφθονος διάκρισις ἱδρώτων, ἄφθονα οὖρα μεθ' ὑποστάθμης, καὶ διάῤῥοια εἰσὶν εὐάρεστα κριτικὰ φαινόμενα· ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἄφθονος ῥοὴ τῶν λοχίων συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν ἀνάῤῥωσιν τῶν ὑπὸ πλευρίτιδος ἢ πνευμονίας πασχουσῶν.

γ΄.) *Καρδῖτις.* Ἡ φλόγωσις τῆς καρδίας καὶ τοῦ περικαρδίου σπανίως ἐπέρχεται ὡς ἐπιπλοκὴ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ· σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ διάγνωσις εἶναι λίαν δύσκολος, ἡ δὲ πορεία αὐ-

τῆς λίαν ταχεῖα, ὥστε πολλάκις ἐν τῇ λοχείᾳ διαφεύγει τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Τὰ φαινόμενα τῆς καρδίτιδος καὶ περικαρδίτιδος συμφωνοῦσι πρὸς τὰ παρουσιαζόμενα καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις, ἐκτὸς δηλ. τῆς λοχείας, σὺν τῇ διαφορᾷ μόνον ὅτι ἡ ταχύτης τῶν σφυγμῶν καὶ ἡ δύσπνοια εἰσὶν ἰσχυρότερα. Ἡ ἔκβασις τῆς νόσου ταύτης εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θανατηφόρος, ὁ δὲ θάνατος ἐπέρχεται ὑπὸ τὰ φαινόμενα πνιγμοῦ, πολλάκις ὅμως δυνατὸν νὰ ὑπολη φθῇ καὶ ὡς ἀποπληξία τῶν πνευμόνων, συμβαίνουσα οὐχὶ σπανίως εἰς τὰς λεχωΐδας. Ἄλλη ἔκβασις τῆς νόσου ταύτης εἶναι ἡ διίδρωσις, ἐπελθούσης δὲ διαλύσεως, παρατηρεῖται ἐξάνθημά τι κεγχρῶδες, ὅπερ θεωρητέον ὡς κριτικὸν ἢ τοὐλάχιστον ὡς μεταστατικόν.

δ΄.) *Διαφραγματῖτις.* Φλόγωσις τοῦ διαφράγματος δὲν παρετηρήθη ὡς ἰδιοπαθητικὸν τοὐλάχιστον νόσημα ἐν τῇ λοχείᾳ, προστίθεται ὅμως αὕτη πολλάκις εἰς διάφορα ἄλλα πάθη τῶν ὀργάνων τῆς κάτω κοιλίας.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογώσεως ὀργάνου τινὸς τῶν ἐν τῷ θώρακι, πρέπει νὰ διευθύνηται, ὥσπερ καὶ ὅταν ὑπάρχῃ φλόγωσις τῶν ὀργάνων τοῦ θώρακος ἐκτὸς τῆς λοχείας, σὺν τῇ διαφορᾷ μόνον ὅτι, συνυπαρχούσης καὶ βλάβης τινὸς τῶν ὀργάνων τῆς κάτω κοιλίας, ἀπαιτεῖται ν᾽ ἀπέχωμεν παντός, ἱκανοῦ ὄντος νὰ ἐρεθίσῃ ταύτην. Τὸ παιδίον δέον νὰ θηλάζῃ συχνά, ἡ περὶ τὴν πάσχουσαν ἀτμοσφαῖρα ἔστω ὁπωσοῦν θερμή, εἰς δὲ τὴν μήτραν γενέσθωσαν ἐνέσεις ἐκ μαλακτικῶν οὐσιῶν.

Δ΄. Περὶ μητροφλεβίτιδος.

Τὴν φλόγωσιν τῶν φλεβῶν τῆς μήτρας (**metrophlebitis, phlebitis uterina**) ἀναφέρει καὶ ὁ Ὕντερος, ὁ δὲ Βρεχέτιος (**Brechet**) περιέγραψεν αὐτὴν ἀκριβέστερον, ἔτι δ᾽ ἀκριβέστερον ἐγνώσθη αὕτη ἐκ τῶν ἐρευνῶν τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας. Εἶναι τῶν μᾶλλον ἐπικινδύνων νόσων τῶν λεχωΐδων, καὶ

πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς, ὡς τροποποίησίς τις τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ἐπειδὴ προέρχεται οὐσιωδῶς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης καταστάσεως, εἰς ἣν εὑρίσκεται τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς μετὰ τὸν τοκετόν. Ἁλίσκονται δ' ἐκ ταύτης οὐ μόνον αἱ νοσερᾶς ἕξεως γυναῖκες καὶ αἱ δυσοκήσασαι, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ εὐχερέστατα τεκοῦσαι.

Ἡ μητροφλεβῖτις ἀναπτύσσεται συνήθως τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὸν τοκετόν, ἡ δὲ εἰσβολὴ αὐτῆς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἰφνηδία καὶ ὁρμητική, ἐπέρχεται ἰσχυρὸς πυρετός, ἐμφαίνονται δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φρικιάσεις οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ ἀκολούθως, τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς σημεῖον χαρακτηριστικόν, ὥσπερ παρὰ πολλῶν ὑποτίθεται. Ἡ ἰσχὺς καὶ τὰ φαινόμενα τοῦ πυρετοῦ εἰσὶ διάφορα, ἡ ὄψις τῆς πασχούσης μεταβάλλεται ταχέως, καὶ ἀναγγέλλει μεγάλην ἐσωτερικὴν στενοχωρίαν, οἱ ὀφθαλμοὶ θολοῦνται, τὸ πρόσωπον συμπίπτει, καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ γίνεται πελιδνὸν ἢ ἐρυθρότερον τοῦ συνήθους. Ἰσχυρὰ κεφαλαλγία οὐδέποτε σχεδὸν ἐλλείπει, καὶ εἶναι ἰδίως ἰσχυρὰ κατὰ τὸ μέτωπον· συγχρόνως δ' ἐπέρχονται σκοτοδινία, παρακρούσεις, ἐμβοήματα τῶν ὤτων, κτλ. Οἱ σφυγμοὶ εἰσὶν ἀείποτε λίαν ταχεῖς, καὶ εἰ μὲν κατ' ἀρχὰς ἦσαν ὑπόσκληροι, ταχέως ἀποβάλλουσι τὴν σκληρότητα καὶ γίνονται ἁπαλώτατοι· τὸ δέρμα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ξηρὸν καὶ θερμόν, τὸ δὲ χρῶμα ὠχρὸν ἢ ὑποκίτρινον, ἐνίοτε δὲ καλύπτεται καὶ ὑπὸ κολλώδους ἱδρῶτος, ἡ γλῶσσα φαιά, ἡ δ' ἀναπνοὴ δυσώδης· εἰς ταῦτα δὲ προστίθεται τάχιον ἢ βράδιον καὶ τρόμος τῶν ἄκρων, ἔμετος ὑποπρασίνων ὑλῶν, διάῤῥοια, οὖρα θολά, ἐνίοτε δὲ καὶ αἱματηρά, καὶ ἐν γένει ἅπαντα τὰ συμπτώματα τοῦ σηπεδονώδους πυρετοῦ. Παρακρούσεις ὅμως, μεγάλη στενοχωρία, ἀνησυχία, καὶ ἐξάντλησις τῶν δυνάμεων τοῦ σώματος οὐδέποτε ἐλλείπουσιν, ὅταν ἡ νόσος ᾖ ὀπωσοῦν ἔντονος.

Ἅμα ἀρξαμένου τοῦ πυρετοῦ, ἡ λεχὼ αἰτιᾶται πόνον κατὰ

τὴν χώραν τῆς μήτρας, διὰ δὲ τῆς ψηλαφήσεως εὑρίσκομεν τὸ κατώτερον μέρος τῆς κοιλίας ἐξωγκωμένον, τὴν δὲ μήτραν οὐχὶ συνεσταλμένην κατὰ τὸ σύνηθες, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιὰ κειμένην καὶ φθάνουσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ, διὰ δὲ τῆς ἐπιθλίψεως αὐξάνεται ὁ πόνος κατὰ τὰ πλάγια, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν πυθμένα αὐτῆς. Ἰδιάζον φαινόμενον τῆς μητρικῆς φλεβίτιδος εἶναι ἔτι ἡ δευτεροπαθὴς ἐμφάνισις φλογώσεως, γαγγραίνης καὶ διαχύσεως πύου εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος, μηδενὸς ἐξαιρουμένου. Αἱ δευτεροπαθεῖς αὗται βλάβαι συμβαίνουσι συνηθέστερον εἰς τοὺς πνεύμονας, εἰς τὸν κυψελώδη ἱστὸν τόν τε κατὰ τὴν περιφέρειαν καὶ τὸν μεταξὺ τῶν ὀργάνων, εἰς τὰς ὠοθήκας, τὴν μήτραν, τοὺς μῦς, τὸ ἧπαρ, τὸν σπλῆνα, τοὺς ὀφθαλμούς, κτλ. Ἡ φύσις τῶν δευτερευουσῶν τούτων φλογώσεων δὲν εἶναι εἰσέτι ἀρκούντως γνωστή, τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ πῦον ἀπορροφᾶται παρὰ τῶν φλεβῶν τῆς μήτρας, ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς τὸ αἷμα, ὅπερ ἀλλοιοῖ, ἢ μετατίθεται καὶ ἐναποτίθεται τὸ πῦον εἰς ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος. Αἱ ἐπιλόχιοι διακρίσεις εἰς τὴν μητροφλεβίτιδα οὐδόλως ἐμποδίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὑπόκεινται ὅμως εἰς ἀταξίαν.

Ἡ διάρκεια τῆς νόσου εἶναι διάφορος, ὁ δὲ θάνατος δυνατὸν νὰ προέλθῃ λίαν ταχέως ἕνεκα δευτερευούσης παθήσεως ἐπισήμων ὀργάνων, ἢ ἕνεκα σηπεδονώδους πυρετοῦ. Ἡ νόσος διαρκεῖ πολλάκις δεκατέσσαρας ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ καὶ πλειότερον, ὁ δὲ θάνατος δυνατὸν νὰ προέλθῃ τότε ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων, ἢ ἕνεκα ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεων τῆς πασχούσης. Ἡ εἰς ἴασιν μετάβασις διὰ κριτικῶν φαινομένων εἶναι ἀείποτε λίαν βραδεῖα, μένουσι δὲ συνήθως ἐπακόλουθα νοσήματα, εἰς ὀργανικὰς ἀλλοιώσεις τῆς μήτρας καὶ ἰδίως τῶν ἀγγείων αὐτῆς, ἢ εἰς φλογώσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἄλλων ὀργάνων ὑφιστάμενα. Εἰς τὴν νεκροτομὴν τῶν πτωμάτων γυναικῶν, αἵτινες ἀπεβίωσαν ὑπὸ ἐπιλοχίου πυρετοῦ εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ μαιευτήριον, εὑρέθησαν

τὰ ἀκόλουθα. Ἅπαντα τὰ πτώματα αὐτῶν εἶχον τὴν τῶν νεκρῶν ἀκαμψίαν, ἦν δ' αὕτη μείζων κατὰ τὰ κάτω ἢ κατὰ τὰ ἄνω ἄκρα. Ἐπὶ τῆς ὑελώδους πλακὸς τῶν ὀστῶν τοῦ κρανίου εὑρέθησαν τιτανώδη συγκρίμματα, μεταβεβλημένα εἰς ἐλάσματα ὀστῶν, ὥσπερ ταῦτα γίνονται συνήθως κατὰ τὸν Ροκιδάνσκην (Rokidanski) εἰς τὰς ἐγκύους γυναῖκας. Αἱ φλέβες τῆς σκληρᾶς καὶ τῆς ἀραχνοειδοῦς μήνιγγος ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνειμένα (injectées), ὁ δ' ἐπιμήκης κόλπος εὑρέθη ἐνίοτε πλήρης ὠχροῦ καὶ πολυποδώδους αἵματος, καὶ ὑπὸ τὸν ἀραχνοειδῆ χιτῶνα εὑρέθη τετράκις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἢ καὶ ἀμφοτέρων συγχρόνως τῶν ἡμισφαιρίων λύμφη ὀρρώδης, ἔχουσα φαιοκίτρινον τὸ χρῶμα, ἀλλὰ τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐγκεφάλου ἦσαν συνήθως κενά· τὰ ὄργανα τοῦ θώρακος εἶχον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ φύσιν, ἅπαξ ὅμως ἐμπεριείχετο εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πλευρικοὺς σάκκους ὀρρῶδες ὑγρόν, ἐν ᾧ διεκρίνοντο κροκίδες πυώδεις, καλύπτουσαι ἱκανὴν ἐπιφάνειαν τῶν πνευμόνων, ὧν ὁ ἀριστερὸς ἐδείκνυε κατὰ μέγα μέρος ἐρυθρὰν ἡπάτωσιν, εἰς δὲ τὸν δεξιὸν ὑπῆρχον μικρὰ ἴχνη αὐτῆς μόνον κατὰ τὸ κατώτερον μέρος.

Εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας εὑρέθη εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ πτώματα αἷμα πεπηγός, ἄχρουν καὶ πολυποδῶδες, ὅπερ ἐνίοτε ἐξετείνετο διὰ τοῦ δεξιοῦ κόλπου μέχρι τῆς ἀνιούσης κοίλης φλεβός. Ἐνίοτε ὑπῆρχε καὶ ὑγρὸν λυμφικὸν καὶ πηκτῶδες εἰς ἱκανὴν ποσότητα· ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ περιτοναίου εὑρέθη ὡσαύτως εἰς ἅπαντα τὰ πτώματα μείζων ἢ ἐλάσσων ποσότης ὑγροῦ, ὁτὲ μὲν ὀρρώδους ὁτὲ δὲ πλήρους κροκίδων, καὶ περιοριζομένου συνήθως εἰς τὴν κοιλότητα τῆς πυέλου, ἦν δὲ τὸ χρῶμα τούτου ὁτὲ μὲν ὑποκόκκινον, ὁτὲ δὲ ὑπόφαιον, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένων κροκίδων ἐκαλύπτοντο μᾶλλον ἢ ἧττον τὰ διάφορα τῆς κάτω κοιλίας ὄργανα. Ἅπαξ μόνον οὐδόλως εὑρέθη ὑγρόν τι ἐν τῇ κοιλίᾳ, ἀλλ' ἦσαν ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ ὄργανα οὕτω σφιγκτῶς συνηνωμένα πρὸς ἄλληλα, ὥστε

δυσκόλως ἀπεχωρίζοντο· ἴχνη δὲ φλογώσεως ὑπῆρχον πάντοτε κατὰ τὸ μέρος τῆς μήτρας, τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ τοῦ περιτοναίου, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρων μερῶν τῶν ἐντέρων.

Ὁ σπλὴν εἶχεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χρῶμα ὑποκίτρινον, ἡ δὲ σύστασις αὐτοῦ ἦν τοσοῦτον χαλαρά, ὥστε εὐκόλως καὶ διὰ τῆς ἐλαχίστης θλίψεως διερρήγνυτο. Ὁ στόμαχος καὶ τὰ ἔντερα ἦσαν πλήρη ἀερίων καὶ διατεταμένα, εἴς τινα δὲ μέρη τούτων διεκρίνοντο ἐνειμένα ἀγγεῖα, εὑρέθησαν δὲ προσέτι καὶ παντοῖαι ἀλλοιώσεις τῶν παχέων ἐντέρων. Οἱ νεφροὶ ἅπαξ μόνον εὑρέθησαν διαφέροντες τῆς κατὰ φύσιν καταστάσεως, καὶ ἡ μήτρα ἐξετείνετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοσοῦτον, ὥστε ἔφθανε μέχρι τοῦ μέρους τοῦ μεταξὺ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῆς τῶν ἠβικῶν ὀστῶν συμφύσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑψηλότερον. Ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ περιτοναίου, τοῦ καλύπτοντος τὴν μήτραν, διεκρίνοντο ἴχνη φλογώσεως, μεταξὺ δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ παρεγχύματος τῆς μήτρας εὑρέθη ποσότης ὑγροῦ, ὁτὲ μὲν ὀρρώδους, ὁτὲ δὲ πυώδους εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα ποσότητα, ἅπαξ δ' εὑρέθησαν κρεμάμεναι ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλατέος συνδέσμου πολλαὶ κύστεις ἰσομεγέθεις ὁτὲ μὲν ὠῷ περιστερᾶς, ὁτὲ δὲ χηνός.

Τῆς μήτρας διατμηθείσης, οὐδέποτε ἐφάνη ἠλλοιωμένον τὸ παρέγχυμα αὐτῆς· τὸ χρῶμα αὐτοῦ ἦν ὠχρότερον, τὰ μεγάλα ἀγγεῖα μᾶλλον τοῦ συνήθους διεσταλμένα, ἐνίοτε ὅμως ἐμπεριεῖχον αἱ κατὰ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας μικραὶ φλέβες, ὡς καὶ τὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα, πῦον, ὥστε ἡ διατομὴ τοῦ στομίου τῆς μήτρας παρίστα ἐπιφάνειαν λευκήν. Εἰς ἁπάσας τὰς νεκροτομὰς παρετηρήθη ὅτι αἱ φλέβες, αἱ κατ' ἀμφότερα τὰ πλάγια τῆς μήτρας, ἐμπεριεῖχον μεγάλην ποσότητα πύου, ὅπερ πλησιέστερον τῇ μήτρᾳ ἠλαττοῦτο ἐπαισθητῶς, ὥστε εἰς τὰς κατὰ τὸν πυθμένα φλέβας οὐδ' ἴχνος αὐτοῦ διεκρίνετο, εἰς τὰς περὶ τὸν τράχηλον ὅμως εὑρέθη σχεδὸν πάντοτε· τὰ ἀγγεῖα, τὰ περιέχοντα πῦον, ἦσαν οὕτω διεσταλμένα, ὥστε

ἐφαίνετο ὅτι τοῦτο εὑρίσκετο ἐν αὐτῷ τῷ ἰδίῳ παρεγχύματε τῆς μήτρας.

Πολλαὶ φλέβες τῆς ἑτέρας ἢ καὶ ἀμφοτέρων συγχρόνως τῶν ὠοθηκῶν, τοῦ κιρσοειδοῦς πλεγματίου, τῶν πλατέων καὶ στρογγύλων συνδέσμων τῆς μήτρας, ὡς καὶ τῶν σαλπίγγων, εὑρέθησαν ὡσαύτως πλήρεις ὕλης τινὸς πυώδους. Εἰς ἄλλα ὅμως πτώματα δὲν εὑρέθη πῦον, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς μήτρας ἐκαλύπτετο κατὰ μέγα μέρος ἐξ ἰδιαιτέρας τινὸς ὕλης, ἱκανῶς διαφερούσης εἰς τὰ διάφορα ἄτομα· τὰ λείψανα τοῦ φθαρτοῦ χιτῶνος ὁτὲ μὲν εὑρέθησαν μεταβεβλημένα εἰς ὕλην τινὰ σεσηπυῖαν καὶ ψαθυράν, ὁτὲ δὲ εἰς ἀπαλὴν καὶ κιτρινωπὴν βλέννα, καί ποτε δὲ εἰς κιτρίνην τινὰ κερατώδη ὕλην, ἔχουσαν ὀσμὴν ὑποστάθμης ὀξυνισμένου ζύθου· ὑπὸ ταύτην δὲ ὁ βλεννώδης ὑμὴν ἦν εἰς ὑγιᾶ κατάστασιν ἐκτὸς τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον, ὅπου ἐφαίνετο μᾶλλον ἢ ἧττον ἐρυθρός.

Ἡ μητροφλεβῖτις προέρχεται κατά τινας ἐκ βλάβης μηχανικῆς, ἐπὶ τῆς μήτρας ἐπενεργούσης ὁτὲ μὲν ἕνεκα βραδυπορίας τοῦ τοκετοῦ, ὁτὲ δὲ ἕνεκα τῆς βίας, τῆς πρὸς ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου ἀπαιτουμένης, εἰς τὰς μητρορραγίας, ὡς καὶ ὅτε ἔμεινε τεμάχιον ὑστέρου ἐν τῇ μήτρᾳ, προσέτι δὲ καὶ ἕνεκα τῆς χρήσεως τῶν ψυχρῶν, ἴσως δὲ καὶ ἕνεκα μολύσματος, καὶ ἐν γένει διὰ πᾶσαν ἄλλην αἰτίαν, ἐξ ἧς προέρχονται καὶ τὰ διάφορα ἄλλα εἴδη τῆς φλογώσεως τῆς μήτρας. Κατὰ τὸν Βύσχιον ὅμως ἡ νόσος αὕτη δὲν προέρχεται μόνον ἐκ τοπικῆς βλάβης τῆς μήτρας, διότι μητροφλεβῖτις παρετηρήθη πολλάκις, καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ τοκετὸς ἦν εὔκολος καὶ φυσικός, ἐπομένως φαίνεται ὅτι προέρχεται μᾶλλον ἐξ ἰδιαιτέρας τινὸς ἀτομικῆς καταστάσεως, καὶ προσδιορίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῆς ἐπιδημικῆς ἐπιῤῥοῆς· συνοδεύεται δὲ συνήθως καὶ ἐξ ἄλλων παθήσεων καὶ ἐμφαίνει μᾶλλον γενικήν τινα νόσον, πηγάζουσαν ἐκ γενικῆς διαταράξεως τῆς παλινδρομήσεως. Ἰστέον προσέτι, ὅτι αἱ φλέβες τῆς μήτρας ἐνδέχεται νὰ εὑρίσκωνται

πεφλογισμέναι καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐπιλόχιος πυρετός, καθάπερ οὐδὲ πᾶσαν φλόγωσιν τοῦ περιτοναίου πρέπει νὰ θεωρῶμεν ὡς ἐπιλόχιον πυρετόν· σημειωτέον ὅμως ὅτι τοῦτο σπανίως συμβαίνει, ἡ δὲ τοπικὴ φλόγωσις εἶναι τότε λίαν μικρά, καὶ μόνον ἡμέρας πολλὰς μετὰ τὸν τοκετὸν ἀναπτύσσεται, αἱ δὲ ἐπιλόχιοι διακρίσεις ἐξακολουθοῦσι γινόμεναι κατὰ τὸ δέον. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ μητροφλεβῖτις εἶναι μᾶλλον αἰτία ἢ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, περὶ δὲ τῆς αἰτιολογίας αὐτῆς ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα, ὅσα ἐρρέθησαν καὶ περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογώσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας.

Ἡ διάγνωσις τῆς μητροφλεβίτιδος, διαρκούσης τῆς ζωῆς, εἶναι συνήθως πολὺ δύσκολος, πολλάκις δὲ διαφεύγει καὶ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ὥστε τὴν ἀληθῆ ἕδραν τοῦ πάθους μόνον ἐν τῇ νεκροτομῇ ἀνακαλύπτομεν. Ὁ κατὰ τὰ πλάγια τῆς μήτρας ἰδιαίτερος πόνος, ὁ σπεδονώδης χαρακτὴρ τοῦ πυρετοῦ καὶ αἱ οὐδέποτε σχεδὸν ἐλλείπουσαι δευτερεύουσαι παθήσεις, εἰσὶ τὰ κυριώτερα σημεῖα, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ διάγνωσις. Ἡ πρόγνωσις εἶναι ἐν γένει κακὴ καὶ προσδιορίζεται εἰδικώτερον ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς νόσου· εἴς τινας μάλιστα ἐπιδημίας ὁ κίνδυνος εἶναι τοσοῦτον μέγας, ὥστε οὐδεμία σχεδὸν τῶν ἐκ τῆς νόσου ταύτης προσβαλλομένων εἶναι δυνατὸν νὰ διασωθῇ.

Ἡ θεραπεία τῆς μητροφλεβίτιδος οὐδόλως συμφωνεῖ πρὸς τὴν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ἐκ τοπικῆς φλογώσεως τῶν ὑμένων τῆς κοιλίας, καὶ μάλιστα διότι ἡ καθαρῶς ἀντιφλογιστικὴ μέθοδος εἶναι ἐνταῦθα ἧττον ἐπιτετραμμένη. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις πολλῶν ἀξιοπίστων συγγραφέων ἡ ἰσχυρὰ ἀντιφλογιστικὴ θεραπεία ἀπεδείχθη μᾶλλον ἐπιβλαβής, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ νόσος εἰσβάλλῃ μετὰ μεγίστης ὁρμῆς. Ἡ ἐκ τῆς φλεβοτομίας προερχομένη ὠφέλεια εἶναι στιγμιαία, ἐπήνεγκε πολλάκις λειποθυμίαν καὶ πάντοτε σχεδὸν μεγάλην ἀτονίαν· ἐπὶ τοῦ αἵματος σπανίως σχηματίζεται ἐπί-

παγος, αἱ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας προσκολληθεῖσαι βδέλλαι σπανίως ἐπήγαγον μεγάλην ὠφέλειαν. Ἀλλ' οὐδ' ἡ μέχρι πτυελισμοῦ χρῆσις τοῦ πρωτοχλωρούχου ὑδραργύρου, κατὰ τὴν σύστασιν τῶν Γάλλων ἰατρῶν, ἐφάνη κατὰ τὸν Βύσχιον καὶ ἄλλους ὠφέλιμος.

Ἡ καταλληλοτέρα θεραπεία ὑφίσταται εἰς τὴν χρῆσιν βοηθημάτων ἁρμοδίων πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρεθισμοῦ, καὶ εἰς τὴν φροντίδα τοῦ γίνεσθαι κατὰ τὸ δέον τὰς ἐπιλοχίους διακρίσεις, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς καταλλήλους ἐνέσεις εἰς τὴν μήτραν πρὸς διατήρησιν τῆς ἀπαιτουμένης καθαριότητος· τὴν δὲ φλεβοτομίαν, εἰ καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἐνδεδειγμένη, εἰς τὰς ἀρχὰς μόνον τῆς νόσου πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν, ὡσαύτως καὶ τὰ ἐρεθιστικὰ φάρμακα μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον αὐτῆς εἰσὶν ἐνδεδειγμένα, καὶ πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς τὸ ἔσχατον καταφύγιον· ταῦτα εἰσὶν ἱκανὰ νὰ διατηρήσωσιν ἐπί τινα χρόνον ἔτι τὸν ὀργανισμόν, καὶ ἐπομένως νὰ ἐπαγάγωσι βαθμηδὸν τὴν ἴασιν, ἄμεσον ὅμως ἀποτέλεσμα δὲν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς νόσου· ὠφέλιμα προσέτι ἐφάνησαν ἐνίοτε καὶ τὰ ὀρυκτὰ ὀξέα.

Ε'. Περὶ σήψεως τῆς μήτρας.

Ἡ σῆψις τῆς μήτρας εἶναι νόσος ἰδίας φύσεως καὶ διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς γαγγραίνης τῆς μήτρας, τῆς ἐπερχομένης πολλάκις μετὰ τὴν φλόγωσιν αὐτῆς, διότι σῆψις τῆς μήτρας εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνευ φλογώσεως. Ὁ Βύσχιος ὅμως λέγει, ὅτι ἡ σῆψις τῆς μήτρας οὐσιωδῶς δὲν διαφέρει τῆς τοῦ βλεννώδους ὑμένος αὐτῆς γαγγραίνης, τῆς ἐκ φλογώσεως τούτου προερχομένης. Τὸ ἰδιάζον τῆς νόσου ταύτης ὑφίσταται κυρίως εἰς τὴν εἰσβολὴν αὐτῆς ἐν καιρῷ τῆς λοχείας, καθ' ἣν τροποποιεῖται ἰδιαζόντως ἐκ τῆς διαταράξεως τῆς παλινδρομήσεως, καὶ ἐπομένως ἐμφαίνει ἰδιαίτερον εἶδος ἐπιλοχίου πυρετοῦ. Εἰσὶ δὲ καί τινες λέγοντες ὅτι ἡ νόσος αὕτη δυνατὸν νὰ εἰσβάλῃ καὶ ἐν καιρῷ τῆς κυήσεως, ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται πιθανόν. Ἀτομικαί τινες καταστάσεις, οἷον

φλεγματικὴ κρᾶσις καὶ νωθρότης τοῦ σώματος, δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προδιαθέτουσαι αἰτίαι, ἀλλ' ἡ νόσος αὕτη ἀναπτύσσεται κατ' ἐξοχὴν ἕνεκα ἐπιδημικῆς τινος ἐπιῤῥοῆς· ἡ δὲ ἐν τοῖς μαιευτηρίοις ὕπαρξις μολύσματος, καίτοι μὴ ἐπάγουσα ἀμέσως τὴν σῆψιν τῆς μήτρας, διαταράττει ὅμως τὴν λοχείαν, ἐξ οὗ, συνεργείᾳ καὶ ἰδιαιτέρων περιστάσεων, γεννᾶται ἡ σῆψις τῆς μήτρας.

Ὡς προφάσεις δὲ τῆς νόσου ταύτης θεωροῦνται αἱ διάφοροι ἀνωμαλίαι τοῦ τοκετοῦ, αἱ ἀνεπιτηδείως γινόμεναι ἐγχειρήσεις, ἡ ψύξις, ἡ ἀταξία τῆς διαίτης, ἡ διατάραξις τῆς διακρίσεως τῶν ἰδρώτων, τοῦ γάλακτος καὶ τῶν λοχίων, θλιβερὰ παθήματα, κακὴ τροφή, καθεστηκὼς βίος, ἀτμοσφαιρικὴ καὶ γήϊνος ἐπιῤῥοή, κτλ. Ἰσχύουσι δ' ἐν γένει καὶ ἐνταῦθα, ὅσα ἐῤῥέθησαν περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ· σημειωτέον ὅμως ὅτι σῆψις τῆς μήτρας ἐπέρχεται καὶ μετὰ εὐκόλους καὶ τακτικοὺς τοκετούς χωρὶς νὰ δυνάμεθα παντάπασι ν' ἀνακαλύψωμεν τὴν αἰτίαν, τὴν παραγαγοῦσαν αὐτήν.

Ἡ σῆψις τῆς μήτρας ὁτὲ μὲν ἄρχεται ἀμέσως μετὰ τὸν τοκετόν, ὁτὲ δὲ βραδύτερον, τὰ δὲ γενικὰ ταύτης φαινόμενα δὲν ἔχουσιν ἴδιόν τι χαρακτηριστικόν, ὁμοιάζουσι δὲ καθ' ὅλα τοῖς τοῦ νευρικοῦ, ἢ μᾶλλον τοῖς τοῦ σηπεδονώδους ἐπιλοχίου πυρετοῦ, καὶ μόνα τὰ τοπικὰ συμπτώματα δυνατὸν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διάγνωσιν. Ταῦτα δὲ ὑφίστανται κατ' ἀρχὰς ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς τὸ αἴσθημα τοῦ πόνου, τὸ συνοδεῦον τήν τε διὰ τοῦ κόλπου καὶ τὴν ἔξωθεν γινομένην ἐξέτασιν. Ἀναπτυσσομένης ἤδη τῆς νόσου, ἐκρέει τῶν γεννητικῶν μορίων ἰχωρώδης τις καὶ δυσώδης ὕλη, τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ τὸ εἰς τὸν κόλπον ἐξέχον μέρος τοῦ τραχήλου φαίνονται ἁπαλώτερα τοῦ συνήθους, κολλώδη καὶ σχεδὸν διαλελυμένα· εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἡ μήτρα εἶναι ἐντελῶς ἀναίσθητος, ἡ δὲ θερμότης λίαν ἠλαττωμένη. Τὰ σημεῖα ὅμως ταῦτα οὐδόλως εἰσὶ παθογνωμονικά, ὡς μὴ συνοδεύοντα πάντοτε τὴν σῆψιν τῆς

μήτρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπάρχουσι καὶ εἰς ἄλλας ἔτι νόσους αὐτῆς.

Ὅταν τῶν γενικῶν φαινομένων τοῦ νευρικοῦ ἢ τοῦ σπεδονώδους ἐπιλοχίου πυρετοῦ ἕδρα τῆς τοπικῆς παθήσεως ᾖ ἡ μήτρα, τούτοις δὲ προστεθῶσιν εὐαισθησία καὶ πόνοι, ἀκολούθως δὲ τὰ σημεῖα τῆς μαλακύνσεως καὶ τῆς φθορᾶς τοῦ εἰς τὸν κόλπον ἐξέχοντος μέρους τοῦ τραχήλου, δυνάμεθα μὲν νὰ εἴπωμεν μετὰ πιθανότητος ὅτι ὑπάρχει σῆψις τῆς μήτρας, οὐδέποτε ὅμως καὶ νὰ βεβαιώσωμεν τοῦτο πρὸ τῆς νεκροτομῆς. Ἡ πορεία τῆς νόσου ταύτης εἶναι ἐν γένει βραδεῖα καὶ διαρκεῖ συνήθως δέκα ἕως δεκατέσσαρας ἡμέρας, ἐνίοτε ὅμως εἶναι καὶ ταχυτέρα, ἡ δὲ νόσος εἶναι τοσοῦτον κακοήθης, ὥστε ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἢ ἡμερῶν ἐπάγει τὸν θάνατον.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι κακίστη, καίτοι ἡ νόσος δὲν εἶναι πάντοτε θανατηφόρος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοπικὰ φαινόμενα, ζώσης τῆς γυναικός, δυσκόλως γίνονται καταληπτά, ἡ πρόγνωσις δέον νὰ στηρίζηται ἐπὶ γενικῶν φαινομένων, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ῥηθέντων ἐν τῷ ἐπιλοχίῳ πυρετῷ. Ὅταν ἡ νόσος φαίνηται περιπεπλεγμένη μετ' ἄλλων φλογώσεων, ἡ πρόγνωσις προσδιορίζεται ἐκ τῆς ὑπαρχούσης ἐπιπλοκῆς.

Εἰς τὰς γυναῖκας, ὅσαι ἀπεβίωσαν ἐκ τῆς νόσου ταύτης, εὑρέθησαν τὰ ἀκόλουθα. Οἱ τοῖχοι τῆς μήτρας ἦσαν μᾶλλον ἐξωγκωμένοι καὶ παχύτεροι, ἢ ὅσον συνήθως εἰσὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχήν· ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς μήτρας ἦν λευκὴ καὶ παραπλησία ἐν τῇ διατομῇ αὐτῆς χοιρείῳ στέατι τεταριχευμένῳ, ἅπασα δὲ ἡ ἐσωτερικὴ εὑρέθη μέλαινα, ὥσπερ λίθος σχιστός, καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ ῥυπαροῦ τινος καὶ λευκοφαίου σμήγματος. Κατὰ τὸν **Lee**, ὅστις θεωρεῖ τὴν σῆψιν τῆς μήτρας, ὡς βαθμόν τινα τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀναφερομένου εἴδους τῆς μετὰ μαλακύνσεως φλογώσεως τοῦ παρεγχύματος τῆς μήτρας, ὁ ἐσωτερικὸς χιτὼν αὐτῆς μαλακύνεται ἐκ τῆς φλογώσεως ταύτης καὶ διαφθείρεται ἐντελῶς, ὁτὲ δὲ πάλιν, ἐκτὸς τοῦ χιτῶνος τούτου, δια-

φθείρεται εἰς ἱκανὸν βάθος καὶ ἡ μυώδης ὑφὴ τῆς μήτρας, ἡ δὲ φθορὰ αὕτη ἀφικνεῖται ἐνίοτε μέχρι τοῦ περιτοναίου. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἡ μήτρα ἦν ἐρυθρομέλαινα, φαιὰ ἢ κιτρινωπὴ καὶ τοσοῦτον ἀπαλή, ὥστε καὶ ἡ ἐλαχίστη θλῖψις ἐπήνεγκε διάῤῥηξιν αὐτῆς. Τὸ περιτόναιον, ὅπερ καλύπτει τὸ πεφλογισμένον μέρος τῆς μήτρας, εὑρέθη ὡσαύτως ἠλλοιωμένον, καὶ ἢ ὑπῆρχεν ἐφ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἐπιφανείας λύμφη διιδρωμένη, ὥσπερ παρατηρεῖται τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἁπλῆν φλόγωσιν αὐτοῦ, ἢ εὑρέθη κίτρινον, ἐρυθρόν, ἢ μολυβδόχρουν, ὅτε δὲν ὑπῆρχε λεύκωμα ἐναποτεθειμένον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς· καὶ ὁτὲ μὲν ἡ φλόγωσις καταλαμβάνει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ παρεγχύματος τῆς μήτρας, ὁτὲ δὲ μόνον τὸν τράχηλον αὐτῆς, ἢ τὸ μέρος, ἐφ' ᾧ ἦν προσπεφυκὸς τὸ ὕστερον.

Ἡ θεραπεία τῆς σήψεως τῆς μήτρας συμφωνεῖ ἐν γένει πρὸς τὴν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, σὺν τῇ διαφορᾷ μόνον ὅτι ἡ τοπικὴ πάθησις τῆς μήτρας χρήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς, τὰ δὲ καταλληλότερα βοηθήματα εἰσὶν αἱ ἐν αὐτῇ καὶ τῷ κόλπῳ ἐνέσεις ἐξ ἀφεψήματος περουβιανοῦ φλοιοῦ, κωνείου, ἀρωματικοῦ καλάμου, φλοιοῦ δρυὸς καὶ ἄλλων πικρῶν καὶ ἀρωματικῶν φυτῶν, εἰς ταύτας δὲ προσίθεμεν ἐνίοτε καὶ ποσότητά τινα ὄξους ἢ οἰνοπνεύματος· ὠφέλιμοι προσέτι ἐφάνησαν καὶ αἱ διὰ τιτανίου ὕδατος ἐνέσεις ὡς καὶ αἱ διὰ τοῦ χλωρίου. Ἡ πάσχουσα ὀφείλει νὰ διαμένῃ ὅσον ἔνεστιν ἥσυχος, ν' ἀλλάσῃ συχνὰ σινδόνας, ὑπαρχούσης δὲ δυσώδους ἀποφορᾶς, δέον ν' ἀνανεοῦται συχνὰ ὁ ἐν τῷ κοιτῶνι ἀήρ, οὗτινος ἡ θερμοκρασία ἔστω μετρία. Ἡ γενικὴ θεραπεία ἔστω μετρίως ἀντιφλογιστική, γενέσθωσαν δὲ καὶ τὰ δέοντα πρὸς ἐπάνοδον ἢ τακτοποίησιν τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων· ὁσάκις δ' ἡ χρῆσις τῶν λουτρῶν εἶναι ἀδύνατος, ὠφέλιμοί εἰσιν καὶ αἱ δι' οἰνοπνευματούχων ὑγρῶν ἀποπλύσεις.

ΣΤ'. Περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ ἐπιπλεκομένου μετὰ φλογιστικῶν τοπικῶν παθήσεων κατὰ τὰ ἄκρα.

Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία

ἕτερα εἴδη· α) εἰς τὰς κατά τινα μόνον ἢ πλείονα συγχρόνως μέρη τῶν ἄκρων φλογώσεις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων· β) εἰς τὴν λεγομένην ἐπώδυνον λευκὴν φλεγμασίαν τῶν ἄκρων, καὶ γ) εἰς τὴν φλόγωσιν τῶν φλεβῶν τῶν μερῶν.

Α΄.) Περὶ φλογώσεως τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τῶν ἄκρων.

Φλογώσεις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων κατά τινα μέρη τῶν ἄκρων παρετηρήθησαν οὐ μόνον εἰς τοὺς ἐπιδημικῶς ἐπικρατοῦντας ἐπιλοχίους πυρετούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς σποραδικούς· τὰ πεφλογισμένα λυμφοφόρα ἀγγεῖα ἦσαν λίαν ἀλγεινά, ἄνευ ὅμως ἐλαχίστης ἐρυθρότητος τοῦ ἐπ᾽ αὐτῶν δέρματος. Ἡ μερικὴ αὕτη φλόγωσις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων παρατηρεῖται συχνότερον καὶ ἰδίως ὑπὸ τὴν μασχάλην, κατὰ τὸν ἀγκῶνα, κατὰ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς καὶ κατὰ τὰς κνήμας· πολλάκις ὅμως εὑρέθησαν τὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα πεφλογισμένα καὶ εἰς διάφορα συγχρόνως μέρη. Ἡ φλόγωσις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων ἐμφαίνει ὀγκώματα λίαν ἀλγεινὰ καὶ μόλις ἐξέχοντα μικρὸν τῶν παρακειμένων αὐτοῖς μορίων, διαρκούσης τῆς φλογώσεως· μετά τινας ὅμως ἡμέρας γίνονται μείζονα καὶ προεξέχουσι πλειότερον, ὁ πόνος ἐλαττοῦται, διίδρωσις δὲ λύμφης συμβαίνει ὁτὲ μὲν τάχιον ὁτὲ δὲ βράδιον· αὐξανομένου δὲ τοῦ ὄγκου τῆς μήτρας, ἐλαττοῦται μὲν ὅ τε πυρετὸς καὶ τὰ λοιπὰ συμπτώματα, ἀλλὰ δὲν παύονται ὁλοτελῶς. Ἴασις συμβαίνει ἐνίοτε δι᾽ ἀφθονωτέρας ῥοῆς τῶν λοχίων καὶ δι᾽ ἀφθόνων ἱδρώτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως ἡ τοπικὴ πάθησις μεταβαίνει εἰς λυμφικὸν ἀπόστημα, καὶ πρὸς ἴασιν τούτου ἀπαιτεῖται συνήθως πολὺς χρόνος, ἐνίοτε ὅμως μεταβάλλουσι μεταστατικῶς θέσιν τὰ λυμφικὰ ἀποστήματα. Ἡ ἔκβασις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καλή, εἰ καὶ ἡ ἀνάῤῥωσις διαρκεῖ συνήθως πολὺν χρόνον. Ὅταν τὸ ἀπόστημα μένῃ ἠνεῳγμένον ἐπὶ πολύ, ὥσπερ συμβαίνει ὅτε ἡ πάσχουσα ἔπαυσε τοῦ θηλάζειν τὸ τέκνον αὐτῆς, δυνατὸν νὰ συμβῇ γενικὸς τοῦ σώματος μαρασμός. Τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποστήματα παρετηρήθησαν ἐνίοτε καὶ ὡς κριτικὰ φαινόμενα εἰς τὸν ἐπιλόχιον πυρετόν, καθ᾽

ὃν ὑπερέχει ἰδίως ἡ πάθησις τῶν ὀργάνων τῆς κάτω κοιλίας.

Ἡ θεραπεία συμφωνεῖ ἐν γένει πρὸς τὴν τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, σὺν τῇ διαφορᾷ μόνον ὅτι τὴν ἀντιφλογιστικὴν μέθοδον πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα μετὰ μετριότητος. Τὸ νίτρον καὶ τὰ οὐδέτερα ἅλατα οὐδόλως εἰσὶ κατάλληλα, ὡς μὴ ἐνεργοῦντα ἀμέσως ἐπὶ τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων. Ἐνδεδειγμένος ἀπεναντίας εἶναι ἐνταῦθα ὁ πρωτοχλωροῦχος ὑδράργυρος εἰς μικρὰν ποσότητα καὶ συνηνωμένος μετὰ φαρμάκων καταπραϋντικῶν. Λίαν κατάλληλος εἶναι καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἐμετικῆς τρυγός· ἀλλὰ πρέπει προσέτι νὰ φροντίζωμεν ἵνα γίνωνται καὶ αἱ ἐπιλόχιοι διακρίσεις κατὰ τὸ εἰκός, μεταχειριζόμενοι συγχρόνως καὶ ἐνέσεις καταλλήλους εἴς τε τὴν μήτραν καὶ τὸν κόλπον. Τοπικῶς μεταχειριζόμεθα ἀνατρίψεις δι' ἐλαίου ὑοσκυάμου, τὰ δὲ ὀγκώματα καλύπτομεν μαλλίνοις ὑφάσμασι. Πρὸς δὲ χρονιώτερα ὀγκώματα μεταχειριζόμεθα τὰς διὰ τῆς ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς ἀνατρίψεις, καὶ τότε μόνον προσκολλῶμεν βδέλλας, ὅταν τὸ μέρος, ἐπιθλιβόμενον, ᾖ λίαν εὐαίσθητον. Ὅταν δὲ τὸ ὄγκωμα γίνηται πολὺ ἀλγεινόν, βάλλομεν ἐπ' αὐτοῦ ἔμπλαστρον ἐξ ἴσων μερῶν ἐμπλάστρων ὑδραργύρου καὶ κωνείου· μεταβληθὲν δὲ εἰς ἀπόστημα, πρέπει νὰ θεραπεύηται καὶ πρὸ τῆς σχάσεως καὶ μετὰ τὴν σχάσιν κατὰ τοὺς περὶ ἀποστημάτων κανόνας. Ὅταν τὰ λυμφικὰ ἀποστήματα ὦσι κριτικά, ὥσπερ συμβαίνει τοῦτο ἐνίοτε, δέον ν' ἀπέχωμεν πάσης ὁπωσοῦν δραστηρίου θεραπείας, ἐπειδὴ τότε εὐκόλως ἐξαφανίζονται ταῦτα, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸ καλὸν ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγωσιν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀνάγκη νὰ περιοριζώμεθα μόνον εἰς τὴν χρῆσιν τῶν διὰ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὑοσκυάμου ἀλοιφῶν καὶ νὰ καλύπτωμεν τὸ ὄγκωμα μαλλίνῳ ὑφάσματι.

Β'.) Περὶ τῆς ἐπωδύνου λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων.

Αἱ περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου ταύτης ὑπάρχουσαι γνῶμαι διαφέρουσι τοσοῦτον ἀλλήλων, ὥστε πρὸς συμβιβασμὸν αὐτῶν

ἀνάγκη νὰ παραδεχθῇ τις διάφορα εἴδη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος νόσου. Ὁ Βύσχιος παραδέχεται τρία διάφορα εἴδη, ὧν τὸ μὲν ὑφίσταται εἰς φλεγμονὴν τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, τὸ δὲ εἰς φλεγμονὴν τῶν νεύρων καὶ τὸ τρίτον εἰς φλεγμονὴν τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ τῶν ἄκρων. Ἡ ἐπώδυνος λευκὴ φλεγμασία τῶν ἄκρων σπανίως ἀναπτύσσεται κατὰ τὰς πρώτας πέντε τῆς λοχείας ἡμέρας, συμβαίνει δὲ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεταξὺ τῆς ἑβδόμης καὶ δωδεκάτης, ἐνίοτε δὲ καὶ βραδύτερον, ἀλλὰ τότε ἡ νόσος ἀποβάλλει ἔτι μᾶλλον τὸν ἐπιλόχιον χαρακτῆρα, καὶ συνοδεύεται πάντοτε σχεδὸν κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς στάδιον ὑπὸ πυρετοῦ, συμφωνοῦντος πρὸς τὸν ὑπάρχοντα ἐπιλόχιον· ἐνίοτε δὲ ὁ ἐπιλόχιος πυρετὸς εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε ἐπέρχονται καὶ ἐγκεφαλικὰ συμπτώματα· ἄλλοτε δὲ πάλιν εἶναι λίαν ἐλαφρὸς καὶ ἀσήμαντος, τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς καὶ τῆς ἐπιτάσεως τοῦ τοπικοῦ πάθους· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνυπάρχει πάθησις τοῦ περιτοναίου, ὅταν δὲ μὴ ὑπάρχῃ τοῦτο, ἡ φλεγμονὴ τοῦ μηροῦ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναπληροῦσα τὴν πάθησιν τῆς κάτω κοιλίας· αἱ ἐπιλόχιοι διακρίσεις συνήθως διαταράσσονται, πολλάκις δὲ παρατηρεῖται ἐλάττωσις ἢ ἄλλη τις ἀλλοίωσις μιᾶς τούτων μόνον.

Ἡ πρόγνωσις εἰς τὴν ἐπώδυνον λευκὴν φλεγμασίαν τῶν ἄκρων εἶναι καλὴ μόνον, ἐπειδὴ σπανίως ἐπιφέρει κίνδυνον ζωῆς, ἐγκαταλείπει ὅμως πολλάκις δεινὰ καὶ πολυχρόνια νοσήματα κατὰ τὸ προσβληθὲν μέρος.

ά. Φλόγωσις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τοῦ σκέλους.

Ἡ ἐν τῇ λοχείᾳ ἐπελθοῦσα φλόγωσις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τοῦ σκέλους παρίστησιν ἰδιαίτερόν τι εἶδος τῆς ἐπωδύνου λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων καὶ συνοδεύεται ὑπὸ τῶν ἀκολούθων φαινομένων.

Ἄρχεται πόνος κατὰ τὴν βουβωνικὴν χώραν, ἐκτείνεται καθ' ὅλον τὸ σκέλος καὶ εἶναι ἰδίως ἰσχυρὸς τρεῖς ἕως τέσσαρας δα-

κτύλους κάτωθεν τῆς ἰγνύος. Τὸ πάσχον ἄκρον εἶναι μετρίως ἐξωγκωμένον, τὸ χρῶμα ὅμως αὐτοῦ μένει ἀναλλοίωτον, ἡ κίνησις ἐμποδίζεται, ἰδίως δὲ τὸ μέρος, καθ' ὃ εὑρίσκονται οἱ πλατεῖς σύνδεσμοι, εἶναι ὀλίγον τι τεταμένον καὶ ἐπώδυνον ἐν τῇ ἐπαφῇ. Συνήθως πάσχει ὁ δεξιὸς μηρός, σπανίως δὲ μεταβαίνει ἡ φλεγμονὴ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον, ὅπερ συμβαίνει, ἀφοῦ παρέλθῃ τὸ πρῶτον στάδιον, καὶ σπανιώτατα προσβάλλονται συγχρόνως ἀμφότεροι οἱ μηροί. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς νόσου ἐπέρχεται δυσκοιλιότης μεγάλη, τὰ οὖρα εἰσὶ σπάνια, τὸ δὲ χρῶμα αὐτῶν συνήθως λίαν ἐρυθρόν. Εἰς τὴν νόσον ταύτην πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο στάδια, τὸ τῆς φλογώσεως καὶ τὸ τῆς διιδρώσεως. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον διαρκεῖ ἀπὸ τριῶν μέχρις ἑπτὰ ἡμερῶν, ὅτε μεταβαίνει, ἐν ἐλλείψει κρίσεως, εἰς διίδρωσιν. Αἱ κρίσεις γίνονται συνήθως δι' ἱδρώτων καὶ δι' ἀφθονωτέρας διακρίσεως γάλακτος καὶ οὔρων, σπανίως δὲ διὰ τῶν διὰ τῆς ἕδρας κενώσεων.

Ὅταν συμβῇ διίδρωσις, τὸ σκέλος ἐξογκοῦται σημαντικῶς καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοσοῦτον τεταμένον, ὥστε τὸ δέρμα τούτου γίνεται στιλπνόν· εἰς τὴν ἐξόγκωσιν τοῦ σκέλους προστίθεται ἤδη καὶ ἐξόγκωσις τοῦ μεγάλου χείλους τοῦ αἰδοίου, τοῦ πρὸς τὸ πάσχον μέρος· ἀντιστοίχως, ὁ πυρετὸς γίνεται ἤδη μετριώτερος, ὁ δὲ πόνος ἀμβλύτερος, πλὴν δὲν παύεται ἐντελῶς. Ἡ ἐξοίδησις ἐξαπλοῦται ταχέως ἐφ' ὅλου τοῦ σκέλους, ἀπὸ τῆς βουβωνικῆς δηλ. χώρας μέχρι τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν.

Ἡ πορεία τῆς νόσου ταύτης εἶναι συνήθως βραδεῖα, ὅταν δὲ ἡ ἔκβασις ᾖ αἰσία, ὁ πυρετὸς ἐλαττοῦται βαθμηδὸν καὶ μετὰ τρεῖς περίπου ἑβδομάδας ἐξαλείφεται ἐντελῶς, ἀλλ' ἡ ἐξόγκωσις διαρκεῖ ἐνίοτε πολλοὺς μῆνας, ἡ κίνησις τοῦ σκέλους γίνεται δύσκολος ἢ καὶ ἐμποδίζεται ἐπὶ πολὺν ὡσαύτως χρόνον· ἄλλοτε δὲ πάλιν σχηματίζονται ἀποστήματα, ἅτινα ἐπάγουσι συνήθως μεγάλην φθορὰν κατὰ τὴν βουβωνικὴν χώραν.

β'. Φλόγωσις τῶν νεύρων τοῦ σκέλους.

Ἡ φλόγωσις τῶν νεύρων τοῦ σκέλους εἶναι τοπική· ἀποδείκνυται δὲ τοῦτο σαφῶς ἔκ τε τῆς πορείας καὶ ἐκ τῶν ἐκβάσεων τῆς νόσου. Ἡ νόσος αὕτη ἄρχεται μετὰ γενικῶν φαινομένων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρῶν καὶ μεγάλην ὁμοιότητα ἐχόντων πρὸς τὸν ἐπιλόχιον πυρετόν· αἱ ἐπιλόχιοι διακρίσεις διαταράσσονται ἢ ἀμέσως, ἢ τὰς πρώτας μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῆς νόσου ἡμέρας, οἱ σφυγμοὶ εἰσὶ λίαν ταχεῖς, τὰ δὲ νευρικὰ συμπτώματα ὑπερέχουσιν. Ὁ κατὰ τὸ πάσχον σκέλος πόνος λαμβάνει ταχέως τοσαύτην ἐπίτασιν, ὥστε γίνεται ἀφόρητος, ἄρχεται δὲ συνήθως κατὰ τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ μηροῦ, ἐνίοτε δὲ κατὰ τὴν πτέρνην καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπλοῦται καθ' ὅλον τὸ σκέλος. Πᾶσα κίνησις τοῦ σκέλους αὐξάνει τὸν πόνον, ἰσχυρὸν ὄντα κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὸ ἐσπέρας, τὰ δὲ λοιπὰ φαινόμενα, τὰ τὴν νόσον ταύτην συνοδεύοντα, εἰσὶ δίψα ὑπερβολική, γλῶσσα ἐρυθρά, μικρόν τι ἀκάθαρτος, ἢ καὶ ἐντελῶς καθαρά, ἐνίοτε δὲ ξηρὰ καὶ στιλπνή, δυσκοιλιότης, καὶ σπάνις τῶν οὔρων, ὧν τὸ χρῶμα εἶναι συνήθως ἐρυθροκόκκινον.

Ἡ νόσος αὕτη εἰσβάλλει ἐνίοτε μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ἐπέρχεται θάνατος κατὰ τὰς πρώτας ἤδη ἡμέρας ὑπὸ νευρικὰ φαινόμενα. Ἐκ ταύτης ἁλίσκεται συνήθως μόνον τὸ ἀριστερὸν σκέλος, σπανίως δὲ μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον καὶ ἔτι σπανιώτερον ἁλίσκονται ἀμφότερα συνάμα. Ἡ πορεία τῆς νόσου εἶναι ταχυτάτη, τὸ πρῶτον στάδιον διαρκεῖ πέντε ἕως ἑπτὰ ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ ἐπεκτείνεται καὶ μέχρι τῆς δεκάτης τετάρτης· τὸ πάσχον σκέλος εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεταμένον, ἅπαξ δὲ μόνον παρετηρήθη ἰσχυρῶς συγκεκαμμένον κατὰ τὸ γόνυ. Ἡ εἰς διάλυσιν μετάβασις τῆς νόσου εἶναι σπανιωτάτη, γίνεται δὲ τοῦτο, ὅταν ἐπέλθῃ ἐντελὴς κρίσις, ἄφθονος δηλ. διάκρισις τῶν ἱδρώτων, τοῦ γάλακτος καὶ τῶν λοχίων, ἥτις ὅμως πρέπει νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ. Ὁ πόνος παύεται μὲν, δια-

μένει ὅμως ἐπὶ πολὺ εἰσέτι νάρκωσις καὶ παραλυσία τοῦ σκέλους.

Ἡ συνηθεστέρα ἔκβασις τοῦ εἴδους τούτου τῆς λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων εἶναι παραλυσία· οἱ πόνοι καὶ ὁ πυρετὸς ἐλαττοῦνται βαθμηδόν, ἐλαττοῦται ὅμως κατὰ μικρὸν ἥ τε αἴσθησις καὶ ἡ κίνησις τοῦ πάσχοντος μέρους, ὥστε μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἑβδομάδας ἡ παράλυσις εἶναι ἐντελής· διίδρωσις δὲν συμβαίνει συνήθως, ἐπέρχεται ὅμως οἴδημα τῶν ποδῶν καὶ ἡ παράλυσις διαρκεῖ συνήθως μῆνάς τινας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔτη ὁλόκληρα.

γ'. Φλόγωσις τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ τοῦ σκέλους.

Ἡ λευκὴ φλεγμασία τῶν ἄκρων ὑρίσταται κατά τινας εἰς φλόγωσιν τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων, συνοδευομένην ὑπὸ ἐκχύσεως πλαστικῆς λύμφης κατὰ τὸν κυψελώδη ἱστόν, ἐνίοτε ὅμως δυνατὸν ν' ἀναπτυχθῇ καὶ χωρὶς τούτου φλόγωσις τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ. Τὰ συμπτώματα τοῦ εἴδους τούτου τῆς φλογώσεως ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τοῦ σκέλους, σὺν τῇ διαφορᾷ μόνον ὅτι ἡ ἐξόγκωσις καταλαμβάνει ταχέως τοῦτο ὁλόκληρον, καὶ μεταδίδεται συνήθως ἐκ τῆς ἠβικῆς καὶ βουβωνικῆς χώρας· προσέτι ὑπάρχει πάντοτε λίαν ἐπώδυνος διάτασις τοῦ πάσχοντος ἄκρου, σπανίως δὲ συνυπάρχει καὶ ἐρυθρότης ἐρυσιπελατώδης. Ἡ πορεία τῆς νόσου εἶναι βραδεῖα, ἐνίοτε δὲ μεταβαίνει καὶ εἰς ἐμπύησιν, ἀλλὰ τότε γίνονται ἀποχήματα εἰς διάφορα μέρη τοῦ σκέλους, ἡ δ' εἰς γάγγραιναν μετάβασις τῆς φλογώσεως εἶναι λίαν σπανία.

Ἡ νεκροτομὴ τῶν πασχουσῶν τὰ διάφορα εἴδη τῆς λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων οὐδὲν οὐσιῶδες ἀποτέλεσμα παρήγαγεν· εὑρέθη εἰς τὸ σκέλος ἔκχυσις λυμφικοῦ τινος ὑγροῦ εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα ποσότητα, ὅπερ οἱ ἀρχαιότεροι ἰατροὶ ἐθεώρουν ὡς ἐναπόθεσιν γάλακτος· τὰ ἁπαλὰ γεννητικὰ μόρια εὑρέθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἠλλοιωμένα, πολλάκις δὲ καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν λίαν διεφθαρμένα, τὸ δέρμα ἦν ὑπαρὸν καὶ ἐξοιδημέ-

νον ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τοῦτο συλλεγομένου ὑγροῦ, οἱ δὲ μῦς ἀπαλοὶ καὶ ὑποκύανοι τὸ χρῶμα, καὶ τὸ πῦον ὑπῆρχεν ἢ περιωρισμένον εἴς τινας κυψελίδας, ἢ διακεχυμένον, πλὴν σπανίως, μεταξὺ τῶν ἀρθρώσεων κατὰ μῆκος ὅλου τοῦ μηροῦ.

Ἡ νόσος αὕτη διαγινώσκεται εὐκόλως ἐκ τῶν φαινομένων, ὑφ' ὧν συνοδεύεται, δηλ. ἐκ τῆς ἕδρας καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰσβολῆς αὐτῆς, συγχέεται ὅμως μετὰ τῆς φλογώσεως τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους· περὶ δὲ τῶν σημείων, δι' ὧν διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων ἀμφότερα ταῦτα τὰ νοσήματα, λεχθήσονται ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα.

Αἱ περὶ τῆς φύσεως τῆς λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων γνῶμαι τῶν ἰατρῶν ὑπῆρξαν ἑκάστοτε λίαν διάφοροι· οἱ μὲν θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς μετάστασιν τοῦ γάλακτος, οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ ἄμεσος αἰτία τῆς νόσου ταύτης εἶναι συλλογὴ λύμφης, καὶ ἀπόφραξις τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων τοῦ σκέλους μέχρι τοῦ Φαλλοπίου συνδέσμου, προερχομένη ἐκ τῆς θλίψεως, ἣν προξενεῖ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου εἰς τοὺς δυσχερεῖς τοκετοὺς ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν πύελον λυμφοφόρων ἀγγείων· ἕτεροι πάλιν λέγουσιν ὅτι ἡ νόσος ἄρχεται τὸ πρῶτον εἰς τοὺς βουβωνικοὺς ἀδένας, ἕνεκα ἀπορροφήσεως δριμέων ὑγρῶν ἐκ τῶν παρακειμένων μορίων, καὶ ἐντεῦθεν μεταδίδεται ἀκολούθως εἰς ἅπαν τὸ σκέλος. Ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα γνώμη εἶναι, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος προέρχεται ἐκ διαταράξεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ἐκ δὲ τῆς παθήσεως ὁτὲ μὲν τούτου, ὁτὲ δ' ἐκείνου τῶν ἱστῶν πηγάζει καὶ ἡ ὑπάρχουσα τῶν φαινομένων διαφορά. Περὶ δὲ τῶν προδιαθετουσῶν αἰτιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν προφάσεων τοῦ πάθους τούτου, ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα, ὅσα ἐρρέθησαν καὶ περὶ τοῦ ἐπιλοχίου πυρετοῦ, τοῦ συνοδευομένου ὑπὸ φλογώσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας. Ὡς ἰδιαιτέρας δ' αἰτίας, συντελούσας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων, θεωροῦσι τὴν ἐν τῇ κυήσει δυσκολίαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος κατὰ τὰ ἀγγεῖα τοῦ σκέλους, καὶ τὴν σύνθλασιν τῶν λυμφοφόρων ἀγ-

γείων καὶ τῶν ἀδένων ἐν τῷ τοκετῷ, χωρὶς ὅμως νὰ δύνανται καὶ ν' ἀποδείξωσι ταῦτα.

Ἡ πρόγνωσις εἰς τὴν λευκὴν φλεγμασίαν τῶν ἄκρων, δὲν εἶναι λίαν κακή, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ συγχέηται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος μετὰ τῆς φλεβίτιδος τοῦ σκέλους. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πρόγνωσις προσδιορίζεται κυρίως ἐκ τοῦ εἴδους τῆς νόσου, τῆς ἐπιτάσεως τῶν φαινομένων, τῆς ἕξεως τῆς πασχούσης, τοῦ σταδίου τῆς νόσου, τῶν ἐπιπλοκῶν καὶ τῶν ἐπακολούθων νοσημάτων, χείρων εἶναι αὕτη ἐν τῇ φλογώσει τῶν νεύρων τοῦ σκέλους, καθ' ἣν ὅ τε πυρετὸς καὶ ὁ πόνος φθάνουσι πολλάκις εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε γίνονται λίαν ἐπικίνδυνα. Ἐν γένει δὲ ἡ πρόγνωσις εἶναι τοσούτῳ χείρων, ὅσῳ ἰσχυροτέρα εἶναι ἡ φλόγωσις, καὶ αἱ μᾶλλον φιλάσθενοι καὶ καχεκτικαὶ γυναῖκες κινδυνεύουσι πλειότερον ἢ αἱ ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι· ὅτε δ' ἅπαξ συνέβη διίδρωσις, ἡ ἐντελὴς ἴασις εἶναι βραδεῖα καὶ μένουσι συνήθως ἐπακόλουθα νοσήματα. Καὶ αἱ ἐπιπλοκαὶ ἀποτελοῦσι χείρονα τὴν πρόγνωσιν, ἡ δ' ἐπιῤῥοὴ τούτων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν.

Ἡ θεραπεία τῆς λευκῆς φλεγμασίας τῶν ἄκρων διαφέρει κατὰ τὰς περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου ταύτης διαφόρους θεωρίας τῶν συγγραφέων. Καὶ πρῶτον μὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ θεωρήσωμεν τὴν νόσον ταύτην ὡς εἶδός τι ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ἐπομένως δὲ νὰ διευθύνωμεν τὴν θεραπείαν αὐτῆς ἐν γένει, ὥσπερ εἴρηται περὶ τούτου ἀνωτέρω. Τὸ παιδίον δέον νὰ θηλάζῃ τακτικῶς, νὰ γίνωνται συχναὶ ἐνέσεις εἴς τε τὸν κόλπον καὶ τὴν μήτραν, κατὰ δὲ τῆς τυχὸν ὑπαρχούσης δυσκοιλιότητος μεταχειριζόμεθα κλύσματα ἐκκοπρωτικά, ἔσωθεν δὲ δίδομεν γαλακτώματα μετ' ἐμετικῆς τρυγός, ἐν οἷς προστίθεμεν καὶ ναρκωτικόν τι φάρμακον, ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη εὐαισθησία, πρέπει ὅμως ν' ἀπέχωμεν τοῦ ὀπίου κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς νόσου. Ὅταν ὁ πυρετὸς ᾖ ἰσχυρός, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράρ-

γυρον μετὰ ἐκχυλίσματος ὑοσκυάμου, ἄλλως δὲ περιμένομεν μέχρι τῆς δευτέρας ἢ τρίτης ἡμέρας πρὶν ἢ μεταχειρισθῶμεν τὰ φάρμακα ταῦτα.

Ἡ φλεβοτομία ἁρμόζει μᾶλλον εἰς τὰς πληθωρικὰς γυναῖκας, ἡ δὲ τοπικὴ θεραπεία ἔστω κατ' ἀρχὰς ἀντιφλογιστικὴ καὶ καταπραϋντική. Καὶ εἰ μὲν ἡ τοπικὴ φλόγωσις εἶναι ὁπωσοῦν ἰσχυρά, προσκολλῶμεν βδέλλας, ἀλλ' οὐδέποτε ὀλιγωτέρας τῶν εἴκοσιν, ἐπειδὴ ἄλλως βλάπτει μᾶλλον ὁ ἐξ αὐτῶν προερχόμενος ἐρεθισμός, τρίβομεν ὅλον τὸ σκέλος πολλάκις τῆς ἡμέρας δι' ἐλαίου ὑοσκυάμου καὶ ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς, ἀκολούθως δὲ περιελίσσομεν αὐτὸ πεφυλαγμένως μαλλίνοις ὑφάσμασιν. Ἐὰν δὲ τὰ βοηθήματα ταῦτα μηδεμίαν παρέχωσιν ὠφέλειαν, ἡ δὲ φλόγωσις ἀπ' ἐναντίας αὐξάνηται, αὐξάνομεν τὴν δόσιν τῆς ἐμετικῆς τρυγὸς καὶ τοῦ πρωτοχλωρούχου ὑδραργύρου, προσκολλῶντες κατ' ἐπανάληψιν καὶ βδέλλας εἰς τοὺς μηρούς. Καὶ ὅταν μὲν δυνηθῶμεν νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν εἰς διίδρωσιν μετάβασιν τῆς νόσου, δέον νὰ ἐπιμένωμεν ἡμέρας τινὰς ἔτι εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ῥηθέντων βοηθημάτων, προσέχοντες ἀκριβῶς καὶ τὴν πάσχουσαν πρὸς ἀποφυγὴν ὑποποτροπιασμοῦ.

Ὅταν δὲ ἡ νόσος μεταβῇ εἰς τὸ δεύτερον στάδιον, τότε καὶ ἡ θεραπεία εἶναι διάφορος κατὰ τὰ διάφορα εἴδη τῆς νόσου. Καὶ ἐὰν αὕτη ἐδρεύῃ εἰς τὰ λυμφοφόρα ἀγγεῖα ἢ εἰς τὸν κυψελώδη ἱστόν, βάλλομεν ἐκδόριον ἱκανῶς μέγα κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ πάσχοντος ἄκρου, διατηροῦμεν αὐτὸ εἰς ἐμπύησιν ἐπὶ ὀκτὼ ἢ δεκατέσσαρας ἡμέρας, ὅλον δὲ τὸ σκέλος ἀλείφομεν διὰ καφουρούχου χρίσματος καὶ βάμματος κανθαρίδων, ἔσωθεν δὲ δίδομεν τὸ βάμμα δακτυλίτιδος τῆς ἐρυθρᾶς, τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράργυρον καὶ τὴν ἐμετικὴν τρύγα, φροντίζοντες συγχρόνως καὶ περὶ τῆς τακτικῆς διατηρήσεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων. Εἰς περιστάσεις τινάς, καθ' ἃς ἡ νόσος ἦν λίαν δύστροπος, ἐφάνη ὠφέλιμον τὸ τερεβίνθινον ἔλαιον· ἀλλ' ὅταν ὑπάρχῃ νευρικὸς πόνος, εἶναι ἐνδεδειγμένη ἡ χρῆσις τοῦ

ἐκδορίου, ὅπερ ὅμως δὲν πρέπει νὰ διατηρῶμεν εἰς ἐμπύησιν, ἀλλὰ νὰ βάλλωμεν νέον εἰς ἕτερον μέρος τοῦ σκέλους. Τὰ στιμμιοῦχα φάρμακα, τὸ πολύγαλον καὶ δωρόνικον τὸ ὀρεινὸν εἰσὶ λίαν ὠφέλιμα, κατὰ δὲ τῆς μενούσης ἐνίοτε παραλυσίας ὠφελοῦσι τὰ θειοῦχα αὐτοφυῆ ὕδατα, ὁ διαβελονισμὸς καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Γ'.) Περὶ φλογώσεως τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους.

Εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω ὅτι πολλοὶ τῶν συγγραφέων θεωροῦσι τὴν λευκὴν φλεγμασίαν τῶν ἄκρων ὡς νόσον, προερχομένην ἐκ φλογώσεως τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους· διαφέρουσι μὲν ἀλλήλων τὰ νοσήματα ταῦτα οὐσιωδῶς, ὑπάγονται ὅμως ἀμφότερα εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων, ἐξ ὧν ἁλίσκονται συνήθως αἱ λεχωΐδες, τὰ δὲ φαινόμενα, τὰ συνοδεύοντα τὴν φλόγωσιν τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους, εἰσὶ τὰ ἑπόμενα.

Ἡ φλόγωσις ἄρχεται συνήθως μεταξὺ τῆς τρίτης καὶ τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετόν, δηλ. μικρόν τι ταχύτερον ἢ ὅσον ἄρχεται ἡ λευκὴ φλεγμασία τῶν ἄκρων· ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος σπανίως ἀπαντᾶται μόνη, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνοδεύεται ὑπὸ φλογώσεως τῆς μήτρας ἢ τῶν μεγάλων κορμῶν τῶν κατὰ τὴν κάτω κοιλίαν φλεβῶν, καὶ τὰ γενικὰ φαινόμενα τῆς νόσου ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ παρατηρούμενα εἰς τὴν μητρικὴν φλεβίτιδα· εἰσὶ δὲ ταῦτα ἰσχυρὸν καὶ ἐπὶ πολὺ διαρκοῦν ῥῖγος μετὰ καύσου συναναλλασσόμενον, σφυγμοὶ συχνότατοι καὶ μικροί, ναυτίασις, γλῶσσα ῥυπαρά, δίψα, κ.τ.λ. Συγχρόνως δὲ μετὰ τοῦ ῥίγους ἢ μικρόν τι μετ' αὐτό, αἰσθάνεται ἡ πάσχουσα πόνον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρόν, ὅστις γίνεται ἐπαισθητὸς κατὰ πρῶτον εἰς μέρος τι τῆς κάτω κοιλίας, συνήθως δὲ κατὰ τὴν μητρικὴν χώραν. Ἐντεῦθεν μεταδίδεται ἀπωτέρω, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ χεῖλος τῆς πυέλου κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν εἰλεακῶν φλεβῶν, μεταβαίνει εἰς τὴν μηρικὴν φλέβα καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ γόνατος. Τότε δὲ ἐμφαίνονται ἅπαντα τὰ συμ-

πτώματα τῆς φλογώσεως τῶν φλεβῶν, ἃς αἰσθανόμεθα σκληράς, τεταμένας, χονδρώδεις, ἢ ἐν εἴδει σχοινίου· διὰ τῆς ἐπιθλίψεως, τῆς γινομένης κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν, αὐξάνεται μεγάλως ὁ πόνος, ἐξογκοῦνται δὲ οὐ μόνον τὰ περὶ τὴν πεφλογισμένην φλέβα μόρια, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ σκέλος· οἱ πόνοι ἐξαπλοῦνται περισσότερον, αὐξάνονται δὲ ἰδίως διὰ τῆς ἐπιθλίψεως, τῆς γινομένης ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν φλεβῶν.

Ἡ γενικὴ ἐξόγκωσις τοῦ σκέλους ἄρχεται ἰδίως μετά τινας ἡμέρας, τότε δὲ τὸ δέρμα γίνεται ὑπέρυθρον καὶ ἐπέρχεται ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες, ὁ δὲ πυρετὸς γίνεται ἰσχυρότατος καὶ ἐμφαίνει μᾶλλον τυφώδη χαρακτῆρα. Πολλάκις ὅμως παρατηροῦνται καὶ σημαντικαὶ ὑφέσεις τοῦ πυρετοῦ, αἵτινες ἐνίοτε φθάνουσι μέχρι διαλείψεως κατὰ τὸ φαινόμενον· ἀλλ' ὁ μετὰ ταῦτα ἐρχόμενος εἰσβάλλει συνήθως μετὰ ἰσχυροῦ ῥίγους, ὅπερ διαρκεῖ ἐπὶ πολλὰς ὥρας, τὰ δὲ συμπτώματα φαίνονται ἰδίως κακοήθη, ὅταν γένωνται ἀποστήματα εἰς τὰς φλέβας καὶ ἀπορροφηθῇ τὸ πῦον· Ἡ εἰς διάλυσιν μετάβασις τῆς φλεβίτιδος εἶναι σπανία, συχνοτέρα ἀπ' ἐναντίας εἶναι ἡ διίδρωσις, ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἐὰν τὸ πάθος μὴ ἀποβῇ θανατηφόρον, ἡ ἴασις προβαίνει λίαν βραδέως, ἡ δὲ πάσχουσα μόλις μετὰ παρέλευσιν πολλῶν μηνῶν ἀνακτᾶται τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ μέλους αὐτῆς. Πολλάκις ἐπέρχονται καὶ διάφορα ἐπακόλουθα νοσήματα, δηλ. ἐξέλκωσις, γάγγραινα, ἀπόφραξις καὶ διάφοροι ἄλλαι ὀργανικαὶ ἀλλοιώσεις τῶν φλεβῶν, δυσκινησία καὶ ἀτροφία τοῦ σκέλους, κτλ., ὁ δὲ θάνατος συμβαίνει ἕνεκα τῆς ἀπορροφήσεως τοῦ πύου, ἢ ἕνεκα τῆς ὁρμῆς τοῦ πυρετοῦ. Ἡ ἴασις ἐκτελεῖται διὰ τῆς βαθμηδὸν γινομένης ἐλαττώσεως τῶν φαινομένων καὶ τῶν κριτικῶν διακρίσεων, τοὐτέστι τῶν ἐπιλοχίων καὶ τῶν διὰ τῆς ἕδρας κενώσεων καὶ τῶν οὔρων.

Ἐκ τῶν φαινομένων λοιπὸν τούτων ἀποδείκνυται, ὅτι ἡ φλόγωσις τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους διαφέρει τῆς λευκῆς φλεγμα-

σίας τῶν ἄκρων, καθ' ἣν ὁ πόνος δὲν ἄρχεται εἰς τὴν κοιλίαν, ἀλλ' εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ σκέλους, οὗ τινος ἡ ἐξόγκωσις εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην νόσον γίνεται ταχέως καὶ ἐπεκτείνεται καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ, ὥσπερ συμβαίνει ἰδίως εἰς τὴν φλόγωσιν τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ ἢ τῶν λυμφοφόρων ἀγγείων. Εἰς τὴν φλόγωσιν τῶν νεύρων τοῦ σκέλους εἶναι ἰδίως χαρακτηριστικὸς ὁ πόνος, ὡς ἀκολουθῶν τὴν διεύθυνσιν τῶν νεύρων, τῆς δ' ἐξογκώσεως αὐτοῦ συμμετέχει ἐνίοτε καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ τὸ πάσχον σκέλος κείμενον μέγα χεῖλος τοῦ αἰδοίου, τὸ δέρμα εἶναι συνήθως λευκόν, σπανίως δὲ ἐρυθρόν, ὁ δὲ πυρετός, ὁ συνοδεύων τὴν φλόγωσιν τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους, ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸν τυφώδη χαρακτῆρα· προσέτι συνυπάρχει πάντοτε καὶ νόσημά τι τῆς κάτω κοιλίας, ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νόσος εἶναι ἐν γένει λίαν ἐπικίνδυνος, ἐκ δὲ τῶν νεκροτομῶν ἀπεδείχθη, ὅτι ἐν τῇ φλογώσει τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους ὑπάρχουσι τὰ αὐτά, ὅσα παρατηροῦνται καὶ εἰς τὴν μητρικὴν φλεβῖτιδα.

Ἡ θεραπεία τῆς φλογώσεως τῶν φλεβῶν τοῦ σκέλους πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τὰ ὑπάρχοντα φαινόμενα, ἔστω δὲ κατ' ἀρχὰς ἀντιφλογιστική· αἱ γενικαὶ ἀφαιμάξεις σπανίως φαίνονται ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ καὶ τότε μόνον ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου πρέπει νὰ γίνωνται· πολὺ δ' ἀναγκαιότεραι εἰσὶν αἱ τοπικαὶ ἀφαιμάξεις, γινόμεναι διὰ προσκολλήσεως εἴκοσιν ἢ τριάκοντα βδελλῶν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς πεφλογισμένης φλεβός, οὐχὶ δὲ καὶ ὀλιγωτέρων, ἐπειδὴ ἄλλως ὁ ἐκ τούτων προερχόμενος ἐρεθισμὸς ἐνδέχεται μᾶλλον νὰ βλάψῃ.

Μετὰ τὰς βδέλλας ἐπαινεῖται ὡς ὠφέλιμος ἡ χρῆσις τῆς ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς μετὰ τοῦ ἰωδίου, αἱ διὰ ταύτης ὅμως ἀνατρίψεις ὠφελοῦσι κυρίως, ὅταν ἡ φλόγωσις ἀφῃρέθη ἤδη τοὐλάχιστον κατὰ μέγα μέρος, ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ μεγάλη διάτασις, μεταχειριζόμεθα βδέλλας καὶ χλιαρὰ ἐπιθέματα. Ἡ χρῆσις τοῦ ψύχους δὲν φαίνεται ἀξιοσύστατος, τὴν δὲ ἐσωτερικὴν

θεραπείαν πρέπει νὰ διευθύνωμεν συμφώνως τῇ ἁρμοζούσῃ εἰς τὴν μητρικὴν φλεβίτιδα, ἀπέχοντες τῶν δραστηρίων καθαρσίων. Ἐνδεδειγμένα προσέτι εἰσὶν ὁ πρωτοχλωροῦχος ὑδράργυρος, τὰ στιμμιοῦχα, τὰ ναρκωτικά, τὰ διαφορητικά, αἱ εἰς τὸν κόλπον καὶ τὴν μήτραν ἐνέσεις, κτλ., τὰ δὲ ἐπιγινόμενα νοσήματα, ὡς καὶ ἡ διαμένουσα πολλάκις ἀτονία τοῦ σκέλους, πρέπει νὰ θεραπεύωνται κατὰ τοὺς γενικοὺς κανόνας, οὓς ἀκολουθοῦμεν καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς λευκῆς φλεγμασίας τοῦ σκέλους.

Ζ'. Περὶ ψοΐτιδος καὶ ψοϊκῶν ἀποστημάτων τῶν λεχωΐδων.

Ἡ νόσος αὕτη, ἥτις ἐπέρχεται ἐνίοτε ἐν τῇ λοχείᾳ, παρετηρήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Ῥεμβέρτου Δοδοναίου· κατὰ τὸν Σιβόλδον ἦν αὕτη γνωστὴ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἰατροὺς καὶ περιγράφεται ὀπωσοῦν ἐν ἐκτάσει παρὰ Κοιλίου τοῦ Αὐρηλιανοῦ, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων συγγραφέων ἐπραγματεύθησαν περὶ αὐτῆς ὁ Φόρτιος καὶ ὁ Ἀβηρνέθυς. Ὑφίσταται ἡ νόσος αὕτη εἰς φλόγωσιν τοῦ περιτοναίου, τοῦ καλύπτοντος τὰς ψόας καὶ τοὺς εἰλεακοὺς μῦς, τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ, τοῦ περιβάλλοντος τοὺς ῥηθέντας μῦς, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων μυῶν. Ὅταν ἡ νόσος αὕτη εἰσβάλῃ ἐν τῇ λοχείᾳ, φαίνεται ὅτι ὑπάρχει ἐξ ἀρχῆς πεφλογισμένον τὸ μέρος τοῦ περιτοναίου, τὸ περιβάλλον τοὺς ῥηθέντας μῦς, τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ μετὰ θετικότητος, ἐπειδὴ εἰς τὴν νόσον ταύτην ὁ θάνατος ἐπέρχεται συνήθως πολὺ ἀργά, ὅτε δηλ. ἡ βλάβη ἐπεξετάθη εἰς τὰ πέριξ, καὶ ἐπομένως εἶναι δύσκολον νὰ διακρίνῃ τις ποῖα ὄργανα προσεβλήθησαν κατὰ πρῶτον.

Ἡ ψοΐτις ἐπέρχεται εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὴν ζωῆς, ἀλίσκονται δ' ἐκ ταύτης ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἀδιακρίτως, κατὰ τοῦτο δὲ μόνον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιλόχιος νόσος, καθ' ὅσον ἡ πορεία αὐτῆς τροποποιεῖται ἕνεκα τῆς λοχείας, ἧττον ὅμως ἢ ὅσον τροποποιεῖται ἡ τῆς ἐπιλοχίου περιτονίτιδος, ἐπειδὴ ἡ ψοΐτις ἀναπτύσσεται συνήθως βραδύτερον, πολλὰς

δηλ. ἑβδομάδας μετὰ τὸν τοκετόν. Τὴν ψοΐτιδα διαιροῦσι κατὰ τὴν πορείαν καὶ τὰ φαινόμενα αὐτῆς εἰς ὀξεῖαν καὶ χρονίαν.

Ἡ ὀξεῖα ψοΐτις ἄρχεται μετὰ πυρετοῦ, εἰς ὃν οὐδόλως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἰδιαίτερόν τινα χαρακτῆρα· ἐνίοτε ὅμως λαμβάνει οὗτος τὸν διαλείποντα τύπον, τὰ δὲ τοπικὰ φαινόμενα εἰσὶ τὰ ἑπόμενα. Ἡ πάσχουσα αἰτιᾶται κατὰ τὴν ὀσφὺν πόνον, ὅστις ἐπεκτείνεται πρὸς μὲν τὰ κάτω μέχρι τῆς βουβωνικῆς χώρας καὶ τοῦ μηροῦ, πρὸς δὲ τὰ ὀπίσω κατὰ τὴν σπονδυλικὴν στήλην. Ὁ πόνος οὗτος ἐν τῇ ὀξείᾳ τῆς νόσου καταζάσει εἶναι ἰσχυρότερος, νυκτικὸς καὶ διασπῶν, κατὰ πᾶσαν δὲ κίνησιν τοῦ σώματος αὐξάνεται, καὶ ἡ πάσχουσα δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὀρθία καὶ προσπαθεῖ ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ πόνου, ἀνασύρουσα τὸν πάσχοντα μηρὸν μικρόν τι πρὸς τὴν κοιλίαν, ὅπως χαλαρωθῶσιν οὕτως οἱ μῦς. Προϊόντος τοῦ πάθους, αὐξάνονται καὶ οἱ πόνοι, ἐπεκτείνονται πλειότερον, πᾶσα δὲ κίνησις τοῦ σώματος συνοδεύεται ὑπὸ δριμυτάτου ἄλγους. Συχνότερον ὅμως λαμβάνει ἡ ψοΐτις τὸν χρόνιον χαρακτῆρα, καὶ τότε ἢ ἐλλείπει κατ' ἀρχὰς ὁ διαλείπων πυρετός, ἢ εἶναι λίαν μικρός· οἱ πόνοι εἰσὶν ὑπόκουφοι, τὸ δὲ σκέλος τοῦ πάσχοντος μέρους φαίνεται μὲν νεναρκωμένον, ἡ ἀσθενὴς ὅμως δύναται εἰσέτι νὰ περιφέρηται ὁπωσοῦν ἐλευθέρως, καὶ οἱ πόνοι αὐξάνονται, ὅταν αὕτη θελήσῃ νὰ ἐκτείνῃ τὸ σκέλος, ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις διαρκεῖ συνήθως ἐπὶ ἑβδομάδας καὶ μῆνας πρὶν ἢ φανερωθῶσι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Αἱ ἐκβάσεις τῆς νόσου ταύτης εἰσίν

ά.) *Διάλυσις*. Ταύτην πρέπει νὰ περιμένωμεν, ὅταν τὸ πάθος διεγνώσθη ἐγκαίρως καὶ ἐθεραπεύθη καταλλήλως· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὰ συμπτώματα ἐλαττοῦνται βαθμηδόν.

β'.) *Ἔμπύησις*. Αὕτη εἶναι συχνοτέρα εἰς τὴν ὀξεῖαν ψοΐτιδα, γίνεται ὅμως ἐνίοτε καὶ πολὺ βραδύτερον· ὁ πυρετὸς εἶναι ἰσχυρότερος, ὁ πόνος γίνεται σφυκτικός, ὁ δὲ μηρὸς

καὶ ἡ πυελικὴ χώρα τοῦ πάσχοντος μέρους ἐξοιδαίνονται. Εἰς τὴν χρονίαν φλόγωσιν ἡ ἐμπύησις γίνεται βραδέως, ὁ πυρετὸς εἶναι μέτριος καὶ φαίνεται ὡς ἑκτικός, ὥσπερ συμβαίνει τοῦτο καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς ὀξείας φλογώσεως. Τὸ πῦον προσπαθεῖ ν' ἀνοίξῃ δίοδον πρὸς τὰ ἐκτός, τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους.

Ὁ θάνατος εἰς τὴν ὀξεῖαν φλόγωσιν ἐπέρχεται ἢ ἕνεκα τῆς ἰσχύος τοῦ πυρετοῦ, ἢ ἕνεκα τῆς ἐμπυήσεως, ἐξ ἧς βλάπτονται κύρια ὄργανα, ἢ διότι συμβαίνει ἐξάντλησις τῶν δυνάμεων.

Ἡ διάγνωσις τῆς ψοΐτιδος εἶναι εὔκολος, ὅταν ἡ φλόγωσις ᾖ ὀξεῖα, ἔκ τε τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἐδρεύει ὁ πόνος, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αἱ πάσχουσαι τηροῦσι μᾶλλον ὀπτίαν θέσιν καὶ κρατοῦσι κεκκαμμένον πρὸς τὴν κοιλίαν τὸ σκέλος τοῦ πάσχοντος μέρους· ἡ δὲ τῆς χρονίας ψοΐτιδος εἶναι δύσκολος, ἐπειδὴ συγχέεται μετὰ διαφόρων νόσων, ὧν αἱ κυριώτεραι εἰσὶν ἀ.) ἡ νεφρῖτις, β΄) ἡ λιθίασις τῶν νεφρῶν, γ΄.) ἡ ὀπίσθιος ἰσχιάς, δ΄.) ἡ πρόσθιος ἰσχιάς, καὶ ε.) ἡ ῥευματικὴ ὀσφυαλγία. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν ἡ διάγνωσις εἶναι δυσκολωτάτη, διό, ὑπαρχούσης ἀμφιβολίας, ὑποτεθείσθω μᾶλλον τὸ χεῖρον, ὅτι δηλ. ὑπάρχει ψοΐτις.

Ἡ νόσος αὕτη, ἐκτὸς τῶν ἐγκύων γυναικῶν, ἁλίσκει καὶ ἄλλα ἄτομα καχεκτικὰ καὶ ὑπὸ δυσκρασίας τινὸς πάσχοντα, καὶ προέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ βλάβης ἐξωτερικῆς. Ὡς ἐσωτερικὴν δὲ αἰτίαν θεωρητέον τὴν ῥευματικήν, τὴν ἀρθριτικήν, τὴν χοιραδικήν, τὴν ἀφροδισίαν καὶ τὴν σκορβουτικὴν δυσκρασίαν, ὡς καὶ τὴν μετάστασιν χρονίων ἐξανθημάτων, ἢ τὴν ἐπίσχεσιν συνήθων αἱμορῥαγιῶν. Ἐν τῇ κυήσει δὲ καὶ τῇ λοχείᾳ ἡ πρὸς τὴν νόσον ταύτην προδιάθεσις αὐξάνεται τοσοῦτον, ὥστε ἐκ τῆς ἐλαχίστης αἰτίας ἐπέρχεται ἡ φλόγωσις αὕτη, ἥτις τροποποιεῖται ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας καταστάσεως, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ ἔγκυος ἢ ἡ λεχωΐς.

Ἡ πρόγνωσις, ὅταν ἡ νόσος διεγνώσθη ἐγκαίρως κατὰ τὸ

φλογιστικὸν αὐτῆς στάδιον, δὲν εἶναι κακή· ὅταν ὅμως ἐγένετο ἤδη πῦον, τότε ἡ ἔκβασις εἶναι πάντοτε ἀμφίβολος.

Εἰς τὴν θεραπείαν τῆς νόσου ταύτης δέον νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ διάφορα αὐτῆς στάδια. Καὶ εἰς μὲν τὸ φλογιστικὸν πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀφαιρέσωμεν διὰ τῆς ἀντιφλογιστικῆς μεθόδου τὴν τοπικὴν πάθησιν, ἀφαιροῦντες συγχρόνως καὶ τὰς αἰτίας, ἐὰν τοῦτο ᾖ δυνατόν· ἡ δὲ ἀντιφλογιστικὴ θεραπεία ἔστω ἀνάλογος πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς φλογώσεως. Εἰς τὴν ὀξεῖαν ψοΐτιδα εἶναι ἐνδεδειγμένη ἐν πρώτοις ἡ φλεβοτομία, μετ' αὐτὴν δὲ προσκολλῶμεν βδέλλας εἰς τὴν ὀσφυακὴν χώραν κατ' ἐπανάληψιν, ἡ πάσχουσα δέον νὰ μένῃ ὅσον ἔνεστιν ἥσυχος, τηροῦσα ὑπτίαν θέσιν, καὶ ἀπέχουσα πάσης κινήσεως τοῦ σώματος. Μετὰ τὰς βδέλλας μεταχειριζόμεθα ἐκδόρια καὶ ἐρεθιστικὰς ἀνατρίψεις, ἔσωθεν δὲ δίδομεν φάρμακα ἀντιφλογιστικὰ καὶ διαλυτικά, δηλ. τὸν πρωτοχλωροῦχον ὑδράργυρον, τὴν ἐμετικὴν τρύγα εἰς μικρὰν δόσιν, καὶ τὰ τοιαῦτα· ὅταν δὲ οἱ πόνοι ὦσιν ἰσχυροί, μεταχειριζόμεθα τὰ ἐλαιώδη μετὰ τῶν ναρκωτικῶν, καὶ θεραπεύομεν τὰς ἐνούσας δυσκρασίας ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτῶν. Ὅταν ὅμως ἡ φλόγωσις μετέβη εἰς ἐμπύησιν, ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀντιφλογιστικῆς μεθόδου, γενομένου δ' ἀποσήματος, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνοίξωμεν δίοδον εἰς τὸ πῦον πρὸς τὰ ἐκτός, καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἐπὶ τοῦ δέρματος μέρος ἀρκούντως λεπτόν, δι' οὗ φαίνεται ὅτι μέλλει νὰ ἐξέλθῃ τὸ πῦον, πρέπει διὰ τῆς χρήσεως καταπλασμάτων νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ἔξοδον αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ νόσων τῶν θηλαζουσῶν.

Α'. Περὶ φλογώσεως τῶν μαστῶν.

Εἰ καὶ ἡ φλόγωσις τῶν μαστῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν τῆς ζωῆς, συμβαίνει ὅμως συχνότατα,

καθ' ὃν καιρὸν ἐκτελοῦσιν οὗτοι τὴν ἰδιαιτέρον αὐτῶν λειτουργίαν, δηλ. ἐν καιρῷ τοῦ θηλασμοῦ, ἰδίως ὅμως ἐν τῇ λοχείᾳ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀπογαλακτώσει τοῦ παιδίου. Ἡ φλόγωσις ὁτὲ μὲν ἐδρεύει ἐπὶ τοῦ ἐκτὸς δέρματος, ὁτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ, τοῦ περιβάλλοντος τὸν τοῦ μαστοῦ ἀδένα, ὁτὲ δὲ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀδένος. Τὰ δὲ φαινόμενα, τὰ συνοδεύοντα τὴν φλόγωσιν ταύτην, διαφέρουσιν οὐ μόνον κατὰ τὴν ἕδραν τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπίτασιν αὐτοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν κατάστασιν τοῦ σώματος τῆς πασχούσης καὶ τὸν καιρὸν τῆς εἰσβολῆς τῆς νόσου. Ἡ φλόγωσις τῶν μαστῶν χαρακτηρίζεται ἐν γένει ἐκ τῆς διατάσεως, τῆς θερμότητος, καὶ τοῦ πόνου κατὰ τὸν πάσχοντα μαστόν, ὅστις ἐξογκοῦται, ὡς καὶ ὁ ἀδὴν αὐτοῦ, γινόμενος συγχρόνως καὶ ἀνόμοιος, ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος διαταράσσεται, ἢ παύεται ἐντελῶς, ἡ δὲ κίνησις τοῦ βραχίονος τοῦ πρὸς τὸ πάσχον μέρος εἶναι συνήθως ἀλγεινή.

Ὅταν ἡ φλόγωσις ἐδρεύῃ μόνον ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ μαστοῦ, τοῦ περικαλύπτοντος τὸν ἀδένα, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φύσεως ἐρυσιπελατώδους· ἡ ἐρυθρότης εἶναι ἰσχυρά, μὴ περιωρισμένη, καὶ ἐνδίδει ταχέως εἰς τὴν διὰ τοῦ δακτύλου γινομένην ἐπίθλιψιν· ὁ πόνος καὶ ἡ ἐξόγκωσις εἰσὶ μέτρια, τὸ αἴσθημα ὅμως τῆς θερμότητος λίαν ἰσχυρὸν εἰς τὴν πάσχουσαν, ἡ δὲ φλόγωσις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαδίδεται ἀκολούθως ἐφ' ὅλου τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδένος. Ὅταν ἡ ἀρχικὴ ἕδρα τῆς φλογώσεως ᾖ ἐπὶ τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ, ἡ ἐξόγκωσις εἶναι ἐκτεταμένη καὶ ἐξαπλοῦται ὁμοειδῶς ἐφ' ὅλου τοῦ μαστοῦ, τὸ δέρμα εἶναι λίαν τεταμένον, ὁ πόνος ὑπόκουφος, ἐν τῇ ἐπαφῇ ὅμως ἰσχυρότατος, ἡ δὲ ἐρυθρότης σχεδὸν μελανωπὴ καὶ περιωρισμένη. Ὅταν δὲ ἡ ἀρχικὴ ἕδρα τῆς φλογώσεως ὑπάρχῃ εἰς τὸν ἀδένα, ὁ μαστὸς ἐξογκοῦται μὲν ταχέως, οὐδέποτε ὅμως τοσοῦτον, ὅσον ὅταν ἡ φλόγωσις ἐδρεύῃ εἰς τὸν κυψελώδη ἱστόν, ὅτε εἶναι μᾶλλον περιωρισμένη καὶ κεῖται βαθέως. Ὁ μαστὸς εἶναι ἐπώδυνος, ἀνόμοιος καὶ γονατώδης, διότι

μέρη τινὰ τούτου εἰσὶ μᾶλλον ἐξωγκωμένα καὶ σκληρά· τὸ ἐκτὸς δέρμα εἶναι μετρίως τεταμένον καὶ οὐχὶ λίαν ἀλγεινόν, ἀκολούθως ὅμως ἁλίσκεται ὑπὸ τῆς φλογώσεως καὶ τοῦτο καὶ ὁ κυψελώδης ἱστός. Τὰ διάφορα ταῦτα εἴδη τῆς φλογώσεως τῶν μαστῶν ὑπάρχουσιν ἐνίοτε διακεκριμένα, πολλάκις δὲ καὶ συνυπάρχουσι, μεταδιδομένης τῆς φλογώσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον ἱστόν· ἵνα συμβῇ ὅμως τοῦτο, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ ἐξ ἀρχῆς φλόγωσις τοῦ ἀδένος, ἐπειδὴ οὐδέποτε συμβαίνει τοὐναντίον, μετάστασις δηλ. τῆς φλογώσεως ἀπὸ τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ εἰς τὸν ἀδένα.

Εἰς πάσας ταύτας τὰς περιστάσεις ὁ ὀργανισμὸς συμμετέχει ἐν γένει τοῦ τοπικοῦ πάθους, πλὴν κατὰ διάφορον βαθμόν, ὅθεν ὁτὲ μὲν ὑπάρχει μόνον ἐρεθιστική τις κατάστασις, ὁτὲ δὲ ἰσχυρὸς πυρετὸς μετὰ παραφροσύνης, ἢ ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἶναι ἕνεκα τοῦ πόνου τοσοῦτον ἐπίσημος, ὥστε ἐπέρχονται σπασμοὶ καὶ κλονισμοί, τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς ἐπιτάσεως τῶν φαινομένων τῆς νόσου καὶ τῆς ἕξεως τῆς πασχούσης. Ἐὰν ἡ τῶν μαστῶν φλόγωσις ἐπέλθῃ εἰς μὴ ἐγκύους γυναῖκας, οὐδόλως διακρίνεται τῆς τῶν λοιπῶν ἀδενωδῶν ὀργάνων δι' ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος, ἐκτὸς τῆς μείζονος ἐπιτάσεως τοῦ πόνου, τῆς προερχομένης ἕνεκα τῆς τῶν μαστῶν τῶν ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ γυναικῶν μείζονος εὐαισθησίας· ἐὰν δ' ἐπέλθῃ ἐν τῇ κυήσει, ἐν τῇ λοχείᾳ, ἢ ἐν καιρῷ, καθ' ὃν ἡ γυνὴ θηλάζει, φαίνεται ἰσχυροτέρα, διά τε τὸν μείζονα ἐρεθισμὸν τῶν μαστῶν καὶ διὰ τὴν ὑπάρχουσαν κατ' αὐτοὺς πληθώραν καὶ μείζονα συλλογὴν τοῦ γάλακτος· ἐν τῇ λοχείᾳ ἰδίως φθάνει μὲν ἡ νόσος εἰς ὕψιστον βαθμόν, ἡ διάρκεια ὅμως αὐτῆς διαφέρει μεγάλως. Ὅταν ἡ φλόγωσις ᾖ λίαν ἰσχυρὰ καὶ ὀξεῖα, ἀφεθῇ δὲ ἄνευ βοηθείας, γίνεται ταχέως ἐμπύησις, ἢ ἐπακολουθεῖ ἄλλη τις κακὴ ἔκβασις· ὅταν δὲ αἱ πάσχουσαι ὦσι μᾶλλον νωθραί, ἡ δὲ φλόγωσις μετρία, ἡ πορεία αὐτῆς εἶναι χρονιωτέρα καὶ παρέρχονται πολλαὶ ἑβδομάδες, ἐνίοτε δὲ

καὶ μῆνες, πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς ἐμπύησιν ἢ σκλήρυνσιν, ἢ συμβῇ διάλυσις αὐτῆς, ἐὰν μάλιστα τὸ πάθος ἀφεθῇ, ὡς εἴρηται, ἄνευ τινὸς βοηθείας. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην παροράται πολλάκις ἐντελῶς ἡ φλόγωσις καὶ γνωρίζεται ἡ ὕπαρξις αὐτῆς, ἀφοῦ ἐγένετο ἤδη πῦον, ἐξ οὗ ὑπέθεσάν τινες ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῶσιν ἀποστήματα εἰς τοὺς μαστοὺς καὶ ἄνευ φλογώσεως.

Αἱ ἐκβάσεις τῆς φλογώσεως τῶν μαστῶν εἰσὶ διάλυσις, ἐμπύησις, σκλήρυνσις, ἐξέλκωσις, γάγγραινα, ἢ ὀργανικὴ ἀλλοιώσεις τῶν μαζικῶν ἀδένων, τοὐτέστι συρίγγια, συμφύσεις τῶν γαλακτικῶν πόρων, κτλ. Ἡ διάλυσις εἶναι, ὡς μὴ ὤφειλε, μία τῶν μὴ συχνοτέρων ἐκβάσεων τῆς φλογώσεως τῶν μαστῶν, μάλιστα δὲ ὅταν ἡ φλόγωσις ἐδρεύῃ εἰς τὸν κυψελώδη ἱστόν, ἢ εἰς τὸν ἀδένα· ἀλλ' ὅταν αὕτη γίνηται, ἀκολουθεῖ βαθμηδὸν ἐλάττωσις τῶν φαινομένων, καὶ τότε σπανίως ἐλλείπουσι γενικαὶ κρίσεις διὰ τῶν ἐντέρων καὶ τῶν νεφρῶν. Ἡ εἰς ἐμπύησιν μετάβασις τῆς φλογώσεως τῶν μαστῶν εἶναι τοσοῦτον συχνή, ὥστε πολλοὶ τῶν συγγραφέων θεωροῦσιν αὐτὴν σχεδὸν ὡς ἀναγκαίαν, ὅπερ ὅμως δὲν ἔχει οὕτως.

Τὰ δὲ φαινόμενα τῆς εἰς ἐμπύησιν μεταβάσεως τῆς νόσου εἰσὶ ταῦτα· ὁ πόνος γίνεται σφυκτικός, ἡ εὐαισθησία, ἡ θερμότης καὶ ἡ ἐξόγκωσις τοῦ μαστοῦ ἐλαττοῦνται, ἡ ἐρυθρότης γίνεται μελανωτέρα, ὁ δὲ πυρετὸς ἰσχυρότερος καὶ συνοδεύεται ὑπὸ ῥίγους, ἀναλόγως ὅμως τῆς θέσεως τοῦ ἀποστήματος διακρίνομεν μᾶλλον ἢ ἧττον σαφῶς τὸν κλυδασμόν, ἑπομένως δὲ καὶ τὰ ἀποτελέσματα εἰσὶ διάφορα. Ὅταν ἡ ἐμπύησις γίνηται ἐν τῷ ὑπὸ τῷ δέρματι κυψελώδει ἱστῷ, τὸ πῦον τείνει ν' ἀνοίξῃ ὁδόν τινα πρὸς τὰ ἐκτός, τὸ δέρμα ἐπαίρεται, λεπτύνεται καὶ γίνεται εἰς μέρος τι διαφανέστερον καὶ ἐπὶ τέλους σχάζεται, μετὰ τὴν κένωσιν ὅμως τοῦ πύου κλείεται ταχέως τὸ ἀπόστημα. Ὅταν δὲ τὸ ἀπόστημα κεῖται βαθέως, τὰ γενικὰ φαινόμενα καὶ ὁ πόνος εἰσὶ μὲν λίαν ἰσχυρά, δὲν φαίνονται ὅμως ἔξωθεν συμπτώματα, ἔχοντα ἀναλο-

γίαν τινὰ πρὸς τὸν πόνον καὶ τὰ γενικὰ φαινόμενα, καὶ ἐπειδὴ τὸ πῦον δυσκόλως ἀπεργάζεται δίοδον πρὸς ἐκροὴν αὐτοῦ, δυνατὸν νὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος, ἕως ἂν συμβῇ τοῦτο. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ γίνονται συνήθως βλάβαι ἐπίσημοι κατὰ τὰ ἐντὸς τοῦ ἀδένος, φθείρεται μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἐνίοτε δὲ προσβάλλονται καὶ οἱ ὑποκείμενοι μῦς καὶ αὐταὶ προσέτι αἱ πλευραί, ἐξ οὗ σχηματίζονται συρίγγια, βαθέως ἐκτεινόμενα· τότε δὲ τὸ γάλα ῥέει διὰ τῆς παρὰ φύσιν ταύτης ὁδοῦ, ἐκ τούτου δὲ οὐ μόνον ἡ ἴασις τοῦ ἀποστήματος δυσκολαίνεται, ἀλλὰ καὶ ὁ θηλασμὸς ἐμποδίζεται.

Ἡ εἰς σκλήρυνσιν μετάβασις τῆς φλογώσεως εἶναι λίαν συνήθης, ἐὰν δέ ποτε συμβῇ διάλυσις, γίνεται συνήθως ἀτελής, καὶ διαμένει σκλήρυνσις πλείονα ἢ ἐλάσσονα χρόνον, ἕνεκα τῆς ἀκινησίας τῶν χυμῶν. Τὴν σκλήρυνσιν πρέπει νὰ προσδοκῶμεν ἰδίως, ὅταν αἱ πάσχουσαι ὦσιν ἀδύνατοι καὶ καχεκτικαί, διότι τότε ἡ φλόγωσις διαλύεται ἐν μέρει μόνον, καὶ καταλείπει ἐξόγκωσιν σκληράν, μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλην, ἥτις συνήθως εἶναι ἀθώα καὶ βαθμηδὸν διαλύεται, ὅταν δ' ἐπενεργήσωσιν ἐπιβλαβῆ αἴτια, ἡ ἐξόγκωσις αὕτη λαμβάνει πολλάκις κακοήθη χαρακτῆρα. Εἰς τὴν εἰς ἐξέλκωσιν μετάβασιν τῆς φλογώσεως πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο περιστάσεις· διότι ἢ ἁλίσκεται ὑπὸ ταύτης τὸ ἐκτὸς δέρμα, τῆς δὲ συνεχείας τούτου διαλυομένης, γίνονται ἐπ' αὐτὸ μικρὰ ἕλκη, διακρίνοντα ὑγρόν τι πυῶδες ἢ ἰχωρῶδες, ἢ ἡ ἐξέλκωσις γίνεται ἕνεκα τῆς εἰς ἰχῶρα καὶ ἐπομένως εἰς ἕλκη μεταβάσεως τῶν βαθύτερον κειμένων ἐμπυήσεων, ὁτὲ μὲν ἕνεκα κακῆς τοπικῆς θεραπείας, ὁτὲ δὲ ἕνεκα ἐσωτερικῆς τινος δυσκρασίας. Ἡ γάγγραινα προέρχεται, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διὰ κακὴν θεραπείαν καὶ ἐπομένως δι' αὔξησιν τῆς φλογώσεως· ἡ ἐρυθρότης γίνεται πελιδνή, αἱ εἰς τὰ πέριξ φλέβες ἐξογκοῦνται, ἀναφαίνονται ἐρυθραὶ κηλίδες, ὁ κυψελώδης ἱστὸς ἢ μέρη τοῦ ἀδένος ἀπονεκροῦνται, ἀναπτύσσεται σηπεδονώδης πυρετός, καὶ ἡ ζωὴ τῆς πασχούσης κινδυ-

νεύει μεγάλως. Ἐπιγινόμενα δὲ νοσήματα τῆς φλογώσεως τοῦ μαστοῦ εἰσὶν ἀτροφία ἢ ὑπερτροφία τοῦ ἀδένος, σύμφυσις τούτου μετὰ τῶν παρακειμένων μορίων, σύμφυσις τῶν γαλακτικῶν πόρων, συρίγγια καὶ ὀργανικαὶ ἀλλοιώσεις.

Τὰ αἴτια τῆς φλογώσεως τῶν μαστῶν εἰσὶν ἐν μέρει μὲν μηχανικά, ἐν μέρει δὲ δυναμικά, τοὐτέστιν ἔξωθεν προσγινόμεναι βλάβαι καὶ ἐρεθισμοί, κρούσματα, πλήξεις, συνθλάσεις, λίαν στενὰ ἐνδύματα, ἰσχυρὸς καὶ συχνὸς θηλασμὸς τοῦ παιδίου, ὑπὲρ τὸ δέον θερμὸν κάλυμμα τοῦ θώρακος, ψύξις τούτου, ἐπίσχεσις τῶν λοιπῶν διακρίσεων, συνόρμησις αἵματος καὶ γάλακτος εἰς τοὺς μαστούς, θηλασμός, γινόμενος σπανιώτερον τοῦ δέοντος, πυρωτικὰ ποτά, λίαν θρεπτικὴ καὶ ἐρεθιστικὴ δίαιτα, πρὸ πάντων δὲ ἰσχυρὰ ψυχικὰ παθήματα, οὐ μόνον θλιβερά, ἀλλὰ καὶ μεγάλην χαρὰν ἐμποιοῦντα.

Ἡ πρόγνωσις, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάλυσιν, δὲν εἶναι τοσοῦτον καλή, διότι ἡ φλόγωσις μεταβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς ἐμπύησιν, ἥτις ὅμως σπανίως γίνεται ἐπικίνδυνος. Ὅταν ἡ φλόγωσις κεῖται βαθέως, ἡ διατήρησις τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἀδένος εἶναι ἀπίθανος, ἑπομένως καὶ ἡ πρόγνωσις ἀμφίβολος. Ἡ ἐν καιρῷ τῆς λοχείας ἐπελθοῦσα φλόγωσις τοῦ μαστοῦ ἐμποδίζει συνήθως τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ θηλασμοῦ, ἐκτὸς δὲ τούτου εὐκόλως μεταβάλλεται καὶ ἡ ποιότης τοῦ γάλακτος. Χείρων εἶναι ἡ πρόγνωσις, ὅταν ἁλίσκηται ὑπὸ φλογώσεως αὐτὸς ὁ ἀδὴν ἢ ὅταν πάσχῃ ὁ κυψελώδης ἱστὸς καὶ τὸ δέρμα. Εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς προγνώσεως πρέπει νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἐν γένει κατάστασις τοῦ σώματος τῆς πασχούσης, διότι εἰς τὰς ἀδυνάτους καὶ ὑπὸ δυσκρασίας τινὸς πασχούσας ἡ πρόγνωσις εἶναι πάντοτε χείρων· ὅταν δ' ἐπέλθῃ ἐξέλκωσις, ὑπάρχει φόβος κακῆς ἐκβάσεως, καὶ ἰδίως ὅταν ἐπέλθῃ γάγγραινα.

Ἡ θεραπεία πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὸ νὰ διαλύσῃ τὴν φλόγωσιν καὶ νὰ προλάβῃ τὴν ἐμπύησιν ἢ νὰ περιορίσῃ αὐτὴν ὅσον

ἔνεστιν. Ὅθεν ὅταν προσκληθῶμεν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου, ἡ δὲ φλόγωσις ἢ ὀξεῖα καὶ συνοδεύηται ὑπὸ ἰσχυροῦ πυρετοῦ, δέον νὰ μεταχειρισθῶμεν ἀμέσως ἔντονον ἀντιφλογιστικὴν θεραπείαν. Ἡ γενικὴ ἀφαίμαξις διὰ φλεβοτομίας εἶναι ἐνδεδειγμένη εἰς τὰς πληθωρικάς, αἱ δὲ τοπικαὶ εἰς πάσας ἐν γένει τὰς περιστάσεις πρὸς κατάπαυσιν τῆς φλογώσεως· ἡ δίαιτα ἔστω ὡσαύτως ἀντιφλογιστική, τὰ δὲ λοιπὰ βοηθήματα ἀνάλογα πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν κατάςασιν τῆς πασχούσης. Εἰς τὴν ἐρυσιπελατώδη φλόγωσιν τοῦ δέρματος δίδομεν τὰ ἐμετικά, ἔξωθεν δὲ βάλλομεν ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέρους ξηρὰς καὶ θερμὰς πόας, διὰ δὲ τῆς ἐσωτερικῆς χρήσεως τῆς ἐμετικῆς τρυγός, διὰ πόσεως ἀφθόνου χλιαροῦ ὕδατος καὶ τῆς χρήσεως καθαρσίων προσπαθοῦμεν νὰ προκαλέσωμεν τὰς διὰ τῶν τοῦ δέρματος, τῶν οὔρων καὶ τὰς διὰ τῶν τῆς ἕδρας κενώσεων κρίσεις. Εἰς τὴν φλεγμονὴν τοῦ ἀδένος καὶ τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ δέον νὰ μὴ μεταχειριζώμεθα κατ' ἀρχὰς οὔτε λίαν ἐρεθιστικὰ οὔτε λίαν χαλαρωτικὰ βοηθήματα, μᾶλλον δ' ἐνδεδειγμένα εἰσὶ τὰ καταπραϋντικὰ καὶ τὰ ἀντιφλογιστικά, αἱ διὰ χλιαροῦ μολυβδούχου ὕδατος πυριάσεις καὶ αἱ ἐλαιώδεις ἀνατρίψεις, ἰδίως δὲ αἱ διὰ τοῦ ἐναμμωνίου σαπωνούχου χρίσματος μετὰ βάμματος ὀπίου· συνιστῶνται ἔτι ὡς ὠφέλιμα πρὸς τοῦτο καὶ διάφορα ἄλλα βοηθήματα, ἀλλὰ ταῦτα οὐδόλως πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς εἰδικά, ὁ δὲ μαστὸς πρέπει νὰ ὑποστηρίζηται μετρίως καὶ νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τοῦ ψύχους, ἐνῷ θηλάζει τὸ παιδίον. Ἐσωτερικῶς μεταχειριζόμεθα φάρμακα, ἱκανὰ νὰ διατηρῶσιν εἰς ἐνέργειαν τὰς διακρίσεις καὶ ἐκκρίσεις· τοιαῦτα δ' εἰσὶν ἡ ἐμετικὴ τρὺξ καὶ τὰ οὐδέτερα ἅλατα· λίαν δ' ὠφέλιμα εἰσὶ καὶ τὰ διουρητικὰ καὶ διαφορητικὰ ποτά.

Ὅταν δὲ ὑπάρχῃ μεγάλη διάτασις τοῦ μαστοῦ, ἀπαιτεῖται τῳόντι πρὸ παντὸς ἄλλου τοπικὴ ἀντιφλογιστικὴ θεραπεία· συγχρόνως ὅμως δίδομεν ἐσωτερικῶς καὶ τὰ ναρκωτικά, δι' ἐλαιωδῶν δὲ ἀνατρίψεων καὶ διὰ τῆς κατ' ἐξακολούθησιν χρή-

σεως τῶν πυριάσεων, προσπαθοῦμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν διάτασιν. Ὅταν ἐπιτύχωμεν νὰ μετριάσωμεν οὕτω τὴν φλεγμονὴν καὶ ὑπάρχῃ ἐλπὶς διαλύσεως, δέον νὰ ἐξακολουθῶμεν τὴν χρῆσιν τῶν ῥηθέντων βοηθημάτων, προσπαθοῦντες ἤδη νὰ διατηρῶμεν εἰς ἐνέργειαν τὰς διακρίσεις καὶ ἐκκρίσεις, δι' ὧν παύεται βαθμηδὸν ἡ νόσος. Τὸ θηλάζειν εἶναι μὲν ἀλγεινὸν εἰς τὴν πάσχουσαν, ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπογαλάκτωσις ἐνδέχεται νὰ ἐπαγάγῃ βλάβην, ἕνεκα τῆς μεγάλης συλλογῆς τοῦ γάλακτος εἰς τοὺς μαστούς, ὁ θηλασμὸς πρέπει νὰ γίνηται ἐν ὅσῳ διακρίνεται γάλα καὶ ἐν ὅσῳ οἱ πόνοι εἰσὶ μέτριοι. Ὅταν ἡ φλόγωσις τοῦ μαστοῦ ᾖ μετρία, ποτὲ σχεδὸν δὲν εἶναι ἀναγκαία ἡ γενικὴ ἀφαίμαξις, τὴν τοπικὴν ὅμως, ὅσον μετρία κἂν ᾖ ἡ φλόγωσις, σπανίως δυνάμεθα ν' ἀποφύγωμεν. Ἐκτὸς δὲ τούτου παραγγέλλομεν τοπικῶς μὲν νὰ γίνωνται ἀνατρίψεις δι' ἐλαίου καὶ πυριάσεις διὰ μολυβδούχου ὕδατος, ἔσωθεν δὲ νὰ δίδηται ἡ ἐμετικὴ τρὺξ εἰς μικρὰς δόσεις καὶ καθάρσια.

Ὅταν δὲ ἡ φλόγωσις ᾖ χρονιωτέρα καὶ ἑδρεύῃ βαθέως, οὐδόλως ἁρμόζει ἡ αὐστηρῶς ἀντιφλογιστικὴ θεραπεία, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς βραδύνεται πολὺ ἡ ἴασις τῆς νόσου· κατάλληλοι ἀπ' ἐναντίας εἰσὶν αἱ ἐλαφρῶς ἐρεθιστικαὶ πυριάσεις ἐξ ἐγχύματος ἀνθῶν ἀκτῆς ἢ χαμαιμήλων, καὶ ἀνατρίψεις διαλυτικῶν ἀλοιφῶν, καὶ πρὸ πάντων τῆς ὑδροϊωδούχου καὶ τῆς ὑδραργυρικῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας, τὰς ἐχούσας χαύνην καὶ νωθρὰν τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος, ἡ φλόγωσις τῶν μαστῶν λαμβάνει χρονιωτέραν πορείαν· διὸ ἁρμόζουσι πολλάκις τὰ ἐρεθιστικὰ ἔμπλαστρα, δηλ. τὸ διὰ κωνείου, τὸ δι' ὑδραργύρου καὶ τὸ διὰ λιθαργυρίου μετὰ ἐκχυλίσματος εὐθαλείας.

Ὅταν τὰ πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς φλογώσεως μεταχειρισθέντα βοηθήματα οὐδεμίαν ἐπάγωσιν ὠφέλειαν, τὸ δὲ πάθος δεικνείει σαφῶς ὅτι ῥέπει εἰς ἐμπύησιν, τότε πρέπει νὰ ὑποστηρίζωμεν καὶ νὰ ἐπιταχύνωμεν αὐτήν· δέον ὅμως νὰ ἔχωμεν ἀείποτε ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ καὶ εἰς πάσας ἐν γένει τὰς ἐμπυ-

ήσεις, ἀπαιτεῖται βαθμός τις φλογώσεως, ὅστις ὅμως εἶναι διάφορος, κατὰ τὴν ἕξιν τῆς πασχούσης καὶ τὴν τοπικὴν πάθησιν, διὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῶσι περὶ τούτου ὡρισμένοι κανόνες. Ὅταν ἡ φλόγωσις ᾖ μεγάλη, πρέπει νὰ ἐλαττῶμεν αὐτὴν διὰ μετρίας ἀντιφλογιστικῆς μεθόδου, μεταχειριζόμενοι βοηθήματα πρὸς ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐμπυήσεως οὐδόλως ἐρεθιστικά. Ὅταν δὲ ἡ ἕδρα τῆς φλογώσεως μὴ ὑπάρχῃ πολὺ βαθέως, διακρίνομεν ταχέως τὸν κλυδασμόν, τὸ δὲ ἀπόστημα ὀξύνεται καὶ σχάζεται πρὸς τὰ ἐκτός. Εἰς τὰς νωθρὰς γυναῖκας, ἢ ὅταν ἡ θεραπεία τῆς φλογώσεως ᾖ ἀκατάλληλος, ὅπερ προέρχεται εἴτε ἐκ καταχρήσεως τῶν ἀντιφλογιστικῶν, ἢ τῶν ἐρεθιστικῶν βοηθημάτων, εἴτε διότι ἡ φλόγωσις ἁλίσκει τὰ βαθέως κείμενα μόρια, δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν διάλυσιν αὐτῆς· ἡ ἐμπύησις γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραδέως, ἡ δὲ ἐκ τῆς χρήσεως τῶν καταπλασμάτων ὑγρὰ θερμότης ἐνεργεῖ λίαν χαλαρωτικῶς, ἐξ οὗ ἡ ἐμπύησις εὐκόλως λαμβάνει κακοήθη χαρακτῆρα. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἰσὶν ἐνδεδειγμένα τὰ ἐρεθιστικὰ βοηθήματα, τουτέστι τὰ διάφορα διαλυτικὰ ἔμπλαστρα, αἱ ξηραὶ ἀρωματικαὶ πόαι, αἱ δι' ἀρωματικῶν χρισμάτων ἀνατρίψεις, τὸ μετὰ σάπωνος ἀμμωνιούχου χρίσμα, καὶ τὰ τοιαῦτα. Διὰ τῶν βοηθημάτων τούτων γίνεται εὐκολώτερον ἡ ἐμπύησις, ὁ δὲ χαρακτὴρ αὐτῆς δὲν εἶναι παντάπασι κακοήθης.

Ὅτε ὅμως ἐγένετο ἤδη ἐμπύησις, καὶ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν σαφῶς τὸν κλυδασμὸν τοῦ πύου, κατά τινας συγγραφεῖς ἀπαιτεῖται νὰ μὴ περιμένωμεν τὴν φυσικὴν σχάσιν τοῦ ἀποστήματος, ἀλλὰ νὰ σχάζωμεν αὐτό· ἀλλ' ἡ τοιαύτη πρότασις δὲν φαίνεται ἐν γένει ἀξιοσύστατος, διότι τότε μόνον πρέπει νὰ σχάζωμεν τὸ ἀπόστημα, ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη ποσότης πύου, ἢ ὅταν τοῦτο εὑρίσκηται βαθέως καὶ τὸ δέρμα ᾖ πολὺ στερεόν, ἢ ὅταν αἱ πάσχουσαι ὦσι τρυφεραὶ καὶ λίαν εὐαίσθητοι, ἐξ οὗ ὁ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ πύου προερχόμενος πόνος εἶναι ἰσχυρότατος· δέον δὲ νὰ γίνηται πάντοτε μικρὰ ὀπὴ

καὶ νὰ κενοῦται τὸ πῦον βραδέως καὶ κατὰ μικρόν, ὅταν μάλιστα ὑπάρχῃ συλλογὴ τούτου μεγάλη. Ὅταν δὲ τὸ πῦον εὑρίσκηται πέριξ τοῦ ἀδένος, ἡ τομὴ πρέπει νὰ γίνηται καθέτως κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ σώματος, καὶ συνήθως ἐπὶ τοῦ μᾶλλον ἐπηρμένου μέρους τοῦ ἀποστήματος, ὅπου διακρίνομεν σαφέστερον καὶ τὸν κλυδασμόν· ἄλλως δὲ δέον νὰ γίνηται ἡ τομὴ κατὰ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ μαστοῦ πρὸς εὐκολωτέραν ἐκροὴν τοῦ πύου. Ἀλλ' ὅταν τὸ ἀπόστημα εὑρίσκηται ὑπὸ τὸν ἀδένα, ἀνάγκη νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀνοίξωμεν ἐγκαίρως ἔξοδον τοῦ πύου, διὸ ἀπαιτεῖται νὰ σχάζωμεν αὐτὸ διὰ τοῦ ἀδένος, τέμνοντες κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ἄλλως δὲ συμφύεται εὐκόλως ἡ γενομένη ὀπή. Ἡ μετὰ τὴν σχάσιν τοῦ ἀποστήματος θεραπεία εἶναι διάφορος ἀναλόγως τῶν περιστάσεων· καὶ ὅταν μὲν ὑπάρχῃ εἰσέτι πόνος καὶ φλόγωσις, δέον νὰ ἐξακολουθῶμεν τὴν χρῆσιν τῶν καταπλασμάτων, τοὐναντίον δὲ βάλλομεν ἐπὶ τῆς ὀπῆς μοτὸν μετὰ κηρωτῆς ἀλοιφῆς, καὶ διατηροῦμεν ταύτην ἠνεῳγμένην μέχρις ἂν ἐκκενωθῇ ἐντελῶς τὸ πῦον.

Εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐμπύησιν, καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν, μένει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σκλήρυνσίς τις εἰς τὸν μαστόν, ἥτις εἶναι συνήθως ἀκίνδυνος καὶ διὰ τῆς ἰαματικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως διαλύεται, πάντοτε ὅμως εἶναι φρονήσεως ἔργον νὰ ὑποστηρίζωμεν τὴν διάλυσιν καὶ δι' ἰαμάτων, βοηθούντων τὴν ἀπορρόφησιν. Δίδομεν δὲ πρὸς τοῦτο ἔσωθεν μὲν ἐλαφρὰ καθάρσια, τὰ στιμμιοῦχα, τὸ κώνειον καὶ τὴν ἁλικὴν βαρύτιδα· ἔξωθεν δὲ παραγγέλλομεν θερμὸν κάλυμμα τοῦ μαστοῦ, ἀνατρίψεις διὰ καφουρούχου οἰνοπνεύματος, διὰ ῥευστῆς ὀξικῆς ἀμμωνίας καὶ διὰ τοῦ ἐκ καφουρᾶς καὶ ἀμμωνίας χρίσματος, δι' ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς, ἢ διὰ τῆς ἐξ ὑδροϊωδικοῦ κάλεος· προσέτι καὶ ἐπίθεσιν διαλυτικῶν ἐμπλάστρων, τουτέστι τοῦ διὰ κωνείου, τοῦ δι' ὑδραργύρου, τοῦ συνθέτου διαχύλου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ λουτρά, ἅτινα εἰσὶ

λίαν ὠφέλιμα. Ὅταν δὲ γένωνται ἕλκη ἐπὶ τοῦ μαστοῦ, ἡ θεραπεία ἔστω ἀνάλογος τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν· καὶ ἐὰν διατηρῶνται ἕνεκα ἐσωτερικῆς τινος δυσκρασίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ πρὸς ἐξάλειψιν αὐτῶν ἁρμόδια φάρμακα· ἐὰν δὲ τὸ πῦον λαμβάνῃ κακὴν ὀσμήν, μεταχειριζόμεθα ἐξωτερικῶς τὸν ἄνθρακα, τὸ χλώριον, ἢ τὰ ὀρυκτὰ ὀξέα, λίαν ἠραιωμένα. Ὅταν τὰ ἕλκη ἐδρεύωσιν εἰς τὸ δέρμα ἢ ἁπλῶς εἰς τὸν κυψελώδη ἱστόν, ἄνευ κακοήθους χαρακτῆρος, ἀρκοῦσι συνήθως αἱ τοῦ μολύβδου καὶ ψευδαργύρου σκευασίαι, ὅταν ὅμως ἐδρεύωσι βαθύτερον καὶ ἔχωσιν ἄτονον καὶ κακοήθη χαρακτῆρα, τότε ἀπαιτοῦνται ἰσχυρότερα στυπτικὰ βοηθήματα, καὶ ἰδίως ὁ διὰ νιτρικοῦ ἀργύρου καυτηριασμός.

Ἡ γάγγραινα εἶναι συνήθως ἀποτέλεσμα ὑπερβολικῆς φλογώσεως· ὅθεν ὅταν ἐπαπειλῆται νὰ συμβῇ αὕτη, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσκολλῶμεν πολλὰς βδέλλας, νὰ μεταχειριζώμεθα ἀρωματικὰς πυριάσεις, καὶ νὰ ἐξακολουθῶμεν τὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ μετὰ ταῦτα, ὅτε δηλ. ἐγένετο ἡ γάγγραινα, αἱ δὲ προσπάθειαι ἡμῶν πρέπει νὰ τείνωσιν εἰς τὸ ν' ἀποχωρίσωμεν ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τὸ ἀπογαγγραινωθὲν μέρος. Ἐὰν μετὰ τὴν φλόγωσιν τοῦ μαστοῦ μένωσι βαθεῖαι κοιλότητες καὶ συρίγγια, πρέπει νὰ σχάζωμεν αὐτὰ διὰ μαχαιρίου κατὰ τὸ ἀντικείμενον τῇ ὑπαρχούσῃ ὀπῇ μέρος· ἐὰν δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ᾖ ἀδύνατον νὰ προκύψῃ ὠφέλειά τις, διεκβάλλομεν λημνίσκον διὰ τοῦ συριγγίου, ἀλλ' ὅταν μένῃ ἀτονία καὶ χαύνωσις τοῦ μαστοῦ, ἀπαιτεῖται νὰ μεταχειριζώμεθα τονωτικὰς καὶ στυπτικὰς ἀποπλύσεις.

Β'. Περὶ μαστωδυνίας, ἢ νευρικῆς εὐαισθησίας τῶν μαστῶν.

Ἡ νευρικὴ εὐαισθησία τῶν μαστῶν εἶναι πάθος λίαν συχνὸν εἰς τὰς πολὺ τρυφερὰς καὶ νευρικὰς γυναῖκας, καὶ προέρχεται ἐκ διαφόρων αἰτίων, τοὐτέστιν ἕνεκα γενικῆς ἢ τοπικῆς αὐξήσεως τῆς εὐαισθησίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἕνεκα αὐξήσεως τῆς γενετησίου ὁρμῆς καὶ λίαν θερμοῦ καλύμματος τῶν μαζῶν, ἐνίοτε

δὲ ἕνεκα ψύξεως τούτων, διαταράξεως τῶν ἐμμήνων, ἢ συμπαθητικοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Τὸ πάθος τοῦτο ἐμφαίνεται συχνὰ ἐν τῇ λοχείᾳ ἕνεκα διαταράξεως τῶν ἐπιλοχίων διακρίσεων, ἢ εὐαισθησίας μεγάλης καὶ ἀτονίας τῶν πασχουσῶν, ὅταν μάλιστα θηλάζῃ ἰσχυρῶς τὸ παιδίον, καὶ μὴ ὑπάρχῃ ἡ ἀρκοῦσα ποσότης τοῦ γάλακτος. Ἡ χρῆσις τοπικῶν ἐρεθιστικῶν βοηθημάτων καὶ αἱ μηχανικαὶ βλάβαι τοῦ μαστοῦ, δίδουσι προσέτι ἀφορμὴν εἰς τὸ πάθος τοῦτο· ὁ δὲ βαθμὸς αὐτοῦ εἶναι λίαν διάφορος, δηλ. ἀπὸ μικρᾶς τινος εὐαισθησίας μέχρις ἰσχυροτάτου πόνου, ὅστις κατὰ πᾶσαν πρόσψαυσιν αὐξάνεται, τὸ δὲ θηλάζειν καθίσταται πολλάκις ἀδύνατον. Ὁ Εἰνέκιος (Heinecke) περιγράφει τὸ πάθος τοῦτο ὑπὸ τὸ ὄνομα *νευρικὴ μαστωδυνία*, κατ' αὐτὸν ἐμφαίνεται αἴφνης ἰσχυρός τις καυστικὸς καὶ νυκτικὸς πόνος, ὅστις δυνατὸν ν' αὐξηθῇ μέχρι μανίας, ἐκ δὲ τῆς μασχάλης νὰ ἐκταθῇ ἐφ' ὅλου τοῦ ἀδένος· ὁ πόνος, ὅστις ποτὲ δὲν παύεται ἐντελῶς, φαίνεται ὅτι μετριάζεται διὰ τῆς πιέσεως, καὶ δὲν συνοδεύεται οὔτε ὑπὸ πυρετοῦ, οὔτε ὑπὸ ἑτέρων ἐνοχλήσεων· ἡ ἐπίθλιψις ἐπιφέρει μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐλάττωσιν τῶν πόνων, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ὁμοειδὴς ἡ συμπίεσις τοῦ ἀδένος.

Ὅταν ὁ πόνος ᾖ ἰσχυρὸς καὶ ὅμοιος πρὸς τὴν προσωπαλγίαν, συμπάσχει καὶ ὁ στόμαχος καὶ ἐπέρχεται πολλάκις ἔμετος· τὸ πάθος τοῦτο δὲν εἶναι τοσοῦτον ἀκίνδυνον εἰς τὴν καθόλου ὑγείαν τῆς πασχούσης, ὥσπερ λέγουσι συγγραφεῖς τινες. Αἱ πάσχουσαι διατελοῦσιν εἰς κατάστασιν ἐρεθισμοῦ σωματικοῦ τε καὶ ψυχικοῦ, ἡ ἡσυχία αὐτῶν διαταράσσεται, τὰ ὄργανα τοῦ θώρακος καὶ ὁ στόμαχος πάσχουσι συμπαθητικῶς, καὶ ἐὰν μὴ ληφθῇ τοῦτο ὑπ' ὄψιν, ἀναπτύσσεται ἐρεθιστικὸς πυρετὸς οὐχὶ ἀσήμαντος.

Ἡ θεραπεία τῆς νευρικῆς εὐαισθησίας τῶν μαστῶν εἶναι συνήθως πολὺ δύσκολος, διότι ἀνθίσταται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πεισματωδῶς πως κατὰ παντὸς βοηθήματος. Κατὰ τὸν Εἰνέκιον

ὠφέλιμα ἐφάνησαν τὸ κώνειον, τὸ στραμόνιον, ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ἰδίως ἡ εὐθαλεία, τὸ δὲ ὄπιον ἐφάνη ἀπ᾽ ἐναντίας ἑκάστοτε λίαν ἐπιβλαβές. Ὅταν ὁ πόνος προξενῇ ἀνησυχίαν καὶ πυρετόν, ἢ ἐπέρχεται εἰς γυναῖκας, μεταξὺ τοῦ τριακοστοῦ ἕκτου καὶ πεντηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ὅτε μάλιστα ὡς βεβαιοῦσιν, ἡ πρόγνωσις εἶναι χείρων, ὁ Μυράτος (Murat) συνίστησι τὴν φλεβοτομίαν, τὰς βδέλλας, τὰ διαλυτικὰ καὶ ἐλαφρὰ καθάρσια καὶ τὰ μαλακτικὰ καὶ ἀνώδυνα καταπλάσματα. Ἐκ τῶν τοπικῶν δὲ βοηθημάτων ὁ Α. Κώπηρος (A. Cooper) ἐπαινεῖ κατ᾽ ἐξοχὴν ἔμπλαστρον ἐκ σαπωνούχου κηρωτῆς μετὰ ἐκχυλίσματος εὐθαλείας, ἐσωτερικῶς δὲ δίδεται ὁ πρωτοχλωροῦχος ὑδράργυρος μετὰ τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ κωνείου ἐπί τινα χρόνον, κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις μεταχειριζόμεθα καὶ καθάρσιον. Συνήθως ὅμως ἡ εὐαισθησία ἐλαττοῦται διὰ καταποτίων, συγκειμένων ἐξ ἐκχυλίσματος κωνείου καὶ μήκωνος ἀνὰ δύο κόκκους, καὶ ἡμίσεως κόκκου ἐκχυλίσματος στραμονίου, ἐκ τῶν σπερμάτων αὐτοῦ παρασκευασθέντος, τούτων δὲ μεταχειρίζεται ἡ πάσχουσα δύο μέχρι τριῶν καθ᾽ ἑκάστην· ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῶν εἰρημένων βοηθημάτων ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ καὶ εἰς τὴν τακτοποίησιν τῆς ἐμμήνου καθάρσεως. Ὁ Γραίφης ἠναγκάσθη ἅπαξ διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ πάθους ν᾽ ἀποκόψῃ τὸν πάσχοντα μαστόν, μεταβάντος δὲ τοῦ πάθους εἰς τὸν ἕτερον, ν᾽ ἀποκόψῃ καὶ τοῦτον, ἀλλά, καί τοι ἐξετάσας ἀμφοτέρους ἀκριβέστατα, δὲν ἠδυνήθη ν᾽ ἀνακαλύψῃ εἰς οὐδένα τούτων τὴν ἐλαχίστην βλάβην, ἡ δὲ νέα, ἐφ᾽ ᾗς ἐγένετο ἡ ἐγχείρησις αὕτη, ἔχαιρεν ἀκολούθως ἄκραν ὑγείαν.

Ἐν γένει ὅμως εἶναι ἀνάγκη ν᾽ ἀφαιρῶμεν πρὸ πάντων τὰς αἰτίας, τουτέστι τὰς κατὰ τὰ γεννητικὰ ὄργανα ἀνωμαλίας, ἀπομακρύνοντες πᾶν τὸ ἐνεργοῦν ἐρεθιστικῶς καὶ διεγερτικῶς. Τὰ ἀντιφλογιστικὰ καὶ τὰ παροχετευτικὰ βοηθήματα τότε μόνον φαίνονται ὠφέλιμα, ὅταν τὸ πάθος συνοδεύηται ὑπὸ πληθώρας, πρὸς ἐκπλήρωσιν ὅμως τῆς κυρίας ἐνδείξεως ταῦτα εἰσὶν ἀνω-

φελῆ. Ὅταν ἡ μαστωδυνία ἐπέρχηται ἐν καιρῷ τῆς λοχείας, δέον νὰ παύηται ὁ θηλασμός, ἐὰν τὸ πάθος τοῦτο ᾖ λίαν ἰσχυρόν, ἐσωτερικῶς δὲ δίδομεν τὰ καταπραϋντικά, ἀλλὰ δυσκόλως δύναται νὰ προείπῃ τις ποῖον τούτων εἶναι τὸ ὠφελιμώτερον, ἐπειδὴ ὁτὲ μὲν ὠφελοῦσι τὰ δι' ὀπίου καὶ ἐν γένει τὰ ναρκωτικά, ὁτὲ δὲ τὰ νευρικὰ καλούμενα φάρμακα, δηλ. ἡ ἀγρία νάρδος, ὁ μηδικὸς ὁπός, τὸ βενζοϊκὸν ὀξύ, κτλ., καὶ ἄλλοτε ἐνδέχεται νὰ ὠφελήσωσιν αἱ σκευασίαι τοῦ ψευδαργύρου καὶ ὁ ἀνθρακικὸς σίδηρος· Συγχρόνως ὅμως πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ κατευνάσωμεν ἐν γένει τὴν ὑπερβολικὴν εὐαισθησίαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὅπερ γίνεται κατ' ἐξοχὴν διὰ τῶν χλιαρῶν λουτρῶν, δι' ἐλαφρᾶς διαίτης καὶ διὰ καθαρᾶς, ἀλλ' οὐχὶ πολὺ ψυχρᾶς, οὐδὲ πάλιν πολὺ θερμῆς ἀτμοσφαίρας. Οἱ μαστοὶ πρέπει νὰ ὑποστηρίζωνται διὰ καταλλήλου κατασκευῆς τῶν ἐνδυμάτων, νὰ καλύπτωνται μετρίως καὶ νὰ γίνωνται ἐπ' αὐτῶν ἀνατρίψεις δι' ἀρωματικῶν οὐσιῶν, τὴν δ' ἀποτομὴν τοῦ πάσχοντος πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν, ὅταν οἱ πόνοι ὦσιν ἀφόρητοι, καὶ φαίνωνται ἐπικίνδυνοι· πολλάκις ὅμως ὁ χρόνος ἐπάγει θεραπείαν, ἢ τὸ πάθος παύεται ἐνίοτε ἀφ' ἑαυτοῦ μετὰ τὴν ἀνωφελῆ χρῆσιν διαφόρων φαρμάκων ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς.

Γ'. Περὶ ἐξελκώσεως τῶν θηλῶν τῶν μαστῶν.

Ἡ ἐξέλκωσις ἢ διάβρωσις (érosion) τῶν θηλῶν τῶν μαστῶν εἶναι νόσημα λίαν συχνὸν καὶ ἀλγεινόν, ὅπερ ἀναγκάζει πολλάκις τὰς λεχωΐδας νὰ διακόψωσι τὸν θηλασμόν, καί τοι μηδενὸς ἄλλου πρὸς τοῦτο ἐμποδίου ὑπάρχοντος, τὰ δὲ φαινόμενα, ὑφ' ὧν συνοδεύεται τὸ πάθος τοῦτο, εἰσὶ ταῦτα. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν τοκετόν, ἀφ' οὗ ἤδη τὸ παιδίον ἤρξατο νὰ θηλάζῃ καλῶς, γίνονται αἱ θηλαὶ εὐαίσθητοι ἐν τῷ θηλάζειν, φαίνονται ὀλίγον τι ἐρυθραί, τὸ δέρμα σκληρόν, καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν τραχεῖα, ἐξετάζοντες δ' ἀκριβέστερον, εὑρίκομεν πολλάκις ἐπ' αὐτῆς λίαν μικρὰ φλυκταινίδια. Ὁ ἐν τῷ θηλάζειν πόνος

αὐξάνεται ἐπαισθητῶς καὶ φθάνει πολλάκις εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὑπερβαίνει καὶ αὐτὰς τὰς ὠδίνας τοῦ τοκετοῦ, αἱ δὲ πάσχουσαι, αἵτινες τρέμουσι πολλάκις, καὶ ἁπλῶς συλλογιζόμεναι ὅτι μέλλουσι νὰ θηλάσωσι τὸ παιδίον, φωνάζουσιν ἰσχυρῶς, καὶ ἐν τῷ θηλάζειν ὁ πόνος αὐξάνεται τοσοῦτον, ὥστε ἐπέρχονται σπασμοί, ἡ δὲ ἐξακολούθησις τοῦ θηλασμοῦ καθίσταται πλέον ἀφόρητος· συγχρόνως διαῤῥήγνυται ἡ ἐπιδερμίς, γίνονται ἐκδοραί, ἡ δὲ θηλὴ διακρίνει ὀῤῥῶδες ὑγρόν, ὅπερ ἐνίοτε εἶναι λίαν δριμὺ καὶ διαβιβρώσκει τὰ παρακείμενα μόρια. Εἰς τὰ πέριξ τῆς θηλῆς γίνονται ῥαγάδες, λίαν βαθέως προχωροῦσαι ἐν αὐτῇ, ἐξ ἧς ἀποχωρίζονται πολλάκις τεμάχια καὶ ἀποπίπτουσιν. Αἱ ῥαγάδες αὗται μεταβάλλονται ἀκολούθως εἰς ἕλκη, εὐκόλως αἱμορῥοοῦντα, ὅταν προσάπτωνται, καὶ διακρίνοντα πῦον κακῆς ποιότητος, ἐξ οὗ διαφθείρεται πολλάκις ἅπασα ἡ θηλή.

Ὅταν τὸ πάθος ᾖ ὀπωσοῦν ἐπίσημον, ἡ φλόγωσις ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ περὶ τὴν θηλὴν φωτός, σπανίως δὲ θεραπεύεται ἐν ὅσῳ ἡ γυνὴ θηλάζῃ. Τὸ τῆς θηλῆς δέρμα γίνεται σκληρότερον, ἡ τῶν ἑλκῶν ἐπούλωσις ἄρχεται, ὁ δὲ πόνος ἐλαττοῦται, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο παρέρχονται πολλάκις πολλαὶ ἡμέραι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἑβδομάδες. Συνήθως παραδέχονται τρία στάδια τῆς νόσου ταύτης, ἤτοι τὸ τῆς φλογώσεως, τὸ τῆς ἐμπυήσεως καὶ τὸ τῆς ἐπουλώσεως.

Ἡ ἄμεσος αἰτία τοῦ πάθους τούτου ὑφίσταται ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς τὸν θηλασμὸν τοῦ παιδίου, καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἐπενεργεῖ διαρκῶς, ἕπεται ὅτι καὶ ἡ ἴασις δυσκολαίνεται μεγάλως. Τὴν πρὸς τὸ πάθος τοῦτο διάθεσιν ἀποδίδουσιν εἰς μεγάλην σκληρότητα τῆς ἐπιδερμίδος, εἰς τρυφερότητα καὶ εὐαισθησίαν τῆς θηλῆς, καὶ εἰς ἀτελῆ ἀνάπτυξιν ἢ ἄλλην τινὰ δυσμορφίαν αὐτῆς, ἐξ οὗ ἀποτελεῖται δύσκολος ὁ θηλασμὸς τοῦ παιδίου. Τὸ πάθος ὅμως τοῦτο γεννᾶται πολλάκις ἐκ μόνης τῆς ἀμέσου αἰτίας καὶ ἄνευ προδιαθέσεώς τινος· ἄλλοτε πάλιν

αἱ ῥαγάδες καὶ τὰ ἕλκη τῆς θηλῆς προέρχονται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ παιδίου ἀφθῶν.

Πρὸς θεραπείαν τῆς ἐξελκώσεως τῶν θηλῶν ἀναφέρονται τοσαῦτα βοηθήματα, ὥστε καὶ μόνη ἡ ἀπαρίθμησις αὐτῶν εἶναι λίαν δύσκολος. Πολλὰ τούτων, ἐπειδὴ ὠφέλησαν ἐνίοτε, ἀναφέρονται ὡς εἰδικῶς ἐνεργοῦντα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰς ἄλλας περιστάσεις, οὐ μόνον οὐδεμίαν ὠφέλειαν παρήγαγον, ἀλλ᾽ ἐγένοντο καὶ πολλῆς βλάβης παραίτια. Εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐξελκώσεων τῶν θηλῶν πολλάκις παραβλέπονται τὰ διάφορα στάδια καὶ αἱ διάφοροι καταστάσεις τοῦ πάθους, ἀλλ᾽ ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσι καὶ τοσαῦται διαφοραὶ ἰδιοσυγκρασίας, ὥστε βοηθήματά τινα, εἰ καὶ ἄλλως φαίνονται κατάλληλα, οὐδόλως εἰσὶν ἀνεκτά· διὸ εἶναι πάντοτε καλὸν νὰ μεταχειριζώμεθα κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς κυήσεως θεραπείαν προφυλακτικήν, ἥτις ὅμως πρέπει νὰ συμφωνῇ ἐντελῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς θηλῆς. Ὅθεν, ὅταν ἡ θηλὴ ᾖ τραχεῖα καὶ καλύπτηται ὑπὸ σκληρᾶς ἐπιδερμίδος, δέον ν᾽ ἀλείφωμεν αὐτὴν καθ᾽ ἑκάστην ἐλαίῳ ἀμυγδάλων, πρός τε ἀπαλυσμὸν τοῦ σκληροῦ καλύμματος καὶ ἀφαίρεσιν τούτου, ὅπερ ὅμως γενέσθω μετὰ προσοχῆς, τὴν ἤδη δὲ λίαν εὐαίσθητον θηλὴν παραγγέλλομεν νὰ πλύνωσι καθ᾽ ἑκάστην διὰ μέλανος οἴνου ἢ διὰ μίγματος ἐξ ἴσων μερῶν οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος, πράττοντες τὸ αὐτὸ καὶ ὅταν αὕτη ᾖ ἐξ ἀρχῆς λίαν εὐαίσθητος. Μικρὰς δὲ καὶ βαθέως κειμένας θηλὰς δέον νὰ ἐξελκύωμεν τρὶς ἢ τετράκις τῆς ἡμέρας διὰ τῆς γαλακτικῆς ἀντλίας, αἱ δὲ πάσχουσαι νὰ φέρωσι θηλοθήκας. Ὅταν ἐν τῇ λοχείᾳ φλογίζηται ἡ θηλή, μεταχειριζόμεθα ἐν ἀρχῇ καταπραϋντικὰ καὶ ἀντιφλογιστικὰ βοηθήματα, ἀπέχοντες αὐστηρῶς ἀπὸ παντὸς ἐρεθιστικοῦ.

Τὴν δὲ θηλὴν δέον ν᾽ ἀλείφωσι πολλάκις τῆς ἡμέρας διὰ γλισχράσματος ἀραβικοῦ κόμμεος ἢ σπέρματος κυδωνίων, ἢ διὰ μίγματος ἐξ ἴσων μερῶν ἐλαίου ἀμυγδάλων καὶ γλισχρά-

σματος ἀραβικοῦ κόμμεος· μικρά τε σπληνία, ἐμβρεχόμενα εἰς ὕδωρ καὶ τιθέμενα ἐπὶ τῆς πασχούσης θηλῆς, εἰσὶ πολλάκις λίαν ὠφέλιμα, ἀπαιτεῖται ὅμως προσοχὴ μὴ προκύψῃ βλάβη τις ἐκ τῆς ψύξεως, ἐὰν ὁ μαστὸς βρέχηται. Τὸ παιδίον δὲν πρέπει νὰ θηλάζῃ πολὺ συχνά, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν νὰ γίνηται τοὐναντίον, καὶ ἐπομένως νὰ συλλέγηται μεγάλη ποσότης γάλακτος ἐν τῷ μαστῷ. Ἀρξαμένης τῆς ἐμπυήσεως καὶ ἐμφαινομένων ἤδη ἑλκῶν καὶ ῥαγάδων ἐπὶ τῆς θηλῆς, δέον νὰ μεταχειριζώμεθα τὰ μᾶλλον στυπτικὰ καὶ ἐρεθιστικὰ βοηθήματα, ταῦτα δὲ πρέπει νὰ ἐκλέγωνται κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ πάθους· προσέτι πρέπει ν' ἀπέχωμεν, ὅσον ἔνεστιν, τῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν ἐνδέχεται νὰ προκύψῃ βλάβη τις εἰς τὸ θηλάζον παιδίον· ὅταν ὅμως ταῦτα φαίνωνται ἀπολύτως ἀναγκαῖα, τότε πρὸ τοῦ θηλασμοῦ πρέπει νὰ πλύνωμεν ἑκάστοτε καλῶς καὶ μετὰ προσοχῆς τὴν θηλήν. Ἰδίως δ' ὠφέλιμα εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἰσὶν ὁ περουβιανὸς φλοιὸς καὶ ὁ βόραξ, ὑπαρχούσης δὲ μεγάλης εὐαισθησίας, συνιστᾶται ὡς ὠφέλιμος καὶ ἡ ἐσωτερικὴ χρῆσις τοῦ ὀπίου· ἀλλ' ἐπειδὴ εὐκόλως ἐνδέχεται νὰ πάθῃ τὸ παιδίον, ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ φαρμάκου τούτου.

Ὅταν τὰ ἕλκη φαίνωνται μᾶλλον ἄτονα, ἡ δὲ διάκρισις τοῦ πύου ᾖ ὑπερβολική, μεταχειριζόμεθα τὴν συπτηρίαν, τὸν δευτεροχλωροῦχον ὑδράργυρον, τὸν θειικὸν ψευδάργυρον, τὸν ὀξικὸν μόλυβδον, τὸν θειοῦχον χαλκόν, τὸν νιτρικὸν ἄργυρον διαλελυμένον, ἢ ἐν εἴδει ἀλοιφῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ διαρκὴς ἐρεθισμὸς τοῦ θηλασμοῦ διατηρεῖ κατ' ἐξοχὴν τὸ πάθος, ὁ δὲ πόνος εἶναι ὑπερβολικός, καὶ ἐπομένως ἡ θηλάζουσα ἐνδέχεται νὰ πάθῃ ἐκ τούτου ἐπίσημόν τινα βλάβην, εἶναι ἀναγκαία ἡ παῦσις τοῦ θηλασμοῦ τοῦ παιδίου. Πρὸς ἐλάττωσιν τῶν πόνων ἐπενόησαν προσέτι διάφορα εἴδη θηλοθηκῶν, αἵτινες ὅμως εἰς ὀλίγας περιστάσεις ὠφελοῦσιν, ἢ μᾶλλον ἀπεδείχθησαν ἐν γένει ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ πολλοὶ συγγραφεῖς λέγουσιν ὅτι οὐδέποτε εἶναι ἀναγκαία

ἡ παῦσις τοῦ θηλασμοῦ, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ δύναται νὰ ἐξακολουθῇ θηλάζουσα τὸ παιδίον, ἐὰν ἔχῃ ἐπιμονήν· ὅταν δὲ αἱ ῥαγάδες καὶ τὰ ἕλκη καταστρέψωσι μέγα μέρος τῆς θηλῆς, τότε εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία ἡ παῦσις τοῦ θηλασμοῦ.

Περὶ τὴν θηλὴν παρατηρεῖται ἐνίοτε εἴς τε τὰς ἐγκύους καὶ εἰς τὰς λεχωΐδας ἐξάνθημά τι κνησμῶδες, ὅπερ πολλάκις γίνεται λίαν ὀχληρόν. Εἰς τὰ πέριξ τῆς θηλῆς φαίνονται ἐν ἀρχῇ κυστίδια διαυγῆ, πλήρη λύμφης, ἅτινα σχάζονται, ἢ καλύπτονται ὑπὸ ἐσχάρας, ἢ διακρίνουσι δριμύ τι ὑγρόν. Τὸ ἐξάνθημα ἐξαπλοῦται περαιτέρω, δὲν εἶναι ὅμως τότε συνήθως καθαρῶς τοπικόν, ἀλλὰ προέρχεται μᾶλλον ἐξ ἑρπητικῆς τινος δυσκρασίας, ἐνδέχεται ὅμως νὰ προέλθῃ ἐνίοτε καὶ ἐκ παραμελήσεως τῆς καθαριότητος τοῦ μαστοῦ, καὶ ἑπομένως ἕνεκα τῆς δριμύτητος, ἣν λαμβάνουσιν ἐκ τούτου αἱ διακρίσεις τῶν κατὰ τὸ δέρμα ἀδένων. Ἡ θεραπεία ἐνταῦθα ὑφίσταται εἰς τὴν τακτικὴν ἀπόπλυσιν τῶν μαστῶν δι' ἐγχύματος χαμαιμήλων, ἀφοῦ προηγουμένως διελύθη ὑπὸ ἐλαιώδους τινὸς ἀνατρίψεως ἡ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ παχεῖα ὕλη· ὠφέλιμοι προσέτι ἐφάνησαν καὶ αἱ ἀποπλύσεις, αἱ γινόμεναι διὰ διαλύσεως τοῦ δευτεροχλωρούχου ὑδραργύρου, αἱ διὰ τιτανίου ὕδατος καὶ αἱ διὰ λίαν ἠραιωμένου ὑδροκυανικοῦ ὀξέος. Ἐσωτερικῶς δὲ δίδομεν καθάρσια, μεταχειριζόμενοι καὶ τὴν κατὰ τῆς ἑρπητικῆς δυσκρασίας ἁρμόζουσαν θεραπείαν.

Δ'. Περὶ ἐλλιποῦς διακρίσεως τοῦ γάλακτος.

Ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος ἐν τῇ λοχείᾳ, ὅταν οἱ μαστοὶ ἔχωσι τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν, εἶναι φαινόμενον λίαν σπάνιον. Ὁ Πιτσχάφτος (Pitschaft) λέγει ὅτι εἰς γυναῖκά τινα, ἧς οἵ τε μαστοὶ καὶ αἱ θηλαὶ εἶχον τὴν κατὰ φύσιν κατασκευήν, εἰς πέντε κατὰ συνέχειαν τοκετοὺς ζώντων παιδίων δὲν διεκρίνετο οὐδὲ σταγὼν γάλακτος. Συχνότερον ὅμως εἶναι ἡ ἐπὶ χρόνον τινὰ μόνον διαρκοῦσα ἔλλειψις τοῦ γάλακτος, καὶ τοιοῦτόν τι ἀναφέρει ὁ Λαγναῦος

(Lagnau), ὅτι δηλ. τὸ γάλα ἦλθε ἕνα καὶ ἥμισυ μῆνα μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς ἀπογαλακτώσεως τοῦ παιδίου. Παρετηρήθη προσέτι συχνὰ καὶ ἡ κατὰ τὸν ἕτερον μόνον τῶν μαστῶν ἔλλειψις τοῦ γάλακτος· ἡ δ' ἐλλιπὴς διάκρισις προέρχεται ἕνεκα παρὰ φύσιν κατασκευῆς τῶν μαστῶν, δηλ. ἢ διὰ συγγενῆ μεγάλην σμικρότητα, ἢ διὰ παρεμποδισμὸν τῆς ἀναπτύξεως τούτων, ὡς καὶ διὰ μεγάλην ἀτονίαν ἢ ὀργανικὰ ἐλαττώματα· ἀλλὰ καὶ διὰ παρὰ φύσιν κατασκευὴν τῶν ἐκκριτικῶν πόρων δυνατὸν νὰ ἐμποδισθῇ ἡ κένωσις τοῦ γάλακτος, καί τοι γινομένης διακρίσεως τούτου. Συχνοτάτη ἔτι εἶναι καὶ ἡ πρὸς τροφὴν τοῦ παιδίου ἀνεπαρκὴς διάκρισις τοῦ γάλακτος, προερχομένη συνήθως ἕνεκα τοπικῆς ἢ γενικῆς ἀτονίας ἐκγόνου διαφόρων νόσων, μεγάλων σωματικῶν κόπων, ἢ ἀπωλείας μεγάλης χυμῶν τοῦ σώματος· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς δὲν δυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν τὴν αἰτίαν, ἡ δὲ διάκρισις τοῦ γάλακτος εἶναι ἐξ ἀρχῆς λίαν μικρά. Ἡ ἐλλιπὴς διάκρισις τοῦ γάλακτος προέρχεται πολλάκις καὶ ἐκ ψυχικῶν αἰτίων, δηλ. ἐξ ἐλλείψεως ἀγάπης πρὸς τὸ θηλάζον παιδίον καὶ ἄλλων θλιβερῶν ψυχικῶν παθημάτων, ἄλλοτε δὲ παύεται πολὺ ταχέως, καί τοι ἀρξαμένη τακτικῶς.

Ἡ θεραπεία τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ὑρίσταται εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῶν αἰτίων, εἰς τὴν διέγερσιν τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος διὰ τοῦ συχνοῦ θηλασμοῦ τοῦ παιδίου καὶ εἰς τὴν χρῆσιν βοηθημάτων, ἱκανῶν ν' αὐξήσωσιν αὐτήν. Ὅταν ὑπάρχωσι τοιαῦται βλάβαι τῶν μαστῶν, δι' ἃς εἶναι ἀδύνατον ἡ ἐκτέλεσις τῆς κατὰ τῆς αἰτίας ἐνδείξεως, τότε εἶναι φρόνιμον νὰ παύηται ὁ θηλασμός, ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ ἀτονία τις τοπικὴ ἢ γενική, πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀφαιρέσωμεν αὐτὴν διὰ τονωτικῶν βοηθημάτων, ἀναλόγων πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος τῆς πασχούσης καὶ τὰς λοιπὰς περιστάσεις. Ὁ συχνὸς θηλασμὸς τοῦ παιδίου εἶναι μέσον λίαν ἀσφαλὲς πρὸς αὔξησιν

τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος, τὰ δὲ γαλακτοφόρα καλούμενα φάρμακα δὲν ἔχουσι πάντοτε ἐνέργειαν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν· τοιαῦτα δ' εἰσὶν ἡ ῥίζα καὶ τὸ σπέρμα τοῦ ἀνίσου, τὸ ἔλαιον τῆς ῥίζης τοῦ ςαφυλίνου, (Ol. Rad. Dauci cretici), τὸ σπέρμα τοῦ κάρου, τὸ ἐξ ἀμυγδάλων γαλάκτωμα, οἱ κρόκοι τῶν ὠῶν, ὁ ζύθος, ἡ ῥίζα τοῦ ὄρχεως (salep), τὸ σάγον, τὸ προσφάτως ἀμελχθὲν βόϊον γάλα, αἱ φακαὶ καὶ διάφορα ἄλλα. Αἱ οὐσίαι αὗται, ὡς συντελοῦσαι εἰς τὴν αὔξησιν ἐν γένει τῆς δυνάμεως τοῦ σώματος, ἀναγκαίαν οὖσαν συνήθως πρὸς αὔξησιν τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος, εἰσὶ λίαν ὠφέλιμοι· ἐπειδὴ ὅμως ἡ τοιαύτη τεχνητὴ αὔξησις τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος ἐνδέχεται νὰ προξενήσῃ εὐκόλως βλάβην τινὰ εἰς τὸ σῶμα τῆς γυναικός, ὅταν μάλιστα γίνηται βιαίως, ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ ἀποτελεῖ πολλάκις ἀναγκαίαν τὴν ἀπογαλάκτωσιν τοῦ παιδίου, ἀλλ' ἡ περὶ τούτου ἀπόφασις χρήζει πρότερον ἱκανῆς σκέψεως.

Ὅταν ἐν τῇ λοχείᾳ μὴ διακρίνηται παντάπασι γάλα, καὶ περ τῶν μαστῶν ἐχόντων τὴν κατὰ φύσιν κατασκευὴν καὶ τῆς λεχωΐδος εὐρώστου καὶ ὑγιοῦς οὔσης, δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα εὐκόλως, θεωροῦντες ἀδύνατον τὴν διέγερσιν αὐτῆς. Διὸ παραγγέλλομεν τὴν μητέρα νὰ θηλάζῃ τακτικῶς τὸ παιδίον τὰς πρώτας ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας, καὶ ἐὰν μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην φαίνηται ποσότης τις γάλακτος, δέον νὰ ἐξακολουθῇ ὡσαύτως τὸν θηλασμόν, ἐπειδὴ μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς ἡ διάκρισις αὐτοῦ γίνεται ἐντελής. Ἐὰν δὲ τοὐναντίον μετὰ τὰς πρώτας ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας μὴ φαίνηται παντάπασι γάλα εἰς τοὺς μαστούς, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ διάκρισις αὐτοῦ ἦ μικρά, ἀνάγκη τότε νὰ παύηται ὁ θηλασμός. Ἐὰν δὲ πάλιν τὸ γάλα μὴ ἐλλείπῃ ἐντελῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διακρίνηται εἰς μικρὰν ποσότητα, τὴν δ' αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας δὲν δυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν, πρέπει νὰ προσπαθῶμεν ν' αὐξήσωμεν τὴν διάκρισιν αὐτοῦ διὰ τοῦ συχνοῦ θηλασμοῦ τοῦ παιδίου, τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνομεν μετὰ πα-

ρέλευσιν πολλῶν μηνῶν. Ὅταν ἡ αἰτία τῆς ἐλλιποῦς διακρίσεως τοῦ γάλακτος ὑφίσταται εἰς ἀτονίαν ἢ χαυνότητα τῶν μαστῶν, πολλάκις ἀφαιρεῖται εὐκόλως τὸ ἐμπόδιον τοῦτο διὰ τῆς χρήσεως τονωτικῶν φαρμάκων. Νοσήματα μὴ διαρκῆ τῶν μαστῶν, τοὐτέστι φλόγωσις τούτων κτλ., διαταράττουσι μὲν τὴν διάκρισιν τοῦ γάλακτος ἐπί τινα χρόνον μόνον, εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ αὕτη μετὰ παρέλευσιν πολλῶν μηνῶν· ἀλλ' ὅταν ἕνεκα ἀπωλείας χυμῶν καὶ ἄλλων τοιούτων αἰτίων ἐπῆλθεν ἀτονία μὴ διαρκής, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ βαθμὸς καὶ τὸ δυνατὸν ἢ ἀδύνατον τῆς ἀφαιρέσεως αὐτῆς. Μεγάλης ὅμως ἀδυναμίας ὑπαρχούσης, δὲν πρέπει νὰ διεγείρωμεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὴν διάκρισιν τοῦ γάλακτος, ἀλλὰ νὰ μεταχειριζώμεθα φάρμακα τονωτικά, τὴν δ' ἐνέργειαν τῶν μαστῶν διατηροῦμεν διὰ σπανίου θηλασμοῦ, ὃν παύομεν ἐξ ἐναντίας, ὅταν ἡ μὲν ἀτονία διαρκῇ πλείονα χρόνον, ἡ δὲ διάκρισις τοῦ γάλακτος ᾖ ἧττον ἄφθονος.

Ε'. Περὶ ὑπερμέτρου διακρίσεως τοῦ γάλακτος.

Ἡ ὑπὲρ τὸ δέον ἄφθονος διάκρισις τοῦ γάλακτος, δηλ. ἡ *πολυγαλακτία*, προέρχεται ἐκ διαφόρων αἰτιῶν. Πολλάκις συμβαίνει ἐν τῇ κυήσει ὑπὲρ τὸ δέον ἄφθονος διάκρισις τοῦ γάλακτος, πολὺ συχνότερον ὅμως γίνεται τοῦτο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς λοχείας, πλὴν δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολύ, διότι εὐθὺς τακτοποιεῖται ἡ διάκρισις καὶ ἐκτελεῖται κατὰ φύσιν. Ἄλλοτε πάλιν διακρίνεται διαρκῶς πλειότερον γάλα ἢ ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὸ παιδίον, ἢ θεωρεῖται ἄφθονος ἡ διάκρισις αὐτοῦ, ἐπειδὴ διαρκεῖ ἐπὶ πολύ, χωρὶς νὰ ἐλαττοῦται βαθμηδὸν μετὰ παρέλευσιν δέκα ἢ δώδεκα μηνῶν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ. Εἰς πάσας ταύτας τὰς περιστάσεις ἡ ποσότης τοῦ γάλακτος εἶναι ἀπολύτως μείζων τοῦ συνήθους, ἐνίοτε ὅμως εἶναι καὶ σχετικῶς τοιαύτη, ὅταν δηλ. διακρίνηται μὲν ἡ αὐτὴ ποσότης, πλὴν εἰς γυναῖκας ἀδυνάτου καὶ ἀσθενοῦς ἕξεως, ἐξ οὗ ἐπέρχονται διάφορα νοσήματα. Ἐν τῇ κυήσει

ὑπάρχει συνήθως μικρά τις ποσότης γάλακτος εἰς τοὺς μαζούς, ὅπερ ὅμως εἶναι μᾶλλον ὑδατῶδες· εἰς ἄλλας δὲ σπανιωτάτας περιστάσεις ἡ διάκρισις αὐτοῦ εἶναι ἐν τῇ λοχείᾳ τοσοῦτον σημαντική, ὥστε προέρχεται ἐκ τούτου διάτασις τῶν μαστῶν καὶ ἐκροὴ γάλακτος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, μετρίως γινόμενον, δὲν ἐπάγει συνήθως ἀποτελέσματα ἐπιβλαβῆ.

Ὅταν οἱ μαστοὶ ἀναπτύσσωνται ὑπερβαλλόντως ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν τοκετόν, παρατηρεῖται μεγάλη συνόρμησις χυμῶν πρὸς τούτους, διὸ καὶ ἐξογκοῦνται ἱκανῶς, τὸ δὲ γάλα ἐκρέει καὶ χωρὶς νὰ θηλάζῃ τὸ παιδίον· τοῦτο ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν εἶναι διαρκές, ἐπειδὴ μετά τινας ἡμέρας ἐλαττοῦται ἡ συνόρμησις τῶν χυμῶν πρὸς τοὺς μαστούς, ἡ δὲ διάκρισις τοῦ γάλακτος, μετριάζουσα, φθάνει τὸν φυσικὸν αὐτῆς βαθμόν. Ἐὰν δὲ μὴ συμβῇ τοῦτο, καὶ ἡ ὑπέρμετρος διάκρισις τοῦ γάλακτος διαρκῇ, ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθωσι λίαν δυσάρεστα ἀποτελέσματα, διότι τὸ γάλα πήγνυται εἰς τοὺς μαζούς, οἵτινες τότε φλογίζονται, ἢ ῥέει ἀδιακόπως, τὸ δὲ παιδίον λαμβάνει πλείονα τοῦ δέοντος τροφήν. Ἡ παρὰ τὸ σύνηθες διάρκεια τῆς διακρίσεως τοῦ γάλακτος δὲν εἶναι φαινόμενον σπάνιον· ὅταν μάλιστα τὸ παιδίον θηλάζῃ πλείονα χρόνον τοῦ συνήθους, ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ὥσπερ συμβαίνει εἰς τὰς πλείστας τῶν εὐρώστων γυναικῶν.

Ὅταν ἡ διάκρισις τοῦ γάλακτος ἢ ἀναλόγως τοῦ ὀργανισμοῦ ἄρθονος, ἐμφαίνονται ταχέως τὰ ἐκ ταύτης προερχόμενα ἀποτελέσματα, καὶ ἐπέρχονται διάφορα νοσήματα. Συχνότατα ἡ θηλάζουσα αἰτιᾶται μεγάλην ἀτονίαν, αἱ σωματικαὶ δυνάμεις αὐτῆς ἐλαττοῦνται, σὺν τῇ ἐλαττώσει δὲ τούτων ἐξασθενίζονται καὶ αἱ διανοητικαί· ἔτι δὲ καὶ ἡ ὅρασις, ἡ ἀκοή, ἡ ἁφὴ καὶ ἡ θρέψις διαταράσσονται, τὸ σῶμα γίνεται ἰσχνόν, ὑπαρχούσης δὲ ῥοπῆς πρὸς φθίσιν, ἀναπτύσσεται αὕτη ταχέως, ἐπέρχεται ἐκτικὸς πυρετός, καὶ ἡ ζωὴ τῆς πασχούσης κινδυνεύει μεγάλως. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐπέρχεται ἐρεθιστική τις κατάστασις, ἡ θηλά-

ζουσα πυρέσσει, τὸ νευρικὸν αὐτῆς σύστημα γίνεται λίαν εὐερέθιστον, ἐξ οὗ ῥέπει εἰς σπασμούς, ὑστερισμοὺς καὶ εἰς κεφαλαλγίαν, καὶ αἰτιᾶται πόνους διασπῶντας κατὰ τὴν ῥάχιν, κατὰ τὸν θώρακα καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν· ταῦτα δὲ πάντα προηγοῦνται συνήθως τῆς ἀτονίας. Ἡ ὑπέρμετρος διάκρισις τοῦ γάλακτος προέρχεται ἢ ἕνεκα συγγενοῦς μείζονος ἐνεργείας τῶν μαστῶν, ἢ ἕνεκα καλύμματος αὐτῶν ὑπὲρ τὸ δέον θερμοῦ, ἢ ἕνεκα συχνοῦ θηλασμοῦ τοῦ παιδίου, ἢ ἀφθόνου καὶ πυρωτικῆς τροφῆς, ἀκινισίας, κτλ. ἡ δὲ σχετικῶς ἄφθονος διάκρισις τοῦ γάλακτος εἶναι ἔκγονος ἀτονίας, ἢ μεγάλης ἐρεθισιμότητος τῆς γυναικός.

Εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ πάθους τούτου πρέπει νὰ λάβωμεν ἰδίως ὑπ' ὄψιν τὰς διαφόρους περιστάσεις, ἐξ ὧν τοῦτο προέρχεται. Ὅταν τὸ πάθος ἐπέλθῃ ἐν καιρῷ τῆς κυήσεως, ὀλίγα δύναται νὰ πράξῃ ὁ ἰατρὸς πρὸς ἀφαίρεσιν τούτου, ἐλαφρὰ δὲ καθάρσια εἰσὶ τὰ μόνα ἀναγκαῖα. Ὅταν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς κυήσεως συμβαίνῃ ὑπὲρ τὸ δέον ἄφθονος διάκρισις γάλακτος, ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιτηρῶμεν καλῶς τὴν λεχωΐδα, νὰ φροντίζωμεν ὅπως μὴ ἐμποδισθῶσι τὰ λόχια καὶ οἱ ἱδρῶτες, νὰ γίνωνται δὲ διὰ τῆς χρήσεως ἐλαφρῶν καθαρσίων κενώσεις μέτριαι· δέον προσέτι ν' ἀπαγορεύωνται μὲν τὰ λίαν θερμὰ καλύμματα τῶν μαστῶν, ἀπαιτεῖται ὅμως ἀφ' ἑτέρου προσοχὴ μὴ τυχὸν συμβῇ καὶ ψύξις τούτων, ἡ δὲ δίαιτα ἔστω μετρία καὶ μὴ συγκειμένη ἐξ ἐρεθιστικῶν τροφῶν. Ὅταν δὲ ὑπάρχῃ ἐξ ἀρχῆς ἄφθονος διάκρισις γάλακτος, πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐλαττώσωμεν αὐτὴν δι' ἐλαιωδῶν ἀνατρίψεων, δι' ἁπλῶν ἢ μετὰ ναρκωτικῶν φαρμάκων ἀλοιφῶν, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς χρήσεως τῆς καφουρᾶς, τοῦ ἐκχυλίσματος τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ ἰωδίου, χωρὶς ὅμως νὰ προσδοκῶμεν ἐκ τούτων καὶ μεγάλην τινὰ ὠφέλειαν. Παραγγέλλομεν προσέτι νὰ γίνηται ὁ θηλασμὸς τοῦ παιδίου σπανιώτερον καὶ κατά τινα τάξιν, ἡ δὲ δίαιτα τῆς θηλαζούσης ἔστω τότε ἁπλουστέρα καὶ μετριωτέρα, συγ-

χρόνως ὅμως πρέπει νὰ διεγείρωμεν καὶ τὰς λοιπὰς διακρίσεις καὶ ἐκκρίσεις τοῦ σώματος· διὰ νὰ ἐνεργήσωμεν δὲ ἰσχυρότερον παροχετευτικῶς, μεταχειριζόμεθα τὰ διαφορητικά, τὰ διουρητικὰ καὶ τὰ καθάρσια, ἰδίως δὲ τὰ οὐδέτερα ἅλατα, τὸ θειικὸν νάτρον, ἢ τὴν θειικὴν πότασαν. Ἐὰν δὲ τὸ νόσημα φαίνεται λίαν ἐπίμονον, εἰσὶ πολλάκις ἀναγκαῖα τὰ ἐκδόρια, καὶ αἱ ξηραὶ σικύαι ἐπὶ τῶν βραχιόνων, ἢ ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἰατροί τινες συνιστῶσι τὰς φλεβοτομίας ὡς ἱκανὰς νὰ περιορίσωσι τὴν διάκρισιν τοῦ γάλακτος, αὗται ὅμως ἁρμόζουσι μᾶλλον εἰς τὰς πολυαίμους γυναῖκας. Ὅταν ὑπάρχῃ σχετικῶς μειζων διάκρισις γάλακτος, τότε εἶναι ἀνάγκη ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ θηλάζῃ σπανιώτερον τὸ παιδίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μεταχειριζώμεθα τὰ συντελοῦντα πρὸς αὔξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ σώματος· ἀλλ' ὅταν διὰ τῶν ἤδη ῥηθέντων μέσων μὴ ἀφαιρῶνται ἐν βραχεῖ χρόνου διαστήματι αἱ ἐπιβλαβεῖς συνέπειαι τῆς μείζονος διακρίσεως τοῦ γάλακτος, εἶναι ἀνάγκη νὰ παύηται ὁ θηλασμὸς τοῦ παιδίου.

ς'. Περὶ γαλακτορροίας.

Ἡ γαλακτόῤῥοια εἶναι νόσος, καθ' ἣν τὸ γάλα δὲν διατηρεῖται εἰς τοὺς μαστοὺς τῶν θηλαζουσῶν, ἀλλ' ἐκρέει μᾶλλον αὐτομάτως καὶ εἰς μεγάλην συνήθως ποσότητα. Τὸ πάθος τοῦτο γεννᾶται ἐκ διαφόρων αἰτίων, μάλιστα δὲ ἕνεκα σπασμωδικῆς τινος καταστάσεως τοῦ μαστοῦ, ἐξ οὗ τὸ γάλα ἐκρέει μετὰ βίας, ὅπερ ὅμως εἶναι σπανιώτερον, καὶ ἐμφαίνεται ἐνίοτε εἰς λίαν εὐερεθίστους καὶ ἡδυπαθεῖς γυναῖκας ἐν τῷ θηλάζειν ἢ ὀλίγον χρόνον πρότερον. Ἡ πάσχουσα τότε αἰσθάνεται κνησμόν τινα κατὰ τοὺς μαστούς, εἰς οὓς συῤῥέει πολὺ γάλα καὶ ἐξακοντίζεται ἀκολούθως ἐν ἀφθονίᾳ διὰ σπασμωδικῆς συστολῆς τῶν γαλακτικῶν πόρων. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως τὸ πάθος τοῦτο προέρχεται ἐξ ἀτονίας καὶ τότε ἐλλείπουσι τὰ φαινόμενα τοῦ ἐρεθισμοῦ εἰς τοὺς μαστούς, οἵτινες φαίνονται μᾶλλον χαῦνοι, τὰ δὲ γαλακτοφόρα ἀγγεῖα ἀδυνα-

τοῦσι νὰ κρατήσωσι τὸ διακριθὲν γάλα, ὅπερ ἐκρέει τότε διαρκῶς. Τὴν ἐκροὴν τοῦ γάλακτος, ὅταν διακρίνηται εἰς τοσαύτην ποσότητα, ὥστε οἱ μαστοὶ εἰσὶν ἀνίκανοι νὰ κρατήσωσιν αὐτό, θεωρητέον ὡς σύμπτωμα τῆς ἀφθόνου διακρίσεως τούτου, περὶ οὗ ὅμως δὲν πρόκειται ἐνταῦθα.

Τὰ γενικὰ φαινόμενα τῆς γαλακτορροίας εἰσὶ διάφορα. Ὅταν ἡ ἔκγονος σπασμωδικῆς ἐρεθιστικῆς καταστάσεως, συνοδεύεται ὑπὸ γενικοῦ πυρετώδους ἐρεθισμοῦ, καὶ ὑπὸ ἐρεθισμοῦ τῶν νεύρων, ἡ πάσχουσα αἰτιᾶται συνήθως δίψαν καὶ ἀγρυπνίαν, ὑπάρχει συγχρόνως ἐπίσχεσις τῶν λοιπῶν ἐκκρίσεων καὶ διακρίσεων τοῦ σώματος, πολλάκις δὲ ἐπέρχονται καὶ ἄλλα σπασμωδικὰ φαινόμενα. Ὅταν ἡ γαλακτόρροια προέρχηται ἐξ ἀτονίας, τότε ἐπέρχονται ταχέως τὰ φαινόμενα, περὶ ὧν εἴρηται ἐν τῷ περὶ ἀφθόνου διακρίσεως τοῦ γάλακτος· διαβρεχομένων δ' ἑκάστοτε τῶν ἱματίων, ἐπέρχεται εὐκόλως ψύξις εἰς τὴν μητέρα καὶ διάφοροι βλάβαι εἰς τὸ παιδίον. Ὅταν τὸ γάλα ἐξακοντίζηται σπασμωδικῶς, ἐρεθίζεται ἐξ αὐτοῦ τοσοῦτον ἰσχυρῶς ὁ φάρυγξ τοῦ παιδίου, ὥστε ἐνδέχεται νὰ προέλθωσιν ἕνεκα τούτου σπασμοὶ μετὰ συμπτωμάτων πνιγμοῦ· προσέτι τὸ παιδίον πάσχει δι' ἔλλειψιν τροφῆς, καί τοι τοῦ γάλακτος διακρινομένου ἐν ἀφθονίᾳ. Ἡ ἄμεσος αἰτία τῆς νόσου ταύτης ὑφίσταται ἢ εἰς ὑπερβολικόν τινα ἐρεθισμὸν τῶν μαστῶν, ἢ εἰς ἀτονίαν καὶ ἀνευρυσμὸν τῶν γαλακτικῶν πόρων, συνυπαρχούσης ὅμως πάντοτε καὶ αὐξήσεως τῆς ἐνεργείας τῶν μαστῶν. Τὸ πάθος τοῦτο δυνατὸν νὰ προέλθῃ καὶ ἕνεκα ὑπερβολικῆς θερμότητος, συχνοῦ θηλασμοῦ, ἢ καταχρήσεως ἐλαιωδῶν καὶ καταπραϋντικῶν ἀνατρίψεων τῶν μαστῶν, πολὺ συχνῶν πυριάσεων καὶ καταπλασμάτων, ὡς καὶ ἕνεκα σπανίου θηλασμοῦ τοῦ παιδίου, ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη συλλογὴ γάλακτος, ἐξ ἧς τότε διαστέλλονται οἱ γαλακτικοὶ πόροι, ἐπειδὴ οἱ μαστοὶ κρέμανται ἄνευ ὑποστηρίγματος· ἔτι δὲ καὶ ἕνεκα παραμελήσεως τῆς ἀναγκαίας καθαριότητος, ἢ δυσμορφίας τινὸς τῶν μαστῶν.

Ἡ θεραπεία τῆς γαλακτορρόιας ἔστω σύμφωνος πρὸς τὰς παραγαγούσας αὐτὴν αἰτίας. Ἐν γένει εἶναι πάντοτε ἀναγκαῖον νὰ περιορίζωμεν μικρόν τι τὴν διάκρισιν τοῦ γάλακτος, ἐπειδή, ὡς εἴρηται, ἡ γαλακτόρροια προέρχεται συνήθως ἐξ ἀφθόνου διακρίσεως τούτου. Ὅταν ὑπάρχῃ σπασμωδικὴ ἢ ἐρεθιστικὴ κατάστασις τῶν μαστῶν, ἐνδείκνυνται τοπικῶς τὰ καταπραϋντικὰ καὶ τὰ παροχετευτικά, δηλ. ἀνατρίψεις δι' ἠπίων ἐλαίων καὶ ἁπλῶν ἀλοιφῶν ἢ ἀναμεμιγμένων μετὰ τῶν ναρκωτικῶν, πυριάσεις, σιναπισμοὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ τῶν βραχιόνων, γενικὰ λουτρά, κτλ. Ὑπαρχούσης δὲ χαλαρώσεως καὶ ἀνερυσμοῦ τῶν γαλακτικῶν πόρων, ἐνδείκνυται ἡ χρῆσις στυπτικῶν τονωτικῶν, ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν καὶ πυριάσεων μετὰ στυπτικῶν ποῶν, δηλ. μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ῥόδων, τοῦ ἐλελιφάσκου, τῶν κηκίδων, τῆς ῥατανίας, τῆς τορμεντίλης, τῆς ῥοιᾶς κτλ., προσέτι δὲ ψυχρὰ καὶ πνευματώδη ἐπιθέματα. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γαλακτορρόιας, ἐφάνη πάντοτε ὠφέλιμος καὶ ἡ ὁμοειδὴς πίεσις τοῦ μαστοῦ, ὅστις δέον νὰ ὑποστηρίζηται ἀδιακόπως διὰ καταλλήλου ἐπιδέσμου. Παραγγέλλουσι προσέτι νὰ ἐξαρτῶσι πρὸ τῶν μαστῶν ὑάλινα ἢ μετάλλινα δοχεῖα, ἵνα μὴ ἐμβρέχωνται τὰ ἱμάτια τῆς πασχούσης ὑπὸ τοῦ ἐκρέοντος γάλακτος καὶ γεννᾶται ἐπ' αὐτοὺς ψύξις. Ἀλλ' ὅταν τὰ βοηθήματα ταῦτα οὐδεμίαν ἐπάγωσιν ὠφέλειαν, ἡ δὲ γυνὴ ἐνοχλῆται μεγάλως, καὶ φοβώμεθα κακὰς συνεπείας, τότε εἶναι φρόνιμον νὰ ἀπογαλακτίζηται τὸ παιδίον.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ. (*)

ΠΙΝΑΞ Α'.

Εἰκὼν 1. Παρίστησιν ἐντελῶς ἀνεπτυγμένην καὶ κανονικὴν γυναικείαν πύελον ἐκ τῶν ἄνω καὶ πρόσω θεωρουμένην.

» 2. Παρίστησι τὴν κλίσιν τῆς πυέλου καὶ τὴν πρὸς τὸν ὁρίζοντα θέσιν αὐτῆς.

α β, Τέταρτος καὶ πέμπτος ὀσφυακὸς σπόνδυλος.

γ δ, Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν.

δ ε, Ὁ κόκκυξ.

ζ η, Ὁ χόνδρος τῆς ἠβικῆς συμφύσεως.

Α Β, Ἡ ὁριζόντειος ἐπιφάνεια.

Τὸ ἄκρον τοῦ κόκκυγος ε κεῖται ὀκτὼ γραμμὰς ὑψηλότερον τοῦ κατωτέρου χείλους τοῦ χόνδρου τῆς ἠβικῆς συμφύσεως η, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων φερομένη γραμμὴ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ὁρίζοντος Α Β γωνίαν 11°. Ἡ ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου γ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ πρὸς τὸ ἀνώτερον χεῖλος τοῦ χόνδρου τῆς ἠβικῆς συμφύσεως ζ διήκουσα γραμμὴ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ὁρίζοντος γωνίαν 60°. Ἡ γραμμὴ θ ι, πίπτουσα καθέτως κατὰ τὸ μέσον τῆς εὐθείας διαμέτρου τῆς εἰσόδου, καλεῖται *ἄξων τῆς εἰσόδου*. Ἡ γραμμὴ αὕτη, ἐπεκτεινομένη εἰς τὰς κανονικὴν κατασκευὴν ἐχούσας πυέλους, ἐφάπτεται συνήθως τοῦ τελευταίου σπονδύλου τοῦ κόκκυγος κατὰ τὸ ε, ἢ πίπτει πλησίον τούτου.

(*) Εἰς τὴν καλὴν καὶ ἐπωφελῆ τῶν εἰκόνων τούτων ἔκδοσιν συνετέλεσε κατὰ μέγα μέρος καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Β. Τυπογραφίας κυρίου Ἰ. Καρπούνη ὁ γνωστὸς τοῖς πᾶσι περὶ τὰ καλὰ ζῆλος, καὶ τοῦ κυρίου Ν. Στερογιάννη ἡ φιλότιμος καὶ ἀξιέπαινος εἰς τὴν Λιθογραφίαν δεξιότης.

κ λ, μ ν, ξ ο, Εἰσὶν εὐθεῖαι γραμμαί, ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω διευθυνόμεναι καὶ ἀπέχουσαι ὁμοίως ἀπ᾽ ἀλλήλων κατὰ τὸ μέρος, εἰς ὃ λήγουσιν· δεικνύουσι δὲ κατὰ τὴν διχοτομίαν αὐτῶν τὴν ὡς ἔγγιστα διεύθυνσιν τῆς *μέσης γραμμῆς* ἢ τὴν *τοῦ ἄξονος* τοῦ κοίλου τῆς πυέλου.

π ρ, Παρίστησι τὴν κεντρικὴν γραμμὴν τοῦ μέρους τῆς πυέλου, τοῦ περιοριζομένου πρὸς τὰ πρόσω ὑπὸ τῶν ἡβικῶν ὀστῶν καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ· ἡ δὲ ρ σ τὴν μέσην γραμμὴν τοῦ κοίλου, ὅπερ σχηματίζεται πρὸς τὰ πρόσω μὲν ἐκ τῶν ἡβικῶν ὀστῶν, πρὸς τὰ ὀπίσω δὲ ἐκ τοῦ κόκκυγος, ὅταν οὗτος εὑρίσκηται εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ θέσιν· ὅταν ὅμως ἀπομακρύνηται ταύτης, ὅταν δηλ: ἡ διεύθυνσις δ ε μεταβάλληται εἰς τὴν δ τ, τότε μεταβάλλεται καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς γραμμῆς ταύτης.

Εἰκὼν 3. Παρίστησι τὴν διατομὴν πυέλου μετρίως δυσμόρφου. Αἱ δὲ κατ᾽ αὐτὴν γραμμαὶ ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν προειρημένων.

» 4. Παρίστησι τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια γυναικὸς παρθένου.

α, Τὸ ἐφήβαιον.

β, β, Τὰ μεγάλα χείλη.

γ, Ὁ χαλινός.

δ, Ἡ κλειτορίς.

ε, Ἡ πόσθη τῆς κλειτορίδος.

ζ, ζ, Τὰ μικρὰ χείλη.

η, Ἡ σκαφοειδὴς κοιλότης.

θ, Ὁ παρθενικὸς ὑμήν.

ι, Ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου.

κ, Ὁ πόρος τῆς οὐρήθρας.

λ, Τὸ περίναιον.

μ, Ὁ δακτύλιος.

Εἰκὼν 5. Παρίστησι τὰ ἐκτὸς γεννητικὰ μόρια γυναικὸς τεκούσης.

α, Τὸ ἐφήβαιον.

β, β, Τὰ μεγάλα χείλη.

γ, Τὸ περίναιον.

δ, Ἡ κλειτορίς.

ε, Ἡ πόσθη τῆς κλειτορίδος.

ζ, ζ, Τὰ μικρὰ χείλη.

η, Ὁ διερρωγὼς σύνδεσμος τῶν μεγάλων χειλέων.

θ, Ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου.

ΠΙΝΑΞ Β'.

» 6. Παρίστησι τὰ ἐκτὸς γυναικεῖα μόρια, ἐκ τῶν ὄπισθεν θεωρούμενα.

α, Ὁ πυθμὴν
β, Τὸ σῶμα
γ, Ὁ τράχηλος
} τῆς μήτρας.

δ, Τὸ εἰς τὸν κόλπον προέχον μέρος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας.

ε, ε, Αἱ σάλπιγγες ἢ οἱ ὠαγωγοί.

ζ, ζ, Οἱ θύσανοι τῶν σαλπίγγων.

η, η, Αἱ ὠοθῆκαι.

θ, θ, Οἱ σύνδεσμοι τῶν ὠοθηκῶν.

ι, ι, Οἱ πλατεῖς σύνδεσμοι τῆς μήτρας.

κ, κ, Οἱ στρογγύλοι σύνδεσμοι αὐτῆς.

λ, Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ κατὰ μῆκος ἀνατετμημένου κόλπου.

» 7. Παρίστησι τὰ ἐντὸς γυναικεῖα μόρια ἀνατετμημένα.

α, Ὁ πυθμὴν
β, Ἡ κοιλότης.
γ, Ὁ τράχηλος.
} τῆς μήτρας.

δ, Αἱ σάλπιγγες ἀνατετμημέναι.

ε, ε, Οἱ θύσανοι τῶν σαλπίγγων.

ζ, ζ, Αἱ ὠοθῆκαι ἀνατετμημέναι, ἐν αἷς ἐμφαίνονται τὰ γραφιανὰ ὠάρια.

η, Τὸ ἐσωτερικὸν ἄκρον τοῦ κόλπου καὶ τὸ προέχον ἐν αὐτῷ μέρος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας.

Εἰκὼν 8. Παρίστησι τὰ γεννητικὰ μόρια τῆς μὴ ἐγκύου, ὅπως ταῦτα φαίνονται, διατετμημένης τῆς πυέλου.

α, Οἱ ὀσφυακοὶ σπόνδυλοι.

β, Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν.

γ, Ἡ σύμφυσις τῶν ἠβικῶν ὀστῶν.

δ, Ὁ πυθμὴν τῆς ἀνατμηθείσης μήτρας.

ε, Τὸ στόμιον τῆς μήτρας μετὰ τοῦ προσθίου μακροτέρου καὶ ὀπισθίου βραχυτέρου χείλους.

ζ, Ἡ ἀριστερὰ ὠοθήκη.

η, Ὁ κόλπος.

θ, Ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου.

ι, Ἡ οὐροδόχος κύστις.

κ, Τὸ ἕτερον τῶν μικρῶν χειλέων.

λ, Τὸ ἕτερον τῶν μεγάλων χειλέων.

μ, Τὸ ὀρθὸν ἢ ἀπευθυσμένον ἔντερον ἀνατετμημένον.

ν, Τὸ περίναιον.

» 9. Παρίστησι τὰ γεννητικὰ μόρια περὶ τὰ τέλη τῆς κυήσεως.

α, Οἱ σπόνδυλοι τῆς ὀσφύος, τῆς σπονδυλικῆς στήλης μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω ἐγκεκλιμένης οὔσης.

β, Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν.

γ, Ἡ σύμφυσις τῶν ἠβικῶν ὀστῶν.

δ, Ὁ πυθμὴν τῆς μήτρας μετὰ τοῦ κατ' αὐτὸν προσπεφυκότος ὑστέρου.

ε, Τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου, τὴν πρώτην θέσιν ἔχουσα.

ζ, Ὁ κόλπος μετὰ τῆς κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος κειμένης κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

η, Ἡ οὐροδόχος κύστις, ἥτις εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τοκετοῦ προσωθεῖται ὄπισθεν τῆς συμφύσεως τῶν ἠβικῶν ὀστῶν.

ΠΙΝΑΞ Γ'.

Εἰκὼν 10. Παρίστησι τὸ εἰς τὸν κόλπον προέχον μέρος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας γυναικὸς οὔπω τεκούσης.

» 11. . . . . » τεκούσης.

» 12. . . . . » ἐγκύου κατὰ τὸν τρίτον μῆνα.

» 13. . . . . » κατὰ τὸν ἕκτον μῆνα.

» 14. . . . . » κατὰ τὸν ὄγδοον μῆνα.

» 15. . . . . » κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐννάτου μηνός.

» 16. . . . . » κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἐννάτου μηνός.

» 17. Παρίστησι πρόσοψιν γυναικὸς ἐγκύου, περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου μηνὸς οὔσης.

» 18. . . . . ἕκτου μηνός.

» 19. . . . . ὀγδόου μηνός.

» 20. . . . . ἐννάτου μηνός.

» 21. Παρίστησι τὸ ὕστερον, θεωρούμενον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας.

α, Ἡ πρὸς τὴν μήτραν ἀπευθυνομένη ἐπιφάνεια τοῦ ὑστέρου.

β, Οἱ τὸ ἔμβρυον περιβάλλοντες χιτῶνες.

γ, Ὁ ὀμφάλιος λῶρος, ἐφ' ᾧ ὑπάρχει καὶ εἷς ἀληθὴς κόμβος.

» 22. Παρίστησι τὸ ὕστερον, θεωρούμενον ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας.

α, Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ὑστέρου καὶ ἡ κατὰ τὸ κέντρον τούτου πρόσφυσις τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

β, Οἱ τὸ ἔμβρυον περιβάλλοντες χιτῶνες.

» 23. Παρίστησι τὰ συνηνωμένα ὕστερα τῶν διδύμων, ἐκ τῶν ἔσω θεωρούμενα.

γ, Ψευδὴς κόμβος
δ, Διπλοῦς ἀληθὴς κόμβος } τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

ΠΙΝΑΞ Δ'.

Εἰκὼν 24. Παρίστησι τὴν διὰ τοῦ κόλπου γινομένην ἐξέτασιν, τῆς ἐγκύου ὀρθίας ἱσταμένης.

» 25. Παρίστησι τὴν πρώτην θέσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

» 26. Παρίστησι τὴν δευτέραν » » »

» 27. » » τρίτην » » »

» 28. » » τετάρτην » » »

ΠΙΝΑΞ Ε'.

» 29. Παρίστησι τὴν θέσιν τοῦ προσώπου τοῦ ἐμβρύου, ἥντινα καλοῦσι πρώτην.

» 30. » » » » » » δευτέραν.

» 31. » » » » » » τρίτην.

» 32. » » » » » » τετάρτην.

» 33. Παρίστησι τὴν θέσιν τῶν ἰσχίων τοῦ ἐμβρύου, ἥντινα καλοῦσι πρώτην.

» 34. » » » » » » δευτέραν.

» 35. » » » » » » τρίτην.

» 36. » » » » » » τετάρτην.

ΠΙΝΑΞ Ϛ'.

» 37. Παρίστησι τὴν θέσιν, ἣν ἔχει συνήθως ἐν τῇ μήτρᾳ τὸ ὥριμον ἔμβρυον.

» 38. Παρίστησι τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐκτὸς γεννητικῶν μορίων ἐν τῇ διατομῇ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου.

» 39. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ ὑποστηρίζηται τὸ περίναιον, ὅταν ἡ τίκτουσα κεῖται ὁριζοντείως.

» 40. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ ὑποστηρίζηται τὸ περίναιον, ὅταν ἡ τίκτουσα κεῖται ἐπὶ τὰ πλάγια.

Εἰκὼν 41. Παρίστησι σχῆμά τι ἐκ τῶν παρὰ φύσιν, ἐν ᾧ προβάλλει τὸ ἔμβρυον τὸν ὦμον, προπεσόντος καὶ τοῦ βραχίονος.

ΠΙΝΑΞ Ζ'.

» 42. Παρίστησι τὴν διὰ τοῦ πυελομέτρου ἐξωτερικῶς γινομένην καταμέτρησιν τῆς πυέλου.

» 43. Παρίστησι τὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου.

» 44. Παρίστησι τὸν ἐπὶ τὰ ἰσχία μετασχηματισμὸν τούτου.

» 45. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ συλλαμβάνωνται οἱ πόδες τοῦ ἐμβρύου πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μετασχηματισμοῦ.

» 46. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἕλκηται ὁ ὀμφάλιος λῶρος πρὸς προφύλαξιν τῆς ἀποσπάσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐμβρύου.

» 47. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἐξαγωγὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου μετὰ τὸν μετασχηματισμόν.

ΠΙΝΑΞ Η'.

» 48. Ὁ ἐμβρυουλκὸς τοῦ Βυσχίου.

» 49. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ.

» 50. Παρίστησι τὴν συνένωσιν τῶν βραχιόνων τοῦ ἐμβρυουλκοῦ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ.

» 51. Παρίστησιν ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἐμβρυουλκὸς διεύθυνσιν, ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου κεῖται εἰσέτι ὑψηλά.

» 52. Παρίστησιν ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἐμβρυουλκὸς διεύθυνσιν, ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου πλησιάζῃ εἰς τὴν ἔξοδον.

ΠΙΝΑΞ Θ'.

Εικὼν 53. Παρίστησι τὸν διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμὸν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ περιναίου.

» 54. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ, ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἔχῃ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην θέσιν.

» 55. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ὁ διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ ἐξελκυσμός, προηγηθείσης ἤδη τῆς ἐξόδου τοῦ κορμοῦ τοῦ ἐμβρύου.

» 56. Παρίστησι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἀνάτρησις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ὅταν αὕτη πρόκειται.

» 57. Παρίστησι τὴν ἀνάτρησιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου, ὅταν προεξέρχηται ὁ κορμός.

» 58. Τὸ ἀνατρητήριον ἢ ὁ κρανιοτόμος τοῦ Βυσχίου.

ΠΙΝΑΞ Ι'.

» 59. Ὁ κρανιοθλάστης τοῦ Βωδελόκου ἐκ τῶν πλαγίων θεωρούμενος.

» 60. Παρίστησι τὰς γενομένας διαφόρους τομὰς κατὰ τὴν κοιλίαν τῆς ἐγκύου πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς καισαρικῆς τομῆς.

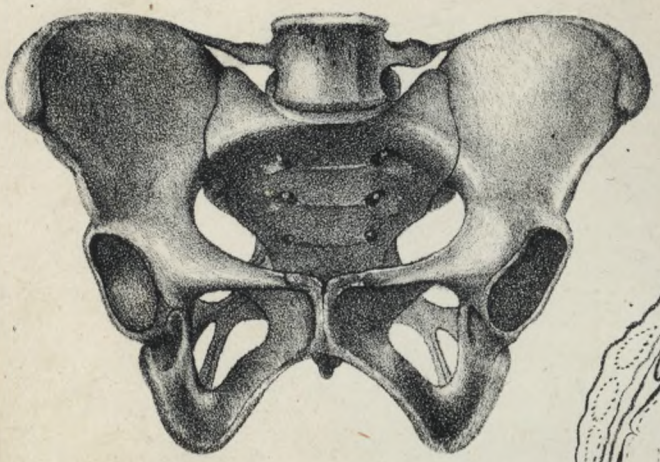
» 61. Παρίστησι τὴν μετὰ τὴν τομὴν τῆς μήτρας ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμβρύου.

» 62. Παρίστησι τὴν διὰ τῆς χειρὸς γινομένην ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου, τοῦ τῇ μήτρᾳ εἰσέτι προσπεφυκότος.

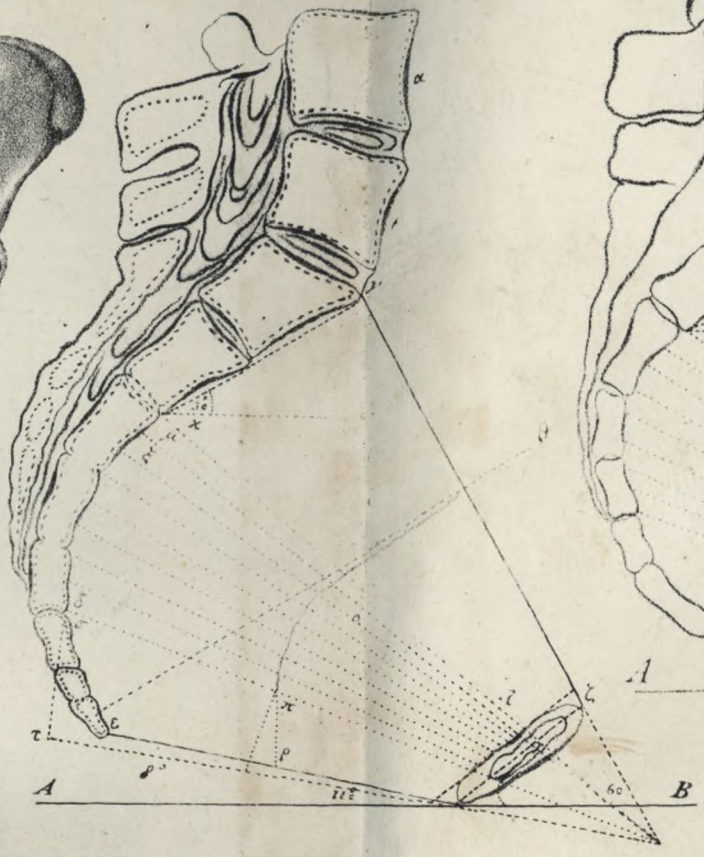
» 63. Παρίστησι τὴν ἐπίσχεσιν τοῦ ὑστέρου, ἕνεκα σπασμωδικῆς συστολῆς κατὰ τὸ σῶμα τῆς μήτρας.

» 64. Παρίστησι τὴν εἰσαγωγὴν τῆς χειρὸς πρὸς μετασχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου, ὅταν τὸ ὕστερον ἢ προσπεφυκὸς ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας.

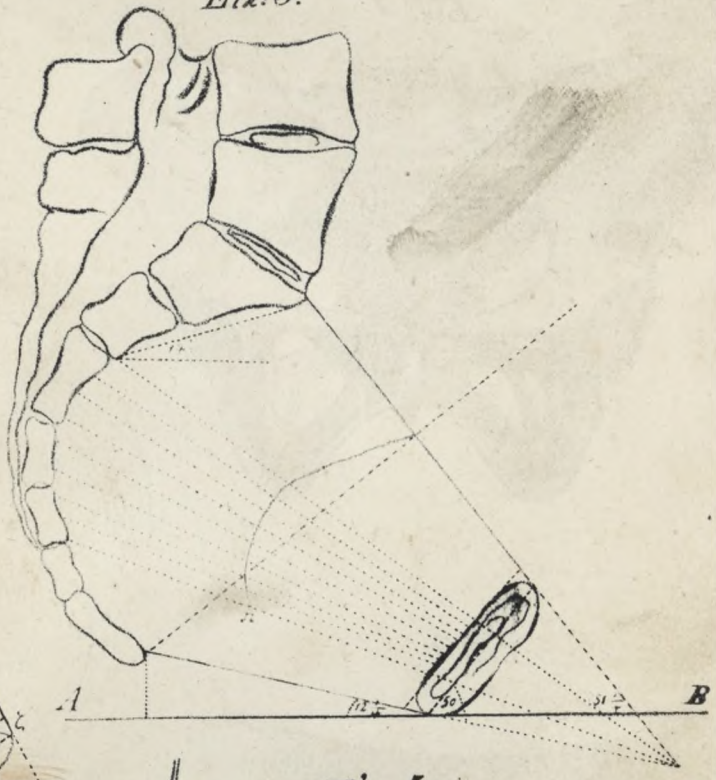
Εἰκ: 1.

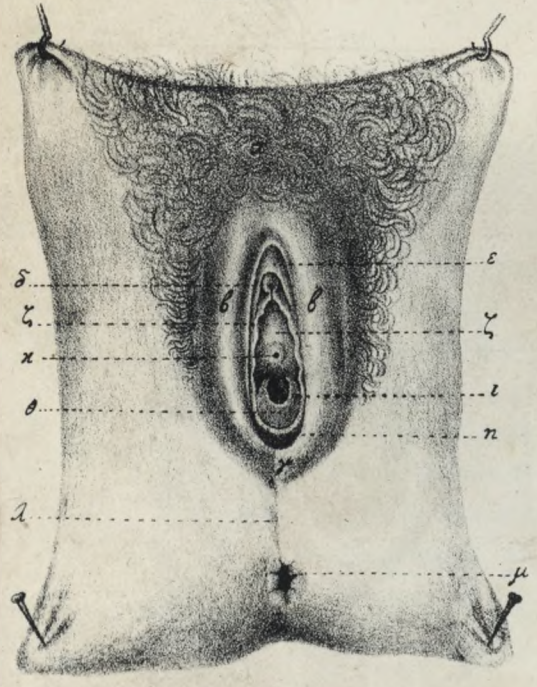
Εἰκ: 2.

Εἰκ: 3.

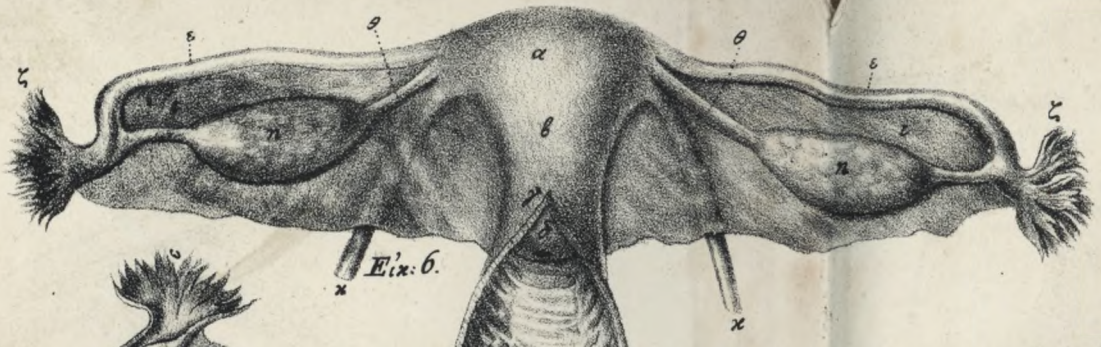
Εἰκ: 4.

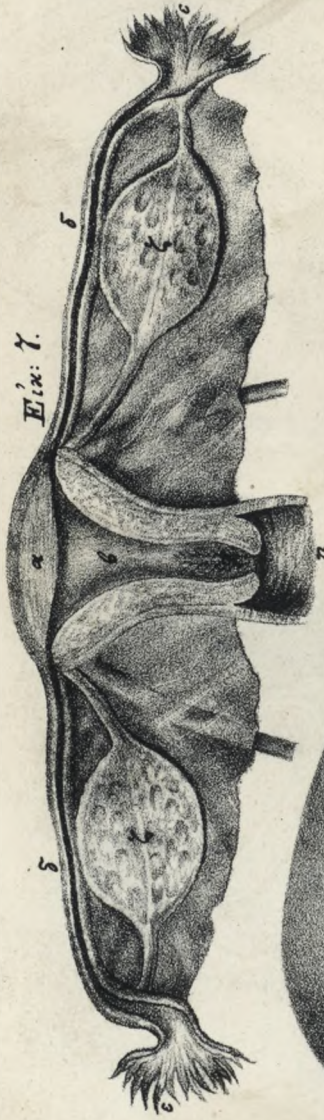
Εἰκ: 5.

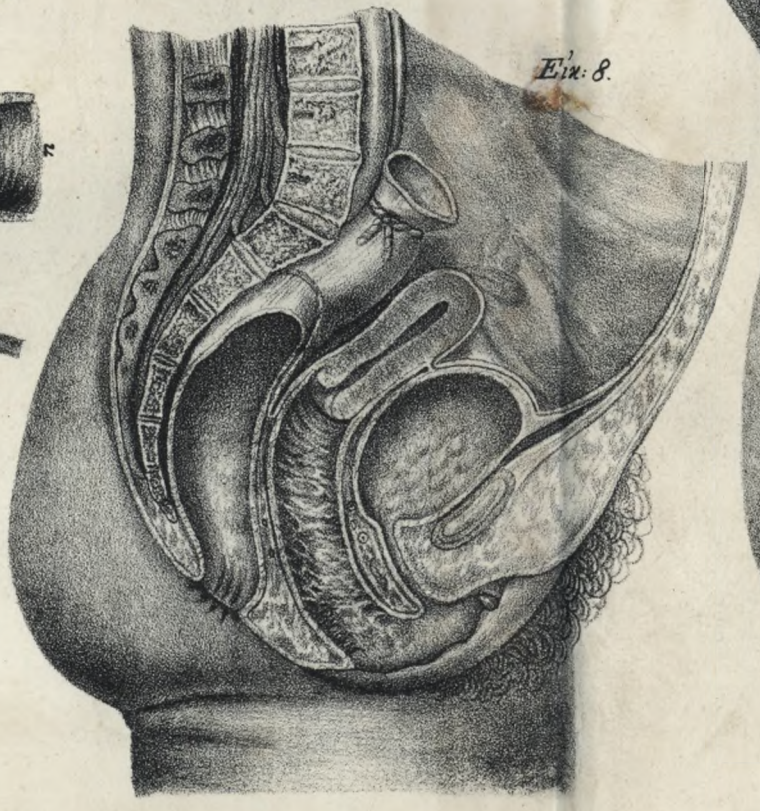
Ν. Στεργιάννης ἐλιθογράφησεν
ἐν τῇ Βασ: Λιθογραφίᾳ.

Εἰκ: 6.

Εἰκ: 7.

Εἰκ: 8.

Εἰκ: 9.

Πίναξ. Γ'

Εἰκ. 10.

Εἰκ. 11.

Εἰκ. 14.

Εἰκ. 15.

Εἰκ. 16.

Εἰκ. 17.

Εἰκ. 18.

Εἰκ. 19.

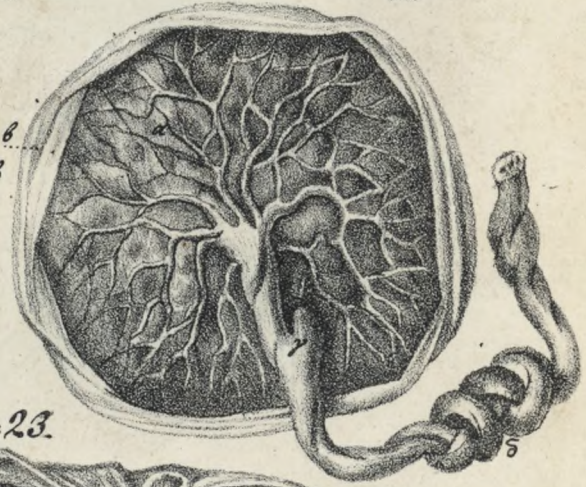
Εἰκ. 20.

Εἰκ. 21.

Εἰκ. 22.

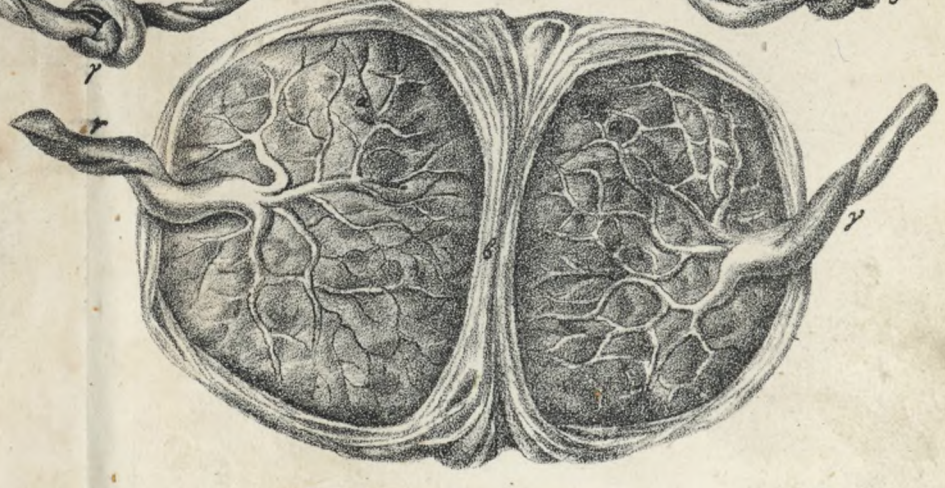
Εἰκ. 12.

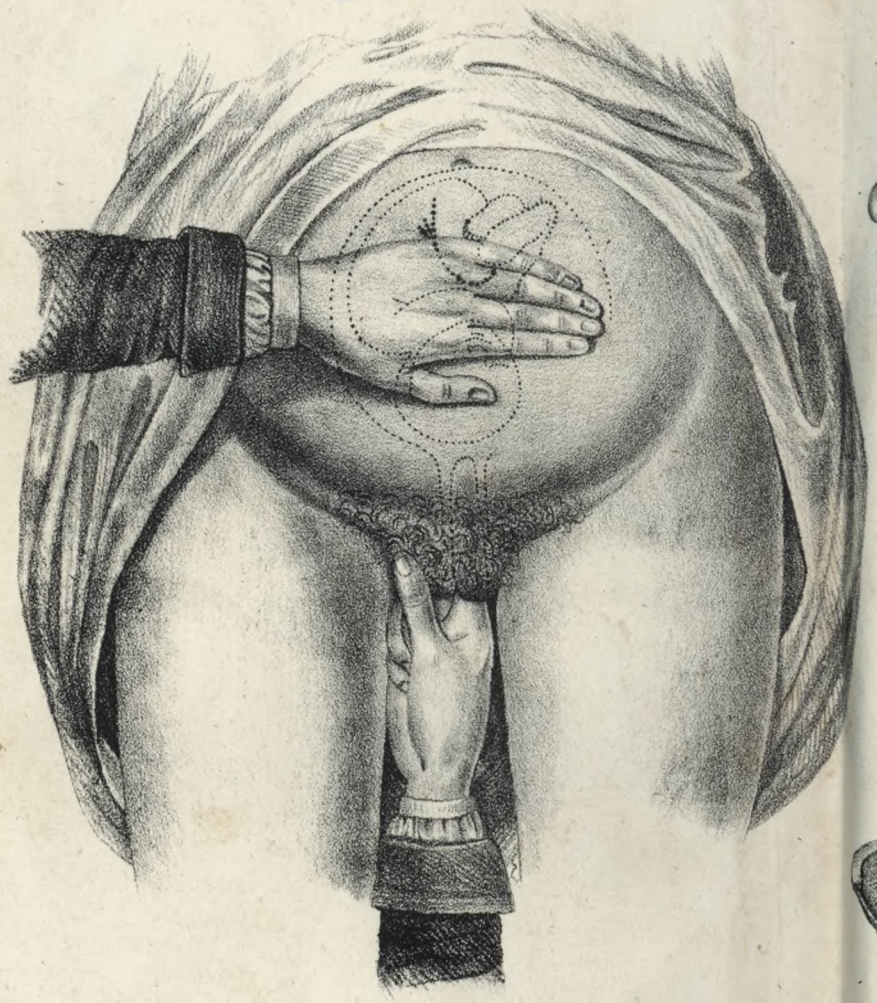
Εἰκ. 13.

Εἰκ. 23.

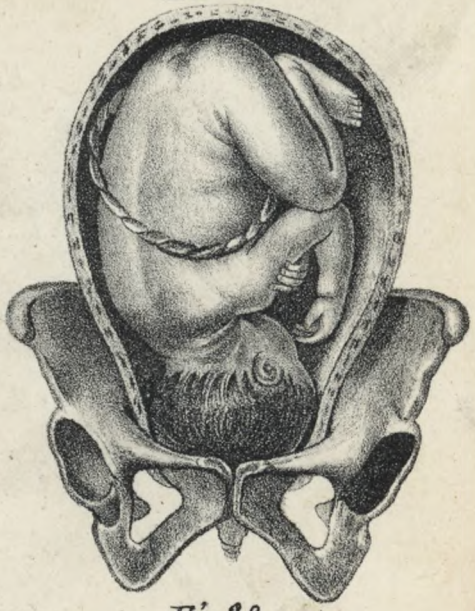
Εἰκ. 24.

Εἰκ. 25.

Εἰκ. 26.

Εἰκ. 27.

Εἰκ. 28.

Εἰκ: 29.

Εἰκ: 30.

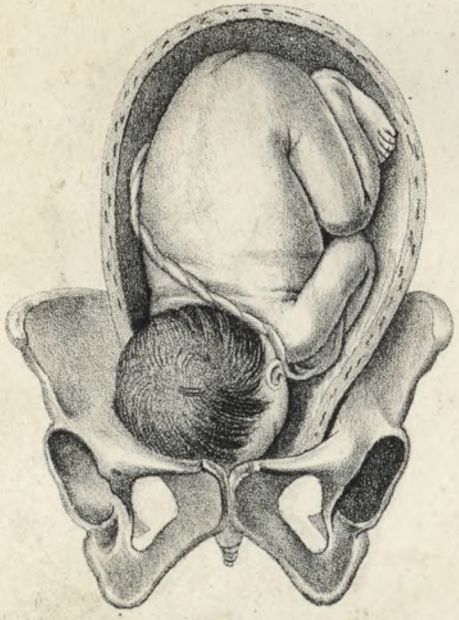
Εἰκ: 33.

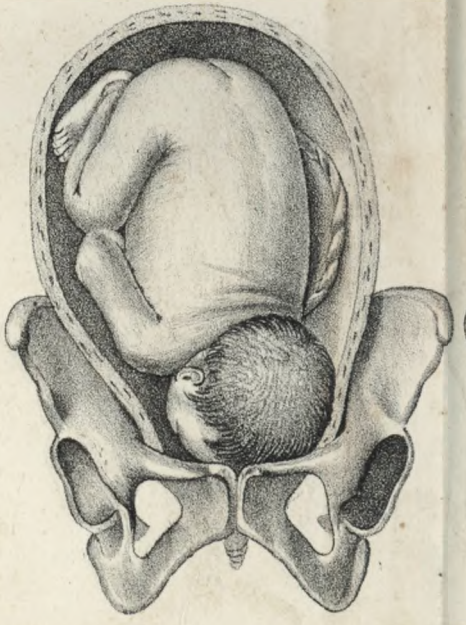
Εἰκ: 34.

Εἰκ: 32.

Εἰκ: 31.

Εἰκ: 35.

Εἰκ: 36.

Εἰκ: 37.

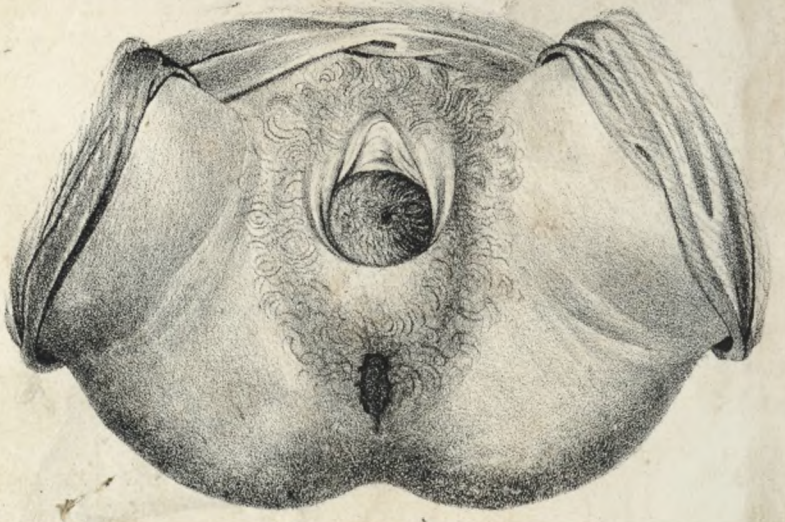
Εἰκ: 39.

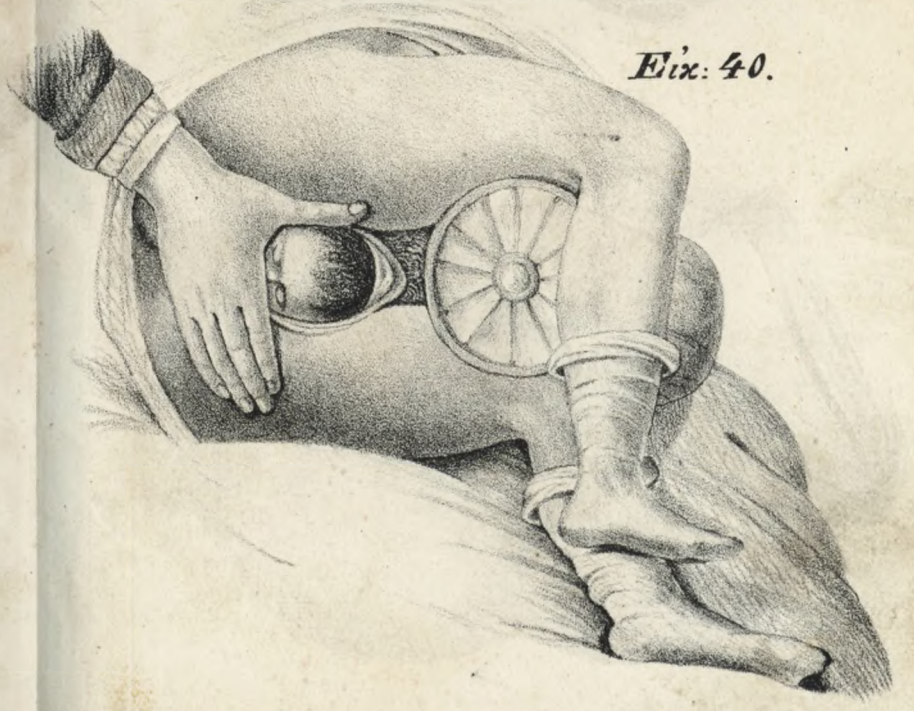
Εἰκ: 41.

Εἰκ: 38.

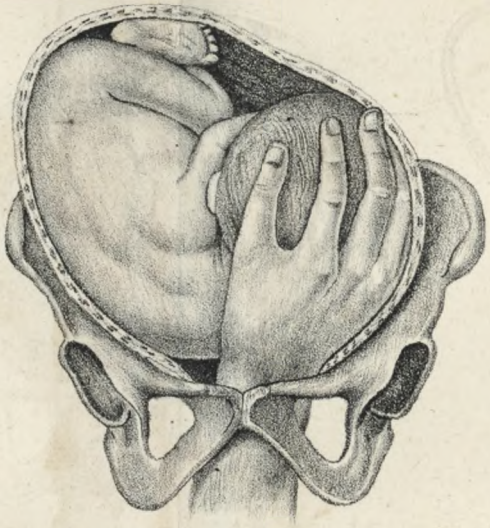
Εἰκ: 40.

Εἰκ: 42.

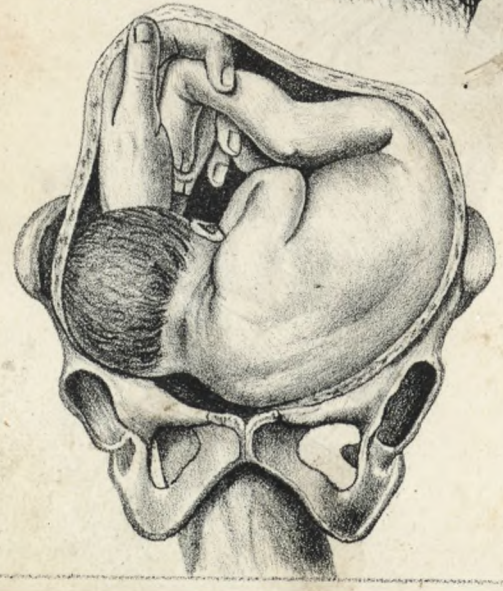
Εἰκ: 43.

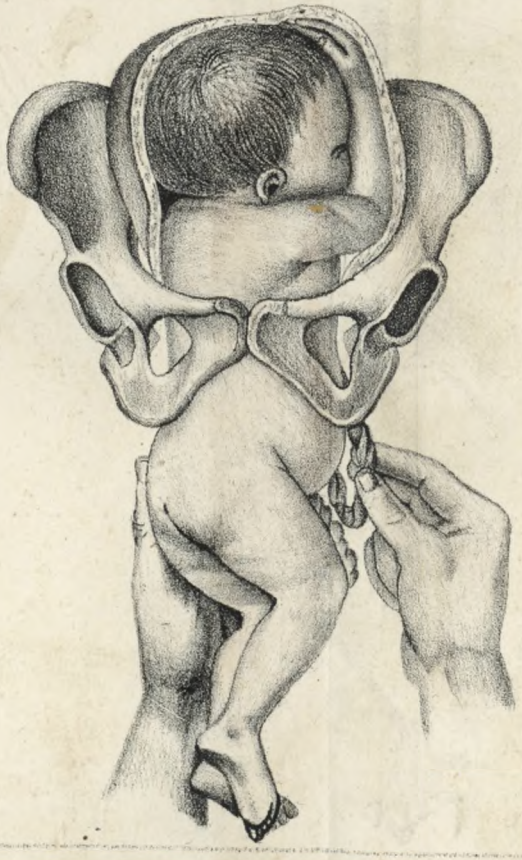
Εἰκ: 44.

Εἰκ: 45.

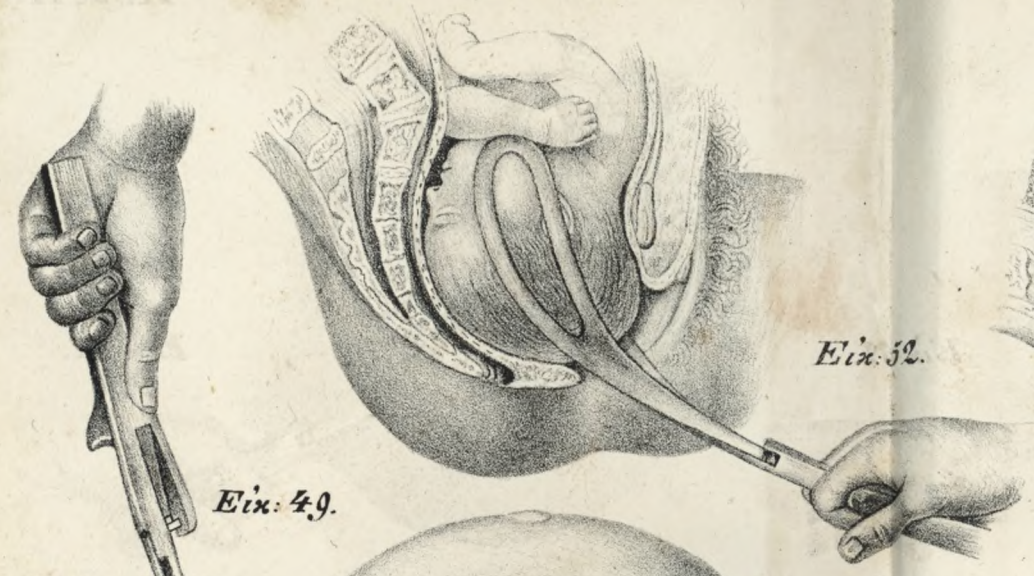

Εἰκ: 46.

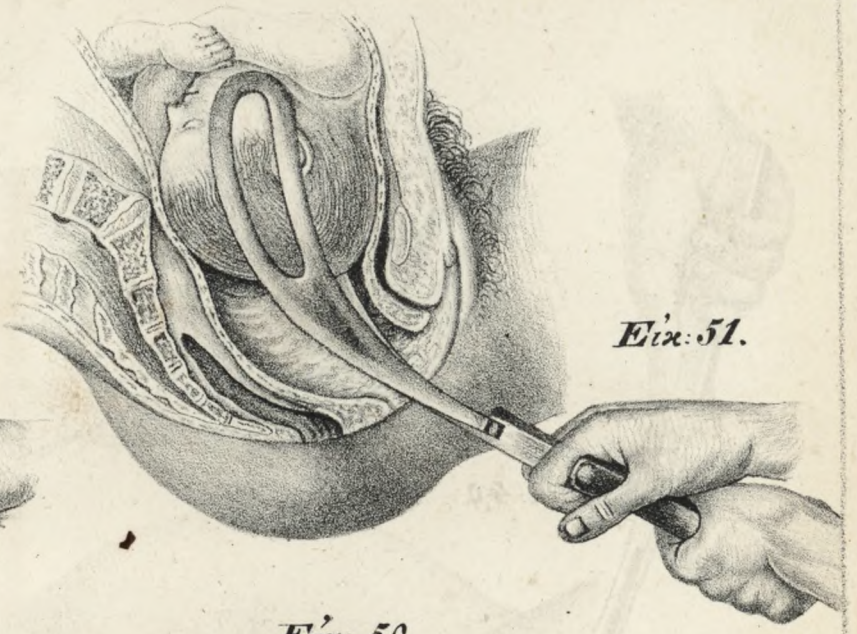

Εἰκ: 47.

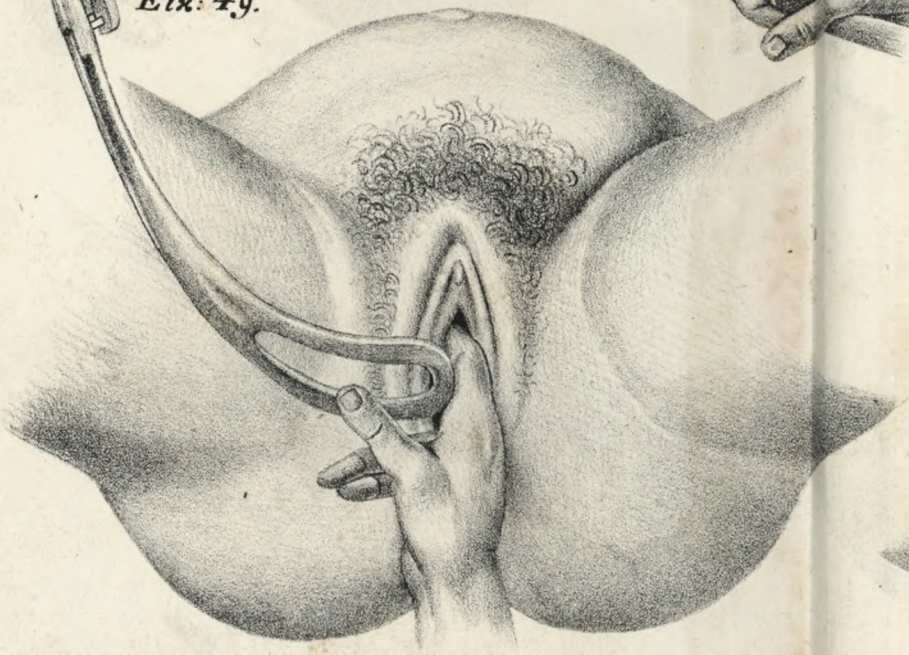

Εἰκ: 52.

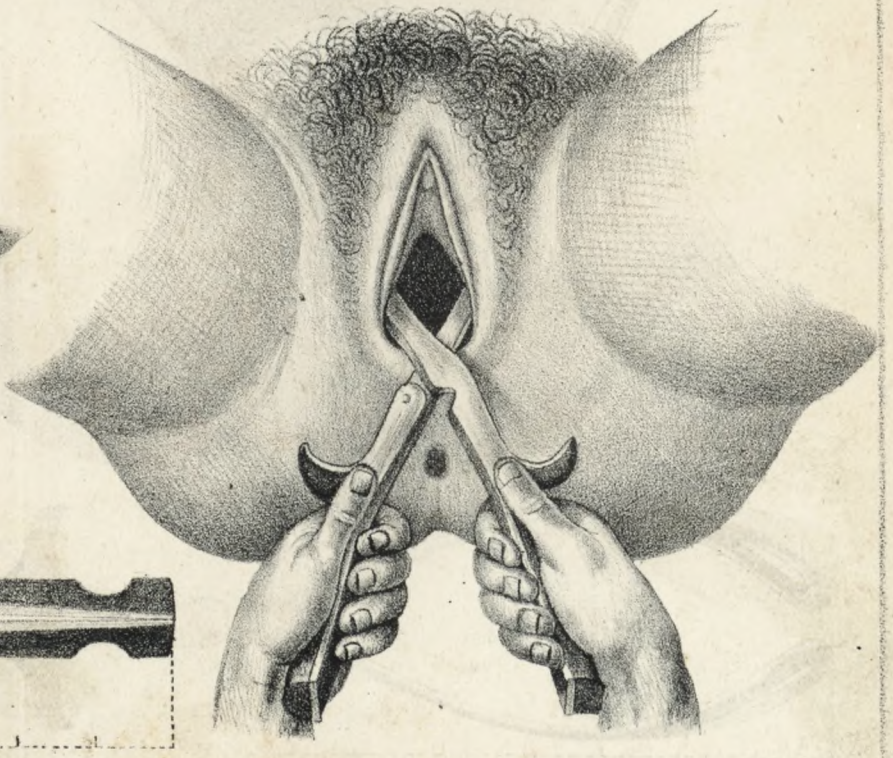

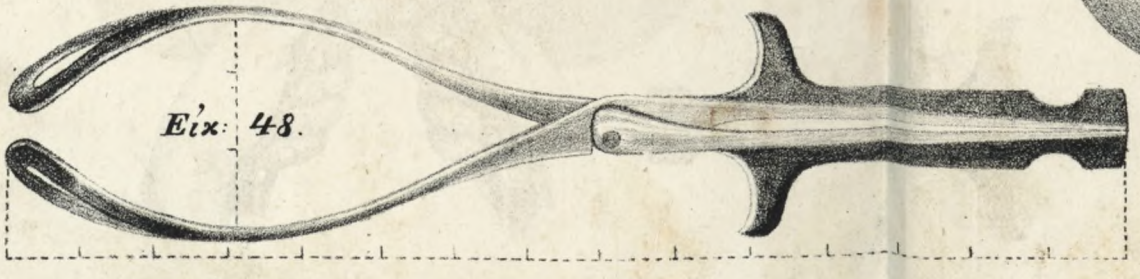
Εἰκ: 51.

Εἰκ: 49.

Εἰκ: 50.

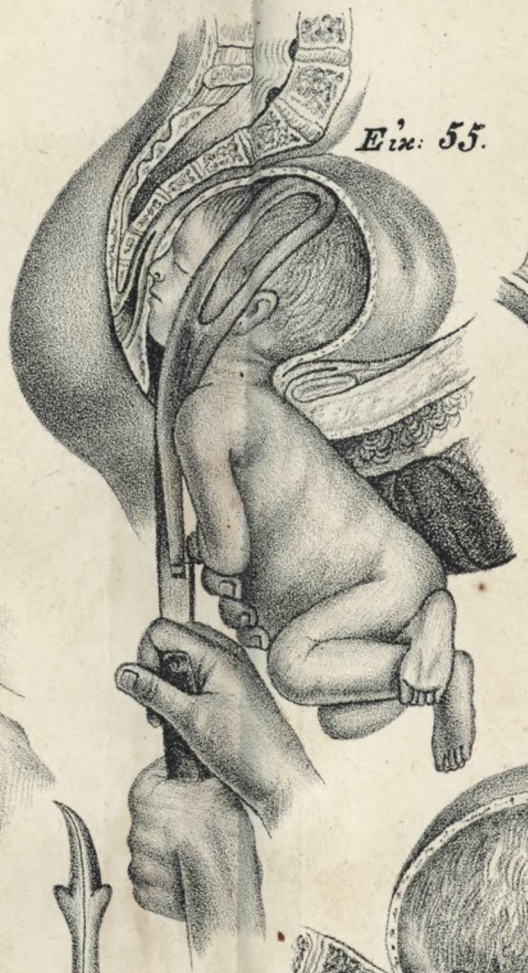

Εἰκ: 48.

Εἰκ. 54.

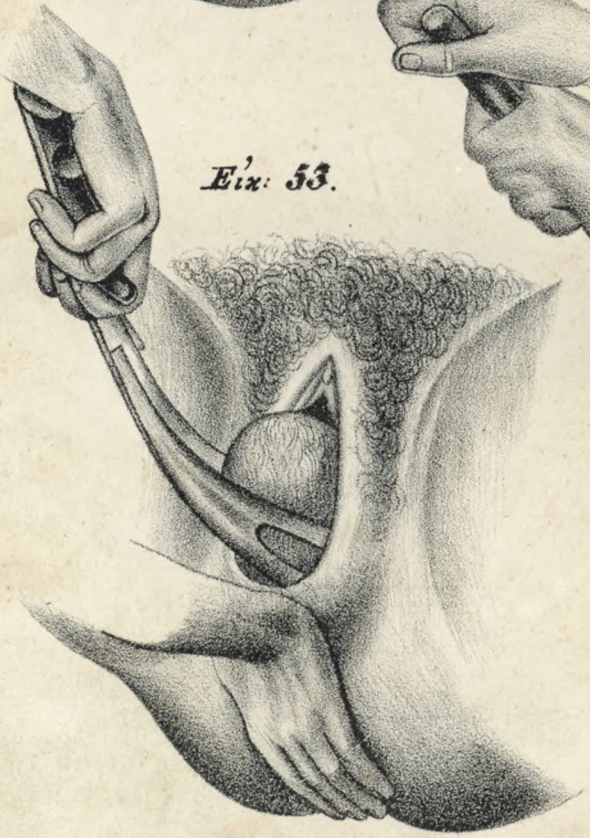
Εἰκ. 55.

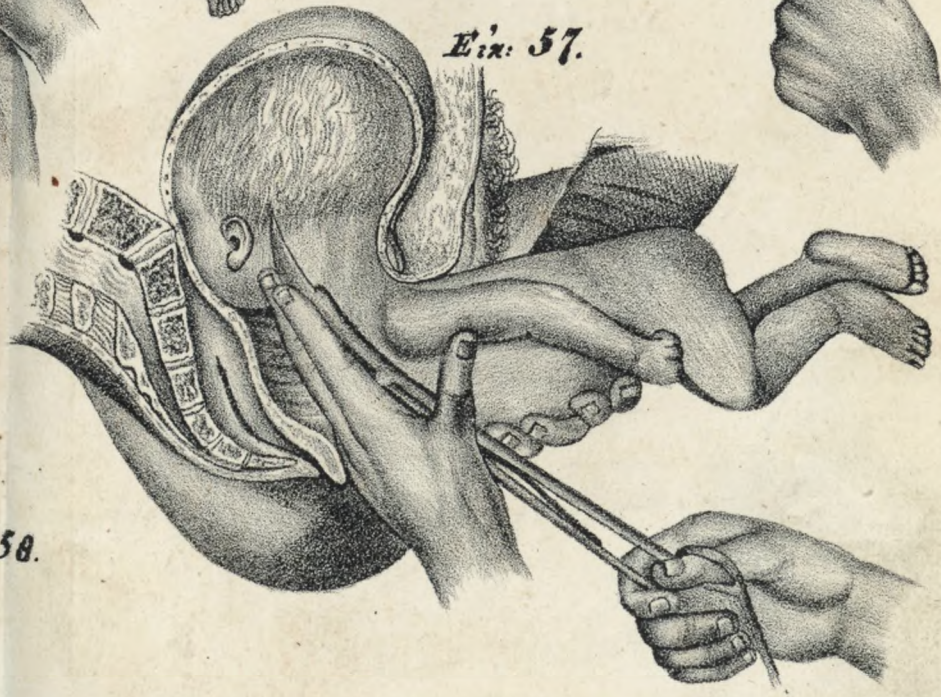
Εἰκ. 56.

Εἰκ. 53.

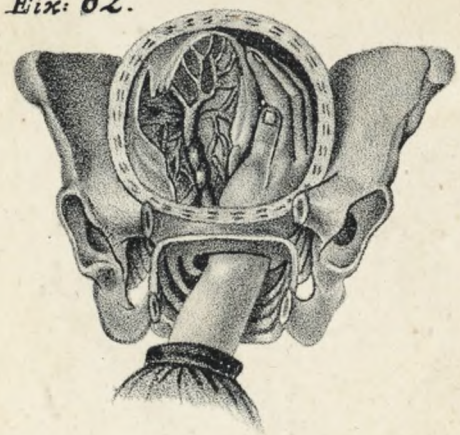
Εἰκ. 57.

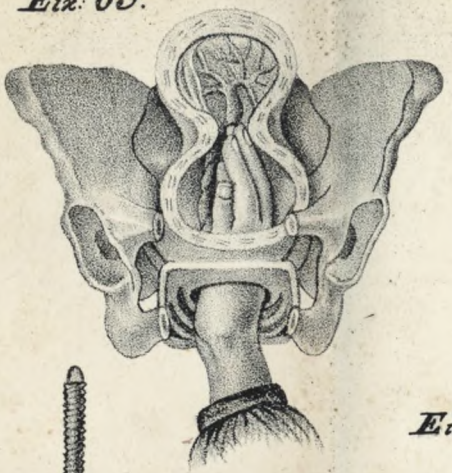
Εἰκ. 58.

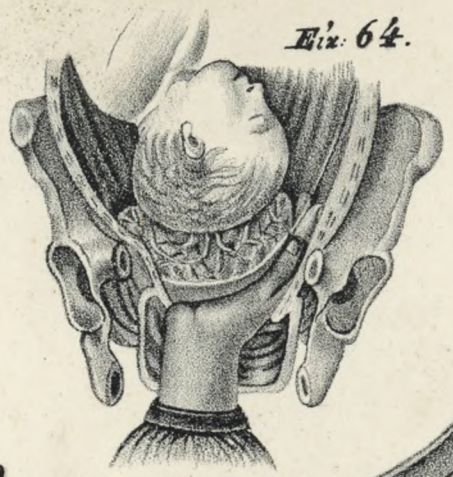
Εἰκ: 62.

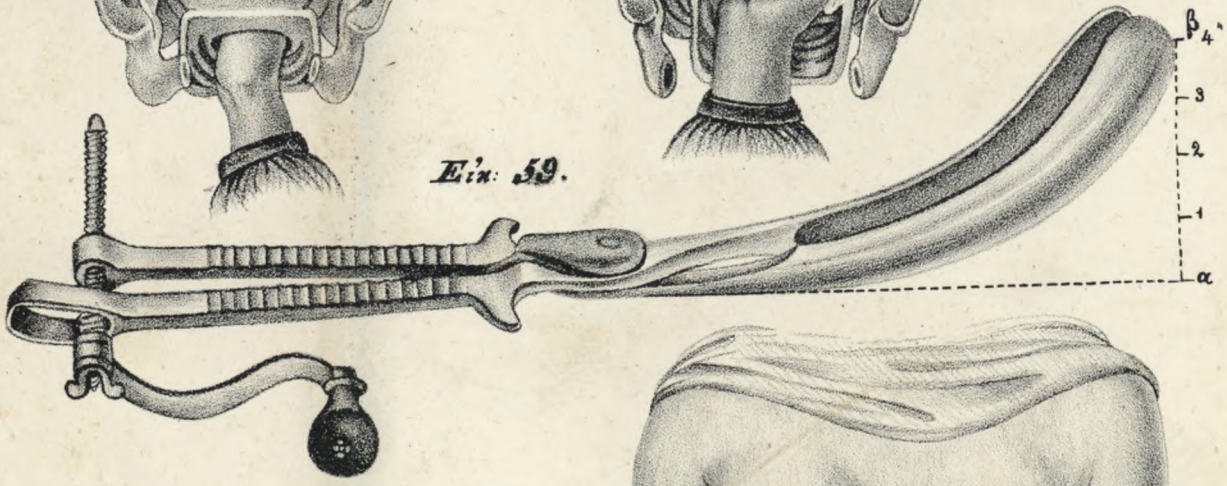
Εἰκ: 63.

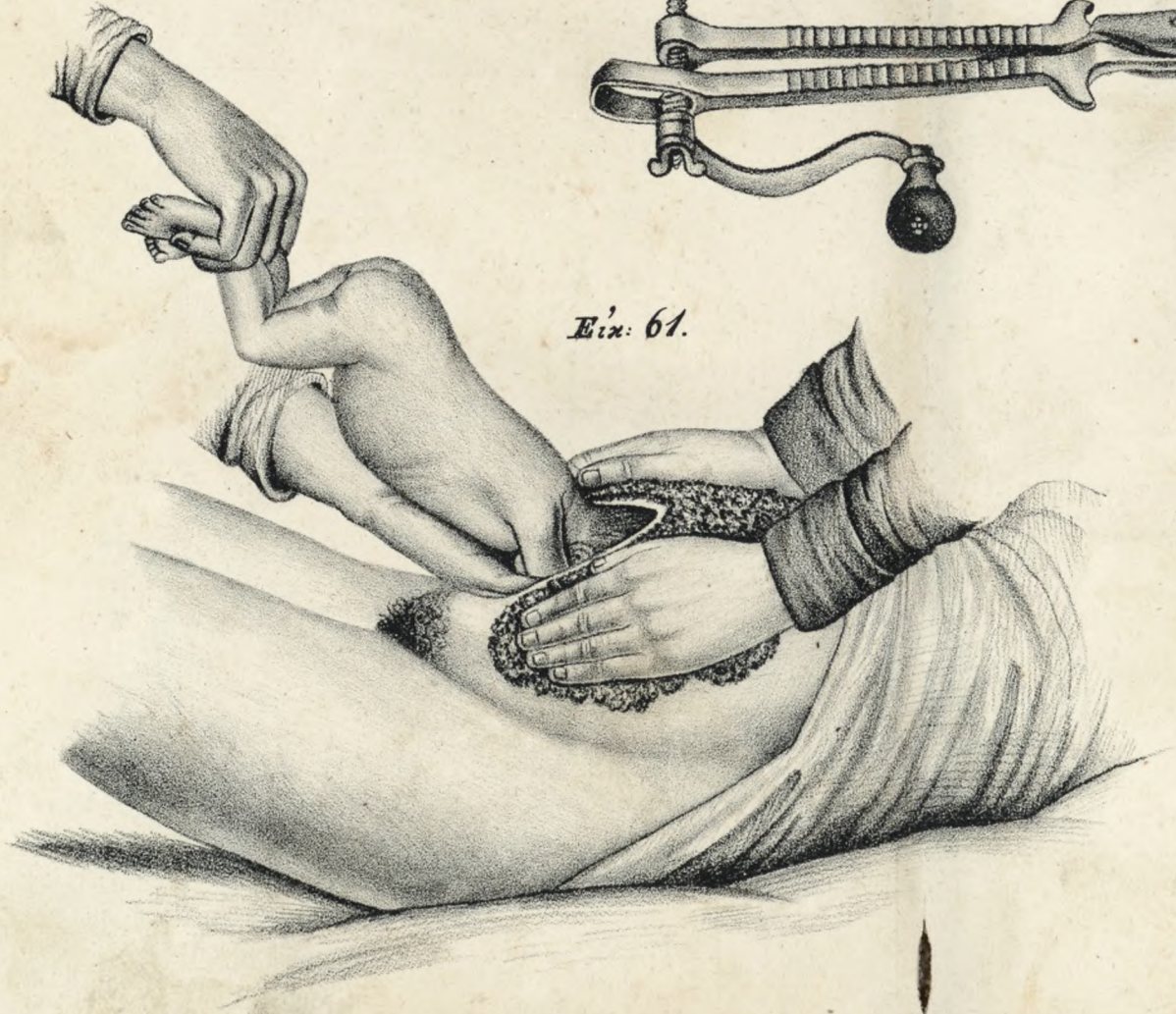
Εἰκ: 64.

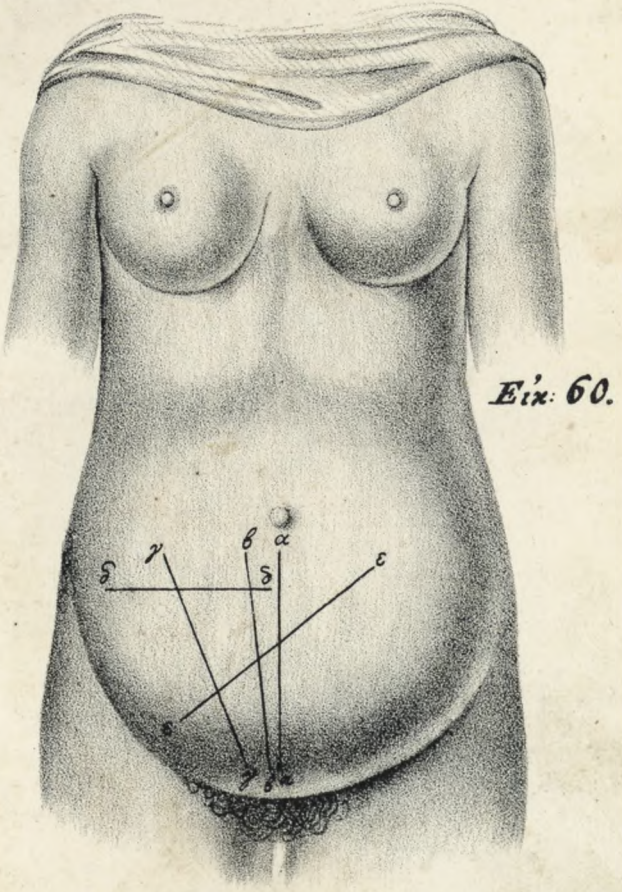
Εἰκ: 59.

Εἰκ: 61.

Εἰκ: 60.

Γεώργιος Κ. Μαυρέας
1879

Ἐκ τοῦ Κ. Μωραΐτου

1878